BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
34 C
10

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-18-c-31

P. RAMI SCHOLARVM DIALECTICARVM, SEV ANIMADVERSIONUM in Organum Ariſtotelis, libri XX.

Recens emendati per Joan. Piſcatorem Argentinenſem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FRANCOFURTI
Apud Andream Wechelum,
M. D. LXXXI.

P. RAMI SCHOLARVM DIALECTICARVM, SEV ANIMADVERSIONVM IN Organum Ariſtotelis, LIBER PRIMUS: de Logicæ autoribus.

CAP. I. *DE LOGICA PRIMORUM patrum.*

DE Dialecticæ artis veritate ac utilitate, in Dialectica dictum eſt: de Dialecticorum inventis & decretis dicamus: & doceamus; quemadmodum omnes eorum catholicas artis hujus regulas comprehendimus, Ariſtoteleaque methodo collocavimus: cauſſam denique tam multorum á nobis omiſſorum, ſuis locis afferamus. Quæ diſputatio tam multas nobis turbas excitavit, ut non immeritó numen hîc invocandum ſit. Ergo ut recté atque ex ordine progrediamur, Deum Opt. Max. ducem authoremq; propitium conſiliis noſtris precemur: divina ſiquidem ópe, multó magis res honeſtæ atq; laudabiles, quàm ratione conſilioq; hominum geruntur. Abs te igitur

—O qui res hominumq; Deûmq;
Æternis regis imperiis, & fulmine terres,

pacem ac veniam peto; precorque ut nos in hac contentione á vero rectoque aberrare non ſinas: ſed hujus tantæ diſciplinæ proprium ac naturale lumen, ad decus & laudem immenſæ bonitatis ac magnitudinis tuę (qui ut optimus & maximus es, ſic meritó appellaris) deditis tibi mentibus atq; animis oſtendas. Nunc quoniam debita inſtituto noſtro vota fecimus, ad rem veniamus. Viginti libris iſtam quæſtionem complectemur; quorum primus, logicorum philoſophorum hiſtoriam habebit: ſecundus, primorum Logicæ principiorum aſſertionem: reliqui deinceps ſingulis Organi libris octodecim reſpondebunt. De logicis itaque philoſophis primúm dicemus, unde variarum partium varios inventores agnoſce-

mus: ut ſi magna quædam & ampla nobis hæreditas cernenda ſit; parentum á quibus relicta ſit, nomina libenter audiamus, tabulas cupidè legamus, dignitatemque hæreditatis ac præſtantiam avidè percipiamus. Ergo cúm logicæ artis hæreditas tanta tamq; copioſa nobis adeunda ſit, eorum parētum, à quibus deſcripta poſteris eſt, nomina, ſtudia, inſtrumenta, monimenta, antiquitatem denique & nobilitatem cognoſcamus; & exploremus, verum ſit, nec ne, quod Ariſtoteles de ſe nobis perſuadere voluit; cúm ſe primum Logicæ inventorem
" prædicavit: ait enim in peroratione Organi logici, ante ſe rhe-
" torica multa documenta extitiſſe: hujus operis non hoc qui-
" dem fuiſſe, illud autem non fuiſſe; ſed omnino nihil fuiſſe.
Ergo de logicis philoſophis dicamus ea, quæ é Platonis & Ariſtotelis libris, éque philoſophorum ipſorum apud Laertium viris, & é Galeni libris compérimus. Philoſophi quidem omnes, logici fuerunt; nec enim ſine Logica homines eſſent: ſed Logica illa, naturalis eſſe tantúm potuit: de artificioſis Logicis dicere inſtituimus, quíque de hac arte aliquid præceperint. Scholas igitur logicas omnes perluſtremus; quæ numero quatuor inſignes oſtendentur; divina, mathematica, phyſica, politica. Prima, eſt Hebræorum: á Prometheo. Omnium certé antiquiſſimus Logicus Prometheus, artificioſæ methodi author & inventor in Philebo Platonis traditur; cúm Socrates docet, omnes homines naturâ logicos eſſe; ſed naturalem hūc humanæ rationis ardorem, temerarium eſſe; niſi conſilio re-
" gatur. Nulla veró (ait Socrates) via pulchrior eſt, nec eſſe po-
" teſt, ea, cujus amator ſemper fui: at frequenter effugiens, me
" ſolum & ſolicitum deſtituit. Pro. Quænam eſt? exponatur
" modó. Soc. Quam declarare quidem facillimum eſt; adhibere
" autem & uſurpare, difficillimum. Omnia enim quæcunque
" artibus comprehenſa unquam reperta ſunt, per hanc viam
" plana facta ſunt. Conſidera autem quam dico. Pro. Dic tan-
" túm. Soc. Donum profectó Deorum (ut mihi quidem videtur)
" ad homines alicunde ex Diis, per Prometheum, uná cum quo-
" dam igne clariſſimo delapſum. Ac priſci quidem nobis excel-
" lentiores, & ad Deos propiús accedentes, hoc nobis oraculum
tradiderunt. Hæc de Prometheo Socrates, & multó pluribus verbis; quibus Prometheum Logicæ methodi inventorem facit. Prometheus veró poſt diluvium, anno conditi mundi circiter

circiter

circiter 1600. hominem igne illo cæleſti formavit(ut Poëtæ tradunt) eumque

Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

ut Logica methodus jam primis illis temporibus inventa ſit, indeque ſit ejus antiquitas nota. Nec alienum ſit credere; de Logicis artibus,à primis illis parentib.aliquid præceptum eſſe; quos apud Joſephum legimus,de mathematicis diſciplinis accuraté philoſophatos eſſe: Neque præſtantiſſimas artes & inveniri & judicio certé ordinari potuiſſe, ſine certa aliqua & inventionis & judicii regula.Ergo ſi primi Logicæ artis magiſtri requirantur; Deos ſcholæ hujus magiſtros & principes fuiſſe Plato reſpondebit:eorumq; internuntium & interpretem fuiſſe Prometheum, id eſt in ſacris literis Noëum. Hic enim poſt diluvium, generis humani inſtaurator eſt:ut Hebręorum gloria hæc logica, teſtimonio Platonis,eſſe videatur.Et ſané Exod. 28. cap. quid aliud profitetur illud pectorale in ſacerdotis pectore, non ſolúm auro & gemmis,ſed duabus illuſtribus notis, Urim & Thumim, diſtinctum & ornatum?Urim nempe ſignificat ſplendorem mentis,lucemque ad cogitandum & perſpiciendum: Thumim, ordinis accurationem & perfectionem,ad integré incorrupteque judicandum:unde & pectorale ipſum á Moſe, judicii λογεῖον appellatur,tanquam nullis hominum ſophiſmatis inquinata,ſed perfecta & omnibus numeris abſoluta conſiderandi judicandíque Logica λογεῖον illud eſſet. Itaque per Urim & Thumim,veluti perfectas abſolutæ ſapientiæ vias, petita oracula in ſactis literis memorantur.Hanc Logicæ tam ſingularem laudem Jacobus Schecius,Tubingenſis academiæ clariſſimus philoſophus,in Moſe nobis indicavit. Veruntamen licet iſta τοῦ λογείου tam magnifica deſcriptio in ſacris literis nulla eſſet:attamen cúm mathemata,Deo ipſo pené docente, Hebræis tradita legeres in Joſepho; vtrúm dubitares, facultatem logicam animali ipſi quod Deus logicum feciſſet,divinitus eſſe inſpiratam?Ergo Logica in tanto honore apud Hebræos fuit. Itaque Logicæ exercitatio apud Hebræorum liberos ſingularis fuit; non in ſophiſticis & ſcholaſticis de arte ipſa contentionibus: ſed(ut Euſebius author eſt)in explicatione hiſtoriarum,in canticorum & poëmatum compoſitione, in ænigmatum enodatione.

P. RAMI
SCHOLARVM DIALECTICARVM, SEV ANIMADVERSIONUM in Organum Ariſtotelis, libri XX.

Recens emendati per Joan. Piſcatorem Argentinenſem.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

FRANCOFURTI
Apud Andream Wechelum,
M. D. LXXXI.

P. RAMI SCHOLARVM DIALECTICARVM, SEV ANIMADVERSIONVM IN Organum Ariſtotelis, LIBER PRIMUS: de Logicæ autoribus.

CAP. I. *DE LOGICA PRIMORUM patrum.*

DE Dialecticæ artis veritate ac utilitate, in Dialectica dictum eſt: de Dialecticorum inventis & decretis dicamus: & doceamus; quemadmodum omnes eorum catholicas artis hujus regulas comprehendimus, Ariſtoteleaque methodo collocavimus: cauſſam denique tam multorum á nobis omiſſorum, ſuis locis afferamus. Quæ diſputatio tam multas nobis turbas excitavit, ut non immeritó numen hîc invocandum ſit. Ergo ut rectè atque ex ordine progrediamur, Deum Opt. Max. ducem authoremq; propitium conſiliis noſtris precemur: divina ſiquidem ope, multó magis res honeſtæ atq; laudabiles, quàm ratione conſilioq; hominum geruntur. Abs te igitur

——O qui res hominumq; Deûmq;
Æternis regis imperiis, & fulmine terres,

pacem ac veniam peto; precorque ut nos in hac contentione á vero rectoque aberrare non ſinas: ſed hujus tantæ diſciplinæ proprium ac naturale lumen, ad decus & laudem immenſæ bonitatis ac magnitudinis tuę (qui ut optimus & maximus es, ſic meritó appellaris) deditis tibi mentibus atq; animis oſtendas. Nunc quoniam debita inſtituto noſtro vota fecimus, ad rem veniamus. Viginti libris iſtam quæſtionem complectemur; quorum primus, logicorum philoſophorum hiſtoriam habebit: ſecundus, primorum Logicæ principiorum aſſertionem: reliqui deinceps ſingulis Organi libris octodecim reſpondebunt. De logicis itaque philoſophis primúm dicemus, unde variarum partium varios inventores agnoſce-

circiter 1600. hominem igne illo cæleſti formavit (ut Poëtæ tradunt) eumque

Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

ut Logica methodus jam primis illis temporibus inventa ſit, indeque ſit ejus antiquitas nota. Nec alienum ſit credere; de Logicis artibus, à primis illis parentib. aliquid præceptum eſſe; quos apud Joſephum legimus, de mathematicis diſciplinis accuraté philoſophatos eſſe: Neque præſtantiſſimas artes & inveniri & judicio certé ordinari potuiſſe, ſine certa aliqua & inventionis & judicii regula. Ergo ſi primi Logicæ artis magiſtri requirantur; Deos ſcholæ hujus magiſtros & principes fuiſſe Plato reſpondebit: eorumq; internuntium & interpretem fuiſſe Prometheum, id eſt in ſacris literis Noëum. Hic enim poſt diluvium, generis humani inſtaurator eſt: ut Hebræorum gloria hæc logica, teſtimonio Platonis, eſſe videatur. Et ſané Exod. 28. cap. quid aliud profitetur illud pectorale in ſacerdotis pectore, non ſolùm auro & gemmis, ſed duabus illuſtribus notis, Urim & Thumim, diſtinctum & ornatum? Urim nempe ſignificat ſplendorem mentis, lucemque ad cogitandum & perſpiciendum: Thumim, ordinis accurationem & perfectionem, ad integré incorrupteque judicandum: unde & pectorale ipſum á Moſe, judicii λογεῖον appellatur, tanquam nullis hominum ſophiſmatis inquinata, ſed perfecta & omnibus numeris abſoluta conſiderandi judicandique Logica λογεῖον illud eſſet. Itaque per Urim & Thumim, veluti perfectas abſolutæ ſapientiæ vias, petita oracula in ſacris literis memorantur. Hanc Logicæ tam ſingularem laudem Jacobus Scheccius, Tubingenſis academiæ clariſſimus philoſophus, in Moſe nobis indicavit. Veruntamen licet iſta τοῦ λογείου tam magnifica deſcriptio in ſacris literis nulla eſſet: attamen cúm mathemata, Deo ipſo pené docente, Hebræis tradita legeres in Joſepho; vtrúm dubitares, facultatem logicam animali ipſi quod Deus logicum feciſſet, divinitus eſſe inſpiratam? Ergo Logica in tanto honore apud Hebræos fuit. Itaque Logicæ exercitatio apud Hebræorum liberos ſingularis fuit; non in ſophiſticis & ſcholaſticis de arte ipſa contentionibus: ſed (ut Euſebius author eſt) in explicatione hiſtoriarum, in canticorum & poëmatum compoſitione, in ænigmatum enodatione.

CAP. II. *De Logica Mathematicorum.*

SED de prima divinaque logica ſchola, ſatis: Secunda eſt Mathematica, & imprimis Pythagoreorum. Pythagoras circa ſexageſimam Olympiadem, Italicæ philoſophiæ princeps, mathematicas, phyſicas, medicas artes docuiſſe quidem dicitur; logicas (quod legiſſe meminerim) docuiſſe non dicitur: magnumque ejuſce rei indicium eſt, de logicis artibus ab eo nil eſſe inſtitutum: quód quinquennii ſilentium diſcipulis ſuis imperârit; & ex omnibus Logicæ argumentis, unicum illud expers artis, tantum apud ejus diſcipulos valuerit, αὐτὸς ἔφη, ipſe dixit: Ipſe veró, Pythagoras erat. Teſtimonii tamen & authoritatis argumentum, in Pythagorea ſchola tantoperé celebratum, inde meminerimus. Atque hujus ſectæ philoſophi, logicas artes perleviter attigerunt. Xenophanes á Parmeniſco & Oreſtade Pythagoreïs videtur informatus eſſe. Hujus logicum nil invenio: niſi forté illud putes, quód dixerit, acatalepta (incomprehenſibilia) eſſe omnia: unde fortaſſis Pyrrhoniorum & novorum Academicorum error emanârit. Heraclitus, Xenophanis auditor, quamvis ſibi juveni nil cognitum, ſeni nil ignotum fuiſſe diceret; tamen videtur eandem acatalepſiam comprobaſſe: cúm diceret; Opinio, ſacer
» eſt morbus, & aſpectus fallitur. Ejus tamen dictum logicum
» illud eſt celebre: Multiplex notitia mentem non docet: ſigni-
» ficans (opinor) non librorum præceptis & regulis, ſed multó magis uſu & exercitatione ſapientiam in quaque arte comparari. Quod veriſſimum eſt, & à Socrate valde comprobatum. Ejuſdem familiæ fuit Empedocles, Pythagoræ nempe diſcipulus, qui Rhetoricam invênit, ut Ariſtoteles ait in Sophiſta. Atqui rhetorica & inventio & diſpoſitio, quid aliud eſt quám Logica? Hic etiam philoſophus Gorgiam Rhetorem, multorum poſtea & philoſophorum & oratorum doctorem formavit. Quare nomine Rhetoricæ, logica ars ab his tractata eſt. Epicharmus, Pythagoræ auditor, commentaria reliquit, in quibus non ſolúm res phyſicas & medicas attingit; ſed etiam γνωμολογεῖ. Ubi fortaſſis logicum aliquid fuit. Parmenides, Xenophanis ac Diochetæ Pythagoreï auditor, logicum judicium tum veritatis, tum etiam opinionis,

opinionis,carmine ſuo pereleganter expoſuit,

Oportet verò te omnia cognoſcere,
Partim quidem veritatis ſuaſu facilis accuratam ſententiam,
Partim mortalium opiniones:quarum non iam fides vera.

Deinde judicium opinione fieri prohibet; ex accurata veritate fieri admonet:

Ne te Deus ancipitem viam juxta hanc cogat,
Vt judices inconſiderato oculo, & reſonante auditu,
Et lingua; ſed ratione perpendas ambiguum argumentum.

Atque hunc poëtam,logicæ etiam philoſophię magiſtrum fuiſſe, argumento eſt Platonis logicus dialogus, nomine Parmenidis inſcriptus; cuius tota diſputatio ad logicam artem attinet. Quinetiam de Pythagoreis, Archytas exiſtimatur à nonnullis Categoriarum author fuiſſe, quæ hodie ad Ariſtotelem authorem referuntur:& certé Ariſtoteles de Archytea philoſophia commentarium conſcripſit. Atque hæc Logica Pythagoreorum fuit: de quibus Ariſtoteles decimotertio primæ Philoſophiæ ſic ait: Pythagorëi priús de paucis quibuſ- » dam, quorum definitiones ad numeros accommodabant: ut, » quid eſt occaſio,aut juſtitia, aut nuptiæ. Quo loco ſignificat » Ariſtoteles; Pythagoream logicam, aut nullam omnino,aut perexiguam fuiſſe. Fuit tamen Pythagoreorum logica mathematicis artibus, quas tractabant, inprimis accurata: illic enim, αὐτὸς ἔφη nunquam auditur; nulla hominis excellentis authoritas pro argumento affertur: nullum fallax commentum,imó nihil opinabile aut veriſimile proponitur: omnia nunquam-fallentibus & neceſſariis rebus addicuntur. Quinetiam Ariſtotelis Aſtronomicæ hypotheſes,Logica Pythagoreorum poſtea ſunt emendatæ: acerrimi denique dialecticæ artis amatores Pythagorëi ſemper fuere,locis tamen pleriſq; à methodica via digreſſi,amore illo Socratico (de quo aliás) deſtituti.

CAP. III. *De Logica Phyſicorum.*

SED de mathematica Logica mathematicæ Scholæ loquentur: tertia deinceps ſchola Dialecticæ, Ionica eſt;in

varios magiſtros ad Socratem uſque diviſa;in quibus phyſici præcipué celebrantur. Zeno Eleates, Parmenidis auditor (opinor quia vel ad veterum artes tantúm adjecit;aut eas diſperſas,in unum corpus redegit) logicæ artis apud Laërtium octavo & nono libris, teſte Ariſtotele, inventor efficitur.Ac quàmvis Zenonis monumenta omnia perierint:tamen ejus veritatis licet à Platone quiddam agnoſcere:apud quem Parmenides ſignificat, Socratem in dialecticis à Zenone fuiſſe inſtitutum.Sic veró Parmenides cum Socrate loquitur: Præ-
» clara veró ac divina(mihi crede) cupiditas viſa eſt,quæ te ſic ad
» diſſerendum & ratiocinandum raperet.Collige veró teipſum;
» ac diligentiús, dum juvenis es, exerce in hac facultate; quæ
» videtur inutilis eſſe,& á pleriſque loquacitas futilis & garruli-
» tas appellatur:alioqui veritatem non aſſequêre. So.Quis igi-
» tur eſt exercitationis hujus modus,ô Parmenides? Par. Quem
» tu de Zenone audiviſti. Hæc Parmenides : quibus intelligimus,in logicis Zenonem Socratis magiſtrum fuiſſe. Zenonis veró logica, Platonis dialogis multa continentur; ut in Parmenide, rei qua de agitur, ortum, motum, accidentia, interitum: id eſt, cauſſas, quibus res generatur, & effecta,& adjunctas accidentias, & oppoſita, quibus res corrumpitur & interit: item comparatorum genera, ſimile,diſſimile,majus, minus,par: item de genere & ſpecie atque ideis,plurima ibidem diſputatio eſt: ut in Sophiſta & Politico,de genere rurſus & ſpecie,toto item & parte,itemque de dividendi & definiendi ratione & lege : his enim duobus dialogis Socrates á Zenone logicis dividendi & definiendi legibus informatur. Ergo Platonis tres dialogi demonſtrant, Socrati Zenonem logicæ philoſophiæ doctorem fuiſſe: neque tamen omnia, quamvis diſcipulo, decreta ſua probaviſſe: Socrates enim Zenonis ſententiam de ideis minimé probavit: ut ex eodem Parmenide deprêhendi poteſt: quod Galenus de pla-
» citis Hippocratis & Platonis annotavit. Plato, inquit, inuti-
» lem philoſophiæ contemplationem Socrati non attribuit;
» ſed aliis: ut phyſicam contemplationem Timæo : quemad-
» modum etiam extra fines egredientem Dialecticam ad Par-
» menidem,& ſocium ejus Zenonem. Ergo Zeno logicas artes ita docuit:nec Zenoni,tot annis ante Ariſtotelem philoſopho, perſuadeat Ariſtoteles; Ariſtotelem, primum artis logicæ in-

ventorem

ventorem & doctorem fuiſſe. Quin ambitionem ſuam in iſto philoſopho Ariſtoteles mirabiliter arguit. Zeno (ait in Sophiſta) primus logicas artes reperit. Ego (ait in Organo) primus „ reperi; nec ante me, hujus artis quicquam fuit. Hanc igitur ἀντίφασιν conſiderato. Democritus anno major, quám Socrates fuit; é cujus libris tametſi nihil ad Logicã Laërtius referat; tamẽ qui videantur ad Logicam referri poſſe, quidam ſunt; ſi tituli tamen non fallunt: De Logicis regula, 1, 2, 3. Cauſſæ, De dictionibus vel vocibus (ut etiam ſcholę jam noſtrę loquuntur) onomaſticum; item de verbis; qualis in Porphyrio & Ariſtotelis Categoriis, & Interpretatione, materia tractari videtur. De figuris ſic Ariſtoteles in Philoſophiæ primo & octavo libris ait: rerum omnium efficientes cauſſas, á Democrito factas eſſe, figuram, ordinem, ſitum. Ad judicium ſpectantia quædam: ubi potuit eſſe de propoſitionis, ſyllogiſmi, methodi regula quippiam. De imagine ſeu prænotione. Rerum cauſſæ planæ: Qualis doctrina quædam eſt in poſterioribus Analyticis Ariſtotelis. Ariſtoteles autem primo de partibus Animalium ſcribit (cúm agit de cauſſis rerum naturalium, materia & forma, atque ex iis definitione conſtituta) veteres talem in rebus phyſicis definitionem neſciſſe. Cauſſa veró fuit (ait) quamobrẽ veteres ad hunc modũ non pervenerint; quia quid eſt, & definitionis eſſentiam explicare non poterant. Ac Democritus primus attigit, non veluti rẽ phyſicæ contẽplationi neceſſariam; ſed tanquam ab ipſa re traheretur. Idem feré rurſus in Philoſophia lib. 13. cap. 4. ab Ariſtotele de Democrito dicitur: E phyſicis paululum Democritus attigit, ac definivit calidum & frigidum. Sic ab Ariſtotele Democriti Logica extenuatur; ut Democritus Ariſtoteli diſſerere quidẽ, ſed ſine arte videatur. Democriti diſcipulus Protagoras, (qui σοφία dictus eſt) Rhetoricam (quę nihil aliud feré quám Logica tũm fuit) ſumma nominis gloria exercuit: & elencticam doctrinam pręcipué exercuit; ſententiam omittens, diſſeruit ad nomen; & præſens contentionum genus, quod ſpecie quadam probetur, inſtituit: primus ad theſes argumenta demonſtravit; & quód contradici non poſſet, diſputavit; & ſcripſit artem Elenchorum & Contradictionum, duobus libris. Ergo Protagoras eam Logicæ partem, quæ ab Ariſtotele traditur in Elenchis, aperuit. Logicę artis nomine magnum Protagoram fuiſſe, declarat in

Philoſophia Ariſtoteles: qui contra eum tam multa diſſeruit: imó veró Platonis etiam dialogus, Protagoras inſcriptus, ejus Elenchos valde nobis oſtendit. Quapropter neque Protagoræ videbitur Ariſtoteles, primus & ſolus logicæ artis autor fuiſſe. Hippocrates medicus, horum ætate pauló inferior, & inventionis & diſpoſitionis partes propoſuit: ſimilitudinem & diſſimilitudinem commendavit: vitia diviſionis in veteribus (ut Galenus ait) ſtudioſè reprehendit: imó veró effectorum, adjunctorum, unà cum methodica & artificioſa diſpoſitionis forma, locum comprehẽdit. Quæ cúm á Socrate in Phædro, medici & oratoris inducta collatio eſſet, producuntur. Itaque
" (inquit Socrates) quid tandem præcipiat Hippocrates, & ve-
" ra ratio, conſidera. An veró de quavis natura ita conſideran-
" dum eſt? Primúm quidem, ſimplex ne an multiplex ſit illud,
" de quo cupies artem vel diſcere, vel alios docere: deinde ſi ſim-
" plex fuerit, vis ipſius eſt inſpicienda: & quid in quaque re per
" eum facere, aut quid illi contrá accidere ſoleat. Si veró mul-
" tas ſpecies habeat; his partibus enumeratis, quod in una no-
" tum ſit, hoc idem in ſingulis notandum eſt: quid ipſa faciat,
" quid illi aliunde rurſus accidat. Phæd. Videtur ô Socrates. So-
" crat. Abſque his autem diſputatio, cæci videatur eſſe progreſ-
" ſio: nec tamen cæco vel ſurdo, qui arte in re quavis progredi-
" tur, comparandus eſt. Ergo hæc de Hippocratis Logica Socrates: methodus veró rurſus eadem ab Hippocrate non minús perſpicué ponitur, cúm jubet Hippocrates ex ſimili ſimi-
« le dignoſci: vtrúm ſimilia an diſſimilia ſint ab initio, á maxi-
« mis & facillimis, ab uſquequaque omnino notis, quæ videre
« & audire liceat: quæ etiã viſu & naribus & lingua & mẽte noſſe
« liceat; quib. cognoſcimus, omnibusq; cognoſcere liceat. Hæc Hippocratis oratio pulcherrimam logicæ diſpoſitionis partem iterum proponit: de qua ad caput de methodo in Dialectica copioſiús diſſeruimus. Quantum veró Logicæ ſtudium in Hippocratis & Hippocraticorum ſchola fuerit, declarant ſectæ inde factæ; de logica arte aut impenſiús per generales præceptiones expoſita, ut Methodicorum: aut ſimpliciús inductionibus, exemplis, experimentis, comparationibus; ut Empiricorum. Nec Hippocrati facilé perſuadeat Ariſtoteles, ipſum logicæ artis ignarum fuiſſe; ſeque primum hîc aliquid intellexiſſe. Videmus adhuc, quæ ſint á veteribus obſer-

vata

vata Logicæ documenta; de inventione, judicio propoſitionis in veritate & opinione: de ſyllogiſmi etiam fortaſſe judicio, ut ἐπικριτικὰ Democriti fuêre: de methodo certé & elenchis: ut jam ſine pudore & rubore jactari non poſſit, ante Ariſtotelem de logicis artibus omninò nil animadverſum, nil cognitum fuiſſe.

CAP. IIII. *De Logica Socratis, Pyrrhonis & Epicuri.*

POſtrema ſchola Dialecticæ à Socrate & Socraticis, πολιτικωτέρα fuit. Socrates enim univerſos unus non tantúm ethicâ, ſed hac logica philoſophia longiſſimè ſuperavit: qui tametſi magiſter in ſchola nunquam fuit; nunquam artis cujuſquam profeſſor ac doctor videri voluit; imó literā nullam ſcriptam reliquit: é diſcipulorum tamen, atque in-primis Platonis ſermonibus, ſatis conſtat; omnium philoſophorum ſuperiorum non ſolúm natura, ſed arte & uſu λογικώτατον fuiſſe. Galenus initio hiſtoriæ philoſophicæ, Socratem facere videtur nō ſolúm Ethicæ inventorem, ſed etiam Logicæ perfectorem; cúm ait: Dialecticam facultatem, qua ducuntur homines, perfecté animadvertit. Etenim Zenoniæ Logicæ documenta omnia non ſolúm tenuit; ſed inutilia ab utilibus diſcrevit; vanamque de ideis altercationem (ut Parmenides Platonis author eſt) jam tūm juvenis refutavit. A ſe ipſo autē quám multa Logicæ artis adjumenta depromſerit, é Platonis dialogis potes intelligere. Etenim Dialectica definitur in his, facultas diſſerendi: tresq; ejus cauſſæ, ſicut omnium artium, ponuntur; natura, ars, exercitatio: artiſque partes, naturæ & exercitationis communes, inventio diſpoſitioque dividuntur. Inventionis partium nulla feré non attingitur; de cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, diſſentaneis, comparatis, nomine, diviſione, definitione, teſtimoniis: diſpoſitionis autem vel judicii in enuntiatione, tum ſcientia, tum opinio, quám ſæpe ab eo proponitur? methodus quám ſæpe, quám magnificé ab eo tractatur? Ergo hæc artis: uſum veró Logicæ artis quis unquam majorem habuit? quis diſputationis inſtitutæ vel geneſim, vel analyſim pleniús adhibuit? quis Logicæ tum virtutes, tum vitia in propoſitis exemplis acutiús deprehendit? Quám mirabiliter veró Logicæ uſum non ſolùm in ſingularibus rebus, &

in artium omnium nō ſolúm conſtitutione, ſed ad authorem Deum recognoſcendum, converſione docuit? Quinetiam Ariſtoteles alioqui laudis alienæ parciſſimus, attamen Philoſophiæ lib.13, Socrati logicas laudes duas maximas attribuit, definiendi & dividendi. Iis enim locis duobus, ſi ſpectes uſum, cæteri feré loci continentur. Atque hoc loco Ariſtoteles ambitionem ſuam valde prodit: Nihil omnino de Logica dictum ante ſe, gloriatur: & tamen alibi confitetur, á Socrate logicam doctrinam & inductionis & definitionis eſſe traditam. Ergo Socrati, ergo Platoni magiſtris, á quibus hanc ipſe artem didicit, nunquam Ariſtoteles perſuaſerit: ſe, primum logicæ artis inventorem fuiſſe. quod toties repetere & concludere, durius putarem; niſi hac falſa Ariſtotelis gloriatione deceptos, animadvertere̅ de logicis Ariſtotelis erroribus non credere; quia (ut Philoponus ait in Poſterioribus) veriſimile non ſit, Ariſtotelem primum Logicæ inventore̅ in Logica erraviſſe. Itaque cúm vel doctiſſimos interpretes, ad hunc ſcopulum illiſos videam; de tanto periculo ſolicité monendum. Deinceps ſectæ variæ exortæ ſunt, Socratemq; philoſophi præcipué quinque, logicis artibus celebres, ſunt conſecuti; Anaxarchus, Ariſtippus, Euclides, Antiſthenes, Plato. Anaxarcho ſatis conſtat logicam Socraticæ inſcientiæ ſcientiam non placuiſſe; cúm diceret, ne ſe id ipſum ſcire, quód nil ſciret. Socrates una exceptione, ſe nihil ſcire profitebatur: Anaxarchus, etiam hanc exceptionem ſuſtulit; ſeque in rebus agendis, probabilitatis ſpecie duci, non certa ſcientia moveri dixit. Anaxarchum Pyrrho Elienſis audivit; & hanc ſectam acatalepſiæ & retentionis amplificavit; unde non-curantia & indifferentia rerum omnium ſequebatur: ejusque ſectatores, aporetici, ſceptici, ephectici, zetetici; quód dubitarent, conſiderarent, inhiberent, inquirerent, dicti ſunt: quorum proprium, nil affirmando docere, ſed inficiando aut comparando. Atque ut mirabilis eſt hominum natura, cúm logicas artes convellere velle videantur; ad confirmandum tamen inſtitutum ſuum, id eſt ad omnem ſenſus & intellectus certam perceptionem ſcientiamq;, ad judicium, demonſtrationem, diſciplinā tollendum; ad omnium, quæ ſentirentur, quæque intelligerentur, incomprehenſibilitatem confirmandum, logicis & rationum & teſtimoniorum probationibus utebantur. Colligebant enim varias cauſſas, atque

que ex contrariis demonſtrare conabantur, perſuadentibus ęquales probabilitates; æqualitatemq; & contradictionem rationum confirmare rationibus ferè decem: primó, quód ex iiſdem rebus phantaſiæ differentes, propter animalium differentias, inciderent; ut cicutam coturnici alimentum eſſe, homini venenum: ſecundó ex diverſis naturis hominum: ut Demophoon in umbra calefiebat, in ſole rigebat; alius contrá: tertió ex differentijs ſenſilium; ut mâlum, aſpectui pallidum, guſtatui dulce; nec éadem forma, pro ſpeculorum varietate éadem cernitur: quartó ex communi affectione & viciſſitudine; ut ſanitate, morbo, ſomno, vigilia, pueritia, ſenectute: in quibus de re eàdem fit aliud atque aliud judicium: quintó ex legibus & inſtitutis, & ex muſicis perſuaſionibus, & artificioſis decretis, & opinionibus dogmaticis; quibus idem aliis bonum, aliis malum videtur: ſextó de permiſtionibus, & communicationibus; ut purpuræ color in ſole, luna, lucerna, varius eſt: ſeptimó ex qualitate poſitionum; ut magna eadem & parva, ſi ſpatio mutentur, apparebũt quadrata, rotunda, plana, tumida; ſic columbæ collum variatur: octavó ex quantitate, ut vinum modicum juvat, multum nocet: nonó ex inſuetis; ut Sol, quia cernitur quotidie, mirabilis non eſt, admiramur autem minús excellentia, ſi nunquam viſa fuerint: decimó ex relatorũ contentione; ut dextrũ, ſiniſtrum, vt pater, filius; ignota veró quæ ad aliquid. Alii modos alios addidêre: inexperientiæ, qua res deducitur in infinitũ: ſuppoſititionis, qua principia ſtulté ſupponuntur, cúm poſſint contraria ſupponi. Atq; hęc Pyrrhonię Logicæ ad evertẽdam Logicam ferè momenta ſunt; ad quam multorum excellentium virorum authoritates aggregantur; Homeri primúm; quoniam de rebus iiſdem aliter alias ſentit, nec quicquam definité docet affirmãdo: deinde ſeptem Sapientum, quorum illa ſceptica ſunt,

Ne quid nimis. Sponde, prope autem jactura.

Tum Archilochi,

Hominibus mens, Glauce Leptine fili,
Eſt mortalibus, qualem Iupiter in diem mittit.

Item Euripidis:

Quid vero hos miſeros ſapere
Mortales ajunt? nec enim ſcimus:
Faciamus ea certe quæ quis velit.

Item Xenophanis:

Atqui igitur plane nullus vir novit, neque ullus unquam ſciet.

Zenonis etiam tollentis motum, & Democriti dicentis: " Cauſsâ verò nil novimus; in profundo enim veritas eſt. Et Pla- " tonis, verum diis & deorum filiis concedentis, probabilitatem " tantúm perquirentis. Et Euripidis:

Quis verò novit, an hoc vivere, ſit mori?
Emori autem, vivere cenſetur mortalibus.

Et Empedoclis, affirmantis eſſe quædam quæ neq; viſu, ne- " que auditu, neq; intellectu percipi poſſent. Poſtremò Heracliti " & Hippocratis ſententiæ huc aggregātur. Hæc Pyrrhoniæ Logicæ ſumma fuit, qua ſectatores ejus, probabilitatis judicium ſibi reſervabant, ſcientiæ tollebant: & unicè commendabant inhibitionem, quā velut umbra ſequebatur tranquillitas: qualia ferè de nova Academia dicūtur à Cicerone: Arceſilas enim, author Academiæ novæ, Pyrrhonem imitatus eſſe à Laërtio dicitur. Socraticus igitur Logicæ magiſter, nil aliud quàm Logicam diſcipulos ſuos dedocuit: talis ingenii perverſitas antea Xenophanem, & nunc Anaxarchum, tanquam lycantropos aliquis invaſerat. Ariſtippus, omneſque Ariſtippi ſectatores, Cyrenaici & Epicurëi, Logica naturali contenti, Logicam artificioſam videntur contempſiſſe: tametſi Ariſtippus duodecim de arte logica libros (ut è titulis conjectura eſt) conſcripſit: de exercitatione libros 6: de diſciplina, 1: interrogans, 2: de chriis, 3. Hi ſiquidem tituli logicæ artis videntur eſſe: & fortaſſis etiam plures de hac arte ſcripſerat, quàm tituli ſignificent. Et de Cyrenaicis locus eſt apud Laërtium; quód logicam, propter ejus uſum ſummum attingebant. Et Epicurus, ſeptem annis natus poſt Platonis obitum, licet verbo logicam artem, ut inanem affirmaret; attamen reipſa quandam retinebat. Dialecticam aut Logicam non appellabat, cæterorum philoſophorum more; Canonicam dicebat: & libros argumenti logici multos ſcripſit: horum namque tituli ſunt, de ſectis, de judicio aut principio, aut canon, aut (tanquam diceres) elementarium: de imaginibus, de viſo. Itaque veri judicium referebat ad ſenſus & anticipationes & affectiones. Epicurëi præterea adjecêre phantaſticas mentis conceptiones. Itaq; etiam menti judicia tribuebant Epicurëi; ſed quæ à ſenſus obſervatio-

rationibus & judiciis eſſent orta, ſecundum & incidentiam & proportionem & ſimilitudinem & compoſitionem, aliquid etiam ratiocinatione conferente. Atque anticipationem dicebant velûti comprehenſionem, aut opinionem rectam, aut cogitationem, aut univerſalem intelligentiam inſitam, id eſt memoriam ejus quod frequenter fieret: & ſic docent, ex antecedente prolepſi res cognoſci; ut Ariſtoteles docet, ex antecedente prænotione. Quæſtionum quoque alias eſſe de rebus, alias circa ſimplicem dictionem verſari: quomodo partitur Ariſtoteles Elenchos. Quare videmus, ab his magiſtris (quos tamen cæteri philoſophi tanquam mutas & logicæ rationis expertes pecudes inſectantur) quanto ſtudio, & quàm multis voluminibus logica philoſophia tractata ſit. Quapropter Ariſtippo, Ariſtippique ſucceſſoribus Ariſtoteles nequaquam perſuaſerit; ſe, logicæ artis inventorem & authorem ſolum fuiſſe.

CAP. V. *De Logica Antiſthenierum & Stoicorum.*

Euclidis veró, Antiſthenis, Platonis ſcholas cúm ingreſſi fuerimus; in his miranda philoſophiæ logicæ ſtudia comperiemus; ejúſq; celebritatem magis ac magis admirabimur. Euclides veró Megaricus, totaque ejus ſucceſſio & ſecta, Logicam in-primis atripuit; ſed Parmenideam illam Zenoniam, nonnihil ſophiſticam; quam idcirco Socrates non probabat; ut de ideis jam dictum eſt: ideoq; ſectatores Euclidis, contentioſi primó ſunt appellati, qui poſtea Dialectici; qui diſputationes interrogatione & reſponſione conficerent: Demõſtrationibus autem inſiſtebat Euclides, non ſecundum ſumptiones, ſed ſecundum illationes: ſimilitudinisq; probationem tollebat; cúm diceret, aut ex ſimilibus, aut ex diſſimilibus cõſtitui: ac ſi conſtaret ex ſimilibus, potiús res ipſas, quám rerum ſimilia ſpectanda eſſe: Sin autem ex diſſimilibus; inanem eſſe collationẽ. Sic Euclides ſophiſtico enthymemate rationem, quávis illuſtriſſimam & magiſtro Socrati familiariſſimam, reprehendebat. Atque ob hanc ſophiſticam Dialecticam notatus eſt á Timone, velut ſophiſta; quód Megarenſibus rabiem contentionis invexiſſet. Ejus diſcipulus Eubulides, conſimiles Dialecticæ modos reperit; mentientem, latentem, electram,

occultum,ſoritem,cornutum, calvum: & conſimili cum doctore nota,procax & petulans appellatus eſt. Fuit enim diſputator acer,& Demoſthenem oratorem formavit: ſed diſſenſit ab Ariſtotele,ejusque multa decreta labefactavit. Atque iſti vix Ariſtoteles perſuaſiſſet,Logicæ artis Ariſtotelem perfectorem eſſe. Eubulides,Alexinũ diſcipulum cõtentioſiſſimum, ſucceſſorẽ reliquit. In eadem ſecta fuit Diodorus Cronus; primúsq; occultum & cornutum diſputationis genus inveniſſe exiſtimatur. Hic apud Ptolemæum Soterem cùm dialecticam quæſtionem à Stilpone objectam diſſolvere non poſſet,appellatus eſt κρόνος,fatuus:detractis κ & ρ. Quo ſcõmate offenſus, de ea quæſtione librum cõſcripſit; & eo mœrore mortem obiit. Ex eadem ſchola fuit Clinomachus Thurius,qui primus de axiomatis & categorematis ſcripſit. Stilpo Megarẽſis,Zenonis Stoicorum principis magiſter,philoſophus ejuſdem familiæ,quin Euclidis ipſius auditor fuit: tantumq; rationis inventione cæteris præſtitit, ut tota pené Græcia Megaram ad eum audiendum confluxerit. gravis in contentionibus: tollebat ſpecies. Menedemus,Platonis atq; etiam Stilponis auditor,ejus ſcholæ poſtremus, tollebat axiomata negantia, affirmantia autem conſtituebat: atque ex iis ſimplicia amplectebatur,compoſita tollebat. Heraclides tamen ſcribit, Dialecticam contempſiſſe. in diſputationibus autem ita pugnax erat & fortis, ut livor in oculis exprimeretur. Atque hujuſmodi Logica Euclidea, de categorematis, axiomatis, ſophiſmatis, degeneravit à Socratis Logica jam paululúm, ut apparet; & ad ſophiſticam nonnihil inclinavit: fortis tamen ac robuſta fuit, multoque magis Logicam, ut apparet, quám Sophiſticam tenuit. Quapropter quis putet, Euclidẽ & Euclidis æmulos, Dialecticæ artis inventionem & abſolutionem Ariſtoteli conceſſuros? cùm eos non ſolúm hujus artis ſtudio, ſed etiam nomine ita delectatos videamus; ut Dialectici non ſolúm eſſe, ſed appellari voluerint? Tertia Antiſthenis ſchola ſequitur; in cujus doctrina & ſucceſſione, longé majora hujus artis ſtudia viguerunt. Hæc certé ſchola licet durior, ut primó Cynica, deinde Stoica, fuerit; logicisq; & phyſicis artibus ſpretis, ſolã ethicam excoluiſſe á nonnullis dicatur: attamen Antiſthenes ipſe, utriuſque ſectæ primus author, Dialecticam valde celebravit; ad eamque ex ejus libris referri (ſi quid é titulorum conjectura

poſſumus

poſſumus aſſequi) videatur veritas de diſſerẽdo: item de diſputatione: quibus libris videtur Logica tota comprehenſa eſſe: Ad inventionem veró referri videntur, de fide ſeu probatione: item (quaſi diceres) contradictorius: item de contradicendo, 1,2,3: item de interrogando: rurſus de interrogatione & reſponſione. Ad judicium enuntiationum potiús attineant, de dictione & characteribus: de diſciplina aut nominibus, 1,2,3,4, 5: de opinione & ſcientia, 1,2,3,4: de ediſcendo problemata: de expoſitoribus. Ad elenchos magis attineant, de Sophiſtis aut phyſiognomonicus: de nominũ uſu, aut contentioſus: opiniones aut cõtentioſus. An igitur Ariſtoteli logicas artes ſibi vendicanti tot artium logicarum magiſter & doctor Antiſthenes, & tot annis ſuperior, conceſſerit? Diogenes ejus ſucceſſor, licet nullus ejus de Logica liber á Laërtio nominetur; attamen quám ſtudioſus ejus fuerit, contentiones illæ cum Platone declarant. Platone ſiquidem de ideis diſſerente, & nominante menſalitatem (ut ita dicam) & cyathitatem: Equidem (inquit) ô Plato, menſam & cyathum video: menſalitatem veró & cyathitatem nequaquam video. Recté (inquit Plato) oculos enim, quibus menſa cyathúſque conſpicitur, habes: mentem veró, qua menſalitas & cyathitas videtur, non habes. Sic Diogenes Platonis ideas cavillatus eſt; ſed pauló acerbiorem cavillum á Platone retulit. Platone rurſus definiente, Homo, eſt animal bipes, implume: cúm placeret ea definitio; nudatum & deplumem gallum in ejus ſcholam injecit; & ait, Hic Platonis eſt homo. Atque hæc de Cynicis tantula compérimus. Stoici veró é Cynicis orti logicas artes accuratiús excoluerunt; primúſque ſectæ hujus inventor Zeno, diligenter cum Philone Dialectico ſeſe exercebat: at cúm aliquando Dialecticus ei ſeptem de ratione dividendi, dialecticas ſpecies demonſtraſſet; interrogaſſe dicitur, quanti cuperet eas vendere: centum reſpondenti, ducenta dedit. Ac de libris ejus ad Logicam videntur ſpectare, de diſciplina Græcanica, de ſignis, univerſalia, de toto, de dictionibus: (nominum enim & verborum doctrinam etiam in Logicam veteres incluſerunt, ut apparet ex Ariſtotelis interpretatione) artificioſæ ſolutionis & reprehenſionis, libri duo. Cleanthes, Zenonis diſcipulus, logicos libros plures conſcripſit, quám magiſter: Libri ſiquidem minimúm ſexdecim feruntur. E libris ejus namque vi-

dentur ii logicum argumentum tractaſſe; de Dialectica, de Categorematis, de ratione, tres: de judicando, de modis, id eſt ſyllogiſmorum figuris (ſic enim Stoici loquebantur) de inſtitutione, de opinione, de ſcientia, de propriis, de ambiguis, de arte, quomodo philoſophi philoſophari debeant, de chriis, de exercitationibus, duo. Sphæreus, Cleanthis auditor fuit; ex cujus libris ad Logicam referri videntur, de arte dialectica lib. 2: de Categorematis, de ratione, de fortuna: hæc enim in cauſſis etiam numeratur: de affectionibus, ſic enim interdum ab Ariſtotele vocantur accidentia: de iis quibus contradicitur, 3. de ſimilibus, de diffinitionibus, de opinione, de exercitationibus, de Heracliti quinque exercitationibus, de ambiguitatibus, de Erethriacis philoſophis, id eſt Pyrrhonii. Sed omnium non modó Stoicorum, verumetiam logicorum omnino magiſtrorum πολυγραφώτατος Chryſippus, Cleanthis ſucceſſor, fuit. Libros enim 371. logicos, ut Laërtius affirmat, ac præterea multos conſcripſit: tantumque ob hanc artem in Græcia nomen habuit; ut plerique dicerent; Deos, ſi Dialectica uti vellent, non alia, quám Chryſippea uſuros eſſe. Sed tam multiplici ſcripturæ, valde & judicium & memoria defuit: temere enim quicquid incidit, accumulavit: totáque volumina plerumque teſtimoniis complevit: ut ſi quis aliena detraxiſſet, vacuos Chryſippi libros reliquiſſet: & memoria tam fluxa fuit, ut eadem de re, oblitus quid antea ſcripſiſſet, ſæpius idem ſcriberet. Tituli veró logicorum Chryſippi voluminum, alii totam logicam comprehendunt, alii partes. Ad totam pertinent logica & philoſophi conſiderationum: de Dialectica, 4: ars Dialectica, 1: de his quæ in Dialectinca ſunt, nominibus, 1: de Rhetorica, 4: prima ars rationum & modorum, 5: ad rationes & modos, conſtructiones, 1. Ad inventionem potiús ſpectant, quæ ſequuntur: de continuis problematis, 1: de numeratis quæſtionibus, 39: logici loci theſes: logici loci de rationibus, 3: de ratione, 2: logici loci qui circa res: de elementis rationis, 1: de elementis rationis, & eorũ quæ dicuntur, 5: de categorematis, 10: de categorematis, 4: de iis quę dicuntur: falsó inſcriptę rationes incidentes ad medietatẽ, 3: de incidentibus rationibus, 1: ad id quod de conſequentibus eſt, 1: de eo quod ad alia dicitur, 1: de contrariis, 2: de contrariis, 1: de iis quæ ſecundum privationem dicuntur, 2: adverſus

ſus exiſtimantes & falſa & vera eſſe, 1: de ſimilitudinibus, 2: de ſimilibus, 3: diviſiones, 1: de diviſionibus, 1: de ſpeciebus & generibus. 2: probabilia adverſus diviſiones & genera & ſpecies: adverſus eos qui non dividunt, 2: adverſus contradicta iis, quæ de ſectione infinitorum, 3: demonſtratio, quòd non oporteat dividere infinita, 1: de definitionibus, 7: etymologicorum, 5: logici loci circa dictiones & eandem rationem conſtructio prima: de etymologicis, 7: definitionum dialecticarum, 6: definitionum mediatarum, 2: probabilia ad definitiones, 2: de his quæ non recté definitionibus contradicuntur, 7. Ad propoſitionis judicium videntur hæc ſpectare: de cogitationibus, 2: de conſtructione eorum quæ dicuntur, 4: de conſtructione & elementis eorum quæ dicuntur, 3: de eo quomodo ſingula dicimus & cogitamus, 1: falsò-inſcripta de expoſitionibus, 1: de axiomatis, 1: de expoſitionibus, 1: de dictionibus, 5: dictio, 1: ad id, quod eſt de ſignificationibus, 1: de rectis & obliquis, 1: de caſibus, 1: de copulis, 1: de appellativis, 2: de negante, 2: de enuntiatis, 3: de gentilibus enuntiatis, 6: de conjuncto, 1, 2: de non compoſitis propoſitionibus, 1: logica connexa: connexorum probabilium, 4: de reciprocis orationibus & conjunctis, 1: comparatio modificatarum propoſitionum, 1: de enuntiatis definitis ſecundum ſubjectum, 1: de orationibus ex infinito & finito, 2: rationes hypotheticæ in leges, 1: rationes hypotheticæ præceptorum, 2: de hypotheſibus, 3: rationes hypotheticæ ad rudimentum, 2: de vero diſtincto, 4: de perfectis axiomatis 2: de reſponſione, 4: Epitome de reſponſionibus, 1: interrogationis, 2: de interrogatione & reſponſione epitome, 1: de interrogationibus, 2: de reſponſione, 4: de præceptis, 2: de comprehenſione, & ſcientia & inſcientia, 4: de primis & indemouſtrabilibus ſyllogiſmis: quòd approbent veteres Dialecticam cum demonſtrationibus, 2: de arte & non arte, 4: de communibus rationibus ſecundum conſtitutas ex hoc artes & virtutes: de opinatione, 1: demonſtratio, quòd non ſit opinaturus ſapiens, 1 probabiles ſumptiones, 3. de poſſibilibus, 4: ad ea quibus contradicitur, quòd eadem ratio & ſyllogiſtico & non ſyllogiſtico diſponatur modo, 2: de eo, quòd ordinetur eadem ratio in pluribus modis, 1: de eo, quod eſt propter

tria é converſo, 1: de eo, quód ſyllogiſtica partim cujuſdam cum alio, partim cum aliis, 1: de concludentibus rationibus, 1: modificatæ quæſtiones, 1: adverſus id, quod ſcripſit Philo de modis, 1: adverſus ea, quæ de rationibus & modis, 1: de modorum conſtitutione, 2: eorum quæ ad rudimentum modorum, 3: de concluſionibus, 1: de ſyllogiſmorum elementis, 1. Ad elenchos & exercitationem iſta referenda ſunt: de uſu rationis: de ſimulatione, 2: de ſophiſmatis, 2: de fallacibus argumentis, 2: de ratione ad parvum, 2: de iis quæ dialecticis obiiciuntur, 3: adverſus Arceſilæ parvam artem, 1: ſolutio ſecundum veteres, 1: de conſuetudine, 7: orationes præter conſuetudinem, 1: contra conſuetudinem, 6: de eo, quód quædam ſunt falſa, 1: de falſi ſolutione, 3: de rudimento ad mentientem: de mentiente, 6: rationes mentientes ad rudimentum, 1: adverſus eos qui partitione diſſolvunt falſam rationem, 2: adverſus affirmantes, ſumptiones habere falſam mentientem rationem, 1: de utidis ratione, 1: de utide, 8: de occulto, 1: de combuſto, 2: de ſolœciſmum facientibus rationibus, 1: de præceptis ad ſolœciſmos, 1: rationes negantes ad exercitationem, 1: ſolutio hypotheticorum, 3: ſolutio hypotheticorum, 2: falsó-inſcripta adverſus Amenii disjunctivas rationes, 1: de tropicis ambiguitatibus, 1: de inæqualitate dictionum, 4: de connexa tropica ambiguitate iſagogica, 5: epitome ambiguitatum, 1: de ambiguitatibus, 4: connexa ad inſtitutionem ambiguitatum, 2: de controverſis dialecticis rationibus, 5: de ſoritarum rationibus ad voces, 5: rationes ſyllogiſticæ ſecundum ſolutionem in indemonſtrabilibus, 1: de iis, quæ circa falſas figuras ſyllogiſmorum, 5: ad ea quæ objiciuntur ſyllogiſmorum ſolutionibus, 3: de ſolutione ſyllogiſmorum, 1. Unde ſatis conſtat, Logicæ utramque partem, Topicam & Analyticam, á Stoicis tractatam fuiſſe; nec eſſe verum quod ait Cicero, Stoicos judicandi partem diligenter eſſe perſecutos; de inventione veró, ne ſuſpicatos quidem eſſe. Quare cúm videamus, in Antiſthenis ſchola, atque ejus ſucceſſione, tam multa volumina conſcripta fuiſſe; an etiam prædicare audebimus, & primum & vnicum Logicæ artis authorem Ariſtotelem fuiſſe?

CAP. VI. *De Logica Academicorum.*

Supereſt

SUPEREST é propoſitis Socratis auditoribus, Plato, Platoniſq; ſchola atque ſucceſſio: qualis autem, quantusq; Logicus Plato fuerit, cúm de Socrate diximus, una dictum eſt: neque Logica Platonis, tantúm 4 Dialogis, Politico, Cratylo, Parmenide, Sophiſta continetur, ut videtur Laërtius dicere; ſed omnibus feré aſpergitur. E Platonis ſchola ſectæ duæ factæ ſunt, Academicorum & Peripateticorum. In Academia, Speuſippus Platonis nepos, annos octo docuit; deq; libris ejus, qui potuerint logicas artes habuiſſe, ſunt; De philoſophia, 1: philoſophus, 1: dialogi circa negotium ſimilium, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10: diviſiones & ad ſimilia argumenta: de generum & ſpecierum exemplis: diſpoſitiones commentationum: artium examen, 1: artificiale, 11. Speuſippi libros Ariſtoteles emit duobus talentis, ut Phavorinus author eſt. Speuſippo igitur nunquam perſuaſiſſet Ariſtoteles, Ariſtotelem primum logicæ artis doctorem fuiſſe; cúm hac in arte Speuſippi diſcipulus Ariſtoteles potiús fuiſſet, & ex ejus emptis libris ſuos libros contexuiſſet. Condiſcipulo Speuſippo Xenocrates in Academia ſucceſſit, annosq; viginti quinque præfuit; & de libris ejus, qui logici videantur fuiſſe, nongenti (ſi tamen numeri mendoſi non ſint) atq; etiam plures ita numerantur; De philoſophia, 1: de ſapientia, 6: negotii, quod ad differendum attinet, libri 15, 30, 20, 700, 30: poſtea libri 15, & poſtea alii libri 16: Quæſtionum libri 10, 30, 3: de accidentibus, 1: de contrario, 1, 2: contrariorum, 1: diviſiones, 8: de generib. & ſpeciebus, 1: de ſpeciebus, 1: de ideis, 1: de uno, 1: de fato, 1: de infinito, 1: de ſciẽtia, 1: de ſciẽtia, 1: de arte, 1: de diſcipulis, 1, 2: de iis quæ ſunt circa mentẽ, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: eorum quæ circa mentem, alii libri 2: de falſo, 1: de diſciplinis logicis, quæ ſunt circa dictionem, libri 9: ſolutiones, 1, 2. ſolutio eorum quæ circa rationes, 1, 10. In quibus, quod ſuſpicari poſſumus é titulis, de locis inventionis, de methodo faciendarum artium, de ſophiſmatis actum eſt. Neque Xenocrati condiſcipulo perſuaſiſſet Ariſtoteles Ariſtotelem logicæ artis inventorem fuiſſe; deque arte logica omnino nihil ante Ariſtotelem ſcriptum fuiſſe; cúm hic philoſophus omnes philoſophos, ſi voluminum multitudinem ſpectes, logicis artibus longiſſimè ſuperârit: cumque Ariſtoteles huic philoſopho ſuperſtes fuerit, deque ejus philoſophia librum conſcripſerit. Polemo in Academia Xenocratis ſucceſſor, artem

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

logicam videtur aſpernatus eſſe, cúm diceret, nos in rebus potiús exerceri oportere, quàm in dialecticis præceptis velut harmonicum artificiolum ebibere ac meditari: ne, dum altercatione famam quærimus, affectione nobis ipſis repugnemus. Crates & Crantor, logicæ artis nullum monimentum, quod Laërtius notet, reliquerunt. Arceſilas mediam Academiam inſtituit, primúſque in utramque partem diſſeruit, Platonicúmque diſſerendi, interrogando reſpondendoque, modum contentioſiús exercuit: ingenioſus & copioſus, ut Theophraſtus ajebat. Nullum librum ſcripſit: Platonem maximé, deinde Pyrrhonem imitatus eſt: tum Diodorum ſibi propoſuit. Erat autem in reperiendis argumentis & enunciatis & probationibus acutiſſimus. Bion Boryſthenites ſecutus eſt, verſutus & Sophiſta varius. Ejus logicum ſcriptum nullum memoratur. Lacydes Arceſilæ, Academiæque novæ ſucceſſit; Lacydiumq; ei ab Attalo ædificatum. Telecli & Evandro ſcholam tradidit; quibus ſucceſſit Hegeſinus; á quo Carneades; qui Stoicorum libros ſtudioſé lectitavit, eiſque modeſté contradixit; dicereque conſuevit, Niſi Chryſippus eſſet, nō eſſem ego. Athenienſes oratores ad eum audiendum conveniebant: vehementer erat terribilis, & in quæſtionibus pugnax. Nihil unquam oppugnavit, ait Cicero, quod non expugnârit. Atq; hic tantus logicus, logicæ artis gratiam nō Ariſtoteli, ſed Chryſippo retulit: nihil tamen ſcripſit, ſed Clitomachus diſcipulus philoſophiam ejus literis mandavit. Clitomachi diſcipulus Philo, magiſter Ciceronis fuit.

CAP. VII. *De Logica Peripateticorum.*

ATQUE hæc de Logicis Academicis. Secta Platonicæ ſcholæ altera eſt in Peripateticis, in quibus artes logicæ mirificé excultæ & celebratæ ſunt: atque in primis in Ariſtotele, hujus ſectæ principe, defunctiſque Speuſippo & Xenocrati paululum ſuperſtite, ut é libris Ariſtotelis apparet; in quibus Speuſippus & Xenocrates appellantur & citantur. Primus autem Ariſtoteles, Alexandri magni beneficio libros innumerabiles undique congregavit: unde Ariſtotelis philoſophiam, tanquam omnium philoſophorum bibliothecam quandam eſſe ſtatuo; in qua, quod é titulis divinare utcunque liceat, libri Logici videntur fuiſſe centum & quinquaginta minimúm,

mûm, partim totam artem nomine Rhetoricæ & Dialecticæ, partim etiam partes complexi: artis Theodecticæ, 5 rudimenta, 1: de conſultatione, 1: artis Rhetoricæ, 1, 2: de Rhetorica, Gryllus, 1: de philoſophia, 1, 2, 3: epicherematum, 1, 2 quæſtiones epicherematicæ quinque & viginti: de problematis, 1: definitiones antecedētium Topica, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7: Topicum ad definitiones, 1, 2: quæ ſunt ante locos, 1: enthymematum diviſiones, 1: enthymemata rhetorica: commentaria epicherematici, 3 Categoriarum, 1: de optabili & accidente, 1: de meliore, 1: accidentia, 1: de eo, quod cui accidit aut acciderit, 1: de propriis, 1: de contrariis, 1: diviſiones ſeptēdecim: diviſibile, 1: diviſibilium, 1: de Idea, 1: de ſpecieb. & generibus, 1: parabolę, 1: definitiones tredecim de interpretatione, 1: de dictione, 1, 2 propoſitiones, 1: interrogationis & reſponſionis, 1, 2: de ſcientia, 1: doctrinæ, 1: de ſcientiis, 1: de elementis, 1, 2, 3: de principio, 1: ats, 1: alia ars, 1, 2: artium collectio, 1, 2: de diſciplina, 1: methodicum, 1 methodica, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8: collectionis, 1, 2, 3: ſyllogiſmi, 1: ſyllogiſticon & definitiones, 1: ſyllogiſmorum, 1, 2: priorum Analyticorum, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9: Analyticorum poſteriorum magnorum, 1, 2: Sophiſta, 1: diviſiones ſophiſticæ, 4: ſolutiones contentioſæ, 4: de contentioſis, 1, 2: propoſitiones contentioſæ, 4: inſtantia, 1: de iis quæ quot modis dicuntur, aut ſecundum propoſitum, 11. Tot Ariſtotelis volumina de logicis artibus fuerunt, ſi tamen é titulis conjectura noſtra vera eſt: vel etiam fortaſſe multó plures fuerunt, quám de titulis ſuſpicamur. Plerique logicæ artis loci per totam Ariſtotelis philoſophiam diſperſi ſunt. Tota Metaphyſica (quæ dicitur) in quatuordecim libris, nil habet ferè niſi logicum: octo primi libri phyſicæ, in quatuor primis locis inventionis logicę confunduntur, ut prætereа ſexcentos locos prætereαm. Atque hic philoſophus in his ſcriptis, laudabili quidem & omnium præſtantium philoſophorum communi libertate adverſus veterum ſententias & opiniones liberrimé diſputat: imó veró magnificentia quadam audaci prorſus & admirabili velut indignatur, alios ſibi tam nobilis philoſophiæ authores & doctores anteceſſiſſe. Atque hac indignatione motus, veteres appellat Dialecticæ ignaros; ut in primo philoſophiæ, capit. 6. & pugilibus inexercitatis & artis expertibus comparat; ibidem, cap. 4. tum veró balbutientibus infantibus ſimiles eſſe

prædicat;ibidem,cap.7.denique affirmat in perorationelogici Organi,ante ſe de Logica nō hoc vel illud,ſed omnino nihil fuiſſe traditū: quæ tamen ambitio,tam multis anté-productis teſtimoniis tot librorum de Logica ante natum Ariſtotelem conſcriptorum, manifeſté convincitur.Sed hunc immenſum logicæ gloriæ in Ariſtotele ardorem , non tam extenuandi philoſophi quàm Dialecticæ laudis amplificandæ gratiâ,propoſitum eſſe cupio. Ariſtoteles in totis phyſicis atque ethicis, & phyſicos & ethicos permultos appellavit; neque ſibi philoſophiæ vel phyſicæ vel ethicæ inventionem vel perfectionem attribuit. At in logico Organo neminem Logicæ doctorem citavit; imó nominatim ſeſe artis univerſæ & inventæ & perfectæ authorem prædicavit : ut ſi jam Ariſtoteles interrogetur , quánam philoſophiæ parte in-primis laudari atque ornari velit; logicam iſtam palmam ſine dubio nominet.Et quidem tantum ingenii fructum non verbis inanibus affectavit, ſed magno ſtudio & opere ſibi vindicavit. Nam logicas artes, propoſita in utramque partem diſcipulis de rebus omnibus diſſerendi ratione, vehementer exercuit ; indeque aurei fluminis laudem ,ut credibile eſt, Cicerone judice meruit. Ariſtotelis diſcipulus,& in Lyceo ſucceſſor Theophraſtus , multa quoque de Logica perſcripſit, & librorum multitudine magiſtrum ſuperavit: tantum abfuit,ut perfectam ab Ariſtotele Logicam crediderit. Sunt enim logici libri ab eo ſcripti, qui ſequuntur. De artibus rhetoricis ſpecies duæ,17:de arte rhetorica,1: de judiciariis rationibus, 1: de deliberatione, 1:de ſapientibus, 1: de ſimplicibus quæſtionibus,1: quæſtiones, 21:quæ ſunt ante locos, 1: Topicorum, 1, 2: reductorum locorum, 1, 2: de enthymematis: argumentorum, 1, 2,3,4,5,6,7, 8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18: de inventionibus, 1, 2: de differentiis,1: de accidentibus,1:de ſignis,1:de majore & minore: de ſimilitudinibus, 1: diviſiones, 1, 2: de ſpeciebus, 1, 2: de exemplo,1: ad definitiones, 1: definitionum,1,2,3: de inartificialibus probationibus,1: de jurejurando, 1: de dictione, 1: de affirmatione & negatione,1:de propoſitione & expoſitione, 1:de ſententia, 1: propoſitionum primarum,1,2,3,4,5,6,7,8,9, 10,11,12,13,14,15,16,17,18: de manifeſtis,1:de propriis rationibus, 1:de imaginibus,1: de hiſtoria,1:de experientia,1:qui modi ſciendi, 1: de puerorum inſtitutione, 1: alter diverſus, 1:

Analyti-

Analyticorum epitome,1: Analyticorum priorum,1,2,3: de judicio ſyllogiſmorum,1: quæſtionũ collectionis,1: Problematũ collectionis,1,2,3,4,5: Rationũ collectio,1: definitiva de dictione ſyllogiſmorum,1: Analyticorũ poſteriorum,1,2,3,4,5,6,7: de ſophiſmatis,1,2: de calumnia 1: de 1 calumnia contentioſorum: contemplationis quæ circa litigioſas rationes: Inſtantiarum,1,2,3: de falſo & vero,1: de mētiente,1,2,3: de ſolœciſmis, 1: ſolutiones,1: de reſolutione ſyllogiſmorum,1: ſyllogiſmorũ ſolutionis,1. Atq; hic diſcipulus magiſtrũ multis in locis tam liberé reprehendit, quàm Ariſtoteles antè ſuperiores omnes, in-primisq; Platonem magiſtrum reprehenderat. Reprehenſionum indices ſunt Ariſtotelis interpretes. Nec verò artem logicam ſolùm copioſiùs expoſuit; ſed ſtudioſiùs etiam, quàm magiſter, exercuit: & quam diligentiâ doctoris auream didicerat, divinam ipſe meditationum & exercitationum ſuarum ſtudiis effecit. Strato, Theophraſti diſcipulus & ſucceſſor, quàmvis Phyſicam præcipuè excoluit; attamen eloquentiſſimus fuit, & logica quædam conſcripſit: ſi tamen (ut ſæpe teſtificor) tituli nos non fallunt. De cauſſis locorum, ſimilitudinès: de accidente: de eo quod magis & minùs: de priore & poſteriore: de definitione: de principio,3 aut 25: inventionũ elenchi, 2: ſolutio ambiguorum. Stratoni Lycon ſucceſſit: qui quòd in dicendo ſuaviſſimus eſſet, idcirco γ nomini ejus præponebatur, & γλύκων dicebatur. Eloquentiam videlicet ſuorũ majorũ hic eſt æmulatus. Phalereus, Theophraſti auditor, diſputator ſubtilis, orator parum-vehemens, ſed dulcis tamē (ait Cicero) ſcripſit de fide librum unum: de chriis,1: de Rhetorica,1, 2. Euclides Platonis auditor primùm, deinde Speuſippi, vir doctus, ſcripſit de principio, de nominibus, de imaginibus, cōtemplativum de conjecturis, de præſcientia, ſolutionum contentioſarum,1,2: de ſpeciebus: ſolutiones,1: rhetorica pręcepta. Laërtius affirmat, ſuo tempore monimenta ejus nominatim de Dialectica lecta eſſe. Adhuc igitur Peripatetica Logica in Ariſtotele aurea, in Theophraſto divina, in Stratone eloquentiſſima, in Lycone & Phalereo dulciſſima fuit. Unaq; hæc ſchola logicis laudibus facilé reliquas ſcholas omnes ſuperavit. De Peripateticis philoſophis jam è Laertio nihil habemus, imò de tam multis logicæ artis Peripateticis monimentis nil habemus, præter Porphyrium, & ſeptendecim libros Ariſtotelis; ſi

tamen ſunt Ariſtotelis. Nec enim fluminis illius aurei, in tot libris ulla gutta cernitur: nec vetus ille ſingulorum librorum & titulus & numerus à Laërtio propoſitus, præſenti titulo numeroque convenit; ut é comparatione poteſt intelligi. Et é Strabone & Plutarcho planum eſt, eos, ſicuti reliquos ejuſdem philoſophi libros, valde corruptos & depravatos eſſe. Ariſtoteles
„ (ait Strabo) bibliothecā ſuam Theophraſto dedit, ut etiā ſcholam reliquit. Primus eorum, quos ſcimus, libros congregavit; Ægyptique Reges ordinem bibliothecæ docuit. Theophraſtus autem Neleo dedit: Neleus Scepſim cúm tuliſſet, poſteris ſuis, hominibus idiotis dedit: qui libros incluſos & negligenter abjectos tenuerunt. Cúm veró ſenſiſſent Attalicorum Regum (ſub quibus civitas erat) ſtudium, libros inquirentium ad bibliothecam Pergami inſtruendam: in foſſa quadam ſub terra occultaverunt. Tandem veró poſteri, tineis & ſitu corruptos Ariſtotelis & Theophraſti libros, Apelliconi Teio, magno pretio vendiderunt. Erat autem Apellicon magis librorum cupidus, quám ſapientiæ ſtudioſus. Itaque cúm vellet corroſos & exeſos emendare; ſcriptura non expleta, exemplaria nova deſcripſit, libroſque vitiis & mendis refertos edidit. Accedit veró, ut Peripatetici veteres illi Theophraſtum ſecuti, cúm libros præter admodum paucos, & in-primis exotericos, omnino nō haberent, commodé philoſophari non poſſent, ſed theſes elucubrarent. At poſteris poſteaquam hi libri prodiêre, licuit uberiús philoſophari, & Ariſtotelem imitari: neceſſe tamen fuit, propter errorum & mendorum multitudinem, multa iis conſentanea dicere. Multa etiam ad id Roma addidit. Nam ſtatim poſt Apelliconis obitum, Sylla, qui ceperat Athenas, Apelliconis bibliothecam cepit. Huc verò delatam tum Tyrannio Grammaticus Ariſtotelis ſtudioſus, cúm ſibi bibliothecæ præfectum conciliaſſet, corrupit: tum bibliopolæ quidam, librariis & ſcriptoribus malis uſi, nec exemplaria cōferentes; quod etiam in aliis libris, qui venditionis cauſſâ tranſcribuntur, & hîc, & Alexandriæ accidit. Hęc Strabo lib. 13: unde cauſſas corruptorum librorum Ariſtotelis multas videmus. Eadem feré
„ Plutarchus in Sylla, ſed breviús. Sumpſit ſibi (ait de Sylla) Apelliconis Teii bibliothecam; in qua, plurima Ariſtotelis & Theophraſti inerant volumina, tum pleriſque nondum plané cognita. Dicitur veró Tyrannio Grammaticus, cúm ea Romam

delata eſſet, pervertiſſe: á quo Rhodius Andronicus exempla- „
ria cúm facilé nactus eſſet, publicavit: & quæ nunc feruntur, ta „
bulas conſcripſit. Superiores veró Peripatetici, per ſe quidem „
excellentes etiam philologi videntur fuiſſe: In Ariſtotelis ta- „
men & Theophraſti libris, neque multis, neque accuraté ver- „
ſari: qui propter Nelei Scepſii hæredem, cui Theophraſtus li- „
bros ſuos reliquerat, ad rudes & imperitos pervenerunt. Hæc „
Plutarchus: quib. intelligimus, Theophraſti & Nelei hæredes, primos Ariſtotelicæ bibliothecę corruptores fuiſſe: ſecundos, Tyrannionē, Andronicum, & librarios cæteros. Locus uterq; & Strabonis & Plutarchi de Tyrānione, á Latinis interpretibus nec intellectus, nec explicatus eſt: ideoq; ipſi convertimus.

CAP. VIII. *De Logica Ariſtoteleorum interpretum & præcipue Galeni.*

ERgo logica Ariſtotelis philoſophia, non ab Ariſtotele primum reperta (ut patuit) ſed potiús é veterum inventis collecta, ab Ariſtotelis obitu, id eſt anno tertio Olympiadis 114: vel anno urbis Romæ 431, uſque ad victorem Græciæ Syllam, annum quippe urbis ſexcenteſimum ſeptuageſimum, latuit annos ducentos quadraginta. Ac cúm ſic mutilata in lucē venit: medici, qui diligentia & uſu acceptas plagas curarent, nulli adfuêre. Epicurēi Canonicam ſuam habebant, aliorum philoſophorū Logicam aſpernabantur: Stoici Chryſippēis logicis inſtructi, Peripateticam Logicam non requirebant: Academici ſuam, tam lauté á Xenocrate pręſertim inſtructam, ſequebantur: Peripatetici, ut tum Cratippus fuit, quid egerint, incertum eſt. Adraſtus, Aſpaſius, Alexander, primi de Peripateticis (quod cōpererim) Ariſtotelis Logicam in publicas ſcholas induxerunt, & juventuti propoſuerunt. Horum interpretum Galenus meminit; qui ducentis circiter annis poſt publicatam Ariſtotelis philoſophiam floruit. Alexandri Aphrodiſei (quod viderim) nō meminit; ut videatur Galenus pauló ſuperior fuiſſe: tametſi librorum quorundā meminit ad Severum ſcriptorum, ad quem Aphrodiſeus ſcripſit. Alexandri magiſter Soſigenes fuit. Galenus veró ingenio naturaque felix, ſed inſtitutione non minús felix fuit; ſi quid ipſi de ſe ſcribenti creditur, Anno ſiquidem ætatis decimoquinto liberales artes jam per-

ceperat, & decimoſeptimo ad Medicinam ſe contulit; cũ eaq; philoſophiam conjunctè ad triceſimum quartum ætatis annum tractavit,& publicè docuit. Cúm igitur ſe logicis philoſophorũ decretis cognoſcendis dediſſet;animadvertit,nõ modò ſectarum cum ſectis aliis in logica theoria diſcordiam, ſed ſingularum inter ſe ſectarum diſſenſionem eſſe: in Peripateticis logicis nonnullã,in Academicis majorem, in Stoicis maximam.Itaq; nulli ſectæ ſe præcipuè addixit; neque Academicus, neque Ariſtotelicus, neque Stoicus, neque Epicurëus eſſe voluit;ſed (tanquam diceres)electivus tantùm; ut è ſingulis eligeret,quæ placerẽt. Quamobrem cúm logicas ſectas omnes cognoviſſet;ſcripſit de ſuo judicio, non ex Ariſtotelis arbitrio, de demonſtratione tractatum libris quindecim; aliaque permulta,quæ ait vel in Pacis incendio,vel amicis donata, vel furto ſublata, periiſſe. Sed ad illum quindecim librorũ apodicticum tractatum illuſtrandum, 56 libros ſcripſerat, ac fortaſſis longè plures:nam librorum numerus ſæpe definitus non eſt; & pro unico numeratur à nobis,qui fortaſſis multiplex fuerat. Sic verò ab eo recenſentur: De neceſſariis ad demonſtrationes,1:de omiſſione propoſitionum in dictione, 1: de propoſitionibus æquivalentibus, 1: de demonſtrationibus propter quid:de ſyllogiſmorum numero 1:de exemplo,2:de inductione,1:de imagine,1:de ſimilitudine, 3: de principiis ex hypotheſi,1:de generis & ſpeciei & ab eorum derivatorum ſignificatis, ſecundum ſpontaneam vocem, 1:de poſſibili, 1: de multipliciter dictis & ambiguis,3: de propriis & communibus artium, 1: de rationibus ſeipſas evertentibus,1:de contingentibus propoſitionibus,1: de ſyllogiſmis ex miſtis propoſitionibus,1: quomodo diſcernenda ſit quæſtio rei à nominis & ſignificationis quæſtione,1; de Clitomacho & demonſtrationis ejus ſolutione: de communi ratione, 2: de optima diſciplina: de Epicteto,1:de uſu ſyllogiſmorum:de uſu ad ſyllogiſmos:theoremata, 1 & 2:de optima ſecta,1:de nominum rectitudine, 3: quòd entium unumquodq; & unũ eſt & multa: quòd ad oppoſita unũ & idem ex neceſſitate cõſequi ſit impoſſibile,1: de ſecta apodictica,1:de logica ſecunda & contemplatione, 1: dialogi ad philoſophum,propriè ejus quod eſt circa communes notitias:adverſus eos qui malitioſè nomina accipiunt,1: de propriis & cõmunibus in artibus: de artium conſtitutione,3: de ſignificatis
ex

ex voce (ſpecies & genus) & de iis quæ adjuncta ſunt ipſis: epitome apodicticæ theoriæ, 1: de judicio differentiū in dogmatis: quòd à prima eſſentia inſeparabilis ſit quantitas, 1: de priore: de per impoſſibile demonſtratione, 1: de iis quæ fiunt gratiâ ipſius, 1: de iis quæ multipliciter dicuntur, 2: de nominis & ſignificatorum quæſtione. Hos libros Galenus nominatim recēſet ſibi conſcriptos eſſe ad illuſtrationem quindecim librorum de demonſtratione, id eſt de Logica: illo ſiquidem nomine totam Logicam, ut è librorum titulis apparet, comprehenderat. Sed iſtam Galeni Apodicticam, ad caput de methodo in Logica diſſeruimus. Atque huc etiam referri poſſunt libri centum & vndecim, quos inter morales libros ſuos retulit. De fine philoſophiæ, 1: de conſuetudine auditores oſtentantium, 1: de prælegentibus clanculùm, 1: de exercitatione in aula Menarchi adverſus Larchidem & Cyrum, 1: de dialogorum conſuetudine, 1: contra forenſes Rhetores, 1: de publicè-dictis, 1: adverſus adulatores, 2: de publicè-dictis ſub Pertinace, 1: E pertinentibus ad Platonis philoſophiam, De ſecta Platonis, 1: de propriis placitis, 3: de logica theoria ſecundum Platonem: de Platonis & Hippocratis dogmatis. de pertinentibus ad Ariſtotelis philoſophiam: in decē Categorias, cùm primò Adraſti & Aſpaſii commentariis contentus fuiſſet, poſtea quatuor libri ſcripti ſunt: in librum de Interpretatione, 3: in priorem de ſyllogiſmo, 4: in poſteriorem, 4: in priorem de demonſtratione, 6: in poſteriorem, 5: de ſophiſmatis in dictione, 1: item in librū Theophraſti de affirmatione & negatione, 6: in librum, quot modis, 3: in librū de dictione Eudemi, 3: de demonſtrationibus propter quid, 1: de cōtingentibus propoſitionibus & ſyllogiſmis, 1: de ſyllogiſmis ex miſtis propoſitionibus, 1. Scripti ſunt etiam in Stoicā philoſophiam libri logici: de logica theoria ſecundū Chryſippum, 3: Chryſippi ſyllogiſticæ primæ lib. 3: ſecundæ, 1: de logica facultate & theoria, 7: de uſu theorematū in ſyllogiſmos, 1: quòd geometrica analyticæ ſit præſtantior quàm Stoicorum, 1: de uſu in ſyllogiſmis, 2. Scripti ſunt etiam in Epicuream ſectam, An philologia ſit utilis ad philoſophiam moralem, 1: de iis qui cum ſophiſtis verſantur, 1: adverſus eos qui increpant ſolœciſmum-facientes in voce, 6. In quo diſſerebat, nullam eruditionis culpam; neminemq; reprehendendum ob barbariſmos & ſolœciſmos: tantum aberat, ut Atti-

ciſſimum aſſereret. De perſpicuitate & obſcuritate. Et quoniam ad Logicam, Galenus ipſe diſputationem de ſectis retulit; ad eandem referendi ſunt libri, qui ſequuntur. De libris Serapionis contra ſectas, 2: informationes empiricæ: de empiricorum controverſiis, 3: contra objecta ad cōtroverſias empiricorum: ad Theodæ capita commentarii, 3: in libros Heraclidis de empirica ſecta, libri 7: de pertinentibus ad methodicos: methodicę ſectę, 6. Quamobrē ſcripti ſunt á Galeno de logica arte libri centum octoginta duo; ut pro uno tantum ſit, cúm numerus definitus non eſt, præter incenſos etiā & donatos & ſurreptos. Ergo cúm tā multos de Logica ſcripſerit libros; non credidit, ab Ariſtotele Logicā perfectam eſſe. Atq; de logicis philoſophis, qui quidē philoſophi nomen mereantur, ultimus judicio meo, Galenus fuit. Et quemadmodum (ut inquit ille) *Ultima de ſuperis terras Aſtræa reliquit*: ſic Galenus ultimus é philoſophis logicas ſcholas reliquit. Servi deinceps, nō philoſophi fuêre: & φιλαριστοτέλεια, nō philoſophię: & quidē φιλαριστοτέλεια, Ariſtotelicæ philoſophia diſſimillima. Ariſtoteles liberrimus in philoſophia fuerat: cōtra omnē vetuſtatem, atq; adeó doctorem Platonem, veri gratiá liberrimé ſenſerat, logicamq; artem non ſolúm conciſis contentionum modis, ſed diſputationibus perpetuis, & in utramq; partem tractatis, exercuerat: verúm ab interpretibus libertas veri quærendi & tuendi abjecta eſt, exercitatio vera nulla adhibita: tota res ad aniles & inertes, de præceptis creditis, non intellectis, non uſu ullo meditatis & expertis, altercationes traducta eſt. Sic. n. verſati ſunt in Ariſtotelis logicis Alexander Aphrodiſeus Soſigenis diſcipulus, Themiſtius, Porphyrius, Plotin⁹, Jamblichus, Ammonius, Simplicius, Grammaticus, Herminus, Maximus, Boëthus, Sidonius, Dexippus, Alexander, Ægeus, Cornutus, Athenodorus, Syrianus, Euſtratius, Ariſton, Achaicus, Eudoxus, Pſellus; ut ab Ariſtotele logicam & inventam & perfectam crederent; de ejus ulla parte quærere aut dubitare, nefas putarent; uſum artis prorſus ignorarent. Et ſi quorum conatus liberior fuit, ut Lucii & Nicoſtrati; á reliquis, veluti ſcelus eſſet, melius optare, oppreſſus eſt: deinde veró ad noſtrum uſque ſeculum, poſteaquā Gotthica barbaries Græcas & Latinas literas toto terrarum orbe propē extinxiſſet; miſerabilis Sophiſtica nomine & ſpecie logicæ exercitationis in omnes ſcholas inducta eſt: ut

Logicā

Logica percommodé exerceri videretur, ſi diſcipuli ejus artis de logicis præceptis acerrimé inter ſe clamarent, nec præterea uſum ullũ intelligerent: ſed iſta legitimę exercitationis omiſſę noſtra culpa eſt, de qua ſæpius dicendum nobis erit. Jam tempus eſt de ſcriptoribus & authoribus logicis perorãdi. Quamobrem cúm per logicas omnium gentium ætatumq́; ſcholas, quarum memoria ad nos uſq; pervenerit, ita peregrinati fuerimus; ſingularem quandam Dialecticæ artis præſtantiã animo comprehendere debemus; cúm meminerimus, quæ in prima ſanctorũ patrum ſchola, jam tum Logicæ myſteria aperiebantur: qua majeſtate in Moſaicis ceremoniis ornabantur: ut ſecunda apud Pythagoreos & Mathematicos ſchola, captionis & falſitatis, imó opinionis nihil admitteret; tota in unico ſempiternę veritatis examine judicioq; verſaretur: ut in tertia Phyſicorũ ſchola, quám acris Logicæ æmulatio fuerit; unde etiam é differentibus Logicæ exercitationibus & ſtudiis, ſectæ apud medicos methodicorum & empiricorum ortæ ſint: denique, ut á Socrate & ejus ſucceſſoribus logicæ exercitationes in cœtus hominum & ſocietates adductæ, logicum uſum in-primis illuſtrârunt. Horum igitur Logicorum exemplo & cohortatione excitati, tantum generis humani patrimonium adeamus, omniq́ue diligentia excolamus.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER II.

CAP. I. *De Logicæ definitione.*

PRimo libro Scholarũ logicarum, logicæ artis parẽtes expoſiti ſunt; eorumq́; logica ſtudia & volumina deſcripta; unde logicæ artis honor ampliſſimé cognitus eſt: & Ariſtotelis ambitio, ad interpretes de fatua credulitate admonendum, ampliſſimè convicta eſt: imó veró innumerabiles libri illi demonſtrati, unde Ariſtoteles collegiſſet. Hic enim fructus adverſus errores hominum cæca opinione judicantium, præcipuus erit. Secundus liber ſequitur, quo de primis Logicæ initiis eſt agendum; Quid

Logica ſit, quæ principes partes. in quibus præcipuum certamen nobis erit pro Ariſtotele adverſus Ariſtotelis interpretes; ſicut erit tandem de methodi doctrina. Quare ut Ariſtotelis judicium in his principiis demonſtremus; logicis Ariſtotelis legibus, de materia artis, de forma artis, erit agendum; ut Logicę catholica & methodicé diſpoſita præcepta, locis omnibus requiramus, contraria tollamus. Leges hæ ſunt in poſterioribus analyticis propoſitæ, & á nobis ſecundo Dialecticæ libro repetitæ. Materia artis, tribus notis ab Ariſtotele notata eſt; prima κατὰ παντὸς, de omni: ut ſint quælibet artium decreta nec falſa nec opinabilia, nec ex parte vera, ex parte falſa, ſed omnino neceſſarióq; vera. Hæc lex eſt veritatis. Secūda eſt καθ' αὐτὸ, per ſe; ut omnia quę arte cōprehenduntur, ſint homogenea & tanquā corporis unius membra. Arithmeticum in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον, geometricū in Arithmetica ἀνάριθμον. Itaq; arithmetica arithmeticé, geometrica geometricé deducenda ſunt. Hæc lex eſt juſtitiæ, ſuum cuique tribuens. Tertia eſt καθ' ὅλου πρῶτον, univerſalis primum; ut propoſitum quodlibet, ſit partibus reciprocum. Itaq; generalia generaliter proponenda eſſe. Trianguli communis eſt affectio & generaliter exponenda, tres angulos duobus rectis pares habere. Itaque (ait Ariſtoteles) ſi quis doceat per ſpecies, æquilaterum, æquicrurum, varium; ſophiſticé docebit; quia tres artes & tres demonſtrationes pro una faciet, & tautologia putidæ Sophiſticæ erit (ait Ariſtoteles) niſi generalia generaliter doceantur: & qui generale ſpecialiter nôrit, nondum tamen veré nôrit, priuſquam nôrit univerſaliter primum. Hæc lex igitur ſapientiæ meritó nuncupabitur. Concluſionis διάνοια ſi quid opus eſt, ſyllogiſticum judicium ſuccurret; atque hæc & νοητικὰ in ſingulis enunciatis per ſe claris, & ſyllogiſtica in cōcluſis & διανοητικῶς judicatis, materia eſt artis & diſciplinæ. Forma artis & methodus, á ſummo genere per media ad ima deſcēdere, naturâq; prius priore loco ſtatuere. Hęc á Prometheo vel Moſe lex divina, eſt ſolis inſtar & lucis immēſæ. Hæc igitur Ariſtotelea ſunt de materia artis, déque forma artis principia; hæ ſunt leges ſanctæ: quas ſi qui ab Ariſtotele ad ſyllogiſmum doctrinarum demonſtrativū accommodatas eſſe exiſtiment, nō repugnabo, intereaq; quámvis ſyllogiſmum in ſyllogiſticis tantúm judiciis retineam; illius autem Ariſtoteleæ demonſtrationis admirabile com-

commentum ſuis locis doceam; attamen leges διδασκαλικῶν enuntiatorum, quibus talem ſyllogiſmum contextum Ariſtoteles putavit, retinebo. Nec eximiam de faciendis artibus Logicam, magna philoſophi contumelia præteritam, hominibus iſtis aſſentiar. Nec enim é topica veriſimilitudine, aut ſophiſticis mendaciis, artem faciendæ artis repeterent. Quare apodicticas leges illás, & artium velut architectonicas eſſe fatebuntur: ac ſi nulla hîc Ariſtotelis authoritas intercederet, eſſent nihilominús leges eædem probandæ; ut præceptum artis quodlibet, eſſet omnino neceſſarioque verum, & homogeneum, & primó catholicum, naturâ prius præpoſitum: quas qui in arte informanda ſequatur, non poſſit non magnopere commendari. Sed Ariſtoteli præſtantiſſimam laudem, á ſuis præſertim interpretibus, per invidiam noſtri nominis, eripi non ſinam; & amplius in apodicticis ipſis vindicabo. Ergo ducibus hiſce principiis, authoribus hiſce legibus, hoc denique ſummó extremæ voluntatis extremique judicii teſtamento, dialecticam Ariſtotelis & logicam bibliothecam expendamus. Quid igitur primum hîc eſſe debuit? Definitio generalis, Dialectica eſt ars bene diſſerendi: id eſt, diſputandi, diſceptandi, ratiocinandi. Quoties enim ratione utimur, toties dialectico munere fungimur, & tam laté patet Dialectica, quám vis humanæ rationis. Senſibus ſingulis non omnia, ſed ſingularia quædam & propria ſubiecta ſentiuntur: oculis colores, auribus ſoni, naribus odores: mente autem omnia (etiam quæ ſenſibus nequeant) concipiuntur & intelliguntur. Lumen hoc univerſum, generale, totum, nullis finibus terminatur. Omnia quæ poſſunt ab hominibus cognóſci & intelligi, luminis hujus auxilio cognóſcuntur & intelliguntur. Hoc logicum & dialecticum lumen, & homini cognatum & naturale: Hoc eſt λογεῖον ſummi & ſacri philoſophi. & cúm de Logica naturali moneo, de hominis naturali cognatoque lumine moneo: hominemque animal logicum, id eſt rationale; & hominis differentiam, logicum, ex Organo authore ſignifico. Hæc (inquam) Logica naturalis, eſt facultas omnia diſputandi, intelligendi; ut viſus & auditus facultas eſt naturalis videndi, audiendi. Atque hanc naturalem Logicam, Ariſtotele in-primis teſte, authore, judice, probandam & vindicandam ſuſcipio: ne ab imperitis Ariſtotelis interpretibus in-poſterum tragicis

theatris & contumeliis traducatur. Etenim generaliter in Ethi- cis ab Ariſtotele dictum eſt, omnium virtutum non ſolúm moralium, ſed cognitione & ſcientia comprehenſarum do- tes, á natura nobis ingeneratas eſſe; eaſque appellat naturales virtutes, Ethici ſexti ad Nicomachum capit. 13. Et Topico 8.
„ promptum & paratū in diſputatione ingenium requiritur: Et
„ hoc eſt ſecundum veritatem bonum ingenium, poſſe recté ſe-
„ qui verum, & fugere falſum. Quod qui bene nati ſunt, poſſunt
„ expedité facere. Et primi Elenchorum cap. 11. nominatim pro- ponitur, quod hic de naturali Logica præcipio; cúm docetur,
„ Dialecticam nullius eſſe definiti generis. Itaq; (ait Ariſtoteles)
„ etiam omnes idiotæ quodammodo utuntur Dialectica: & ibi-
„ dem, Inartificioſé enim participes ejus ſunt, cujus artificioſa
„ Dialectica eſt. Qui locus apertiſſimé Dialecticam hominibus eſſe naturalem & inſitam demonſtrat; & ſine literis id inarti- ficioſé facere, quod ars Dialectica præceptis ſuis inſtituit, & quod arte ſyllogiſtica inſtructi faciunt. Logica igitur, Ariſto- tele authore & judice, homini naturalis eſt; vereque ἄλογα ζῶα judicantur hiſtriones illi, qui Logicam naturalem ſcenicis ſuis probris dignam cenſuerunt. Logicam igitur artem ex hoc na- turæ fonte hauriendam eſſe, Ariſtoteles author eſt: atque adeó doctor eſt, ea ipſa via obſervandam eſſe, quæ antea propoſita eſt á Socrate: Quód omnis diſciplinæ principia ſint, experien- tia, obſervatio, & inductio. Denique ſummum illud theorema proponet Ariſtoteles; á ſenſibus & ſingularum inductione re- rum, omnes ſcientias ortas & profectas eſſe. Quamobrem Logica naturalis, Ariſtotelis authoritate abundé confirmatur; & artificioſæ Logicæ magiſtra conſtituitur. Atque ut Gram- matica circa puritatem ſermonis, Rhetorica circa ornatum orationis verſatur; ſic Dialectica, communis omnibus rebus ratione tractandis, prudentia quędam eſt, prudentia (inquam) communis omnibus artificibus; qui cúm differunt, non ſua quadam & propria, ſed communi dialecticorum facultate differunt. Dialectica enim generales ratiocinandi leges tra- dit, quibus reliquæ artes communiter utuntur; ut non potiús Grammaticus & Rhetor & Arithmeticus & reliquarum ar- tium & facultatum homines ratiocinentur; quám dialecticus grammaticus, dialecticus rhetor, dialecticus arithmeticus, dialecticus geometra. Et quanquam reliquarum artium præ-

cepta

cepta à Dialecticæ præceptis ſeparentur; uſus tamen aliarum artium, Dialecticæ uſu carere non poteſt. Hîc imperii ampliſſimi, atque univerſum terrarum orbem communibus legibus adminiſtrâtis, ſimile quiddam mihi videre videor. tametſi enim multæ provinciæ, variæ regiones, diſſimiles præfecturæ in illo ſint imperio: omnes tamen iiſdem legibus gubernantur. alius in Aſia præfectus, alius in Africa, in Europa ſit alius; & variis inſignibus titulisque nominentur, Aſiaticus, Africanus, Europæus: generales tamen leges omnibus æqualiter propoſitæ ſunt, quibus res publicas ſibi commiſſas & traditas moderentur. Ita cúm ſit una rationis virtus & natura; qua res omnes explicantur; licet ſubjecta materies in qua verſatur & exercetur, varias in partes diverſasque ſecta ſit; pars alia mathematicis, alia naturis rerum, alia moribus hominum, alia aliis circumcluſa: omnes tamen communibus Dialecticæ præceptis continentur & tractantur. Et licet in diſtinctis diſſimilium generum finibus moderandis & conſtituendis, varia hominum ingenia occupentur; variisque idcirco nominibus appellentur, Grammatici, Rhetores, Poëtæ, Hiſtorici, Arithmetici, Geometræ, Muſici, Aſtrologi, Phyſici, Ethici: lex tamen una ratióque dialectica propoſita eſt, quâ res ſibi ſubjectas interpretentur. Denique ut in mundo ſol eſt unicus & ſingularis, cujus luce colluſtrantur quæ uſquam ſint omnia: ſic una ratio hominis eſt generalis & communis, qua res omnino omnes explicantur & diſceptantur. Imó veró lux rationis, luce ſolis longé clarior & illuſtrior. Lux ſolis, mundum duntaxat iſtum corporeum illuſtrat: lux rationis, etiam ſupra mundum per illas ſupramundanæ infinitatis regiones pervagatur: neque mortalia tantúm corpora, ſed mentes æternas & divinas intuetur. Lux ſolis, diurno tantúm tempore nobis perſpicua eſt: at lux rationis, etiam in tenebris nocturnis pellucet. Quare authore judiceque Ariſtotele, imó rei ipſius veritate, naturalem hanc univerſæ rationis per omnia reſplendentis lucem, ars Dialectica ſuis præceptis proponere & explicare debebit: poſitaque generalis & communis definitio, Dialectica eſt ars bene diſſerendi, Ariſtotelis authoritate judicioque legitima erit & catholica.

CAP. II. *De Vocabulis Dialectica & Logica.*

VOCABULA autem Dialecticæ & Logicæ, generalia & communia ſunt; totamq; hanc quomodocunque diſſerendi rationem complectuntur. Plato (ait Laërtius in ejus vita) primus in philoſophia nominavit Dialecticam. Ergo inter vocabula á Platone in philoſophicis rebus innovata, Dialecticæ vocabulum á Laërtio numeratur: Dialecticæ autem & Dialectici & διαλέγεσθαι vocabula, Platoni plané generalia ſunt: ſic Dialectica in Sophiſta, in Phędro, & in 7. de Repub. uſurpatur: ſic Dialecticus in Cratylo, in Phædro, & in illo de Repub. loco: ſic διαλεκτικώτερον in Menone: ſic deniq; διαλέγεσθαι καὶ τῷ λόγῳ χρῆσθαι ταυτὸ, differere & ratione uti idem eſſe, nominatim dicitur. Quamobrem Dialecticæ, Dialecticorum, διαλέγεσθαι vocabula, Platoni communia ſunt, & omnem diſſerendi facultatem complexa. Logica & Logicus, in Platone pro hac arte non animadverti. Ariſtoteles veró etiã, Dialecticæ & Dialectici & διαλέγεσθαι vocabulis generaliter cum Platone locis variis uſus eſt, ut in philoſophia lib. 1. ca. 4. οἱ γὰρ πρότεροι διαλεκτικῆς οὐ μετεῖχον, Veteres Dialecticæ participes nõ erant. Sic ibidem lib. 13. cap. 4. διαλεκτικὴ γὰρ ἰσχὺς, Dialectica enim facultas, nondum erat. Sic Ariſtoteles nõ partem aliquam, facultatis hujus veteribus philoſophis, ſed totam artem detrahit, & nomine Dialecticæ totam diſſerendi artem complectitur. Sic appellat in rhetoricis lib. 1. cap. 2. καθ' ἅπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν, ἐπαγωγή ἐστι, τὸ δὲ, συλλογισμός: Quemadmodum etiam in Dialecticis aliud quidem eſt inductio, aliud autẽ ſyllogiſmus. Sic omnino philoſophus idem loquitur poſtea li. 2. ca. 22. & 24. ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. Quare Ariſtoteli Dialectica Dialecticorũ, etiam totam diſſerendi artem ſignificãt: quin etiam verbum ipſum διαλέγεσθαι, eãdem ſignificationem generalem Ariſtoteli 2. ca. 1. lib. τῶν ἐλέγχων ſignificat, eo ipſo in loco ubi διαλεκτικὸς ſpecialiter accipitur, ἔστι δὲ τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων γένη τέτταρα, διδασκαλικοὶ, διαλεκτικοὶ, πειραστικοὶ, ἐριστικοί: In ipſo diſſerendo rationũ genera ſunt quatuor, (tanquam diceres) doctrinales, dialecticæ, tentativæ, contentioſæ. Quare hoc etiam διαλέγεσθαι verbũ, Ariſtoteli omnem rationis uſum interpretatur. Logicę autem verbum pro eadem re, Vallę videtur in Dialecticis lib. 3. c. 44. ab Ariſtotele primo factum eſſe; ut videtur Laërtio, Dialecticæ vocabulũ á Platone factum. In Organo autẽ pro differentia hominis λογικὸν

&

& ἄλογον generalia ſunt,& λογίζεσθαι tam laté patet,quám τῷ λόγῳ χρῆσθαι:ut Porphyrius ipſe interpretatur,in communione generis & differentiæ. In ſenſum autem illum Dialecticæ communis,Ariſtoteles uſurpat in philoſophia lib.4.cap.3.cúm de principio contradictionis philoſophatur,non poſſe fieri ut idem inſit & non inſit eidem & ſecundum idem,& cætera alia quę definivimus(ait) παρὰ τὰς λογικὰς δυσχερείας,contra logicas argutias.Ac ſi quæres,in quo logici Organi loco hæ λογικαὶ δυσχερεῖαι tractentur;Alexander eo loco reſpondebit,in libris περὶ ἑρμηνείας & in elenchis.ſicuti videtur topici primi capite duodecimo uſurpari,cúm πρότασις λογικὴ diſtinguitur á phyſica & ethica.Sic item loquitur Ariſtoteles tertio capite tertii phyſici,cúm ἀπορίαν λογικὴν vocat, quód actio & paſſio ſit idem motus.Quare & Plato & Ariſtoteles,Dialecticę & Logicæ vocabulis generaliter uſi ſunt ad omnem diſſerendi vim ſignificandum. Latini etiam mirificé hanc generalem rationis communionem,& re & verbis cōfirmarunt.Dialectica & veri & falſi diſcęptatrix & judex,ait Tullius 4.Academico:item oratorio primo, acumen dialecticorum:item primo de finib. Jam in altera parte,quę eſt quærendi ac diſſerendi,λογικὴ dicitur.Item quarta Tuſculana: Quæ Stoici logica appellant,quia diſſeruntur ſubtiliús. Sic Quintilianus Dialecticā inventionis & judicii artē,& dialecticos totius artis artifices appellat.Quapropter Dialecticę & Logicę vocabula generaliter uſurpantur á Latinis pro toto rationis fonte, non pro aliquo problematis rivulo.Quamobrē cúm rationis ars tota ſit generalis,tum vocabula ipſius,Dialectica & Logica, generalia quoq; ſint: concludamus,ex Ariſtotelis mēte atq; lege definiendam eſſe Dialecticam generalem,& generalib.vocabulis generaliter appellandam,&definitionem hanc(quia naturâ prima eſſet)primo artis loco diſponendam. Hoc igitur ita pro Ariſtotelis laude ſit adhuc actum & vindicatum.

CAP. III. *Contra tres interpretum ſpeciales Logicas.*

AT contrá nobis occurretur ab interpretibus Alexandro, Porphyrio, Ammonio, ab Ariſtotele collecta qualiacunque, velut ab Apolline edita oracula ſecutis; neq; artem rationis generalem,neq; vocabulorum Dialecticæ & Logicæ ſignificationem eſſe generalem; & ab Ariſtotele 5.c.1.Topici

doceri, artem generalem & communem inveniri non poſſe, & ſi inventa ſit, difficilem & moleſtam fore: & revera tres tractatus hic ſpeciales ab Ariſtotele inſtitui, apodicticam, dialecticam, ſophiſticam. Itaq; neq; unam generalem rationis artem quærendam eſſe, neq; definiendam initio. Agedum interpretes hi, mirabili ſyllogiſmo judiciũ ſuum concludunt. Quicquid Ariſtoteles ſcripſit, eſt verũ: id ſcripſit: ergo verum. At propoſitio non modó falſa, ſed impia eſt. Ut enim Ariſtotelis nomen pro maximis in genus hominum beneficiis, ſanctum (ſi interpretes volent) ſacrumq; eſſe debeat; certé uſq; ad aras ſanctum & ſacrum, & ad aras quidem philoſophiæ veritatisq;, ad aras legum ab Ariſtotele ipſo ſanctarũ, eſſe debuerit. Quid igitur mundi æternitas, animorum mortalitas à philoſopho illo conſtituta, ſublata divina providentia, quomodo propoſitionem illam admittent? neq; veró Ariſtoteles talẽ ignaviam interpretum admitteret; qui philoſophorum proprium ait eſſe, non aliena tantúm, ſed ſua reprehendere. At longé aliter judicamus, & illud judicii fundamẽtum nobis ſtatuimus, quod nemo conſideratus negare audeat. leges (leges inquam) Ariſtotelis ſanctas & ſacras ſequimur: ad eas igitur controverſiam iſtam referamus, atq; inde mentem Ariſtotelis & judicium expendamus; & in Ariſtotelea logicorum librorum bibliotheca faciamus, quod Ariſtoteles fecit in Platonis & Socratis veterumque omnium bibliotheca; quodque nobis ſucceſſoribus ſuis faciendum præcepit; generalia generaliter interpretemur: ſecus ſi generalia ſpecialiter doceamus, ſophiſticé docebimus (ait Ariſtoteles) quia in tautologiam ſophiſticam incurremus, & multas doctrinas pro una faciemus. Præceptorem igitur Ariſtotelem diſcipuli, imó tanquam patrem filii, in teſtamentis illis tam ſanctis, tam ſacris audiamus; & conſideremus, utrúm omnis illa in libris Ariſtotelis doctrina, quæ trifariam diſſecatur, in Apodicticam, Dialecticam, Sophiſticam, ſit revera generalis; ut generaliter tãtúm & ſemel explicanda ſit. Atqui (inquam) tota res eſt communis, tota eſt generalis. Primúm tota categoremata Porphyrii (ut hũc etiam authorem cum Ariſtotele connumeremus) totę categoriæ, tota ἑρμηνεία, tota analytica priora, communia & generalia, etiam ab interpretib. exiſtimãtur. Hactenus igitur ars unica & ſingularis, communi & generali ratione comprehenditur; & definitio una generalis

totam hanc generalem doctrinam complecti debuit. Ita vel confeſſione interpretum & ſine ulla controverſia obtineo, primos libros Organi logici generales & communes eſſe; in quibus & communis ac generalis inventio, Categorematis, Categoriis: item primo Analytico nominatim medii inventione continetur. Hîc enim de principe cauſſarum, in differentia; de effectis, in actione; de ſubjectis & adjunctis, in proprio, accidente, ubi, quando; de totis oppoſitis ampliſſimé, ut de comparatis, in quantitate & qualitate, item de diſtributione & definitione: item in iiſdem antecedentib. libris communis & generalis judicii doctrina, in ἑρμηνείᾳ enuntiati, in compoſitione ſyllogiſmi continetur: in his (inquam) libris omnia cõmunia ſunt & generalia, & propterea generali definitione cõprehendenda. Relinquuntur adhuc Analytica poſteriora & Topica & Elenchi; quibus ſpecialis doctrina triplex, illa apodictica de neceſſariis, hæc dialectica de probabilibus, iſta ſophiſtica de captioſis comprehendi dicitur. At (inquam) communis tantùm & generalis doctrina traditur, aut prorſus eadem iteratur; nihil inſtituitur uſquam ſpeciale. Etenim in poſterioribus Analyticis præcipitur de apodixi, id eſt de ſyllogiſmo, qui propriam affectionem de ſubjecto per cauſſam propriam concludat. At talis cauſſa nulla uſquam adhuc obſervata eſt, imó per naturam nulla eſſe poteſt; trigintaque Ariſtotelis ad eam rem exempla, falſa ſunt omnia, id eſt nihil propoſitæ apodixeos continentia: ut ſit horribile prorſus auditu, artem á philoſopho confingi, cujus exemplum eſſe nullum poſſit. Ergo apodictica Ariſtotelis Logica ad eum finem, eſt nihili matæotechnia, & tamen in Apodicticis quicquid extra finem illum catholicé præcipitur, præcipitur de communibus & generalib. locis feré omnibus; ſed præcipuè de cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, indeque diſtributione & definitione, de materia artis in tribus notis, κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθ' ὅλυ πρῶτον, etiam paululum de methodo artis; quæ eſt nõ artium tantúm, ſed rerum omnino omnium, quę perſpicué docendæ ſunt cõmunis: nullum præterea in poſteriorib. Analyticis documentum eſt logicũ; tametſi multa contra leges Ariſtotelis accumulantur, ut tum copioſiſſimé declarabo. Quare ſpecialẽ doctrinã, apodixis artiũ, & peculiarẽ in Ariſtotelis libris nullã habet. Topicis porró octo libris communes & generales loci inventionis de

cauſſis,factis,ſubjectis,adjunctis,diſſentaneis,comparatis,nominibus, diſtributionibus, definitionibus, teſtimoniis propé infinita atque incredibili tautologia iterantur ac repetuntur: loci (inquam) illi communes & generales non dividuntur in novas aliquas ſpecies,ſed illi ipſi prorſus iidem totis octo libris iterantur ac repetuntur; neque ſophiſtica illa tautologia,ad cujus fœdiſſimum in docendo vitium effugiendum Ariſtoteles præcepit,ut generalia generaliter & ſemel docerētur,uſquam major fuit. Quare nulla ſpecies Logicæ in Topicis inſtituitur; ſed generalis & eadem ſæpius iteratur. Quapropter trium artium rationis ſpecialium quæ dicuntur,jam duæ,apodictica & dialectica , ſpeciale nihil habent, ſed generalem inventionis doctrinam tradunt; aut eádem prorſus,tautologiâ Ariſtotelis legibus improbatiſſima iterant ſæpius ac repetunt. Sophiſtica autem quæ duobus Elenchorum libris comprehenſa eſt,pars artis logicæ ad Ariſtotelis leges & principia eſſe nullo modo poteſt: quia virtutes in arte per ſeſe ſunt homogeneæ, vitia virtutibus heterogenea; quæ in ipſa virtutum doctrina percipiūtur;nec magis in logicis ſophiſmatum,quám in grammaticis barbariſmorum doctrina tradenda eſt.Itaque Logica legitimas & homogeneas argumenti,enuntiati,ſyllogiſmi,methodi regulas habebit; regulas vitiorum contrariorum,legitimo illo ſecundæ notæ καθ' αὐτὸ jure ac præſcripto habere non poteſt. Quare nulla juſta cauſſa fuit tertiæ hujus Logicæ comminiſcendæ. Et tamen hæc ipſa Sophiſticæ tertia Logica,duas illas ſpeciales Apodicticæ & Dialecticæ artes valde refellit & coarguit,Nam ſi virtutis duplex ars eſſe debuit;oppoſiti quoq; vitii ſi qua eſſet neceſſaria doctrina,duplex eſſe debuit:ut ſicuti veræ rationis ars fieret alia apodictica,alia dialectica;ſic captioſæ fraudis ars fieret alia apodicticæ, alia dialecticæ cōtraria. At id á nemine,quod quidem cōſtet, unquam tentatum eſt. Hoc igitur in-primis animadverti ab interpretibus oportuit. Sophiſtica doctrina,tota eſt generalis; dialectica igitur doctrina multo juſtiore de cauſſa generalis erit:& tamen Sophiſtica in rationis arte partem habere ſpecialem nullam poteſt;& duas illas quæ dicuntur,unicam & ſingularem eſſe convincit. Quare Logica ſpecialis triplex non eſt;ſed una & generalis,nominibus Apodicticæ & Topicæ eſt ſæpius iterata. Sophiſtica autem nec artis quidem partem facit ; & tamen quod habet,

generale

generale totum eſt, neque quicquam ſpeciale. Quare pro Ariſtotelis lege, principio, mente, teſtamento concludamus: Logicam in Organo Ariſtotelis non tripliciter ſpecialem, ſed totam ſimpliciter generalem eſſe; ideoque generaliter eſſe definiendam: unamque tautologiam totius Logicæ confuſionis & obſcuritatis cauſſam eſſe: ſed tamen tota iſta logicis Ariſtotelis legibus & principiis tam contraria tautologia, in unam hujus artis partem, inventionem quippe, redundavit: neque enim doctrina vel enuntiati vel ſyllogiſmi vel methodi, quę diſpoſitionis & judicii eſt, infinité libris compluribus iterata & repetita eſt; in locis inventionis infinita eſt iſta tautologia. E libris Organi logici octodecim, é quatuor rhetoricis, é phyſicis octo primis auſcultationis phyſicæ, é philoſophiæ primæ quatuordecim, id eſt, é quatuor & quadraginta libris ſi ſuſtuleris perexiguam doctrinam enuntiati, ſyllogiſmi, methodi, item elocutionis & mathematica ac phyſica quædam: reliqua illa immenſa é locis inventionis infinité repetitis tautologia redundabit. Sed tautologia librorum ſingulorum, ſuis locis explicabitur. Quamobrem inſtitutum ſyllogiſmum, ex Ariſtotelis lege, principio, voluntate, teſtamento concludamus: Generalia generaliter & ſemel explicanda ſunt; omnia vel dialecticæ vel logicæ artis documenta de argumento, enuntiato, ſyllogiſmo, methodo, generalia ſunt: generaliter igitur & ſemel explicanda: & Dialecticam ſeu Logicam putemus eſſe legitimam, quæ tam multis libris accumulatam materiam, ad leges illas de materia formaque artis conformârit. Nec aliam Ariſtotelis voluntatem inquiramus, quám quæ nobis, ſanctis illis ſacriſque legibus ſancta eſt & ſacrata. Ariſtoteles amator fuit Dialecticæ & Logicę, ſed amator Socraticus; & ſi paulo diutius vixiſſet, ſcriptaque recognoſcere ad illas ſuas leges potuiſſet; non dubito quin perfecturus fuerit, quod nos tantopere contendimus; & plané conſecuturum, quod tandiu conſectamur.

CAP. IIII. *De Vocabulis Logica & Dialectica, modó generaliter modó ſpecialiter acceptis.*

SEd tamen Ariſtoteleam philoſophiam, Ariſtoteleum veritatis amorem, exemplo Ariſtotelis, teſtamento Ariſtotelis excitati, perſequamur. Spinas ex agro multas ſuſtulit; reli-

quas pro viribus tollamus. Doctrinã rationis totã generalẽ eſſe,contra interpretes,cõtra authoris (neſcio cujus) in Topicis appellati captionẽ,éreipſa demonſtravimus. De vocabulis ſpecialibus,quod ab interpretib. opponitur, etiã reſpondeamus. Ajunt enim,Dialecticæ vocabulũ ſpeciale eſſe, Logicę generale. Appellàrit philoſophus aliquis, cujus libri in bibliothecam iſtam tranſlati ſunt,Dialecticam artem,quæ veriſimilium tantúm eſſet. Itaque Ariſtoteles verba ſecutus eſt eorum,quorum etiam doctrinã ſequebatur. Sic in Organo logico interrogatio dialectica,propoſitio dialectica,ſyllogiſmus dialecticus appellatur, pro ſpecie quadã probabili & veriſimili; ſic primo Analytico πραγματεία λογικὴ pro Topicis appellatur. Sed tamẽ Ariſtoteles idem, quod interpretes non ſatis animadverterunt, etiam Logicę verbum aliquando in eadem veriſimilitudine uſurpavit. Sic dicitur quinti Topici capite primo, logicum problema. Sic in poſterioribus 18.& 20. cap. 1. lib. λογικὰ καὶ λογικὸς συλλογισμός. 8. cap. 2. lib. λογικὸς λόγος: item in Elenchis 5. cap. 1. lib. ſic demonſtratio 10. cap. 2. lib. de ortu animaliũ: ſic 5. cap. 3. Phyſ. λογικῶς καὶ φυσικῶς: ſic 8. cap. 8. Phyſ. λόγος οἰκεῖος καὶ λογικὸς opponuntur: ſic 4. cap. 6. Metaphyſ. λογικῶς: item 11. cap. 11. Metaphyſ. λόγος λογικώτερος καὶ ἀκριβέστερος opponuntur. Atq; alias perſæpe ſimiliter in tota Ariſtotelis philoſophia λογικῶς λογικώτερον deprehendi; ut rationes cõmunes, & nulla pręcipua arte comprehenſas, logicas ſeu dialecticas videam Ariſtoteli nominatas eſſe. Quare interpretes quidam, qui crediderũt Logicæ verbum in Ariſtotele magis eſſe generale quám Dialecticæ, Ariſtotelem nõ ſatis accuraté obſervàrunt. Sed tamẽ cũ in philoſophia Ariſtotelis videam' vocabula Dialecticæ & Logicę modó generaliter, modó ſpecialiter uſurpari; Ariſtotelem conſulamus, in rę generali appellanda & nominanda, utro genere ſit utendũ, generali an ſpeciali: nónne nos ad aureã legem illã ſuam remittet; dicetq́;, generalia generaliter explicanda? Quapropter ars bene diſſerendi, generaliter appelletur & Dialectica & Logica; & tamen ad Ariſtotelis philoſophiam intelligendum, meminerimus, apud Ariſtotelem συνεκδοχὴν generis pro ſpecie ſic interdum eſſe, & vocabulis communibus veriſimilem diſputationis ſpeciem aliquando appellari. Sic ex utroq; genere ſignificationis fructus aliquis nobis conſtabit, cúm generali rem generalem, ſpeciali ſpecialem intelligemus;

neque

neque quicquam præterea confundemus. Quamobrem Dialectica ſeu Logica, eſt ars bene diſſerendi; & re & vocabulis ut generalis eſt, ſic generaliter intelligatur; & quidem definitio in-primis & principe artis loco, neceſſaria, neceſſarióque collocanda. Etenim ſi quid eſt in arte tota κατὰ παντὸς, καθ᾽ αὑτὸ, καθ᾽ ὅλου πρῶτον, hæc una definitio eſt, anima corporis univerſi per omnes nervos atque artus vitali ſpiritu diffuſa, finem denique & utilitatem doctrinæ univerſa complexa. Quam definitionem qui neſcit, neſcit quid Dialectica ſit.

CAP. V. *Quód Demonſtratio non ſit finis Dialecticæ.*

SIc igitur Ariſtotelis legitimam philoſophiam, ex Ariſtotelis lege atq; mente tuemur & defendimus; laudemq; philoſophi á calumnia vindicamus. Enimveró definitionis hujus generalis & totam Organi facultatem complexæ ignoratio, multo majus detrimentũ ſtudioſis attulit, quã vulgo videatur. Scholæ mathematicæ lib. 3. declarabunt, quantũ obſcuritatis geometricis rebus attulerit omiſſum æqualiũ angulorũ axioma; ſed omiſſa logicæ artis definitio, detrimentũ tanto majus attulit, quãto Dialectica geometricis rebus major & excellior eſt. Definitio iſta finem totius artis oſtẽdit eſſe, bene diſſerere, diſputare, ratiocinari, ratione uti. Deniq; quó præcepta ſtudiaque logica omnia referantur, ſcopũ hunc proponit; & quó Logicæ partes, genera, ſpecies, exercitationes omnes dirigantur. Hoc igitur totius navigationis ignorato portu, qualẽ navigantib. curſum putamus futurum? Nullus eſt Organi logici liber, in quo nõ diſſideant interpretes de ſcopo & fine rerum: ea tanta diſſenſio non ob aliam ullam rem accidit, quám quód finis univerſæ artis non eſſet initio propoſitus. Operæpretium ſit ſpectare, quæ inde opinionum commenta nata ſint, de ſcopo & fine non ſolúm ſingulorum librorum, ſed univerſorum. Categoremata dicuntur voces ſimplices eſſe: Categoriæ ad res ſimplices ſimplicibus verbis ſignificãdum pertinere; unde nomina verbaque ad conficiendas enuntiationes & ſyllogiſmorum cujuſcunque generis concluſiones aſſumantur: omnium finẽ eſſe demonſtrationem. Hæc feré græcorum & latinorum omniũ interpretum (quorũ ſcripta extẽt) ſententia una eſt. De

cæteris ſuo loco, nunc de magnifico iſto Logicæ fine dicẽdum nobis eſt. qui primó inconſtantiam ſuorum authorum oſtendit; qui cûm ſpeciales Logicas feciſſent, ſpeciales etiam fines proponere debuerant. Ergo hoc ulcus primum eſt. ſed tamen cauſſa exponenda eſt, quæ hos interpretes in hanc ſententiam induxerit: Deinde Ariſtotelis ſententia vera demonſtranda eſt. Quid igitur interpretes commovit, ut demonſtrationem finem eſſe Logicę dicerẽt? quis Organi locus? quęnam Ariſtotelis authoritas? Initium prioris analyſeos ab iis ad
„ rem citatur. Primûm dicendum circa quod, & de quo conſide-
„ ratio eſt, quoniam circa demonſtrationem, & de demonſtra-
„ tiva ſcientia. hic locus (inquam) hos interpretes commovit, ut interpretarẽtur, ab Ariſtotele dici, finẽ logicę artis eſſe demonſtrationem. At (inquam) id Ariſtoteles non dicit, nec omnino ſentit; ſed proponit, ſe dicturum de demonſtrativa ſcientia. an ideo logicé hinc concludes, ab Ariſtotele dici, demonſtrationem logicæ artis eſſe finem? At pauló póſt eandem propoſitionem repetit. Definitis autem his, de quo, per quæ, & quan-
„ do, & quomodo fiat omnis ſyllogiſmus; poſtea dicendum eſt
„ de demõſtratione; quia ſyllogiſmus magis univerſalis eſt. De-
„ monſtratio enim ſyllogiſmus eſt quidam, ſyllogiſmus autem
„ non omnis eſt demonſtratio. Hîc (inquam) repetit eandẽ propoſitionem; imó clariús etiam proponit, ſe de ſyllogiſmo & demõſtratione dicturum; priús etiam de ſyllogiſmo, quia magis univerſalis eſt. an idcirco hinc veré & certó concludes, Logicæ finem eſſe ſyllogiſmum & demonſtrationem? Proponit Porphyrius, ſe dicturum de genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente: an idcirco concludes, Logicæ finem illic á Porphyrio eſſe definitum? Proponit Categoriarum author quarto libri ſui capite decem genera, ſubſtantiam, quantitatem, ad aliquid, qualitatem, actionem, paſſionem, ubi, quando, ſitum & habitum: an ideo concludes, ab eo in decem illis generibus, Logicæ finem eſſe collocatum? Proponitur in libro de Interpretatione, item in Topicis, qua de re futura doctrina ſit: An ideo cõcludes, Logicæ finem in propoſitionibus illis nobis eſſe pręmonſtratum? Non opinor. Ergo interpretes hi, valde alięna ratione in ſententiam illam adducti ſunt. Sed enim ne ſit nobis ſatis, id argumẽtum quo inducti ſunt, refellere: opinionem potiús quám opinionis argumentum refellamus. Ajunt inter-

interpretes, Logicæ finem eſſe demonſtrationem, & demonſtrationem ita definiunt, ut ſyllogiſmus ſit propriam affectionem de ſubjecto per ipſius propriã cauſſam concludens. Hanc finis interpretationem falſam eſſe dico. Age igitur interpretes hi, hoc Logicæ fine Logicam nobis finiant; & ſine rubore dicant, Logicam eſſe artem bene demonſtrandi. Sic enim decet, artes ſuo fine definiri. Grammaticæ finis eſt, rectè loqui: ergo Grammatica eſt ars rectè loquendi. Finis eſt Rhetoricæ, bene dicere: ergo Rhetorica, eſt ars bene dicendi. Finis Logicæ eſt demonſtrare: ergo Logica eſt ars bene demonſtrandi. Hoc argumentum intelligi & perpendi cupio; & quid ſit finis, vel in Ariſtotelea philoſophia, definiri & explicari mihi poſtulo. Domus finis, navis finis, pecudis finis, cujuſvis denique rei finis eſt, ad quem non pars aliqua domus, navis, pecudis, hominis, ſed tota & univerſa natura eſſentiaque refertur; nec ullius rei finis dici poteſt, ad quem non omnes ejus partes ſpectent, tendant, aſpirent: alioquin finis omnium non eſſet, ſi alia pars aliò tenderet. At totius organicę Logicæ quota pars ad organicam demonſtrationem propriè refertur? Doctrina categorematum, categoriarum, interpretationis, analytικῶν priorum, cõmunis efficitur Apodicticæ & Topicæ, ad demonſtrationem propriè nihil eorum refertur. In Elenchis nihil demonſtrationi vindicatur. unicum argumenti genus eſt in poſterioribus Analyticis ex cauſſis, demonſtrationi ab Ariſtotele ſingulariter attributum; nec tamen totum, ſed quod ſempiternam, primam, neceſſariam cauſſam affectionis de proprio ſubjecto concludendæ habeat. At cauſę ſunt innumerabiles, & finis, & forma, & generis omnis efficiens, & materia, quæ tales non ſunt: & in poſterioribus Analyticis multa ſunt communia definitionis & partitionis cum demonſtratione, multa etiam propria definitionis & partitionis, per quas ſine demonſtratione, rerum omnium eſſentia docetur ac diſcitur, cùm Ariſtotelis demonſtratio ſit tantùm affectionũ & per ſe accidentium, ut illic pręcipitur. Ergo de tota logica & inventione & diſpoſitione nil niſi argumenti unius non totus locus, ſed ſpecies, nec ea tota, ad demonſtrationem præcipuè refertur. Et quidem (quod antea jam propoſui, quodque valde admirandum ſit) hujus ſyllogiſticæ demonſtrationis exemplum nullũ omnino eſt in totis liberalibus & ingenuis artibus, (quarum tamen gratiâ confin-

gitur) ad organicam legem concluſum, ubi argumentum ta-lis cauſſa ſit affectionis propriæ de ſuo ſubjecto, & concluſum in primo primæ figuræ modo: nec omnino eſſe poteſt, ut ſuo loco copioſiús diſputabo. Quare ſophiſma prorſus admirabile & incredibile ſomniatũ eſt; ut finis Logicæ, id eſt nobiliſſimæ diſciplinæ, in eo collocaretur, quod neque fuiſſet, neque omnino per naturam eſſe poſſet. Tum veró conſiderandum nobis illud eſt, quod veriſſimé dicitur, nullius artis finem ad fortuitum eventum alligari, ſed qui artis poteſtati ſubjiciatur, actu concludi. Sic nauticæ finis non deducere navim ad portum, quia id non ſemper eſt in poteſtate artis ſitum; ſed rectum clavum tenere & prudenter gubernare. quomodo igitur poterit demonſtratio Logicæ finis inſtitui? Nam quæſtiones innumerabiles erunt, quæ demonſtrationem organicam non capient; & logicus dialecticusque circa eas efficiet, quicquid artis viribus poteſt effici; id eſt, finem Dialecticæ conſequetur, & tamen nõ demonſtrabit. Demoſthenes, Cicero, Homerus, Maro, Plato, Theophraſtus, Ariſtoteles, Euclides, tam multa diſputavêre; in eorum tamen libris ejuſmodi demonſtratio nulla eſt. an idcirco Dialecticæ aut Logicæ finem non ſunt aſſecuti? an idcirco dialecticis & logicis facultatibus bene nuſquam ſunt uſi? an ad horum interpretum opinionem, Ariſtoteles logicus nũquam fuit? Logicæ finem nunquam attigit? cúm demonſtrationem ejuſmodi ſyllogiſticam nullam fecerit? Quare non eſt Logicæ aut Dialecticæ finis, demonſtratio. An demonſtrationem ideo Logicæ finem faciunt interpretes, quia cæteris diſputationibus longé antecellit? At demonſtratio (ut dixi) talis nulla unquam fuit, nulla etiam eſſe poteſt, nec ideo antecellit: ac ſi eſſet, & antecelleret; non erit certé conſequens, quod hinc efficitur, neque conſentaneum. Etenim non ſimilibus veſtigiis concludere licebit Demoſtheni & Ciceroni, ſi pronuntiationem primam eloquentiæ partem, & principem judicent: eloquentiæ finem eſſe, bene pronuntiare, (quod unius partis eſt) non autem bene dicere, quod eſt univerſæ artis. Quamobrem non recté interpretes, Logicæ finem in demonſtratione ſtatuunt; nec eorum interpretatio vera eſt.

CAP. VI. *Quòd Dialectica finis ſit bene diſſerere.*

SEd de duobus hoc alterum eſt, de falſo fine; ſecundum eſt, quód Ariſtoteli per calumniam ſit impoſitus. Etenim ut Ariſtotelem ab hac inertia defendamus, nullúsne locus eſt in Organo, qui ſi non nominatim & apertè, ſaltem utcunque finem Logicæ exprimat? imó veró duplex eſt, conſideranti & diligenter attendenti non valde occultus. Prior, prioris eſt Analyſeos primo libro, ubi tres logicæ facultatis univerſæ partes fiunt, inventio medii, compoſitio & collocatio ſyllogiſmi, poſtremó analyſis utriuſque; in quibus finis Logicæ ab Ariſtotele collocatur. Nam ſi compoſitionem ſyllogiſmorum conſideremus (ait) & inveniendi habeamus facultatem, tum veró compoſitos ſyllogiſmos retexamus in expoſitas figuras; finem habuerit hypotheſis ab initio propoſita. Inveneris igitur argumenta, quibus quæſtionem velis probare; ſyllogiſmó concluſeris & analyſi judicaveris; propoſitæ artis finem adeptus eris, ait hîc Ariſtoteles. tres ſunt hi ſpeciales fines; invenire argumẽtum, inventum diſponere, inventionis diſpoſitionisq́; examen facere: imó generali comprehendas, id erit bene diſſerere, bene ratiocinari. Ergo Ariſtoteles ſua oratione, ſententia, authoritate, verum logicæ artis finem nobis oſtendit; & interpretes, artis quam interpretantur, non ſatis peritos eſſe coarguit. Atq; hic prior locus fortaſſe non ſatis idoneus eſſe videbitur, quia Methodi logicam non exprimit; ſed alter potiús ſecundo capite primi Topici de fine locus fuerat animadvertendus. Habebimus autem τελέως, finaliter (ut ſic dicam) id eſt perfectè & abſoluté diſciplinã, quando ſimiliter habebimus, ac in Rhetorica & Medicina, & ejuſmodi facultatibus: id autẽ eſt, quoad ejus fieri poterit, quæ ſtatuimus, efficere: nec enim in omni cauſſa orator perſuadebit, nec medicus ſanabit: ſed ſi nihil omiſerit eorũ, quæ fieri potuerint, præclaré ſcientia inſtructũ fuiſſe dicemus. Hic locus de fine artium manifeſtiſſimus eſt. Nõ ſemper orator perſuadebit (inquit) nec medicus ſanabit: orator tamen ac medicus fuerit, artisque ſuæ finem adeptus ſit; ſi in orando, ſi in medendo, nihil rhetoricæ artis, nihil medicæ artis omiſerit. Sic logicus, qui invẽtionis & diſpoſitionis artib. orator ille eſt (quem nominat Ariſtoteles) propoſitum problema

non cuivis ſemper probabit;ſi tamen nullum genus argumẽti, nullam vim enuntiationis, argumentationis aut methodi, ſi nihil quod res tulerit,artis omiſerit,finem logicæ conſequutus erit.Ergo hæc Ariſtoteles de fine artis. Quintilianus libro 2.
, cap.17.eadẽ ferè quæ hîc Ariſtoteles,ſic interpretatur: Ajũt eti-
» am,omnes artes habere finem aliquem propoſitum,ad quem
» tendant:hunc modò nullum eſſe in Rhetorica, modò nõ præ-
» ſtari eum qui promittatur,mentiuntur. Nos enim finem eſſe
» jam oſtendimus,& quis eſſet diximus: præſtabit hunc ſemper
» orator,ſemper enim bene dicet. firmum autem hoc quod op-
» ponitur, adverſus eos fortaſſe ſit, qui perſuadere finem putã-
» runt.Noſter orator,arſque á nobis finita,non ſunt poſita in e-
» ventu: tendit quidem ad victoriam,qui dicit;ſed cúm bene di-
» xit,etiam ſi non vincat,id quod arte continetur, effecit. Nam
» & gubernator vult ſalva nave in portum pervenire: ſi tamen
» tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minùs erit gubernator;
» dicetque notum illud,Dum clavum rectum teneam. Et medi-
» cus ſanitatem ęgri petit;ſi tamen aut valetudinis vi,aut intem-
» perantia ægri, alióve quo caſu ſumma nõ contingit; dum ipſe
» omnia ſecundum rationem fecerit, medicinæ fine non exci-
» dit. Ita oratori bene dixiſſe finis eſt. hæc ille. Ergo finis eſt Logicæ bene diſſerere;quod etiã Logicus præſtare poſſit, quámvis quæſtionem non ſemper obtineat. Quare in Organo logico duos locos interpretes intueri, & ex iis ſententiam Ariſtotelis interpretari, vel potiús Ariſtotelem Ariſtotelis interpretem ſequi debuerant. Finis eſt, cujus gratiâ fiunt,& quó referuntur omnia:ſic in Ariſtotelis philoſophia finis definitur. ad bene diſſerendum,omnia Logicæ præcepta referuntur,& ejus gratiâ inventa deſcriptaque ſunt omnia. Finis igitur ille verus eſt.Ariſtoteles hoc admonet,hoc philoſophatur: id igitur fuerat interpretibus conſiderandum; hoc ſyllogiſmo de fine erat æſtimandum & judicandum;reliquæ artes comparandæ. Sic Grammaticæ,Rhetoricæ, Medicinæ, Arithmeticæ fines ſunt, bene loqui, bene dicere, bene curare, bene numerare;quia ad eos fines omnia diſciplinarum earũ præcepta & dogmata referuntur. Quamobrem Ariſtotelem bene ſentientem, verum philoſophiæ ſuæ interpretem audiamus; & Logicæ & Dialecticæ finem dicamus eſſe,bene diſſerere; ut definitio noſtra ſit ſicut actu & nomine,ſic fine generalis & univerſalis.

CAP.

CAP. VII. *De ſubjecto Dialecticæ, & quæſtionum inutili in logicis diſtributione.*

SED de fine ſatis; huic conjuncta queſtio magna eſt de ſubjecto Dialecticæ, quid ſit quod diſſerendo tractari poſſit. Omnia dico, nihil excipio; atq; id Ariſtotele authore cõfirmo. Atque illud nimirum eſt, primo quarti philoſophiæ, ens quatenus ens, ab Ariſtotele, Dialectico ſubjectum: imó veró non-ens, omninoque quidlibet ſeu verum ſeu falſum, quod tractari ac ratione diſputari & explicari poſſit. Nam quámvis Ariſtoteles triplicem faciat hujus univerſæ facultatis uſum, philoſophicum, dialecticum, ſophiſticum: attamen ens communiter ſingulis propoſitum eſſe dicit, ſecundo quarti Philoſophiæ. " Nam circa genus idem (ait) Sophiſtica & Dialectica, cum philoſophia verſantur: ſed ab hac quidem, facultatis modo differt; " ab illa autem, vitæ propoſito. Ea ſiquidem Dialectica tentat & " experitur, quę philoſophia cognoſcit: Sophiſtica veró apparet, " at non eſt. Ergo de omni ente diſſerere, huic facultati ſubjectũ eſt, imóveró etiam de non-ente. Nam quámvis in philoſophia primo capite ſexti, & ſeptimo undecimi, proprié Ariſtoteles cum Platone ait, ſophiſtis ſubjectum eſſe non-ens; attamen idem ait in Interpretatione, ſecundo capite ſecundi, & quarto capite quarti Topici, & quarto capite primi Elenchorum; non-ens, eſſe opinabile; quod Dialectico proprié ſubjicit; & philoſophus ſæpe verſatur in non-entis refutatione. Quare etiam non-ens philoſopho & Dialectico, non ſophiſtæ ſolúm ſubjicitur; univerſæque Logicæ commune ſubjectum, erit etiam non-ens. De re autem arti ſubjecta, quid utilius in Logica pręcipi poſſit, quám in Grammatica, omnino non video. Ergo hac de re Organi doctrinam, ab Ariſtotele ex variis ſcriptoribus collectam, ſpectemus; in qua duę artes appellantur ſpeciales, Apodictica in poſterioribus Analyticis, Dialectica in Topicis; & in utraq; arte genera quæſtionum proponuntur, de quibus ſpeciatim ſit diſſerendũ. At (inquam) Dialectica tota communis eſt, univerſalis eſt; nec habet ullum præceptum hujus quæſtionis proprium, illius alienum; ſed omnis entis, imó etiam non-entis commune. Ad tribunal igitur Ariſtotelis judiciumque redeamus, γενικὰ γενικῶς explicanda. ſed tamen cauſa diſceptetur accuratiús. Zeno, Xenocrates, aut veterum ali-

quis,in Dialectica ſpecies quæſtionum fecerat.Has conſideremus.In poſterioribus igitur Analyticis, quæſtionum genera quatuor dividuntur: an eſt? quid eſt? quia eſt? propter quid eſt? Quamobrem (inquam) quatuor illa quæſtionum genera dividuntur? quis finis eſt quæſtionis? Inventio medii (reſpondet Ariſtoteles) ſecundo capite ſecundi Poſteriorum.tametſi non ſola medii inventio,ſed multó magis judicium;ſed tamen eſto inventio medii,finis eſt quæſtionis. At (inquam) ad inventionem medii, diſtributio quæſtionum & conſideratio nihil adjuvat:una communis eſt inventio medii,vel ab Ariſtotele ipſo in illis ipſis Poſterioribus tradita, ut antea declaravi.Ariſtoteles non fecit aliam primæ,aliam ſecundæ,aliam tertiæ,aliam quartæ quæſtionis inventionem. Inutilis igitur eſt iſta partitio,quia nihil ad finem confert; quia denique ad logicum uſum non eſt neceſſaria. Grammaticus grammaticas res omnes loquitur; quo genere quæſtionis quæſitas,nihil laborat. Sic & logicus rem omnem diſputat; qua ſpecie quæſtionis res quæſita ſit, non attendit: nec ullum habet ad eam ſelectum vel inventionis vel diſpoſitionis catholicum præceptum.Non diſputo, partitionem vitioſam eſſe,quia præterea multa quærantur;ut ubi,quando,qualis,quantus. Non diſputo,Dialecticæ artis uſum eſſe frequentiſſimum, ubi nihil quæritur;ut in principiis & omnibus enuntiatis per ſe manifeſtis,ut in eorum diſpoſitione & methodo.At demonſtro,partitionem ſine cauſſa, imó fallaci cauſſa confictam eſſe; quia inventio medii(qui finis efficitur quæſtionis)nulla eſt ſpecialis; ne in libris quidem,ubi hęc finguntur. Partitus erat Eubulides,Antiſthenes, aut veterum neſcio quis,quæſtionem dialecticam in ſpecies quatuor, de accidente, genere,proprio,definitione. Id in Ariſtotelis bibliothecam aſſumptum eſt.Ad Ariſtotelem igitur provocemus:legem eandem,γενικὰ γενικῶς,uſurpemus. Deniq; juſtum non eſt(ait Ariſtoteles)quod commune,quod generale ſit,proprié & ſpecialiter docere.Ergo hæc dialecticæ quæſtionis diſtributio tollatur: ſpinæ hæc ex agro logico tollantur.Non diſputo,partitionem hanc vitioſam eſſe; quia dialectica quævis quæſtio ſit & entis & non-entis,ut pauló anté propoſui.Ideoque etiam non dico,partitionem hanc propoſitæ Ariſtotelis doctrinæ adverſariam eſſe & contrariam:Illic enim Dialectica de omni & ente & non-ente:hîc veró tantûm de

de accidente, genere, proprio, definitione, diſputare dicitur: tantam repugnantiam non ſolúm reprehendo; ſed confirmo; totam hanc partitionem inutilem, minimé que catholicam eſſe: & adverſus eundem morbum, remedium idem profero. Ad finem quæſtionis, ad medii inventionem, nihil hæc diſtributio prodeſt: omnium problematum communis una eſt inventio, cauſſarum, factorum, ſubjectorum, adjunctorum, & reliquorum. Quare tam aſperi ſentes & hamati, quibus ingenuæ artis ſtudia tam vehementer & tam diu impediuntur, amputandi ſunt, vel potiús radicitus evellendi, ne unquam fruticentur. Quid igitur contrá eſt? Ariſtotelis (inquam) authoritas illa « 5. capit. 1. Topici, quód una in omnibus quæſtionibus Logica « non ſit quærenda: quia nec ſit facilis inventu; & ſi inventa ſit, « omnino tamen obſcura ſit. Ob hanc igitur rationem, quęſtio- « num genera diſtribuuntur; & ad ſingulas quæſtiones certæ inventiones adſcribi videntur. Et certé ſi partienda quæſtio fuit, ea ratio partiendi fuit. Concedo; finis enim quæſtionis, eſt inventio medii, ut Ariſtoteli placet: & ſi diverſarum quęſtionum diverſæ ſunt inventiones, certé diſtribuenda quæſtio fuit. Eandem rhetores ſpeciem facilitatis & cauſſam ſibi propoſuêre, ut ſpeciales inventionis artes tam multas deſcriberent. Sed Logicis primúm reſpondeamus. Non poteſt inſtitui (ait in « Topicis neſcio quis ille author) una communis inventio o- « mnium quæſtionum. At (inquam) jam antea in definitionis « principio demonſtravimus, totam vel in Organo Ariſtotelis Logicam omnino generalem eſſe: nunc etiam totam inventionem, vel in eodem Organo generalem inſtitui, imó etiam inſtitutam laudari, preſſiús evincamus. Etenim generalis hæc inventio inſtituitur cap. 31. primi Priorum, & ita concluditur: Via igitur & ratio de omnibus eadem. At dices, illam qui « dem inventionem, quæ primo priorum traditur, eſſe Apodicticæ & Dialecticæ communem. Verum (inquam) id eſt; & hoc ipſum diſputo; unam dico artem inventionis communem omnium quæſtionum tradi poſſe, & iam traditam ab eo ipſo qui id negat, doceo. Quare fallax hîc etiam cauſſa prætexitur. Quid veró ſi in Topicis, ubi hoc negatur, generalis inventionis doctrina, & communis omnium dialecticarũ quæſtionum, doceatur; quid argumentis noſtris opus eſt ad eum refellendum? At in Topicis nulla inventio docetur dia-

lectica,præter generales & omnium quæſtionum communes locos (ut antea dixi) neque ſpeciales ulli ſunt, ſed iidem generales in ſingulis libris admirabili tautologia illa iterati. Quare inventa & tradita eſt in Topicis illa ipſa inventionis communis doctrina, quæ negatur inveniri poſſe. Age veró, quid ſi etiam conſtiterit, generalem illam & communem inventionis artem, vel in Topicis ipſis eſſe probatam nominatim, & laudatam? An diceretur ab Ariſtotele omnino difficilis & moleſta, cúm ab Ariſtotele ipſo laudetur & probetur? At primo, tertio, ſeptimo Topicis libris communes loci unicé commendantur:
« primiq; Topici capite duodecimo ita ſcribitur: Sumendæ ve-
« ró quám maximé univerſales loci; ſic enim ſumpti, ad plura
« commodiores fuerint. Sed id etiam rurſum multo manifeſtiús Topici ſeptimi capite ſecundo ſcribitur, ubi cõmunes comparatorum & conjugatorum loci nominatim collaudantur.
" Cõmodiſſimi namq; ſunt (ait Ariſtoteles) ad res plurimas, atq;
" é cæteris qui maximé ſunt communes. Quapropter his tribus trium Topicorum librorum locis nominatim communis illa inventio commendatur & collaudatur. Quamobrem cúm quæſtionum diſtributio ad quæſtionum ipſarum finem nihil conferat; cúm diſtribuendæ quæſtionis cauſſa vel in iis ipſis libris (in quibus confingitur) falſa reperiatur; diviſio quæſtionum é dialecticis tollatur. Eadem iſta facilitatis ſpecies in hac excuſatione valeat, quæ ſané pares tenebras in rhetoricis (ut híc ad extremum rhetoribus etiam reſpondeam) peperit, ſimilitudine etiam magnifica á Cicerone defenſas. Ego au-
" tem (ait Oratorio ſecundo) ſiquidem plané rudem inſtitui ad
" dicendum velim, his potiús tradam aſſiduis uno opere eun-
" dem diem noctemque tundentibus, qui omnes tenuiſſimas
" particulas, atque omnia minima manſa (ut ajunt nutrices) in-
" fantibus pueris in os inſerant. Sin ſit is, qui & doctrina mihi
" liberaliter inſtitutus, & aliquo jam imbutus uſu, & ſatis acri
" ingenio eſſe videatur; illuc eum rapiam, ubi non ſecluſa aliqua
" aquula teneatur, ſed unde univerſum flumen erumpat: ut illi
" ſedes & tanquam domicilia omnium argumentorum com-
" monſtret, & ea breviter illuſtret, verbiſque definiat. hæc ille magnificé (ut ſolet omnia) ſed parúm logicé. Etenim illa omnia minima ſpecialium artium manſa, & tenuiſſimæ (quæ dicuntur) particulæ, falſa ſimilitudine dicuntur: ubique enim,

vel in illis ipſis ſpecialibus artibus, bucceæ cauſſarum,factorum,& reliquorum argumentorum ſunt eædem. Unus eſt Lutetiæ Sequana(ut aliás expoſui)ad multos tamen uſus & varios accommodatus,lavandum,aquandum,vehendum,irrigandum,coquendum: ſic una eſt Logica varii & multiplicis uſus, in propoſitione neceſſaria,probabili,captioſa; ars tamen una. Si Grammaticas tres aliquis ineptus nobis inſtituat,unam civilem,alteram agreſtem,tertiam de vitiis ambarum; meritó rideatur á Grammaticis omnibus;qui unam Grammaticam nôrunt omnium ejuſdem linguæ hominum communem. Rivuli hîc nulli ſunt,flumen eſt univerſum; quod rudi & puero facilé tamen notatur. Grammatica iſta ſimilitudo hîc apertiſſima & facillima eſt,& á nobis ideo propoſita:aqulæ ſeclusæ hîc nullæ ſunt,nec eſſe quidem omnino poſſunt: Cauſſarum,factorum,& reliquorum argumentorum;item enunciati,ſyllogiſmi, methodi conſideratio & diſtributio communis, alias minutiores ſectiones nullas capit. Grammatica Etymologia alia civilis,alia agreſtis fingi non poteſt. Deniq; ſi fieret, catholicum id non eſſet; ſophiſticum eſſet,ait lex Ariſtotelis. Sed hac de re in Scholis rhetoricis Ciceroni & Quintiliano reſpondimus. Quamobrem conſtet ex Ariſtotelis judicio & teſtamento; de ſubjecto, de quæſtionum diſtributione nullum in legitima Logica legitimum locum eſſe;Ariſtotelemq; hactenus á nobis adverſus interpretes & confictas eorum calumnias,optimo jure defenſum eſſe.

CAP. VIII. *De legitima partitione Dialectica in inventionem & judicium.*

VERUNTAMEN de logicæ artis definitione hactenus pauló accuratiús;quia principium bene conſtitutum & fundamentum,lucem univerſæ artis continet;depravatum & corruptum, contrá genuit totam artis confuſionem. Partitio ſequitur, in inventionem & judicium;cujus pro Ariſtotele defenſio non minore alacritate ſuſcipienda nobis eſt. Dico igitur primúm, Logicæ partitionem in inventionem & judicium,eſſentialem eſſe Dialecticæ arti;deductamque eſſe ex illo fonte naturalis rationis atq; uſus;quia naturaliter cogitamus primúm quæ diſſerenda ſunt,deinde iis diſpoſitis judicamus: tertium in hoc uſu rationis nihil eſt. his duabus partibus aliena

conſilia judiciaque perpendimus, noſtraque exequimur: ſic in poëtis, oratoribus, philoſophis, logicas laudes intelligimus; ſic intellectas imitamur; ſic Logicam exercemus; ſic totam logicę artis eſſentiam complectimur. Hæ denique geminę Moſaici λογεῖυ notæ ſunt, Urim & Thumim. Sed enim diſtributionis hujus veritatem, Ariſtoteleā etiam eſſe doceamus. Quid igitur Ariſtoteles de hac partitione? Si libros Organi conſideres univerſos; comperies, in iis Logicæ nihil præter has partes inſtitui, totamq; Organi eſſentiam doctrinamq; iis comprehendi. Categoremata, categoriæ, abundantia propoſitionum, apodictica in cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, affectionibus in diſtributione, in genere, ſpecie, in definitione: item topica tota ſunt, ut toti item feré Elenchi ſunt inventionis. ἑρμηνεία enuntiati, analyſis prior ſyllogiſmi, analyſis poſterior methodi, tota eſt judicii. Itaque omnia Organo comprehenſa, duab. his partibus non comprehenduntur ſolúm, ſed diſtinguuntur & ordinantur. Atq; interdum etiam in Organo comperies iſtas partes nominatim appellari & proponi. Primo analytico tres Logicæ univerſæ partes ab Ariſtotele proponuntur (ut jam citavi) inventio, compoſitio, reſolutio; ubi inventio & cōpoſitio nominatim dialecticę artis partes & fiunt & appellātur. Compoſitio autem & judicium hîc idem eſt; ut in Dialectica noſtra intellectum eſt, & poſtea in Analyticis intelligetur. Compoſitionis etiam nomine methodus comprehenditur. Ergo partitio inventionis & judicii, iſto loco ꝓponitur; additur ἀνάλυσις reſolutio, cōmunis utriuſque; unde partitio facta eſt obſcurior. Talis enim analyſis eſt examinatio in propoſitis exemplis noſtris vel alienis, quorum & inventio & compoſitio exploranda ſit. Ut ſi Varro partiretur Grammaticam in etymologiam ſingularum vocum, & ſyntaxim ipſarum inter ſe, & in analyſim; partis utriuſque dichotomiam revera complecteretur; ſed obſcuraret, addita parte tertia, quæ Grammaticam novam & à duabus primis diverſam nullam traderet. Sic enim analyſis in Logica, eſt examen argumēti, enuntiati, ſyllogiſmi, methodi, id eſt logicæ artis univerſæ: ut primo Analytico pcipitur. Quare primus hic Ariſtotelis locus, revera ac veritate partitur totā logicam artem in inventionem & judicium; in eaque partitione nō accidens partis alicujus modó attingit; ſed totius Logicæ naturam, ſed totum organicę doctrinę corpus diſtribuit.

Secun-

Secundus locus, eſt 1.c.8. Topici, cúm jam tota inventionis doctrina ſuperioribus Topicis eſſet expoſita. Poſtea veró (ait Ariſtoteles) de diſpoſitione, & quomodo ſit interrogãdum, præcipiatur. Neceſſe veró eſt, in-primis eũ qui ſit interrogaturus, locum invenire unde differendum ſit: Secundó autem interrogare & diſponere ſingula apud ſeipſum: reliquum ac tertium, hæc apud alterum dicere. Hic non ſolúm inventio, ſed etiam diſpoſitio nominatim proponitur. Itaq; rurſus revera ac veritate partitio invẽtionis & judicii, ab Ariſtotele comprobatur, & inventio meliús quã antea judicio præponitur: ſed tertia præterea pars additur, dictio; quæ Grammaticæ vel Rhetoricę fuerit. Itaque tertia hac parte inventioni & diſpoſitioni addita, rurſus ut antea, partitio legitima nonnihil turbatur; & tamen utroq; loco perſpicimus, partitionem Dialecticæ in inventionem & judicium, ſeu diſpoſitionem, nominatim ab Ariſtotele inſtitui & confirmari; & qui partitur Logicam in inventionem ac judicium, authore Ariſtotele legitimé partiri. In Rhetoricis autem, ubi naturalis & humanus uſus magis, quám in ſcholaſticis Logicorum placitis elucebat, eadem quæ in Topicis tripartita partitio propiús exprimitur ab Ariſtotele, primo capite tertii libri. Tria ſunt in oratione conſideranda (ait Ariſtoteles) unum quidem, unde probationes ducuntur: ſecundũ verſatur in elocutione: tertium, quomodo partes orationis oportet diſponere. Hîc igitur fides ex eventu nominatur, quæ priús inventio dicta eſt: Diſpoſitionis verbum idem manet, ut dictionis; actio etiã additur; ſed tamen unum illic veré & recté ait Ariſtoteles, elocutionẽ & actionem propter auditoris improbitatem repertas eſſe; ſolas partes, fidem & ordinem, id eſt inventionem & diſpoſitionem, ad veré docendũ pertinere: dictionem & actionem non attinere. Idq; magno & nobili Geometriæ exemplo cõfirmat: quæ cúm veriſſimé doceat, probatione tamen ſola & collocatione utitur; elocutione rhetorũ, & actione nil utitur. Nullus enim ſic Geometriã docet (ait Ariſto teles.) Qui locus diligenter animadverſus & conſideratus, totã de logicæ artis partitione controverſiã evidentiſſimé dirimet. interroga igitur Ariſtotelem, utrúm inventio argumentorum & eorum collocatio, ſint bene docendi, differendi, probandi eſſentiales partes; reſpondebit, non ſolúm eſſentiales partes eſſe, ſed ſolas eſſe partes. quamobrem? quia (dicet) Geometria

(quæ omnium artium perfectiſſimé docet, diſſerit, probat) his ſolis partibus utitur. Quapropter Ariſtoteles tertio clariſſimæ veritatis & clariſſimo teſtimonio teſtificatur, Dialecticæ legitimas partes & eſſentiales eſſe, inventionem & judicium; imó eas ſolas eſſe neceſſarias teſtificatur. Sed (inquies) in Rhetoricis eaſdem invẽtionis & diſpoſitionis artes etiam docuit. verúm (inquam) Rhetoricam modó Dialecticæ dicit antiſtrophon, velut ex altera parte ei reſpondeat, vel potiús tanq̃ cum ea convertatur: id enim eſt in philoſophia Ariſtotelis ἀντιςρέφειν: modó propaginem & ſimilitudinem Dialecticæ dicit. Controverſia igitur hæc ad judicium Ariſtotelis referatur, utrúm duarũ artium duo tota & integra præſertim membra eſſe poſſint. Ariſtoteles é ſecũda lege de materia artis reſpondebit, quod homogeneum ſit in arte una, in altera heterogeneũ eſſe: arithmeticum in Geometria eſſe ἀγεωμέτρητον, geometricũ in Arithmetica eſſe ἀνάριθμον: ſic rhetoricũ in logica ἄρρητον, & logicum in Rhetorica ἄλογον. Itaque bella iſta ſeu converſio ſeu propago tollatur. Artium fines, Ariſtotelea iſta tam regia lege, tamq; juſta regantur. Communis & generalis dictionis ornatus, Rhetoricæ proprium ſubjectum eſt. Doceat igitur Dialectica partes rationis, inventionem & diſpoſitionem: Neque Rhetorica quicquam hic uſurpet. Doceat igitur Rhetorica partes ornandæ dictionis, elocutionem & actionem: Dialectica nihil hic ſibi aſſumat. Dialecticus vel Topicus dictionem Grammatico & Rhetori reſtituat: Rhetor inventionem & diſpoſitionem Logico concedat: uſus artium præceptis diſtinctarum, ubicunq; res poſtulabit & quomodocunq; miſceatur: uſus (inquam) conjungatur, præcepta ſeparentur: hoc Ariſtotelis lex illa ſingularis jubet & imperat; qua ſpreta & cõtempta, duas artes primas, Rhetoricam & Dialecticam, turbatiſſimas habebimus. Hîc Ariſtotelis antiſtrophon, propaginem, ſimilitudinem non confundes; duas artes diverſas duobus diverſis diverſorum præceptorum generibus ſeparabis & diſtingues; inventionem & judicium ſeu diſpoſitionem, Dialecticæ; elocutionem & actionem, Rhetoricæ tribues. Quamobrem partitionem tam præſtantem, ex Ariſtotelis bibliotheca trib. teſtimoniis, imó legibus & judiciis deducimus. Tota logica eſt in invẽtione & diſpoſitione, ait in Analyticis Ariſtoteles: tota Logica eſt in invẽtione & diſpoſitione, ait in Topicis Ariſtoteles.

Tota

Tota bene docendi doctrina eſt in inventione & diſpoſitione, neq; in ullis partibus aliis, ait in Rhetoricis Ariſtoteles. Quamobrem qui partitur Logicam in inventionē & diſpoſitionem, Ariſtotele authore partitur. Quid veró logici illi Politici, qui hanc artem in uſum popularem deduxerunt, quid de hac partitione ſentiunt? Enimveró ſummo conſenſu complectuntur, & Dialecticæ tribuunt. Hoc enim Tullius ait in Topicis: Cúm omnis diligens diſſerendi ratio duas habeat partes, unam inveniendi, alteram judicandi; utriuſque princeps, ut mihi quidem videtur, Ariſtoteles fuit. Ergo Tullius hanc Dialecticę partitionem ſuſcipit, imó veró ejus laudē Ariſtoteli tribuit: ut mirum ſit, Ariſtoteli ab Ariſtotelis nonnullis interpretibus tantā laudem eripi. Sed & poſt Ciceronem Quintilianus eandem diſtributionem tanquam inter Dialecticos indubitatā ſtatuit, cúm de Dialecticis circa finē libri quinti loquitur. Sibi & inveniendi & judicandi vendicant partes; quarum alteram τοπικὴν, alteram κριτικὴν vocant. Ergo alter hic rhetor eandem partitionem conſenſu Dialecticorum receptam & approbatam profitetur. Ariſtoteles igitur tot tā q; inſignibus teſtimoniis, poſtque Ariſtotelem Tullius & Quintilianus, Logicę partitionem in inventionem & judicium approbarunt. At interpretes, ais, perantiqui & pereruditi contrá ſunt. Ecquid (inquam) ſi interpretes iſtis interpretibus antiquiores atq; eruditiores, iſtam cum Ariſtotele partitionem approbârint, atque ad iſtas partes Ariſtotelis Organum accommodârint? quid erit deniq; controverſiæ reliquum? Age-dum, quæſtionem hanc á ſcholaſticis Ariſtotelis interpretib. repetamus, nulline é primis illis Peripateticis, Ariſtoteleæ philoſophiæ doctores, hanc inventionis judiciique diſtributionem viderint atque approbârint? & hoc Ariſtotelis judicium eſſe contenderint? Enimveró Adraſtus (ut apud Simplicium eſt) Peripateticorum clariſſimus, qui ante Alexandrum Ariſtoteleam philoſophiam profeſſus eſt, hanc partitionem probavit, & ad Organum Ariſtotelis accommodavit. Idque Ariſtotele non ſolum è productis illis antea locis authore, ſed tanquam digito præmonſtrante feciſſe potuit, animadvertere ſiquidem licuit Analytico primo, ab Ariſtotele mediorum & argumentorum inventionem ſummatim repeti; plenioris autem abundantiæ gratiâ auditorem ad Topica priús inſtituta remitti. Summatim igitur (ait illic Ariſtoteles)

„ quẽadmodum propoſitiones eſſent inveniendę, ferè dictum „ eſt, δι᾽ ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ περὶ τὴν „ διαλεκτικὴν: accuratè verò diſſeruimus in tractatu de Dialectica: id eſt, ut Græci interpretes interpretantur, in Topicis. Hunc igitur locum Adraſtus in Ariſtotele rei ipſi ac veritati tam congruentẽ notaverit: quo teſtatur Ariſtoteles, ſibi inventionis logicam antè deſcriptam eſſe, quàm de enuntiati & ſyllogiſmi, id eſt, judicii logica præciperet. Itaq. Adraſtus ex Ariſtotelis nõ ſolùm judicio, ſed præſcripto & mandato totũ logicum Organũ ita diſponebat, ut categoriæ primæ eſſent, topica ſequerentur, & categorias ideo τὰ πρὸ τοπικῶν appellabat: hæc erat Logicæ inventio. Secundo poſt inventionẽ loco collocabat judicii diſpoſitionem, ἑρμηνείαν in enuntiato, ἀνάλυσιν priorem in ſyllogiſmo, poſteriorem in doctrinarum methodo. Hæc erat γένεσις ſimul & ἀνάλυσις, totumque ideo logicæ artis corpus, tota eſſentia naturaq;. Tum ad utriuſque partis vitia duos communes Elenchorum libros adjungebat; in eoque doctoris Ariſtotelis methodum ab univerſalibus ad ſpecialia ſtudioſè ſequebatur: neque quicquam hîc μεθοδικώτερον, id eſt Ariſtotelis ſummæ gloriæ conſentaneũ magis eſſe potuit: & poſt Adraſtum Philoponus è recentioribus interpretibus longè doctiſſimus. Itaque quòd Logicam in duas partes, inventionem & judicium, ita diſtribuimus, Ariſtoteleorum primariorum & antiquiſſimorum judicio & authoritate diſtribuimus; & quod tanquam novum nobis objicitur, id antiquiſſimum eſſe demonſtro. Quapropter Logicæ partitio in inventionem & judicium, partitio eſt naturalis Logicæ, à Moſe tam auguſtè demonſtrata, ab Ariſtotele toties affirmata, à Cicerone & Quintiliano celebrata, ab antiquiſſimis & doctiſſimis interpretibus in ſcholas inducta.

CAP. IX. *De vitioſa partitione Logicæ, ab interpretibus conficta.*

QUID igitur? Quis legitimam inventionis & judicii partitionem repudiavit? quis artem confudit? Homines certè logici uſus imperiti, Ariſtotelearum legum ignari, aut

ſaltem de iis nimium ſecuri, Alexander, Themiſtius, Porphyrius, Ammonius, Simplicius. Deinde infiniti interpretes, & Græci pariter & Latini & Arabes, & omnium toto terrarum orbe ſcholarum magiſtri; quorum ſententia non una eſt: contraham é rebus ipſis ſummam. Viderunt igitur interpretes aliam partitionem, non illam toti Logicæ eſſentialem aut univerſo Organo communem, ut erat illa inventionis & judicii Adraſtea partitio; ſed tamen in Organo; qua enuntiatum, & ratione enuntiati, deinde ſyllogiſmus ſimiliter diſtribuitur in apodicticum, dialecticum, ſophiſticum. Itaq; é differentia illa enuntiati (quæ logicæ artis particula eſt) falsó ratiocinati ſunt de totius Organi differentia; ut logicã facerẽt partim apodicticã, partim dialecticã, partim ſophiſticam: triumque partium communia principia facerent, categoremata, categorias, ἑρμηνείαν, ſyllogiſticam. Hæc ſummaria eſt recẽtium interpretũ diſtributio; (nõ tamen omnium: Philoponus enim præponit topica apodicticis) ſed tamen interpretũ diſtributio. quæ (ut é reipſa, ſi non ex eorũ verbis, patet) primó bifariã Organũ frangit, in principia Logicæ, & orta de principiis. Principia eſſe categoremata, categorias, ἑρμηνείαν, ſyllogiſticã: Orta de principiis eſſe tria illa genera, apodicticum, dialecticum, ſophiſticum. Atq; ob hanc triplicem enuntiati differentiam, in diſponendo Organo ἑρμηνείαν & tota Analytica Topicis antepoſuerunt, totamq; Logicam ita confuderunt: ut inventio primó quædam præcederet in categorematis & categoriis; deinde judicium enuntiati, ſyllogiſmi, methodi ſequeretur; tum rurſus inventio in Apodicticis, in Topicis, in Elenchis etiam iteraretur. At (inquam) multo major Adraſto fuerat Ariſtotelis authoritas ad Topica Analyticis præponendum: cúm Ariſtoteles nominatim profiteatur, Topica á ſe Analyticis eſſe præpoſita. Idque & res ipſa logica veritasque flagitet. Enuntiatum, eſt apodicticum, dialecticum, ſophiſticum; indeque ſyllogiſmus apodicticus, dialecticus, ſophiſticus, ait alibi Ariſtoteles: quid tum? (inquam.) Ergo (ajunt interpretes) ex Ariſtotelis authoritate partiendum eſt Organum non in inventionem & judicium, ſed ad hanc triplicem differentiam diſtribuendum. Id veró in iſtis interpretibus non conſtantis judicii ſyllogiſmum, ſed captioſi elenchi paralogiſmum Adraſtus eſſe confirmaret. Etenim differentia illa triplicis enun-

tiati retineri in ἑρμηνείᾳ potuit,ut à nobis retinetur; ſalva tamẽ Adraſtea inventionis & judicii partitione:neq; repugnantia ulla bene judicanti hîc fuerat:non ſane magis quàm ſi diceres, Enuntiatum eſt affirmatum aut negatum, indéque ſyllogiſmus affirmatus aut negatus:Ergo Logica nõ eſt diſtribuenda in invẽtionem & judicium, ſed in affirmatam & negatam. Nam affirmatio & negatio tam ſunt affectiones enuntiati, quàm verum & falſum,verũ neceſſarium aut probabile.Quare differentia illa Alexandrũ & ab eo interpretes reliquos meritó movere non potuit ad Adraſteam partitionem repudiandum. Sed tamen ſunt Ariſtotelis interpretes de partiendo Ariſtotelis Organo controverſi. an igitur controverſiæ hujus Ariſtoteles ipſe ſuis legibus judex eſſe non potuit? An de duabus partitionibus,utra logicæ artis veritati & utilitati cõgruentior eſſet, é principio Ariſtotelis & teſtamento judicari nõ potuit? Quamobrem ſedeat judex in controverſia de Organi ſui diſtributione; leges de materia formaque artis huc appellentur: Adraſtus ſine dubio cauſſam obtinebit; ſtultitiamque Alexandri, Ammonii & recentium reliquorum refutabit. Etenim primó differet, Organi totam eſſentiam naturamque eſſe in illa inventionis & judicii partitione: ad inventionem categoremata,categorias, abundantiam propoſitionum, repetitaq; in Apodicticis, Topicis, Elenchis categoremata, inventionis eſſe: reliqua de enuntiato,ſyllogiſmo,methodo,judicii eſſe. At neceſſitatis,veriſimilitudinis,falſitatis differẽtiam ex una tantúm Logicæ particula in enuntiato eſſe: imó ne ex una quidẽ particula eſſe.Neque enim ἑρμηνεία,id eſt, enuntiati logica,eſt partim neceſſaria,partim veriſimilis,partim captioſa; ſed tota eſt neceſſaria: (ſecus ars non eſſet) ſed opus ἑρμηνείας, id eſt, enuntiatum,eſt neceſſarium,veriſimile, captioſum. Quare differentia illa triplex non pertinet ad particulam logicæ artis, ſed ad effectum atque exemplum particulæ. Quare ſi quis affirmet, enuntiati logicã eſſe partim neceſſariam, partim probabilem, partim ſophiſticã; de arte veritatis magiſtra falſum affirmabit. Hoc igitur primum erit Adraſti fundamentum, in partitione inventionis & judicii totam Organi eſſentiam naturamque comprehendi:in partitione autem triplicis differentiæ nil eſſe niſi accidens é particulæ unius exemplo & opere. Veré igitur affirmatur, totam Logicam eſſe partim inventionis,

nis,partim judicii : falſó autem affirmatur, totã Logicam eſſe partim neceſſariam, partim veriſimilem, partim captioſam. Atque ita partitione recentium interpretũm prima lex Ariſtotelis κατὰ παντὸς violatur. Ecquid veró ſi partiatur Adraſtus corpus in crura,in ventrem,in veſtem;quos cachinnos Alexander ſuſtulerit ? at bella hæc partitio Logicæ in Apodicticam, Dialecticam,Sophiſticam,paris eſt ſapiẽtiæ.At veſtis(inquies) nulla pars eſt corporis:verúm (inquã) & Sophiſtica nulla pars eſt logicæ artis.Logica,eſt ars virtutis, Sophiſtica eſt vitii : vitia virtutibus (ut prædixi) heterogenea ſunt; neque magis in Logica neceſſe eſt elẽchos ſeparatis præceptis inſtitui,quám barbariſmos aut ſolœciſmos in Grammatica. E virtutis doctrina, oppoſita vitia percipiuntur: ſecus doctrina ipſa, (ut patebit in poſterioribus Analyticis) legitimé tradita non eſſet, niſi per eam contraria vitia perciperentur. Hoc igitur erit ſecundum Adraſti adverſus tripartitã Logicę diſtributionem firmamentum,quód ea partem minimé neceſſariam complectitur. Atque ita lex Ariſtotelis altera καθ' αὑτὸ, violatur;quæ jubet,artium decreta eſſe per ſe homogenea & tanquam conſanguinea. Sed hoc utroque & falſi & alieni elencho argumẽtum tertium erit Adraſto,multo majus graviúſque, etiam detracta Sophiſtica. Quid enim ſi partiatur Adraſtus corpus hominis in caput pileo nunc albo nunc nigro tectum? quid Alexander? nónne partitionis inſaniam mirabitur? At partitio Logicæ, detracta Sophiſtica,in Apodicticã & Dialecticam, talis omnino fuerit; ex una nempe parte artis & eadem,quæ colore quęſtionis tantúm variata,bis proponatur. logica enim inventio, quæ eſt in apodicticis de cauſſis,factis,ſubjectis, adjunctis,genere,ſpecie,diſtributione, definitione ,in Topicis iteratur (ut antea dixi) & in ipſis Apodicticis Topiciſque evidẽtiſſimé demonſtrabo. Color quæſtionis An eſt,quid eſt, quia eſt,quamobrem eſt;utrúm accidens,genus,proprium, definitio, tãtúm variatur; & color (ut docui) in logicis artibus ineptus & inutilis.Quare partitio iſta in Apodicticam & Dialecticam,rem generalem & eandem ſæpius iterando, nugatoria eſt, & contra tertiam Ariſtotelis legem καθ' ὅλου πρῶτον inſtituta. At (inquies)Adraſtus nihil ad priorem illam interpretũ & antiquiorem partitionem reſpondet, de principiis logicæ artis deque iis quæ ex illis principiis oriuntur. Sané, quoniam in Organo

nominatim iſta partitio nō habetur;& in terpretibus ſecundaria veluti diſtributio facta eſt, ad iſtam triplicē fulciendum. Enimveró ſi interpretes priorem iſtam & antiquiorem partitionem ſibi proponerent, viderentur Adraſteam partitionem præcipué probare & amplecti, communibus & vagis iſtis principiorum & é principijs ortorum ſymbolis: cauſſa enim, genus, ſpecies, definitio, & cætera categoremata, ſunt logicæ artis principia, elementa, ſimplicia; quomodo & ab Ariſtotele & á nobis in Logica appellantur. Ex iis autem orta & compoſita ſunt(ut dixi) κριτικά: ut enuntiati, ut ſyllogiſmi, ut methodi. Atque ita verbis Alexander, Adraſti diſcipulus & ſectator fieri videretur: at re ipſa in ſordes ſophiſmatum illorum (quæ priús Adraſtus explicavit) relabitur. Etenim Alexander in iſta priore partitione facit judiciarias illas enuntiati & ſyllogiſmi artes, principia categorematum & argumentorum, quæ in Apodicticis & Topicis & Elenchis repetuntur; & é compoſitis iſtis partium ſuarum principia, id eſt incredibili ænigmate liberos parentum ſuorum patres efficit. Et quidem res ipſa demonſtrat, interpretes iſtos, licet alioqui diligentes & eruditos, tamen in Organo partiendo, fatuæ credulitatis ſtupore neſcio quo valde ſopitos fuiſſe. Ariſtoteles in ipſo Organo tam claré tamq; aperté facit categoremata & argumenta, principia enuntiati & ſyllogiſmi; in eaque enuntiatum & ſyllogiſmum reſolvit: id eſt, inventionem judicii principium facit. At interpretes hi, ut illam triplicis differentiæ partitionem ſemel creditam retineant; pervertunt omnia, & enuntiatum ſyllogiſmumque, categorematum & argumentorum: id eſt, judicium inventionis principium ſtatuunt. Neque veró hyſterologia iſta tam putida, ſola eſt: elenchi enim priores illi ab Adraſto convicti, hic etiam accumulantur, & falſitatis & improprietatis & nugatoriæ repetitionis; quoniam Organum idem & ſimiliter confuſum eſt ut priús. Quare ſi inter Adraſtum & Alexandrum Ariſtoteles de Organi ſui ordine & diſtributione judex ſuis ipſe legibus ſedeat: Adraſtum complectetur, Alexandrum rejiciet: illum peripateticæ civitatis germaniſſimum civem, hunc inquilinum & peregrinum dicet: illum civilium legum intelligentem & amantem, hunc rudem & deſpicientem judicabit. Partitionis Adraſteæ tam naturalis, tā eſſentialis, tam corpus Organi univerſum perfecté;

per-

perſpicué diſtinguentis veritatem, homogeniam, proprietatem, ordinem, præcipué commendabit: Alexandream autem confuſionem reprehendet; neceſſitatis, probabilitatis, fraudis differentiam nihil ad logicæ artis eſſentiam naturamque attinere ſtatuet (huc enim ſyllogiſmi conſtantia, methodi ordo, nihil omnino attinent) ſed operis ex artis particula facti differentiam eſſe judicabit; quæ tamen ipſa differentia, in Adraſti partitionem ſine ulla cōfuſione ſuccedat & ſubeat. Atq; hæc prima Ariſtotelei judicii cauſſa erit, quód Adraſti partitio ſit ex eſſentia artis naturaque tota: Alexandri ſit ex accidente, eoque non artis univerſæ, ſed unius tantúm particulæ. Sed cauſſę deinceps illę multó graviſſimæ erunt; quód Adraſti partitio plena ſit indubitatæ veritatis, legitimæ veluti conſanguinitatis, ſummæ proprietatis, accuratiſſimi ordinis: Alexandri autem diſtributio plena ſit falſitatis, miſturæ alienæ, nugatoriæ repetitionis, confuſionis immenſæ. Quamobrem partitionem Logicæ tam neceſſariam, tam homogeneam, tam catholicā, tam methodicam, Ariſtotele judice teneamus. Ergo finem illum prima definitione præmonſtratum: ergo vias ad finem conſequendum compendiarias partitionibus directis meminerimus: horum ſiquidem principiorum ignoratio, magni erroris Ariſtotelis philoſophiam ſequentibus cauſſa fuit. Itaque ſublatis velut agri logici terminis & partibus, vagantur & errant: quicquid illis occurrit, tanquam logicum arripitur. Inſana proximis anté ſeculis ſophiſmata ſuppoſitionum, ampliationum, & conſimilium nugarum nata ſunt, non magis quidem inutilium quám Organum Ariſtotelis ita confuſum, & iis ſcholaſticis clamoribus quibus hodie exercetur, tractatum. Ergo omnes Organi logici magiſtros de tanta re moneamus: Cúm Homerum, Virgiliumque, Platonem, Ariſtotelem denique ipſum interpretari cogitatis, ſi inventionem & argumenta ejus omnia excuſſeritis: ſi diſpoſitionem enuntiationis, concluſionis, methodi, perpenderitis; cōſilium ejus & judiciū videbitis: cúm ſenſa veſtra ſcribendo dicendóve exprimitis, in duas illas partes, etiam artis ignari, tamen natura duce inciditis. Denique quoties Logica, id eſt ratione quiſquam utitur, toties invētione judicioque utitur. Attende igitur per Deum immortalē, quiſquis hæc legis, an de Organo logico ita cōfuſo, ut eſt in Porphyrio, Categoriis, Interpretatione,

Analyticis, Topicis, Elenchis, poſſis eundem fructum capere? cúm Homerum interpretari tibi vel alteri cupies: an conſiderabis Homeri catagoremata, categorias, interpretationem, analytica, topica, elenchos? An interpretandis Ariſtotelis ipſius libris, iis ipſis logicis, adhibebis eoſdem. Illud veró, illud eſt unum, quod te de ſtudii tui iactura monere poſſit. Equidem nō dubito, quin iſta Dialecticæ ſeu Logicæ in inventionem & judicium partitio, profeſſoribus Ariſtoteleæ philoſophiæ ſcholaſtica conſuetudine imbutis, & tanti philoſophi perſuaſione occupatis, valde ſit inſolens & nova; cúm verba ipſa & inventionis & judicii ſint ipſorum pleriſque prorſus inaudita. Legi permultos libros doctorum & eruditorum philoſophorum, qui nobis per annos feré triginta in iſta quæſtione adverſati ſunt; cum philoſophis variarum gentium interea multo pluribus, aut ſermone aut literis communicavi; neminem tamē admodum comperi, etiam ſi modeſtus & pacatus eſſet, etiam ſi vitam in Ariſtotele conſumpſiſſet: attamen qui ſciret quid eſſet inventio, quid judicium, qui Ariſtotelis libri ad hāc vel illam partem attinerent. Sed iſta dubitatio præcipua fuit in judicandi parte, ubínam judiciaria Logica, & quibus libris ab Ariſtotele deſcriberetur: adeó ut plerique judicium ipſum nullis præceptis ab Ariſtotele inſtitutum arbitrarentur: quod equidem in illis nihilo mirabilius exiſtimavi, quám in Quintiliano exiſtimaveram; qui judicium non magis arte tradi poſſe cenſuit, quám guſtatum: de Cicerone & Ariſtotele, hominibus & natura & uſu diſſerendi præſtantibus, pudor eſt, iſtam artis indiligentiam é Rhetoricis Scholis repetere; ut partitionem inventionis & judicii ex alienis libris magis devoraſſe, quám penitus concoxiſſe videantur. Quare ſimplicibus & modeſtis ingeniis hîc facilé ignoſco; & tamen ut ſeipſos colligāt & exuſcitent, moneo. Imó veró potiús Academiarum rectores excito, homines opinione doctrinæ authoritatem in civitatibus adeptos, & ſcholarum moderationi idcirco præpoſitos. His enim primariis liberalium ſtudiorū magiſtris, ſi non omnibus, certé pleriſq; cúm noſtratia hæc philoſophemata narrantur, ſubtilitatem diſputationis (neſcio quam) & tanquam declamatoriam Febris aut Buſyridis laudationem repenté ſomniant. Itaque ſi quando in hos philoſophos incidi, (ſæpe autem incidi) alii rogant, utrum ſerió hæc in Ariſtotelem dicam: Joculato-

rias enim exercitationes iſtas ſibi videri. Alii ſpecie modeſtiæ & vultu, id eſt, hypocriſi & faſtu tectiores, tacent: aut ajunt, Ariſtotelem multis ſæculis & populis approbatum, ſeró tandem in quæſtionem revocari; neque ſibi tantum ſumere, ut dé tanto viro quicquam aliter ſtatuant. At iis utriſque reſpondeo, permirum mihi videri, quód tanti viri tantaque ſapientiá inſtructi & ornati, ita de philoſophia loquantur. Judices (inquam) á veſtra Republ. conſtituti eſtis, de commodiſſima juventutis & optima diſciplina. An in veſtro tribunali ſedentes, animi de officio profeſſionis fideque tam ſecuri eſtis, ut propoſitam vobis & certiſſimis argumentis convictam juvenilis educationis perniciem derideatis aut contemnatis? Perſona authoritaſque veſtra non eſt irriſoris, non eſt contemptoris; ſed cognitoris, ſed judicis. Cognoſcite igitur cauſſam ad vos adductam delatamque, & ſecundum philoſophicæ civitatis ac Reipublicæ leges judicate. At cavillando & deſpiciendo, veſtræ provincię fidem ac religionem fœdé proditis; & cauſſam, cujus judicium per iſtam modeſtiæ ſpeciem recuſatis, interea nequiter & injuſté condemnatis. Atque hic etiam nonnulli, ut elegantiores videantur, Logicam in Organo perversé inſtitui confitentur; nihil tamen temere innovandum cenſent eſſe. Ecquid (inquam) boni cives, incendium in civitate excitatum conſpicitis; neque tamen accurritis ad extinguendum? Hoccine eſt laborantis ſcholæ patronum ac vindicem, an conflagrantis Romæ ſpectatorem Neronem eſſe? Eaſdem in religionis reſtitutione judiciorum remoras ætas noſtra expertá eſt, & tamen (quod maximé omnium admiratus ſum) pleriſq; noſtrorum adverſariorum contra ſanctos Chriſtianæ religionis doctores quarumlibet ætatum gentiúmve, contra deniq; ipſum in terris quem aliquando crediderant Deum, judicandi libertas ſumma fuit, quibus religio ſumma eſt contra manifeſta athei philoſophi ſophiſmata cogitare. Quapropter per Deum optimum maximum, Logicæ artis profeſſores exhortor, ut philoſophiæ veritatem pluris quám philoſophi ullius authoritatem faciant; neque naturę ſuæ infirmitatem potiús accuſent, quód tam alta reconditaq; (ut arbitrantur) myſteria intelligere nequeant; quám fallacem fallacis opinionis perſuaſionem, quám judicii ſui voluntariam ſervitutem deteſtentur: cogitentque adeó, ſingulare rationis lumen animis ſuis inge-

neratum & accenſum, neque ideo mendacis impoſturæ tenebris extingui patiantur: cõſiderentque, ne dum in philoſophũ modeſti videri velint,non jam dico in patriam ingrati,vel in profeſſionem perfidioſi, ſed in Deum impii deprehendantur. Tales denique ſint in Ariſtotele cognoſcendo & interpretando,qualis Ariſtoteles in Platone fuit. Unum enim id illis exopto,ut Ariſtoteles ipſi ſibi ſint,vel Ariſtotele etiam præſtantiores magiſtri, ſicut Ariſtoteles nimirum Plato alter eſſe,aut etiam Platone præſtantior eſſe voluit.

Cap. X. *De Ariſtotelis obſcuritate.*

VERÙM enimveró cúm tam diligenter & accuraté duo prima logicæ artis principia, definitionem & partitionem,pro Ariſtotelis gloria defendero;novi iſti interpretes magnæ apud omnes ſcholas authoritatis & famæ,diligentiam & accurationem noſtram deridebunt, dicent,magnificæ definitionis & partitionis principia ab Ariſtotele cõſultó prætermiſſa eſſe,philoſophumq; de induſtria eſſe obſcurum. Et veró unum hoc á doctis hominibus qui contra nos in hac quæſtione diſſeruerunt,vehementer & perpetuó objectum eſt;quód Ariſtoteles de induſtria ſit obſcurus,nec á nobis intelligatur. Certé Ariſtotelem obſcurum eſſe, non nego: de induſtria obſcurum eſſe, pernego. Noluit hoc,voluit illud Ariſtoteles(ais.)Eſto(inquam)noluerit, voluerit:id non mihi conſiderandum tantummodo propono; ſed quamobrem noluerit aut voluerit,inquiro & animadverto.tametſi tu voluntatem Ariſtotelis metiris, valde infirmo dormitantis vel defatigati potiús animi argumento,chartulę neſcio cujus & neſcio unde collectæ leviſſimo teſtimonio;ego metior cõſtantiſſima graviſſimaq; lege,id eſt Ariſtotelis præſtantiſſima parte,id eſt indubitata mente,id eſt ſummo teſtamento.Itaq, ſi principiũ Ariſtotelis,ſi lex,ſi teſtamentum á philoſopho tam illuſtri manu conſignatum obſcuritatem laudet & probet; obſcuritatẽ ſi qua in Ariſtotelis libris inveniatur, Ariſtoteleam eſſe dicam:ſin vituperet & improbet, dicam potiús Eubulidis, Zenonis,Xenocratis,aut antiqui Logici cujuſdam,unde Organum logicum collectum ſit. Ergo de obſcuritate Organi quæramus. Quid hîc ajunt novi interpretes? Ariſtoteles(ait Simplicius) neq; fabulis neq; parabolis,nec
„ ænigmatis,more veterum quorũdam uſus eſt, ἀλλὰ ἀντὶ παν-
τὸς

τὸς ἄλλε παραπετάσματος τὴν ἀσάφειαν προτίμησε,ſed pro ómni velamento obſcuritatẽ affectavit: ut rudes & ignaros á philoſophia rejiceret,navos contrá & induſtrios excitaret:neq; tamen ait ubiq; obſcurũ eſſe,cúm fateatur, in Meteoris,Topicis,Epiſtolis,Dialogis facilẽ eſſe. Hæc doctus ille vir & diligens ait,& tamen(inquã)Ariſtoteles in Categoriis nõ eſt obſcurior quám in Topicis:neq; cauſſa fuit omnino ulla,cur ἑρμηνεία & Analyſis utraq;, id eſt judicandi doctrina,potiús obſcuraretur, quám in Categoriis & Topicis, inventionis doctrina,q̃ vitiórum & invẽtionis & judicii in Elenchis doctrina.Sed Eubulidis vel Antiſthenis,á quib.Ariſtoteles accepit,ſtrigoſior & ſpinoſior ſchola,judicandi artes illas exaſperaverat & obſcuraverat: hinc pars illa obſcurior eſt.ſed cauſſam conſideremus,cur obſcurus eſſe Ariſtoteles de induſtria dicatur;& cauſſam obſcuritátis hujus effectricẽ cõſideremus:reperiemus, interpretes graviſſimé falli.Etenim obſcur⁹(ais)eſſe voluit Ariſtoteles,ut ignaros & rudes á logico ſtudio rejiceret.at Plato Xenocratem & Ariſtotelem, tardum illum & hebetẽ,hunc promptum & alacrem diſcipulos habuit;neq; Xenocratẽ tamen ejecit é ſcholá, ut Ariſtotelẽ ſolúm retineret;ſed illi calcaria,huic frenos adhibendo,ſummũ utrumq, perfecit: imó veró Academiæ Xenocrates,nõ Ariſtoteles ſucceſſit.Sed tamen Ariſtoteles mane philoſophiam ſubtiliorem certis & exploratis ingeniis tradebat, ut Phyſicam & Dialecticam: veſperi omnibus & ſine delectu rhetoricam facultatem argutiarum civiliumque rerum communicabat: matutinæ & veſpertinæ doctrinæ differẽtia oſtendit doctoris judicium in deligendis diſcipulis,ad hanc vel illam doctrinam magis aut minús idoneis, ſtudium obſcuritatis nõ oſtendit.Quare finis obſcuritatis propoſitus neque juſtus eſt, neque ab Ariſtotele teſtatus. Neq; veró jam expecto ut dicatur,ſi tam faciles eſſent artes,neglectum & cõtemptum iri; ideoque á Platone in quadam epiſtola pręcipi,ad explorandos philoſophiæ ſtudioſos animos,labores ipſis qui ſubeundi ſunt, proponendos eſſe. Enimveró ſi faciles artes eſſent,in honore eſſent; diſcerentur, vigerent,amarentur,florerent,colerentur: quæ obſcuritatis impedimentis & moleſtiis odioſæ,in libris & bibliothecis deliteſcunt. Nec iſte labor eſt obſcuratæ artis,quẽ Plato diſcipulis proponendum ſtatuit: nec iter ad ſapientiam artis cujuſquam humanæ & ad formandam vitam neceſſarię

invium & cæcum & obſcurum eſſe voluit;ſed quale eſt,arduũ & difficile prædicandum eſſe monuit, ut vires ingenii probarentur. Etenim fuerit facillima clariſſimaque artis inſtitutio: maximi tamẽ labores relinquuntur.nec enim Logicus eſt,qui logica præcepta didicit:illa enim eſt ſciẽtia univerſalis:ſed Logicus eſt,qui logicam artem in explicandis & retexendis poëtarum,oratorum,philoſophorũ,argumento,enuntiato,ſyllogiſmo, methodo adhibuit : qui logicas eorum virtutes multa & aſſidua meditatione, ſcriptione, dictione,obſervavit,excoluit:qui ſeipſum omnibus laborum & ſtudiorum generib.diu multumq; in his exercuit. Illa enim eſt ſcientia in agendo,quę ſcientia abſoluté Ariſtoteli dicitur in Analyticis, illa Socratici amoris difficultas : ille ſudor eſt quem immortales Dii virtuti præpoſuerunt:illa eſt aſpera,difficilis, ardua via, ad cujus ſummum cúm perveneris, faciles tibi res ſuccedant.Quatuor,ſæpe etiam plures annos in exercitatione Grammaticæ collocamus ; nec grammaticum puerum ſolis Grammaticæ præceptis futurum putamus ; ſed exemplis poëtarum,oratorum,omnium deniq; hominum puré & latiné loquentium,cognoſcendis,imitandis; ut ea conſuetudine tandem puré propriéq; loquendi & ſcribendi ſcientiam , non ſolúm univerſalem,ſed multó magis actuoſam & abſolutam conſequatur.Quot igitur annos tantæ tamq; nobilis artis uſui,exercitationi,abſolutioni & perfectioni tribuẽdos arbitrabimur?Ariſtoteles annos viginti Platonem audivit: quid aliud interea,quám Logicam, id eſt,inventionis acumen & ſubtilitatẽ,quám judicii in enuntiatione, ſyllogiſmo,methodo conſtantiam & gravitatem exercuit. Denique tota philoſophi hominis vita, quid aliud eſt, quám hujus unius facultatis (qua cæteræ mentis humanæ facultates continentur)meditatio,exercitatio,perfectio? Ergo ſi quiſquam eſt á logicæ ſcientiæ cognitione rejiciendus,ut Ariſtotelis interpretes putant ignavos eſſe rejiciendos; certé exercitationis laboribus & ſudoribus rejicietur,& aſperitates non deerunt. Deſcriptum iter Lutetia Romam habeas,oppidis,vicis,lapidibus etiam ſingulis diſtinctum;ars eſt Romam Lutetia perveniendi: at progrediendi labores, aſcendendi,deſcendendi,pluvias, imbres,tempeſtates,famem fortaſſe interea ſitimq;,reliquasq; tanti itineris neceſſitates ac moleſtias perferendi,ea partitio & deſcriptio tollere nõ poteſt:ſola artis exer-

citatio poteſt. Quare nihil metuant Ariſtotelei, ne ſi facilis logicæ artis deſcriptio ſit, nullus labor reliquus ſit: major enim relinquetur, quám ipſi unquã pertulerint, imó quám cogitârint unquam: quippe qui logicæ artis uſum nullũ unquam, vel in analyſi præſtantium exemplorum, vel in geneſi conſimiliũ operum exercuerint. Sed tamen Platonis conſilium illud minimé fuit, ut omnibus diſcipulis labor ille ante oculos poneretur; ſed potiús iis de quorum jactãtia & vanitate diffideremus: qualis videlicet Dionyſius tyrannus fuit, de quo loquitur in ea epiſtola. Quin potius meliusque, ut Horatius ait:

Vt pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.

Ars igitur quám facillima eſſe debuit; ut exercitationis labor, hoc dulcedinis invitamento alacriús obiretur. Hic finis Ariſtoteleis conſiderandus & ſpectandus fuit. At Ariſtoteles profitetur, de induſtria ſe obſcurum fuiſſe: teſtisque eſt epiſtola ad Alexandrum. Verúm quis non videt, adoleſcentis regis ambitioni & cupiditati epiſtolam illam conceſſam eſſe, non veritati? Regem ſubiratum de acroamaticis libris editis philoſophus cõſolatur iſto obſcuritatis argumento; quia nemini cognoſcibiles futuri ſint, niſi qui Ariſtotelem ipſum audierint; & tamen illas epiſtolas & regis & philoſophi, ſuſpicio quædam eſt apud doctos & eruditos homines, cõmentitias eſſe; & Scholæ phyſicæ Alexandrũ cõſolatione alia conſolabuntur. Quapropter finis obſcuritatis affectatę, quę fingitur, fœdus eſt: cauſſa efſectrix conſideretur, ea longé fœdior apparebit. Organum obſcurũ eſt verbis inuſitatis, homonymis, importuné modificatis, toto orationis genere vel ambiguis vel perverſis: his ſordibus Ariſtotelem de induſtria ſordidatum eſſe, non eſt porró credibile. Rerum obſcuritas quantò eſt ſordidior? Si leges Ariſtotelis in Organo logico ſervatæ eſſent; ſi nihil eſſet niſi κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθ' ὅλου πρῶτον, niſi naturâ prius priore loco poſitũ: nihil eſſet eo clarius & illuſtrius. At (bone Deus!) quám noſter hîc amor eſt Socraticus? quã ſæpe deſtituimur? Omnia quæ ſunt in tota Ariſtotelis philoſophia, interpretes hi oculati κατὰ παντὸς eſſe credunt: Ars diſſerendi eſt generalis & re & nomine, & fine, & ſubjecto, & partitione: ars diſſerendi nullo horum modorum eſt generalis: & ſexcentę ejuſmodi contradictiones, utraq; parte ſunt iis interpretibus verę: tantúm, quia

in bibliotheca Ariſtotelis reperiuntur, & diſtinctione aliqua defendũtur. Omnia creduntur eſſe καθ' αὐτὸ, nihil intelligitur heterogeneum. Itaq; categorematum & categoriarum cõmuniones & differentiæ, enuntiatorũ modificationes & converſiones, ſyllogiſmorum reductiones & poteſtates, & tam multa ſimilia nihil ad diſſerendi naturã atq; eſſentiam ſpectãtia, pro cognatis & homogeneis habentur. Omnia creduntur eſſe καθ' ὅλου πρῶτον: at tanta invẽtionis tautologia (qualem jam antea demonſtravi) contra legem hãc admiſſa eſt, ut Ariſtoteles, qui orationis brevitate obſcurus exiſtimatur, redundantia iſta rerum pluſquã Aſiatica, obſcuriſſimus appareat. Omnia creduntur ſingulari methodo eſſe collocata: At inventio tum præcedit in categorematis & categoriis, tum ſequitur in inventione medii, in poſterioribus Analyticis, in totis Topicis. Quantam igitur obſcuritatem Organi, quantam caliginem arbitramur his interpretibus eſſe, qui falſa pro veris, heterogenea pro homogeneis, impropria pro catholicis, confuſa pro methodicis habeant? Ergo fateor in Organo Ariſtotelem quidem obſcurum eſſe: de induſtria autem tanta tot ſophiſmatum fuligine obſcurum eſſe, equidem planè diffiteor; longéque libentiús profiteor, tantæ obſcuritatis authores eos eſſe, à quibus omnia illa tranſlata ſunt: quæ ſi Ariſtoteles unquam recognoviſſet, jam nihil adverſus Simplicium patrocinio noſtro Ariſtoteli opus eſſet: patefacta, expurgata, illuſtrata eſſent omnia. Ariſtotelis legibus cõformatum eſſet Organum; definitio Dialecticæ generalis eſſet primo loco; partitio Dialecticę generalis eſſet ſecundo; ad inventionis partem relata primò eſſent omnia, quæ uſquam partis illius propria fuiſſent: eadẽ in reliqua parte judicii diligẽtia fuiſſet; nihil eſſet in arte tota niſi κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθ' ὅλου πρῶτον, niſi legitimo methodi ordine collocatum. Veruntamen velamentũ Simplicii multorũ ſimpliciorum deinde inertiam & ignorantiam velavit: neq; adhuc ex omnib. qui nobis tot annos adverſati ſunt, ullũ obſcuritatis hujus præconem majorẽ reperi, quàm qui eſſet, ſi non imperitus eximiè & ineruditus, certè egregiè ignarus & piger. Locus aliquis in Ariſtotele lubricus incidit? obſcuritas prætexitur; ut creduli diſcipuli putent, nõ fieri ignorantia doctoris, ſed obſcuritate philoſophi, ſi declaretur res minús apertè. In Poëtis, Oratoribus, Philoſophis, uſus inventionis judiciiq; poſtulatur; ut

tot

tot annos importunis pené flagitiis per nos efflagitatur? profeſſores eximii reſpondent, una ſe Ariſtotelis obſcuritate ſatis ſuperque impediri: clamant in ſcholis de Organo, & altercantur: hęc ipſis eſt Logicę exercitatio: ecquam cauſſam aliam arbitramur eſſe legitimi uſus neglecti, q̃ quod facile ſit de nugis totos dies altercari? ſit autem laborioſum, Platonis, Ariſtotelis, Demoſthenis, Ciceronis logicas inventionis judiciique laudes retexere & imitari, & iis ſimiles commentari? Age igitur, philoſophus videri cupio, juvenilis inſtitutionis cupidus & ſtudioſus: logicæ artis veritatem & utilitaté diſcipuli á me requirunt: hîc ſi dicam, Ariſtotelem obſcurum eſſe; & tanquam pater-familiâs eſurientibus liberis reſpondeam, panem domi pręduriũ eſſe, ut ipſis dividi non poſſit: quid tu non meritó iratus dices, Pater iners & ignave, ad forum accedito, panemq; molliorem coëmito: alii enim ſunt piſtores, alius eſt panis parabilior & alimento melior. equidem hanc tam fatuæ credulitatis ignaviã excuſabilem non exiſtimo. Si tam obſcurus eſt Ariſtoteles, obſcuritatem interpretatione tua tollito; artem ipſam tantis impedimentis ſolutam liberamque proponito, neque prudens ſciensque miſeròs diſcipulos excruciato: laborem tam difficilis intelligentiæ in fructu imitationis & commentationis collocato. obſcurus eſt tibi de induſtria Ariſtoteles, quia ſtulté id credis: at ſi cauſſas illas & in verbis & in ſententiis (ut aperui) penitus inſpexeris, longé aliud de iſta obſcuritate judicium facies. Neque veró in viginti dialecticarum Scholarum libris tanta mihi cum adverſariis meis contentio fuit, quid Ariſtoteles diceret; quám quomodo & quamobrem, id eſt, quám cõgruenter Ariſtoteleis principiis ac legibus, quám apté ad excellentium Logicorum Logicam retexendum & æmulandũ, quám accommodaté ad totum uſum tantæ artis exercẽdum. Quapropter inertia noſtra atque ignavia magna ſit; quod Ariſtoteles maxima ſua laude, maximaque generis humani utilitate inchoârit, quod principio & lege & tanquam teſtamento pater filiis commendârit, id inchoatum & imperfectum relinquere; imó veró ad inertiam & ignaviam noſtram tuendum, ſtudiorum noſtrorum authori & parẽti teterrimam calumniam imponere; & fingere, ab eo de induſtria obſcuratam eſſe artem, quam ipſe omnium artium clariſſimam, imò claritatis & lucis omnis magiſtram eſſe judicârit. Enimveró longé alia

mente Dialecticam mihi interpretandam ſuſcipio: ut & Ariſtoteli ſempiternas gratias agam, quód uberrimam artis materiam undiq; conquiſierit, quód multis partibus egregié conſtituerit, quód ad reliqua conſtituendum & perficiendum clariſſima illa principiorum lumina nobis accenderit; quę niſi ſequar, quibus niſi reliquas obſcuritates longé lateq; diſcutiam, tum veró me ignavum & inertem & Ariſtoteleæ philoſophiæ ignarum fuiſſe exiſtimem. Quare valeat παραπίτασμα Simplicii, nec eo bello tectorio indigniſſima ſophiſmata diutius tegantur. Dialecticam inventionis judiciiq; partitionem veracem, homogeneam, primó-catholicam, totas Organi logici & eſſentiales partes complexam, adoleſcentes hujus doctrinæ ſtudioſi penitus intueantur ac perſpiciant. Recordentur, eam non ſolúm â Quintiliano & Cicerone celebratam: ſed ab Ariſtotele firmiſſimis illis & quavis exceptione majoribus teſtimoniis affirmatam: imó veró Moſaica illa manu cælitus exceptam, divinumque λογεῖον duabus notis Urim & Thumim rutilum ſplendidumque, non ad pectus potiús appendant, quàm in pectore penitus recondant; ad naturalis uſus imaginem referant; ad Ariſtotelis experientiam, obſervationem, ſenſum, inductionem, perpendant. Naturalis uſus nos huc ducit: imó veró trahit: & admonet, omnes artis dialecticæ præceptiones, ad earum alteram referendas eſſe; quicquid neutrius erit, Dialecticæ non eſſe: ſi quis aliter doceat, eum ſacroſanctis illis & divinis legibus repugnare. propterea partes iſtæ diligenter animadvertantur: id enim propoſitum ſemper eſſe volo,

—Præq; omnibus unum

Prædicam, & repetens iterumq; iterumq; monebo.

Vereor ut quod dico, perinde legendo intelligi poſſit, atque ipſe cogitans ſentio. Luceant clara nocte ſingulares ſtellæ toto cælo: nox tamen eſt, & tenebræ, oculorum aciem longiús extendi non ſinunt; quia non tota lux, ſed pars ejus luceat. Ita cernantur in Porphyrio, categoriis, interpretatione, analyticis, topicis, elenchis, appoſitis diſputationis noſtræ tanquam ſtellis, errores multi & varii, multa falſa, multa aliena, multa impropria, multa præpoſtera: tenebræ tamen adhuc univerſæ in oculis mentis noſtræ reſidebunt; quia non totum doctrinæ lumen, ſed radius quidam diſperſis & diſtinctis locis duntaxat illuceat.

luceat. Sol portó clarus oriatur:extempló noctis obſcuritas & caligo tota pellitur; quoniam lumen univerſum tenebris univerſis opponitur. Itaque ad Organi partes totas & univerſas æſtimandum,generali atque univerſo lumine ante oculos poſito nobis opus eſt.Ergo logicam lucem univerſam, generalibus inventionis judiciique partibus collucentem ſequamur.

P. RAMI SCHOLARUM
DIALECTICARUM
LIBER III,
in Porphyrium.

CAP. I. *De Categorematis.*

HACTENUS duobus primis libris,logicorũ Philoſophorũ hiſtoria, principiſq; definitionis & diſtributionis collatio & diſquiſitio recta fuit; unde logicæ artis authores cognoſcerentur,& quid deſit in Organo logico,facilé pſpiceretur. Deinceps veró Organi tractatio minús fortaſſe perciperetur, ſi verum illum conſtantis & certæ doctrinæ ordinem ſequeremur:res variis modis eſſet diſcerpenda; propterea quód in eodem libro varia ſæpe confuſa præcepta ſunt. Ergo tanquam deſertos ſaltus peragraturi ſimus, atque inibi ſpinetis obrutas fruges inveſtigaturi, ſic faciamus: facem illam ardentem, ac ſplendidé in toto corpore animoq; logico collucẽtem, facem (inquam) Ariſtoteleorũ principiorum, de præceptis catholicis & methodicé diſpoſitis,de fine,de partibus artis,inventione & diſpoſitione, præ nobis ipſis feramus. Et quó faciliús á ſcholis noſtris curſus Organi logici, qualis eſt,intelligatur;de ſingulis ejus partibus ordine diſputemus,quo ſunt adhuc vulgó lectę & tractatæ. Quamobrem quia primo Organi logici loco liber hic legitur,Porphyrium primó conſideremus; quomodo rem ſibi propoſitam definiat, partiatur & illuſtret. Quid igitur Porphyrius ſibi proponit? Theſim primó nullam cõmunem ſibi proponit; ſpecialiter proponit,de genere,ſpecie,differen-

tia,proprio,accidente ſe dicturum: in quibus tamẽ tractandis utitur verbo κατηγορεμένε καὶ λεγομένε, ejus quod attribuitur & dicitur de aliquo. Vulgus in ſcholis prædicabile nominat,& dicibile.Hoc idẽ Ariſtoteles categorema vocat & in Organo& in Philoſophia:quo licet jã utamur,ſicut categoriæ nomine utimut;quia latina forma cõmodiús flecti poteſt,quám κατηγορέμενον.Secundo itaq; capite categoremata Porphyrius diſtribuit in duas partes, quód alia de uno,ut individuũ: alia de multis,ut genus,ſpecies, differentia, proprium, accidens,dicantur. Voluit hic igitur Porphyrius doctrinã categorematum complecti. Quæramus itaq; primúm, quomodo definiat categorema? Non definit. Hoc primum eſt Porphyrianæ inſtitutionis vitium,quódrem ſibi propoſitam, generalitér primúm non definiat:id enim præponere debuit;quia in hac inſtitutione neceſſarium, homogeneum,catholicũ: quia methodus ita poſtulabat; quia deniq; leges illæ Ariſtoteleæ id imperant. Ac quia nõ ſolúm in ſcholis, ejus verbi notio & barbaré & cõfusé modó prædicabile,modó prædicatũ nominatur; ſed etiã quia ex hujus verbi ſcholaſtica ſignificatione, maxima in Organo logico confuſio eſt;explicabo &definiam,quemadmodum in Organi logici libris nomen hoc ſit uſurpatum. Dupliciter aũt uſurpatur,generaliter primũ,deinde ſpecialiter.Generaliter igitur κατηγορεῖσθαι,eſt indicari,dici, demonſtrari,argui,attribui, cõvenire,pertinere,ſpectare:& categorema,eſt id omne,quod dicitur &indicatur,vel affirmatũ,vel negatum,ſive ſimplex ſit, ſive compoſitũ.Sic in Categoriis categoremata,κατηγορέμενα (nam λέγεσθαι καὶ κατηγορεῖσθαι in Porphyrio & Organo toto idem eſt,ut deinde patebit)dividuntur in ſimplicia & cõpoſita: compoſita ipſa tandẽ enuntiationem faciunt affirmatam vel negatam. Sic categoriæ dividuntur Analytici primi capite tricesimoſeptimo,in ſimplices & cõpoſitas. Hic igitur locus facit categorema, quicquid quolibet modo dicitur; ut omne argumentum,omnisq; argumenti expoſitio & propoſitio.Specialiter aũt ſumitur categorema, pro eo quod alteri poſſit attribui:ſed dupliciter rurſum:primo cõmuniter,ſive ſit affirmatũ, ſive negatum;ut in Interpretatione: ubi omnis enuntiationis extrema duo definiuntur; cõſequens, appellatur categorema; ut antecedens,ſubjectum. Atq; etiam id ampliús primo Analytico in analyſeos doctrina docetur,categorema nõ ſemper vel

recto

recto caſu efferri;vel uno verbo;ſed aliquando obliquo caſu,aliquando verbis pluribus & oratione perlonga: & ſyllogiſmi partes ſententiis rerum, non numero verborum metiendas eſſe. Qua categorematis ſignificatione, omnia argumentorum genera comprehenduntur.Sic Organum nobis in abundantia propoſitionum,in inventione medii, quæ antecedant, quæ ſequantur, quæ repugnent:id eſt,omnia argumenta,ſuppeditat hoc nomine. Et certé cúm Ariſtotelis interpretes putent,categoremata &categorias,fundamenta propoſitionum eſſe, unde ſyllogiſmi fiant: neceſſe eſt putent, iis fundamentis inventionem medii totam inſtitui. Nam de tribus ſyllogiſmi terminis,unde propoſitiones fiant,duo quæſtionis(quæ ſyllogiſmi concluſio ſit futura) termini extrinſecus aſſumuntur; medius ſolus arte quæritur, & ab iis fundamentis petitur. Quare categorema ſic acceptum,id omne ſignificat, quod de re poſita dici poteſt,ſive affirmando,ſive negando. Quod popularibus verbis in rhetoricis ab Ariſtotele dicitur, ratio,fides, probatio,argumentum: & in toto Organo ſæpe eſſe, ineſſe, convenire,uſitatis verbis dicitur,quod ſcholaſtico verbo κατηγορεῖσθαι. Secunda veró ſpecialis categorematis ſignificatio eſt, qua categorema affirmatū & ſimplex duntaxat intelligitur: quomodo à Porphyrio dividitur in individuū, genus,ſpeciem, differentiam, proprium, accidens: quomodo dividitur in decem categorias, ſubſtantiam, quantitatem, relationem, qualitatem, agere, pati, ubi, quando, ſitum eſſe, habere: quomodo dividitur in Analytico primo in generaliſſimum, ſubalternum, individuum. Nec veró in hoc ſpecialis ſignificationis ſecundo modo ullus eſt Organi locus, qui categorematis nomine ſimplicia rerum vocabula definiat,ſed perpetuó res ſimplices: id eſt, ut in Categoriis exponitur, enuntiationem non efficientes, ſive uno verbo,ſive pluribus exprimatur. Nec enim Porphyrius in tota Iſagoge, dictionis ſimplicis mentionem fecit. Imó, quod totum contrá eſt,exempla plerunque categorematum ſtatuit ex verbis pluribus compoſita, ut generis & ſpeciei. «Corpus animatum, ait, ſpecies eſt corporis, genus animalis: Animalis veró ſpecies, animal rationale, genus veró hominis. Similiter ad exempla differentiæ & proprii citantur, Cicatrix, quæ ex vulnere occaluit: item, Logica qualitas: item, Diſciplinæ & mentis capax eſſe: item, Natū eſſe

„ ad navigandum: item, In ſenectute caneſcere. Hæc inquam, Porphyrii exempla ſunt; cúm tamē ſimplicium vocabulorum aliis exēplis abundaret, ſi quid id intereſſe judicaſſet: ſed res ſimplices, quæ non enuntiatio, ſed enuntiationis partes ſunt, ut dixi, ſibi propoſuit; quæ ſæpe uno, interdum etiam pluribus verbis efferuntur. Quod in Topicis apertiús oſtenditur, ubi definitio, ubi etiam proprium, id eſt, quædam rei deſcriptio, inter categorematis genera ſtatuitur. Ergo categorema in Organo ita ſpecialiter intellectum eſt, atque ex ea ſignificatione inconſtantiſſimé diviſum modó in ſex partes, individuū, genus, ſpeciem, &c. modó in decem, ſubſtantiam, quantitatem, &c. modó in tres, ut primo Analytico, generaliſſimum, ſubalternum, individuum: modó in quatuor, ut Topico primo, accidens, genus, proprium, definitionem: tanquam ſi diceres, Prædicabilia (ut ſcholæ loquūtur) ſunt ſex: prædicabilia ſunt decē: prædicabilia ſunt tria: prædicabilia ſunt quatuor. Laus partitionis ſumma eſt in διχοτομία adverſorum: ut docuimus in ipſo partiendi loco: á qua lōgiſſimé abeſt iſta categorematum diſſectio, omnibus omnino Ariſtoteléis legibus illis contraria. Sed de hac partitionum inconſtantia ſuis locis copioſiús dicetur: & in organica ſpecialis categorematis partitione nō ſolū eſt illa notiſſima inconſtantia, ſed contra veritatem Logicæ, major quædam & abſurdior eſt repugnātia. Nam cúm totum Logici ſit opus, mediū invenire & diſponere; ad inveniendum & diſponendum medium, totum hoc ſpecialis categorematis commentum prorſus alienum eſt: nec enim medium in ſyllogiſmo ſimplici, de quo ſolo Organum loquitur, ſemper ſimpliciter & affirmaté κατηγορεῖται: ſed partim ſubjicitur, ut in prima figura: partim ſemel tantúm κατηγορεῖται, ut in ſecunda: partim duntaxat ſubjicitur, nunquam κατηγορεῖται, ut in tertia. Nec omnino ad ſyllogiſmi & veritatem & utilitatem iſta categoriæ & categorematis ratio requirenda eſt: nec intereſt, quo genere ſermonis, modó verum dicatur. Quare tota hæc categorematis Porphyriani, aliena, & contra uſum ſyllogiſmi compoſita eſt inſtitutio. In hoc autem libello Porphyrius, licet aliud fortaſſis agens & cogitans, attamen in logicam inventionem incidit: & propoſitione ac diviſione categorematum, id videtur amplecti. Atque ut ſi quis Grāmaticæ partem neſciret eſſe etymologiam, ſcriberet autem de nomine & verbo,

verbo, imprudens in etymologiam incideret: ſic Porphyrius, quámvis inventionem, Logicæ partem eſſe non attenderet; nec ad eam pertinere generis, ſpeciei, differentiæ, proprii, accidentis cognitionē, cogitaret: tamen de his præcipiens, huc delabitur. Quare ſi quod erit in tota inſtitutione catholicum logicæ inventionis documentum, diſtinguemus ac retinebimus. Ad procœmium veniamus.

CAP. II. *De Procœmio Iſagoges.*

IN procœmio ſumma inſtitutionis proponitur: ubi tria notabis, utilitatem rerum, compendium inſtitutionis, authores quos imitatur Porphyrius. Utilitas generis, ſpeciei, differentiæ, proprii, accidentis, quadruplex deſcribitur. Prima, ad categorias Ariſtotelis; quas ſingulas Porphyrius putavit claſſes eſſe rerum per genera, ſpecies, differentias, ut pauló póſt ipſe declarabit: quod cujuſmodi ſit, poſtea videbitur. Accidentia autem & propria & cōmunia, in alia categoria eſſent. Secunda, ad definitiones: quæ ſi propriæ ſunt, conſtant genere & differentia: ſi deſcriptiones quædam, é propriis etiam & accidentibus. Tertia, ad diviſiones; quæ præcipuæ ſunt generis in ſpecies & differentias: item in proprietates & accidentias. Quarta, ad demonſtrationes; quæ ſunt ad Ariſtotelis legem proprię affectionis, ex cauſſa prima & ſumma; qualis differentia eſt. Utilitates hæ magnæ quidem ſunt: at non omnes, nec catholicé propoſitæ. Grammatica valet ad recté loquendum. Itaque huc etymologia & ſyntaxis referendæ. Si doceas, partes orationis valere ad epiſtolas familiares, ad colloquia, & ad ejuſmodi utilitates alias; præceptum facies ridiculum: quia quod catholicum eſt & generale, per partes ſpecialiter inſtituis. At generalia generaliter, ait Ariſtoteles, & ſpecialia ſpecialiter docēda. Duobus rectis tres pares angulos habere, veré per ſpecies doceretur: at ſophiſticé, reclamat Ariſtoteles. Porphyrius igitur, ut in qua Logicæ parte verſaretur, ignoravit; ſic rerū, quas tradidit, uſum ſummum neſcivit. Valet porró genera, ſpecies, differentiæ, propria, accidentia ad bene diſſerendum; ſive definiendo, ſive partiendo, ſive demonſtrando, ſive proponendo, ſive argumentando: ſive probabiliter, ſive neceſſarió fiat. Nec audiam hîc voluntatem Porphyrii, tanquam legem aliquam;

quód ita docere voluerit,nec ideo reprehendendus ſit. Nam ſi prudens offendit,graviús offendit. Secús (inquam) velle debuit,ut rectè doceret.Nec pro libidine, quicquid voles, docere tibi licebit. Sunt enim leges bene docendi:quas in docẽdo qui deſpicit,arguendus & corrigendus eſt. Secũdo proœmii loco compendium inſtitutionis à Porphyrio proponitur,ideoq; arduas quæſtiones ſit omiſſurus de genere & ſpecie: utrũ ſubſtantiæ ſint,an animo tantúm cogitẽtur. Et ſi ſubſtantiæ,utrũ corporeæ, an incorporeæ:item utrũ ſejunctæ,an in ſenſilibus, ac circa ea politæ. Graviſſima in ſcholis idearũ diſputatio fuit, (quæ modò generis & ſpeciei nomine,ſicut apud Platonem & Ariſtotelem, ſignificantur) utrúm ſubſtantiæ quædam eſſent in Dei,rerum opificis,mente:(quę opinio refellitur in Parmenide Platonis:& quarto libri hujus capite refelletur argumentis Ariſtotelis)an cogitentur tãtúm. Rerum quidem notiones animo continentur:res autem ipſæ extrá ſunt. De univerſo animantium genere cúm cogitamus, communis omnium animantium notio in animis noſtris ineſt: animantes autẽ ipſi in terra,aqua,aëre: cœlo etiã, ſi Platoni & Ariſtoteli creditur,ſtellas animatas facientibus.Et hæc opinio logica eſt; & ideo permultis apud Platonẽ locis idea nil aliud eſt,quã genus logicum: qua de re etiã poſtea cap.2, iterum dicam. Ergo genera & ſpecies,ſunt quædam corporea;ut metallum,arbor,animal:quædam incorporea;ut animus, angelus: quædã ſejuncta à materia,ut animus,angelus:quædã in ſenſilibus,& circa ea,ut genera & ſpecies quantitatis,qualitatis:linea,ſuperficies,corpus,color,calor,frigus, humor. Idea,etiam interdum ſpecies ſeu forma dicitur.Idea boni ſexto de Repub.dicitur à Platone, Deus: de qua ſignificatione modó Porphyrius non quærit. Has igitur quæſtiones Porphyrius proponit, & ait arduas eſſe ac difficiles. In eoq; dupliciter peccat. Proponere id primúm non debuit;quia nõ eſt neceſſariũ,homogeneum,primó catholicum ad diſſerẽdi uſum: nec hìc ideo ſcientificum.Deinde cúm propoſuiſſet,debuit diſſolvere. Fixit enim crucem , ubi ſectatores ejus cruciarentur; ut cruciatos hìc Ammonium & Boœtium videmus. At prætérit, inquies. Concedo inquã, ſed rhetorica prætéritione valde incõgrua: quia quæſtio difficillima diſcipulo proponitur,cujus tamẽ ſolutio neſciatur. Tertio proœmii loco profitetur Porphyrius, ſe veterum philoſophorũ doctrinam

nam hîc ſecuturum, præcipué aũt Peripateticorum. Notabis igitur hîc, non omnia, quæ præcipiuntur á Porphyrio, eſſe Ariſtotelea: imó, ſicuti locis ſuis docebo, feré nihil: & imperité factũ ab iis, qui Porphyrium in Organũ Ariſtotelicæ Logicæ incluſerint. Primúm, quód ſint etiã hîc plurima non Ariſtotelea: deinde, ſi quod hîc catholicũ Logicæ documentũ ſit, in Organo tam cõmodé explicatum eſt: nec in arte Ariſtotelis, tautologia ab Ariſtotele vehementer damnata, adhibenda fuit. Ariſtotelis enim lex jubet generalia generaliter & ſemel tantúm doceri. Denique minimé Organi interpretationem decebat, etiam ſi commoda eſſet, Organi tamen partem connumerari: & Ariſtotelis authoritatem cum interpretis, ab aliis interpretibus frequenter improbati, nomine communicari.

CAP. III. *De genere.*

GENUS á Porphyrio definitur hoc capite, & diſtinguitur á ſpecie, differentia, proprio, accidente. Sed antequam definiatur, ſignificationes ejus tres recenſentur: una, qua genus dicitur quorundam tum ad unum quippiam, tum ipſorum inter ſe modo quodam affectorum multitudo. Sic Herculeórum genus dicimus, collatione unius Herculis, & ſui ipſorũ inter ſe cognatione. Quæ ſignificatio logica eſt, & inſtituti propria, qua genus dicitur quod multis commune eſt, eſſentia nẽpe, & ipſa cõmunicantium multitudo. Sic animal, genus pecudis & hominis dicitur; quia ejus eſſentia, cõmunis eſt pecudi & homini. Sic animalium genus dicitur, quia multorum communem eſſentiam habentium collatio: & ſic Herculeus, genus eſt Herculeorum, ut animal animalium ſingulorum: & eodem modo genus Herculeorum dicitur, ut animalium. Peccat tamen hîc Porphyrius, quód Herculeorum genus collatione unius Herculis putat dici. Quomodo etiam Latiné dixit Ovidius 2. Metamorph.

Jam cognoſce genus,——

id eſt, patrem. Et tamẽ cúm genus pro genitore dicitur, tropus eſt; & poëticus tropus potiús quám oratorius. Ergo in hac ſignificatione Porphyrius Ariſtotelem non imitatur; ſed doctrinam Ariſtotelis doctrinæ contrariam docet. Hîc etiam peccat Porphyrius, quód locum, genus incolarum dicit. Nec enim

Athenas,genus Athenienſium dicimus: ſed Athenienſis,ſic genus eſt Athenienſium, ut animal animalium. Veré tamen ait, hoc ſecundum generis ſignificatum vulgare, & prius eſſe eo, quod primum fecit. Tertia ſignificatione genus dicitur, cui ſubjicitur ſpecies.Hîc Porphyrius hallucinatur: & hæc ſignificatio tertia in primam recidit;&ubi multorum tum ad unum, tum ad ſeſe collatio eſſentialis eſt & affectio,ibi multa illa ſingula ſpecies ſunt.Porphyrius intellexit, duo ſignificata eſſe generis; unũ vulgare & primum,quo genus pro genitore dicitur: alterum ſimilitudine & metaphora mutatum,quo multorum tum ad unum commune, tum inter ſe collatio comprehenditur.At explicare intelligentiã ſuam nõ potuit;ex una ſignificatione duas fecit.Attamẽ nondũ genus taliũ partiũ ſubjectarum cõmunione definitũ eſt, niſi talis cõmunio ſit nõ ſecũdum accidens,ſed ſecundum eſſentiam.E tertia generis ſignificatione Porphyrius aliam generis definitionem deducit: Genus eſt, quod de multis & differentibus ſpecie in quæſtione quid eſt, affirmatur.In qua definitione cõmunis eſſentia partium comprehenditur magis quám explicatur: imó ſecus quám deceat, comprehenditur. De generis autem definitione duas opiniones diverſas in ſcholis video fuiſſe, & ab Ariſtotele traditas: illam priorem ſimplicem, qua genus dicitur totum partibus eſſentiale; & hanc Porphyrianam,qua genus definitur,quod de multis & ſpecie differẽtibus in quæſtione quid eſt, affirmatur. De qua utraq; commodiús diſſeretur,cúm erit de ſpecie,quod Porphyrius tradit, conſideratum. Diviſio categorematum ſequitur;quód dicantur alia de uno,ut individuum: alia de pluribus,ut genus,ſpecies,differentia,proprium, accidens. Tum commune categorema dividitur in genus, ſpeciem, differentiam,proprium & accidens. Cur vero ſpecies,differentia, proprium, & accidens, unius non erunt,ut multorum? Sed enim rebus omiſſis,partitio longé magis eſt vitioſa,multoq; minús catholica.Nam de cauſſis,forma; & de comparatis, diſſimile; differentiæ nomine comprehenditur: finis,efficiens,materia, omittitur: effecta & adjuncta & comparata reliqua, nomine proprii,accidentis cõfunduntur;de ſubjecto tacetur: partium, totius,definitionis,teſtimonii ratio nulla hîc habetur.Quę tamen omnia,logica categoremata ſunt, eaq; ſimplicia & affirmata;ut interim de diſſentaneorum generibus taccam. Hæc inquam,

inquam, omnia partitione iſta excluſa ſunt. Et quámvis idem fortaſſe poſſit eſſe & efficiens & forma & ſimile & accidens, & é cæteris eodem modo: attamen nō ideo rationes ſingulorum non ſunt diſtinguendæ. Idem genus eſt & ſpecies, rationes tamen generis & ſpeciei diſtinctæ ſunt: ſic finis, formæ, efficientis, materiæ, & cæterorum rationes diſtinguēdæ & definiendæ fuerunt. Neq; pro ſcholaſtica categorematis cōſuetudine jam dicatur, argumenta illa non κατηγορεῖσθαι: id enim jam antea refutavi ex Porphyrii & Ariſtotelis doctrina & autoritate; quibus categorema ſimplex eſt, quod enuntiationem non facit. Sic, ut jam poſui, In ſenectute caneſcere, Cicatrix ex vulnere obducta, Porphyrio categoremata ſimplicia ſunt. Sic Ariſtoteli in Topicis deſcriptio quævis & definitio, categoremata ſunt. Imó veró ſpecies relatione generis, categorema non erit; quia tantúm hac ratione ſubjicitur: & tamē ſpecies eſt veré illo modó: & á Porphyrio poſtea etiam relatione generis definietur. Quamobrem é numero ſimplicium & affirmatorum categorematū, quę ſibi tractanda Porphyrius propoſuit, tot & tam multa rejicienda non fuerunt. Hoc partitionis hujus Porphyrianæ ſophiſma magnū eſt: deinde cur proprium & áccidens, cōmunis categorematis duæ ſpecies efficiuntur; cúm áccidens ſit proprii genus, & proprium ſpecies, & omne Porphyrianum proprium, ſit accidens inſeparabile? tum cur differentia, proprium & áccidens, potiús efficiuntur ſpecies cōmunis categorematis, quám de uno affirmati? an nulla eſt differentia, an nullum eſt proprium individuorum? quomodo igitur erunt? quomodo definientur? an nullum eſt accidens ſingulare? Cur igitur Porphyrius in hoc capite dicit, accidentia communiter, ſed non proprié alicui? quod ter deinde repetitur de accidente communi. Poſtremó languida iſta & tot plágis confecta partitio, contra methodum hîc eſt collocata. Etenim Ariſtoteleam methodum adhibeamus, jubentem ut naturâ-priora præcedant, poſteriora ſequantur: quo tādem loco, categorematis partitio eſſe debuerit? nonne antecedere ſpeciales ſingulorum categorematum definitiones debebit? At hic primo categoremate definito, ſequitur. Ergo partitio Porphyrii, non ſolúm ex Ariſtotelis philoſophia deducta non eſt, ſed eſt tot modis contraria principiis Ariſtoteleatum legum. Poſtremó videamus, quamobrem hîc adhibeatur. Categoremata ſunt ſex, genus,

ſpecies,differentia,proprium,accidens,individuum.Genus definitum eſt.ad illud á cæteris categorematis diſtinguendū, & docendum planiús, cætera nondum definita,id eſt ad cognitū incognita adhibētur.Ariſtoteles hoc appellat petitionem ejus quod in principio eſt,& inter ſophiſticas ſordes reponit.Tum veró ridiculum eſt,iſtas rerum differentias exquirere,ſi definitio recta adhibita ſit. Definitio enim vera,explicando quid res ſit,eam ipſam ab omnibus rebus aliis diſtinguit: & ſicut magiſter ipſe Porphyrius docet, definitio non ſolúm genus,ſed differentiam rei maximé propriam comprehendit.Itaq; quā nobis generis differentiam exquirit,ſi generis definitione,generis á cęteris rebus differentiam concluſit?Nec Porphyrii voluntas hîc nobis allegetur.Voluit (inquies)rudem iſto modo diſcipulum docere.Voluit igitur cōtra leges bene & facilé docendi:contra leges Ariſtotelis,cujus interpres videri voluit.Genus definiendum ſibi propoſuerat; poterat é Philoſophia Ariſtotelis, illam verā definitionem ſeligere:de cōmunione multorum eſſentiâ-ſimilium,vel eſſentia multorum ſimili:de toto deniq; partib. eſſentiali: & exemplis inſignib. illuſtrare. Quiſquilias & nugas collegit; generis veram naturam obſcuravit. Sed in hac diſtinctione categorematū, unum eſt valde ineptū; quód accidēs dicitur attribui in quale quid:quod etiam poſtea repetitur in differentiis generis & accidētis. Sic enim Porphyrio differentia & accidens idē fuerint. Neq; jam expecto,ut nobis objiciatur, genus iſto modo definitum,categorema nō futurū.Etenim cur non fuerit? An ſi κατηγορεῖσθαι verbo in definiendo non utar,categorema nō facio? Porphyrius ipſe in definiendo proprio & accidente, κατηγορεῖσθαι verbo nō utitur; ſed accidere,ſed eſſe,abeſſe,ineſſe dicit:Et tamen inter categoremata,propriū & accidens collocat.Nō igitur,quia τοῦ κατηγορεῖσθαι verbo in definiendo genere nō utor,ideó genus categorema non facio.In Topicis Ariſtoteles,ut genus,ſic proprium, definitionē,accidens,categoremata appellat:nec in his definiendis κατηγορεῖσθαι verbo utitur. Tollatur igitur tā ſcholaſtica, tamq; puerilis ineptia: neque nobis objiciatur,artium propria vocabula eſſe.Propria etenim ſunto:quis negat?ſed ex cōmuni uſu artificum deprompta,non ab inertibus magiſtris ſomniata.Artifices porró rationis,ſunt homines:ex eorum igitur uſu deducantur artis vocabula.Quare de tanto capite nil eſt quod
ad

ad veram Logicam referri poſſit, præter unam generis definitionem hîc confuſam, Genus eſt totum partibus eſſentiale.

CAP. IIII. *De Specie.*

SPECIES hoc capite definitur, & dividitur in ſubalternam & ſpecialiſſimam. Eademq; occaſione definitur genus generaliſſimum & ſubalternum. Vocabula hæc ſua conjugatione ἐνάργειαν quandam continent: & cúm generale & ſpeciale dicamus, non video cur non generaliſſimum & ſpecialiſſimū; ſi non latiné, at certé logicé dici poſſit. Itaq; etiam hæc teneamus: ne ſi melius quæramus, deterius inveniamus. Res tota magis hîc turbatur, quàm capite ſuperiore turbata eſt. Speciei ſignificationes duę ſunt; altera propria, qua ſpecies dicitur forma cujuſque: altera modificata, qua dicitur pars generis. Secunda ſignificatio logica eſt, & hîc tenenda: ſed Porphyrius (ut jam monui) declarat, ſe neſcire definitionis uſum. Definit ſpeciem, partē generi ſubjectā: nec intelligit, hac definitione, ſpeciei logicæ differentiam á cæteris ſignificationib. cōtineri. Eſt veró hîc admirabilis Porphyrius in re eadē ſæpius iteranda, id eſt in lege καθ᾽ ὅλȣ πρῶτον violāda. Definitiones ſpeciei decem cumulantur; tres ſpeciei in univerſum. Species, eſt quod ſubeſt aſſignato generi: item, quod generi ſubjicitur: item, de qua genus in quæſtione quid eſt, affirmatur. Deinde ſpecialiſſimæ ſpeciei definitiones ſex: prima, quod multis & differentibus numero in quæſtione quid eſt, attribuitur: ſecunda, quæ tantummodo ſpecies, non etiam genus: tertia, quæ ſpecies inferior alia nulla eſt: quarta, quod ante individua proximé dicitur: quinta, quæ cúm ſit ſpecies, non poteſt eſſe genus: ſexta, quæ ſpecies cúm ſit, in ſpecies dividi nequeat. Deinde ſubalternæ ſpeciei definitio, quæ & genus & ſpecies eſſe poteſt. Permiſcetur hîc etiam generis definitio una; generaliſſimi duæ, & ex iis quædā etiam ſæpius repetuntur. At mirifice Porphyri, quid ad illam Ariſtotelis magiſtri legem reſpondebis, nugas & repetitionem damnantis, & inter ſophiſtarum fines adnumerantis? Si quis tres angulos duobus rectis pares in unaquaque trianguli ſpecie doceat, ſophiſticé docet & demonſtrat. Tu quid hîc agis? Polliceris nobis initio compēdiariam inſtitutionem: quid igitur præſtas? Si definire ſpeciem volebas, una definitio ad καθ᾽ ὅλȣ πρῶτον, id præſtare debuerat: at tres cumulas:

Si, cúm genus ſpeciemq; definiſſes, definire velles ſubalternũ, generaliſſimum, ſpecialiſſimum: definitiones requirebantur, quot res erant definiendæ, non plures; alioqui fuerint nugæ. Hæc prima capitis hujus eſt Logica, hoc judiciũ de nugis: quæ certé ex Ariſtotelis Logica, quæ nunc eſt, deductæ non ſunt. Et magna Ariſtoteli injuria ab interpretibus facta, cúm ad ipſius Organũ ſophiſmata hæc aggregata ſunt. Genus deinde & ſpecies Porphyrio ſunt ad aliquid: & tamen quanquam id non crederet, quod á diſcipulo ſuo tamen credi vellet, ex altero alterum definiendum tantúm non putavit. Sed ſpeciẽ definit, quæ dicitur de pluribus numero-differentibus in quæſtione quid eſt. At iſta relatorum natura eſt (ſicut Ariſtoteles docet) ut naturâ ſimul ſint, nec alterius abſque altero natura poſſit intelligi: imó id ipſe Porphyrius hîc ait. Ergo dum Porphyrius abſq; relatione hac ſpeciem definit; reipſa negat & inficiatur, quod verbo docet. Tertio loco, Ariſtotelis categoria permiſcetur intempeſtivé, ſi categorema Porphyrii & categoria Ariſtotelis ſint doctrinæ diverſæ, ut Porphyrius ipſe putat; ἑτερογένεια ſiquidẽ eſt Ariſtoteli damnata, lege καθ' αὑτό. Categoricæ ſubſtantiæ exemplum Porphyrianum Valla reprehendit: imó Ariſtoteles ipſe condemnat. Porphyrius hîc corpus animatum, facit animalis genus. At Ariſtoteles quinto capite quarti Topici contrá ſic ait: Non attendunt autem plerunque ii qui totum in parte conſtituunt, ut qui animal, corpus animatũ ajunt. Nequaquam veró pars de toto dicitur; itaq; non fuerit corpus animatum, genus animalis; quoniam pars eſt. Nec veró τὸ ζῶον animal, Ariſtoteles corporeæ ſubſtantiæ ſpeciẽ facit, cúm Deũ definiat in philoſophia ζῶον ἀΐδιον ἄριστον, animal æternum optimum: & nominatim dicat eſſe ἄνευ τῆς ὕλης, ſine materia. Atq; Ariſtoteles ipſe in categoria ſubſtantię, nulla genera, nullas ſpecies, nullas differentias alias numeravit, quám primæ & ſecundæ ſubſtantiæ: Porphyrianæ arboris (quę hîc appellatur) nihil habet. Atq; hinc natus error eſt, corpus phyſicũ ſine mathematico poſſe conſiſtere: Ut corpus eſſet, quod cõſtaret materia & forma. at ut forma, ſic materia, quędam eſt intelligibilis, quædam ſenſilis: & hoc modo ſyllogiſmus ſola mente conceptus, eſſet corpus phyſicum. Sed de hoc errore rurſus in Categoriis. Ergo Porphyriana ſubſtantię categoria, ex Ariſtotelis doctrina deducta non eſt; ſed ex aliquo eorum philoſophorũ, quos

quos in procemio præter Peripateticos ſeſe dixit imitaturum. Et valde ſimplices eos meritó jam dixi, qui Ariſtotelei Organi partém hanc, Ariſtoteli præſertim contrariam cacotechniam, feciſſent. Quartó, facit Porphyrius collationem ſubalterni duplicē: alterâ enim genus eſt, alterá ſpecies; facit generaliſſimi unicam, quia tantúm genus eſt. Ut igitur ſibi conſtaret, & analogiæ redditionem expleret; ſpecialiſſimi debuit etiam unicā facere collationē, qua tantúm ſpecies eſſet. At duas fecit; & hominem non ſolúm animalis, ſed Socratis & Platonis ſpeciem dixit; quod cujuſmodi ſit, mox videbo. Quintó, ſcholaſtica quæſtio movetur, An ens, cōmune genus ſit omnium entium: de qua apud Ariſtotelem contrarias opiniones duas video: alterá negatur, quod hîc Porphyrius negat, alterá contrariū affirmatur: ut in philoſophia 1. ca. undecimi libri, ubi τὸ ὄν, ens, genus ſtatuitur: & quarto undecimi, ubi entis differentiæ primæ ſtatuuntur, unum & multa; cætera omnia, ſpecies. Quę opinio ſecunda, verior eſt; nec homonymia verbi eſt: quę ratio eſt primæ opinionis. Omnia enim entia, definitionem entis habent communem; licet entium ſint aliis alia præſtantiora: ſicut ex animalibus homo longé pecudi præſtat: habet tamen cōmunem definitionem generis cum pecude. Et pejor opinio á Porphyrio delectat: ſed tamen utraq; inutilis & vana; cúm logicus etiam ente quovis altiús caput erigat, & de non-ente etiā diſſerat, ut ex Ariſtotele jam docui ſecūdo libro. Sexto loco, Platonis methodus ad amplificandum tantúm nugas, nō ad ejus uſum, á Porphyrio confunditur. Plato in Philebo docet, omnia ęterna uno & multis conſtare, terminumq; & infinitatem habere; cōmunemque intermediam ideam dividendam eſſe, donec ad infinitatem perventum ſit; quæ ipſa omittenda ſit. Hęc illic Plato; quę Porphyrius hîc ſuis, nō Platonis verbis interpretatur, á generaliſſimo per ſubalterna ad ſpecialiſſimas ſpecies deſcendendū, ut individua ſecludantur. Quæ regula ab Ariſtotele tā probata eſt, ut omnib. philoſophiæ partibus, non in Logica ſolúm, ab eo celebrata ſit. Diſputationē eam totā in capite de methodo copioſé diſſeruimus. At Porphyrius quid hîc miſceret, ignoravit. Hujus regulæ ſingularē & admirabilē uſum nunquam (ut ex ejus ſcriptis apparet) cogitavit. Nam ſi ad regulam illam, ſuam inſtitutionem direxiſſet, nunquam in has nugas incidiſſet; definitionibus, partitionibus, exēplis perſpi-

cuis & ſuccinctis rem unam, unâ doctrinâ, & uno tantùm loco docuiſſet; non iteraſſet ſæpius, res alienas non miſcuiſſet. Neq; veró locus erat hic de methodo illa Platonica præcipiendi; ſed in diſpoſitione, poſt enuntiationis & ſyllogiſmi declaratam doctrinã. Ergo Platonis regula ad inanem pompam hîc inſcienter & inepté producitur. Septimó, prolixa & nugatoria oratione dilatatur generis proprietas, quód de ſpecie dicatur, non contrá: & ſuperiora deniq; de inferioribus, non contrá. Octavo & extremo loco individua nominantur, ex eo quód proprietatibus unumquodq; conſtet, quarum collectio nunq̃ in aliud quicquam conveniat: & multis totius inſtitutionis Porphyrianæ partibus differre numero individua dicuntur, nõ ſpecie; quod etiam non raró in Ariſtotelis Philoſophia præcipitur: ſed & contrarium præcipitur. Hac de re jam dicamus pauló pleniús & uberiús; & generis definitionem huc rejectam, accuratiús conſideremus: & illa nobis opinio conſtituatur, de genere & ſpecie, quam probamus & ſequimur.

CAP. V. *Quód genus, ſit totum partibus eſſentiale.*

GENUS, eſt totum partibus eſſentiale: Species, pars generis. ſic animalium, ſic hominum genus, quia totum partibus eſſentiale: ſic animal, genus animalium ſingulorum: ſic homo, genus ſingulorum hominum, quia totum partibus eſſentiale: ſic homo, ſpecies animalis; ſic Socrates, ſpecies hominis. Nihil autem refert ad ſpeciei naturam, utrúm generis pars communis ſit multorum, ut homo & beſtia: an unius propria, ut Socrates & Plato. Hæc opinio probanda nobis & demonſtrãda eſt. Ac ne quâ nominis homonymia fallamur, tollamus generis & ſpeciei ſignificationes alienas; logicas tantúm definitionibus expoſitas teneamus. Genus, ſignificat aliquando genitorem, aliquando etiam ſpeciem: de hoc genere modó non loquimur: Species, ſignificat aliquando formam, aliquando cauſam formalem, ut in phyſicis: aliquãdo ideam, aliquando ſubſtantiam, ut Alexander annotat in Philoſophia 6. cap. libri tertii: aliquando etiam ſignificat genus, ut 5. capit. primi Poſteriorum Græci interpretes annotant: de hac ſpecie non loquimur. de logico genere, de logica generis ſpecie loquimur. Dico igitur (ut iterum ſtatuam) quicquid totum eſt partibus eſſentiale, illud eſt genus; & partes, ſpecies ejus ſunt; & ſic

hominem,

hominem, genus eſſe ſingulorum hominum:& ſingulos homines, ſpecies eſſe hominis dico. Unde igitur hujus rei veritas exquiri poteſt? ab illo nempe veritatis fonte, unde omnis noſtra diſputatio manavit; ab Ariſtotelis principiis, obſeruatione,experientia,inductione. Hîc de artis inſtitutis diſputamus. Nauticæ dogmata,é nautarum uſu facta ſunt:militiæ præcepta,é militum conſuetudine ſumpta ſunt: ſic Logicæ decreta, é cōmuni logicorum, id eſt hominum uſu,ſumenda ſunt. Ergo quemadmodum judices plerunque. ſic nos,in rem præſentem veniamus. Dicis, Sequanam Lutetiæ exaruiſſe:id nego:ut igitur controverſiam tollamus, huc ipſi veniamus,ut corám oculis & ſenſu fidem nobis faciamus. Dico, genus eſſe totum partibus eſſentiale; & ſic hominem,genus eſſe Platonis & Socratis. Platonemq; & Socratem,ſpecies hominis. In rem igitur præſentem veniamus;nihil ſomniemus,nihil commentemur. Finge illa ipſa tempora,quibus logicum Organum ab Ariſtotele nondum collectum erat: Dialecticæ vis fuit; & homines, genera quædam & quaſdã ſpecies dixerunt,atq; intellexerunt. Hic,naturalis uſus;hæc,humanitatis regula:hęc Ariſtotelis experientia & inductio,& finis & principium eſt. Unde non dico temere arripi,ſed prudenter obſervari Dialecticæ præcepta omnia deceat. Conſideretur igitur quid ea res eſt,& cujuſmodi, quam homines ſignificant his vocabulis, genus,generalis,generaliter, generatim: ſpecies, ſpecialis, ſpecialiter,ſpeciatim. Hoc obſervato, hoc poſito,quod inficiari nemo,niſi malitioſé,poſſit:genus id omne dicemus,quod ſpecies habet:ſpeciem partem generi ita ſubjectam,ut ejus nō ſolúm nomen,ſed definitionem & naturam uſurpet: communis multorũ,an unius propria ſit,nihil intereſſe. Sic Plautus ait,

Jupiter, qui genus colis aliq; hominum.

Et Cicero: Dum genus hominum extabit, ait 2. Philip. Et " idem cúm de ſe poſt reditum loquitur:Meſſenius legẽ ſpecia- " tim de mea ſalute promulgavit. Sic ab eodem etiam definitur " genus primo de Inventione:Genus,eſt quod plures partes am- " plectitur,ut animal: Pars eſt,quę ſubeſt generi,ut equus. Sic ge " neralis & ſpecialis quæſtio dicitur á Quintiliano:ſic generali- " ter aliquid & ſpecialiter, ſæpe dicitur. Sic Seneca hominem,a- " nimalis ſpeciem dixit:genus autem Catonis,Ciceronis,Lucre- " tii. Itaque(ait de homine)quia continet multa,in genus cadit: "

„ quia ſub alio eſt,in ſpeciem. Sic jureconſulti loquuntur,cúm
„ hominem, genus: Stychum & Pamphylum,ſpecies appellant.
„ Qua de re lex eſt de Stipulationibus,in quibus aliás ſpecies,ali-
„ ás genera deducuntur.Sic iidem loquuntur,cúm ajunt in mu-
„ tuo recipi non eandem ſpeciem,ſed idem genus:ubi jurecon-
ſulti eleganter appellant eandem ſpeciem & idem genus,quod vulgus in ſcholis,idem numero,& idem ſpecie dicit.Socratem enim & Platonem ſcholę dicunt numero differre,nō ſpecie,& eſſe duo individua, ſpeciem unam.Meliús jurecōſulti,qui duas quidem ſpecies, genus autem unum vocant.At málim veri & proprii ſermonis uſum á jureconſultis,id eſt,Reipublicæ principibus, quám á ſcholis inertium philoſophaſtrorum petere. Quód ſi dixeris,Plautum, Ciceronem, Senecam, jureconſultos,parúm acuté differere;attamen hoc mihi cōcedas,eos homines humano & naturali hominum more loqui, cúm hominem genus dicunt Catonis,Catonem ſpeciem hominis. quod ad quæſtionem meam concludendum ſatis eſt. Doceo enim, ex uſu populari & naturali,id eſt unico Dialecticæ artis authore & magiſtro ſingulari, probari hanc orationem, Homo eſt genus Catonis,Cato eſt ſpecies hominis.Et iſta eſt Ariſtotelis experientia, iſta eſt obſervatio,hoc deniq; Ariſtoteleum omnis doctrinæ principium. Attamen ne quiſquam queratur, parúm certis naturalis uſus exemplis tātam quæſtionem concludi:proferam authorem eum philoſophum, quem philoſophorum omnium principem,& Homerum conſtat fuiſſe:Platonem dico.Quid igitur Plato?An ait,hominem,Socratis eſſe ſpeciem; ut Porphyrius ait? Imó veró, & plané & claré & frequenter dicit hominum genus, ut dicit genus animalium.Et in Regno,cúm de ſpeciei & partis differentia pręcipit,axioma ejuſmodi confirmat,quo neceſſe ſit omnes has Porphyrii ineptias everti.
„ Quicquid ſpecies eſt, & partem neceſſe eſt ipſam
„ eſſe ejus rei,cujus ſpecies dicatur. Quid eſt igitur?An cúm ſpecies,ut fingit Porphyrius,partes individua habeat: Platonis judicio ſpecies erit earum rerum, quarum totum eſt? at contrá hîc affirmat.Et, ſi quo alio loco hominem,Socratis ſpeciem, id eſt ἰδέαν diceret;certé typum ipſum diceret,unde individua (quæ vocantur in Organo) velut ectypa formarentur.Quomodo ſæpe & generales & ſpecies rerū notitias,ideas(ut mox dicam rurſum) appellat. Imó pro eodem genus, ſpecies,

idea

idea, ſæpe apud eundem ponitur, ut in Parmenide: quomodo in poſterioribus Analyticis Ariſtoteles etiam loquitur aliquot locis. Quo pacto etiam nominare poſſis animal, ſpeciem hominis; & quodvis genus, ſpeciem ſubjectarũ ſibi partium: quia ex eo, velut ex ore aliquo, quaſi imago & ſimilitudo ducatur & exprimatur. Verúm aliud eſt ſpecies cui opponitur effigies & imago; (quomodo loquitur in Oratore Cicero: Perfectæ eloquẽtiæ ſpeciem animo videmus, effigiem auribus quærimus) aliud ſpecies quæ generi ſubjecta dicitur, & tanquam pars in toto comprehenſa. Agité veró, miſſos & poëtas & oratores & jureconſultos, quin Platonem ipſum miſſum faciamus; Ariſtotelem potiús audiamus, & præceptis & exemplis idipſum quod ajo, confirmantem. Etenim non in dubio opere aliquo, ſed in prima & ſumma Philoſophia libri 10. cap. 3. genus ita definit: Dicitur veró genus, quo ambo differentia, unum ſecundum eſſentiam dicũtur. Genus nimirum definitur hîc totum partibus eſſentiale; nec in partibus, ſpeciei differẽtia, ſed eſſentialis communio proponitur. Et ibidem capite ſeptimo: Id enim genus voco, quo ambo unum idem dicuntur, habens differentiam, non ſecundum accidens; ſive ſit ut materia, ſive ſit ut aliter. Hîc communiter genus definitur totum cujus partes in ipſo ſunt, unum, non ſecundum accidens, ſed (ut dictũm eſt prius) ſecũdum eſſentiam: & hîc rurſus totũ partibus eſſentiale proponitur. Ergo videmus ex iis Ariſtotelis locis, genus eſſe eſſentiam multorum ſimilem: ut nihil interſit ad generis rationem, partes communes ſint multorum, an unius propriæ. Atque hanc ſuãm doctrinam Ariſtoteles uſu & exemplis ſuis etiam confirmat, & huc naturalem uſum accommodat. Sic primo & tertio & quarto capitibus libri tertii Philoſophiæ, vocãtur ultima genera in individuis, ut homo. Et in eadem philoſophia primo capite libri primi dicitur, Hominum genus arte & ratione vivit. Item in Longitudine vitæ, Diuturnioris vitæ eſt hominum genus, quám equorum. Hominũ genus, equorum genus, præceptis docet eſſe, & uſu ſuo confirmat.

CAP. VI. *De vitioſa generis definitione.*

SIc capite tertio ſecundi Phyſici opponit ὡς τὸ καθ' ἕκαστον καὶ ὡς τὸ γένος, ut ſingulare & ut genus. Quamobrem po-

ſitam generis definitionem, demonſtratã & cõfirmatam ſatis habemus: Secundam opinionem jam conſideremus, qua genus à Porphyrio definitur, quod de multis & ſpecie-differentibus in quæſtione quid eſt, affirmatur. Quæ definitio id tãtum veri complectitur, Genus eſt, quod de multis eſſentialiter affirmatur. Cui reſpondet illud noſtrum, Totum partibus eſſentiale. Partes igitur definitionis videamus. Prima pars illa, de multis affirmari, noſtræ definitioni convenit: de hac igitur diſputari nihil eſt neceſſe. Secunda pars, differentibus-ſpecie, videtur omnino non congruere; quia ſinguli homines, de quibus homo dicitur, ſpecie differre Porphyrio non dicuntur. Quamobrem inquam? quid enim eſt hoc ipſum, ſpecie-differre? Id veró nobis ab Ariſtotele in Philoſophia libri decimi ca-
„ pite octavo proponitur. Quæcunque ſiquidem in ratione ſunt
„ contrarietates, faciunt ſpecie differentiam: Quæ veró in toto
„ materiæ complexu, non faciunt. Vbi multis verbis docetur, differre ſpecie, quæ forma eſſentiali differunt, non quæ accidentibus. Et ratio illic pro forma ſumitur, ut ſæpe apud Ariſtotelem. Sic 2. cap. 1. Phyſici, ἓν γὰρ εἴδει λέγω καὶ λόγῳ ταὐτόν, unum enim ſpecie dico & ratione idem. Ad quam definitionem duobus modis reſponderi poteſt: primó ſi vera ſit, tamen ſingulos homines ſpecie differre: deinde captioſam & fallacem eſſe. Ergo priús illud agatur. Etenim inquis, homo & leo, forma communi differunt. Et Cato inquam, & Cicero, forma quoque propria differunt: nec numeri differentia, quam inducis, aliud eſt, quám propriæ & individuæ formæ differentia; ſpecieique & formæ, ut communis & dividuæ, ſic propriæ & individuæ differentia ſua eſt. Etenim longé aliud videtur eſſe de fœmina & mare, aliud de Socrate & Platone: mutatis enim accidentibus, ſervata eſſentiali forma, poteſt numero unus & idem eſſe fœmina & mas, ut Ariſtoteles ait, & á poëtis de Tireſia proditum eſt: & á Platone duodecimo Legum de Cæneo, quomodo ex fœmina, vir factus eſt: & revera eſt: ut Hermaphroditus & Androgynus, ut copioſé Plinius quarto capite libri ſeptimi. Verúm duæ ſubſtantiæ, ut ſunt Socrates & Plato, detractis cogitatione omnibus accidentibus, eſſentiali forma ſervata, ne cogitari quidem poſſe videtur, ut eadem numero & una fiat eſſentia: aut ſi dicatur, ſingularum ſubſtantiarum formas ex accidentium concurſu fieri, indeque numeri differentiam

tiam gigni; abſurdiús videbitur offendi, quia ſubſtantiarũ forma, id eſt ſubſtantię primaria cauſſa, fiat accidens. Deinde quia ſingularia ſola ſubſiſtant; quidvis erit accidens, ſubſtãtia prorſus erit nulla: aut certé ſolæ rerum communes & ſeparatæ á ſingulis rebus ideæ, ſubſtantiæ erunt, quod Ariſtoteles tam vehementer improbavit: deniq; eſſentialis homo nullus erit, niſi communis & (ut ita dicam) idealis. Ita ſubſtantia nulla erit; neq; Deus, neq; dæmon, neq; homo quiſquã. Quod ſophiſma non ſolúm valde ſtupidum eſt; ſed impietatis incredibilis plenum. Nec ſequitur, ſi formam Socratis & Platonis aliter, quám accidentibus, explicare non poſſis; ideo formas eſſentiales diuerſas non eſſe. Etenim philoſophi omnes vix, ac ne vix quidem, unam hominis formam nôrunt: attamen illa generali cauſſę ratione, nôrunt, omnium rerum aliquã eſſe eſſentialem formam, qua res ſunt id quod ſunt; quámvis ſpecialiter quid unaquæque ſit forma, neſciant. Quare vel ad hãc ſpecificæ differentiæ definitionem, ſinguli homines ſecundũ formam, numero unus homo non erit: numeroq; differre nihil aliud erit, quám propriâ formâ differre. Quæ propriæ formæ differẽtia, non eſt minor, quám formæ communis differentia. Et quanto major in ſingulis ſimilitudo communis formæ, tanto major eſt etiam differentia propriæ formæ; ſicuti contrariorum ſub eadem generis forma cõmunicãtium, albi & nigri, major; quám non communicantium, albi & calidi. At (ſicut in proverbio eſt apud Ariſtotelem ſeptimo Politico) Gravia bella fratrum. Sed Ariſtotelem potiús interpretationis hujus authorem adhibeamus; ut, á quo verã generis definitionem accepimus, ab eodẽ contrariæ refutationem ſumamus: ſinguloſq; homines ſpecie differre doceamus. Quicquid enim differt, differt aut genere aut ſpecie: genere quidem differunt, quorũ non eſt communis materia, neq; generatio mutua: ut quorum eſt alia figura attributionis: ſpecie veró, quorum eſt idem genus. Hęc Ariſtoteles, decimi libri Philoſophiæ capite tertio: unde aſſumo, At (inquam) homo nõ differt ab homine genere; quia cõmunis eſt ſingulorum hominum materia, & homo generatur ex homine. Ergo homo differt ab homine ſpecie; ſinguliq; homines, ſunt ſpecies; & homo genus eorum. Quare ex Ariſtotelis doctrina, imó veritate ipſa cõvincimus, etiamſi differre ſpecie, eſſet differre forma eſſentiali; tamen ſingulos homines &

individuos, ſpecie differre. At ut de ſecundo jam diſſeramus, ea definitio captioſa eſt, & homonymiâ ſignificationis fallit. Etenim de ſpecie logica diſſeritur hoc tempore, nō de cauſſa formali, non de pulchritudine & cæteris, quæ ſpecies etiam ſignificat. Definis ſpeciem logicam relatione generis & cognatione. Ex hac igitur definitione dicā differre ſpecie, quæ ſpeciem habent diverſam: differre genere, quæ genus habēt diverſum: nec enim patre differunt, niſi filii: nec filio, niſi patres: & ſic relatio generis & ſpeciei tenebitur. At idem rogatus, reſpondes ex alia ſignificatione, quám definieris: & ais differre ſpecie, quæ forma eſſentiali differunt, quaſi ſpecies pro eſſentiali forma nobis eſſet definita. De ſpecie logica loquimur, ejuſque definitionem quærimus. At Porphyrii (quod te jam ſæpius moneo) definitio rei, continet etiam rei differentiam, ſi definitio vera eſt. Tu veró definitionem ſpeciei logicam é genere nobis inſtituis: differentiam autem é forma neſcio quam facis: Perinde ac ſi genere definito, interrogatus, quæ genere differrēt, dicerem, quæ differunt patre & genitore; quia etiam generis eſt illa ſignificatio. Quapropter ridiculum eſt, aliunde ſpeciei definitionem, aliunde differentiam petere: totumque id ſcholaſticum commentum rejiciendum; & concludendum, in ſecunda generis definitione nihil eſſe, quod primam definitionem generis impediat. Pars una ſupereſt, quód noſtra definitio non doceat, genus in quæſtione quid eſt, affirmari. concedo; neque id omnino in generis definitione neceſſarium eſſe, contendo. nam ſi maximé verum eſſēt, extrinſecus tamen id accideret generi: naturale penitús & inſitum, id eſt eſſentiale non eſſet. Etenim definitio, proprié & veré reſpondetur ad quæſtionem quid eſt: & tamē ex eo nequaquam definitio definitur. Accidens enim definitionis eſt, quód ad quæſtionem quid eſt, adhibeatur: natura definitionis & eſſentia non eſt: Ita ſi genus ad quæſtionem quid eſt, reſponderetur; attamē id accidens ejus eſſet, cúm genera rerum omnium cogitari & eſſe poſſint, etiamſi nil interrogetur. Veruntamen id in genere omnino falſum eſt: nec enim genus ad quæſtionem quid eſt, reſpondetur, ſed definitio, ut Ariſtoteles ait in Poſterioribus, ubi certiſſimas inſtituendarum artium ac diſciplinarum vias inſtituit. Illic enim genera quæſtionum (An eſt, quid eſt, quia eſt, quamobrem eſt) dividit; & quæſtionem quid eſt, definitione,

non

non genere ſolo,ſolvendam & exprimendam præcipit.Et certé cúm rei genus quæritur,non quæritur quid eſt; ſed cujus generis,vel é quo genere. Experientia, obſervatio,inductio Ariſtotelis adhibita,quæſtionem hanc diſſolvet. Categorematici ſermonis ineptiæ hîc etiam fortaſſis objicientur; ſed ſatis jam refutavi.Hęc igitur Ariſtotelis indubitata principia ſequamur. Sunt alii, & cõtrariæ authoritatis loci apud Ariſtotelem: concedo.Sed Ariſtotelis philoſophiam, omnium veterum philoſophorum collectã philoſophiam eſſe meminerimus: in qua variæ ſunt, & ſæpe diſcrepantes & contrariæ opiniones: ſed in eadem philoſophia ſunt Ariſtotelis etiam principia,per quę licet é contrariis opinionibus congruentem Ariſtotelis judicio ſequi. Sed denique Ariſtotelem ipſum ſuis legibus judicem licet audire.Id modó facimus: Porphyrii imperitiam hîc arguimus;qui propoſitis definitionibus ejuſdem rei repugnantibus, deteriorem ſelegit.Tu ſi Porphyrium tueri velis; arripe contra nos Ariſtotelis principia,experientiam,obſervationem, inductionem: & doce inſignibus & naturalibus Homeri,Platonis, Demoſthenis,Ariſtotelis etiam(ſed extra nugas iſtas ſcholaſticas)denique cujuſvis probati & ſpectati authoris exemplis; hominem,dici ſpeciem Socratis & Platonis:Socratemque & Platonem,hominis individua dici:tum Ariſtoteleum te & Ariſtotelis principia ſecutum laudabo, & libenter audiam: ſecus confiteare,te de præceptis contendere, quorum uſum neſcias, quorum principia neſcias. Et cave,ne dicas, hominem,genus quidẽ Socratis appellari in uſu populari & naturali:at in ſchola & doctrina nequaquam: artes enim omnes ſi veræ ſunt,ex uſu naturali & ſingularibus exemplis profectæ ſunt, ait Ariſtoteles: nec in omnibus artium & generalibus præceptis,aliud docendum eſt,quám in ſingularibus exemplis agitur. Diſcimus in ſchola Logicã,ut ad humanæ rationis uſum maturiús accedamus:mea definitione accedemus citó, tua nunquam. At dicet aliquis,ſumma fuerit categorematum confuſio,ſi genus iſto modo definiatur.Idẽ enim erit & genus & differẽtia & definitio. Nam ſic dicetur animal rationale,genus ſingulorũ animalium rationalium: ſic dicetur & rationale, genus ſingulorum rationalium. Quænam(inquam) iſta confuſio fuerit? aut quám non ab Ariſtotele comprobata? Ariſtoteles primo Topico categoremata quatuor efficit, accidens, genus, pro-

„ prium,definitionem.Genus illic definit,quod de multis & ſpe-
„ cie-differentibus in quæſtione quid eſt,affirmatur. Quid (inquam)definitio animalis,nónne de multis & ſpecie differentibus in quæſtione quid eſt,affirmatur? nónne iccirco genus eſt? an dices categorema nō eſſe,quia dictio non una ſit? At Ariſtoteles ipſe partitione ſua,categorema facit, & præcipuum categorema: & jam de dictione ſimplici docui falſum,nec Porphyrio nec Ariſtoteli id eſſe viſum. Quid differētia? nónne ibidem ab Ariſtotele nominatim in generis locū admittitur, ſi cōmu-
„ nis & generalis fuerit? Etenim, ait, differentia cū generalis ſit,
„ loco generis eſt habenda. Quomodo igitur (inquies) categoremata diſtinguentur,cū ſit idē & genus & definitio & differētia? Quomodo(inquam)genus & ſpecies,cauſſa & effectus,forma & differentia, pars & totum diſtinguentur,cúm idem poſſit eſſe genus & ſpecies & cæterorum unumquodq;? Ratione, opinor,& definitione dices diſtingui. Sic igitur animal rationale, definitio erit, quia explicat proprié & ſuccinctè quid res ſit: & genus,quia eſt totum partibus eſſentiale.

CAP. VII. *De idea, quód res logica ſit.*

QUAMOBREM concludamus,genus eſſe totum partibus eſſentiale.Et illa nimirum eſt idea Platonis,de qua diſputationem huc rejeceram: ut genere cognito, Platonis idea facilius cognoſceretur. Etenim Platonis idea nil eſt aliud, quám genus hactenus á nobis definitum. Idq; ne dubius author nobis proponatur,Ariſtotele doctore & interprete confirmo: licet multis locis Platonem hac de re cavillari videatur.In poſterioribus igitur Analyticis,capite octavo libri primi, unū quippiam extra multa videtur Ariſtoteles non probare,cúm unum & idē in pluribus probat. At decimooctavo capite ſecundi,probat unum quippiam extra multa: quod in omnibus illis quidem unum & idem inſit, omnino comprobat; & ſic univerſale ſuum definit. Verū enimveró loci ſunt in Philoſophia permulti,quib. copioſé & amplé diſputatio iſta tractatur,qua præclaré vindicat Ariſtoteles, Platonis ideam non eſſe exemplar neſcio quod ſeparatum, ſed genus eſſe logicum. Argumentorum Ariſtotelis capita variis é locis in unum conferam,quó facilius quæſtio tota percipiatur. Si non eſt idea,ait in Philoſophia lib.3.capite ſexto, principiorum genera numero definita non

non erunt: ſed tot, quot res ſingulæ. At hoc abſurdum. Unde concluditur apertiús (eſt enim ſententia hæc Ariſtotelici argumenti, ibi valde confuſi) Ideas neceſſariũ eſt ob id eſſe. Etenim tametſi non bene, nec intelligenter exprimunt; id tamen eſt, quod volunt, qui dicũt ideas: & hęc illis dicere neceſſe eſt, quód idearum quædam eſſentia ad ſingulas res attinet: nec quicquã eſt per accidens. Atq; in eadem Philoſophia quarto capite decimitertii dicit: Socrates quidem univerſalia, ſeparata non faciebat. Rurſuſq; ibidẽ nono capite de idëis: Id veró, quemadmodum in ſuperioribus diximus, movit Socrates propter definitiones, nõ tamẽ á ſingularibus ſeparavit: Id rectè intellexit, non ſeparans. Ergo Ariſtotelis judicio, Platonis ideæ non ſunt exemplaria ſegregata, ſed logica genera. Aliquando etiam Ariſtoteles appellat formam, figurã ideæ, ut in Philoſophia tertio capite ſeptimi. Hæc vera & logica eſt ideæ Platonicæ interpretatio & intelligentia: Contraria opinio refellitur in eadem Philoſophia ſeptimo capite primi, & quarto, quinto, decimo, decimitertii. Sempiterna ſiquidem exemplaria ſingularũ rerum, velut imaginum, & ab iis ſeparata (per quæ tanquam formas, imagines ipſæ reſque ſingulares & ſint & cognoſcantur) ideas fingere, dicereque eas eſſe tantùm ſubſtantiarum naturalium, eaſdemque eſſe numeros, eſt nugari, & poëticas metaphoras loqui: Nec enim res eſſe poſſunt per id, quod ab iis ſeparatum ſit, nec omnino generari aut conſervari: Nec quiſquam hoc exemplar in agendo reſpicit, nec ad cognoſcendum genera rerum, quæ ſola tractantur in artibus, ideæ tales quicquam conferunt: ſunt enim genera ipſa commentitio tantúm numero multiplicata: nec conſtantibus argumentis ideæ tales á ſuis autoribus confirmantur: nec enim ſequitur, ſi ſcientiæ non ſint ſingularium, ſed eorum quæ ſunt in multis, & quæ intelliguntur, ut ſint iccirco ſeparatarum idearum: ſunt enim univerſalium & generalium: Et hac ratione idea fieret artificialium rerum, quarũ ſcientia eſt: & negationis, quia de multis dicitur: & ſingularium corruptibilium & relatorum, non ſolúm ſubſtantiarum naturalium, ut ſeparatarum idearũ autoribus placet: omnium denique rerum, quia omnes intelliguntur: Tum etiam tertius exiſteret homo: ſingularis nempe, cúm communis & ſingularis, & idealis, ut ita dicam, priús eſſet. Deniq; ſi exemplaris & imaginis eſt aliquid commune, ideæ

„ fuerit idea: ſi nihil, homonymia tantúm fuerit. Poſtremó, cum
„ fiant ideę numeri, quo pacto ſubſtantiarum cauſſæ erunt? quo
„ pacto non ex multis ideis, una fiet idea; ſicut ex multis nume-
„ ris, unus efficitur numerus? Quapropter exemplaria illa ſejun-
ćta, ſic Ariſtoteles refellit: & de iis ait decimooćtavo capite pri-
„ mi Poſteriorum, Species valeant: inanes ſiquidem veluti pro-
„ luſionum ac præcentionum pompę ſunt. Sed de genere & ſpe-
cie ſatis; concludamus, genus eſſe totum partibus eſſentiale;
ſpeciem, partem eſſe generis; idque & ab Ariſtotele probari,
& á Platone ideā appellari, & humanæ rationis uſu cōfirmari.

CAP. VIII. *De differentia.*

CAPUT octavum de differentiæ diviſionibus tribus, & definitionibus quinque ſuccedit, nugatoria & præpoſtera doćtrina valde ineptum, nec ulla feré parte Ariſtoteleum. Res proſequar deinceps, ut á Porphyrio collećtæ ſunt. E diviſionibus differentiæ prima eſt in communem, propriam, & maximé propriam: vitioſa, quia primæ duæ partes, differentiæ quæ de communibus quinque categorematis unum eſt á cęteris diſtinćtum, non conveniunt. id non eſt κατὰ παντός. Differentia communis, eſt accidens commune: differentia propria, accidens proprium eſt: poteſt etiam eſſe commune. Si Porphyrius Platonicam illam, imó Ariſtoteleam methodum, quam pauló ante inſciens attigit, ſequeretur, ut ſequi debuit: ſi rećté atq; ex ordine docere vellet, & rem primó definiret: iſtā partitionem nugatoriam eſſe perſpiceret. Nec veró partitio Ariſtotelea eſt, nec é logico Organo ſumpta; ut tot jam locis cōvincatur contumelia illa ab interpretibus ſuis Ariſtoteli facta. Maximé propria differentia aliud efficit, eique vis á Porphyrio duplex attribuitur: prima definiendi, quia ſpeciem quaſi faciat, ideoq; ſpecifica dicitur: altera dividendi & ſeparandi, quia ſpecies generis dividat & ſeparet alias ab aliis. Hæc definiendi & partiendi utilitas Ariſtotelea eſt, é primo Topico dedućta: Neq; tamen tautologiâ hîc opus fuit: καθ' ὅλου πρῶτον tautologiam improbat. Secunda diviſione, differentia alia ſeparabilis efficitur, alia inſeparabilis: Tertia diviſione, inſeparabilis alia per ſe, alia per accidens. At utraque partitio, in primæ elenchum relabitur: differentia enim ſeparabilis, & differentia per accidens,

quæ

quæ dicitur, non ſunt tertium commune categorema: catho-licum igitur id non eſt, ideoq; legibus Ariſtotelis damnatum. At inquies, ambiguum priús diſtinguendũ, quám definiẽdum, At inquam, id ridiculé admodum dicitur, tãquam definiendo non diſtinguamus; & definitio, tantúm ſit expoſitio rei, non etiam differentia & diſtinctio á cæteris. Definitio (Porphyri) conſtat differentia, ut tute ipſe hîc doces: Ergo ut veram diffe-rentiæ ſignificationem diſtingueres á cæteris, ea tantúm de-finiẽda fuit: tum veriſſimé, tum maximé proprié (ut loqueris) diſtingueres. Verúm pergamus: In differentia per ſe, reperi-tur vis definiendi jam propoſita, quód ſit in eſſentiæ ratione: redi ad καθ᾽ ὅλυ πρῶτον, tautologia nugatoria eſt: Item quód neque magis, neque minús, ſed æqualiter ſubjectis ſuis attri-buitur: quod é Categoriis Ariſtotelis deductum eſt: tametſi Ariſtoteles ipſe aliquando id dubium faciat, ut octavo capite ſecundi Phyſici. Repetit Porphyrius inani repetitione, tres has præclaras diviſiones; & ex illa vi definiendi, differentiam ap-pellat completivam & conſtitutivam ſpeciei: Intereaque reli-gionis ſuæ Deum neſcio quem nobis fingit corporeum, con-tra tamen Ariſtotelis doctrinam, ut jam dixi. Hęc prima ca-pitis hujus pars eſt in diviſionibus, in qua videmus quám ca-tholica ſit Porphyrii doctrina: Secunda ſequitur ὕςερον πρότε-ρον, de definitionibus: Differentia eſt, qua ſpecies ſuperior eſt ὲκ genere, quia ſpeciei definitio, differentias unâ plures habet, quám generis. At differentiæ accidens eſt, unde minimé defi-nienda fuit: nec enim accidens, (ut hîc Porphyrius docet) per ſe differentia eſt. & tamẽ etiam proprio ſpecies ſuperat genus: nec ideo ſoli differentiæ definitio iſta convenit, & alia cauſſa vitioſa eſt. Hîc etiam Porphyrius argutatur; differentias in ge-nere eſſe poteſtate, nõ autem actu: quia videlicet eſſentia mul-torum communis cogitari poſſit, ſine ulla ſpecie. Ergo hæc prima definitio differentiæ vana eſt: nec certé ex Ariſtotelis Logica: Chryſippi, aut neſcio cujus nugatoris, iſta doctrina eſt, & contumeliæ nota illa Ariſtoteli toties inuritur. Secúnda de-finitio ſequitur, Differentia eſt, quæ de pluribus & differenti-bus ſpecie in quæſtione quale quid eſt, affirmatur: Quæ non omnem differentiam ſpecificam & veram complectitur, nec ideo definiti propria eſt. At voluit, dices, generalem tantúm differentiam definire. Stultè inquam, & imperité, & contra lo-

gicas veré docendi leges voluit. Sophiſticé docet, ait Ariſtoteles, qui generale & commune ſpecialiter & præcipué inſtituit: Vera autem differentia & maximé propria eſt, non ſolúm generis, ſed etiam ſpeciei: imó veró hinc ſpecifica Porphyrio dicitur, non (quaſi diceres) genifica: Sophiſticé igitur Porphyrius hîc definit. Neque certé definitio hęc in Ariſtotelis Logica eſt. Eubulidis & ſtultioris ſophiſtæ cujuſdam ſophiſma eſt, ad Ariſtotelis doctrinam aggregatum. Hîc Porphyrius definitionem ex genere & differentia, comparat rei materia formaque compoſitæ: ſed nec veré, nec Ariſtotelicé: Genus enim, ut animal eſt, hominis non ſolúm materiam, ut ſubſtantiam corpoream, ſed formæ partem continet, ut vitę & ſenſus facultatem. Et Ariſtoteles in Poſterioribus longé veriús docet, generalibus contineri cauſſas communes ſpecierum, non materiam ſolúm: contumelioſum id eſt Ariſtoteli. Tertia definitio
„ deinde eſt, Differentia eſt, quod natum eſt ea dividere, quæ ſub
„ eodem genere ſunt. Et hæc definitio vitioſa, nec Ariſtotelea: nam proprium & accidens, poſſunt etiam dividere ſpecies: Itaque debuit Porphyrius explicare ſua definitione, quomodo differentia divideret ſpecies. Quarta definitio ſequitur. Diffe-
„ rentia eſt, qua differunt á ſe ſingula. At differunt etiam proprio: Quare & hæc definitio ſimiliter eſt vitioſa; nec ex Ariſtotelis Logica ſumpta eſt. Eubulides tanquam Ariſtoteles hîc nobis offertur. Quinta definitio poſtrema eſt: Differentia eſt,
„ quod ad eſſe conducit, & quod quid erat, eſſe, & rei pars eſt. At genus ad eſſentiam rei conducit, & ejus pars eſt: Vitioſa igitur & iſta definitio eſt. Hęc tamen ſola definitio fuit, quæ logica poſſet videri: Cauſſam ſiquidem formalem complecti voluit, ſed explicare non potuit: Forma ſiquidem, eſt cauſſa, qua unumquodque eſt id quod eſt, & ideo qua á cæteris diſtinguitur rebus: & nomine differentiæ, in ſcholis etiam Ariſtotelis appellatur, quia hac una maximé res differunt: At prior ejus virtus erat definire rem & formare: unde ſequebatur differentia & diſſimilitudo rerum. Et illa nimirum Porphyrii ſunt in hoc capite, ſpecificum, completivum, conſtitutivum ſpeciei: ſed Porphyrii, aliena commenta colligentis; quorum uſum ne cogitaſſet quidem unquam. Quin differentiæ nomen, totum comparationis eſt: nec ſimpliciter & ſine comparatione dicitur differentia hujus, ſed differentia hujus ab illo: Et proprié Ariſtote-

Ariſtoteles primo Topico, ſimilitudini oppoſuit: quomodo etiam in Topicis Cicero: quomodo etiam in comparandis poſtea categorematis Porphyrius, cúm quærit, quid commune, & quid differens habeant. Ergo forma, cauſſæ nomen eſt: differentia, comparationis. Neq; redeamus ad illas ſcholaſtici ſermonis ineptias, quód forma non ſit categorema. Cur enim non erit? nónne cōvenit ſuo formato? An ſi hoc modo dicere non liceat, Homo, eſt anima rationalis: illo modo non licebit, Homo, eſt præditus anima rationali? At nimium de categoricis nugis, & nimis ſæpe reſpondeo. Videmus igitur, totum caput, quám tot definitionib. & diviſionibus nugarorium: quám etiam amethodum & prępoſterum: quám denique nil verum, imó ne Ariſtotelicum quidem, doceat. Vani tantúm nugatoris, & quidem fortaſſis eorum cujuſpiam, contra quos Ariſtoteles diſputavit, cōmenta hîc à Porphyrio collecta ſunt: ut contumelia illa de qua tam ſæpe teſtamur, valde ſtolida appareat.

CAP. IX. *De proprio.*

PROPRIUM modis quatuor hîc deſcribitur: Quod ſoli « ſpeciei, nō omni accidit; ut homini, medicum eſſe: Quod « omni, non ſoli; ut homini, bipedem eſſe: Et ſoli & omni & ali- « quando; ut homini, in ſenectute caneſcere: Quod ſoli, omni, « ſemper; ut homini, natum eſſe ad riſum. Hic morbus idem, « qui priús: & ideo éadem medicina eſto. Si de proprio quicquam præcipiendum eſſet in Logica; primó definiendum eſſet proprium, differentia maximé-propria: tum unica definitio eſſet, qua cæterę ſignificationes alienę, eſſent diſtinctæ. Sophiſticum eſt, ait Ariſtotelis καθ' ὅλȣ πρῶτον, plures doctrinas pro unica facere. Deinde hæ quatuor definitiones, ex Ariſtotelis Logica non ſunt acceptæ, ſed é Chryſippea vel Eubulidea aliqua: Ariſtoteles enim quarto capite primi Topici longé ſecús iſtud docet: definit enim propriū, quod non indicat quid " eſt eſſe: ſoli autem conuenit, & cum re convertitur. Præterea " negat eſſe quicquam veré proprium, ſed aliquando, vel ad aliquid: ita novis argumentis cōtumelia illa cumulatur. Tum veró qualis eſt quarta Porphyrii definitio? Etenim Ariſtoteles, ut proprium á definitione diſtingueret, addidit illud (quod non indicat, quid eſt eſſe.) At id Porphyrius omiſit. An dices, id verbo (accidit) á Porphyrio comprehendi? quod

proprium accidat; ideoque non indicet, quid eſt? Ergo (inquam) illud eſt, quod capite ſecundo monui; accidens, genus eſſe Porphyrio: ſpeciesque duas accidentis ab eo deſcribi, accidens proprium & commune: Et imperité ſpecies generi præponitur.: & genus imperité pro una ſpecie poſtponitur. Aliud etiam eſt hîc ſophiſma, quód proprium ſpeciei accidere dicitur: Nec enim ſpecies cum proprio, ſed cũ genere confertur: Tum veró cur ſpeciei potiús, quám generi, quám etiam individuo accidere dicitur? an individui, an generis, propriũ nihil
" eſt? Subjecti verbo hîc Porphyrius uti debuit, ut pauló póſt in
" definiendo accidẽte. Sic Ariſtoteles docet quarto capite primi
" Poſteriorum, ſubjectum proprio eſſentiale eſſe: & in ratione, quid eſt, dicente: indeque propoſitiones per ſe, fieri. Et in Topico primo, rei, non ſpeciei nomen adhibuit. Quamobrem Antiſthenem vel Eubulidem aliquem hîc Porphyrius, non Ariſtotelem, imitatus eſt: Et ſi Porphyrius Ariſtotelis doctrinam colligere vellet; verum propriũ primo loco definire; & ex ſubjecto, non ex ſpecie, definire debuit: Si (inquam) de proprio in Logica præcipué præcipiendum eſſet, ita præcipiendum eſſet. At qui-nam locus in Logica, proprio proprius erit? Ariſtoteles
" in Topicis facit é proprio quandam deſcriptionem, & defini-
" tionis ideo ſpeciem: ut hominis proprium, Grammaticæ capacem eſſe. Id ſi ſequimur; proprii doctrina, cum definitionis doctrina conjungetur. At ſimplicia quædam adjuncta, non definitiones tantùm, aut deſcriptiones, ſuo etiam ſubjecto, omni, ſoli, ſemper accidunt: Quin forma & differentia, formati propria vel á Porphyrio dicitur, cúm ait differentiam communem, propriam, maximé-propriam. Quid igitur? Certé Commune quid ſit, Logico eſt intelligendum non minús, quám quid proprium: de illo tamen nullum in Logica præceptum ponitur, quid commune, & quot modis dicatur: Idem eſt de proprio. Communes cauſſæ, propriæ cauſſæ; communia facta, propria facta: Communia item ſimiliter aut propria cætera argumenta ſunt; proprium, nullum eſt argumenti genus; ut genus, ſpecies, forma: de quibus jam diximus. Nec magis decet accidentis ſpeciem é proprio facere, quám é communi: nec accidentis potiús, quám cujuſlibet argumenti. Res tamen quæ modó á Porphyrio proprii nomine videtur ſignificari, ad adjunctorum locum attinet: Ita proprium hominis, natum
eſſe

eſſe ad riſum: & ſic (ut dixi) Ariſtoteles propriam affectionem ſubjecto tribuit.

CAP. X. *De Accidente.*

ACCIDENS definitur, quod adeſt & abeſt abſque ſubjecti interitu: & hoc adeſſe & abeſſe, Porphyrius interpretatur, reipſa aut cogitatione: Itaque efficitur accidens aliud á ſubjecto ſeparabile, aliud inſeparabile, nempe actu. Hic Porphyrius ſapientior eſt in definiendo accidente, quám fuerat in proprio, accidentis ſpecie: definit enim accidens ex ſubjecto, non ex ſpecie: Et tamen hoc valde abſurdum eſt, quód genus pro una ſpecie modó numeretur; tanquam accidens eſſet ſpecies categorematis, oppoſita proprio, proprii genus non eſſet. Definitur rurſum accidens duabus aliis definitionibus. Quod accidit eidem ineſſe aut non ineſſe. At iſta definitio cum ſuperiore congruit: nugatoria tautologia tantúm eſt, contra κατ' ὅλου πρῶτον. Tertia deinde ſequitur definitio: Accidens, quod neq; genus, neque differentia, neque proprium, in ſubjecto veró ſemper conſiſtit. At hæc definitio per negationem facta, ab Ariſtotele primi Topici capite quarto, ſuperiori poſtponitur: & ſi Porphyrius vellet Ariſtotelis doctrinam tam breviter colligere, quám initio profitetur, é duabus definitionibus, melior & Ariſtoteli probatior colligenda fuit. Verúm ex Ariſtotelis una duas, primam & ſecundam facit: & quam Ariſtoteles poſtpoſuerat, adjungit: quaſi Porphyrius ſine judicio, ſine delectu propoſuiſſet omnia undique accumulare, quę quiſquam Eubulides iis de rebus dixiſſet. At illa non eſt compendiaria inſtitutio, nobis initio promiſſa. Ergo Porphyrii doctrina non minús eſt hîc vitioſa, quàm priús fuerat: imó veró & res quæ docetur, hîc magis confuſa: Accidentis enim nomine, facta, adjuncta, etiã rerum inter ſe comparationes comprehenduntur; ut Ariſtoteles quarto capite primi Topici ſignificat: Attamen cũ dicimus, Cato ſibi manus attulit: Cæſar Galliam ſubegit: Cato eſt ſapiens: Cæſar eſt fortis: Sibi manus afferre, Galliam ſubigere; ſapientem, fortem eſſe, non ſatis proprié accidẽtia Catonis & Cæſaris dicimus, ſed proprié facta & adjuncta. Neq; certé in Græco ſermone minor eſt hujus ſermonis improprietas: Etenim (ut Ariſtoteles ipſe nos in Philoſophia docuit triceſimo capite quinti, & ſecundo ſexti, & ſepti-

„ mo undecimi) accidens, propriè ſignificat fortuitum, infini-
„ tum, inordinatum: quod neq; ex neceſſitate, neq; frequenter
„ eveniat: ut ſi quis plantæ gratia ſcrobem fodiens, theſaurum inveneri. Denique Ariſtotelis judicio, accidens eſt fortuna ſeu caſus: & cauſſa per accidens, ſic ab Ariſtotele ſæpe dicitur. Ergo tantam cōfuſionem tollamus, res propriis nominibus diſtinguamus, & diſtinctas doceamus: facta, adjuncta, comparata ſeparemus: ambiguitatem tollamus. Amphibolia magnum doctrinę vitium eſt, & ab Ariſtotele inter ſophiſticas captiones numeratum: Quamobrem ſi Porphyrius, ut polliceri videtur, vellet Ariſtoteleæ Logicæ compendiariam inſtitutionem de accidente tradere, debuit accidentis ambiguitatem talem tollere; & factorum, adjunctorum, comparatorum locos, ab Ariſtotele ipſo præſertim in Topicis diſtinctos, diſtinctè tradere. Atque Porphyrii doctrina eſt de genere, ſpecie, differētia, proprio, accidente, ejuſmodi. Genus & ſpecies ad logicæ inventionis locum de toto & partibus attinent: Genus à Porphyrio definitum verè & propriè non eſt: Speciei vera definitio, cum falſis confuſa: Differentia neque nomine ſuo & proprio, id eſt forma, dicitur, nec uſquam verè definitur: Proprium, logicæ artis præcipuum nihil eſt: Accidens, fortunæ & caſus nomen eſt: quo ideo vitioſè, factorum, adjunctorum, comparatorum loci confunduntur. Atque in tota quinque categorematum Porphyrianorum doctrina, quàm pauca ſint Ariſtotelea, perſpeximus; ut Eubulidis aut etiam deterioris ſophiſtæ nugas à Porphyrio collectas, perabſurdum & Ariſtoteli contumelioſum ſit pro Ariſtotelea doctrina connumerari.

CAP. XI. *De communionibus & differentiis categorematum.*

SED tamen pars operis ferè media ſupereſt; Ariſtotelea nequaquam, ſed Porphyrii tota propria, in admirando nugarum genere conſumpta: Nugas Ariſtoteles tot locis & tam ſæpe condemnat, ut tam ſæpe ipſe coactus repeto: caput denique hydræ ſophiſticæ conſtituit: Qui dicit duplum dimidii,
„ nugatur; (ait Ariſtoteles) quia duplum ipſum per ſe, dimidii
„ intelligitur: Qui trianguli proprietatem per ſpecies docet, nu-
„ gatur; quia tres doctrinas pro una facit; ait Ariſtoteles. Quid verò Porphyrius deinceps agit in communionibus & differentiis

rentiis categorematum?quas nugas nugatur?Comparationes facit unam & ſexaginta:communiones unam & viginti:differentias ipſe dicit eſſe decem,ut ſingulæ ſemel numerentur: generis quatuor, differentiæ tres, ſpeciei duas,proprii unam:At quadraginta re ipſa facit:Generis,viginti:cum differentia,ſex: cum ſpecie, quinque: cum proprio, quinque: cum accidente, quatuor:Differentiæ facit undecim:cum ſpecie,quatuor:cum proprio,duas:cum accidente,tres:Speciei facit octo:cum proprio,quatuor:cum accidēte,quatuor:Proprii facit tres,nempe cum accidente. Et in tot tantisq; nugis,definitionum antecedentium partes repetuntur,nō ſemel & ſexagies tantúm,quot hic ſunt comparationes ſimilitudinū & diſſimilitudinum; ſed etiam ex iis quædam ſunt ſæpius iteratæ & repetitæ: Et duob. locis præterea Porphyrius prædicat (in collatione generis & differentiæ:.& tandem poſt abſolutum opus) ſe multó plures collationes habuiſſe, ſed has ſufficere. En ſophiſma ex uno & ſexaginta ſophiſmatis compoſitum, dignum videlicet interpretum judicio, quod ad Ariſtotelis Logicam aggregaretur. Falſa,quæ refutata jam ſunt,aut é refutationibus noſtris intelligi potuerunt, prætereo. Quædam hîc etiam ſingularia ſunt: ut illud, Sublatis differentiis,rationali & irrationali,genus animal non tolli;quia ſine illis poteſt animal cogitari. At ô beate Porphyri, cogitari poteſt eſſentia animata, ſentiens, ſine vel rationali vel irrationali,concedo. Ergo ſublatis rationali & irrationali,non tollitur animal:quęnam iſta conſecutio eſt?Cogitari poteſt,ergo eſſe poteſt.Cogitatur,ergo non tollitur? ergo manet in rerum natura?At id,opinor, Ariſtoteles nūquam docuit; eſſet enim idea illa ſeparata: Hoc Porphyrianæ doctrinæ palmarium eſt, Ariſtoteleæ philoſophiæ contrarium. Alterum eſt non abſimile: Generi & proprio commune eſſe Porphyrius ait,attribui non magis,nōn minús. At Porphyri, te ex tua doctrina convinco; & de proprio quod ais,falſum eſſe doceo.Inſeparabilium differentiarum genera duo facis; alias per ſe,quas ais adhiberi in eſſentiæ ratione,nec augeri, nec minui: alias per accidens, quas ais eſſentiales non eſſe, ſed augeri & minui.At,inquam,proprium tuum,eſt inſeparabilis differentia:non per ſe,quia non indicat quid eſt:ergo per accidens: augetur igitur & minuitur. Alias, etiam fortaſſe graviores offenſiones, prætereo: Concludo, totum hoc collationum

genus ineptum & ſophiſticum,& Ariſtotelis ſummis & catholicis legibus damnatum. Nónne verum? inquies. Sané multis locis jam falſum eſſe docui: Sed tamen verum eſto: quid tum? Nónne etiam (inquam) verum dicit, qui dicit duplum dimidii? At nugatur (inquit Ariſtoteles) & ſophiſma facit. Nónne qui docet æquilaterum, æquicrurum, varium, tres angulos duobus rectis pares habere, verum docet? at nugatur, (ait Ariſtoteles) & ſophiſma facit. Quamobrem ſimplices juventutis animos his tricis & apinis ne diutiús impediri & retardari patiamur. In Organo leges catholicas & indubitatas, & ab omnib. philoſophis conceſſas, de materia artis, de forma artis, audiamus & ſequamur: iis cætera judicemus & æſtimemus: quæ convenient illis, probemus: quæ repugnabunt, tollamus. Repetitiones hæ principiis Ariſtotelis ſunt contrariæ; nec quicquam niſi Porphyrii negligentiam poſſunt oſtendere. Definivit Porphyrius categoremata: ergo genera & differentias, id eſt communiones & differentias categorematum propoſuit. Si quærat igitur Porphyrius, quas communiones, & quas differentias habeant: nónne quærit, quæ genera & quas differentias habeant?

CAP. XII. *De Categorematum uſu.*

SED tamen eſto, nil offenderit Porphyrius: Categoremata ſua, individuum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens, recté definierit, nil nugatorié repetiverit: attamen inſtitutionis Porphyrianæ paupertas & inopia ſumma fuerit. Omnis enuntiationis, ideoq; omnis ex enuntiationibus facti ſyllogiſmi materies, omne fundamentum, his categorematis contineri, vulgo creditur: In capite primo refutavi; ſed é reipſa, ex fine & uſu ad extremum refutemus: Nec enim ſolúm deſcriptionem artis, ſed multó magis uſum ſpectemus. Quandiu enim de præceptis artis diſputatur; nullum tam verum, tamq; conſtans argumentum reperietur unquam ad hunc errorem confutandum, cui captione & ſophiſmate obſiſti non poſſit: uſui autem naturali & vero ſic illudi non poteſt. Quis igitur uſus, quis fructus de Porphyrii doctrina petitur? quomodo juvetus hîc exercetur? Exercitatio porró duplex eſt altera in analyſi dialecticorum exemplorum, altera in geneſi & effectione ſimilium, vel etiam præſtantiorum. Qui-nam igitur oratores,

qui poëtæ, qui philoſophi, cujus doctrinæ doctores: quomodo denique Porphyrius ipſe, Porphyrii præceptis explicatur? quæ rhetica in ſcholis ſcribendo, declamando, colloquendo diſputantur? Hîc familiariter agam, & ad Porphyrianorum categorematum uſum cognoſcēdum, Porphyrium ipſum proponam. At (inquiet hîc magiſter aliquis) quemadmodum faber fabricatur arma, quorũ uſum neſcit; ſic philoſophus logicus, artem logicam docet, cujus uſum tradere non debet. Quid igitur? (inquam) nónne eſt ars aliqua, arma fabricandi, cujus uſus eſt, arma fabricari? quæ cùm faber fabricatur, uſum ſuæ artis exercet & exprimit? At tu magiſter, nihil fabricaris, nil etiam diſcipuli tui fabricari ex tua doctrina diſcunt: Saltem eos doceres in Porphyrio ipſo, ſi in aliis authoribus non potes, quis ſit uſus Porphyrianæ Logicæ. Agé veró, nónne ut Grammatica Donati grãmaticé, ſic Logica Porphyrii logicé deſcripta eſt? Donatus docet; omnem dictionem, qua in loquendo ſcribendóve utimur, eſſe nomen, pronomen, verbum, adverbiũ, participium, conjunctionẽ, præpoſitionem, interjectionem: & hujus ipſius doctrinæ exemplum oſtẽdit, & uſum interea exercet: Nulla enim dictione utitur, quæ non aliquo eorum octo generum cõtineatur; ut puer, Grammaticæ diſcipulus, jam poſſit & nominum & pronominũ & reliquorum uſum & exemplum in eo ipſo Donati libello cognoſcere. ac ſi in primo illo verſu, (Dominus, quæ pars orationis?) Donatum rogaveris, ut ſingulas dictiones ad artem referat; Donatus ſine mora dicet, Dominus eſt nomen: quæ, pronomen: pars, nomen: eſt, verbum: orationis, nomen. Simile de Porphyrio nunquid eſt? Porphyrius docet, omnia quæ de re aliqua veré poſſunt dici, ejus ipſius rei eſſe individuum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens: Si veré docet, ſuæ jam doctrinæ exemplum & uſum in hac his de rebus doctrina oſtendit & exercet; & tam multas toto libro de genere, ſpecie, differentia, proprio, accidente, individuo: definitionum, partitionum, proprietatum, communitatum, differentiarum, explicationum denique omnium rationes, neceſſe eſt eſſe ſubjecti de quo dicuntur, individuum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens. Sic igitur, quiſquis Porphyrium interpretaris, uſum artis Porphyrianæ nobis oſtende; & fructum categorematum, in ipſa categorematũ doctrina experiri in-

cipe: conſidera ſingulas definitiones, quænam ſui definiti, ſuique ſubjecti de quo dicuntur, categ re nata ſint: an individua, genera, ſpecies, differentiæ, propria, accidentia ſint, perſpice: ut in oratione, nulla dictio ſit, quã Grãmaticus nõ referat ad aliquam octo partium: ſic vide an omnis enuntiationis abs te adhibitæ categorema, ſit ſubjecti individuum, genus, ſpecies, differentia, proprium, accidens: an ratio explicatioque nulla ſit in toto Porphyrii libro, quæ non ſit aliquod Porphyrianum ſubjecti ſui categorema: denique quoniam ſingulæ rationes, genera, ſpecies, cauſſæ, cætera argumenta, in logicis ſunt, quod in grammaticis dictiones ſingulæ, explica nobis in Porphyrii prælectione ſingulas rationes, quibus tota Iſagoge contexitur; & ad Porphyrianas categorematum ſpecies revoca; ut Grammaticus ille ſingula orationis vocabula ad octo partes orationis revocaret: ut enim Grammaticum, qui hoc neſciat; ſic Logicum, qui illud nequeat, eſſe neminem putaremus. Hæc prima & faciliima exercendorum categorematum via eſt; quæ nos admonebit, qualis ſit Porphyrii doctrina; quód non omnia categoremata, ad omnes enuntiationes & explicationes & ratiocinationes neceſſaria tradiderit; cũ tam multis utatur, de quibus tamen nil præcipiat. In omnibus enim pronuntiatis negantibus, quæ tam multa in Porphyrio ſunt, nullum eſt Porphyrii categorema: in omnibus pronuntiatis, definitionem de ſuo definito indicantibus, quæ tã multa ſunt in Porphyrio, nullum eſt Porphyrii categorema. Hic naturalis uſus, qui vel in ipſo Porphyrio eſt: hic (inquam) uſus, Porphyrium ſine mea diſputatione ulla convincet & confutabit; & demonſtrabit, non omnium enuntiationum fundamenta nobis á Porphyrio inſtitui. Atque id cúm fecerimus, categorematum analyſim ad alios authores transferamus; eaque diligentia diſquiramus de ſingulis rationibus, ad quod categorema referantur: geneſim adhibeamus, conemur quicquid de poſita quæſtione dici poſſit, é fundamentis & inſtrumentis Porphyrianis exprimere: imperfectionẽ categorematum deprehendemus, infirmitatem logicorum fundamentorum ſentiemus. Hanc diſquiſitionẽ & probationẽ doctrinę ſuſcipiamus: neque nobis perſuadeamus, hac animadverſione & diſputatione, veterum libros tolli, præcepta veræ artis negligi & deſpici. Grammaticæ principes ſunt Varro, Diomedes,

Priſcia-

Priſcianus, Feſtus; qui tamen pueris in ſchola non explicantur, ſed Grāmatica ex his collecta prælegitur. Doctores Grammaticæ, in ſuis privatis bibliothecis eos Grammaticos habent: & ubi opus eſt, legunt & citant & adhibent. Ita Porphyrius, ſi lubet, ſi commodum eſt, inter Logicæ ſcriptores & authores numeretur. Plato de genere & ſpecie ſcripſit, ſcripſit Ariſtoteles, ſcripſerunt tam multi philoſophi, quàm multos libro primo propoſui: Philoſophię itaq; magiſter hos habeat in bibliotheca philoſophos, & legat & cognoſcat: ſed ex omnibus, quod catholicis Ariſtotelis legibus congruū eſt, quod optimum eſt, diſcipulo tantùm tradat, ut quàm faciliimè & celerrimè ad uſum deducat: tam diverſis opinionum cōmentis (quod Porphyrius in colligendis categorematum definitionibus fecit) ne obruat. Deniq; ſi Porphyrium lubet in ſcholis legi; cum judicio legatur, principiis & ſummis legibus ęſtimetur. Platonica Pariſienſis Academiæ lex illa ſervetur; non de verbo ad verbum (ut ipſa loquitur) authores explicentur; ne ſæpius idem repetatur; ne multa falſa, aliena, inutilia miſceantur; ſed de puncto in punctum; ut vera, propria, utilia ſemel expoſita ſint, philoſophorum libri doceantur. Ergo ad abſolutam Logicæ doctrinam, é Porphyrii Iſagoge, veram, propriam, naturalem, generis, ſpeciei, formæ definitionem excerpamus: factorum, adjunctorum, comparatorum locum, é nominibus accidentis & proprii exprimamus; eorumq; locorum vera & utilia præcepta exquiſité doceamus: diligenter, vel ad verbū, ediſcamus. Hoc quidem vehementer & laudo & probo: Verùm uſus eorum quæratur, exerceantur in his negotiis explicandis & expediendis, quorū gratiâ fuerunt inventa. Puer cognoſcat Grāmaticam; fructum Grammaticæ ne quærat in clamore de grammaticis præceptis & altercatione: diſcat Arithmeticam, Geometriam, diſciplinas liberales & ingenuas: exerceat porró in rebus ſeriis, in exemplis utilibus; nec ullam artem ad clamandum de ſeipſa repertam & inventā exiſtimet: ut magiſter tandem fiat artis, qui de præceptis clamare didicerit, etiamſi uſum nunquam audierit: imó ne cogitârit quidem. Opificiis & artificiis multis hæc ampliſſima civitas utitur; quibus etiam artium ſuarū magiſteria ſunt: pudeat veró architectos, piſtores, pharmacopolas, ſartores, lanios, cæteroſq; opifices, talia ſuarum artium examina judiciaque fieri. Artes brevibus

monimentis, ex uſu & quotidiana rerum experientia depromptis & probatis, comprehēſas, certo tempore in exemplis perpetuis, primúm á magiſtro cognoſcunt, deinde per ſe ipſi meditantur & exercent: cōpletoq; tyrocinii tempore, ut magiſterium artis aſſequantur, non ſolúm de præceptis interrogatur: ſed difficillimo genere exemplorum & explicandorum & formandorum, quid in arte valeant, tentantur & probantur: nec artificis nomine digni judicantur, niſi difficillimum quodque & graviſſimum artis, non dico præceptum memoriter recitare, ſed opus in promptu facere atque exhibere valeant. Nunquámne igitur intelligemus, nos falsó philoſophos appellari, qui philoſophiæ neſcio quas regulas tantúm didicerimus, uſum earum ne ſuſpicati quidem unquam fuerimus? Si quis ſe coquum, piſtorem, aut ullo alio genere opificem profiteretur; qui cibos curare, qui panes pinſere, qui denique opificii ſui opus facere non poſſet; non ſolúm nequitiæ & inertiæ hominē damnaremus, ſed cōſtringendū, & piſtrino dignum clamaremus. Quæ nam igitur æquitas iſta noſtra eſt, quod in aliis ſupplicio plectendum judicamus, id in nobis non ſolúm venia, ſed laude & præmio dignum judicare? Ergo Logicam ad clamandum de logicis præceptis inventam non putemus. Nōn exercuit Ariſtoteles vivus Dialecticā in clamoribus de Dialectica, ſed in analyſi & explicatione Homeri, quem Alexandro Regi expoſuit: ſed in præſtantium authorum lectione, explicatione, cognitione, refutatione, confirmatione: deinde in theſi, de civilibus & honeſtis & humanis exemplis, de artium ſtudiis. Hic Ariſtotelis vivi mos fuit exercendæ in philoſophia juventutis: Conjungebat eloquentiam cum philoſophia: Philoſophiam mané docebat, á prandio eloquentiam: & diſcipulos ſic exercebat, ut diſerté dicerent, & acuté diſputarent. Hoc in Ariſtotele tantum & tam ſingulare exemplum ſpectemus, amplectamur, excolamus. Res philoſophicis animis facilis eſt, & in medio poſita: inertibus & ignavis (bone deus!) quám gravis? quám moleſta? Equidem adverſariam noſtris conſiliis & conatibus hanc graviſſimam adhuc expertus ſum. Sed inertes valeant; neque enim ingenuæ & liberales artes ignavis pecudibus, ſed ingenuis & liberalibus animis comparantur.

P. RA-

P. RAMI SCHOLARUM
DIALECTICARUM
LIBER IIII.
in Categorias.

CAP. I. *Quid Categoria, & quis uſus.*

QUARTUS Scholarum dialecticarum liber, in Categorias nobis erit: ad quas animadvertendas & conſiderandas, Ariſtotelis principia de materia, deq; forma artis, teneamus: Quicquid in Categoriis illi fundamento congruet, ab Ariſtotele judicatum eſſe: quicquid repugnabit, ex Antiſthene vel Eubulide aliquo in bibliothecam Ariſtotelis collectum tãtúm, nõ etiam judicatum. Deinde (quod ſecundo libro diſputatum nobis & concluſum eſt) meminerimus, duas eſſe partes Logicæ, inventionem & judicium: & quicquid Dialecticæ ſeu Logicæ fuerit, alterutrius eſſe: quod neutrius ſit, dialecticæ & logicæ artis nihil eſſe. Quibus poſitis, requiramus ex methodi ratione ad Categoriarum intelligentiam & diſputationem, quid categoria ſit, quæ ſint ejus genera, & quæ ſpecies. Neque Græcis interpretibus, Ammonio, Simplicio, cæteriſque credamus, obſcurum Ariſtotelem de induſtria eſſe; ab eoque de induſtria logicas lèges, á ſe præſertim latas, violari: Id enim ſecundo libro ſatis ſuperque refutatum eſt. Ariſtoteles ſexto Topico ait, definitionem obſcuram eſſe, ſi neſciatur, cujus ſit definitio: ſed quemadmodum veterum pictorum imagines, niſi quis præſcripſiſſet, neſciretur quorum figuræ eſſent. Ariſtotelis veró mihi videtur jam hoc opus in illorum veterum pictorum numero ponendum eſſe: non ſolúm quia quid definiat aut doceat, ex eo ipſo neſcitur; ſed ne titulus quidem operi præpoſitus intelligitur. In hoc enim libro nec categoria in univerſum, nec in partibus ſigillatim quid ſit, explicatur aut definitur, ſicuti patebit: imó aliter uſurpatur quám neceſſe ſit ad libri titulum intelligendum. In capite de Subſtantia, categoriæ nomen bis uſurpatur: Omnes autem ab his categoriæ, «

„ id eſt attributiones. aut individuis attribuuntur, aut ſpeciebus:
„ à prima autem ſubſtantia, nulla categoria, vel attributio eſt.
Duobus autem locis in capite de Qualitate, in ſententiam li-
„ bri titulo congruentem legitur. Id autem manifeſtum ſigilla-
„ tim ſubducenti alias categorias: ut ſi eſt juſtitia injuſtitiæ con-
„ traria: qualitas veró juſtitia, qualitas utique etiam injuſtitia:
„ nulla enim aliarum categoriarum, injuſtitiæ congruit. Nullo
præterea loco nomen categoriæ in hoc libro legitur. Defini-
tionem igitur categoriæ hîc requiro, nec in totó libro animad
verto. Hoc primũ vitium eſt in hoc libro. Omnis ſcientia de-
„ finitione comparatur, ait Ariſtoteles 17. cap. 2. Poſteriorum:
Definitione igitur categoriæ prætermiſſa, ejus ignoratio ſe-
quitur. Methodus & artificioſa doctrinæ diſpoſitio, primo lo-
co definitionem expetebat: nulla eſt. Veruntamen ſicut in Ca
tegorematis Porphyrii fecimus, ſic in Ariſtotelis Categoriis fa
ciamus: Non definivit Porphyrius; ipſi tamen definivimus:
non definit Ariſtoteles; ipſi quoque ex Organi ſubductione,
& quinque locorum aliorũ comparatione, definiamus. Video
autem Categoriam eſſe categorematum homogeneorum or
dinationem & deſcriptionẽ per generaliſſimum, ſubalterna,
ſpecialiſſima. Loci hac de re in Organo ſunt quinque: Primus
locus eſt in Porphyrio jã declaratus, ubi definitionẽ categoriæ
Porphyrius in hunc modum deſcribit: & exemplo ſubſtantię,
per genera & ſpecies diviſę demõſtrat: ut ſubſtantia, ſummũ ſit
genus, á qua per intermedia & ſubalterna genera, ad ſpecialiſ-
ſima deſcenditur. Secundus locus eſt ex ipſo Categoriarum li-
bro, unde conſtat categoremata in categorias diſtribui: Ergo
tertio capite ad illam categorematum ordinationem, duæ re-
„ gulæ ſunt: Quando alterum de altero dicitur, ut de ſubjecto:
„ quæcunque dicuntur de dicto, totidem etiam de ſubjecto di-
„ centur. Heterogeneorum & non ſubalternatim poſitorum,
„ diverſæ ſpecie etiam differentiæ ſunt: Item capite quarto:
„ Eorum quę ſecundum nullam complexionẽ dicuntur, unum-
„ quodq; ſignificat ſubſtantiam, &c. Hîc categoremata dividun
„ tur in decem categorias: Et eodem capite docetur, nil eorum
„ quæ categoriæ capiant, enuntiationẽ eſſe; ſed eorum conjun-
„ ctione affirmationẽ & negationẽ fieri: tanquã Categoriæ nõ
„ ſuppeditent propoſitiones, ſed ſuppeditẽt terminos & materiã
propoſitionũ. Quo capite eadẽ res dividitur in decem genera,
quæ

quæ diviſa priús á Porphyrio in individuum, genus, ſpeciem, differentiam, propriũ, accidens. Prima diviſione rationes rerũ cõmunes diviſæ, ſecunda, rerũ in quibus rationes illæ verſarentur, genera diviſa ſunt; ut categoriæ, categoremata homogenea diſtincta & partita cõplectantur. Tertius locus eſt primi Analytici cap. viceſimooctavo, ubiá copia propoſitionũ deſcribenda, Ariſtoteles ad categoriæ deſcriptionẽ recurrit, & ſummo genere imisque & individuis omiſſis, admonet media ſuméda eſſe. Quartus eſt locus, primi Poſteriorũ capitib. quinq;, decimoquinto, decimoſexto, decimoſeptimo, decimoočtavo, decimonono: quib. magna illa quæſtio ex categoriæ deſcriptione diſceptatur: An individuis ſummoq; genere poſitis & finitis, media ſint infinita. Quintus & poſtremus locus eſt primi Topici capite 7, cúm quatuor genera categorematũ, accidẽs, genus, proprium, definitio, in quatuor problematis expoſita & definita eſſent: Poſtea definienda ſunt categoriarũ genera, in quibus ſunt expoſitæ quatuor differentiæ. Et deinde Ariſtoteles cúm decem categoriarum genera recenſuiſſet, addidit, Semper enim accidens & genus & proprium & definitio, in una categoriarũ harũ erit. Omnes enim ab his enuntiationes, aut quid eſt, aut quale, aut quantũ, aut aliam quandã categoriã ſignificant. Hic locus etiã loquitur, categorias, cõprehẽſiones eſſe categorematũ; nec rei cujuſquã categorema eſſe, quod in aliqua categoria non cõprehendatur. Quamobrem licet, ut methodus requirit, categoria definita nõ ſit initio diſputationis & inſtitutionis de categoriis ſuſceptæ; attamen ex his Organi logici locis, ſententia & intelligentia jã hoc verbo cõprehenſa percipitur. Atq; hæc de rei definitione: nomen non minús eſt incertum. Cúm Ariſtotelis libri, authore Sylla, (ſicuti primo libro diximus) publicati eſſent, liber hic videtur ſine titulo & nomine fuiſſe; ut pictorũ illorum aliqua vetus figura vel imago: Itaq; Adraſtus, vet⁹ interpres, τὰ πρὸ τοπικῶν, nominabat: alii aliter. Et certé συστοιχείας καὶ συγγενείας nomine, id in Organo nõnunquã ſignificatur: At in Philoſophia prima, variũ eſt hoc nomẽ; primo cap. decimi, categoriæ entis dicuntur: primo & quarto ſeptimi, vocantur κατηγορούμενα: item κατηγορήματα, primo ſeptimi: ut cap. primo tertii Phyſici: ſępiſſimé verò σχήματα κατηγοριῶν, formæ categoriarũ, ut ſexto & ſeptimo quinti, ſecũdo ſexti, primo ſeptimi, decimo noni, ter-

tio decimi. Sed tamen res intelligatur, ſitque Categoria, homogeneorum deſcriptio per generaliſſimum, ſubalterna, infima. Quę categoriæ definitio, nil aliud eſt, quàm artis & ſcientiæ vera methodo diſpoſitæ definitio: Ars enim, eſt rerum homogenearum per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, comprehenſio & ordinatio: Sic Arithmetica numeros, Geometria magnitudines methodicé traditas complectentur. At Logica & inveniendæ & diſponendæ artis, imò rei cujuſlibet, legem generalem & communem tradit: artes & res ipſas ſingulas in logicis præceptis non ponit. Id enim catholicum non eſſet, nec Ariſtotelis principiis conſentaneum: generalia enim generaliter docenda ſunt, ait lex Ariſtotelis: ſecùs ſophiſma eſto. Sed in partibus id accuratiùs diſceptabitur, tantùm hîc intelligatur. undę veró tantus error ortus ſit, ſi quis requirat, hinc fortaſſe reperiet. Quemadmodum à Rhetoribus, ſic à philoſophis, inventionis artem inſtitutam eſſe: illi primò loculos proprios, conjecturæ, ambigui, ſcripti & ſententiæ, contrariarum legum, aperuêre: deinde judicii, deliberationis, demonſtrationis pauló communiores: tum ad partes orationis; tandem ad omnium quæſtionum, cauſſarum, partiumque orationis inventionem pertinentes locos, ex cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, diſſentaneis, comparatis, nomine, partibus, finitionibus, teſtimoniis: Sic in ſcholis ſuis philoſophi res inibi diſputari ſolitas contemplati, quoſdā locos diſtinxêre; ſubſtantiam, quantitatem, & reliquas categorias: quia tractabantur in ſcholis eorum phyſicæ artes, de ſubſtantia: mathematicæ, de quantitatibus: Deinde cûm eſſet ab iis animadverſum, hæc genera re diſtincta eſſe, nec omnium quæſtionum eſſe communia, altiùs perventum ab his eſt; & loci illi reperti, cauſſarum, factorum, & reliquorum, qui eſſent omnium omnino rerum communes. Has varias Logicorum inventiones, Ariſtoteles collegit, ut etiam Rhetorum collegerat: Et primus liber Scholarum dialecticarum, harum tot inventionum magiſtros & authores oſtendit. Hęc (inquam) ſuperiorum inventa Ariſtoteles collegit; legibus autem & principiis ſuis quàm congruenter, tandem percipietur. Quamobrem ejuſmodi cauſa Ariſtoteles in hanc Categoriarum commentationem mihi videtur inductus eſſe: Simillimé fortaſſe atque Porphyrius in argumentorum inventionem, minimé ſcilicet id agens aut cogitans: ſed eum

eum dico vel imprudentem atq; aliud agentem huc incidiſſe: nec alió, ſi uſum ſpectemus, categorias referri poſſe confirmo. Et quidem quó minús id novum ſit aut mirum; Ariſtoteles ipſe, licet aliis verbis, tamen eódem refert; cúm categorias dicit fundamenta eſſe enuntiationum, quia hinc omnium enuntiationum (unde ſyllogiſmus fiat) materies & facultas & abundantia depromatur. At cúm ſyllogiſmi terminos tres tantúm faciat; majorem & minorem quæſtionis eſſe doceat; ideoque extrinſecus Logico proponi: ſolus medius ſupereſt, qui in categoriis ad enuntiationes conficiendas requiratur: & medium hoc, argumentum eſt. Quare vel Ariſtotelis teſtimonio, categoriæ ad illum inventionis fructum referendæ ſunt: quamvis non ſatis apté ſint relatę. Socratis amor hîc nimirum permagnus apparebit; multoque meliús voluiſſe quám præſtitiſſe, quiſquis hæc ſcripſerit, certé videatur. Hîc ineptiſſimam & ſtultiſſimam quæſtionem, ab interpretibus & Græcis & Latinis agitatam, non moveo, Rerúmne an nominum categoriæ ſint: quæ in Academia Pariſienſi anno Chriſti paſſi milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo tertio ſub duobus Rectoribus, Ioanne Fanutio Pariſienſi, Realium authore & defenſore, & Dionyſio Saleurayo Carnutenſi, Nominalium duce & patrono (ut publicis Rectorum tabulis & monimentis teſtatum eſt) motus admirabiles excitavit. Dico enim, hoc libro neque nominum, neque rerum logicam ullam doctrinam præcipué contineri: ſed exquirendis partibus id poſtea ſuo loco tractabitur & explicabitur.

CAP. II. *De ſynonymis, homonymis, paronymis.*

HACTENUS de titulo libri; de libri partibus jam diſſeramus. Primum caput tres definitiones habet: Homonyma dicuntur, quorum nomen ſolum commune, at ſecundúm nomen ratio eſſentiæ diverſa: ut homo, & homo pictus. Synonyma dicuntur, quorum nomen commune, & ſecundúm nomen ratio eſſentiæ eádem: ut homo & bos, & nomen & eſſentiam animalis communicant inter ſe. Ariſtoteles tertio capite primi Elenchorum homonymiam ad verbum retulit: ut μανθάνειν, ſignificat diſcere, quod eſt diſcipuli: & intelligere, quod magiſtri poſſit eſſe. Si quis eſſet proprius in Logica locus ſynonymorum; ſatis eſſet ſynonyma definiri; homonyma

definiri non oportuit: Nam in arte cúm ſit virtutis definitio neceſſaria & homogenea; contrarii vitii definitio neq; neceſſaria eſt neq; homogenea. Satis igitur erat ſynonyma definire, ſi proprius eis eſſet in Logica locus. At utrumq; alienum eſt & heterogeneum: Grammaticum enim eſt, & ſermonis; non rationis: nec ideo Logicum. Et Ariſtoteles in Elenchis ait, ex homonymia natam captionem, fieri propter dictionem: At Logica non eſt dictionis, ſed rationis tantúm. Vereq; Ariſtoteles
„ ait octavo capite primi Poſteriorum: Nõ ad externum & pro-
„ latum ſermonem demonſtratio eſt, ſed ad interiorem animi
„ rationem: quin neq; ſyllogiſmus. Ariſtoteles omnem ſuam logicã aliquo ſyllogiſmi genere concluſit: & tamen ſyllogiſmũ, negat eſſe ſermonis externi, ſed rationis & mẽtis. Uſurpemus igitur Ariſtoteleam ſcientificæ materiæ legem: Artium præcepta homogenea ſunto: Arithmeticũ in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον, Geometricum in Arithmetica eſt ἀνάριθμον: ergo & Logicum, in Grammatica eſt ἀγράμματον: & Grammaticũ, in Logica eſt ἄλογον. Grammatica igitur grammaticé, logica logicé doceantur. Nec veró Grammaticus etymologiam dictionum interpretari poteſt, niſi ſignificationes earum intelligat: & iſta ſynonymia, vel homonymia, videtur etiam extra Grammaticam eſſe: nec enim Grammatica, dictionum ſignificationem & intelligentiã tradit, ſed artem intellectis dictionibus bene utendi. Synonyma deniq; & homonyma nil ſunt inventionis, nil judicii: nil igitur logicæ ſunt artis. Parony-
„ ma (quæcunq; ab aliquo differentia caſu, ſecundũ nomen ha-
„ bent appellationem: ut á grammatica grammaticus, á forti-
„ tudine fortis) conjugata ſunt: quæ caſus, quo nomine hîc Ariſtoteles utitur, in Topicis etiam nominantur: Sed tamen non omnis iſta paronymia, conjugatio eſt: ſi fortitudinis paronymum ſit fortis, non contrá fortitudo. Quare cognito in logica inventione, cõjugatorum loco, paronyma inutilia fuerint: & nugatio tantúm erit, ab Ariſtotele tamẽ tantopere damnata: quia generaliter dictum in conjugatis, ſpecialiter in paronymis repetetur.

CAP. III. *De partitione categorematum in ſimplicia & compoſita.*

SECUNDUM caput ſequitur, ubi catagoremata dividuntur in

in compoſita(ut homo vincit)& ſimplicia(ut homo,& vincit) id eſt in enuntiationem,& partem enuntiationis: & ſimplicia tantúm categoremata retinentur. Sed enim quædam eorum (ut ſcholaſticis verbis utar,ſicuti poſtea ſæpius cogemur)eſſentialiter attribuuntur,quædam accidentaliter:illud,de ſubjecto dici: hoc, in ſubjecto eſſe Ariſtoteles appellat: unde entium quadripartitam diviſionem inſtituit, quód alia de ſubjecto tantúm dicantur; ut communes ſubſtantiæ: alia in ſubjecto tantúm ſint; ut individua accidentia: alia partim de ſubjecto dicantur, partim ſint in ſubjecto, ut communia accidentia: alia nec dicantur de ſubjecto, nec ſint in ſubjecto; ut individuæ ſubſtantiæ. Partitio non ad inventionem, non ad judicium neceſſaria; neque ideó catholica:imó genere ſermonis plané commentitio facta. nam(eſſe in)ad accidens hîc refertur.Porphyrius in capite de Specie,ait,ſpeciem,totum eſſe,nõ alterius,ſed in aliis:in partibus enim tota eſt:& Ariſtoteles contrá in capite de Subſtantia dicit,individua eſſe in ſpeciebus: capite de Oppoſitis dicuntur contrariæ ſpecies in eodem eſſe genere:& in Analytico primo, cujuſcunq; generis categorema ſit,ſic tamen dicitur medium in majore, minore:aut majus minúſve in eo eſſe,vel non eſſe: & Poſteriorum primi capite quarto(eſſe in)modó eſt attributi,modó ſubjecti:ut par dicitur eſſe in numero,& numerus ineſſe pari: imó ibidem accidens appellatur,quod de ſubjecto alio dicitur. Quare tota partitio hæc,imó partitionis etiam ſermo, alienus á vera Logica eſt:Sic Eubulides videlicet aliquis inter ſophiſtas veteres locutus erat,unde hæc Ariſtoteles accepit.Quare ſi Ariſtoteles ex ſuis legibus commenta hæc expenderet,tolleret é Logica.

CAP. IIII. *De homogenia & heterogenia.*

TERTIO capite duæ regulæ ſequuntur, de quibus jam dixi:Quando alterum de altero dicitur,ut de ſubjecto,quæcunq; dicuntur de dicto, totidem etiam de ſubjecto dicentur. Hæc regula é loco generis ſumpta eſt:quales vulgó Maximæ locorum ſingulorum innumerabiles fingi poſſunt:Intellecta tamen generis natura,in præceptis artis;hæc regula eſt inutilis & nugatoria:nam ex generis definitione patet, genus de ſuis partibus,& partium particulis etiam dici:ut animal de homine,Socrate & Platone dicitur.Secũda regula eſt: Heteroge-

„ neorum nec invicem ſibi ſubjectorum, differentes ſpecie eti-
„ am differentiæ ſunt: ut animal & ſcientia, ſunt res heteroge-
„ neæ, ideoq; differentias etiam ſpecie diverſas habent. Hæc regula ex ſuperioris contrario ducta eſt, & in eodem numero etiam ponenda. Nugas Ariſtoteles improbat, & inter ſophiſticas captiones numerat; etiamſi res vera, etiamſi commoda ſit. Trianguli communem affectionem, qui per tres ſpecies docet, rem quidem veram & commodam docet; attamen ſophiſticé docet, ait Ariſtoteles quinto capite primi Poſteriorũ: nugatur, & tres doctrinas pro una facit. Quapropter Ariſtotelis lege, harum regularum nugæ é logicis artibus tollantur.

Cap. v. *De Categorematum diviſione in genera decem.*

QUARTO inde capite diviſio Categorematũ repetitur, in
„ ſimplicia, quæ partes ſunt enuntiationis: & compoſita,
„ quæ ſunt enuntiationes affirmantes vel negantes, veræ aut fal-
„ ſæ. Tum ſimplicia dividuntur in decem genera (ut appellat
„ Ariſtoteles in fine noni capitis) ſubſtantiam, qualitatem, quan-
„ titatem, ad aliquid, ubi, quando, ſitum eſſe, habere, agere, pati. At ex omnibus Categorematum partitionibus iſta eſt imperfectiſſima, neque dico quám longé abſit á dichotomia legitimæ diſtributionis: Rem tantúm ſpecto. In Iſagoge Porphyrii, in capite viceſimo octavo primi Analytici, in Poſterioribus, in Topici primi capite tertio, categoremata non accuraté quidem, neque legibus Ariſtotelis apté dividuntur. At logica tamen res quædam nominibus generis, ſpeciei, differentiæ, proprii, accidentis, ſummi, medii, infimi, definitionis, comprehenditur. At hîc neque res, quæ docetur, neque doctrina ipſa, logica eſt. Dividit Archytas, vel quicunque alius primus hæc attulit, in logicis artibus entia: peccat: multoque verius docetur in Philoſophia, Dialecticam eſſe non ſolúm entis, ſed etiam non-entis: Præceptaq; ideo logica, quovis & ente & non-ente communiora & generaliora erunt. Deinde ſequitur, entium ſimplicium decem eſſe genera, ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, ad aliquid, agere, pati, ſitum, habitum, tempus, locum: quorum inter ſe conjunctione, enuntiatio omnis affirmans, negans, vera, falſa conſtituatur: peccat multoq; vero propiús affirmat, cauſſas, oppoſita, cæteraq; logicorum argumento-

mentorum genera,primas entis differentias & primas ſpecies eſſe:quę tamen & ſubſtantia,& qualitate,longé communiora ſunt & generaliora : Nec tamen id ſatis eſt;etiam non-entis & cauſſæ & oppoſita & cætera poſſint exquiri:& tot modis,imó etiam pluribus,falſæ enuntiationes fieri,quám verę.Ergo partitionis hujus enuntiatio (omne categorema eſt ſubſtantia, aut quantitas,aut qualitas,aut ad aliquid,aut actio, aut paſſio, aut ubi,aut quando,aut ſitum eſſe,aut habere) falſa eſt; quia categorematis multó plures & altiores ſunt differentiæ.eædem nempe quæ argumenti; quoniam categorematis nomen in Logicam pro fide & argumento irrepſit,ut initio tertii libri copioſiús expoſui: nec ſimplicia categoremata,id eſt compoſiti categorematis ſeu enuntiationis partes, his decem categoriis catholicé docentur.Enuntiationum(inquam)& ex enuntiationibus factorum ſyllogiſmorum hæc principia,hæc fundamenta, hæc categoremata decem,inepta ſunt:Vera autem decem categorematum genera, veræ categoriæ decem ſunt,cauſſæ, facta, ſubjecta,adjuncta,diſſentanea,comparata, nominum ratio,diviſio,definitio, teſtimonium: Veræ(inquam)ſunt hæ decem categoriæ; quas præcipué ex Ariſtotelis Organo, tum ſecundum Ariſtotelis leges & principia collegimus: Veræ(inquam) ſunt hæ decem categoriæ, quæ omnes omnis enuntiationis, affirmatæ, negatæ, veræ, falſæ, partes; omnem materiam continent.

CAP. VI. *De Subſtantia.*

QUID eſt ſubſtantia?Categoria non definitur:hoc autem jam monui: Dico ſimiliter ducentis & triginta verſibus, qui conſumuntur in hoc capite,ſubſtantiam non definiri.At dicet aliquis, Summum genus eſt, nec poteſt definiri:At(inquam)definiuntur genus,ſpecies,differentia, proprium, accidens,individuũ,tota ſubſtantiæ categoria ſuperiora,generaliora,id eſt naturâ priora,á quib. conſequentia non convertitur: nihil enim eſt in categoria ſubſtantiæ,quod non ſit eorum aliquid: nec tamen genera, ſpecies, differentia, proprium,accidens, individuum quarumcunque rerum, ſunt in categoria ſubſtantiæ.Deinde quid de relatione & qualitate reſpondebis, quam tamen vult Ariſtoteles initio definire? Paribus in cauſſis cur jus tam diſpar erit; ut illic initió definiantur duo ſum-

ma genera; hîc dicatur, quia ſummum ſit, definiri non poſſet.
Saltem fuiſſet initió (ut methodus & artis vera collocatio re-
quirit) ſi non accurata definitio, at certé quædam deſcriptio:
At ea nec primo, nec medio, nec extremo loco eſt: nulla uſquã
eſt: nec quid ſubſtantia ſit, omnino poteſt hîc intelligi. In toto
capite, quatuor omnino ſunt, quę ad generalem & omnis ſub-
„ ſtantiæ communem differentiam videantur ſpectare: Com-
„ mune ſubſtantiæ, Non eſſe in ſubjecto, συνωνύμως dici, Nil ha-
„ bere cõtrarium, Non ſuſcipere magis & minús. At ſecundum,
commune eſt omnium cujuſcunq; categoriæ categorematũ:
nam homonymum, nullius eſt certi generis, nullius categorię
proprium: Reliqua veró, primum, tertium & quartum, nega-
tiones tantúm ſunt, per quas nil deſignatur aut deſcribitur: in
arte vetant Ariſtotelis leges eſſe quicquam niſi κατὰ παντὸς,
καθ᾽ αὑτὸ, καθ᾽ ὅλȣ πρῶτον, quorum hîc nihil eſt. Et in primo
„ quod Ariſtoteles ait, quæ in ſubjecto ſint, nomine tantúm di-
„ ci, non etiam ratione: albumq; dici de corpore, albi definitio-
„ nem & rationem non dici. falſum eſt: ut enim corpus, eſt albũ,
ſic viſum diſgregat. ut Cicero dicitur orator, ſic bene dicendi
peritus veré dicitur: nec cujuſquam accidentis nomẽ veriús de
ſuo ſubjecto dicetur, quám accidentis definitio. Quæſtio autẽ
quæ hîc adhibetur de partibus ſubſtantiæ, quæ ſubſtantiæ eti-
am ſint, Analytici primi capite triceſimo tertio diſſeritur. Ter-
tium quomodo verum ſit, animadvertatur: etenim rationale,
& irrationale, contraria ſunt, & ſub eodem genere plurimúm
differunt: Quæ definitio contrariorum objecta in categoria
quantitatis, non refellitur. Et quod dico, ſpecies ſub eodem ge-
nere contrarias eſſe; ejus rei teſtimonium ab Organo capio.
Etenim Porphyrius in capite de ſpecie, vocat non ſolúm op-
poſitas differentias ſub eodem genere, ſed oppoſitas ſpecies;
cúm quærit velut impoſſibile quoddam, quomodo genus ſub
ſe contrarias differentias habeat: & reſpondet, poteſtate, non
actu habere; ne oppoſita in eodem eſſe videantur. Imó veró
Porphyrius idem cúm tria genera differentiarum facit, maxi-
mam pugnam & differentiam definit ex ſpecifica differentia:
At talibus differentiis homo & beſtia ſub eodem genere dif-
ferunt. & idem author ait, differentias contrarias nunquam
miſceri, contraria accidentia interdum miſceri. Ubi nõ ſolúm
formas ſubſtantiarum cõtrarias efficit; ſed multó magis con-

trarias,

trarias, quám inter ſe accidentia contraria ſunt. Sed decimus liber Metaphyſicæ hac de re rectiús docebit, teſtimonio Ariſtotelis ampliſſimo & clariſſimo, differentias contrarias eſſe, & differentias contrariorum eſſe. Hoc igitur dogma falſum eſt: & ſi maximé verum ſit, tamen commune tantúm ſit accidens, & cum quantitate poſtea ſit cõmune: nec eo poteſt ſubſtantia deſcribi. Quartum ſi verum ſit, tamen poſtea cum quantitate ſit item commune; neq; ſubſtantiam proprié quicquam deſcribit, ſed accidens commune eſt. Quare quæ referri poſſint toto iſto capite ad generalem ſubſtantię definitionem aut deſcriptionem, non ſolúm nil proprié definiunt aut deſcribunt, ſed falſa etiam proponunt. Supereſt ut conſideremus quæ ſpecialiter ad ſpecies ſubſtantiæ definiendas ſunt accommodata. Duæ proponuntur, prima ſubſtantia & ſecunda. Quæ partitio ſi de nominibus intelligatur, valde ſit abſurda: nec aliud erit prima & ſecunda ſubſtantia, quám nomen ſubſtantiã ſignificans, propriæ & appellativæ qualitatis, ut Grammatici loquuntur: & ſic prima ſubſtantia appellatur Analytici primi capite triceſimo octavo, propria ſubſtantia. Si de rebus; multó abſurdior: nec enim genus animalium aliud eſt reipſa, quám ſingula animalia collecta: nec ſubſtantiæ ſpecies alia eſt in ſecundis ſubſtantiis, quám eſt in primis. Et licet in cæteris categoriis eodem modo partiri, ut prima dicatur & ſecunda quantitas, & reliquæ categoriæ ſimiliter. Sed tamen videamus quæ pertinent ad primam ſubſtantiam in hoc capite: primæ ſubſtantiæ neque de ſubjecto dicuntur, neque in ſubjecto ſunt, neque magis neque minús ſubſtantiæ ſunt. Negationes ſunt, quæ nil nobis proprié deſcribunt: nulla categoremata affirmata, nullas categorias affirmatas ſignificant. De prima ſubſtantia omnia alia dicuntur, vel in ea ſunt, & ideo maximé ſubſtantiæ: Itaque primis ſublatis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliorum quicquam eſſe. Hic poſtremus locus, eſt valde lubricus. Subſtantiæ primæ, quámvis nulla ſit hîc earum definitio, tamen res materiatæ & corporeæ & ſenſiles, & in quibus accidentia omnia ſint, & quæ ſecundum ſui mutationem contraria ſuſcipiant (ut pauló póſt dicetur) ſignificantur ab Ariſtotele: præter eas, negatur quicquam eſſe: & ſic Porphyrius in libello de categoriis decem, per Bogavium converſo, ait, ſubſtantiæ nomine idem quod corpus accipi: & ſic

Ariſtoteles modó loquitur, ſublatis ſingularibus ſubſtantiis ſeu corporibus, nihil remanere: & tamen corpus hoc eſſentiale poſtea in Categoria quantitatis fiet accidens eſſentiæ. Tanta in his dialecticorum placitis ab Ariſtotele collectis eſt inconſtãtia; ſive Archytas primus author, ſive quivis alius fuerit. Plato ſæpe docet, deum, deiq; æternam ſapientiam, ideas, genera ſpeciesque rerum complexam veré eſſe. Omnia iſta ſenſibilia, quæ hîc primæ ſubſtantiæ nominantur; cúm oriantur & intereant, in dies (vel horas potiús) mutentur, veré non eſſe. Hic igitur á quocunque Ariſtoteles hanc doctrinam collegerit, Platonicæ philoſophiæ contrarius, ait, ſubſtantias in quibus quantitas, qualitas & reliqua ſenſilia ſint, quæ contraria ſecundum ſui mutationem ſuſcipiant, ſolas veré eſſe: ſolas principaliſſimé, primó, maximé eſſe; & iis ſublatis, nil aliorum remanere. Quare neque Deum, neque angelos, neque hominum animos ſubſtantias eſſe; imó nil prorſus eſſe, atheus ex hac Ariſtotelica doctrina concludet. Nam cùm omne ens Ariſtoteli dividatur in categorias decem, Deus & angeli, é novem categoriis accidentium nil ſint; & his poſtremis conditionibus, etiam de genere ſubſtantiæ tollantur: Ariſtotelis ſané iſtâ doctrinâ nihil erunt. Hæc doctrina, impia eſt; á quocunque philoſopho ſit hîc ab Ariſtotele collecta: Longéque verior eſt illa in Interpretatione, libri ſecundi capite tertio, ſententia, ab
» eodem Ariſtotele collecta: Quædam, ſunt actus ſine potentia,
» ut primæ ſubſtantiæ. Ariſtoteles igitur illo Interpretationis loco ſtatuit quaſdam ſubſtantias, quæ non ſecundum ſui mutationem contraria ſuſcipiunt; quod hîc negatur. Longé etiã verior eſt illa ſententia nono capite primi de Cœlo, quę divina
» ſupra mundũ & cœlum entia, immutabilia & impatibilia col-
» locat: optimamq; & beatiſſimã vitam ſempiterno ęvo degen-
» tia: unde cęteris rebus præſtetur, aliis quidem uberiús, aliis par-
» ciús, & eſſentia & vita: quod idem repetitur in Philoſophia, & magnificentiús etiam aſſeritur. Ergo categorica iſta ſententia, impia eſt; & meliore apud Ariſtotelem ſententia corrigi-
» tur & emendatur. Sed cætera videamus: Primarum ſubſtan-
» tiarum categoremata, ſunt etiam cæterarum categoremata. Commune accidens eſt. Idem de aliis categoriis dici poteſt: Primarum quantitatum categoremata, ſunt etiam ſecunda-
» rum. hoc proprié nil deſcribit. Prima ſubſtantia ſignificat hoc

aliquid;

aliquid: id eſt, ut jam dixi, eſt propriæ qualitatis: & id categorema, accidens eſt cum cæteris categoriis commune. Unũ ſupereſt, quo videatur prima ſubſtantia poſſe deſcribi, quód ſecundum ſui mutationẽ contraria ſuſcipit. At hęc linea, ſic contraria ſuſcipiet, & ſecundum ſui mutationem modó recta, modó curva erit: modó longa, modó brevis: ſic color idẽ, modó ſimilis eidem, modó paululúm mutatus diſſimilis. Hoc denique categorema, accidens eſt commune; & valde tamen conſiderandum: Impietatem enim illam in-primis ſuſtinet, quód primam ſubſtantiam nullam dicat eſſe, quæ contraria ſecundum ſui mutationem non ſuſcipiat: quod Deo & illis ſupramundanis Ariſtotelis entibus non poſſit convenire. Ergo ſubſtantia prima quid ſit, ex his præclarorum categorematum dogmatis percipi non poteſt. Secunda ſubſtantia multó obſcuriús explicatur: quód ſpecies ſit, aut genus, primæ. At prima ſecundaq; quantitas qualitasq; (ut dixi) poteſt iſto modo dici: & ſecunda quantitas, quę ſpecies ſit primæ. & hoc accidens cõmune eſt. Secundarum ſubſtantiarum magis ſubſtantia ſpecies, quám genus. Hoc ex illa pietate eſt; quia prima ſubſtantia, quæ oritur, quæ interit, principaliſſimé; primó, maximé dicitur: Ideo ſpecies, quæ propiús ad eam accedit, magis ſubſtantia, quám genus. Sed quód ſubſtantia prima hîc efficitur ſubjectum magnitudinis, falſum eſſe prædiximus: nam ad talem corpoream ſubſtantiam procreandum, magnitudine Phyſicus nihil offendet antiquius. Sed de hoc rurſus poſtea. Secunda ſubſtantia ſignificat quale quid, & magis genus quám ſpecies. At Porphyrius genere & ſpecie, quid: differentia, quale quid ſignificari docet; & idem in Topicis affirmatur: nec ex iis ineptiis cognoſces omnino, quid ſit ſecunda ſubſtantia: Hęc enim categoremata, communia duntaxat accidentia ſunt. Quamobrem tam longa tot verſuum oratione, ſubſtantia neque generaliter, neque ſpecialiter explicatur. Imó neq; ſatis proprié nominatur: οὐσία enim, quo verbo hîc utitur Ariſtoteles, eſſentiam ſignificat; & cõmune nomen eſt, & cauſſas complectitur; & ſic in Philoſophia 8. cap. 5. lib. ſolidiús Ariſtoteles philoſophatur, cúm hanc catogoriam interpretãtur de cauſſis, præcipué materia & forma; neque communitatum quiſquilias in eſſentia repetit; & materiam tamen generaliter intelligit; ſeu ſenſilis, ſeu intelligibilis & expers corporis ea ſit. Itaque

& quantitatis & qualitatis eſſentia dici poteſt: ſic in definiendis ſynonymis & homonymis, ratio eſſentię accipitur. Sic Ariſtoteles ipſe appellat formam, cujuſq; rei eſſentiam: Sic ſæpe etiam totam rei naturam. Id, quod modó dicere voluit, explicare autem non potuit: magis proprié ὑπόςασις, ſubſtantia diceretur: quo etiam verbo Porphyrius utitur. Ergo etiam nomine communi, & omnium ſive quantitatum, ſive qualitatum, ſive rerum cæterarum naturā complexo, categoria hæc etiam comprehenditur: ut neque etiā ex tam longæ orationis (ſi lubet) definitione, neque nomine percipiatur: Imó veró quod multó majus, unā doctrinâ percipi nequaquā poteſt: cúm iſta ſubſtantiæ categoria complectatur Theologiam de Deo & angulis: Phyſicam de ſubſtātiis corporeis: & ſimplicibus, aëre, aqua, terra: & compoſitis: tum inanimis, ut aſtra ſunt vicino in cælo, meteora in aëre: ut in aqua, maria, flumina, fontes: ut in terra, lapides, metalla: tum vivis, ut ſunt ſtirpes, pecudes, homines: Et ſi cōprehendi poſſet; attamen ejuſmodi rerum per genera & ſpecies deſcriptio, id eſt categoria, non eſſet Dialecticæ ſeu Logicæ propria, ſed Theologiæ, ſed Phyſicæ. Idq; ideo Ariſtotelea illa homogeniæ lege rejicio. Præcepta artium (ait Ariſtoteles) homogenea ſunto: Arithmeticū, in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον: geometricū, in Arithmetica eſt ἀνάριθμον. Ergo (inquam) quod Theologiæ, quod Phyſicæ homogeneum ſit, in Logica eſt heterogeneum: ideoq; tollendum. Logica altior eſt, (ut ait Ariſtoteles) totaq; & entis & non entis communis. Diſtinctiones hîc expecto, quód ſubſtantiæ aliter tractentur á Logicis, aliter á Theologis, Phyſicis: quia Logici, quatenus enuntiationes ex his faciunt, ſubſtantias cōſiderent. Hoc nempe catholicum medicamentum eſt, quo tam multa vulnera, contra catholicas Ariſtotelis leges huic arti impoſita curentur. At iſta bella ratione, omnes artes Logicæ artis partes erunt; quia nihil in his eſt, ex quo enuntiatio fieri non poſſit. Captiones igitur omittamus: Ariſtotelis ſumma illa & indubitata principia ſectemur, & iis judiciis noſtra judicia conformemus. Collegerit hæc Ariſtoteles, ut collegiſſe exiſtimatur: At certé ad illius catholicæ libræ lancem non examinavit: qua tamen omnes artes, omneſque ſcientias examinandas eſſe judicavit. Nónne (inquies) quæri ſolet in rebus omnibus primúm quæ ſit eſſentia rei, qua de agitur? Certé, ſed eſſentia quæ ſic in omnibus

mnibus rebus quæritur, ſignificat non unicam ſpeciem entis, ut hîc Ariſtoteli ſignificat: ſed entis, imó etiam non-entis cujuſvis cauſſas, propter quas revera eſt aut fingitur: ſignificat deniq; naturam, & illud quod quid eſt, ſæpe in Organo dicitur: non ſignificat iſtam corpoream eſſentiam, á cæteris novem categoriis diſtinctam. Illam igitur eſſentiam in primo logicæ inventionis loco, cauſſarum nomine doceamus; & ut neceſſariam, homogeneam, propriam, id eſt catholicam, teneamus: Iſtam inutilem, heterogeneam, impropriam, rejiciamus.

CAP. VII. *De quantitate.*

SUBSTANTIAE categoria conſiderata, ad reliquas veniamus; quæ accidentis nomine vulgó appellantur. nō rectè. accidēs ſeu *συμβεβηκὸς*, eſt nomē caſus, fortunæ, temeritatis: quo non rectè dicitur, quicquid non eſt *οὐσία*: effecta enim, ſubjecta, adjuncta præter illud accidēs innumerabilia ſunt. &, ſi nomine eſſentiæ intelligatur ſubſtātia: ut herba, arbor, animans; tali eſſentiæ non omnis quantitas, non omnis qualitas adventitia poſſit eſſe: omni enim quantitate & qualitate detracta, quænam vel herba, vel arbor, vel animans non dico eſſe, ſed cogitari omnino poſſit? fatua igitur eſt iſta categoriarū diſtributio. Sed de quantitate rurſus poſtea, quomodo nō ſit accidens talis eſſentiæ. Secundā igitur categoriā perſequamur. Qualis igitur quantitatum categoria eſt? Idē videlicet prorſus in ſecūda categoria reperiemus, quod in prima comperimus: ducentis ac neſcio quot ſenariis verſibus, neque quantitatem in univerſum, neque quantitatis ullas ſpecies definiri, aut omnino proprié deſcribi; & toto capite nihil omnino dialecticum inſtitui. Tria ſunt toto capite, quæ videntur ad quantitatē deſcribendam accommodari, Nil habere contrarium: Non “
magis & minús ſuſcipere: Secundum quantitatem æquale vel “
inæquale dici. Primum, falſum eſt; quia multum paucum, magnum parvum, contraria ſunt & adverſa, non relata: Quippe “
quorum alterum ſine relatione alterius poſſit intelligi. Nec ſequitur, ſi diverſi ſubjecti reſpectu, idem magnum ſit & parvum, ideo contraria non eſſe: Hac enim ratione, relata ipſa, oppoſita non eſſent, quia idem pater & filius. Tum veró quid de loco ſurſum & deorſum dices; cúm videas, in hoc ipſo capi-

te,contraria & dici & probari; neque probationem refelli? Ergo primũ hoc dogma,falſum eſt, Quantitati nihil eſſe cõtrarium vel adverſum: (Sic enim ut in ſcholis dicitur,contrarium modó ſumatur)& ſi maximé verum ſit; tamẽ commune cum ſubſtantia,ex Ariſtotelis ſententia fuerit, qui docet ſubſtantiæ nil eſſe contrarium. Hic igitur quantitatis explicatio propria nulla eſt; negatio eſt rei, aut falſa, aut certé communis. Secundum dogma,ſimile eſt: falſum primó, quia ut in qualitate albor & nigror, licet non ſuſcipiant magis & minús; tamen candidum & nigrum, ſuſcipiunt: ſic in quantitate, quámvis longitudo, altitudo, multitudo nõ ſuſcipiant magis & minús; attamen longius,latius,altius,plus dicimus: & longiſſimum,latiſſimum,altiſſimum,plurimum. Ergo ſecundum dogma falſum eſt: &,ſi maximé verũ ſit; tamen ex Ariſtotelis ſententia, cum ſubſtantia commune fuerit,quę item nec magis,nec minús capiat.Hoc igitur etiam dogma nullam nobis quantitatis explicationẽ propriam affert. Tertium dogma, æquale vel inæquale dici,omni quantitati convenit; At non ſoli. Etenim primúm loco,tẽpori,orationi convenit,ut categoriarũ author hîc affirmat: At horũ trium mox demonſtrabo quantitatem per ſe nihil eſſe. Deinde cúm duos calores, trium vel quatuor graduum cõparamus,quomodo dicemus? an ſimiles? At ſimilitudinẽ hîc non conſideramus: Poſſunt enim ſimiles eſſe alter trium, alter quatuor graduum; & aliquã qualitatem eandem habere,á qua ſimiles dicantur: Æquales hîc appellabimus. Ergo tertium hoc dogma,non huic ſolúm quantitati,quã Ariſtoteles ſeparare vult á cæteris categoriis,cõvenit;ſed accidẽs commune eſt; & naturalis uſus aliis categoriis id attribuit. Ac quidam eſt quantitatis communior & generalior in uſu naturalis & humanæ rationis,ſenſus, quám arithmeticis & geometricis artibus comprehendatur: quiq; neq; diſcreta,neque continua quantitate contineatur. Sic unus dialecticæ inventionis communis & generalis de cõparatione locus, duas facit quaſvis res (ſeu ſubſtantiæ,ſeu quantitates,diſcretæ continuæve, ſeu qualitates,ſeu actiones,paſſionesq; fuerint) majores, minores, æquales:imó veró cauſſas,facta,ſubjecta,adjuncta, diſſentanea, categoriis omnibus altiora & generaliora,ſic plerunq; cõparamus:& quantitatis mentio,quæ poſſit in dialecticis tractari,ea ſola eſt:& in Topicis Ariſtoteles de comparatione ita loquitur.

Sic

Sic in omnibus categoriis de intentione & remiſſione quærit; Qualitas, actio, paſſio, magis & minús dicúntur: Subſtantia, quantitas, magis & minús non dicuntur. nec iis vocabulis (magis & minús) ſolas numerorum, linearum, planorum, corporum dimenſiones intelligit; ſed logicam illam & univerſalem quantitatis notionem ſequitur. In Philoſophia, libri quarti capite 2, & undecimi libri cap. 3. veriſſimé docetur: æqualitatem & inæqualitatem, primas entis eſſe differentias: ut omne ens ſit æquale vel inæquale: non autem ſola hæc categorica quantitas. Quare tã multis Ariſtotelis teſtimoniis hoc dogma refellitur: neq; categoricæ quantitatis proprium eſt, æquale vel inæquale dici. jam veró Ariſtoteles 14. cap. 5. Phil. cũ qualitatis categoriam profitetur, has cõmunitatum ineptias omiſit. Cõcludamus igitur, quantitatem tribus his dogmatis, Non habere contrarium: Non ſuſcipere magis & minús: Æquale vel inæquale dici, á cæteris categoriis diſtinctam; neq; abſoluté definiri, neq; propria deſcriptione ulla comprchẽdi. Atq; hæc de genere: ſpecies videamus. Dividitur varié, Quanti aliud quidem eſt diſcretum, aliud continuum: Atq; aliud quidẽ ex poſitionem inter ſe habentibus invicẽ ipſis partibus conſtat: aliud ex non habentibus poſitionem. Secunda diviſio inutilis eſt; & ſi quid utilitatis habet, id eſt in prima. Diſcretę quantitatis partes hîc fiunt numerus & oratio: continuæ, linea, ſuperficies, corpus, locus, tempus. Harũ partium nulla prorſus definitur: non eſt ſatis: falſæ ſpecies pro veris ſupponuntur, locus, tempus, oratio. Etenim quæramus quid de loco in Phyſicis Ariſtoteles ſentiat: nónne docet, locum, ſuperficiem eſſe corporis phyſici, corpus aliud continentis? Ex hac igitur Ariſtotelis doctrina videant interpretes quid concludamus:

Omnis continua quantitas, phyſico materiatoque corpore & motu ſoluta liberaque conſideratur:
ſic enim á geometris conſideratur.

At locus á phyſico materiatoque corpore abſtractus non poteſt conſiderari:
Si quidem loci eſſentia cum phyſico corpore cõjuncta ſit: nec omnino revera geometræ, cùm tam multa de continuis quantitatibus præcipiant, de loco quicquam tanquam quantitatis ſpecie præcipiunt.

Locus igitur non eſt quantitas continua.

Poſtremó videamus, cúm in eadẽ diviſione genus eſſe debeat & ſpecies (ut in Topicis Ariſtoteles ait primo cap. quarti) quĩ fieri poſſit, ut loci interrogatio (id eſt, ubi) ad aliã categoriam pertineat, reſponſio de loci generibus & differentiis ad aliã: & quales his nodis ſolutiones adhibeantur, animadvertamus. Categoria, generaliſſimũ, ſubalterna, ſpecialiſſima, homogenea complectitur: generaliſſimum in una categoria cõſtituimus; ſubalterna & ſpecialiſſima reponimus in alia. Sed de Ariſtotelis errore in definiendo loco, Phyſicæ Scholæ loquentur. Locus enim logica res eſt; & locus vel in Ariſtotelis philoſophia eſt puncti, eſt Dei, non ſolúm corporis phyſici. Hæc igitur ſpecies falsó quantitati continuæ ſubjicitur; neq; continua quantitas eſt, locus. De tempore manifeſtiús etiam concludo: Tempus, non eſt continua quantitas: quid ita? Profer nobis ẽ Phyſicis Ariſtotelicam definitionẽ temporis: ut ſicut antea de loco, ita nunc de tempore ratiocinemur. Tempus, eſt numerus motus ſecundum prius & poſterius. Sic ergo concludamus: Nullus motus eſt cõtinua quantitas: nec.n. generatio, corruptio, accretio, diminutio, alteratio, ad locũ latio. Quod etiam Ariſtoteles in Phyſicis nominatim docet; cúm quarto libro tempus ait eſſe continuum, ratione motus, & motum ratione magnitudinis. Verba ejus ſunt quarto libro: Quia magnitudo
" continua eſt, ideo & motus continuus: & quia motus conti-
" nuus eſt, ideo & tempus etiam continuum: Quantus enim eſt
" motus, tantũ eſt & tempus. Quod prorſus idem dicitur in Philoſophia, libri quinti capite decimotertio. Statuo igitur ex Ariſtotelis doctrina, ſyllogiſmi propoſitionem:

Nullus motus, eſt per ſe continua quantitas.

Tum aſſumo:

Tempus eſt motus, numeratus nempe.

Deinde concludo:

Tempus igitur per ſe, non eſt quantitas.

Addo etiam ad definitionem, theorema illud & decretum mathematicum:

Continua quantitas, ab omni motu materiaque, abſtracta conſideratur:

Tempus non poteſt ſic conſiderari: imó natura ejus, eſt motus:

Tempus igitur non eſt per ſe quantitas:

Deinde

Deinde rogemus geometras; ſi tempus ſit ſpecies quantitatis continuæ; cur in Geometria & continuarũ quantitatum doctrina, nullũ de · mpore præceptũ poſuerint? Poſtremó etiam quæramus, cur (quando) quæ temporis quæſtio eſt, aliam categoriam faciat; aliam tẽpus & temporis ſpecies, quæ huic quæſtioni reſpõdeantur: ejuſdẽq; corporis caput alibi, alibi diſcerpta á corpore membra jaceant? Quapropter tempus quantitatem per ſe nõ eſſe concludo, & falsó ſpeciem hanc quantitati ſubjectam: Sed tamen ut locus, ſic tẽpus, logicé poteſt intelligi pro duratione rerum, quod omni magnitudine multo eſt prius atq; antiquius: utq; locus in ſubjectis, ſic tempus in adjunctis comprehenditur: quod totum in explicatione Dialecticæ pleniús eſt expoſitum. Supereſt oratio, quæ cúm ratione ſyllabarum longarũ & brevium, quantitas appelletur: & lõga ſeu naturâ, ſeu poſitione ſyllaba definiatur, quæ duo habet tẽpora: brevis, quę unũ habet: & cúm definitio, definiti cauſſa ſit: tempus autem in definitione longæ vel brevis naturâ ſyllabæ ſtatuatur: diſputandum pluribus minimé fuerit; orationem, temporis ratione quantitatem eſſe non poſſe; cúm tempus ipſum, quantitas per ſe minimé ſit. Quare & hæc ſpecies falsó quantitati ſubjecta. Unde jam quæſtionem primam repeto: & concludo, quid ſit quantitas, ex his præceptis diſtingui, definiri, deſcribi nullo modo poſſe. Deinde totam categoriã prorſus inutilem & alienam eſſe, ad extremum moneo: Etenim interpretes Organi, qui hæc interpretantur, convertant ſeſe ad earum rerum, quæ huic categoriæ ſubjiciuntur, doctrinam: arithmetica & geometrica eſt. Videant, ad totũ Euclidem, ad totum Archimedẽ, ad totos deniq; Arithmeticos & Geometras intelligendum, quid proderit ſcire, quantitatem nihil habere contrarium: non ſuſcipere magis & minús: locum, tempus, orationem, quantitates continuas eſſe: Hæc (inquam) perpendant & æſtiment, quem uſum, quem fructum, in vera quantitatum doctrina habeant: nullum horũ categorematum in totis mathematicis comperient. Quæ cúm ſecum reputaverint; ignoſcẽt (ut ſpero) ſedulitati meę: & ſi ęquiores eſſe volent, gratias habebũt, quód de tantis reb. tã ſtudioſé admoneam. At fortaſſe, ut de categoria ſubſtantiæ, ſic de categoria quãtitatis aliquis requirat: ſi perfecta ſit, qualis ea tandem ſit futura. Ego veró mirabilẽ quandam & divinam numerorũ & lineamen-

torum,& ſingulari methodo deſcriptionem factam agnoſcerem, quæ id nobis repræſentaret;quod adhuc homo nemo repræſentare potuit. At hæc categoria nequaquã eſſet in logicis artibus inſtituenda. Catholicam Ariſtotelis legem huc appello: Fines artiũ regantur,ait: Quod eſt Geometriæ proprium, in Arithmetica eſt ἀνάριθμον quod Arithmeticę proprium eſt, in Geometria eſt ἀγεωμέτρητον Denique quod artis cuiuſque proprium eſt,in alia arte eſt alienum.At numerus, Arithmeticæ: linea,ſuperficies,corpus,Geometriæ propria materies eſt: In logicis igitur artibus eſt aliena: Nec quantitatis hujus categoricæ conſideratio,in Logicis eſt catholica: Tollatur igitur è Logicis libris, quoniam Ariſtotelea lex ita præcipit. Diſtinctiones hîc futuras intelligo, quales antea fuêre: Quantitas, quatenus ex ea fiunt enuntiationes, ad Logicam pertinet. At Ariſtoteles nunquã diceret, geometrica eſſe Arithmeticæ,quia numerari poſſent:Sic.n.legem illam cognationis violaret,quã tãtopere celebravit. At hi fines Dialecticæ valde ridiculi eſſent: Nihil eſt,ex quo nõ poſſit enuntiatio fieri:Ergo nihil eſt, cujus pręceptio ad Logicã non pertineat.Quænã iſta complexio eſt? Nónne(dices)in omni re quantitas quæri poteſt:ut ſit etiã generalis & communis: ideoq; Logica quantitatis ſit conſideratio? Certé quantitas in omnibus rebus quæri poteſt.At nõ hęc numeri,lineæ,ſuperficiei,corporis: ſed illa quæ comparatione parium, majorum, minorum diſputatur: Æqualitatem & inæqualitatem Ariſtoteles ad omnes entis differentias retulit: & ſic quantitas eſſentiæ vel corporeæ accidens fortaſſe dici poſſit,quód ei accidat ut æqualis alteri vel inæqualis dicatur: & talem quantitatis categoriam in Dialectica retinemus: comparationemque facimus parium, majorum, minorum: & ſic in Organo, ęqualitatis & inęqualitatis logicus ſenſus frequenter adhibetur;cúm Ariſtoteles ait,primas ſubſtantias,item ſecundas ſubſtantias,ejuſdem generis ſpecies, æqualiter ſubſtantias eſſe: individuum, ſpeciem,genus, inæqualiter: ſpeciem magis quám genus: individuum maximé omnium. Item cúm Porphyrius ait, genus,ſpeciem, differentiam,proprium etiam,dici æqualiter; accidens inæqualiter, modó magis, modó minús: his comparationis vocabulis,neque numerus,neque magnitudo ſignificatur: Senſus hic quantitatis logicus.Et iſta nimirum quantitas eſt logica, quam in logico comparationis

loco

loco tradi & inſtitui ex Ariſtotelis catholica lege volumus. Enimveró ex omnibus categoriæ hujus ſophiſmatis mirabile fuerit illud: corpus in ſubſtantię categoria fieri genus alterum eſſentiæ, & tamen corpus in categoria quantitatis fieri accidēs eſſentiæ. utrum phyſicum, corpus illud eſſentiæ eſt, quod conſtat materia prima & forma, taleq; corpus ſine quantitate ulla vel lineæ vel ſuperficiei vel corporis cogitatur? Id enim vulgus in ſcholis ſic accipit. At (inquam) materies illa prima, eſt merum in phyſicis inſomnium; ut Phyſicæ Scholæ docuerunt: & Ariſtoteles in libris de Cęlo multo accuratior philoſophus eſt; ubi docet, geometrici & phyſici corporis differentiám eſſe in eo, quód geometricū ſit ἐξ ἀφαιρέσεως, phyſicū ἐκ προσθέσεως. vereq; geometria de magnitudine, generalis eſt ad opticam, aſtrologiā, phyſicam reliquā; magnitudoq; opticis, ſyderalib⁹, phyſicis qualitatib. antiquior; utq; natura priús animal quàm hominem, ſic corpus priús quám phyſicum corpus effecit.

CAP. VIII. *De iis quæ ſunt ad aliquid.*

DUAS adhuc categorias animadvertimus, categorematum quæ pollicebantur, inanes, nec ullum logicæ artis catholicum pręceptum continentes: tertia ſpeciem oppoſitorum, id eſt relata, ducentis ac neſcio quot verſibus nobis promittit; & definitur initio, contrá quám in duabus categoriis factum eſt; quamvis ſummum genus interpretib. videatur: Sed ita tamen definitur, ut hac definitione nil ab aliis categoriis, ſubſtātię, qualitatis, poſitionis, diſcretū & diſtinctū habeamus: optabiliusq; fuiſſet, relationem omnino non definiri. Relatorum vera á cęteris differētia fuerat, hoc ipſum quod ſunt, aliorū dici: ut pater filii pater: filius, patris filius. Quid igitur? quomodo hîc relata definiuntur? Quęcunq; hoc ipſum quod ſunt, " aliorum eſſe dicuntur: vel quomodolibet aliter ad aliud: Et hac " definitione, ſubſtantiæ, ut caput, manus: item quantitates, ut magnum, parvum, multum, paucum: qualitates etiam, ut ſcientia, virtus, habitus: & feré omnes aliæ categoriæ comprehenduntur. De ſubſtantiis, quia res alienior eſſe videbatur, dubitatio tandem quædam facta eſt: res tamen ſuſpenſa, nō definita eſt: ut poſtea in capite de qualitate, quæſtio eadem ſic incerta relinquitur: quaſi poſſit, eadē res diverſis categoriis ſubjici. Ergo hæc definitio, quia relationem nil diſtinguit ab aliis

categoriis, quia proprium ejus nil oſtendit; nil etiam definiet definire enim, non eſt ſolùm rem explicare, ſed etiam certis & ſuis & propriis finib. terminare: unde definitio dicta eſt. At (inquies) multa diſputantur in hoc capite, quib. definitio illa confuſa reſtitui poſſit. Minimè (inquam) imò quæ veræ definitionis propria erant, confunduntur; & falſis relatis attribuuntur,
„ vel improbantur. Quatuor ea dogmata ſunt: Primum, Rela-
„ tioni eſſe aliquid contrarium: ut virtuti, vitium: Secundũ, Re-
„ lationi magis & minùs ineſſe, ut ſimili æquali. at ab Ariſtotele in Ethicis definitur virtus abſque ulla vitii relatione: ſic vitium definiri poteſt: & tamen habere contrarium, commune eſſet cum qualitate, ut habere magis & minùs. Duo reliqua veræ
„ relationis propria erant: Tertium, ad convertentia dici: ut pa-
„ ter, filii pater: & filius, patris filius: Quartum, Simul eſſe naturâ:
„ ut ſi pater eſt, filii pater eſt: & ſi filius, patris filius: Et hujus rationis in utroque cauſſa mutua ſit: Hæc duo (inquã) in hoc capite cum falſa ſubſtantiarum & aliarum categoriarum relatione communicata ſunt: Imò quartum, Simul eſſe naturâ, negatur relatorum eſſe proprium, quia ſcibile & ſcientia non ſimul ſint naturâ. At in conjugatione nominum, ſcibilis & ſcientia, fallacia eſt; nec in eadem ſignificationis ratione ſumuntur: Scibile enim, potentiam; ſcientia, actum ſignificat: ſicut in hoc conſectario (Bona facit, ergo bonus eſt) captio eſt, quia conjugata diſſimiliter ſumũtur: habitus & ſubjecti fallacia eſt: de qua primi Analytici capite triceſimo ſexto. Proprior relationis ſpecies eſſet in (ſcitum & ſcientia) quia utrumque, actum ſignificat: vel fingendum nomen (ut Ariſtoteles etiam in hoc capite admonet) quo ſignificaretur utrumq; relatum ſimiliter. Ut circulus ſciri poteſt: ergo poteſt ejus eſſe ſcientia: & contrà. Adde etiã q ſcientia ſine ulla relatione ſcibilis, vel ab Ariſtotele definitur in poſterioribus. Analyticis, cognitio rei per cauſſam, propter quã res eſt: & cognitio per demõſtrationem. Quare relationis definitio, tam verboſa tamq; prolixa oratione, in hoc capite non explicatur, ſed conturbatur, & falſa denique traditur. Duabus primis categoriis nulla neque generalis, neque ſpecialis ſubſtantiæ vel quantitatis definitio tradita eſt: In tertia plus eſt factum: Vera enim definitio relatorum, quæ fuerat (hoc ipſum quod ſint, aliorum dici) falſa adjectione cõturbata eſt. Nulla de relatis doctrina prętereà eſt in hoc capite. Sed tamen unum

eſt

eſt vehementer admirandum: Subſtantia quantitasq; categorias non habent: nomen tamen habent categoriæ; & poteſt in ſubſtantiis & quantitatibus per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, categorica deſcriptio fieri. At relatio ne nomen quidem categoriæ ſuſtinet, nedum categoriam habet: nec hîc omnino ſomniari poteſt, quid per generaliſſimũ, ſubalterna, ſpecialiſſima categoricé ordinari poſſit. Cúm de relatis dixeris, id ipſum quod ſunt, aliorum eſſe: & ad id exponendum, dixeris converti, & ſimul eſſe naturâ; nil præterea quod dici poſſit, habebis: nulla ſunt ſubalterna, nulla ſpecialiſſima. Hoc interpretes conſiderare & animadvertere valde vehementerq; cupio: atq; etiam hoc alterum, quod dicturus ſum, accuratiús perſpicere. Diſſerui antea, ſi ſubſtantiæ & quantitatis categoria perficeretur, quales eſſent hæ categoriæ. Huic quæſtioni locus hoc tempore nullus eſt: relatio, categoria non eſt: relatio categoria eſſe nullo modo poteſt. Quid ita? categoremata illa decem, cauſſa, factum, ſubjectum, adjunctum, &c. categoriis ſingulis generaliora ſunt: in unaquaque categoria, ut inferiori videlicet ſubjecto, ſunt cauſſæ & effecta, genera, ſpecies, differentiæ, non contrá. Ergo cúm mihi ſpecialem in ſubjectis rebus, categorematum partitionem polliceare; nónne ridiculum fuerit, ſi cauſſam, dicas eſſe categoriam: ſi ſpeciem, dicas eſſe categoriam: ſi oppoſitum, dicas eſſe categoriam? At relatum, generale categorema eſt: imó particula categorematis: eſt enim ſpecies oppoſiti contrarii. Sic Ariſtoteles nõ ſolúm in Topicis, ſed in hoc Categoriarum libello, oppoſitorum genera quatuor efficit; relata, contraria, privantia, contradicentia. Quamobrem animadvertite, interpretes, quid ſibi velit hæc categoria: & relationem ad locum logicæ inventionis remittite; quia ſpecies eſt oppoſitionis; quam Ariſtoteles in Topicis ad inventionem veré & logicé retulit.

CAP. IX. *De quali ſeu qualitate.*

QUID qualitas? quomodo definitur? quam per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, categoriam interpretatur? Definitio qualitatis vitioſa, partitio vitioſior. Quid eſt qualitas? Interpretes qui negabãt ſubſtantiam & quantitatem, quia ſumma genera eſſent, definiri poſſe; credunt, hoc ſummum, quod putant, genus definire, & qualitatem dicere,

ſecundum quam quales dicimur. At hæc definitio, omnium categoriarum communis eſt: in ſingulis enim categoriis, ſuæ differentiæ ſunt, ſecundum quas quales eſſe dicimur. Sic Rhetores in quæſtionum diviſione (An eſt, quid eſt, quale eſt) qualitati quantitatẽ numeri & magnitudinis ſubjiciunt: & de magnitudine ac numero, quantus ſol, an & unus mundus, ait Quintilianus de quæſtione qualitatis. At fortaſſe multa toto capite ſunt, unde qualitas hæc proprié definiri, & á cæteris categoriis diſtingui poſſit. Minimé: tria enim ſola ſunt, quæ vi-
„ deantur huc ſpectare: primum, habere cõtrarium: ſecundum,
„ ſuſcipere magis & minús: tertium, ſimile vel diſſimile dici. At duo prima non omni qualitati convenire, Ariſtoteles ipſe docet: Rubro nil eſſe contrarium: Figuram magis & minús non dici: Quinetiam addubitat, an qualitas omnino magis & minús dicatur, ut juſtitia & Grammatica: quámvis juſtior & γραμματικώτερος dicatur: quomodo jam docuimus, quantitatem magis & minús dici: Quámvis enim longitudo nec magis, nec minús dicatur: longius tamẽ aliud alio dicitur. & contrarium in ſubſtantia & quantitate eſſe docuimus. Ergo hæc duo, communia tãtúm accidentia ſunt. Differentia itẽ porró, ut diximus, eſt in eadem cum genere, categoria. Ideóq; qualitas, á qua ſimiles aut diſſimiles dicamur: proptereaq; non eſt proprium qualitatis hujus, â cęteris categoriis diſtinctę, ſecundum eam ſimile vel diſſimile dici. Et Ariſtoteles multó veriús
„ loquitur in Topicis, cúm ſimile, diſſimile, facit communem
„ rationem omnis quęſtionis: Itemq; in Philoſophia, libri quar-
„ ti capite ſecundo, & undecimi capite tertio: ubi ait, ſimilitudi-
„ nem & diſſimilitudinem, primas eſſe differentias entis: imó
„ ibidem decimoquarto capite quinti, ubi ait, qualitatẽ eſſe, qua
„ cuiuſque eſſentiæ differentiæ & affectiones nominantur. Sed hæc ſatis: categorema hoc, commune accidens eſſe cognoſcimus: Cõcludamus igitur, á cæteris categoriis diſtinctam qualitatem, neque primo loco definiri, neq; toto capite deſcribi. Partes qualitatis videamus: Quatuor ſpecies nominibus octo proponuntur; habitus & diſpoſitio, potẽtia naturalis & impotentia, qualitas patibilis & paſſio, figura & forma: quæ tamen confunduntur: nullam enim definitionem habent. Habitus diſtinguitur á diſpoſitione; quód ille diuturnior ſit, hæc mutabilior. At quid habitus, quid diſpoſitio ſit, definitio nulla eſt; imó

imó diſpoſitio tandem genus habitus efficitur; & diſtinctio
poſita tollitur,& habitus poſtea pro categoria ſumitur;& ha-
bitus poſtea privationi opponitur:& habitus, Analytici primi
capite triceſimo ſexto rurſus aliter dicitur,ut habitus & ſuſce-
ptivum opponantur;ut ſanitas,habitus:ſanus,ſit ſuſceptivum,
ut homo:nullo tamen loco definitur.Secundo loco potentia
naturalis & impotentia aliquot exemplis ſine ulla definitione
ſequitur; ut ſanus, morbidus. Tertio loco de qualitate patibili
& paſſione,multa diſputantur;quód qualitates elementorum,
calidum, frigidum: item animorum, ut iracundia, amentia,
hac ſpecie comprehendantur: Definitio uno loco nulla certa
ponitur: imó paſſio,quæ cúm ea pro una tantúm ſpecie initio
proponebatur, tandem é qualitatis genere tollitur. Quarto,
figura & forma ſine definitione diſſeruntur; & dicitur,ſecun-
dum formam unumquodque quale eſſe. Quæ forma videtur
ea eſſe,de qua contra Porphyrium diſputavi,quód ille diffe-
rentiam non recté vocaret.Diſtinctio hîc interpretibus non
deerit, quód ad corpus hæc forma pertineat: quaſi ſubſtantiis
corporeis non ſint etiam fofmæ: Sed cogitabunt interea,nil
eſſe tam perversé,tam præpoſteré dictum,quod diſtinctioni-
bus ejuſmodi defendi non poſſit. Adhuc genera qualitatis
quatuor, octo nominibus propoſita, vidimus, nullum defini-
tum vidimus: Quinetiam huic bellæ partitioni nova genera
ſubjecta ſunt, rectitudo, curvitas: & an alia genera qualitatis
ſint,Ariſtoteles addubitat:ſed fortaſſe alius quicunque modus "
apparuerit qualitatis,ait.Quamobrem cúm qualitatis catego- "
riæ definitio vitioſa,tum partitio etiam vitioſior ſit:utilitatem
ſpectemus: quám Logicé Logica iſta facta ſit,expendamus:
animadvertamus in mathematicis,in phyſicis,ethicis, ubi fi-
gura & forma, paſſio & patibilis qualitas, potentia & impo-
tentia,habitus & diſpoſitio verſari videantur: qualis trium do-
gmatum (ſeu res,ſeu nomina ſpectentur) ſit utilitas: Habere
contrarium,magis & minús,Simile vel diſſimile dici:Nullam
in totis artium illarum doctoribus, harum nugarum mentio-
nem reperiemus. At fortaſſis, ut antea,requires,ſi perfecta
categoria ſit,quid ſit ea futurum.Ego veró,quod jam de quan-
titate & ſubſtantia reſpondi, de qualitate reſpondere nullo
modo poſſum:Subſtantia & quantitas quámvis categoriæ ve-
ritatem non habeant, categoriæ tamen nomen ſuſtinent,&

ea quæ pollicentur, complecti poſſunt: qualitas non poteſt: Ideoque categoriæ nomen non ſuſtinet, nedum veritatem. Etenim dubiis rebus iſta quæſtio non agitur, definitione categoriæ diſceptatur: Categoria, eſt homogeneorum per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, deſcriptio & ordinatio. Qualitas, per habitum, diſpoſitionem, potentiam, impotentiam, paſſionem & patibilem qualitatem, figuram & formam, & alias ejuſmodi ſpecies collecta, talis deſcriptio non eſt: Hę ſiquidem ſpecies homogeneæ non ſunt, nec unius generis proximi; cúm ſit in unaquaque categoria ex differentiis ſua qualitas, ſicut initio dixi: qualitasque alia ſubſtantiæ, alia quantitatis, relationis, actionis, paſſionis. Quare qualitates omnes nō ſunt homogeneæ, nec in iis unum proximum generaliſſimū, unde ſubalterna & ſpecialiſſima deducantur. Quare qualitas hæc, á categoriis ſubſtantiæ, quantitatis, & reliquis, diſtincta categoria eſſe non poteſt: neque veritatem, neque nomen categoriæ ſuſtinet: ſed vanam, & ex variis artibús cōfuſam commentationem. Nec veró jam pluribus admonendos interpretes exiſtimo, ut intelligant, totius hujus capitis doctrinam, à Logica alienam eſſe; quia logicum lumen omnium rerum illuſtrandarum & illuminandarum (id eſt entis & non entis; ut ex Ariſtotele ſæpe jam repeto) commune hîc nullum eſt. Aliud eſt ſolis lumen, aliud eſt res illuſtrata ſolis lumine: cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, &c. (id eſt tota inventione) enuntiatione, ſyllogiſmo & methodo (id eſt toto judicio) habitus & diſpoſitio & cæterę hîc adhibitæ ſpecies, ſunt inferiores & ſubjectæ; & á ſuperioribus illis illuminantur, explicantur, declarantur: Logicum itaque lumen non ſunt: logicæ lucis nulli radii ſunt: Logicæ partes omnes, & ſeipſas, & cætera illuſtrant omnia. Quare ex Ariſtotelis lege concludo:

Præcepta vera Logicæ debent eſſe catholica:

Hæc categoria non eſt catholica:

quia eſt inferior & ſpecialior omni Logica:

Non eſt igitur vera Logicæ præceptum.

Nec illa ridicula diſtinctio nobis opponatur, quód enuntiationes hinc effici poſſint: cúm poſſint ex omnibus artibus, omnibus omnino rebus, etiam nulla arte comprehenſis, enuntiationes fieri; nec tamen omnium artium, omniumque rerum præcepta, ſunt logicæ artis propria. Verúm agé, priuſquam hinc

hinc abeamus, nullum ne fructum ad Logicam hinc referemus? imó veró de qualitatis capite referemus, vel potiús invitis ac repugnantibus præceptis his, auferemus. Adjunctorum locus frequenter incurrit in conſiderationem hujuſce categoriæ, qualitatis: nempe ut in ſubjectam rem: ut qualitas perſonę ex virtutibus, vitiis, ſcientia, juſtitia, moderatione, iracundia, prudentia, amentia, naturali corporis firmitate vel infirmitate, forma denique & figura. Itaque ad illuſtrandum in logica inventione generalem illum adjunctorum locum, ſpecialia quædam exempla hinc depromi poterunt, ſicuti ex omnibus artibus. Unde tamen minimé concludemus, his de rebus præcepta logicæ artis eſſe. Secundum etiam fructum ex hoc capite capiemus: Nulla res eſt, quæ rei alteri comparata, non ſit ei ſimilis aut diſſimilis, ut jam dixi. Quamobrem ad Logicam, duplicem fructum ex hoc capite exprimemus: Primum ad illuſtrationem adjunctorum: ſecundum ad comparationem ſimilium & diſſimilium.

CAP. X. *De agendi & patiendi & reliquorum generum categoriis.*

DE reliquis ſex categoriis, vix viginti ſunt ſenarii verſus: Agere & pati, dicuntur habere contrarium: item magis & minús ſuſcipere: categoremata hęc cum qualitate communia jam facta ſunt, nihil proprié hîc explicant: Situm eſſe, ad relationis categoriam remittitur, & tamen hîc categoria efficitur: Sic Quando & Ubi, categoriæ temporis & loci, in quantitatis categoria poſitæ ſunt: Sic Habere, categoria nunc fit: tamen habitus, fit ſpecies qualitatis: tamen habitus privationi opponitur. De categoria habendi (ſicut de categoria temporis & loci) Ariſtoteles, propterea quód manifeſta ſit, ait nihil eſſe præcipiendum: At ultimo capite hujus libri, octo habendi modi deſcribuntur. Hic author categoriarum (quiſquis is fuit) quod neſciebat, quod ſcire nullo modo poterat, ignorare videri noluit; ſed tanquam facile & manifeſtum præterire. Eadem categoriæ definitio ad paſſionem & reliquas quinque factas hîc categorias adhibeatur: categorias eſſe non poſſe concedemus: & nos hîc abſurdé deluſos intelligemus, quód hæc tanquam facilia & manifeſta ſe præterire prædicet, quæ tamen ſunt impoſſibilia. Pergamus, & quod poſtremum

eſt,exquiramus: Quid ad Logicam hinc auferemus? Actio(ſi tamen hoc nomine lubet effecta quævis ſignificare) logicæ inventionis decimam quandam partem obtinet: effectorum locus eſto: Paſſionis nomine quid intelligat Ariſtoteles,non definitur; & videtur actionis tantúm contrarium intelligi:attamen τοῦ πάσχειν καὶ πεπονθέναι nomine,Græci ſæpe utuntur, pro accidere:& τοῦτο πέπονθα,id mihi accidit,Græci dicunt:atque Ariſtoteles ipſe in Analyticis ita loquitur,cúm ait,demonſtrari πάθημα καὶ πάθος, paſſionem, de genere ſubjecto: Paſſionem dicit,quod ibidem accidens. Quod ſi ſequamur,paſſio nobis idem erit,quod Porphyrii accidens;& totum adjunctorum locum quodammodo complectetur; licet non explicet. Ergo ſi lubet, hîc etiam adjunctorum locus notetur. Quod antea de quantitate & qualitate dixi, idem poteſt de quatuor poſtremis generibus dici: In earum conſiderationem nonnunquam adjunctorum locum incurrere;& quomodo ſitum ſit,& ubi,& quando factum & habitum,inquiri: ſed tamen logicum lumen & univerſale nullum admodum hîc eſſe:Nam de iis ſi quæſtio ſit,ſitus ad ſitum explicandum,habitus ad habitum nil valebit: lumine veró & inventionis & diſpoſitionis logico non modó cætera omnia,ſed ipſamet etiã Logica illuſtratur. Quamobrẽ de categoriis quod initio ſtatui concludere,meritiſſimo jure poſſum: Tantúm abeſſe,ut per decem categorias, ſubſtantiæ, quantitatis, relationis, qualitatis, actionis,paſſionis,ſitus,ubi,quando,habitus,omnia categoremata cognoſcamus: omnem omnium enuntiationum materiam, facultatem, copiam habeamus: ut quid ſit ſubſtantia,quantitas, relatio, qualitas, actio, paſſio, ſitus, ubi, quando, habitus, prorſus per eaſdem ignoremus: neque categorias hîc eſſe,quales ipſum categoriæ nomen pollicetur: ſed categoriarum nomina,imó ne categoriarum quidem nomina: nam ut quantitatis nomen,Arithmeticæ & Geometriç categoriam: ſubſtantiæ nomen phyſicarum rerum categoriam ſpecie indicet: certé qualitas,quæ omnium artium aliquid miſceat, categoriam unã indicare non poteſt: Cętera ſuis nominib. non categorias, ſed categoremata vix indicant: Cumq; de categoriis decem, relationem ad locum oppoſitorum: actionem,paſſionem,ad locum effectorum & adjunctorum retulerimus; cętera logicę facultatis omnino nil erunt: nullum dialecticũ generale præceptum

ceptum habebunt. Ac ſi quis roget ad ſecundariam inventionem initio poſitam, quæ nam veræ categoriæ ſint; categoriæ definitionem ſibi proponat; categorias eſſe categorematum homogeneorum per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, deſcriptiones & ordines: deinde attendat, Grammaticam, Rhetoricam, Arithmeticam, Geometriam, Muſicam, Aſtrologiam, Phyſicam, Ethicã doctrinam, omnesq; artes bene traditas, tales deſcriptiones eſſe: tũ concludat, artes bene traditas, categorias eſſe. Sed de categoriis rurſus alia quædam; ſi tamen priús paucula, quæ reſtant in hoc libello, conſideraverimus.

CAP. XI. *De contrariis.*

CAPUT eſt decimum de oppoſitis vel contrariis, ut Cicero loquitur: cujus ſpecies quatuor híc ponuntur; Quæ ſunt ad aliquid: item quæ ſcholæ noſtræ contraria nominant; nos cum Cicerone adverſa dicimus: Habitus & privatio, Affirmatio & negatio. Totus hic locus eſt inventionis logicæ proprius, utilis, verus, catholicus denique: concedo, laudo, retineo: Et Ariſtoteles in Topicis inter argumentorum genera colloco: Id quoque vehementer approbo, & in Dialectica totum hunc locum doceo & illuſtro: Verúm ut rem ipſam probo, ſic rei doctrinam & explicationẽ híc non probo. Quamobrem? quia neque genus, neque ſpecies ipſas definit: imó veró quid ea ſint, obſcurat. Primũ relata videamus. Antea cap. 7, relatio, facta erat categoria, imperité, ut docui: Híc veró non categoria, ſed ſpecies categorematis, id eſt oppoſitionis: Antea vera relationis definitio conturbata eſt: híc rurſus eadem conturbatur, nec melior explicatur: repetuntur tautologia inani & legibus Ariſtotelis damnata, ſuperiora illa, Quód relata ad convertentia dicuntur: additur, quód non neceſſe ſit relatorum alterum ſemper ineſſe: quod ad deſcribendam relationem, aut proprié definiendam, accommodatum nihil eſt: Præterea de relatis nil dicitur. De contrariis adverſis diſputatio magna eſt: quód ad cõvertentia non dicantur: quód poſito altero, nõ neceſſe ſit alterum poſitum eſſe: quód de quolibet non neceſſe ſit alterum verum, alterum falſum eſſe. Tres negationes ſunt; propterea quid adverſa ſint, nihil hinc propriè deſcriptũ aut definitum habemus. Sequuntur deinde alia; quód adverſa

motus,omnino nullę ſint,ſed motus unus, ſit generatio & effe ctio rei cujuſpiam,& cujuſdam item corruptio; ſicuti in Scholis Phyſicis pleniús explicabitur. Quare tautologiam actionis & paſſionis hîc tantúm agnoſco. Nec diſtinctio vana illa repetatur, quód hinc enunciationes fieri poſſint: Tales enim diſtinctiones, á veritate & proprietate artis Dialecticæ, catholica lex Ariſtotelis diſtinguit. Poſtremũ caput, eſt omnium ineptiſſimum, de modis habendi: Lexicon de vocabulorum ſignificationibus varium & multiplex, & á multis Grammaticis Gręcis & Latinis collectum habemus: nullus tamen adhuc tã ineptus extitit, qui tales ſignificationum quiſquilias aſſumeret. Pudet catholicam legem Ariſtotelis hîc adhibere: Res tam gravi refutatione indigna eſt.

CAP. XIII. *De uſu categoriarum.*

HACTENUS partibus omnibus Categorici libelli conſideratis & animadverſis, ad categorias decem redeamus. At ne ullam noſtram negligẽtiam in hac quæſtione homines quidam reprehendant, omnes latebras excutiamus: quicquid contrá dici poſſit pro defenſione categoriarum, id ipſum ſubducamus. Non ſint igitur categoriæ, ſubſtantiarum, quantitatum, relationum, & cæterorum categorematum per generaliſſimum, ſubalterna, ſpecialiſſima, deſcriptionem complexæ, dicat aliquis: At decem ſumma genera ſunt, unde omnium enuntiationum materia, omnia media, omnia ſyllogiſmorum & concluſionum inſtrumenta depromuntur: nec ſecundaria, ſed primaria dicatur in categoriis inventio: & jam ſit idem categoria, quod categorema: & ad eandem categoriæ definitionem, authoritatẽ categorici doctoris adhibeat: qui capite nono, cũ de categoriis peroraret, ait, De propoſitis igitur generi-
» bus ſatis dictum ſit. Adjungatur etiam illa Porphyrii authori-
» tas: Categoriæ, prima genera ſunt, velut elemẽta decem. Ergo talium horum categorematum artem primúm, deinde uſum ſpectemus. Quid igitur in generum (unde omnium enuntiationum & mediorum materia, facultas, abundantia oriatur) deſcriptione & ordinatione generaliſſimum? Definitio eſt categorię, qua intelligamus, hoc nomine ſummum genus nobis proponi. Definitio iſta primo loco nõ eſt, ut categoricus ordo poſtulat.

poſtulat. Quæ deinde ſubalterna & ſpecialiſſima? Cauſſæ, facta, ſubjecta, adjuncta, diſſentanea, comparata, nomina, tributiones, definitiones, teſtimonia, & eorũ ſingulorum genera & ſpecies: quæ in Dialectica noſtra perſecuti ſumus. Quid de his categoricus author? horum omnium nihil, excepta (quę oppoſitorum particula eſt) relatione: item effectis & adjunctis: quę actione fortaſſis & paſſione comprehendantur: Horum (inquam) omniũ, nihil nõ dico definitione, ſed ne ulla qualicunq; ſignificatione notavit aut indicavit. Quid poſtremó categoricus author facere debuit, ut categorias κατηγορικῶς καὶ λογικῶς, perſpicué videlicet & ſplendidé explicaret? Singulares cujuſq; generis ſpecies & partes definire: exemplis, quã maximé fieri poſſit, inſignibus illuſtrare debuit; ut doceret, & unde pręcepta hæc ſumerentur, & quó referrẽtur. Omni ſiquidem obſervationis ſtudio, ſcriptori hujus artis cõtendendum fuit, ut à primo naturalis & humani uſus fonte pręcepta ſua deduceret: quemadmodum triceſimoprimo ſecundi Priorum, & decimo quarto, item decimo octavo, ſecundi Poſteriorum, veriſſimé docetur; omnes artes & ſcientias, experientia, obſervatione, inductione exemplorum ſingularium fieri. Sunt Homeri, Platones, Demoſthenes: ſunt in quavis lingua innumerabiles omnis generis præſtantes homines, id eſt logici & dialectici authores: varietas denique & copia exemplorum & ſuavitas deeſſe diligentibus obſervatoribus nulla poteſt. Hac de re nihil in Categoriis categoricus author cogitavit: Non igitur categorias veré deſcribit; non verè docet; nec omnium mediorum, argumentorum, enuntiationum fundamenta vera conſtituit. Verum enimveró iſtâ medicinâ tam inveteratum morbum nunquam curabimus: quámdiu de præceptis diſputabitur; fucus, fallacia, captio deniq; aliqua reperietur. Uſu (uſu inquam) nobis opus eſt; qui captionibus & diſtinctionibus eludi non poteſt. Quid? (inquies) nónne Logicę uſus tractatur, cúm quotidie de præceptis & regulis diſputatur? An artis præcepta omnino rejicis, nec ulla juventuti proponi vis? Ego pręcepta volo, & eorum gratiâ tam multa diſputo; ut vera, conſentanea, propria, juventuti tradantur, & ad verbum ediſcantur, non ſolúm diſputentur; ſed cognitionem artis in hoc eſſe dico, uſum artis in hoc eſſe nego. Grammaticam puer miſeris adhuc temporibus, & Dialecticam, feré eodem modo doctus ſum, diſpu-

motus,omnino nullę ſint;ſed motus unus, ſit generatio & effe ctio rei cujuſpiam,& cujuſdam item corruptio; ſicuti in Scholis Phyſicis pleniús explicabitur. Quare tautologiam actionis & paſſionis hîc tantúm agnoſco.Nec diſtinctio vana illa repetatur,quód hinc enuntiationes fieri poſſint: Tales enim diſtin ctiones,á veritate & proprietate artis Dialecticæ,catholica lex Ariſtotelis diſtinguit. Poſtremũ caput,eſt omnium ineptiſſimum, de modis habendi: Lexicon de vocabulorum ſignificationibus varium &multiplex,& á multis Grammaticis Grę cis & Latinis collectum habemus: nullus tamen adhuc tã ineptus extitit,qui tales ſignificationum quiſquilias aſſumeret.Pudet catholicam legem Ariſtotelis hîc adhibere: Res tam gravi refutatione indigna eſt.

CAP. XIII. *De uſu categoriarum.*

HACTENUS partibus omnibus Categorici libelli conſideratis &animadverſis,ad categorias decem redeamus. At ne ullam noſtram neglig ẽtiam in hac quæſtione homines quidam reprehendant,omnes latebras excutiamus: quicquid contrá dici poſſit pro defenſione categoriarum,id ipſum ſubducamus.Non ſint igitur categoriæ,ſubſtantiarum,quantitatum,relationum, & cæterorum categorematum per generaliſſimum,ſubalterna,ſpecialiſſima,deſcriptionem complexæ, dicat aliquis: At decem ſumma genera ſunt,unde omnium enuntiationum materia,omnia media,omnia ſyllogiſmorum & concluſionum inſtrumenta depromuntur: nec ſecundaria, ſed primaria dicatur in categoriis inventio: & jam ſit idem categoria,quod categorema: & ad eandem categoriæ definitionem,authoritatẽ categorici doctoris adhibeat: qui căpite nono,cũ de categoriis peroraret, ait, De propoſitis igitur generi-
» bus ſatis dictum ſit. Adjungatur etiam illa Porphyrii authori-
» tas: Categoriæ,prima genera ſunt,velut elemẽta decem.Ergo talium horum categorematum artem primúm, deinde uſum ſpectemus. Quid igitur in generum (unde omnium enuntiationum & mediorum materia, facultas, abundantia oriatur) deſcriptione & ordinatione generaliſſimum? Definitio eſt categorię,qua intelligamus,hoc nomine ſummum genus nobis proponi. Definitio iſta primo loco nõ eſt,ut categoricus ordo poſtulat.

poſtulat. Quæ deinde ſubalterna & ſpecialiſſima? Cauſſæ, facta, ſubjecta, adjuncta, diſſentanea, comparata, nomina, tributiones, definitiones, teſtimonia, & eorũ ſingulorum genera & ſpecies: quæ in Dialectica noſtra perſecuti ſumus. Quid de his categoricus author? horum omnium nihil, excepta (quę oppoſitorum particula eſt) relatione: item effectis & adjunctis: quę actione fortaſſis & paſſione comprehendantur: Horum (inquam) omniũ, nihil nõ dico definitione, ſed ne ulla qualicunq; ſignificatione notavit aut indicavit. Quid poſtremó categoricus author facere debuit, ut categorias κατηγορικῶς καὶ λογικῶς, perſpicué videlicet & ſplendidé explicaret? Singulares cujuſq; generis ſpecies & partes definire: exemplis, quã maximé fieri poſſit, inſignibus illuſtrare debuit; ut doceret, & unde pręcepta hæc ſumerentur, & quó referrẽtur. Omni ſiquidem obſervationis ſtudio, ſcriptori hujus artis cõtendendum fuit, ut á primo naturalis & humani uſus fonte pręcepta ſua deduceret: quemadmodum triceſimoprimo ſecundi Priorum, & decimo quarto, item decimo octavo, ſecundi Poſteriorum, veriſſimé docetur; omnes artes & ſcientias, experientia, obſervatione, inductione exemplorum ſingularium fieri. Sunt Homeri, Platones, Demoſthenes: ſunt in quavis lingua innumerabiles omnis generis præſtantes homines, id eſt logici & dialectici authores: varietas denique & copia exemplorum & ſuavitas deeſſe diligentibus obſervatoribus nulla poteſt. Hac de re nihil in Categoriis categoricus author cogitavit: Non igitur categorias veré deſcribit; non veré docet; nec omnium mediorum, argumentorum, enuntiationum fundamenta vera conſtituit. Verum enimveró iſtâ medicinâ tam inveteratum morbum nunquam curabimus: quámdiu de præceptis diſputabitur; fucus, fallacia, captio deniq; aliqua reperietur. Uſu (uſu inquam) nobis opus eſt; qui captionibus & diſtinctionibus eludi non poteſt. Quid? (inquies) nónne Logicę uſus tractatur, cúm quotidie de præceptis & regulis diſputatur? An artis præcepta omnino rejicis, nec ulla juventuti proponi vis? Ego pręcepta volo, & eorum gratiâ tam multa diſputo; ut vera, conſentanea, propria, juventuti tradantur, & ad verbum ediſcantur, non ſolúm diſputentur; ſed cognitionem artis in hoc eſſe dico, uſum artis in hoc eſſe nego. Grammaticam puer miſeris adhuc tẽmporibus, & Dialecticam, feré eodem modo doctus ſum, diſpu-

tando de præceptis & altercando. At Grammatica, non eſt doctrina de grammaticis præceptis diſputandi: Finis & uſus artis non eſt in eo: Logica, non eſt doctrina de logicis præceptis altercandi: Finis in eo & uſus non eſt. Grammatica, eſt doctrina rectè loquendi: Ergo in rectè loquendo exerceatur. Logica itē eſt doctrina bene diſſerendi, ſeu ſcripto, ſeu voce id fiat: Ergo bene & voce & ſcripto diſſerendo exerceatur: Socraticumque illud teneamus, philoſophiam non ſolúm eſſe ſcientiam, ſed multó magis actionem ſcientiā monſtratam. Ergo logicę exercitationis analyſim adhibere, grave & moleſtū quámvis ſit, tamen ne putemus. Præcipit & affirmat categoricus aûthor, omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam, quantitatem, relationem, qualitatem, actionē, paſſionem, ubi, quādo, ſitum eſſe, habere. Repetatur huc á Grammaticis ſimile illud, adverſus Porphyrium nobis adhibitum. Donatus docet, octo partes orationis eſſe: intereaq; arte ſua utitur; nec ulla dictione, nō ex earum partium aliqua, utitur. Quód ſi duas diceret eſſe partes orationis, adverbium, & conjunctionem: & Grāmaticæ diſcipulus aliquis ipſum Donatum admoneret, multas eſſe partes orationis in ejus ipſius Donati libro, quæ, neque adverbium, neque conjunctio eſſent, ut nomina & verba: an Donatus híc non erubeſceret? errorem doctrinæ ſuæ non agnoſceret? At categoricus hic author, Donatus eſt: profitetur, omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam, quantitatem, aut aliquam ſuarum categoriarum: pollicetur, ſe mihi partes orationis traditurum, unde omnem propoſitionem componam: id eſt omnē materiam, facultatem, copiam promittit, unde quaſvis enuntiationes conficiam: dividit in partes decem: Atqui in ejus ipſius libro reperies multas enuntiationes neq; ex hac materia fabricatas, neq; ex his partibus conſtructas & cōpoſitas. An non igitur errorem doctrinæ ſuæ cognoſcet; ſed obſtinaté vitioſam doctrinam defendet, & pro vera & utili vendicabit? Hoc ſcholis noſtris analyſeos familiare exemplum propono; ut intelligant, quemadmodum categorici doctoris præcepta, ipſiuſmet uſu & teſtimonio veriſſimo refellantur: artificium, artificii uſu ineptum eſſe demonſtretur. Hunc tantum, tamq; gravem errorem, facillimé veriſſimeq́ue perſpicient interpretes, ſi ad uſum ſeſe contulerint: ſi periculum doctrinæ ſuæ in propoſitis exemplis, non tantúm librorum ſuorum, ſed quorumlibet

rumlibet hominum,poëtarum,oratorum, philoſophorum ſecerint: ſi Ariſtotelis phyſicam & ethicam philoſophiam, iſta libra perpenderint: ſi omnis Ariſtotelicæ philoſophiæ categoremata,media,argumenta,enuntiationes, ratiocinationes,ad iſta categorica principia revocârint: ſi etiam nō analyſim tantúm,ſed etiā geneſim, & operis alicujus ſyntaxim ſuſceperint. Multa diſputāt in ſcholis quotidie: aliquid ex his unum facillimum ſibi proponant,in eoq; diſceptando,categorias ſuas adhibeant & exerceāt. De homine permulta diſputātur in ſcholis: Thema igitur eſto de homine; de quo quicquid ē categoriis ſuis poſſint, eruant & dicant: quinetiā magiſtrū ſuum (ſi lubet)interrogent. Quid veró dicant? O categorice magiſter, quoniam nos doces,omnia categoremata ſignificare ſubſtantiam,quantitatē,relationem, qualitatē,actionem, paſſionem, ubi,quando,ſitum eſſe, habere: dicta nobis ex iſta categoriarum doctrina,genera categorematum,mediorum,argumentorum,unde enuntiationibus abundemus,& copioſam aliquā diſputationem, & philoſopho dignam habeamus. Artes veré traditæ,conſilia ſunt: cōſilia igitur doctrinæ,petentibus diſcipulis ne nega. Quid hîc magiſter reſpondebit? eádem,opinor (ſi ſibi conſtare volet)quæ in libro docuit.Itaq; videte,inquiet, hominis ſubſtantiam,primáne ſit an ſecunda:& quantitatem, in numero,oratione, tempore,loco, linea, ſuperficie,corpore: & relationē:& qualitatē,in habitu,diſpoſitione,potentia naturali & impotentia,patibili qualitate & paſſione,figura,forma: item agere & pati,& ubi,& quando,& ſitū eſſe,& habere. Hæc enim admirabilia doctoris hujus ſunt conſilia hæc categoriarum doctrina: hæc ſapientia dialectica eſt, quā ſequantur diſcipuli cúm de homine volent dicere. Amabó tamen,Ariſtotelearum categoriarum magiſtri & interpretes,generalia verorum categorematum,verarum categoriarum,id eſt verorū & logicorum locorum conſilia é theſauris item Ariſtotelis, & Ariſtotelis legibus ac principiis ſpectata & probata contrá comparent,& eorum vires in hac eâdem quæſtione tentent & excutiant: cauſſarum locus conſulet, conſiderandas eſſe hominis cauſſas omnes, modis omnibus efficientem, quæ procreet,quæ conſervet:quæ ſola efficiat, quæ adjuvet: quæ ex his per ſe, conſilio vel naturâ; quæ per accidens, neceſſitate vel fortunâ efficiat: tum materiam; deniq; formam & finem: in

quibus tot cauſſis, hominis natura non ſolummodó comprehenditur, ut in categorico ſubſtantiæ vocabulo, ubi jubet categoricus magiſter conſiderare, primáne ſit an ſecunda; ſed etiam per partes declaratur: Subſtantia enim hominis & natura, cauſſarum hominis conjunctione cohæret & continetur: E reliquis argumentorum locis, tum facta proponet; quæ ſunt in cõſiliis Categoriarum, actiones, vel omnino nihil: tum ſubjectum, de quo præceptum nullũ eſt in Categoriis: tum adjuncta: tum omnium generũ circunſtantias; quarũ notam quandam fortaſſis categoria paſſionis præbeat: illuſtrationẽ veró & exemplum quandoq; categorica quantitas, qualitas, ſitum eſſe, ubi, quando, habere: tum ſtatuet é regione diſſentanea, in diverſis & oppoſitis, diſparatis, contrariis: iisq; affirmatis, ut relatis & adverſis: negatis, ut contradicentibus & privantibus; quorum præter relationẽ in decem categoriis nihil eſt. Quid veró? nónne iſta reliqua generalis invẽtionis logica doctrina, Categoriarum interpretes obruet multitudine rerum, de quibus nullum in categoriis ſuis conſilium categoricus magiſter tradit? Promet enim é paribus, majoribus, minoribus, ſimilibus, diſſimilibus, conjugatis, notatione, partibus, finitione, teſtimoniis divinis & humanis, tantam conſilii copiam & ubertatem, ut permirũ videatur. Itaq; videant ii, in hac facili quæſtione, quám multis neceſſariis fundamentis, Categoriæ careant. Quid porró ſi quęſtio aliqua non á ſchola categoriarum, ſed é ſchola humanitatis, & communi hominis & vita & prudentia ponatur? Si de Grãmatica, Rhetorica, Logica ipſa, mathematicis, phyſicis, ethicis thema ponatur; utrum Organicus magiſter, categoriarum ſuarum mentionem facere, an hiſcere omnino audebit? Quid ſi igitur de bello, de pace, de Republica, aut ejuſmodi ambigua re quæſtio ponatur; an categoriæ ad hanc explicandam quæſtionem adhibebuntur? At enim conſiderat deliberantis animus, non ſubſtantiam belli, quæ nulla eſt ad categoriarum legem; nec belli lineas aut ſuperficies, aut binarios; ſed cauſſas, ſed eventa, ſed ſubjecta, ſed adjuncta, ſed oppoſita conſiderat; ſed diſſentanea, nominum conjugationem & rationem diſquirit: comparat res omnium generum: rei partes intuetur: rem definiendo comprehendit: hominũ judicia & teſtimonia, deliberando perpendit. Quamobrem omnibus rationibus & viis, ſeu ſpectes artem, ſeu conſideres

ſideres artis uſum, agnoſces, categoriis ea ipſa quæ putabis, enuntiationum, ſyllogiſmorum inſtrumenta minimé ſuppeditari. Experti ſumus ætate noſtra, quantę cõtentiones in ſcholis fuerint, ut Alexandrinæ Grammaticæ barbariſmi & ſolœciſmi hominibus imbutis eâ oſtenderentur: rationib. certé & argumentis probati & perſuaſi non ſunt. At cúm Virgilius, Cicero, Terentius, in ſcholas inducti eſſent; & eorum hominum lingua, Alexandrinæ Grammaticæ tam diſſimilis audiretur: placuit aliam Grammaticam inſtitui, quæ illum puritatis & elegantiæ uſum & fructum doceret. Ita cúm poëtis, oratoribus, philoſophis, Logica demonſtrabitur, ut in illis Grammatica; eorumque Logicorum logicus uſus, tam diſſimilis hujus logicę categorię cognoſcetur: tum demum placebit, aliã Logicam juventuti proponi; quæ pueros præſtantium & excellentiũ virorum, ſenumq; hominũ more deliberare, judicare, diſceptare, ratiocinari: virtutem denique, ſenilemq; mentem, in puerili tamen ætate comparare doceat. Eſt homo mortuus: ergo eſt homo: ſophiſma eſt, ut in logico Organo docet Ariſtoteles. At (inquam) Logica in commentariis & regulis ac præceptis poſita, Logica mortua eſt. Quid ita? quia ejus vita & anima, eſt uſus, quo ſcriptæ regulæ carent, quantumlibet magnis clamoribus per nos agitatæ. Ita quámvis omnes regulas edidiceris; omnes memorię mandaveris; ſi nunquam in exemplis poëtarum, oratorum, philoſophorum exercuiſti: nunquam ſcribendo dicendoque, ad eorum imitationem diſſerere, oratione vel perpetua vel conciſa conſueviſti; nunquam denique uſum adhibuiſti: libris & commentariis tuis nihilo λογικώτερος es: & quas regulas memoria & mente complecteris, libri illi paginis & foliis ſuis complectuntur: At uſum præſtare regularum ſuarum, libri non poſſunt: itaque mortui ſunt. Tu præſtare non potes: memento itaque, cúm Logicum te appellabis, unius honore verbi titulum tuum augere, teque Logicum mortuum nominare. Iſta nimirum captio eſt ſecundum opinionẽ, de qua Ariſtoteles viceſimo primo capite ſecundi Priorum, de qua etiam primo primi Poſteriorum: quód generalib. cognitis, poſſunt tamen ignorari ſingularia. Quare quicunq; philoſophiam iſtam docetis, his monitis excitati, cogitate jam de uſu ſcholaſtico & exercitatione juventutis vobis commiſſæ; quę doctrinę præmia, quæ prudẽtiæ inſignia ex his categoriis

capiatis: quem Ciceronem, quem Virgilium, quem philoſophum, quem liberalem & ingenuum ſcriptorem, his præceptis explicetis: quas (ut dicitis) poſitiones, ad rhetoricum Ariſtotelis morē in ſchola declametis: Ariſtoteles enim vivus (ut anté dixi) diſcipulos ſuos in theſi ſic exercuit, ut non jejuné & aridé, ſed copioſé & ornaté dicerent. An in categoriis exercendis eam conſuetudinem tanti principis imitamini? Dixi antea in Porphyrio de uſu; & vos hîc ſentitis, quid urgeam. Utinam me uno feliciores hîc eſſetis: Nunquam in ſchola, & quidem in tot dierum, tot menſium, tot annorum clamoribus, ullum de uſu categoriarum, verbum audivi: Credidi (quia diſcipulū Ariſtoteles credulum eſſe jubet) de categoriis non acriter admodum inquirendum, quid aut quamobrem diſcerentur, ſed tantúm diſputandum & clamandum: diſputavi pertinaciter, & vehemēter clamavi: Credidi, ſi theſim de categoria in ſchola poſitam defenderem; non eſſe adverſario, etiam veriſſima dicenti cedendum; ſed contrá diſtinctionis alicujus captione totum clamorem conturbandum eſſe: ſin contrá ipſe oppugnarem, hoc unicé & ſingulariter agendum & enitendum, ut adverſarium non docerem, ſed ratione quavis (vera an falſa, nihil inter eſſet) vincerem: Sic inſtitutus & informatus eram. Hæc categorica ſcilicet pila nobis juvenibus erat propoſita, qua luderemus: quam amiſſam, clamando repeteremus: quā acceptam, nullo clamore nobis eripi pateremur: Id mihi perſuaſum erat, Logicæ ſummā in eo eſſe poſitam, ut de ea fortiter & animosé clamando diſputaretur. Quando igitur aut quomodo (dicetis) his meliora videre cœpiſti? Dicam & aperté & libenter; ut ſi vobis éadem medicina prodeſſe poſſit, quæ mihi tam miſerabiliter affecto profuit, vos liberaliter utamini. Non diſputabo iſto loco, ut vos convincam; ſed candidé & ſimpliciter explicabo, quomodo tantis tenebris liberatus ſim. Cúm tres annos ſexque menſes in philoſophia ſcholaſtica, ex Academię noſtrę legibus, poſuiſſem; logicis Organi libris cognoſcendis, diſputandis, meditandis (ex omnib. enim Ariſtotelicis libris, logici præcipué toto triennii tempore clamantur & reclamantur) cúm, inquā, tempus illud ita traduxiſſem; & jam ut abſolutus artium ſcilicet magiſter, philoſophica laurea donatus eſſem; ſubducta ætatis meæ ratione, in ſcholaſticis artibus conſumptæ, conſideravi, quib. in rebus logici Organi artes, quas antea

tot

tot clamoribus & ſudoribus didiceram, in poſterum exercerem: Non in hiſtoria & antiquitate rerum prudentiorem: nõ in dicendo diſertiorem: non in poëſi promptiorem: non denique ulla in re, talibus logicis me ſapientiorem factum deprehendi. Hei miſero mihi, ut obſtupui! ut alté ingemui! ut me naturamq; meam deploravi! ut infelici quodam miſeroque fato, ut ingenio á muſis prorſus abhorrenti me natum eſſe judicavi! qui nullũ fructum ejus ſapientiæ, quæ tanta in illis logicis prædicaretur, percipere aut cernere tãtis laboribus potuiſſem. Ne igitur omnino nihil agerem, redii ad intermiſſa quadriennio jam anté ſtudia eloquentiæ; atque in iis, erudienda juventute me ipſum exercui: ita tamen, ut ad incluſam illam de Ariſtotelicis logicis opinionem & perſuaſionem perpetuó reſpicerem: In omni enim poëtarum & oratorum lectione vigilavi, laboravi: modis omnib. contendi, an fieri poſſet, ut logicos Organi libros ad aliquem eruditionis uſum revocarem. Dialecticæ diſtributionem in Cicerone & Quintiliano, de inventione & judicio legi: ſed legi magis ex more temporum noſtrorũ (quæ de his præceptis tantúm diſputarent, uſum in his nullum quærerent) quám penitús cognovi: Nec ex illis authoribus id admodum percipere potui, cúm uterque inventionis magis varias artes, quám diſtinctum uſum: neuter autem judicii doctrinam explicaret, ſed diſpoſitionis nomine multa congregaret: ut mihi viderentur eam partitionem potiús auditam recitare, quám perceptam penitus & cognitam declarare. Aliquot póſt annis cúm inſitus ille juvenilis perſuaſionis amor huc me perpetuó revocaret, Organo totum me denuo dedidi: diligenter obſervavi: publicé, ut majoris diligentiæ neceſſitatem mihi ipſi imponerem, explicavi: falſis etiam laudibus, quas tum veras arbitrabar, exornavi: Et quámvis nihil adhuc ſolidæ utilitatis tota compoſitione Logicorum librorum cernerem, deprehendi tamen aliquid in partibus quibuſdã. Quare non deſperavi: Imó veró omnes omnium libros, qui de hac arte editi eſſent, curioſé perveſtigavi: reperi multos & Latiné & Græcé conſcriptos: unum etiam Hebraicé, ex recentioribus Hebræis. In quibus omnib. nihil niſi Organicæ hujus Logicæ contractas quaſdam ſententias reperiebam: viam, quæ ad uſum duceret, commodiorem non reperiebam: Pauci quidam nonnihil in partibus quibuſdam reprehendebant: ſum-

mam tamen univerſę confuſionis ſequebantur:nullum uſum (quod caput tamen rei fuerat)aperiebant.Unus Agricola inter tot ſcriptores uſum humanitatis illum perſpexit,eoq; Logicã referendam docuit; ſed artis partem tantúm explicavit.Agricolam plerique ut excellentem Logicum laudârunt: logicam Agricolæ exercitationẽ in tota arte imitatus eſt(quod ſciam) nemo.Incidi tandem in Galeni librum de Decretis Hippocratis &Platonis:decreta Dialectica admiratus ſum:tum illud per mihi mirum fuit, quód in illa Dialecticæ laudis contentione, Galenus Hippocrati, quem ut Deum quendam coleret:non Ariſtotelem, quęm artis hujus inventorem & perfectorẽ credideram; ſed Platonem, tanquam in hac arte,philoſophorum omnium principem compararet. Sed tamen hac Hippocratis & Platonis comparatione non tam ſum ſatiatus,quam excitatus ad omnes Platonis dialogos,qui de Dialectica aliquid pręciperent, perlegendũ. Hîc,ut verum fatear,optatiſſimus mihi & gratiſſimus ſalutis portus fuit: Ex Socratis enim ſermonibus generalem illam rationis humanæ facultatem percepi: idem eſſe diſſerere & ratione uti: partitionem inventionis & diſpoſitionis, logicam eſſe cognovi: Sed præterea,quod omnium maximum fuit, vidi regulam artificioſæ methodi:tum varia variis locis de argumentorum generibus ſeria & utilia præcepta didici: Id etiam in Platone valde probavi, & amavi,quód Socrates in falſis opinionib. refellendis, id unum maximé ſibi proponeret,ut eos, quos contra diſputaret, á ſenſibus opinionum,& teſtimoniis hominum avocaret,traduceretq; ad ęquitatem animi & libertatem judicii:quia philoſophis ſtultũ eſſe cenſeret, hominum ſententiis, quæ plerunq; fallaces eſſent & mendaces,potiús temere commoveri,quám rei cognitæ,& ex omnib.cauſſis perceptæ conſtanter aſſentiri.Quid plura?cœpi egomet mecum (cum alio enim id mihi religioſum fuiſſet) ſic cogitare: Hem? quid vetat pauliſper σωκρατίζειν,& omiſſa Ariſtotelica authoritate,quęrere,veráne ſit & propria Dialecticæ hæc doctrina? Fortaſſe enim philoſophus iſte ſua nos authoritate decepit:ut mirum eſſe mihi diutiús nõ debeat,ſi fructum,qui nullus ineſſet,in iis libris non invenerim.Quid ſi cõmentitia ſit iſta doctrina? nónne fruſtra me torqueo & crucio,ut é ſterili & arido ſolo fruges capiam? Sed tamen Galeno magnas, Platoni majores, ſed Ariſtoteli ipſi maximas gratias

habui

habui & egi, cùm ex Analyticis poſterioribus logica illa velut oracula de materia artis deque forma artis deprompſiſſem. Itaque tanquam viva præſentis Ariſtotelis voce admonitus, omnia omnium artium documenta ad eam libram ponderanda & examinanda eſſe, ad Organi univerſi lectionem redii; ut conſiderarem, quomodo tam multa in Logicam collecta decreta, principiis illis ac legibus convenirent: Quæſivi primùm ex illa Platonica categoricæ methodi regula ſummum Logicę facultatis & generaliſſimum finem: definitionem primã, qua mihi definiretur ars bene diſſerendi, tam generaliter & laté, quàm pateat illud (uti ratione.) In logico Organo definitionem, repetito opere univerſo, non reperi: cõmemini tum Dialecticæ partitionis de inventione & judicio, ſeu diſpoſitione. Et cùm tantam lucem, tamq; mentis humanæ in inveniendo & judicando propriam, ſtudioſiùs eſſem contemplatus & admiratus; ad organicam Logicam converſus obſtupui: chaos quoddam mihi videre viſus ſum. ſic inventionis diſpoſitionisque partes inter ſe ſine definitionibus, ſine partitionibus, ſine popularibus & perſpicuis exemplis confuſas animadverti: ac tum cognovi, me falſa ſcholaſticę opinionis perſuaſione deceptum; Socraticumque amorem methodi in Ariſtotele permagnum fuiſſe; ſed pari faſtu atq; in Socrate fuerat, qui amatorẽ deſereret. Ignoſcite mihi, quicunq; iſta audieritis, ſi veré & ſimpliciter vobiſcum loquor: Quo me tum gaudio exultaſſe, qua lætitia affectum eſſe, qua animi voluptate perculſum creditis? Magnum enim ſapientiæ fundamentum mihi jactum exiſtimavi, quód tam craſſæ ignorationis caligine ſolutus eſſem: & me, quód ſcholaſtica ſophiſmata didiceram, nihil ſapientiæ conſecutum intelligerem. Siquidem recté Horatius:

Virtus, eſt vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe: —

Antea mihi videbar onus Ætna gravius ſuſtinere: Sic falſa perſuaſione vexabar, quód organicam Logicam & perfectiſſimam eſſe, & perfectiſſimé doceri atq; exerceri crederem: Et cùm ea tota cognita, & ſcholaſticis clamoribus vehementer clamata: nullam vim Logicæ, nullumq; uſum percepiſſem; ingenio ad miſeriam damnato me natum arbitrabar. Itaq; pro tanto tam gratæ liberationis munere, Deo Opt. Max. gratias immortales, nomine Galeni, Platonis, Ariſtotelis habui; quód

eos mihi naucleros præbuiſſet, per quos ex tam longinqua jactatione, tot fluctibus, tot tempeſtatibus ereptus, tandem incolumis aut portum attingerem, aut certé propinquam terram aſpicerem. Ex eo autem tempore multos jam aſſiduos an nos dialecticam diſquiſitionem illam, docendo, omnesq; definitiones ac partitiones ad Ariſtotelis leges revocando, tum in omnibus egregiis authoribus, meditando, ſcribendo, id eſt uſum, veræ artis parentem, magiſtrum, effectorem, arbitrum, hac planiore & apertiore via perſequor. Ac quàmvis magnis temporum calamitatibus afflictus, majoribus hominum calumniis etiam vexatus, graviſſimis interdictis quicquam de hac re aut docere aut ſcribere prohiberer: animo tamen & ſtudio inſtitutum tam ſanctum, tam Reipublicę ſalutare, ac communibus ſtudiis tam vehementer profuturum, nunquam intermiſi: Aliquid quotidie nō ſolúm ſtudium, ſed ætas, ſed tempus, ſed ipſa rerum natura, ſed uſus denique demonſtrat, quod fuerat nobis occultum: & ſpero Dei Opt. Max. gratiâ aliquando futurum, ut quod tantis laboribus ac ſtudiis affectum perſequimur, perfectum atque abſolutum gaudeamus. Habetis igitur, qui iſta voluiſtis, quemadmodum á ſcholaſticis tenebris, ad hanc doctrinæ lucem pervenerim. Nihil hîc diſputo vobiſcum: Imó veró ut ignoſcatis, oro, ſi vobiſcum nimium familiariter ago: ſi vos amicé moneo: ſi ſcholaſtici morbi medicinam, qua curatus ipſe ſum, vobis non ſolúm libenter, ſed etiam liberaliter offero. Nec tamē volo, Categoriarum librum é manibus hominum, é bibliothecis magiſtrorum ejici. Varro, Priſcianus, Diomedes, Feſtus, Grammaticæ diſcipulis in ſchola non prælegunturː ſed altercationibus & contentionibus omiſſis, veriſſima ex his & utiliſſima, id eſt catholica præcepta, ſeliguntur & exprimuntur: Nomen eorum tamen Grammaticorum permanet. Sic in Logica faciamus de Categoriis: logicæ artis catholica ſeligamus, logicam plenam & accuratam ex omnibus omnium generum decretis & exemplis inſtituamus, leges denique Ariſtotelis & principia pręcipué teneamus, præcipueque excolamus: ſalutem artis & dignitatem totam ab iis repetamus: Libros veterum conſervemus; & ad eos, cúm fuerit opus, recurramus: philoſophiamq; ex eorum libris collectam, putam, veramque doceamus.

P. RA-

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER V.

In primum librum de Interpretatione.

CAP. I. *Quid ſit ἑρμηνεία.*

CATEGORIAS ſequuntur in Organo logico libri περὶ ἑρμηνείας, de Interpretatione: ad hos conſiderandos, Ariſtotelis principia de materia artis, deque forma artis, adhibeamus. Græcis liber unus hîc eſt: tametſi Alexander Aphrodiſeus quarto Philoſophiæ libro videtur citare duos Ariſtotelis in hoc argumento libros; unum de affirmatione, alterum de enuntiatione: Et Latini interpretes vulgó duos libros hîc diſtinguunt: Duo igitur (nihil enim iſta res affert momenti) ſunto. Videntur autem poſt Analytica, Topica, Elenchos, conſcripti: quia hi duo libri, libros illos tanquam priús-ſcriptos citant: Imó veró videntur ex illis libris á recentiore aliquo collecti. Nã quæ feré hîc traduntur, eadem in Analyticis, Topicis, Elenchis exponuntur: ut ſuis locis dicetur: Et doctrinæ plenioris gratiâ, lector ad illos libros remittitur: Denique ut Categorematis Porphyrii, ſic hujus magiſtri Interpretatione, Logica carere potuit: ſive fuerit alius author, qui poſtea ex alio collegerit; ſive fuerit idem, qui bis idem tradere voluerit. Nec idem videtur Interpretationis, qui Categoriarum, author eſſe: In Categoriis, ſubſtantiæ divinæ & ſine potentia actus, in ſubſtantiarum genere nullæ ponuntur: At hîc appellantur non ſolúm ſubſtantiæ, ſed etiam primæ ſubſtantiæ. Sed tamen quando, aut á quo ſcriptus ſit liber, nihil intereſt. Titulus eſt περὶ ἑρμηνείας. Quid igitur eſt ἑρμηνεία? Quámuis in Topicis & Rhetoricis hoc verbum aliquando uſurpetur, attamen in toto hoc libro nuſquam eſt, nec quicquam ab eo conjugatum: tantum abeſt, ut definiatur: Et videtur ab aliquo Organi logici ſtudioſo, pro titulo nomen hoc præſcriptum. Neque novum eſt, in Organo logico propoſitas res nõ definiri. Porphyrius titulum & caput libri ſui τὸ κατηγορούμενον non definivit: Categoricus author titulum & caput libri ſui, categoriam non definivit: Sic operis

hujus author, titulum & caput libri ſui non definit. Hoc novum non eſt in Organo logico, ſed uſitatum & ferè perpetuũ. ἑρμηνεία igitur, ſymbolum & ſignum pro arbitrio poſitum, quo ſenſa mentis explicamus; (Sic enim nomen, verbum, oratio, enuntiatio, ſymbola & ſigna ſecundum placitum, videntur nominari in hoc libro: & ἑρμηνεία (ſi author eſſet uſus hoc verbo) etiam nominata eſſet; quia his ſignis & notis ſenſa mentis interpretamur) interpretationem, notationem, ſermonẽ, explicationem (quę nominib. fit & verbis & oratione) ſignificat: Et ſic ἑρμηνεὺς, interpres: & ἑρμηνεύεσθαι, interpretari dicitur. Atq; hæc certè res eſt, quæ initio, tanquam libri totius materia proponitur; dicẽdum eſſe quid nomen, verbum, oratio, enuntiatio, affirmatio, negatio: Tametſi affirmatio & negatio poſſunt eſſe non ſymbola, ſed ipſa mentis ſenſa, quæ mox dicentur. Hæc verò τῆς ἑρμηνείας doctrina, primordia Grammaticę de ſimplicium dictionum etymologia, deq; earum ſyntaxi & oratione, complectitur: Nec alienum ſit credere, ex Ariſtotelis ſchola deductã eſſe; cujus tempore nulla dum ejuſmodi Grammaticæ præcepta tradita fuerant: Veteres enim, quorum fuerunt Ariſtoteles quoq; atq; Theodectes (ait Quintilianus) verba modò & nomina & convinctiones tradiderunt: videlicet, quòd in verbis vim ſermonis, in nominibus materiam: (quia alterũ eſt quod loquimur, alterum de quo loquimur) in convinctionib. autem complexum eſſe judicaverunt: Hæc Quintilianus libro primo: qui idem ait, etymologiam, Grammaticę partem, à Cicerone notationem dici, quia nomen ejus invenitur apud Ariſtotelem, ſymbolum. Titulus igitur operis, materiam operi propoſitam oſtendit τὴν ἑρμηνείαν: artem videlicet, qua poſſumus ſenſa mentis & cogitata ſignificare alteri & explicare.

CAP. II. *De Symbolis.*

SED hæc de titulo ſatis: Singula jam capita videamus & animadvertamus. Primo capite docetur, animi ſenſa vel intelligentias, rerum ſimilitudines eſſe: Quæ verò ſunt in voce, notas & ſigna ſenſorum mentis eſſe: ut ea quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce: Senſa illa apud omnes eadem eſſe, ſymbola & ſigna non eadem. Quæ ut verè dicta ſunt, ita ſtudioſè ſunt animadvertenda. Senſa mentis, id eſt (ut Cicero loquitur) in-

intelligentię viſiones,ſeu viſa,per ſenſus in animis(ut Ariſtoteli placuit)formantur: Et ideo ſunt rerum ſimilitudines: Et ut res ubique ſunt eædem,ſic mentis ſenſa ſunt ubiq; eadem. Homo,quercus,lapis,apud omnes gẽtes ſunt eadem; & de iis animo notiones conceptæ,ſunt eædem; Quę veró proferuntur & ſcribuntur, ſymbola & ſigna tantúm ſunt, non ſimilitudines: Itaque non apud omnes eadem: ἄνθρωπος,δρῦς, λίθος:homo, arbor,lapis: *homme,arbre,pierre*: Atque in aliis & aliis gentibus,lingua & ſermone diverſis, alia ſubinde atque alia ſunt: ſimilitudines enim non ſunt;ſed ſymbola tantúm& ſigna,pro hominum arbitrio,hoc vel illud ſignificantia: Nec dictio (homo) ex quatuor literis & duabus ſyllabis, rei cujus ſymbolum & ſignum nobis eſt,imaginem,ſpeciem,ſimilitudinem ullam habet.Hoc dogma ratum nobis eſto;quo Dialecticæ & Grammaticæ lata differentia continetur; cúm illa tota ſit animi,eademq; apud omnes gentes:hæc tota ſymbolica, in voce & ſcriptura. Senſorum mentis conſideratione rejicit author ſymbolicus ad doctrinam de Anima,& ſymbola tantúm ſibi videtur proponere. Si ſenſorum tractatio intelligatur, quomodo per ſenſus in animis noſtris,rerum ſimilitudines & notitiæ imprimantur, in libro de Anima proprius ejus locus fuerit. Si veró putes, ideo omnia mentis ſenſa à logicis artibus eſſe aliena, vehementer errabis: Nam tota Logica,eſt intelligentia mentis, imó veró intelligentia intelligentiarum: hac enim cætera omnia percipiuntur& cognoſcuntur:& tota ſine ſymbolis interpretationis poteſt in animo conſiſtere: Longéque fecit elegantiús & Logicę convenientiús author Analyticus; qui interpretationis mentionem nullam fecit; ſed ſyllogiſmi geneſim & analyſim tribus terminis & propoſitionibus concluſit & terminavit:ad iſta grammatica nominum,verborum,orationis,ſymbola non deſcendit. Poſtremus eſt in primo capite locus animadvertendus,qui docet, ſenſa & ſymbola,ſimiliter, "modó ſimplicia eſſe,ſine vero falsóve: modó compoſita,& ve- "ra eſſe aut falſa. Qualis partitio fuit in Categoriis, categore- "matum; aliorũ ſecundum complexionem,aliorum ſine complexione: quorum hæc neque verum, neque falſum ſignificarent;illa autem,ſignificarent: Verúm de hac doctrina jam diximus in Categoriis, verum & falſum tranſcendentia eſſe, ut vulgus loquitur: ut ſimplicia ſenſa& nomina, vera aut falſa

dici poſſint, ſi veræ ſunt ſimilitudines & notæ: & Categoricus
,, author ſic loquitur, cúm ait, Homo, non-homo: & ſimiliter,
,, oppoſitorum alterum de quolibet eſſe verum, alterum falſum.
Quare partitionem hanc de vero & non-vero diſtinguamus, ut antea: verum & falſum, generalia eſſe; & hîc ſpecialiter acci pro vero quod enuntiatione declaretur: cúm ſcilicet eſſe, aut non eſſe ſignificatur.

CAP. III. *De nomine & Verbo.*

SECUNDO & tertio capite ſimplicia ſimplicium ſenſorum ſymbola definiuntur, nomen & verbum: iiſdemq; capitibus antiphaſis, id eſt cõtradictio, per finitum & infinitum nomen & verbum indicatur: Contradictionem hîc appello generaliter, pro omni genere oppoſitionis, quæ fit affirmatione & negatione ejuſdem rei, ſicut Analytico ſecundo plurimis locis appellatur; ſicuti in eo libro copioſiús intelligetur: ſed hanc contradictionem, etiam exemplo & authoritate ſymbolici hujus authoris facio; qui in his, juſtus, non-juſtus: homo, non-homo, (non) appellat negationẽ: Sic enim ait in capite de pro-
,, nuntiatis infinitis, ad illã pronuntiationem, Omnis nõ-homo
nõ valet: cúm docet (nõ) infinitionis notã (quæ dicitur) adden-
,, dam ad (homo) non ad (omnis:) Nõ enim dicendum eſt, Non
,, omnis homo: ſed negatio (non) homini adjungenda eſt: Ergo nõ-homo, nõ-juſtus, & ſimilia infinita, (quæ dicuntur) negant quod homo, juſtus, affirmant: Et quód differetur poſtea, negationes nõ eſſe; cúm eó pervenerimus, id quale ſit, æſtimabitur. Neq; veró ſolúm negationes appellantur eo loco; ſed in capite de modificatis enuntiatis, poſſibile, non-poſſibile: cõtingens, non-contingens (quæ iſta nomina finita & infinita ſunt) appellantur oppoſitæ dictiones, id eſt, ſi utare uno verbo, contradictiones. Quin etiam antiphaſis generaliter definitur pro omni affirmationis & negationis oppoſitione. Atq; ubi ſpecies oppoſitionis tantúm eſt, res & veritas nulla eſt: tamen antiphaſis dicitur, ut poſtea patebit: Atq; antiphaſis omnino proprié negationis oppoſitionem ſignificat: Et in hoc authore (phaſis) duobus locis idem eſt, quod κατάφασις, id eſt affirmatio: & φάναι καὶ ἀποφάναι opponuntur, pro eo quod latiné dicimus affirmare & negare: Sic φὰς καὶ ἀποφὰς, pro affir-

mans

mans & negans: & ſæpe in tota Ariſtotelis philoſophia id genus ſermonis uſurpatur, ut φάσις, affirmatio: ἀντίφασις, cōtra affirmationem, nempe negatio: Sic enim ἀντὶ ſignificat aliquando contra, ſi cū alio cōponatur. Et author ſymbolicus in hoc libello locis decem & octo, antiphaſeos nomen pro quavis affirmationis & negationis oppoſitione ſic uſurpat. Quare cū vocabula ſymbola ſint, & antiphaſis ſeu contradictio oppoſitionem ſignificet omnem, quæ fit affirmatione & negatione: ſignificet, inquam, vel in hujus doctoris oratione tam multis locis: cúmq; negetur non ſolúm oratio, ſed orationis pars: in his certé finitis & infinitis vocabulis, (homo, non-homo) quæ dicuntur, contradictionis ſpecies nobis erit: quod etiam Categoricus author inter genera oppoſitorum recté veréq; ſtatuit: tametſi neq; veré, neque recté in his eſſe affirmationem & negationem negavit: Et lex eadem hîc adhibetur finiti & infiniti, ſeu nominis ſeu verbi, quæ in Categoriis in illo genere oppoſitionis adhibita eſt: Illic enim docetur (homo, nō-homo) alterum ſemper eſſe verum, alterum falſum: hîc dicitur, infinitum ſeu nomen, ſeu verbum, in quolibet eſſe, & quod eſt, & quod non eſt: quia quod homo nō eſt, ſit vel nō ſit, id certé eſt non-homo: Quamobrem ſpecies contradictionis hîc eſt eadem ſcilicet, quæ in Categoriis fuit. Eſt tamen irridendū, quod ſcholaſticorum vulgus hinc arripuit, nomina hæc negata, vel (ut Ariſt. loquitur) infinita, eſſe neutra, ut Leo eſt crudele, nō-homo: & meritó á Grammaticis irriſum: nec ſané minús ridiculum & ineptum, quód caſus nominum & verborum, neq; nomina dicantur, neq; verba: Hinc enim orta eſt ſtultitia neſcio quæ, primo Analytico reprehenſa & damnata, tanquam obliquis caſibus nominum enunciatio ſyllogiſtica nulla fieret: ſicut Porphyrius & Categoricus doctor, categoremata & categorias dicuntur in ſimplicibus dictionibus collocaſſe; tanquam nullus fieret ſyllogiſmus, niſi ex ſimplicibus terminis: qui error veriſſimé refutatur Analytici primi capite triceſimo ſeptimo. At non fit ex obliquo caſu cum verbo (eſt) enunciatio: Quid tum? an in enunciatione obliquus caſus iccirco eſſe non poterit? Non dixeris, Romæ eſt: at, Cicero eſt Romæ, dicere poteris: Nec ſequitur, ſi caſus obliqui, totum ſubjectum facere non poſſint, ut in parte aliquá enunciationis eſſe non poſſint: ineptiæ iſtæ totam Logicam confuderunt.

CAP. IIII. *De enuntiatione.*

QUARTO capite, compoſitorum intellectuum compoſita ſymbola diſſerũtur: Compoſiti autem intellectus ſunt, ſententia, compoſitio, diviſio: quibus in voce & ſcriptura reſpondet oratio quæ enuntiat, affirmat, negat. Sententia veró, generale nomen eſt; & hac in re magis logicum, quàm oratio, item propoſitio, quæ nominatur in Analyticis perpetuó. Ergo hæc ſymbola declarantur hoc capite, & enuntiationi verum falſumque tribuitur. De vero & falſo, quod hîc indicanti vel enuntianti orationi tanquam proprium tribuitur, dixi jam, id omnium & intellectuum & ſymbolorum, & ſimplicium & compoſitorum, commune eſſe. Atque omnia hæc interpretationis ſymbola, de nomine, verbo, & oratione, ut utilia & neceſſaria eſſe concedo; ſic logicæ artis propria eſſe non concedo. Omnis diſciplina & omnis ars homogeneis & ejuſdem generis rebus efficitur, ut in Analyticis poſterioribus veriſſimé docetur: nomen, verbum, oratio, totaq; ſymbolorum interpretatio, & inventio argumenti & compoſitio, in uno genere non comprehenduntur: Non ſunt igitur unius artis. Talis error in Rhetoribus fuit, qui nunc eſt in Logicis: quia non videbatur elocutio ſine puritate ſermonis eſſe, græciſmus græcis, latinitas latinis Rhetoribus, elocutionis rhetoricę pars facta eſt; quod tamen grammaticæ ſyntaxeos eſt: Et definire quid ſit nomen, verbum, oratio indicativi vel optativi modi, (ut Grammatici loquuntur) Grammaticæ opus eſſe dico, non Logicæ: & á Grammaticis ea cognita huc adferri volo: Authoris tamen (qui primus fortaſſe Græciæ temporibus illis, cúm Grammatica adhuc nulla eſſet, iſta Grãmaticæ initia aperuerit) diligentiam excuſabo: At jam repertis artibus, & tot Grammaticæ & Logicæ pręceptis & libris editis; ſuum cuique tribuito; nec in grammaticis logica, nec in logicis grammatica cõfundito: Catholica lex Ariſtotelis id vetat. Neque veró jam catholicum illud pharmacum (de quo in Categoriis ſæpius) expecto, quód alio fine doceantur hæc á Grammaticis, á Logicis alio: Grammaticis congruum, Logicis verũ proponi. Etenim unicus eſt & perpetuus Grammaticæ finis: congruum iſtud (quod dicitur) id eſt bene loqui: & Dialecticæ finis eſt unicus & perpetuus, bene ratiocinari: Aliquando non differimus ſolúm,

ſum, nec ſolúm rerum intelligentias ſpeculamur; ſed etiam & voce & ſcripto loquimur; & Grammaticam argumenti, ſyllogiſmi, methodi, id eſt Logicæ ſignum & ſymbolum & interpretationem adhibemus: idque cùm facimus, duarum artium opera conjungimus: eademque oratio, quód ſine barbariſmis & ſolœciſmis, nomine & verbo & oratione utatur, Grammaticæ virtus eſt: quod acuté inveniat, perſpicué diſponat & judicet, Dialecticæ virtus eſt: Nec certé in nominibus & verbis & oratione quicquam niſi purũ ſermonem: nec in argumento, propoſitione, ſyllogiſmo, methodo, quicquam niſi puram rationem ſpectamus: & quo argumento diceres nomina & verba eſſe Dialecticę, quia Dialecticus in diſſerendo his utitur; ea ratione dicerem, definitionem, partitionem & Logicã totam, Grammaticæ eſſe, quia in Grammatica explicanda logicis illis utimur. Verúm inſtitutiones artiũ diſtinguamus: ſuas cuique arti regulas proprias, ſicut Ariſtoteles veriſſimé jubet, reddamus: vinculum commune quod habent, retineamus, id eſt uſum conjungamus: Id enim vinculum artium commune, non eſt in confuſione regularum, ſed in uſus conjunctione. Uſum igitur artium conjungamus: Imó veró unam & eandem nominis & verbi doctrinam in Grãmatico, & in hoc authore ſymbolico, perſpiciamus. Sint omnia nomina & verba uno in loco cõfuſa. Grammaticâ doctrinâ puer inſtructus, logicâ iſtâ nõ inſtructus, ſingula diſtinguet: puer alius ignarus grammaticæ doctrinæ, logicę hujus peritus, eadem omnino dignoſcet & diſcernet. At Ariſtoteles (inquies) primus iſta docuit; ut potiús Grammatici ſumpſerint hæc à Dialecticis, quám hi ab illis. Ego veró levitatis culpam deprecatus antea ſum, & hîc rurſus deprecor, qui nugàs iſtas perſequar: ſed objiciũtur, & quod pejus eſt, creduntur: Itaque refellendæ ſunt. Dico igitur, unica ratione, præcepta arti Dialecticæ veré & proprié tribui, ſi logici luminis & univerſalis radii ſint: ſi vel inventionis ſint vel diſpoſitionis: ſi denique de omni, per ſe & primó inſint: At nomẽ & verbum, nihil utriuſlibet partis quicquam ſunt: Logicæ omnino, per ſe, primó nõ inſunt. Et quód Ariſtoteles primus de nomine & verbo præceperit, quid quæſo concluditur, ad Dialecticos iſta pertinere? An ſi Ariſtoteles primus in Dialectica de moribus, de numeris, de lineamentis quædam præcepiſſet; hæc eſſent propria dialecticę doctrinę, nõ ethicæ, nõ arithme-

ticæ,non geometriæ? Neque enim verum eſt, quicquid ab Ariſtotele in hac arte conturbatum ſit, id dialecticæ artis eſſe proprium: Contortum ſophiſma eſt: Finis artium ſuâ naturâ, & rerum ſibi ſubjectarum comprehenſione, non hominum inventione vel opinione terminandi ſunt. Si Euclides primus pharmacorum genera confudiſſet; non ſequeretur, ea Geometriæ eſſe propria. At ignoranda hæc non ſunt. Fateor, ſed nec nominum declinationes, & verborum conjugationes, futuris Dialecticis ignorandæ: An ideo jure docebis in Dialectica, & declinare nomina, & conjugare verba? Sed quid iſta curioſiús doceo, cúm id ipſum Ariſtoteles apertè doceat: „Univerſi generis unius unus eſt ſenſus & una ſcientia: ut „Grammatica una cúm ſit, omnes voces conſiderat, ait Ariſto- „teles ſecundo quarti Philoſophiæ: Ergo nomina verbaque interpretari, Grammaticæ proprium eſt, ex Ariſtotelis lege concludes. Nunquam-ne intelligemus, aliud eſſe, in arte non ignorari oportere; aliud, in ea præcipi & inſtitui? In Categoriis ſimiles errores fuerunt, de complexis, incomplexis: de ſubſtantia propria, communi: de quantitate, quantitatis generibus, vocabulis prius, ſimul, habere: In hac Interpretatione, ſimilis error adhuc eſt. Una eſt infinitæ confuſionis in Organi logici libris occaſio, quia prima Dialecticæ & definitio & partitio non proponitur; quia leges Ariſtotelis, de materia artis, de forma artis, non ſervantur: Ideoque tam multa conturbantur. Aliud eſt ratio, quæ dialecticis præceptis explicari debet; aliud eſt ſermo, qui nominibus fit & verbis, ut jam ſæpe docui: quámvis plerunque in eadem oratione, Grammaticæ uſus cum Logicæ uſu conjungatur: Et quámvis ratio exprimatur ſermone & nominibus ac verbis, tamen tota in ſeſe eſt converſa & cogitari res poſſunt atque judicari, ſine ullo ſermonis auxilio. Denique tota Logica, eſt mentis & intelligentiæ; quod Analytici tertii capite octavo, ut jam citavi, dicitur: „Non enim ad externum ſermonem demonſtratio, ſed ad ani- „mi rationem. quin etiam ſyllogiſmus, & lumen hoc, apud omnes gentes & homines idem: interpretatio nominis, verbi, orationis, eſt ſymbolum & ſignum, pro arbitrio hominum poſitum, in ſingulis gentibus varium: nunquam ferè idem & unum: Quare ſymbola iſta, logicæ artis non ſunt.

CAP.

CAP. V. *De contradictione, & homonymia.*

DEINCEPS extremo quarto cap. itemq; quinto, ſexto, ſeptimo, octavo integris, logica diſputatio eſt de contradictione, valde contra catholicas Ariſtotelis leges confuſa. Contraria, unũ uni opponuntur: ideoq; ſi medio careant, cõmuni rei alterum generaliter, alterũ ſpecialiter; vel proprié utrumq; attributum, verum & falſum dividũt, & disjunctionem veram faciunt: Omnis homo eſt ſanus, vel aliquis homo eſt æger: Socrates eſt ſanus, vel eſt æger. Omnis homo videt, vel aliquis homo cæcus eſt: Socrates videt, vel Socrates cæcus eſt. Omnis homo ſapit, vel aliquis homo nõ ſapit: Socrates ſapit, vel Socrates nõ ſapit: Et ſi unum horũ eſt, reliquum nõ poteſt ſimul eſſe: & tamen alterutrum eſſe neceſſe eſt: Ergo cõtrariorum medio-carentium cõmune eſt, verum & falſum dividere; ſi cõmuni rei alterum generaliter, alterum ſpecialiter, vel proprié utrumq; attribuatur: Sin cõmuni rei utrumque generaliter attribuatur, non eſt neceſſe: ut, Omnis homo eſt ſanus: omnis homo eſt æger. Omnis homo videt: omnis homo cæcus eſt. Omnis homo ſapit: nullus homo ſapit: Utraque pars poteſt eſſe falſa. Hanc doctrinam generalem, & contrariorum omnium medio-carentium cõmunem, ſymbolicus hic author in una ſpecie, id eſt in affirmationis & negationis oppoſitione cõſtituit. At generalia generaliter, nõ ſpecialiter, ait catholica lex Ariſtotelis, docẽda ſunt: ſecús ſophiſtica & nugatoria doctrina eſt, ait Ariſtoteles. Ergo partis hujus talis doctrina in Interpretatione, ſophiſtica eſt. Atq; hoc in rebus eſt peccatum: In verbis autem etiam illud: propoſitiones generaliter contradicentes (ut, Omnis homo ſapit, nullus homo ſapit:) dicuntur ἐναντίαι, id eſt adverſæ: At nomen adverſorum jam oppoſitis aliis (ut ſanus, ęger) eſt attributum: Et dum unũ ſymbolum rebus diverſis attribuimus, doctrina turbatur: Sed id eſt huic philoſopho quotidianum. Ergo cúm generaliter efferentur contraria, etiã medio-carentia, vel adverſa vel privantia vel contradicentia, ut, Omnis homo eſt ſanus, omnis homo eſt æger: Omnis homo videt, omnis homo cæcus ęſt: Omnis homo ſapit, nullus homo ſapit: attributa quidem ipſa, ſunt adverſa, privantia, contradicentia: & propoſitiones (ſi lubet ſic appellare) adverſæ, privantes, contradicentes: nec tamen verum & falſum

dividunt. Poſtremò iſta veri & falſi neceſſaria diviſio, ſpeciem enuntiationis propriæ nobis inſinuat: de qua tamē ſymbolicus author nullam mentionem facit. Et in ea fuerat proprius locus de hac veri falſiq; diviſione præcipiendi, ut in Dialectica noſtra fecimus: non autem cùm de contradictione ageretur; quæ inventionis, non diſpoſitionis pars eſt. Neque enim eó jam redeamus, quòd alia ſit rei, alia enuntiationis cōtradictio. Nam ut in enuntiationis attributo relatum, adverſum, privans, ſic contradicens conſideratur: Simplex illa conſideratio, eſt inventionis, ut dixi, non diſpoſitionis propria. Diviſio veri & falſi, confuſionis hujus occaſionem præbuit: Tollatur confuſio, doctrina vera diſtinguatur: de contradicentibus, ut de cæteris contrariis, in inventione præcipiatur: neceſſaria veri falſique diviſio, id eſt disjunctio, in diſpoſitione & enuntiatione ſua doceatur. Notabis tamen interea, ſimplicis enuntiationis genera, & univerſale & particulare, tū proprium: Infinitum autem, quod interponitur, ridiculum eſt: Nam cùm ſic infinité proponitur aliquid, Homo eſt animal: ſenſus generalis aut ſpecialis accipitur: medius & infinitus, qui fingitur, nullus eſt intellectus: Atque hæc infinitio (quæ Ariſtoteli dicitur) homonymia fuerit, & ſenſus ambiguitas; quę ab Ariſtotele meritó inter vitia numeratur. Quare virtutes á vitiis diſtinguamus. De contradictione compoſitæ enuntiationis, ut de ipſa compoſita enuntiatione, nominatim nil præcipitur in hoc opere: quod tamen pendet ex ſola contradictionis definitione; nempe ſi conjuncté negetur, quod conjuncté fuerat affirmatum, negatioque toti enuntiationi præponatur: ut,

Si homo eſt, animal eſt:
Non ſi homo eſt, animal eſt.
Aut dies eſt, aut nox eſt:
Non aut dies eſt, aut nox eſt.

Duo veró genera oppoſitionis præterea opinione neſcio qua irrepſerunt; ſubcontrariarum: ut,

Aliquis homo ambulat:
Aliquis homo non ambulat:

& ſubalternarum: ut,

Omnis homo ambulat:
Aliquis homo ambulat.
Nullus homo ambulat:

Aliquis

Aliquis homo non ambulat.

De ſubcontrariis potuit ex hoc libro aliqua ratio concipi: quæ tametſi non exprimuntur nominatim, nec appellantur ſubcontrariæ, ut appellantur adverſæ & contradicentes; tamen tribus locis nomine contradictionis comprehenduntur: bis in capite de legibus oppoſitionum, & iterum in capite de futuro contingenti: Et octavo capite ſecundi Analytici, alicui & non alicui ineſſe, appellatur adverſum. de Analytico poſtea dicam: Certé contradictionis nomen hîc per abuſionem ſumitur: nec definitio in hoc libro poſita, poteſt convenire: Etenim definitio contradictionis repetatur, & intelligatur ejuſdem rei affirmatio & negatio de eodem: ejuſdem numero, & de eodem numero, ut Ariſtoteles in Topicis loquitur: Nam res eadem genere & ſpecie, negari & affirmari poteſt, ut tamen nulla ſit contradictio: ut,

Omnis bos eſt quadrupes:

Nullus equus eſt bipes:

Bos & equus, genere ſunt idem: quadrupes & bipes, genere ſunt idem: Item,

Hic homo, eſt Socrates:

Ille homo, non eſt Plato:

ſpecie affirmatur & negatur idem; & tamen cõtradictio non eſt, & in neutro exemplo eſt. Quapropter ut contradictio ſit, neceſſe eſt eandem rem numero, de eadem re numero negari & affirmari. Et genus ſibi generaliter oppoſitum, ideo contradictionem facit, quia res eędem numero, ſub eo comprehenſæ, affirmantur & negantur: & idem ſumptum ſpecialiter, ſibi generaliter ſumpto oppoſitum, ideo contradictionem facit: quia ex his quæ genere continentur, aliquid idem numero negatur, quod illic affirmatum erat; aut contrá. Diſceptemus igitur poſitam quæſtionem, hac definitione:

Omnis contradictio, idem numero affirmat & negat:

Subcontrarietas (ut ita dicam) non affirmat & negat idem numero:

Etenim veræ ſimul eſſe poſſunt, ut in hoc libro docetur, etiam ſi infinitæ ſint: ut,

Homo eſt albus:

Homo non eſt albus:

Nec enim idem putatur ſignificari hoc enuntiationis genere;

atque univerſalibus ſignificaretur:

Omnis homo eſt albus:

Nullus homo eſt albus:

ut etiam docetur in hoc libro,quámvis inepté:Quare hîc nulla eſt contradictio; & contradictionis verbum καταχρηςικῶς in his aſſumptum eſt,ut dixi. Atque illud omnino reprehendendum eſt,quód dicitur,infinitum nō idem ſignificare,quod univerſale enuntiatum:Sic enim artes omnes loquuntur:ſic omnes homines communibus vocabulis utuntur: At ſi quando commune nomē ſpecialiter, vel de uno certo intelligatur; ſynecdoche, tropus rhetoricus id efficit. Nec veró fuerit audiendum(quod neſcio quis attulerit)in his enuntiatis,

Aliquis homo ambulat:

Aliquis homo non ambulat:

eandem rem numero affirmari & negari: nempe de nomine (homo)verbum (ambulat)& affirmari & negari.Etenim valde abſurda ſit iſta captio: Vocabula enim,ſymbola ſunt & ſigna tantúm;nec ex ſeſe faciunt contradictionem;ſed res ſymbolis ſignificatæ; & orationis qualitas pendet é rerum qualitate,ut primo capite dictum eſt,& rurſus deinceps octavo docebitur:Si autē pars utraq; vera ſit,ut eſſe poteſt; nequaquā res eadē numero in utraq; parte affirmatur & negatur:Quare nec contradictio erit. Et certé in hoc genere interpretationis,partitio rerum eſt,non oppoſitio: perinde ac ſi diceretur,Hominum alius ambulat,alius nō ambulat. Et hoc eſt fortaſſe quod
„ Interpretationis author dicere videtur, cúm diſputat,uni affir-
„ mationi negationem unam opponi:ſecús enuntiationes tales
„ non oppoſitas, ſed diverſas eſſe. Nec veró diutiús nobis eſt in hac diſceptatione cōmorandum,quaſi dubia vel incerta;cúm tribus poſtea locis author ipſe ſeipſum plané explicet,& poſita lege ſententiam ſuam de toto oppoſitionis & contradictionis
„ genere manifeſté declaret: Veruntamen (ait) in modificatis,
„ impoſſibile de eodem veras eſſe oppoſitas affirmationes &
„ negationes.Et rurſus ibidem: Nunquam in eodem ſimul erūt veræ: opponuntur enim. Item ibidem,cúm diſputat,hujus e-
„ nuntiationis (Neceſſe non eſſe) negationem non eſſe (Non
„ neceſſe eſt eſſe)ait,Contingit enim utrumque de eodem verū eſſe,Analytici primi capite duodecimo.hoc etiam ſecundo:De omni enim aut affirmatio aut negatio.Sed Analytici ſecundi capite

capite decimoquinto, tota controverſia hęc dirimitur; ubi docetur, hoc genere,

Aliquis ambulat:

Aliquis non ambulat:

non revera, ſed verbis duntaxat opponi: & ſic oppoſitio dicatur, quo modo homo pictus, homo diceretur. Quamobrem ſymbolicus author oppoſitas eſſe non vult ſubcontrarias, quæ appellantur: & cõtra ejus opinionem atq; ſententiam, in ſcholas hęc oppoſitionis ſpecies inducta eſt: nec authoris ſententia; ex perverſo aliquo & καταχρηστικῶς arrepto ſymbolo commiſcenda eſt potiús, quám ex tot & tam manifeſtis, tamq; veris locis æſtimanda: ac deniq; in ambiguis rebus verior & utilior pars optanda ac probanda eſt. Stulté aut malitiosé facit, qui in authore explicando, cúm verborum ambiguitas, duas ſententias oſtenderit, deteriorem ſequatur. Quamobrem tollantur é genere enuntiationum oppoſitarum, ſubcontrariæ: ſubalternæ veró multó juſtiore ratione tollantur; quia ſunt ambæ affirmationes, vel ambæ negationes: & quidē ſpecialis generali conſequens & conſentanea: tantum abeſt ut ſit oppoſita: ut,

Omnis homo albus eſt:

Aliquis igitur homo albus eſt.

Nullus homo albus eſt:

Igitur aliquis homo albus non eſt.

Septimo capite enuntiatio una & multiplex, id eſt ambigua; tractatur: Homonymiã jam monuimus in Categoriis, grammaticum vitium eſſe; & ambiguæ dictionis; vel vitioſæ ſyntaxis occaſione accidere: nec pręceptum idem ſępius in artis explicatione repetendum & perturbandum: Homonymia veró in Categoriis, & pauló póſt iterum in hoc libro, in Analyticis; in Topicis & Elenchis iteratur: tautologia iſta fugiēda eſt: una de re, ut lex Ariſtotelis jubet, una præceptio ponenda eſt. Sed tamen contradictio partim generaliter, partim ſpecialiter; communi rei, vel utrinque propriæ attributa, veri falſique diviſio & disjunctio neceſſaria eſt.

CAP. VI. *De modo contradictionis in futuris contingentibus.*

QUOMODO vera falſaque contradictio dicatur, toto capite proximo diſſeritur: Docuimus in Dialectica noſtra;

conſtantis disjunctionis é contradicentibus partem veram, partem falſam jam nobis eſſe, aut certé per naturam eſſe poſſe: ſic ut dici poſſit, illa vera eſt, illa eſt falſa: exceptis contingentibus futuris; quorum veritas falſitasq; neque ſit, neque admodum per naturam eſſe poſſit nobis manifeſta, quámvis omni tẽpore Deo certa manifeſtaq; ſit. Ariſtotelis tamen in hoc capite „ litera pauló ſecús loqui videtur, contradictionis in futuro „ contingenti partem neutrã jam veram aut falſam eſſe: quámvis vera aut falſa futura ſit, at nondum tamen eſſe: nec ait hominibus nondum veram, Deo jam veram, ſed omnino nondum eſſe veram. Caput hoc totum difficillimum & obſcuriſſimum eſt, non doctrinæ, ſed doctoris vitio; qui quam aliis pollicetur interpretationem, ipſe ſibi præſtare non poteſt. Verba doctoris integra conſtituam, ſicut in Græco ſunt; neque de meo quicquam addam: nec elegantiorem latiné hunc magiſtrum faciam, quám græcé eſſe voluit.

In his igitur quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe affirmationẽ vel negationẽ veram, vel falſam eſſe. Atq; in univerſalib. quidem ſemper hanc quidẽ veram, illam veró falſam eſſe: & in ſingularibus, quemadmodũ dictũ eſt: in univerſalibus autẽ non univerſaliter dictis non neceſſe. Dictũ veró eſt & de iis: in ſingularib. autem & futuris non ſimiliter.

Hęc propoſitio diſputationis eſt, obſcura valde. Quid enim ſignificatur univerſalibus univerſaliter? An non hæ (Omnis homo eſt juſtus, Nullus homo eſt juſtus) appellatæ ſunt antea univerſaliter univerſales? Dices, ſpecialem contradictionem hic intelligendam eſſe: ut, Omnis homo eſt juſtus, Aliquis homo non eſt juſtus. Cupio (inquam) id intelligi; ſed aliud intelligam, quám erit ſymbolis hujus doctoris mihi ſignificatum. Deinde cur, In ſingularibus, dicitur? nónne diſputatur etiam de illis univerſalibus univerſaliter? Nam id in ſequentib. nominatim erit. Poſtremó nónne futura quædam neceſſaria ſunt? Dices, per ſingularia illa, univerſaliter univerſalia ſimiliter ſignificari; & per futurum, ſignificari futurum contingens. Audio, inquam: At tua, iſta interpretatio erit; tua, hæc erunt ſymbola: doctoris hujus hæc interpretatio non erit, ſymbola hæc non erunt: & iſtâ docendi licentiâ, nihil tam perversé dici poterit, quod non poſſis recté dictum profiteri: Dixeris, beſtiam, animal eſſe rationale; deinde redargutus, dicas te nomine beſtiæ,

hominem

hominem intelligere: At veró id non eſt ſymbolis & ſignis ſenſa mentis interpretari,ſed auditorem fallere:quem,aliud q̃ verbis exprimis, velis intelligere. Ego ſi iſto interpretationis genere,ſi talib. ſymbolis uterer in hoc tractando authore, excuſarer credo,ac nõ ut fatuus & malitioſus accuſarer? Sed perge: diſſimilitudinem quandam contradictionis pro ratione temporum videtur hîc magiſter proponere;ut neceſſe ſit,præſentis & præteriti affirmationem vel negationem jam veram eſſe,vel falſam: futuri non item.Neceſſitatẽ hanc interpretor, ut poſtea doctor ipſe interpretatur,ex disjunctionis neceſſitate,quámvis partiũ nulla ſit neceſſitas: ut,Neceſſe eſt cras naumachiã fore,vel nõ fore: Disjunctio hæc eſt neceſſaria,quámvis hæc enuntiatio,Naumachia cras erit,nõ eſt neceſſaria:Hęc item,Naumachia non erit cras, neceſſaria non eſt;ut doctor ipſe poſtea docebit: Deniq; quámvis nominatim nõ exprimitur,tamen videtur hîc magiſter ſignificare,ut ex concluſione capitis conjicere licet;præteritæ & præſentis rei contradictionem altera parte jam veram eſſe, altera jam falſam.Divinandum enim eſt.tam diſerté interpretationis interpres ſenſa ſua interpretatur.Ergo diſſimilitudinis propoſitione poſita,quód præteriti & præſentis affirmatio jam vera ſit aut falſa; redditio ſequitur,in futuro contingenti ſimile non eſſe:quia ſi vera jam eſſet affirmatio vel negatio futuri contingentis, etiam eſſet neceſſaria: Hic enim ſyllogiſmus texitur:

Si contingens futurum, jam verum eſſet; eſſet quoque neceſſarium:
Non eſt neceſſarium:
Non igitur jam verum:

Verba ſunt Ariſtotelis:

Nam ſi omnis affirmatio vel negatio, aut vera aut falſa; & omne neceſſe eſſe aut non eſſe: Si enim hic dixerit fore aliquid, ille veró non dixerit idem hoc: manifeſtum quód neceſſe, verum dicere alterum ipſorum, ſi omnis affirmatio vel negatio vera aut falſa: utraq; enim non erunt ſimul in talibus. Nam ſi verum dicere, quód album, aut quód nõ album: neceſſe eſſe album, vel non album: & ſi eſt album vel non albũ, verum erat affirmare vel negare: & ſi nõ eſt, falſum dicit: & ſi falſum dicit, non eſt: Itaque neceſſe ſemper, affirmationem aut negationem veram eſſe aut falſam.

Propoſitio hujus ſyllogiſmi adhuc eſt, ſimilitudine præſentis utrinque explicata; quód ex vero ſequatur neceſſarium, & enuntiationis reique veritas cum neceſſitate reciprocetur: ut ſi vera eſt enuntiatio (eſt album) neceſſe eſt id ipſum album eſſe: & ſi album eſt, vera eſt enuntiatio: Atque in ejuſmodi pronuntiatis neceſſe ſit ſemper affirmationẽ vel negationem veram eſſe vel falſam: ubi videmus, neceſſitatem conditionalem, non abſolutam, accipi: Additur tamen illuſtratio propoſitionis é contrario neceſſitatis abſolutæ, non autem conditionalis; Si neceſſarium ſit, non erit fortuitum, non utrumlibet, non contingens: denique quod eſſe poſſit, & non eſſe. Verba ſunt doctoris:

Nihil igitur neque eſt, neque fit, neque á fortuna, neque utrumlibet, neque erit vel nõ erit: ſed ex neceſſitate omnia & non utrũlibet: Aut enim affirmans, verũ dicet, aut negans: Similiter enim fieret vel nõ fieret: Quod enim utrum libet, nihiló magis ſic vel non ſic ſe habet vel habebit.

Hic notabis, utrumlibet quod ſit, quod jam neque verum, neque falſum: imó non magis verum, quám falſum: Analytici primi capite duodecimo appellatur cõtingens incertum. Sed hæc propoſitionis eſt illuſtratio captioſa, & quæ nos homonymiâ verbi fallit: Propoſitum enim erat neceſſarium conditionale, quod contingenti non neceſſe eſt repugnare: Socrates diſputat propoſitio eſt contingens: & eadem, ſi vera ponatur, conditionali neceſſitate neceſſaria; quia quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe: Propoſitionis igitur illuſtratio hæc captioſa eſt. Sequitur ſorites quinque graduum, ad eandem propoſitionis confirmationem.

Tum veró ſi nunc eſt album, verũ erat dicere priús, quód erit album: Quare ſemper verum fuit dicere, quodlibet eorum quæ fiunt, quód eſt vel erit: Si autem ſemper verum fuit, quód eſt vel erit, non poteſt id non eſſe, neque non fore: Quod autem non poteſt non fieri, impoſſibile non fieri: quod veró impoſſibile non fieri, neceſſe fieri: Omnia igitur futura, neceſſe fieri: nihil igitur utrumlibet, neque á fortuna erit: Nam ſi á fortuna, non ex neceſſitate.

Adhuc verba ſymbolici ſunt magiſtri; ubi ſorites eſt quinq; gradib. contextus: Veri, ſemper- veri, non-poſſibilis-non, impoſſibilis non, neceſſari:; ex quorum primo concluditur extremum.

tremum. Si quis igitur, quia Socrates nunc eſt albus, ideo putaret hanc prædictionem, Socrates erit albus, jam tum, cúm prædicebatur, fuiſſe veram; adverſus hũc Ariſtoteles hoc ſorite concludit. Si verum fuit, ſemper verum fuit: Si ſemper verum, non poteſt id non eſſe, neque non fore: Quod autẽ non poteſt non fieri, neceſſe eſt fieri: Quapropter ut é primo ſequatur extremum, ſi verum fuit, fuit etiam neceſſarium. At in hoc ſorite ſecundus gradus captioſus eſt: nec enim ſequitur, ſi ab æterno contingentis futuri pronuntiatio vera ſit, ut ſit immutabilis: non enim omne verum immutabile; ſed veritas alia immutabilis, alia contingens. Et hîc Ariſtoteles quinto gradu neceſſarium abſolutum ſumit, cúm propoſuiſſet conditionale. Sorites igitur dupliciter eſt captioſus, & in conſequentia ſecundi gradus, & quinti falſa aſſumptione. Deinceps prolepſis illa rejicitur, qua diceretur, neutrã partẽ fore, ut Anaxagoras jam diceret viſus eſt: Nam tametſi videatur hic author neutram partem cõtradictionis in futuro contingenti jam verã vel falſam confirmare, tamen non affirmat neutrã fore. Verba ejus ſunt:

At veró neque quód neutrũ verum contingit dicere; ut quód neq; erit, neq; non erit: Primúm enim, cúm fuerit affirmatio falſa, negatio non vera eſſet: et cũ hac falſa fuerit, contingeret affirmationem non veram eſſe: Præterea ſi verum erat dicere, quód albũ ſimul & nigrũ; oportet utrunq; eſſe: ſi veró erit cras, oportet fore cras: ſi autẽ neque erit, neque non erit cras, non fuerit utrumlibet, ut naumachiam: oportet enim neque fieri naumachiam, neque non fieri.

Adhuc ſymbolicus author prolepſim de neutra parte vera veré rejicit ac refellit: Deinde revertitur ad illa neceſſitatis abſurda conſequentia, & ſic ait:

Contingentia igitur abſurda hæc & hujuſmodi alia, ſiquidẽ omnis affirmationis & negationis vel in univerſalibus univerſaliter, vel in ſingularib. neceſſe eſt oppoſitarum eſſe hanc quidẽ verã, illam autẽ falſam: Nihil autẽ utrumlibet eſſe in his quæ fiunt, ſed omnia eſſe & fieri ex neceſſitate. Quare neque deliberare oportuerit, neque negotiari: Nã ſi hoc fecerimus, erit hoc: ſi veró non hoc, non erit hoc: Nihil enim prohibet & in annum decies-milleſimum affirmare hunc fore, illũ veró negare: Itaque ex neceſſitate erit: Quare quodlibet eorum verum erat dicere tunc.

Abſurda conſequentia hæc ſunt, Si neceſſarium: nil fortuitum, nil utrumlibet; neque deliberare, neque negotiari oportebit: Ubi ſimilis eſt homonymia. Non enim ſequitur, Eſt neceſſarium conditionale, Non igitur fortuitum, non igitur liberum. Ariſtoteles neceſſitatem cōditionalem propoſuit: Interpretatur abſolutam, & auditorem fallit. Deinde objicitur: At cōtradictio nulla dicetur: id enim poteſt objici, ne propterea futuri veritas impediatur: At nihil refert, ait Ariſtoteles, utrúm quis contradictionem dixerit: veritatem quippe rerum non facit oratio vera; ſed orationem veram, rerum veritas efficit. Verba ſunt doctoris:

Verumtamen nec hoc differt, ſi qui dixerint cōtradictionem, vel nō dixerint: Manifeſtum enim, quód ſic ſe res habent, etiamſi non hic quidem affirmaverit aliquid, ille veró negaverit: Neque enim ob id ipſum, quód affirmaveris aut negaveris, erit aut non erit: nec in decies-milleſimum annum, magis, quám in quantolibet tempore.

Hæc refutatio vera eſt. Revertitur doctor ad neceſſitatis ex vero conſecutionem. Verba ejus ſunt:

Quare ſi in omni tempore ita res habebat, ut alterum verum diceretur; neceſſe erat hoc fieri: & unumquodque eorum, quæ fiunt, ſemper ita ſe habebat, ut ex neceſſitate fieret: Si enim veré quis dixit, quód erit, non poteſt non fieri: & quod factum eſt, verum erat dicere ſemper, quód erit.

Hactenus propoſitio & propoſitionis explanatio, qua doctor ſymbolicus omnibus rationibus ac modis connexum illud probare contendit: Si jam verum pronuntiatur aliquid futurum, id etiam neceſſarium fore. Deinde accedit ad aſſumptionem, conſequensque removet; neceſſariumque non eſſe, diſputat ex illis neceſſitatis contrariis, quæ priús adhibita ſunt; quia multa partim ex humanis conſiliis & actionibus, partim ex ipſa rerum varia & mutabili natura. Verba doctoris ſunt:

At certe hæc, impoſſibilia ſunt: Videmus enim quód eſt principium futurorum á deliberatione & alicujus rei actione: & quód omnino eſt in iis quæ non ſemper actu ſunt, poſſibile eſſe & non eſſe ſimiliter: In quibus utrumque contingit, & eſſe, & non eſſe: itaque etiam fieri, & non fieri: ac multa nobis manifeſta ſunt, quæ ſic ſe habeant: ut quód hanc veſtem poſſibile eſt diſcindi, & non diſcindetur, ſed

priús

prius contereretur ipſa: Similiter autem, & nõ diſcindi poſſibile: Nõ enim liceret ipſam prius conteri, niſi poſſibile eſſet non diſcindi: Quare & in aliis rerũ eventu, quæ ſecundum hujuſmodi potentiam dicuntur. Manifeſtum igitur, quòd non omnia ex neceſſitate neque ſunt, neq; fiunt: ſed alia utrumlibet: & nihilò magis affirmatio vel negatio erat vera vel falſa: alia veró magis quidem, & frequentiùs alterum: ſed tamen contingit fieri & alterum, alterum veró minime.

Hîc homonymia eadem, quæ prius: propoſitum erat conditionale neceſſarium; removetur abſolutum: aliud datum eſt, aliud repetitur: Fallacia eſt. Tertia prolepſis interponitur, de contradictionis neceſſitate: quæ ſimilitudine declaratur, quomodo non abſoluta, ſed ex conditione quadã: quemadmodum dicitur, Neceſſe eſt quod eſt, quando eſt eſſe; non tamen ut jam veram partem eſſe neceſſe ſit, partem jam falſam; ſic ut diviſis partibus dici poſſit, hæc vera eſt, illa falſa. Similitudo Ariſtotelis parum convenit. In Dialectica docuimus, neceſſitatem disjunctionis, ẽ partium non neceſſitate, ſed neceſſaria oppoſitione pendêre: & disjunctionem ſic inſtitutam, abſoluté neceſſariam eſſe, non autem ex conditione; ut hîc Ariſtoteles fingit. Verba tamen ſunt doctoris:

Igitur eſſe quod eſt, quando ſit; & non eſſe quod non eſt, quando non ſit, neceſſe: Non tamen omne quod eſt, neceſſe eſſe: neq; quod non eſt, neceſſe non eſſe: Non enim idem eſt, omne quod eſt, eſſe ex neceſſitate, quãdo eſt; &, ſimpliciter eſſe ex neceſſitate. Similiter autem & in eo quod non eſt, & in contradictione, eadem ratio eſt: eſſe quidem vel non eſſe omne neceſſe eſt, & futurum eſſe vel non: non tamen dividentem dicere alterum, neceſſarium. Dico autem, ut, neceſſe quidem fore naumachiam cras, vel non fore: non tamen fore cras naumachiam neceſſe, neque non fore: fore tamen aut non fore, neceſſarium.

Adhuc ſymbolicus author, quàmvis argumento ſimilitudinis non ſatis accurato, disjunctionis neceſſitatem nobis expoſuit: meminerimus tamẽ, ut in Dialectica docuimus, quomodo abſoluté vera disjunctio, ſit etiã neceſſaria. Poſtremó ſyllogiſmus Ariſtotelis judiciumque concluditur; quód in futuris contingentibus, contradictionis non jam pars vera, pars falſa

ſit: & veritas rerum, cum orationis veritate rurſus comparatur. Verba ſunt:

Quare cùm ſimiliter orationes veræ ſint, perinde atq; res; planum quòd quæcunq; ſic ſe habent, ut utrumlibet ſint, cōtrariaq; ſuſcipiant, neceſſe ſimiliter habere & cōtradictionem: quod contingit in his quæ non ſemper ſunt, vel nō ſemper non ſunt: Nam ſemper in his neceſſe, alteram contradictionis partem veram eſſe vel falſam: non tamen hanc vel illam, ſed utrumlibet: & magis quidem veram alteram: Non tamen jam veram vel falſam. Quare manifeſtum quòd non neceſſe, omnis affirmationis & negationis oppoſitarum, hanc quidem veram, illam autem falſam eſſe: Non enim quemadmodum in his quæ ſunt, ſic ſe res habet in iis quæ non ſunt, poſſunt tamen eſſe vel non eſſe; ſed quemadmodum dictum eſt.

Hic diſputationis universæ ſyllogiſmus eſt:

Si contingens futurum jam verum eſt, eſt etiam neceſſarium:

Non eſt autem neceſſarium;

Non igitur jam verum.

Cujus propoſitio cōſideranda diligenter eſt: eſt enim valde præceps & lubrica. Categoriæ nobis nullū Deum relinquere videbantur. Interpretatio iſta ne nullam Deo rerū futurarum præſenſionem relinquat, eſt animadvertendum: Nam ſi quia verū eſt, aliquid fore, ideo protinus eſt etiā neceſſarium; videbitur impius ille Ciceronis & Carneadis ſorites (contra quem nos in Fato Ciceronis) à D. Auguſtino damnatus, revocari & confirmari: Carneadisq; & ſymbolici magiſtri argumentum unum eſſe. Carneades neceſſitatē & futuri præſcitā veritatem, conſentaneas res inter ſe maximeq; cōjunctas judicabat: ut ſi præſcitæ res omnes ſint, & jam veritas futurorū præſciretur, fatum in actionibus humanis, & in rebus univerſis neceſſitas eſſet: nec animis hominum quicquā liberum ſupereſſet. Itaque cùm aut neceſſitatem ſubeundam, aut verā futuri præſenſionem tollēdam judicaret; ut damnata neceſſitate, animi libertatem retineret, divinam præſenſionē damnavit: & ut animū ſibi liberum faceret, ſacrilegum fecit, ut verbis utar D. Auguſtini: Nec enim quia præſcivit Deus, iccirco futurum eſt: ſed quia futurum eſt, præſcivit. Non quia video te, iccirco meis oculis

oculis objectus es: ſed quia objectus es, icciro te video. Ita non quia Deus præſcivit aliquod ſcelus futurum, icciro id fiet: ſed quia futurum eſt, ideo præſcivit. Quare diligẽtiùs hoc ſymbolici doctoris dogma conſiderandum eſt; ne Carneadis, & hujus magiſtri ſit impietas eadem: Nec enim quamvis hominibus (quibus & præſens & præteritum, jam verum apparet, aut jam falſum) futurum, jam verum nõ appareat, icciro jam verũ nõ eſt: nec quàmvis ex cauſſa libera, quæ & utrumlibet & contraria poſſit agere, aliquid eventurum ſit, ideo enuntiatio quæ futurum illud enuntiat, non eſt jam neq; vera neq; falſa; alioqui enuntiatio non eſſet, ſi neq; vera neq; falſa foret. Hæc enim definitio ejus eſt in hoc libro: nec veritas, neceſſitatis eſt cauſſa. Atq; illud captioſé & falsó connectitur: Si jam verum eſt, eſt etiam neceſſarium: Quicquid enim fore verũ eſt, Deo jam verum eſt, & verum ſemper fuit: nec icciro tamen neceſſarium: Ex cauſſis neceſſariis futurum, neceſſarium eſt: ex liberis, liberum: ex phyſicis, phyſicum: Denique quales ſunt antecedentes cauſſæ, talis eventus veritas. Sed hac de re latiús eſt á nobis in Fato Ciceronis diſputatum.

P. RAMI SCHOLARUM

DIALECTICARUM

LIBER VI.

In ſecundum librum de Interpretatione.

CAP. I. *De conſecutione finitorum & infinitorum.*

SUPERIOR liber logicũ aliquid habuit de contradictione: ſed tam catholicum, quã cognovimus: Sequitur alter Latinis liber, qui Græcis pars eſt libri tertia: ubi de antiphaſi & contradictione non præcepta ulla logica, ſed quæſtiones diſputantur, quas otioſi pueri in ſchola ſine doctore & magiſtro temeré videri poſſint agitaſſe: Prima eſt de conſecutione finitorum & infinitorum enuntiatorum: Omnis enuntiatio conſtat ex nomine & verbo, vel nomine infinito. ex

„ & verbo: Sine verbo nulla enunciatio eſt: Verbum autem mo-
„ dó ſolúm attributum eſt, modó non ſolúm; modó ſubſtanti-
„ vum, modó adjectivum, ut Grammatici loquuntur: & enun-
„ tiationes modó infinitę, modó univerſales. Hac igitur egregia & ſubtili ſubductione, triginta fiunt enuntiationes inter ſe oppoſitæ; quæ certo diagrammatis ordine collocatæ, ſe habebũt ſecundum conſecutionem, ut privationes, & ex affirmantibus negantes concludentur: Quod in logicis libris argutum ænigma nõ appello, ut Pſellus interpres; ſed perridiculũ ſophiſma nomino; quia nihil inventionis, nihil diſpoſitionis, id eſt nil Dialecticæ doceat: Nec propterea in arte logica catholicum, nec principiis Ariſtotelis conſentaneum. Nullum catholicum argumenti documentum eſt: Eſt enim exemplum ſpeciale argumenti é cõtradicentibus, ut juſtus, non-juſtus: Nullum item catholicum judicii diſpoſitionisve documentum: Generalem enim conſecutionis regulam, vera Logica inſtituit ſyllogiſmũ; quo ſolo quid cuiq; antecedenti conſentaneum ſit & conſequens, certó ſcimus, veréque judicamus. Homo eſt juſtus: Ergo homo non eſt non-juſtus: Enthymema eſt in hoc Ariſtotelis exemplo, in certa judicii conſecutionisq; regula: cui propoſitione addita, ſyllogiſmus efficitur, hoc modo:

Nullum juſtum, eſt non-juſtum:
Homo juſtus eſt:
Homo igitur non eſt non-juſtus.

Argumentum, ut dixi, eſt é contradicentibus: judicium certum nõ hoc enthymemate, ſed catholico ſyllogiſmi modo efficitur. Quamobrem & hujus & innumerabilium ejuſmodi exemplorũ ſpecialia enthymemata regulis inſtituere, eſt planè logica Ariſtotelis principia & catholica ignorare. Sophiſma idem poſtea pluribus etiam diſceptatur, ultimo capite primi Analytici. Poſtremó illud alterũ conſiderandum, quód non-
„ homo, non-juſtus, & ſimilia, negationes dicendæ nõ ſint; quia
„ neque verum, neque falſum ſignificent: Dixi enim antea, verum & falſum tranſcendentia eſſe; deque rebus omnibus dici, non de enuntiatione ſolúm. Quare cúm præcepti hujus ratio falſa ſit: præceptũ ex ea ratione verum videri non debet. Verum enimveró quid dixerimus, ſi magiſter hic, ſeipſum nempe refellens, infinitionem illam, negationem nominet? At vel in hoc ipſo capite (ut jam antea citavi) ſic appellat, cúm fingit
enun-

enũtiationes oppoſitas ex finitis & infinitis & verbo: Sic enim ad illam enunciationem (Omnis non-homo non valet) cúm docet illã ſuam infinitionem (non) addendam ad (homo) non ad (omnis:) Non enim dicendum, ait, Non omnis homo; ſed negatio (non) homini adjungenda. Hîc ſymbolicus author appellat (non) negationem: ex qua tamen infinitum nomen effici vult, non negatum: & uſu ſuo, exemplo ſuo, teſtimonio ſuo, commenti ſui doctrinam refellit & convincit: Et iſta bella ratio fuit in Categoriis, quód non negatio, ſed velut negatio.

CAP. II. *De conſecutione diviſorum & conjunctorum.*

SECUNDO capite ſecunda quæſtio eſt de conſecutione diviſorum & conjunctorum; quæ tota ad Elenchos pertinet, & in vitio diviſionis exponenda: & é Mathematicorũ compoſitione & diviſione deducta. Nec tamẽ in vera arte & catholica, locus eſt expoſitioni vitiorum. Præponuntur paucula de enunciatione una; de qua jam dictum eſt in hoc libro, quomodo iſta homonymiæ repetitio eſſet in logicis præceptis aliena. hîc incluſa eſt differentia illa commentitia, de qua ſecundo libro dictum eſt, dialectici nominis; quód dialectica interrogatio, ſit reſponſionis petitio, vel propoſitionis, vel alterius partis, aut contradictionis: propoſitio veró ſit pars contradictionis: id enim commentũ in Organo logico ſcholaſticum eſſe docui, & uſu ac teſtimonio Organi ipſius refutavi. A diviſis ad conjuncta, captioſa conſecutio in accidentibus eſt. ut, Eſt ſutor & bonus: ergo ſutor bonus. Conſecutio á conjunctis ad diviſa, captioſa eſt, ſi contrarium includatur: ut, Eſt homo mortuus: Ergo eſt homo. Regulæ iſtæ veræ ſunt, attamen catholicę non ſunt; nec facta concluſio per has regulas exiſtimari poteſt, ſed per regulã ſyllogiſmi: in cujus firma collocatione & antecedentiũ partium veritate, judicii veritas cõſtantiaq; collocatur. Innumerabiles ejuſmodi regulæ ſunt toto Organo confuſæ. Enthymematum regulæ ſunt; quarum ſpeciale judicium, generali & catholico ſyllogiſmi judicio ſtabiliendum eſt.

CAP. III. *Quód modificata negentur ut abſoluta.*

TERTIO capite nobilis illa quæſtio & theſis diſputatur, de
modificatis ſeu modalibus (ut vulgus appellat) enuntia-
tis: de quibus propter hujus quæſtionis obſcuritatem, vul-
gatum illud eſt, De modalibus non guſtabit aſinus. Tenebras
igitur adhibito lumine dialectico depellamus. Quid eſt mo-
dificata enuntiatio? non definitur in hoc capite; quid tamen
ſit, exemplis intelligi poteſt: quæ pleniora, quó faciliús intel-
» ligi poſſint, licet ponamus: Hominem eſſe album, eſt poſſibi-
» le: Hominem eſſe divitem, eſt contingens; Hominẽ eſſe ani-
» mal, eſt neceſſarium: Hominem eſſe beſtiam, eſt impoſſibile:
» Hominem eſſe corporeum, eſt verum: Hominem eſſe mar-
» moreum, eſt falſum. Hi ſex modi ſunt in hoc capite; poſſibile,
contingens, neceſſarium, impoſſibile, verum, falſum. Innu-
merabiles tamen modi ſunt; ut, Parentes colere, ſanctum eſt:
Suum cuique tribuere, juſtum eſt: Socrates diſputat ſapienter:
Zeno reſpondet ſubtiliter: Alexander prœliatur fortiter, & ſi-
milia: Deniq; ex omnibus feré & nominibus & adverbiis mo-
dos ejuſmodi liceat enuntiationi addere, ad ſignificandum
quomodo categorema in ſubjecto inſit: ut, agit bene, incedit
obliqué, ſcribit docté, & ſimilia: ne quid hîc magnæ rei vel
novæ diſputari videatur. Definitâ igitur enuntiatione mo-
dificata, videamus quæ & quotuplex doctrina de ea ſuſcipia-
tur: Duo certé hujuſce quæſtionis capita ſunt; alterum de an-
tiphaſi, ac de negatione modificatorum enuntiatorum: alte-
rum de conſecutione. Quid ergo modificatæ pronuntiatio-
nis antiphaſis? quid negatio? qualis eſt? Mirabilis certé ſym-
„ bolici doctoris hîc eſt interpretatio: Videtur dicere, negatio-
„ nem modificati pronuntiati, ad ſolum modum pertinere. Ut
„ hæc enuntiatio (hominem ambulare, eſt non poſſibile) ſit ne-
gata: videtur, inquam, id velle dicere: nominatim tamen id
non dicit, neque nobis ſymbolis ſuis intelligentiam ſuam de-
finit. Interpretationem igitur doctoris intueamur; qui primó
videtur nobis negationis diſſimilitudinem quandam propo-
„ nere in abſolutis & modificatis enuntiatis. Ait igitur; In abſo-
„ lutis enuntiatis opponuntur contradictiones ſecundum eſſe
„ & non eſſe: ut hujus, (ſic enim philoſophi exempla complea-
„ mus, ut res intelligi poſſit) Socrates eſt homo; negatio hæc
„ eſt, Socrates non eſt homo: non autem hæc, Socrates eſt non-
„ homo: Et hujus, Socrates eſt homo albus: negatio hæc eſt,

Socrates non eſt homo albus: non autē hæc, Socrates eſt non-homo albus. Hæc adhuc vera ſunt, & omnino aliud eſt affirmatio infiniti attributi; ut, Socrates eſt non-juſtus: aliud negatio; ut, Socrates nón eſt juſtus. Hæc inquā vera ſunt in his & omnibus aliis exemplis. Hoc igitur poſito, ſtatuitur non ſimile eſſe in modificatis: Nam ſi hujus, Poſſibile eſſe, negatio eſſet hæc, Poſſibile non eſſe: non autem hæc, Nón poſſibile eſſe: ſequeretur, quia idem poteſt eſſe & non eſſe, oppoſitas affirmationes & negationes de eodem veras eſſe: quod eſt impoſſibile: unde concludit hic doctor, negationem hujus, Poſſibile eſſe, non hanc, Poſſibile non eſſe: ſed hanc, Non poſſibile eſſe: & in cæteris modificatis ſimiliter. Hæc autem ejus exempla ſunt: vel potiús exemplorum quædam obſcura veſtigia: nec enim enuntiata perfecta ſunt, quę aliquid de aliquo enuntient, vel aliquid ab aliquo removeant, ſicuti enuntiatio definita priús eſt: pars eſt ſubjecti tantúm, pars attributi tantúm: ſubjectum integrum, attributū integrum nullū eſt: Nam hujus enūtiationis, Hominem eſſe, eſt poſſibile (Hominem eſſe) ſubjectum eſt: Poſſibile eſt, attributum eſt. Sed reliqua videamus, & quid his enuntiationum truncis efficiat hic magiſter, conſideremus. Quemadmodum, ait, in abſolutis illis, Homo eſt, album non eſt: Eſt, & Non eſt, ſunt προσθέσεις, id eſt attributiones: ſubjectæ veró res, homo, album: ſic in modificatis, Eſſe & Non eſſe ſubjectum eſt: poſſe veró & contingere, attributiones: quæ quemadmodum in abſolutis, Eſſe, & Non eſſe, ſic in modificatis veritatem & falſitatem definiunt: & omnino in modificatis, Eſſe, & Nō eſſe, ponenda ſunt tanquā ſubjecta. Quæ veró affirmationē & negationē faciunt, illis ſubjectis attribuuntur, ſtatuunturq; oppoſitæ dictiones, Poſſibile, nō poſſibile: cōtingens, non contingens: impoſſibile, non impoſſibile: neceſſarium, non neceſſarium: verū, non verum. Hæc ſymbola ſunt, hæc interpretatio eſt hujus doctoris; qua veré docet & aperté, Eſſe, & Non eſſe, in his enuntiatis, Hominem eſſe, eſt poſſibile, Hominē non eſſe, eſt poſſibile, pro ſubjectis habenda: Etenim affirmativam figuram, ut analyticus author tertio & duodecimo capite primi Analytici loquitur, habent: illud, inquam, de ſubjectis veré docet: ſed quod ad categoremata attinet, videtur ſignificare, modificati pronūtiati negationem ad ſolum modum pertinere. Quod certé etiam captioſé diſ-

putat, & falsó concludit. Quod rurſus videtur Analytici primi capite ſecundo confirmari; ubi πρόσρησις appellatur, quod hîc πρόσθεσις dicitur: Diſſimilitudinis enim inductæ captioſa redditio eſt; quód ſi quemadmodum in abſolutis, ſic in modificatis negatio referenda ſit ad verbum, oppoſitæ ſimul veræ ſint: Nec enim quod in abſolutis verbum facit, Eſt, ambulat, & ſimilia: idem in modificatis facit: In his enim pronuntiatis, Hominem eſſe, eſt poſſibile: Hominem ambulare, eſt poſſibile: Eſſe & ambulare, verba non ſunt, ſed potiús nomina: Et quam vim enuntiationis in abſolutis illis, Homo eſt animal, Homo non eſt animal, habent Eſt & Non eſt, eandem vim habent in his modificatis, Hominem eſſe, eſt poſſibile; Hominem eſſe, non eſt poſſibile: Non illa verba nominalia, ut ſic dicam, Eſſe & Non eſſe; ſed pronuntiationis hæ copulæ, Eſt, Non eſt. Quare diſſimilitudinis redditio captioſa eſt: Nec enim eó refertur redditio comparationis, quó propoſitio referebatur. Ergo diſſimilitudini captioſæ veracem ſimilitudinem reponamus; & dicamus, quemadmodum hujus enuntiationis, Homo eſt juſtus: negatio eſt hæc, Homo non eſt juſtus: non autem hæc, Homo eſt non-juſtus: aliudque negatio, aliud infiniti attributi affirmatio: ſic hujus, Hominem eſſe, eſt poſſibile, negatio eſt, Hominem eſſe, non eſt poſſibile: non autem hæc, Hominem eſſe, eſt non poſſibile. Atque omnino poſitæ affirmationis negatio, eſt ſecunda enuntiatio: Tertia, eſt attributi infiniti affirmatio: nec enuntiatio negata dici poteſt, cujus non totum attributum, ſed pars attributi tantúm negetur. Atqui (eſt poſſibile) totum eſt attributum: (poſſibile) pars eſt attributi: falsóque ex illa diſſimilitudine concluditur, non eandem eſſe rationem negandi & abſoluti & modificati enuntiati. Age veró, philoſophum ſuo moneamus argumento, & ſuo conſilio: Quo igitur argumento, quo conſilio complexionem hãc efficere voluit? Quia (inquit) oppoſitæ ſimul eſſent in eodem veræ. Quid ergo genere negationis hujus admiſſo, ſi oppoſitæ ſingulares, ſint in eodem ſimul veræ? nónne perinde abſurdũ fuerit? nonne denique genus ipſum talis negationis, quæ partem afficiat attributi, partem non attingat, deridendum & explodendum erit? Opponamus igitur hoc modo duas ſingulares, Socrates eſt leo neceſſarió, Socrates eſt leo non neceſſarió: Antiphaſis hîc fuerit, utraque parte tamen manifeſté falſa: At anti-

antiphaſcos ſingularis neceſſe eſt alteram partem eſſe veram, ut antè jam magiſter hic docuit. Cùm verò per nomina loquimur, & dicimus neceſſarium, non neceſſarium: poſſibile, non poſſibile, error ille accidere non poteſt, ut partes, quæ videntur contradictionem enuntiationis habere, ſint ſimul falſæ: Neque tamen contradictionis propriâ cauſſâ id accidit, ſed naturâ communi oppoſitorum omnium medio-carentium, quæ ſubjecto eidem attribuuntur: Quod facilè percipies in eo exemplo, in quo, quod ſubjicitur duabus rebus adverſis, revera ſubſiſtit, atque in rerum natura eſt: ut ſi de homine, qui revera eſt, dixeris, Omnis homo ſanus eſt, Aliquis homo æger eſt: Omnis homo ſanus eſt, Aliquis homo eſt nõ ſanus: In his enim exemplis, quàmvis attributi totius contradictio nulla ſit; accidere tamen non poteſt, ut pars utraque ſimul verá ſit, ſi modò, ut dixi, id quòd ſubjicitur contrariis attributis, revera ſit: Nam ſi Chimæra, aut res aliqua fictitia ſubjiceretur, tum pars utraq; poſſit eſſe falſa. Atqui hæc falſitas omnino contingere non poſſit, ſi vera (ut dixi) non fictitia ſubjecta ſint in quorumlibet contrariorum medio-carentium affirmationibus; quarum vel utraque propria ſit; vel altera generalis, altera ſpecialis: idque non propria contradictionis cauſſa, ſed rerum contrariarum medio-carentium communis eſt, ut dixi: Omnem hominem animal eſſe, eſt neceſſarium, Aliquem hominem animal eſſe, eſt non neceſſarium: Omnem hominem currere, eſt poſſibile, Aliquem hominem currere, eſt nõ poſſibile: Quàmvis non accidit partem, utranque ſimul eſſe falſam non ſequitur tamen, affirmatæ & negatæ enuntiationis iſtam vim eſſe, ſed rerum attributarum, quæ contradictionem in parte attributa, non in toto attributo faciunt. Quamobrem falſum eſt illud decretum, modificatas enuntiationes negari, ſi tantùm modus negetur: nec alia eſt negatio modificatarũ enuntiationum, quàm reliquarum: nec præceptum hîc ullum eſt catholicum; ſed commentum catholicis Ariſtotelis principiis planè cõtrarium. Quamobrem ſi ſymbolicus author docere voluit, modificatas enuntiationes ſolo modo negari: ut, Hominẽ eſſe eſt poſſibile, Hominem eſſe eſt non poſſibile: falſam doctrinam docuit. Si non ſolum modum, ſed cum modo verbum negandum eſſe cenſuit; nónne iſtâ bellâ doctrinâ nos irriſit; qua videlicet nihil novi doceremur? Negationem enim antea

m

definierat, quæ removeret aliquid ab aliquo; Non, quæ aliud opponeret. Nunc ita loquitur diſertus Interpretationis interpres: ut quid interpretari voluerit, neſcias: Nunquam nominatim affirmat, ſolum modum negandum: nunquam item negat; nec omnino tot exemplis, quibus plurimis hîc uſus eſt, hujuſce quicquam ſignificat: In his enim enuntiationis non exemplis, ſed (ut dixi) truncis, Poſſibile eſſe, non poſſibile eſſe, & cæteris, nunquam (eſt) exprimitur. Quód ſi plena oratione dixiſſet, Hominem eſſe eſt poſſibile, Hominem eſſe eſt non poſſibile: intelligeremus exemplis, quámvis non præciperetur. ſolum modum negari: Vel ſi diceret, Hominem eſſe eſt poſſibile, Hominem eſſe non eſt poſſibile: intelligeremus modum verbumque ſimul negari. At nuſquam in oratione tam prolixa id expreſſit: & enuntiationis trunco néſcio quo, quám legitimo & perfecto exemplo, uti maluit. Verumtamen quámvis ſymbola hominis & verba non poſſumus, certé ſenſum & intelligentiam convincere & conſtringere poſſumus: Aut enim ſolum modum negare voluit, aut non: ſi primum, fallitur, & pro vera doctrina falſam tradit: ſi ſecundum, nugatur & imperitis illudit: At é duobus alterum: Quare falſum aut vanum: utrum vis, elige.

CAP. IIII. *De conſecutione modificatorum.*

ATQUE hæc de prima quæſtionis hujus parte: ſecunda eſt in conſecutione modificatorum, quą ratione diſpoſita ſecundum contradictionem, antecedant conſequanturve: quale antea ſophiſma in ænigmate de infinitis enuntiationibus fuit. Primus ordo vanus componitur: qui iccirco quia non quadrat ad numerum, rejicitur: Secundus, qui ex correctione primi factus eſt, non improbatur quidem, ſed ei tertius anteponitur. Atque idipſum de modificatis ſophiſma non aliunde oritur, quám ex verbi (poſſibilis) homonymia, quę in capite de contingenti futuro expoſita eſt, & in hoc capite repetitur. Poſſibile enim triplex eſt: alia enim ſempiterna & immutabilia, actus tantúm ſunt, ſine poteſtate: alia cum potentia, quód actu eſſe poſſint & ſuſcipere oppoſita, poſſintque & eſſe & non eſſe: hoc poſſibile, appellatum eſt priús contingens utrumlibet: & duodecimo capite primi Analytici appellatur contingens incertum: alia potentia tantúm, ſine actu. Ergo poſſibile aliquando

quando generaliter omnia iſta ſignificat, aliquando ſpecialiter ſecundum & tertium genus, quod eſſe poſſit & non poſſit: Qua verbi homonymia reliquum de modificatis enunciationibus ſophiſma factum eſt: Nam ſi uno modo poſſibile dicatur, facile ſit intelligere, quid cuique ſit antecedens aut conſequens: & in hoc conſectario, Neceſſe eſt, ergo non poſſibile eſt nõ eſſe: & in cæteris hoc capite propoſitis, enthymema eſt, cujus conſequens veré firméque concluditur, non hujus regulæ ratione, ſed ſyllogiſmi concluſione: Atque omnino omnes præter ſyllogiſmum, conſequentiarum regulæ, quæ traduntur in logico Organo, inertes ſunt & vanę, ut antea dixi: & quicunque eas tradidit, docuit ſe ſyllogiſmi uſum neſcire. Quamobrem tantæ quæſtionis ſapientiam recolamus, & concludamus. Modificatum enuntiatum quid ſit, non definitur: quæſtio altera captioſa vel nugatoria eſt, altera ſophiſmatis laude par & proxima: Nec in tota omnino quæſtione quicquam logicum eſt, quod ad explicandum Platonem, Ariſtotelem, Demoſthenem, Ciceronem, aut alium quemvis ſcriptorem: nil quod ad eos imitandum, nihil denique quod ad bene diſſerendum poſſit referri: Nec omnino quicquam Ariſtotelis catholicis principiis conſentaneum.

CAP. V. *Quòd affirmationi negatio maxime opponatur.*

POSTREMO capite quæſtio tractatur & diſputatur, affirmationi negationem, non affirmationem adverſi, magis adverſam eſſe: ut, Omnis homo eſt juſtus, Nullus homo eſt juſtus: adverſæ ſunt; non autem, Omnis homo eſt injuſtus: Item, Callias eſt juſtus, Callias non eſt juſtus: adverſæ ſunt; non autem, Callias eſt injuſtus. Prima ratio, quia adverſorum affirmationes ſunt infinitæ: ſecunda, quia ex affirmatione & negatione fallacia fiat, non ex affirmationibus adverſorum: tertia, quia veræ affirmationis negatio, per ſe falſa: affirmatio adverſi, ratione negationis, ideoque negatio magis falſa: quarta, quia ubi adverſum nihil eſt, tamen negatio dicitur adverſa. Additur etiam tandem ſimile: ex quibus argumentis concluditur, affirmationi negationem, non adverſi affirmationem adverſam eſſe: Verbis apertis ita proponitur, & ſimpliciter ſine ulla comparatione concluditur. Uno autem in loco

comparaté dicitur,opinionem negationis ἐναντιωτέραν,magis adverſam:ſed id nunquam proponitur,neque concluditur. Ergo(id quod dixi) non comparaté, ſed ſimpliciter & proponitur & concluditur:& quidem falsó: nec enim verum eſt,adverſa infinita eſſe:quin potiús unum uni adverſum,ut Ariſtoteles docet in Philoſophia quarto capite decimi.Et fallaciæ ex adverſis fiunt,ſicut ex affirmatione & negatione:& adverſum falſum,falſum per ſe non eſſe,quæſtio fuerit:& duo reliqua ſi vera ſint, tamen nihil concludunt: quinetiam (quod magis mirêre)bonum,malum,juſtum, injuſtum, in Categoriis & in hoc capite adverſa nominantur: Eſſe,Non-eſſe,& ſimilia,non appellantur in Categoriis adverſa, ſed oppoſita ut affirmatio & negatio:Itaque enuntiationes é rebus adverſis factæ, adverſæ quoque dicendæ ſunt enuntiationes: ratione autem affirmationis & negationis, contradicentes enuntiationes nominandæ ſunt,ſicuti jam monui:Quinetiam in categoriis enuntiationes hæ, Socrates valet,Socrates ægrotat,adverſa conjuncta nominantur:& ſymbolici authoris temeraria aſſertio,categorici doctoris vero teſtimonio judicioque refellitur.Quid igitur jam plura diſputo?cur non jam cum authore categorico concludo, affirmationem adverſi, potiús quám negationem, adverſam dicendam eſſe?Veruntamen in hoc capite ſingularis ſymbolici doctoris interpretatio eſt: Quid enim putas eum nomine adverſæ enuntiationis dicere? quid ſymbolis & ſignis ſuis nobis ſignificare ? an quod antea definivit, univerſalem nempe affirmationem univerſali negationi oppoſitam? Minimé: Nam primúm propriam contradictionem in exemplum adhibet: ut, Callias eſt juſtus,Callias non eſt juſtus: Callias eſt juſtus, Callias eſt injuſtus: Deinde generis nomen pro
" eodem bis adhibet: ex oppoſitis autem generationis:id enim
" primum erat argumentum.Et rurſus: Falſa eſt veré oppoſita. & jam per adverſas enuntiationes, quolibet genere oppoſitas,nobis ſignificat ſymbolis orationis ſuæ & ſignis,ſe dicere. Poſtremó etiam antiphaſeos nomen hîc pro eodē bis adhibe-
" tur: Aut enim ubique eſt contradictionis enuntiatio,aut nuſ-
" quam. Et rurſus mox eodem verbo idem dicitur:Si igitur hæ
" negationes adverſæ:etiam aliæ, quæ ſunt contradictiones.Ergo per adverſas enuntiationes ſymbolicus author nobis exponit tum contradicentes ſingulares,tum quomódolibet oppoſitas,

poſitas, tum rurſus contradicentes quaſlibet: Sic videlicet ad rem proprié explicandum uſurpat genus pro ſpecie, imó ſpeciem adverſam pro adverſa ſpecie: tanquam ſi cúm unum aliquod animal, leonem videlicet, proprié deſignare velles, omnẽ vocabulorum confuſionem aggreges; appellesq; animal, hominem, beſtiam: Attamen cúm hæc ita ſint, in fine capitis cōtradicentes euntiationes videtur ab adverſis diſtinguere.

CAP. VI. *De uſu Logicæ.*

QUAMOBREM quoniam libri univerſi ſummam perſpeximus; meliorem aliquando & ſaniorem philoſophiam, á vero & naturali uſu requiramus: Hic Ariſtotelis magiſter fuit. Ariſtoteles multa didicerat á Platone: Platonis tamen doctrinâ contentus non fuit: ſed quæ in eo vera & utilia probaverat, aſſūpſit: cætera rejecit: alia per ſeipſum, quæ putavit meliora, perveſtigavit. Theophraſtus ab Ariſtotele multa cognoverat: ejus tamen doctrinâ contentus non fuit: liberé multis in locis á magiſtro diſſenſit: excellentiora per ſeipſum indagavit. Denique ſi philoſophiæ memoriam uſque repetas ultimam; nunquam navus & induſtrius diſcipulus, magiſtri ſui doctrinâ cōtētus fuit. Hæc virtus in omnib. magnis ingeniis inſita fuit, ut quod majores laude gloriaq; præſtantes feciſſent, id poſteri ſtuderēt meliꝰ efficere: ut quoniā in humanis ſtudiis nihil eſſet abſolutum, corrigere vitioſa, & imperfecta perficere conarentur. Quapropter hanc Ariſtotelis diligentiam imitemur; quod fecit de Platonis libris Ariſtoteles, id de Ariſtotelis (ſi tamē ſunt Ariſtotelis) libris faciamus. Philoſophiam Platonis diſperſam multis & variis dialogis, in tria genera, logicum, phyſicū, ethicum diſtraxit: de ſuo multa addidit: Ita nos é logico Organo logica præcepta, quæ confuſiús illic cumulata ſunt, diſtinctiús exprimamus: ſingula ſemel exponamus: illuſtria exempla de nobis adjungamus: diſtincta & illuſtrata in uſum deducamus. Denique Ariſtotelea illa principia de materia, deque forma veræ artis ac ſciētiæ, ſequamur: Nec artem tantúm teneamus, ſed multó magis illum ipſum artis parentem uſum tractemus & uſurpemus. Nec logicæ artis doctrinam, & Heliogabali cœnam ſimilem faciamus: Hic enim Romanus Imperator, inter multa alia ſtultitiæ & nequitiæ ſuæ exempla, paraſitis ſuis cœnam exhibebat ſæpe ceream, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam,

aliquando fictilem, nonnunquam marmoream etiam ac lapideam: ita ut illis omnia picta fictaq; apponerentur, quæ ipſe vera cœnabat: & tanquam ſaturi manus tandem lavabant. At nos ſapientes Logicæ magiſtri, ſi præcepta tantùm, licet vera, utilia, propria, catholica denique, ſed tantùm præcepta proponamus, uſum in excellentibus authorib. nullum deguſtandum apponamus, nullum ſcribendo dicendoq; carpendùm permittamus; quid aliud diſcipulis noſtris, quàm Heliogabali fictam pictamque cœnam inſtruimus? Ars enim, ars inquam, vel rectiſſima & veriſſima, vel mille clamoribus intelligentię ac memoriæ impreſſa & infixa, tantùm pictura eſt naturæ & uſus: Clamor de præceptis logicis, non eſt uſus Logicæ: Quid ita? quia, ut ſæpe jam dixi, Logica, eſt ars bene diſſerendi de omnibus rebus, non tantùm de ſuis præceptis clamandi. Ergo nos ſi præcepta ſola proponamus; Heliogabali fuerimus; diſcipulique noſtri, nobis paraſiti fuerint; qui opiparo logicæ cœnæ non olfactu, non guſtatu, ſed viſu tanquam ſatiati, manus videlicet lavent: & inde ubi ſurrexerint, ſe præclaré cœnatos eſſe prædicent, ſeſe philoſophos appellent: Atque ita, quod in aliis nequitiæ genus irridemus, in nobis (mutata videlicet perſona) plauſu & clamore comprobemus. Quę cùm ita ſint; ne tamen hunc librum, ſicuti de Porphyrio jam & Categoriis admonui, de bibliothecis omnibus tollamus. Alexander Caracalla Romanus Imperator, quòd audiſſet Alexandrum veneno, Ariſtotelis fraude permiſto, periiſſe; vetuit Ariſtotelis philoſophiam doceri, juſſitque Ariſtoteleos jam tum pleroſque ex Aphrodiſei ſchola laté propagatos, Romano imperio expelli. Hoc edictum tam ſeverum ne ſequamur; ſed potiús Academię noſtræ legem complectamur: Philoſophicos libros non de verbo (ut loquitur) ad verbum pueris prælegamus; ne multa aliena, inutilia, falſa permiſceamus: ſed de puncto in punctum tradamus, ut tantùm catholica doceamus: libros Organici doctoris in Logica, tanquam Priſciani vel Diomedis in Grammatica, retineamus; philoſophiamque é philoſophorum libris catholicé collectam, juventuti perdiſcendam proponamus: Denique, quod tam multis locis jam monui, imó perpetuó monendum mihi ſtatui, Logicam logicis Ariſtotelis principiis conformatam doceamus: Ariſtotelis vivi uſum & exercitationem teneamus.

P. RA-

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER VII.

In primum Analyticum, de Syllogiſmo.

CAP. I. *Quid ſit analyſis, & quæ obſcuritatis cauſſa.*

ANALYTICI quatuor libri ſummã quandam univerſæ Logicę continent;& inventionis copiam & abundantiam quandam proponunt,& judicium tum enũtiationis, tum ſyllogiſmi, tum methodi feré cõplectuntur. Inſcriptionis cauſſa quę fuerit, etſi multa interpretes adferunt, quód ἀναλύειν, ſit ἀποδημούντων, καὶ ἀναστρεφόντων εἰς τὰ οἰκεῖα, peregrinantium,& domum reverſorum: nil tamen admodum conferunt: é ſubjecta re, verbi ſignificationem potiús depromamus. Eſt veró analyſis, omniũ artium communis, non unius artis propria: eſtq; pars exercitationis in omni arte,& prima & extrema. Grammaticus magiſter ad exercitationem Grammaticæ, proponit primúm rudi diſcipulo Virgilii aut Ciceronis exempla; quæ ἀναλύει, retexit,& ad artis legem reſolvit & expendit:

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit.

Retexit hujus verſus etymologiã,& quæ pars ſit orationis unaquæq; dictio, oſtẽdit;& ſingularum partium proprietates exquirit. O, Admirationis interjectio. Melibœe, nomen ſecundæ declinationis, vocativi caſus, ſingularis numeri:& cætera ejuſmodi. Retexit etiã interea proſodiam, cúm puerũ interrogat, an Melibœe, otia, recté ꝓnuntietur, illud acutũ in penultima, hoc antepenultima: Retexit poſtremó orthographiam, cúm requirit ubi ſimplex litera, ubi diphthongus ſit neceſſaria: ubi deniq; hæc vel illa litera: tandẽ etymologiâ ſingularũ vocũ retextâ, retexit ſyntaxim. O Melibœe, latina oratio eſt, qa ô convenit vocativo: Deus fecit, oratio latina eſt, quia ſuppoſitũ & appoſitũ cõveniunt in numero & perſona. Atq; itá cúm puer exemplum retextum ſibi & expoſitũ imitatus ſit, ejus imitationẽ rurſus ad eaſdẽ Grammaticæ leges retexit & explorat. Deniq; in laudatiſſima Pariſienſ. Academiæ cõſuetudine & diſciplina,

totus Grammaticæ labor in audiendo puero, in ejus themate corrigendo, emendando, analyſis eſt Grammatica: Hæc, inquam, analyſis grammatica eſt: quę conſtructum jam & compoſitum orationis exemplum, imó etiam noſtrum ad ejus imitationem factum, omnibus modis retexit, & ad legem artis expendit. Analyſis rhetorica eſt, cúm Rhetor propoſitum ornatæ orationis exemplum, tropis & figuris eadem diligentiâ retexit; cúm pronuntiando, voce geſtuque elocutionem exprimendo, diſcipulum ad artis leges revocat; & utrum cum præcepto artis & decreto, hic geſtus, vox illa congruit, interrogat, illiusq; examen, analyſis eſt rhetorica. In omnib. igitur artibus, non ſolúm liberalibus, ſed illiberalibus & ſordidis, cúm facti operis exemplum ad leges artis examinatur & probatur, analyſis eſt, examen ſcilicet & probatio. Ergo logica analyſis eſt, cúm propoſitum factæ & conſtructæ diſputationis exemplum, ad leges artis examinatur; quæſtio ſubducitur, tum inventio ſpectatur: argumentum ex quo loco deductũ ſit, exquiritur: Hęc analyſis eſt invẽtionis: Deinde enuntiationis ſpecies conſideratur in ſingularum, & per ſe manifeſtarũ enuntiationum judicio: utrúm ſimplex enuntiatio, communis an propria: compoſita, utrúm copulata an relata, an connexa, an disjuncta: Denique qua veritate, vel ſcientiæ vel opinionis, manifeſta. Itẽ in ſyllogiſmo & methodo: In ſyllogiſmo, quomodo cum partibus quæſtionis collocatum, qua forma, quo formæ modo concluſum: Hæc analyſis eſt ſyllogiſmi: In methodo, quo pacto tota & univerſa, ſi lõgior diſputatio ſit, diſponatur: Utrúm definitiones, partitiones, & exemplorum illuſtrationes á generalioribus, & naturâ priorib. deducantur: Hæc methodi analyſis eſt. hæc, inquam, analyſis eſt logica, logicæ exercitationis prima pars: quæ arti logicæ primos ſpiritus atque animos inſpirat: primam ſummamque vitam, animamq; donat. Ac comparatis jam rebus, non dubitabo dicere; Logicæ ſecundam partem, quæ dicta eſt á recentiorib. Græcis κριτικὴ, modó ἀναλυτικὴν nominari: & κρίσιν, nunc ἀνάλυσιν dici: Unde totum hoc opus quatuor librorum ἀναλυτικὸν, tanq̃ κριτικὸν inſcribi: ab excellentiore videlicet exercitationis parte, quę in his libris inſtruitur: quæque non ſolúm diſputationis alienæ, ſed etiam noſtræ conſtantiam vel inconſtantiam examinat & explorat. Didiceris tota artis præcepta: triennium

totum

totum cum dimidio(quod miſeré tot annos in Academia noſtra fieri conquerimur & lamentamur) clamaveris: per artis Logicæ præcepta,poëtas,oratores,philoſophos, Logicam denique ipſam ἀναλύειν non didiceris; nihilo plus in Logica profeceris,quàm in Grammatica, ſi omnia Grammaticæ præcepta didiceris,totum triennium cum dimidio clamaveris; oblatum autem Virgilii verſum,Grammaticé ἀναλύειν non didiceris. ἀναλυτικὰ λογικὰ profitentur innumerabiles doctores & magiſtri;nemo tamen ἀναλυτικὰ λογικῶς ἀναλύει. Verbo ſequuntur omnes Ariſtotelis doctrinam(ſi tamen eſt Ariſtoteles hujus doctrinæ author) reipſa aſpernantur ac deſpiciunt: Ariſtoteles docet,analyſim, primam præcipuamque Logicæ partem eſſe: ab ea Logicum hoc opus, Analyticum nominat: At qui nunc ſe Ariſtotelis æmulos eſſe gloriantur,nõ modó nullũ vel poëtæ, vel oratoris, vel philoſophi exemplum logicis his præceptis ἀναλύουσι,retexunt;ſed ſcelus clamant,& facinus indignum, ſi quis ad analyſim omnia Logicæ artis præcepta referat:nec logicum dogma recipiat ullum, niſi analyſi,niſi uſui & exercitationi accommodatum: Exempla autem juventuti proponat ex poetis, oratoribus, philoſophis: nec Logicum quenquam putet eſſe,qui non ſit analyticus:Hæc enim tot annorum contentio noſtra eſt. Grammatica ars,ſua analyſi non ſolúm utiliter,ſed laudabiliter in tot Academiæ Pariſienſis gymnaſiis exercetur: Logica ars,quæ cæteras artes cõſtituit,quæ reperit,quæ diſponit, quæ ſingulis analyſim proponit, ſola ex omnibus artibus non ſolúm inutiliter, ſed miſerabiliter analyſi nulla exercetur. Quamobrem hîc in-primis Ariſtotelicum profiteor eſſe me;qui logicam totam artem ad analyſim refero; qui nullum in logica arte præceptum eſſe volo,quod non valeat ad poëtas, oratores, philoſophos, omniſq; generis ſcriptores, omnes denique omnium hominum ſententias vel ſcriptas vel dictas retexendum,explicandum,interpretandum,judicandum:Id eſt,quod nõ ſit analyticum: Et ut ſuperiores Organi logici libros logicé retexuimus; ſic reliquos retexemus; & quid verum,quid utile,perpendemus. Sed hæc ſatis de inſcriptione; quam his in libris ab Ariſtotele factam eſſe, teſtis eſt idem Ariſtoteles; qui citat in reliquis libris Analyticos libros: Diviſionem veró factam in priora & poſteriora Analytica,Ariſtotelis non eſſe,Ariſtoteles ipſe indicio eſt;qui prio-

res libros, de ſyllogiſmo; poſteriores, de demonſtratione, tan-
" quam ſibi ſic inſcriptos, appellat. Ut demõſtratum eſt in li-
" bris de ſyllogiſmo, ait tertio capite primi Poſteriorum: Item
" demonſtratum eſt in libris de ſyllogiſmo, ait ibidem octavo capite. Secunda autem analyſis, de demonſtratione inſcripta fuerat: Inſcriptionis hujus proprietatem ante omnes Ariſtotelis interpretes, qui nunc extent, Galenus, jam olim perſpexit, & in opere de ſuis libris annotavit: cujus jam tempore, prima & ſecunda Analytica, item priora & poſteriora vulgò inſcribebantur. Sed hæc leviora. Continetur in Analyticis ſumma logicæ artis quędam doctrina, ut dixi, ſed obſcuriſſima & confuſiſſima: Obſcuritatem interpretes viderunt, & Ariſtoteli placuiſſe crediderunt: in eoq; (ſicuti jam docui) falſi ſunt, ac decepti, ut ſecundo libro docui. Atq; in-primis ſumma illa Ariſtotelis principia de materia, deq; forma artis, adhibeamus; ut omnibus jã locis adhibuimus: Hos igitur libros retexamus, & analyſim in explicandis Analyticis adhibeamus: & quicquid Ariſtotelis principiis cõſentaneum erit, Ariſtoteleũm dicamus: quicquid diſſentaneũ erit, ab Ariſtotele collectũ, non probatũ, non judicatum dicamus: Ariſtotelicam veræ doctrinæ materiam, Ariſtotelicã veræ doctrinæ formã requiramus. Meminẽ, mihi quondam puero in altiſſimis Arvernorũ montibus rẽ mirabilem viſam eſſe: Solis & diei ſerenitas ſumma erat: é ſupero illo & ſublimi loco, inferné patentes campos, arbores virentes, interfluentes rivos, ſumma animi voluptate conſpiciebam: repenté nubes in medio monte coorta, camporũ, arborum, rivorum conſpectũ illum obſcuritate ſuſtulit; cúm ſuperné tamen ſol clariſſimus illuceſceret: Miratus veró ſum montis altitudinem; cujus vertex, nubes & aëris tempeſtates ſuperaret: & ſpectaculo illo valde delectatus ſum. Simile quippiam jã noſtris animis concipi cupio; ut ſint nobis omnes argumẽtorum, enuntiationum, ſyllogiſmorum, methodorũ modi, veluti in cãpo, ſic in opere propoſito, ſole definitionum, partitionum, exemplorũ aſpectabiles & clari: quod in Dialectica noſtra ex Ariſtotelicæ philoſophiæ & materia & forma efficere contendimus: tum ſi interveniat obſcuritatis nubes aliqua, attamen intelligemus, iſtam obſcuritatem Dialecticæ non eſſe, ſicuti neque illic camporum & arborum, ſed interpoſitarũ nubium: quibus ſublatis, cũ priſtina lux ſolis, quæ adempta fuerat,

rat,redierit,clari & illuſtres aſpiciantur. Etenim tota Logica, quæ Analyticis continetur,per ſe facillima eſt & clariſſima;ſed nubibus variis difficilis& obſcura redditur.Solē igitur inducamus, & perpetuó comparemus: in illo ſummo claritatis vertice cōſiſtamus: Definitiones, partitiones, exempla, id eſt univerſa, eademq; clariſſima doctrinæ lumina, principiis Ariſtotelëis cōformata præferamus. Quid igitur?quæ prima perſpicuitatis cauſſa eſſe potuit iñ deſcriptione Logicæ? Id, inquam, quod in ea eſt omniū clariſſimum: Sic enim methodus in Poſterioribus tantopere celebrata,monet,á prioribus, antiquioribus,clarioribus cauſſis perpetuó eſſe procedendum.Quid eſt igitur clariſſimum? Definitio Logicæ;de qua tam multa dicta ſunt,quód ars ſit bene diſſerendi. Hæc itaq; definitio ſi præpoſita primo loco eſſet, facilior & clarior eſſet analytica Logica: quia detracta eſt, difficilior eſt & obſcurior: Hæc prima eſt obſcuritatis cauſſa. Quid deinde?poſt definitionem,quæ cauſſa perſpicuitatis? Partitio artis in inventionem & diſpoſitionem: quæ initio (ubi tamen eſſe debuit) nulla eſt: Secunda eſt obſcuritatis cauſſa. Attamen partitio hæc inventionis ac diſpoſitionis, in Analyticis comprehenſa eſt, inventione medii & propoſitionis,ſyllogiſmique geneſi; de quibus jam diximus,& ſuo loco poſtea dicemus: Nunc tantúm id intelligatur; Si partitio hæc non eſſet comprehenſa tantúm & confuſa, ſed ſuo loco tractata eſſet, ut Ariſtotelea doctrinæ methodus requirit; analytica doctrina facilior & clarior eſſet: quia deeſt, difficilior eſt & obſcurior. Quid deinde ad perſpicuitatē ſequi debuit? Inventio primúm doceri, tum diſpoſitio & judicium: Nihil horum factum eſt ordine, ſed pars utraque tenebris denſiſſimis eſt obſcurata: De quibus jam dicere incipiamus.

CAP. II. *De differentiis enuntiati.*

PRIMUM librum igitur ingrediamur: cujus tres partes eſſe video:geneſim,id eſt compoſitionē ſyllogiſmi, εὕρεσιν, inventionē medii,analyſim utriuſq;. Geneſim ſyllogiſmi, primam primi Analytici partem,primúm examinemus;cauſſasque obſcuritatis excutiamus. Primū igitur fuerat,quia geneſis primúm tractatur, de geneſi proponendum, & geneſis definienda generaliter: Deinde in ſpecies, enuntiationem, ſyllo-

„ giſmum, methodum dividenda: Propoſitum autem eſt,circa
„ demonſtrationem,& de ſcientia demonſtrandi, conſideratio-
„ nem eſſe: quod tamen nihil prioribus Analyticis, ſed tandem Poſterioribus tractatur & agitur: Hæc obſcuritatis cauſſa eſt. Atque illinc etiam error gravior ortus eſt; quód iis verbis, Logicæ finem Græci interpretes in demonſtratione conſtitui putaverunt; ut Analyticorum, ideoque Logicæ univerſæ, cujus ſumma in his libris attingitur, finis, demonſtratio eſſe videatur. Quod ſi ſit, error ille fuerit, quem ſecundo libro refutavimus: qui certé non poteſt ex iis verbis Ariſtoteli tribui: Longéque aliud eſt dicere, hos libros circa demonſtrationem, & in demonſtratione verſari: aliud dicere, demõſtrationem, eſſe Logicæ finem: tum veró liceret eadem ratione dicere, propoſitionem, terminum, ſyllogiſmum, fines eſſe Logicæ; quia de his etiam dicendum eſſe ſimiliter proponitur: Et pauló póſt
„ quarti capitis initio proponitur rectiús, priús de ſyllogiſmo di-
„ cendum eſſe, quám de demonſtratione, quia ſyllogiſmus gene
„ ralior eſt. Siquis igitur Logicæ finem in demonſtratione eſſe, ex hoc loco conſtituat: commentum ſuum indicabit: Ariſtotelis dogma nullum docebit: Nec vitium fuerit Organi, ſed
„ imperiti interpretis. Quid deinde, quid ſequitur? Propoſi-
„ tio, definitur oratio affirmativa aut negativa alicujus de ali-
„ quo: eaque triplex efficitur, generalis, ſpecialis, infinita. Quæ partitio videtur multis modis vitioſa: primúm enim propoſitio fuerat dividenda in ſimplicem & compoſitam: De compoſita hîc tacetur: Deinde ſimplex in generalem & ſpecialem: ſpecialis in indefinitam & propriam: de propria tacetur: Hic tertia ſpecies ἀδιόριστος, id eſt infinita, temeré additur: in uſu propoſitio infinita nulla ineſt. Etenim quod enũtiatur cõmunibus verbis, id mens intelligit generaliter aut ſpecialiter: generaliter accipit, ut omnes artium definitiones & præceptiones, quanquam univerſale ſignum nullum addatur: ſic enim docet Ariſtoteles ipſe, omnium artium & doctrinarum documenta eſſe de omni, id eſt, ut ipſe definit, univerſaliter neceſſaria. ſi generaliter nõ intelligatur, ſpecialis erit intelligentia: Vaga & infinita intelligentia nulla eſt: & ſi eſſet, eſſet homonyma & ambigua; & hæc infinitas, propoſitionis eſt ambiguitas. Cõmune nomen, inquam, accipitur generaliter; interdum etiam ſpecialiter: ut cúm de Catilina Ciceró: Sine dubio per-

perdidimus hominem. Synecdoche,tropus Rhetoricus,uſum illum ſermonis docet, quomodo ex genere ſpecies intelligatur. Videmus igitur hãc partitionem tot modis eſſe vitioſam; quia deſunt multa,quia etiam aliquid redundat: Hoc denique præceptum (Omnis propoſitio eſt generalis, aut particularis, aut infinita)non eſt catholicum, non eſt principiis Ariſtotelis conſentaneum: Tollatur igitur. Partitio propoſitionis alia ſequitur:Propoſitio eſt dialectica aut apodictica;quód illa partem contradictionis interroget, & reſpondenti optionem faciat: hæc non interroget,ſed ſumat veram & ex primis ſuppoſitionibus. Ex illo commento ſcholaſtico hoc ductum eſt, de quo, ſecundo libro de nomine Logicæ & Dialecticæ: & in libro de Interpretatione interrogatio dialectica diſtinguitur á propoſitione: Et certé definitio propoſitionis pauló anté facta,non convenit interrogationi, cúm definiatur oratio affirmativa aut negativa: & in poſterioribus Analyticis docetur,in ſingulis ſcientiis interrogationes ſcientificas proprias eſſe; ut etiam propoſitio apodictica,ſit interrogatio, ſicut & dialectica. Videtur autem dicere voluiſſe; propoſitionẽ dialecticam, ex interrogatione contradictionis fieri: Itaque appellat modó interrogationem, modó ſumptionem. At ſymbolis & verbis ſuis rem conturbat: nullum documentum principiis ſuis conſentaneum oſtendit. Ut enim omnis oratio,grammatica; ſic omnis propoſitio,dialectica eſt.Placita ſectarum iſta ſunt;quibus ars valde eſt obſcurata: doctrinæ veritatem ſequamur,doctoris vitia relinquamus. Arvernorum arbores per ſe non ſunt obſcuræ:nubes interjectæ faciunt obſcuritatem:nubes has tollamus.Analyſis,experientia, obſervatio, uſus nullus hîc eſt: At uſus, ut antea dixi,rex eſt verborum, eaque quibus ei videtur, rebus accommodat: ſcholaſticus magiſter,rex horum verborum non eſt,ut ea pro libidine, quæ & quarum rerum velit, ſigna & ſymbola faciat:Cauſſa hic eſt obſcuritatis. ὅρος,terminus,definitur pars propoſitionis,ut ſubjectum & attributũ, ſive indicans & indicatum,ut primi Analytici capite triceſimo quarto Analyticus author loquitur. Hæ partes duæ vocantur pauló póſt in complexione ſyllogiſmi,extrema, minus & majus: item primum & extremum. Terminos antecedentes & conſequentes Mathematici nominant in comparationibus; unde tranſlatum videri poteſt hoc nomen: & ſic in Analyticis,

conſequi & ſubjici opponũtur: In Analyticis autem totis, termini dicuntur non ſolúm propoſitionis extrema, ſed ſymbola aliquid ſignificantia: Sæpe enim ſunt abecedaria exempla, imó perpetua, quæ nihil omnino ſignificant.

CAP. III. *De ſyllogiſmo & ſyllogiſmi differentiis & principiis.*

„ SYLLOGISMI definitio ſequitur: Syllogiſmus, eſt ratio,
„ in qua quibuſdam poſitis, quiddam ab iis diverſum ex ne-
„ ceſſitate accidit, eó quód hæc ſunt. Hæc definitio eſt obſcura; quia nec proximum genus, nec proximam differentiam aperté proponit: Syllogiſmi ſiquidem proximum genus, eſt diſpoſitio: quæ priús definienda fuerat: tum partienda in propoſitionem, ſyllogiſmum, methodum; ut dixi. At genus nimis longinquum poſitum eſt: λόγος enim, quod primum eſt in hac definitione, ſi dicatur oratio, externum eſt rationis ſymbolum, nec eſſentiale ſyllogiſmi quicquam: quia ſyllogiſmus non ſpectat ad externam & prolatam orationem, ſed ad intimam animi rationem; ut octavo capite primi Poſteriorum docetur: ſi veró dicatur, ὁ λόγος, ratio, hoc nomine tota Logica & inventio & diſpoſitio continebitur: Ita nihil afferetur proprium. Quare genere non definito, non legitimé diviſo, ſpecies obſcuriús definita eſt. Quin etiam in hac ſyllogiſmi definitione, reliquę cauſſę (quód quæſtio cum argumento diſpoſita, neceſſarió concludatur) obſcuriús involvuntur: nec exprimitur quæ ſint illa quædam poſita, & quid ſit, quod ab iis diverſum accidit: Ideoque propria ſyllogiſmi differentia non explicatur: Etenim neceſſitas ſyllogiſmi metienda eſt é diſpoſitione, quod ea definitione non explicatur: concluſioniſque neceſſitas, eó quód antecedentia ſint, poteſt accipi ex rerum antecedentium cum ſequentibus neceſſaria cohærentia: Et ſic Ariſtoteles triceſimotertio capite libri hujus, ait, aliud eſſe ne-
„ ceſſarió concludi, quia quædam poſita ſint: aliud ſyllogiſmo
„ concludi. Ergo qui dicit, aliquid accidere neceſſarió, quia antecedentia poſita ſint; ſyllogiſticæ diſpoſitionis neceſſitatem non exprimit. Itaque quia nec proprium ſyllogiſmi genus, nec proxima differentia exprimitur, ideo definitio illa obſcura eſt: At ſi definita ſit anté diſpoſitio; tum diviſa in ſpecies,

enun-

enunciationem, ſyllogiſmum & methodum; cúm ſyllogiſmus definietur diſpoſitio, qua quæſtio cum argumento diſpoſita, neceſſarió concluditur: ſyllogiſticæ concluſionis neceſſitas, ex diſpoſitione quæſtionis & argumenti deducta cognoſcetur. Reliquas cauſſas & perſpicuitatis & contrariæ obſcuritatis perſequamur, analyſim exerceamus. Hanc definitionem, quia Ariſtotelicis definiendi legibus non convenit, pro Ariſtotelica non habemus: ſententiam tamen ea involutam & obſcuratam habemus pro Ariſtotelica, & in vera Dialectica retinemus. Definitionem ſyllogiſmi ſequi debuit partitio in membra, propoſitionem, aſſumptionem, complexionem: partes ſingulæ definiendæ, & apertis exemplis exponendæ. Horum nihil eſt loco factum: Analytico primo dicitur, tres terminos, propoſitiones duas, complexionem unam, in ſyllogiſmo eſſe: Propoſitiones etiam mathematicâ metaphorâ vocantur in Analyticis intervalla. Prima partitio in terminos, nil eſt ſyllogiſticæ diſpoſitionis: nil ideoque proprié ſyllogiſmi: ſubjecta eſt materies diſpoſitioni. ſi partitio membrorum fuiſſet; ſi definitio membrorum fuiſſet; ſi membrorum exemplum fuiſſet in hoc loco, perſpicuitatis cauſſæ fuiſſent: defuit autem: Tot igitur obſcuritatis cauſſæ fuerunt. Quid poſt partitionẽ membrorũ ſyllogiſmi & expoſitionem, perſpicuę doctrinę methodus requirit? Diviſionẽ in ſpecies, ut ſyllogiſmus ſimplex & cõjunctus divideretur: Diviſio hæc omiſſa eſt, nec de conjunctis ſyllogiſmis nominatim in toto logico Organo verbum ullum legitur: imó poſtea viceſimoſecundo & viceſimotertio hujus, diſſeretur, nullos eſſe præter ſimplices trium formarum ſyllogiſmos. Quid ſimplex? quomodo definitur? dividitur? illuſtratur? Præcipitur hujus Analytici capitibus viceſimoſecundo & triceſimoprimo, & veré præcipitur, (ut ſæpe jam dixi) principia eſſe omnium artium ac diſciplinarum, experientiam & obſervationem: Atq; alibi in Analyticis ſæpius docetur, à ſenſibus éadem proficiſci: & inductione exemplorum non ſolúm colligi, ſed ſi quid obſcuritatis habeant, illuſtrari: aliam in iis demonſtrationem non requiri: & in iiſdẽ Poſterioribus docetur, definitiones eſſe principia: quia longa ſeptem capitum oratione diſputatur, definitionem omnino demonſtrari non poſſe. Et certé ſi accuratæ ſunt definitiones: genera & differentias cõplectuntur: quibus ad eas de-

demonſtrandum, clarius nil eſſe poſſit. Ergo ſyllogiſmi definitiones accuratè diligenterq; compoſitæ, ſolam inductionem exemplorum illuſtrium & inſignium requirebant; aliam demonſtrationem nullam poſtulabant. Hæ perſpicuitatis Ariſtotelicæ cauſſæ, doctori propoſitæ eſſe debuerant: ut ſyllogiſmum ſimplicem definiret, diſtribueret, exemplis illuſtraret. Quid hîc eſt actum? Incredibilis obſcuritatis caligo eſt inventa: nubes in Arvernorum montibus nulla unquam tam denſa, tamque tetra fuit: Et quidem tanta hæc obſcuritas, demonſtrationum & exemplorum ſpecie, tota conflata eſt; dum aliena principia ad definitiones ſyllogiſmorum demonſtrandum, dum abecedaria exempla ad illuſtrandum afferuntur.

„ Dividitur ſyllogiſmus in perfectum & imperfectum: Per-
„ fectum, qui nil præter aſſumpta requirat, ut neceſſarius ap-
„ pareat: ut omnes ſyllogiſmi ſint primæ figuræ: Imperfectũ,
„ qui requirit; ut reliquarum figurarum ſyllogiſmi. Obſcuritatis eſt cauſſa: partitio enim hæc Ariſtotelicum nihil habet, & diſciplinã tantùm conturbat, ut poſtea clariùs patebit. Ad perfectos ſyllogiſmos demonſtrandum, principia conſtituuntur,
„ de omni & de nullo dici: Dico veró, ait Ariſtoteles, de omni di-
„ ci, cùm nihil liceat ſubjecti aſſumere, de quo alterum non di-
„ catur: & de nullo, ſimiliter. Ad illos, inquam, licet perfectos ſyllogiſmos, tamen demonſtrandum, principia hæc proponuntur: Obſcuritatis eſt cauſſa, de qua latiùs poſtea: principia ſi-
„ quidẽ nugatoria ſunt. Ad imperfectos ſyllogiſmos ſua etiam
„ principia ſtatuuntur, converſio, deductio ad impoſſibile, expo
„ ſitio: Item ad vitioſos demonſtrandum, Omni ineſſe, Nulli ineſſe. Cauſſa eſt obſcuritatis: Hinc enim ſyllogiſmi duntaxat obſcurantur, nihil demonſtrantur. Atque in converſionum doctrina, Geometricæ ſimilitudinis affectationẽ valde alienam video: Quemadmodũ Geometria principiis axiomatum, definitionum, poſtulatorum, theoremata & problemata ſua demonſtrat: Sic videlicet Logica magnificis hiſce principiis, definitorum ſyllogiſmorum theoremata demonſtrat. At diſſimile totum eſt, & planè contrarium. Definitiones Mathematicis principia ſunt, per quas, figuratũ affectiones demonſtrantur: Hic autẽ inventæ ſunt affectiones ſyllogiſmorum alienæ, per quas eorum definitiones demonſtrarentur,

CAP.

CAP. IIII. *De conVerſionibus.*

RETEXAMUS igitur Ariſtotelicis principiis has logicas tenebras,& analyſeos lumine propellamus.Principia(dici de omni,dici de nullo)non demonſtrantur: De iis autẽ pauló póſt aptiús agetur:ſecunda ex converſionibus,nõ ex primis principiis, ſed per impoſſibile demonſtrantur.Converſio triplex á Philopono ſtatuitur 8.cap. ſecundi Analytici;prima terminorũ,ſecunda propoſitionum, tertia ſyllogiſmorum.Converſio autem,eſt verbum,ut ſuperiora de quibus dixi,á Mathematicis tranſlatum: habent enim ſuas converſiones Mathematici, qui theoremata quædam nominant antiſtropha:ſed harum longé diſſimiles:ut triangulum ęquilaterum,eſt æquiangulum;& viciſſim ęquiangulum,eſt æquilaterum:Nec propoſitio converſa poſterior, ex priore concluditur,aut demonſtratur; ſicuti fit in his logicis converſionibus,in quibus eadem propoſitio inverſa,ad ſeipſam probandã & demonſtrandam adhibetur.Converſio eſt etiam logica quędam naturalis, ut ꝓprii & ſubjecti,definitionis & definiti: Item in Categoriis dicitur, relata converti,ut filius,patris filius:& pater,filii pater: Eſt etiam quædam naturalis in contingenti (dẽ qua hujus capite 12.)ſecundum oppoſitionem: Contingit ambulare,Contingit non ambulare: Et reciproca in uſu hominum multa & frequentia ſunt:Non vivo ut edam,ſed edo ut vivam.Aliquando converſionis nomine,ſignificatur antiphaſis,ut capite triceſimo hujus, Converſa propoſitione,id eſt ſumpta oppoſita. «
At converſionis quæ fingitur hoc loco, cúm doctrina obſcura eſt, tum demonſtratio obſcurior; & uſus obſcuriſſimus,id eſt plané nullus. Cauſſas obſcuritatis adhuc multas comperimus; ſed tamen hac poſtrema cauſſa, aliæ plurimæ continentur obſcuritatis cauſſę.Lumina igitur definitionum, partitionum,exemplorum comparemus.Quid eſt igitur converſio? quas ſpecies habet? Non definitur,non dividitur: Obſcuritatis cauſæ ſunt in hoc principio jam duæ. Dividitur autem hîc propoſitio trifariam, Aut ineſſe,aut neceſſe ineſſe, «
aut contingere ineſſe. Partitio eadem repetitur octavi capitis «
initio:At vitioſa eſt: Nã etiam nõ poſſe ineſſe,propoſitio quædam eſt: & ſic liber interpretationis docuit neceſſarium,contingens,impoſſibile:Tertia eſt cauſſa obſcuritatis in hoc princi-

cipio. Hîc docetur κατ' ἑκάστην πρόσρησιν, ſecundum unamquamque appellationem, id eſt modum, negari modificatas vel affirmari: Contingit, non contingit: neceſſe, non neceſſe: hãc πρόσρησιν, liber Interpretationis appellat πρόσθεσιν: & pauló póſt docebitur, negationẽ hinc effici in modificatis: De quo errore, in Interpretatione jam dictum eſt: Quarta eſt obſcuri-
,, tas. Repetitur hîc inutiliter propoſitionum partitio, univer-
,, ſalis, particularis, infinitæ: Cauſſa eſt obſcuritatis quinta. Sequitur deinceps converſio propoſitionum abſolutarum, generalis, ſpecialis: nec ſpecies ipſæ cõverſionum definiuntur: Cauſſa eſt obſcuritatis ſexta. Exempla tantúm ponuntur, eaque ficta, non ex uſu deducta: Obſcuritas eſt ſeptima. Negatio generalis, terminis convertitur, id eſt generaliter: affirmatio autem utraq; ſpecialiter: Negatio ſpecialis nõ neceſſarió convertitur. Hæc converſio eſt abſolutarum propoſitionum; demonſtrationes converſarum ſequuntur, longé converſionib. ipſis obſcuriores. Si converſio, res erat naturalis & uſitata; cúm per genera & differentias definita eſſet & diviſa; exemplis illuſtribus exponi debuit; alia demonſtratione non eguit: quia genere & differentia, id eſt definitione vera & accurata nihil eſt clarius, & ad rem probandã & demonſtrandam evidẽtius, ſicut Ariſtoteles in Poſteriorib. veriſſimé docuit. Imó affirmavit cap. 17. ſecundi de Demonſtratione, omnem ſcientiam definitione fieri: at hîc inventæ ſunt demõſtrationes ad definitiones demonſtrandum, id eſt rem perſpicuam obſcurandum; ut mox apparebit. Et hîc ingenii labor & ſudor incredibilis eſt: hîc igitur conſideremus, quod capite hujus tricesimo dicitur,
,, quód differt ſyllogiſmus oſtenſivus ab eo qui ad impoſſibile:
,, quia illic ambę propoſitiones ſecundum veritatem ponuntur,
,, hic altera aut incerta aut falſa eſt, quæ pro vera & certa ponitur. Demonſtratio veró primæ converſionis, unde cæteræ deductæ ſunt, per impoſſibile conficitur, & indemonſtratum problema relinquitur: Sic veró res habet:

Si nulli β ineſt α, nulli α inerit β.

,, Nam ſi alicui ineſt, ut ipſi γ: non verum erit, nullum β eſſe
,, α: nam γ, ipſius β aliquid eſt. Hæc demonſtratio eſt videlicet primæ converſionis: Retexamus igitur demonſtrationis hujus & argumentum & argumentationem: in argumento abecedariũ exemplum eſt, mutum: imitatione (credo) aliqua Geome-

Geometrica factũ,& totis Analyticis continuatum: imó Geometrarum velut authoritate collaudatum tricesimonono capite hujus;qui pro vera linea,latitudinis experte, pictam lineã " proponunt,quæ tamen talis non eſt: Ita pro veris argumenta- " tionis exemplis ponuntur hîc abecedaria exempla,ut diſcipu- " lus differentes intelligat,ait ibidem Ariſtoteles. At diſſimillima res eſt: Geometres enim exemplis licet rudibus & craſſis, exemplis tamen aliquid ſignificantibus utitur; eorumque imagine per ſenſum communes rerum ſpecies in animum diſcentis inducit,qui verus eſt uſus exemplorum: nec exempla illa abecedaria geometres concludit, ſed res illis exemplis ſignificatas: nec tamen eo quicquam mentitur, ut Ariſtoteles veriſſimé docet octavo primi Poſteriorum,& ſecundo ſecundi Phyſici,& in Philoſophia tertio decimitertii,& ſecundo decimi quarti. Nec geometres facit exempla literis,ſed exempla literis appellat. ut linea α—β,circulus (γ). Sic etiam Grammatici interdum literis demonſtrant: ut Varro 7 de lingua: ſit hoc " α,hujus α,eſſe hoc ε,hujus ε,huic ε. At in abecedariis Analytici " operis exemplis longé ſecus eſt: nec enim familiarib.& ſenſilibus exemplis Homeri, Demoſthenis, Platonis, communes ſyllogiſmorum ſpecies inducuntur, aut appellantur literis,ut ſyllogiſmus Homericus α,Demoſthenicus β,Platonicus γ: ſed ſyllogiſmi literis fiunt, & exempla,rei nullius exempla,nihilque plané ſignificantia proponuntur: In quibus non per ſenſum,communis ſyllogiſmi ſpecies in animum diſcentis inducitur,aut rudibus notis ſignificata res concluditur, ſed animus ipſe inani phantaſmate,& rei nullius imagine deluditur. Quapropter liber, qui verorum exemplorum luce, principia ſyllogiſmorum explicare & illuſtrare ſtatuit, his abecedariis exemplis, vel potiús fallacibus & inanibus exemplis obſcuravit. Longeque aliud eſt,exemplum eſſe rude & craſſum,ut in Geometria; aliud, eſſe mutum, prorſus nullum,ut in Analyticis: peſſimique dogmatis per Ariſtoteleas ſcholas diſperſi origo hinc accepta eſt, Exemplorum veritatem non requiri: quaſi inductionis,unde principia omnia oriuntur,quaſi obſervationis,quaſi denique ſenſus,id eſt exemplorum veritas nulla requiratur. Ergo hæc obſcuritatis cauſſa, per Analytica tota,ingens atque immenſa fuit,ſpecie perſpicuæ tamen claritatis inventa: tum quia exempla, principiorum declarationes &

illuſtrationes ſint; illuſtria hæc & inſignia literarum exempla in logica videlicet accepta ſunt. At hæc exempla maximé communia ſumpta ſunt (dicet aliquis) quæ poſſent omnibus artibus & diſputationibus accommodari. At, inquam, nullis accommodari poſſunt, quia nihil ſunt: & ſi vera exempla & familiaria proponerētur, nónne facilius eſſet, in quovis problemate ſimilia ſumere? An Chimærarum, quæ nullæ ſunt, quám verarum rerum major eſt ſimilitudo? Utere iis abecedariis exemplis in exponenda Grammatica; & dic te his uti, ut maximé communibus, quæ deinde poſſint ad epiſtolas, verſus, orationes, ſermones poëtarum, oratorum, philoſophorū, omniū denique ſcriptorum accommodari: utrúm ridebere, an inſanire potiús videbere? Obſcuritatis prima in hac demonſtratione hæc cauſſa eſt, eademque deinceps totis Analyticis continuata, & perpetuæ atque infinitæ obſcuritatis cauſſa. Verúm perge, exemplum abecedarium, fiat argumentum logicum, loquatur & ſignificet aliquid: quale tamen eſt? an ex primis principiis problema demonſtrat? Nihil, ſed ex ſuppoſitione per impoſſibile, contradictorium nempe antecedentis, ut duo illa ſimul admittenda ſint:

Nullum β eſt α.

Aliquod β eſt α.

Quod ſi ex demonſtratione certa concluderetur; tamen nulla eſſet prioris demonſtratio; quia nulla cauſſa eſſet, quæ doceret, quamobrem eſſet converſio vera: ſed contradictionis vis eſſet ad confeſſionem ejus quod non intelligeres, & aſſenſionem cogendam. Altera obſcuritatis cauſſa fuerit, ſi demonſtrationem eſſe credas, ubi demonſtratio nulla eſt. Ac tametſi demonſtratio quamobrem res eſt, ſyllogiſmum non requirit (ut in Poſterioribus patebit, & Ariſtoteles ipſe docet, qui demonſtrationum nullam feré ſyllogiſmo concludit) attamen ejus argumentationem retexamus, & inchoatum in ea ſyllogiſmum abſolvamus (quó magis vis probationis intelligatur) qui poſſit hinc effici: quis erit? Pone problema, ſyntheſim & progreſſum conſidera:

Nullum β eſt α.

Ergo nullum α eſt β.

Si conſequens falſum, contradictorium verum eſt, Aliquod α eſt β, ut γ. ex γ igitur in tertia figura per expoſitionē concludes,

γ eſt

γ eſt α.

γ eſt β.

Igitur β eſt α.

Tanquam ſi diceres,

Socrates eſt animal:

Socrates eſt homo:

Aliquis igitur homo eſt animal.

Quænam igitur hîc eſt demonſtratio? quæ cauſſa antiquior priorq; hîc proponitur? An Socrates, cauſſa eſt hominis vel animalis, ut per Socratem, alterum inſit alteri? An non igitur perinde demonſtrata converſio eſſet, cúm exemplo eſſet expoſita ſine hac demõſtratione? Ergo quamobrem converſio vera ſit, per hanc egregiam demonſtrationem, nullam cauſſam docemur. Atque hæc obſcuritas eſt tertia in hac demonſtratione: Argumentum & medium eſt mutum; problematis contradictorium demonſtrat, nõ problema: Contradictoriũ ipſum non apodicticé demonſtrat. Attamen hæc demonſtratio, reliquarũ demonſtrationum, quæ converſionib. demonſtrandis adhibentur, fundamentum eſt. Ut jam intelligi poſſit, omnes has demonſtrationes, contra doctrinam Ariſtotelis, & contra veram Logicam cõfictas eſſe. Pergamus: Converſio generalis & ſpecialis affirmationis, per demõſtratam converſionem demonſtratur. Demonſtratio utraq; totidem obſcuritatis cauſſis ornata. Specialis negationis converſio demonſtratur expoſitione, vel indefinité, id eſt exemplo: ut, nõ ſequitur, Aliquod animal non eſt homo, ergo aliquis homo non eſt animal. Antecedens enim verũ eſt, conſequens eſt falſum. Hęc demonſtratio licet poſtrema, & quæ non videatur eſſe (ut revera non eſt) demonſtratio, ſed expoſitio; attamen primæ par eſt, & eadem eſt hîc obſcuritas, quód quævis vera probatio pro demonſtratione ponitur. Sequitur demonſtratio modificatarum enuntiationum, ac primó neceſſariarũ: ſimillima nempe, nequid hîc fruſtra repetam; quód generalis negatio generaliter convertitur, affirmatio utraq; particulariter: negatio ſpecialis non cõvertitur, ob eandem cauſſam, quæ priús dicta eſt. Hęc cõverſio eſt modificatarũ neceſſariarũ. Prima ſic demonſtratur: Si neceſſe, α, nulli β ineſſe: neceſſe eſt, β, nulli α ineſſe: Si "
enim alicui contingit: & α, contingit alicui β. Demonſtratio "
eadem quæ prima fuit, & iiſdem vitiis ornata: Obſcuritatis

ſuperiores illæ cauſſæ, etiam hîc omnes repetuntur: mutum eſt argumentum problematis contradictorium, non problema probans: ipſum contradictorium, non apodicticé probãs. Ergo hęc demonſtratio illis vitiis ornata eſt, imó veró auctior: Nam quæ negationes hîc dicuntur: (ut,

Nullum β, eſſe α, eſt neceſſe:
Nullum α, eſſe β, eſt neceſſe:)

negationes non ſunt, ſed ſpeciem affirmativam habent, ut mox dicetur. deinde, quæ pro contradicentibus hîc aſſumi videntur:

(*Nullum β, eſſe α, eſt neceſſe:*
Nullum β, eſſe α, contingit:)

quámvis repugnent, non tamen contradicunt. Poſtremó iſta converſio perpetuó vera non eſt: Nec enim ſequitur,

Omnem oratorem, eſſe hominem, eſt neceſſe:
Ergo aliquem hominem, oratorem eſſe, eſt neceſſe.

Hæ tres obſcuritatis cauſſæ novæ ſunt; quód affirmationes pro negationibus, non-contradicentia pro contradicentibus, falſa pro veris afferantur. Has igitur demonſtrationis tam obſcuræ cauſſas habemus in uno hoc exemplo: in duabus demonſtrationibus affirmationũ totidem rurſus habemus: Specialis autem negationis obſcuritas unica tantúm, ut antea. Converſio cõtingentium, qualis eſt? Varia. quoniam contingens, multipliciter dicitur; & neceſſarium, & non neceſſarium, & poſſibile. Affirmatio autem utraque ſimiliter convertitur:
„ Nam ſi omne vel aliquod β, contingit eſſe α: & aliquod α contingit eſſe β: ſi enim nullum α, contingit eſſe β: nullum item
„ β, contingit eſſe α. Demonſtratum enim eſt id priús. Hæc hujus demonſtrationis eſt oratio: qualis, videamus & retexamus. Primúm, cauſſæ muti argumenti; non quæſtionem, ſed quæſtionis contradictorium demonſtrantis: imó nullam quæſtionis cauſſam continentis: eædem rurſus hîc ſunt: & tres proximæ repetuntur; affirmationes pro negationibus rurſus adhibentur, non-contradicentia pro contradicentibus, falſa pro veris, imó damnata pro demonſtratis. primum perſpicuum eſt; ſecundum & tertium declaremus:

Aliquod α eſſe β contingit:
Nullum α eſſe β, contingit.

quæ pro contradicentibus videntur aſſumi, ad hanc demon-

ſtrationem, contradictionem nullam habent, & ſimul eſſe poſſunt: ut,

Aliquem hominem currere, contingit:
Nullum hominem currere, contingit:

Sic enim ſyntaxis eſt hujus orationis, ut liber Interpretationis docuit, & hoc etiam capite poſtremo docebitur. Ergo quæ pro contradicentibus aſſumuntur hîc, ea ſimul vera ſunt: tantum abeſt ut contradicant: Deinde reprehenſum poſtea & damnatum pro demonſtrato adhibetur, non ſolùm falſum pro vero: Etenim cujuſmodi eſt quod dicitur, demonſtratam eſſe converſionem hanc?

(*Nullum α, eſſe β, contingit:*
Ergo nu[illegible]*m β, eſſe α, contingit.*)

Nam mox do[illegible]itur, negationes iſtas non converti, ut ſuperiores. Hæc ſingularis in hoc converſionum principio cauſſa eſt obſcuritatis: Atque exemplo patet, eam converſionem falſam eſſe: ut,

Nullum hominem, oratorem eſſe, contingit:
Ergo nullum oratorem, eſſe hominem, contingit.

Reliqua eſt converſio negationum, quód quæcunque dicuntur contingere aut ineſſe, aut quia ex neceſſitate non inſunt: ut,

Hominem, non eſſe equum, contingit:
Veſtem, non eſſe albam, contingit.

Illud enim ex neceſſitate non ineſt, & impoſſibile eſt: hoc veró non ex neceſſitate non ineſt: quæ contingentis duplex ſignificatio, poſtea capite decimoſexto rurſus eadem ponitur. Quæcunque, inquam, negationes ſic contingens aſſumunt, generaliter convertuntur:

Si enim nullum hominem, eſſe equum contingit:
Et nullum equum eſſe hominem, contingit.

Et,

Si nullam veſtem, eſſe albam, contingit:
Nullum album, eſſe veſtem, contingit.

Si enim aliquod album, eſſe veſtem, neceſſe eſt: aliquam veſtem, eſſe album neceſſe eſt. Similiter in negatione ſpeciali. Hic rurſus affirmationes pro negationibus, & falſum pro vero (nec enim ſequitur, ut dixi,

Nullum hominem, eſſe oratorem, contingit:

Ergo nullum oratorem, eſſe hominem contingit.

Et tamen orator homini non ex neceſſitate non ineſt)&
non-contradicentia pro contradicentibus adhibetur; & pro-
poſiti cõtingentis definitio convenit:& poſtea capite decimo
ſexto nulla cõtingentis hujus non-neceſſarii diſtinctione, do-
cetur, privativam contingentis non-neceſſarii non converti.
» Quęcunque veró ut plurimúm, & frequentiús in alteram par-
» tem inclinãt: nec ſunt, ut liber Interpretationis docuit, utrum-
» libet, nec habent cõtingens incertum, ut poſtea capite duode-
» cimo dicetur (in his generális negatio nõ convertitur, ſed ſpe-
cialis. Hæc veró converſio ſine demonſtratione relinquitur; &
ideo nihil hîc in demonſtrando peccatur. Capite autem duo-
decimo poſtea dicetur, omnes contingentis non-neceſſarii e-
nuntiationes cõverti; ſed longé ſecus quám hîc, ut ibi dicetur.
Sed interea tamen duo perobſcūra ponuntur, nec explicantur.
„ Extremo autem capite veré docetur, contingentis negationes
„ adhuc expoſitas, veras negationes non eſſe, ſed affirmativam
„ habere figuram: Et ſicut in abſolutis (eſt,) ſic (contingit) in his
modificatis affirmationem facit: quod rurſus duodecimo ca-
pite repetitur, ubi dicitur, has propoſitiones, non affirmativas
eſſe, ſed affirmativarum figuram habere. Atque hæc con-
verſionũ doctrina eſt: hæc demonſtratio, tam multis inſigni-
buſque obſcuritatis cauſſis notabilis & animadvertenda. Do-
ctrina cauſſas obſcuritatis multas habet; demonſtratio, multó
plures: Nec in his adhuc quicquam Ariſtotelicis principiis con
ſentaneum invenimus: Quæ nubes ac tenebræ, quámvis tam
multæ ſint; attamen ut res planiſſimé perſpiciatur, fac, in con-
verſionum demonſtrationibus tot tamq; tetras tenebras nul-
las eſſe: quis erit uſus converſionum? ad quam, aut cujus operis
analyſim adhibebuntur? Diſſerui, doctrinam converſionum
multis vitiis obſcuram eſſe; pluribus vitiis obſcuriorem earum
eſſe demonſtrationem, uſum & utilitatem jam videamus: Hic
enim finis eſt, ſi uſum habeant, ut ad Dialecticam nobis pro-
poſitam referantur & conſerventur: ſi nullũ habeant, ut omni-
no é Logica tollantur: ſic Ariſtotelis principia, uſus & experi-
entia, pręcipiunt. Quis igitur eſt uſus converſionum? Dices, in-
primis ad ſyllogiſmos demonſtrandum, converſiones valere:
Hîc tantúm requiram, an captioſum & tenebricoſum ſophi-
ſma, ſyllogiſmi demonſtrandi poſſit eſſe principium: Etenim

ut

ut converſionem, ſomnium & commentum eſſe (ſi nondum ſatis intellexeris) intelligas tandem: primùm nego, in infinitis philoſophorum, oratorum, poëtarum, omnium denique ſcriptorum libris, extra hæc ſcholaſtica commẽnta, ullum converſionis hujus exemplum reperiri: Omnium artium principia, profecta ſunt á ſenſibus & inductione ſingulorum exemplorum, quæ vera, quæ naturalia, quæ utilia & Homerica ſint: omnia deniq; analytica debẽt eſſe, & ad analyſim, ad exercitationem, ad uſum referenda, ut ex Ariſtotelis doctrina tam ſæpe repeto. At converſionis exemplum humanum & naturale nullum eſt; præceptum converſionis, ad nullum opus retexendum & explicandum valet, propterea non eſt principium. Dico majus: nego poſſe ullum naturale (ſaltem probabile) converſionis hujus exemplum reperiri. Reprehẽditur in Analyticis & Topicis infinité, & damnatur obſcuritas, ſi petatur quod in principio & quæſtione poſitum eſt; & ſophiſma ſtolidum appellatur: Docetur in Analyticis poſterioribus omnem doctrinã, ſcientiam, artem, ſyllogiſmum, inductionem, omnemque omnino diſputationem, ex antecedente cognitione fieri: At in converſione res eadem, eſt & converſio, & converſionis argumentũ: & cùm duo quæſtionis extrema diſtinxeris, medium nullum præterea reperies. Etenim quæſtio ſit, An nullus lapis eſt homo? duo ſunt extrema (lapis & homo) nec in converſione quicquam præterea ponitur: Itaque in converſione mihi pro quæſtionis argumento, quæſtionem ipſam, cauda velut abreptam & retortam, ita concludis:

Nullus homo eſt lapis:
Ergo nullus lapis eſt homo.

An non hoc eſt petere, quod erat in principio? vel potiús, diſturbare ac pervertere principium? Verùm quò magis tantum ſophiſma deprehendatur; agé, ex omni enthymemate, (ut docebitur poſtea) licet abſolvere ſyllogiſmum:

Nullus homo eſt lapis:
Ergo nullus lapis eſt homo.

Enthymema eſt; argumentum quæſtio ipſa ſibi ponitur, & argumentationis ſummo ſophiſmate texitur: perfice ſyllogiſmum, fatuitatem concluſionis evidentiús intelliges: ſic autem erit:

Nullus homo eſt lapis:

Omnis lapis eſt lapis:
Ergo nullus lapis eſt homo.

Atq; ita poſtea, cúm ſecundæ figuræ modus primus reducetur ad ſecundũ primæ figuræ modũ per converſionem; reductio ipſa, ſyllogiſmus erit, in primo modo primæ figuræ: imó enthymema tantúm ſecundæ figuræ. Quamobrẽ conſideremus has chimæricas ineptias: tantum aberit, ut per cõverſiones, ſyllogiſmorũ definitiones demonſtrentur; ut cõverſiones ipſæ, ſophiſmata abſurdiſſima deprehendantur. Syllogiſmorum veró definitiones, omnium figurarum, per ſe claræ ſunt, & illuſtres generibus & differentiis (quibus clarius ad demonſtrandum nihil eſſe poſſit) effectæ: An igitur nox, diei; caligo, lucis demonſtratio eſſe poterit? Quamobrem videmus in hoc uno converſionum principio, quàm multæ obſcuritatis cauſſæ converſæ ſint; & quám nihil ex toto converſionum cõmento ſit Analyticum, nihil ad humanę rationis uſum accommodatum, nihil pręclatis Ariſtotelis principiis conſentaneum, nihil deniq; quod ad logicam inſtituti & nobis propoſiti operis doctrinam referri poſſit.

CAP. V. *De prima figura.*

REDEAMUS ad intermiſſum ſolem, & analyſim cõtinuemus. Syllogiſmus obſcuré definitꝰ eſt; partitio ejus omiſſa eſt: jam multa tenebrarum genera contra veram Ariſtotelis doctrinam cumulata. pergamus: Quid eſt ſyllogiſmus ſimplex? (huc. n. perveneramus) quot ejus ſunt genera? Non definitur, non dividitur: obſcuritas eſt gemina: imó genera ipſa, σχήματα, figurę, nominantur, metaphora mathematica. figura enim proprié ſignificat formã lineamentis compoſitã; qualis eſt in plano, trigono, tetragono, circulo, ſolido, cubo; ut Ariſtoteles ipſe docet in categoriis, ubi facit quartã ſpeciem qualitatis, figuram: & quæ circunſtet unumquodq;, formam. Eâdem metaphorâ Ariſtoteles in Philoſophia ſępe utitur, cúm dicit figuras categoriarum, ut quinto & ſexto & nono & decimo libris; quas primo Topicorũ & primo Elenchorum, genera categoriarum appellat: & hoc libro affirmativam figuram, & ſimilis figuræ propoſitiones, eâdẽ metaphorâ dicit: quomodo etiam Plato figuras politiarum etiam interdum nominat. At metaphorã Ariſtoteles in Platone, ut obſcuritatis cauſſam, reprehendit

prehendit decimoquinto ſecũdi Poſteriorũ; & tertio, ſexto, ſeptimoque Topicis. Et certé interpretes hac metaphora eluſi, omnes ſyllogiſmorũ modos, geometricis figuris nobis inſinuãrunt: tanquã Ariſtoteles nõ modificato verbo, ſed proprio uſus eſſet. Sed hæc de nomine: res ipſa videatur: ſpecies hîc tres factæ ſunt, ordine præpoſtero: Tertia enim figura, eſt ſimpliciſſima, & naturâ prima. Prius eſt enim, argumentũ præcedere tantúm, quod tertiâ figurâ fit: quã conſequi tantúm, quod fit ſecundâ figurâ, quám etiam præcedere ſimul & cõſequi, quod fit prima. Quo naturalis ordinis argumento, tertia figura primo loco debet eſſe, ſecunda ſecũdo, prima tertio; ut nos in arte locavimus. Quid veró eſt ſyllogiſmus ſimplex primæ figuræ ſeu primi generis? nõ definitur: hîc cauſſa obſcuritatis eſt. In quot ſpecies dividitur? diviſio nulla eſt: nova eſt obſcuritas. Species quomodo definiuntur? obſcuré & confuſé. Primó duæ generales ſimul: Cúm igitur tres termini ſic ſe habẽt inter ſe, " ut extremus in toto ſit medio, & medius in toto primo ſit, vel " non ſit; neceſſe eſt, extremorum eſſe ſyllogiſmum perfectum. " Hîc definiuntur duo primi modi generales, alter affirmatus, alter negatus: cõfuſé (ut dixi) & ſermonis genere valde rudi. Eſſe in toto, definitum priús eſt, dici de omni: ut cúm dicitur, Omnis homo eſt animal: animal ſit in toto homine. Hîc veró ſermo contrarius eſt: non enim attributũ in ſubjecto, ſed contrá ſubjectũ in attributo. Hujuſmodi ambiguitas mille tenebras in Organo logico peperit. Eſſe in, dicitur in categoriis, eſſe accidentis de ſubjecto: eſſe in, modó dicitur eſſe attributi, modó contrá ſubjecti termini. Deinde mediũ & extrema primæ figuræ definiuntur: mediũ, quod ipſum in alio ſit, & aliud in ipſo: quodq; poſitione ſit mediũ; & extremorũ alterũ in alio ſit, in altero aliud. At hæc inutiliter ita definiuntur: nam problematis quod concludendũ eſt, partes, & mediũ, termini illi ſunt, & ante ſyllogiſmi conſtructionẽ reperti ſunt. Figura definienda fuerat ex anteceſſionis & conſecutionis, id eſt diſpoſitionis differentia & varietate: Materia ſyllogiſmi eſt, in tribus terminis; nec forma ſyllogiſmi, per ſyllogiſmi materiã definienda. Atque ex hoc fortaſſe commento, in Logicam inductum eſt, ut medium pro argumento diceretur, ratione prorſus aliena; Nec enim in ſecunda vel tertia figura ſic mediũ eſt: nec in connexis & disjunctis ſyllogiſmis ſic medium eſt; tropus hic ali-

nus eſt, vel Græcis Ariſtotelis interpretibus ignotus; qui ſecundo capite ſecundi Poſteriorum diſputant, medium in ſimplici quæſtione (An eſt, quid eſt) nullum eſſe. In Rhetoricis ab Ariſtotele fides, probatio, argumentum, nomine vero & proprio dicitur. Hîc etiam arbitror mathematicam metaphoram eſſe, (quam tamē in Comparatis logicam fecimus) ut in extremorum vocabulis, media & extrema in comparationibus numerorum & magnitudinum, Mathematici nominant: Hinc analyſis, hinc terminus, hinc principia, hinc figura, hinc medium deniq; & extrema transferūtur. Inter obſcuritatis cauſſas me-
„ taphora ſtatuitur: Omne ſiquidem obſcurum eſt, quod ſecun-
„ dum metaphoram dicitur; ut eſt ſexto Topico. Quod præceptum ſicubi verum eſt, certé hîc eſt verum: Hinc orta poſtea confuſio eſt, ut ad inventionē medii, adhibeantur ſyllogiſmorum definitiones, tanquam inventionis loci. Poſt has duorum generalium modorum, & trium primæ figuræ terminorum definitiones, ſequūtur abecedaria exempla, & demōſtrationes; quibus & prima figura, & tota prorſus Analytica valde obſcurata ſunt: atq; in his demonſtrationibus Geometrica item κακοζηλία fuit. Eudoxus incredibili ſophiſmate é materia definitionūm, fecit quinto libro elementorum propoſitiones dubias, & ſophiſmatis idoneis demonſtravit. Condiſcipulum Ariſtoteles eſt imitatus, in materia etiā illuſtriore. Primam demonſtrationem cōſiderare incipiamus. Ariſtoteles veriſſimé
„ docet in poſterioribus Analyticis, non omnes quæſtiones, nec
„ omnium rerum, demonſtrabiles eſſe; nō genus differentiam-
„ que de ſpecie demonſtrari: genus & differentiam, unde fiunt
„ definitiones, alia cognitionis via (primo quippe enuntiationis
„ judicio) cognoſci & judicari. De ſyllogiſmo ſimplici primæ figuræ & primi modi nunc agitur; & cúm ex antecedente ſuperiorum & generum & differentiarum cognitione definitus ſit, nunc tandem quæritur, an ſyllogiſmus ſit: perinde ac cúm definitum eſſet animal, diviſumque in ſpecies eſſet, & tandem definitus eſſet homo, animal rationale; quæreretur tandem, an homo eſſet animal: ad eamq; quæſtionem demonſtratio compararetur. Atqui id demōſtrabile non eſſe, Ariſtoteles ait: Et tamen diviſione generis id jam mihi dediſti: & ambiguum facis, quod pro certiſſimo jam poſuiſti: imó quæſtione tua te ipſum ridiculum facis; qui quæris, an animal rationale, ſit animal:

mal: id eſt,an ſyllogiſmus in primo modo primę figurę,ſit ſyl-
logiſmus; & in eo poſitis antecedentibus,conſequens ſuæ diſ-
poſitionis virtute neceſſarió concludatur. Quamobrem quiſ-
quis hanc ſyllogiſmorum definitorum demonſtrationem
commentus eſt: rem ſané veriſſimis Ariſtotelis principiis alie-
niſſimam commentus eſt. Veruntamẽ agé,demõſtrationem
videamus: quæſtionem eſſe de modi primi definitione me-
minerimus: An ſi primum ſit in medio toto, & medium in to-
to poſtremo,neceſſe propterea ſit eſſe univerſalem ſyllogiſmũ
extremorum, & primũ eſſe in toto poſtremo? Quænã igitur
ratio ad hoc demonſtrandũ affertur? Si enim α de omni β,& β “
de omni γ:neceſſe eſt,α de omni γ dici: Priús enim dictũ,quo- “
modo de omni dicimus.Hęc tota eſt demõſtratio:Argumen- “
tũ igitur & mediũ demonſtrationis hujus videamus:quã cõple
xionis cauſſam contineat,æſtimemus. Principiũ eſt(inquies)
dici de omni: At hoc principium,eſt ſententia definitionis quę
demonſtranda proponitur,.mutatis verbis comprehenſa: de-
finitionem etiam tertii modi confusé complexa: Quod de to- “
to dicitur; ſi quid vel generaliter, vel ſpecialiter aſſumas,de eo “
quoque dicitur.Hoc axioma complectitur primi & tertii mo-
di definitiones: itaque ad definitiones ipſas demonſtrandum
ſi afferatur: idem,per idem demonſtrabitur: aut ſi quid diver-
ſum putes,poſterius & obſcurius erit. Conſtet enim definitio
primi modi, de quo nunc agitur, ex ſuo genere ſuaque diffe-
rentia: dicaturque ſyllogiſmus ſimplex primi generis & affir-
matus & generalis: clarius & evidentius nihil eſſe poteſt. Nul-
la igitur hujus definitionis eſſe demonſtratio poteſt: & quic-
quid afferetur ad eam demonſtrandum,poſterius & obſcurius
erit.Definitio,ait Ariſtoteles, eſt principium, nec omnino de-
mõſtrari poteſt: Ergo fruſtra,& contra Ariſtotelis doctrinam
iſta demonſtratio tentatur. Jam veró nónne in hoc opere
docetur,duos modos primæ figuræ,omnium ſyllogiſmorum
clariſſimos eſſe? ad eosque,cæteros omnes revocari? Imó ve-
ró tandem docetur in Poſterioribus, hunc modum generali-
ter affirmatum,demonſtrationis excellentiſſimæ,& omnium
præſtantiſſimæ,modum eſſe.Si vis igitur probare primi hujus
modi definitionem per alium quempiam ſyllogiſmi modum,
nónne vehementer erras? & ſolem tanquam laterna aliqua il-
luminare vis? Imó vis,quod exemplo tibi ſaltem ridiculo con-

fingere non poſſis. Definitio modi hujus, eſt in quæſtione, A, trium terminorum primus in toto medio, medius in toto poſtremo, concludāt neceſſarió primum in toto eſſe poſtremo: Medium & argumentū demonſtrandæ quæſtionis, dicis eſſe principiū illud, dici de toto. Itaq; ex illa quæſtione & hoc medio, conclude nobis demonſtrationem uno aliquo ſimplici ſyllogiſmo, in qua voles figura: Hîc ingenii nervos omnes contende: hoc argumentum, & illa propoſitæ quæſtionis extrema, uno ſyllogiſmo ſimplici conclude. An ita concludes?

Quicquid dicitur de toto, dicitur de totius ejus ſubjectis:

Sed in hoc ſyllogiſmi modo primum dicitur de toto medio, & medii ſubjectum eſt poſtremum:

Ergo primum dicitur de toto poſtremo.

An ſic unū ſyllogiſmum facies? At proſyllogiſmū in aſſumptione feceris. Tenta igitur aliam quamvis viam: & ſi concluſeris, tamen in alium obſcuritatis locū incideris. Prima veró omnis demonſtrationis ſyllogiſticæ ſedes eſt, prima lux, prima claritas, in illo ſyllogiſmi modo: major eſſe nulla poteſt. Errat igitur qui primi modi definitionem demonſtrare vult: & contra Ariſtotelicam inſtituendę artis ac ſcientię doctrinam peccat, quia per obſcuriora progreditur. Obſcuritas igitur in ejuſmodi demonſtratione talis eſt. Talis eſt iterum demonſtratio ſecūdi modi, ex principio dici de nullo: de qua (ne minutatim perſequar, quod ſummatim complecti poſſum) idē eſt dicendum: quęſtionē non eſſe demonſtrabilem: Deinde, principium illud eſſe ex definitione ſecundi & quarti modi conflatū: aut ſi diverſum ſit, poſterius definitionib. illis & obſcurius eſſe.

Definitiones tertii & quarti modi ſimul cōfunduntur, & ex iiſdem principiis conſimili caligine involvuntur: Atq; ita pro principiis, pro definitionibus & claris exemplis, demōſtrationes nil demonſtrantes, & exempla nullius rei exempla adhibita ſunt, quæ totam hanc doctrinam valde conturbant. An nōdum obſcuritatum finis eſt? imó veró vix eſt initium. Quatuor modis recté concluditur in primo ſimplici genere; novēdecim modis vitioſé concluditur in eodem genere, ut nominatim hîc docetur: pluribus veró, ut interpretes enumerant. Hos vitioſos modos Græci interpretes appellant aſyllogiſtos: de quibus ſi quid præcipiendum erat, in Elenchis præcipiendum

dum erat, qui errores & ſophiſtarum captiones interpretātur: ſed totis figuris tribus, imó totis Analyticis, imó toto feré Organo logico hæc bella ſophiſmatum doctrina aſperſa eſt. Interponitur etiam hîc præceptum, non ex Logicę, ſed Rhetoricæ ignorantia profectum, infinitam propoſitionem & particularem, eandem in ſyllogiſmo eſſe: ſæpius enim univerſalis fuerit, quám particularis. Et ſynecdoches uſus, ut jam docui, id admoneat. Sed horum vitioſorum modorum definitiones involutæ ſunt, exempla veró nulla ſunt inſignia: tot obſcuritates cumulatæ: Atq; ad eos vitioſos modos refellendū, ex principiis Omni & nulli ineſſe, demonſtrationes totidem contexuntur, ſuis ſingulæ obſcuritatis cauſſis inſtructæ: Unam demonſtrationem videamus: & quidem primi modi vitioſi, ut reliquos inde metiamur. Syllogiſmus generalis, ſola propoſitione affirmatus, in pṛima figura vitioſus eſt. Demõſtratio ſophiſmatis hujus ſic eſt: Nam & omni, & nulli, contingit primū « poſtremo ineſſe: Termini, omni ineſſe, animal, homo, equus: « nulli ineſſe, animal, homo, lapis. At hæc demonſtratio, modo « ipſo vitioſo, qui demonſtratur, vitioſior eſt; Nam ſi quis ſyllogiſmum illum, ut conſtantem & perpetuum defendat, ſatis eſt ad veré fortiterq; contradicendum & refellendum, aliquando inconſtantem & falſum docere, & falſitatis unum exemplum proponere. Tu dixeris, Omnis ſyllogiſmus primæ figuræ univerſus, propoſitione duntaxat affirmatus, eſt conſtans. Ego contrá, Aliquis ſyllogiſmus primæ figuræ univerſus, propoſitione duntaxat affirmatus, non eſt conſtans, ut hic:

Omnis equus eſt animal:
Nullus homo eſt equus:
Ergo nullus homo eſt animal:

ego te veriſſimo cõtradictionis argumento convicero. docere autem, ad illam vitioſi modi propoſitionem univerſalē refellendum, quód aliquando vera ſit, & in tali concluſione majus extremū minori omnino inſit, nil attinet. Ergo demonſtrare omni & nulli, nil attinet. Deinde cúm certos modos noveris; quid opus eſt, obliquos tam curioſé perſequi? An cúm Grāmaticus docuerit leges Latinæ ſyntaxeos, ſubſtantivi & adjectivi, de genere, numero, caſu; recté faciet, ſi omniū ſolœciſmorum contrarios modos præceptis perſequatur? doceatque, contra hāc ſyntaxim fieri ſolœciſmum primó genere, deinde nu-

mero, tum caſu, tum genere & numero, tum genere & caſu, poſtremó his omnibus? Certé cacotechnia talis, valde ſit inepta, & Ariſtotelis veræ doctrinę cõtraria; qui docet in Poſterioribus, principia artiũ & ſcientiarũ tã perſpicua eſſe oportere, ut contrariis eorum vitiis nil inde ſit neque certius, neque notius: quiq; aliam facit artem Elenchorum, ubi proprié de iis vitiis, ſi quid præcipiẽdum ſit, præciperetur; aliam ſyllogiſmorum. Ergo videmus, quot obſcuritatis cauſſæ in hac una demonſtratione ſint: Ac quoniam hujuſmodi modi novendecim ſunt, ſingulique tales demonſtrationes videlicet capiunt; ex his vitioſorum modorum demonſtrationibus, quot obſcuritatis cauſſæ oriantur, jam percipitur: ne miremur, tantam in hac figura obſcuritatem eſſe; ad quam conflandam, tã multæ cauſſæ concurrunt. Nihil erat ex Arverno illo monte intuenti clarius, nihil aſpectu jucundius arboribus & pratis: cúm nubes interveniſſet, nihil obſcurius, nihil aſpectu triſtius: Sic logicis ſyllogiſmorum dogmatis in bono definitionum, partitionum, exemplorum lumine poſitis nil erat evidentius, nil humano ingenio gratius: cúm veró tanta, tamque multis cauſſis involuta obſcuritas incidit, nihil eſt cognitu difficilius, nil ab ingenuo & liberali hominis ingenio alienius. Quamobrẽ ut ſyllogiſmorum doctrinæ germana veraque claritas ad Ariſtotelicam methodum reſtituatur; reſtituantur rectorum modorum definitiones, partitiones, inſignia exempla: vitioſorum tanta vanitas tollatur; tam multæ de rectis & obliquis modis, demonſtrationum obſcuritates tollantur: tollãtur abecedaria & muta exempla. Primæ figuræ, ſeu primi generis ſimplices ſyllogiſmi perfecti eſſe dicuntur, & veré quidem dicuntur: Ratio autem perfectionis á ſumptis é principio, falsó repetitur: nil enim definitiones ſyllogiſmorum primæ figuræ, principiis Dici de omni & de nullo, prorſus indigent. Quæ ſunt igitur, inquies, ſyllogiſmorum principia? An, inquam, id nõdum ſatis expoſui? an non jam toties Ariſtotelicam philoſophiam propoſui? Definitus eſt ſyllogiſmus, diviſus eſt in ſpecies, ſpecies definitæ: quæris, an genus ſpeciei conveniat; & primus modus definitus, ſit ſyllogiſmus, id eſt cõſtans & perpetua concluſio? Hìc ſi ratio aliqua ſit, quamobrem; ſané ſola fuerat ſyllogiſmi definitio: Si requiras præterea definitionis rationem, nihiló plus agas, (ut inquit ille) quám ſi des operam, ut cum ratione

tione inſanias. Sic Ariſtoteles affirmat, genus, differentiam, atque ex iis conflatam definitionem, demonſtrari non poſſe, ſed principia demonſtrationis eſſe: Ergo ſyllogiſmorum definitiones, ſunt ſyllogiſmorum principia.

CAP. VI. *De ſecunda figura.*

SECUNDA figura non minús eſt obſcura, quám primá fuit: quomodo diſcutiemus cauſſas hujus obſcuritatis? Ad illum Arvernum montem redeamus: analyſim definitionum, partitionum, exemplorum, præferamus, obſcuritatis cauſſas excutiamus & æſtimemus. Secundam itaque figuram perſpicué definiri, & in ſpeciès dividi, easque definiri, & exemplis illuſtrari oportuit, ut perſpicué traderetur: Horum nihil actum eſt, & propterea res eſt obſcura. Definitionem primúm ſecundæ figuræ retexamus: Quando veró idem huic omni quidem, « illi veró nulli ineſt, vel utrique omni, vel nulli; figuram quidem « hujuſmodi voco ſecundam, ait hîc author. « At definitio iſta vitioſa eſt, nec omni nec ſoli definito convenit: ſpeciales enim ſyllogiſmi ſecundæ figuræ, tales non ſunt: nec ſolis ſecundæ figurę ſyllogiſmis convenit: ſophiſmatis enim convenit: cúm ex duabus vel affirmationibus vel negationibus hîc aliquid concluditur; ſophiſma eſt, non ſyllogiſmus: Vitioſa igitur eſt iſta definitio; & obſcuritatis eſt cauſſa, cúm pro vera ſumitur. Dividi genus hoc in ſuas ſpecies ſecundo loco debuit: non dividitur: ſecunda eſt obſcuritas: Species ſingulæ definiendæ, & exemplis Homericis, non Chœrileis illuſtrandæ: Definitiones duorum primorum modorum confunduntur ſimul, ſimul item duorum poſtremorum: exempla nulla ſunt inſignia: obſcuritatis cauſſæ ſunt. Termini tres, ut in prima figura, definiuntur ex diſpoſitione anteceſſionis & conſecutionis, id eſt ex forma ſyllogiſmi: hæc obſcuritas eſt triplex, & quidem ordine valde novo, ut medius terminus, hic poſitione ſit primus, quia (opinor) in diagrammate aliquo primum categorema ſit. Nullus in hac figura perfectus ſyllogiſmus eſſe dicitur; quod in eodem capite bis rurſus proponitur. Syllogiſmorum hujus figuræ definitiones ſi legitimæ conſtituantur, per ſe claræ ſunt & illuſtres: at per eas definitis modis, ſi requiras quamobrem ſyllogiſmus inſit, & ſyllogiſticæ concluſionis neceſſitas, id eſt quamobrem unicuique ſpeciei ſuum genus adſit, ad-

feram generis ipſius definitionem,quia ſit diſpoſitio,qua quęſtio cum argumento diſpoſita neceſſarió concluditur:quam tamen jam intelligere debueras ex antecedentibus: Si longiús pergas,dicam,te Ariſtotelis Logicam neſcire,& propoſitionis immediatæ medium quærere: Deinde ſi petas à demonſtrationibus & deductionibus ad impoſſibile, rationem aliquam; monebo te,in converſionibus & deductionibus ad impoſſibile,nullum medium,nullamque cauſſam quæſtionis tuæ contineri,teque in rem prorſus ridiculam converſione tua converti.Eſto nobis primi modi ſecundæ figuræ demonſtratio per converſionem:ut,

Nullus improbus eſt ſapiens:
Omnis philoſophus eſt ſapiens:
Nullus philoſophus igitur eſt improbus.

Reducatur nobis hic ſyllogiſmus per converſionem ad primam figuram:Convertatur igitur propoſitio:

Nullus improbus eſt ſapiens:
Ergo nullus ſapiens eſt improbus:

Hoc ſiquidē lumine atq; hoc judicio illuminatur & judicatur noſtra reductio. At iſta converſio,eſt enthymema ſecundæ figuræ: & ſi abſolvatur,eodem plané modo,ſed ſine argumento ita concludetur:

Nullus improbus eſt ſapiens:
Omnis ſapiens eſt ſapiens:
Nullus ſapiens eſt improbus.

Atque ita judicii modus idem per eundem judicii modum; imó ſyllogiſmus ex argumento ſuo conſtans & partibus abſolutus,per ſyllogiſmum nullo argumento compoſitum,parte una truncum,ridiculé atque inepté judicatur: Quæ qui diligentiús reputabit; mirabitur profectó, cōtra veriſſimam Ariſtotelis de principiis doctrinam,talem cacotechniam tam diu retineri. Perge,vix initium tenebrarū retexuimus:Demonſtrantur tres primæ definitiones per converſionem & deductionem ad impoſſibile; quarta tantúm per impoſſibile: demonſtrationes ſeptem ſunt: tres primæ argumento illo abecedario & muto primúm,deinde ſophiſmate converſionis innixo: quarta argumento illo itidem muto, eoq; problematis contradictoriū, nil apodicticum complexo:Hæ tenebrę multæ ſunt: ſed tamen vitioſi modi duodecim minimúm (plures enim

enim videntur in hac converſione indicari) ſed tamen duodecim, longiſſimé tenebras iſtas ſuperant: Definitiones ſingulorũ & exempla ſuas obſcuritates oſtendunt. Demonſtrationes illæ ſingulares, per terminos ineſſe eſſe & non ineſſe, obſcuritatibus (ut antea) decoratæ ſunt. Atque interea ſingulare etiam demõſtrationis genus in tertio modo vitioſo cõtexitur, quód omni ineſſe, non liceat ſumere: idq; per impoſſibile & infinitum demonſtratur, argumẽto muto, nil quæſtionis apodicticum complexo. Quamobrem ne miremur, hujus capitis doctrinam tam obſcurã eſſe, cúm cauſſas obſcuritatis tam multas videamus: Definitiones, id eſt principia vera, per converſiones, id eſt commentitia principia: per deductiones ad impoſſibile, cogentes, non docentes, obſcurantur: Elenchi in ſyllogiſmorum modis demõſtrantur, & quidem via ipſis Elenchis & ſophiſmatis obſcuriore demonſtrantur: mutis exẽplis omnia conficiuntur. Quid igitur miremur, rem tam obſcuram eſſe?

CAP. VII. *De tertia figura.*

ANALYTICE primam figuram ſecundamque percenſuimus: analyſeos lumine tenebras utriuſq; & obſcuritates oſtendimus: analyticé etiam tertiam figurã percenſeamus: analyſeos lumine tenebras hujus diſcutiamus: ad ejus perſpicuitatem, Ariſtotelicam veræ doctrinæ & materiam & formã, inſigniaq; illa definitionũ, partitionum, exemplorum lumina requiramus: Analytici denique in opere Analytico retexendo & reſolvendo ſimus. Quid eſt igitur tertia figura? Quando autem eidem, hoc quidem omni, illud veró nulli ineſt, aut ambo omni aut nulli, hujuſmodi figuram voco tertiam. Definitio figuræ tertiæ, eſt vitioſa: non convenit omni ſyllogiſmo tertiæ figuræ; ſpecialibus enim non convenit: Non convenit ſoli ſyllogiſmo tertiæ figuræ; ſophiſmati enim convenit: ex ambabus negationibus non ſyllogiſmus, ſed ſophiſma fit. Prima eſt hujus figuræ obſcuritas, é vitioſa definitione. Secundo loco, tres termini, ex diſpoſitione & ſyllogiſmi forma definiuntur hîc: tam vitioſé, quám in utraque ſuperiore figura. obſcuritas eſt. Tertio loco dicitur, in hac figura nullum ſyllogiſmum perfectum eſſe; & tandẽ repetitur: obſcuritas eſt: Omnes enim ſunt perfecti; nec ad ſe demonſtrandum, ſuis definitionibus quicquam clarius habent. Quarto loco partienda hæc figura

fuit in modos quos habet; partitio nulla eſt: obſcuritas eſt. Quinto loco definitur modus primus novo genere, ſolo exemplo, & illo quidem muto, ut poſtea ſecundus: obſcuritas eſt. Tertius & quartus modus definiuntur eadem confuſione, qua modi primæ & ſecundæ figuræ definiti ſunt: obſcuritas eſt. Quintus & ſextus ſeparatim quidem: ſed qui quintus eſſe debuerat, ex mutata propoſitione ſecundi factus, poſtpoſitus eſt. Has igitur obſcuritates analyſis perſpicuæ definitionis & partitionis nobis oſtendit: Exemplorũ veró, quibus demonſtrandæ & illuſtrandę definitiones fuerant, analyſim perſequamur. Exempla inſignia & Homerica, nulla ſunt: multiplex eſt obſcuritas. Nec veró ſatis eſt, definitionum, partitionum, exemplorum lumina deeſſe; demonſtrationum obſcuritates, ut antea, toto capite conſperguntur: quatuor primi modi, per converſionem, reductionem, expoſitionem demonſtrantur, & ad primam figuram revocantur: quintus per deductionem & expoſitionem: ſextus per converſionem: Quindecim ſunt demonſtrationes, ſingulæ ſuis illis cauſſis obſcuræ. Eſt veró per expoſitionem demonſtratio perridicula, qua probatur per exemplum ſingulare, quod univerſaliter poſitum fuerat:

Omnis homo eſt rationalis.
Omnis homo eſt animal:
Aliquod igitur animal eſt rationale.

Demonſtratio per expoſitionem ſic inſtruitur:

Socrates eſt rationalis:
Socrates eſt animal:
Ergo aliquod animal eſt rationale.

At Ariſtoteles multó certiús docet in poſterioribus Analyticis, veras rerum demonſtrationes de ſuperioribus naturâq; prioribus cauſſis accipi. Atq; hîc etiam vitium aliud eſt, quód ſyllogiſmus, Ariſtotelis legibus informatus atque deſcriptus, per argumentationem probatur cui locus inter ſyllogiſmos apud Ariſtotelem nullus inſtituitur: de ſingulari enim & ex propriis enuntiatis ſyllogiſmo, nil apud Ariſtotelem docetur. Quid vitioſos modos? quid eorum demonſtrationes recenſeam, aut retexam? Modi vitioſi decem; in quibus ſingulis eadem prorſus eſt obſcuritas: Definitionum & exemplorum inſignium perſpicuitas nulla: cauſſæ ſunt obſcuritatis: Demonſtrationes illis vitiis, quibus in aliis figuris, prædita. Atq; etiam demonſtratio

ſtratio illa ſingularis, de qua in ſecunda figura dictum eſt, hîc explicatur in tertio & ſexto vitioſo modo: Non licet ſumere terminos, nulli ineſſe, ſi minus extremum ineſt alicui medio, & alicui non ineſt. Atque utrobique demonſtratio duplex inſtruitur, altera per impoſſibile, altera per infinitum: Obſcuritates novæ in quatuor demonſtrationibus ſunt, demonſtrationis nullo argumento: Sic in vitioſis modis obſcuritates tam multæ ſunt. Quamobrem ne miremur, hoc caput tam obſcurũ eſſe: definitiones & partitiones & exempla, quia lumine ſuo carent, obſcuritatis multas cauſſas attulerunt: Demonſtrationes rectorum modorum, demõſtrationes vitioſorum, multó plures pepererunt. Verumenimveró tribus figuris tam perſpicué, tamq; evidẽter & claré quám adhuc dictum eſt, expoſitis, corollarium ſeptimi capitis admirabile prorſus additur: repetitur primúm, ex ſpecialib. nihil unquam concludi: obſcuritas prima eſt: id confuſé repeti nil attinet. Sed perge: ſyllogiſmos ſuos habet prima figura, ſuos habet ſecunda, ſuos habet tertia: communes omniũ figurarum deinceps explicantur: Cúm autem affirmativus & privativus fuerit, nempe univerſaliter ſumptus privativus: ſemper fit ſyllogiſmus minoris extremitatis ad majorem: ut ſi α quidem omni β vel alicui: β autẽ nulli κ. Converſis enim propoſitionibus, neceſſe κ, alicui α nõ ineſſe. Similiter autem & in aliis figuris: ſemper enim fit per cõverſionem ſyllogiſmus. Hos duos modos Græci quidem κατ᾽ ἀνάκλασιν καὶ ἀνακλωμένως, id eſt, ἀντιστροφὴν καὶ ἀντιστραφέντας, ſecundum converſionẽ & converſos, vulgus in noſtris ſcholis appellat *Fapeſmo & Frizeſomorũ*: Exemplis exponamus, quó faciliús ineptiæ deprehẽdãtur. Exemplũ Fapeſmo in prima figura:

Fa- *Omnis vir bonus eſt laudandus:*
pe- *Nullus ſophiſta eſt vir bonus:*
ſmo. *Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta.*

Complexio directa erat, Nullus igitur ſophiſta laudãdus: ea veró nõ procedebat: quare per converſionem contorta complexio eſt, hoc modo: Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta. Vides quám volubili rota figulus, hujus operis complexionem convertat? At quis iſto modo ratiocinatur, aut argumentatur? Proferant hujus doctrinæ doctores, Homericum aliquod, Platonicum, Ariſtoteleum etiam, extra hæc commenta, ullum naturale exemplum: Recordentur Ariſtotelicæ doctrinæ, in

Analyticis etiam tantopere celebratæ: principia artium, ſingularium exemplorum inductione non ſolùm colligi, ſed collecta cùm traduntur aliis, illuſtrari: Artium omnium mater experientia & obſervatio (ait Ariſtoteles) inducătur. Ergo nobis hujus artis, hujus regulæ vera & naturalia exempla é præſtantibus authorib. deducta & obſervata proponantur. Atqui non ſolùm ejuſmodi ſomnia nulla reperientur, ſed ſi fingantur, protinus ſophiſticam ſuam indicabunt. Hæc enim commentitia & captioſa ſophiſmata, é tenebricoſis cõverſionum ſophiſmatis educta ſunt. Simile eſt ſecundæ figuræ exemplũ,

Fri- *Aliquis bonus vir eſt laudandus:*
ze- *Nullus ſophiſta eſt vir bonus:*
ſomorum. *Aliquis igitur laudandus, non eſt ſophiſta.*

In ſecunda tertiaque figura hæ concluſiones non habent ab uſitatis modis collocationem diverſam; niſi quòd ſecundo loco propoſitionem ſtatuunt, aſſumptionem primo, & quòd complexionem habent in ſecunda figura ſpecialem. Secundæ enim figuræ primo & tertio, tertiæ ſecundo & ſexto modis concluduntur in ſecunda figura ſic:

Fa- *Omnes improbi ſunt miſeri:*
pe- *Nulli ſapientes ſunt miſeri:*
ſmo. *Ergo aliquis improbus non eſt ſapiens.*
Fri- *Aliquis ſapiens eſt beatus.*
ze- *Nullus improbus eſt beatus:*
ſomorum. *Aliquis igitur ſapiens non eſt improbus.*

In tertia figura idem prorſus erit: pone igitur priore loco, quod ſecundo eſt, omnia congruent ad artis legem, quę eſt ſecundæ figuræ modis quatuor illis: ut in Fapeſmo:

Nulli ſapientes ſunt miſeri:
Omnes improbi ſunt miſeri:
Aliquis igitur improbus, non eſt ſapiens.

Sic in Frizeſomorum:

Nulli improbi ſunt beati:
Aliquis ſapiens eſt beatus:
Aliquis igitur ſapiens, non eſt improbus.

Mutatio autem loci, nec legem, nec ſpeciem ſyllogiſmi variat: & ſyllogiſmi partem metimur non loco, ſed ſententia & collocationis ratione: & liber Interpretationis verè docet, tranſmutata nomina & verba idem ſignificare. Verùm quid in his

in his ſomniorum nugis orationem majorem conſumo, cúm é converſionum deliramentis deducta eſſe dixerim? In tribus figuris ſingulis definitiones duæ, exempla duo perſpicua ſi fuiſſent; res aperta eſſet: Duodecim cauſſæ ſunt obſcuritatis: ſingulæ demonſtrationes non exprimuntur, ſed indicantur: Demonſtrationes ſex fuerunt, ſingulæ uſitatis vitiis ornatæ: cauſſæ ſunt obſcuritatis: Ita capitis hujus vix decem verſus, tot cauſſas obſcuritatis habent. Repetitur, infinitam propoſitionem, ſpecialis loco poſitam, idem facere: obſcuritas eſt. His generib. expoſitis, ſi putes omnes ſimplices ſyllogiſmos contineri, falleris: Licet enim ex propriis propoſitis in unoquoque genere ratiocinari, uno tantúm ex præſcriptis legibus obſervato, ut affirmatio negatioque, ad rationem diſpoſitionis expoſitæ conveniant, ſicut Dialectica noſtra docuit: & in ſingulis figuris duo ſunt modi: Sex igitur definitiones, totidem exempla deſunt: cauſſæque obſcuritatis ſunt duodecim: & exempla omnia actionum humanarum (ad quas præcipué Logica tamen adhibetur) ſingularia ſunt; ſicut artium omniũ, licet præcepta generalia ſint, uſus tamen in ſingulis exemplis & experimentis verſatur. Nec audienda vanitas ſcholaſticæ diſtinctionis neſcio cujus, quód ſingularia rejiciantur á diſciplinis: quaſi de propria & ſingulari concluſione non ſit generalis & univerſa præceptio: Et in his figuris præceptio quæ iſto genere concluditur, non adhibeatur tanquam principium aliquod probandorum ſyllogiſmorum. Atque adhuc univerſæ cauſſæ obſcuritatis in hoc capite ſunt tam multæ: Reliquo capite concluditur reductio ſyllogiſmorum in primam figuram, per eamque reliquas perfici: quæ omnium feré ſuperiorum tenebrarum (ſi ſubtiliter numerare velis) confuſa caligo eſt. Additur præterea, ad duos generales modos primæ figuræ, ſpeciales eiuſdem figuræ modos revocari per ſecundam figuram: Quatuor demonſtrationes ſunt, ſingulæ ſuis vitiis obſcuræ. At (bone Deus!) quid ſibi vult hujus infinitæ confuſionis magiſter? Analyſis, terminus, ſyllogiſmus, principium, converſio, & abecedaria exempla, figura, intervallum, â Mathematicis tranſlata ſunt; apodixis definitionum hinc arrepta. Ubi autem ſimilitudo rei clara eſt, metaphoram nominis laudo. At ut de nõnullis jam dixi, diſſimillima res eſt: iſtaq; φιλογεωμετρία, φιλολογίαν καὶ τῦ λογίζεσθαι peritiã perdidit.

Hæc imitationis geometricæ vana & inanis affectatio, multas tenebras peperit; ſed una affectatio, omnium vaniſſima & inaniſſima fuit, ἀναγωγή, reductio ſyllogiſmorum figuræ unius in aliam; quæ poſtea nominatur ſæpe analyſis, interdum, ut capite quadrageſimo primo hujus, μετάβασις, & dialyſis initio. Occaſio tantæ vanitatis, ſpeciem geometricæ ſimilitudinis habuit: At rem & veritatem ſummæ diſſimilitudinis habet. Figura irrationalis in plano reducitur ad parallelogrammum rectangulum, circulus ad quadratum, ut menſuræ rationem aſſequatur. Sic ad priſma & cylindrum ſolida reducuntur. At res eſt in ſyllogiſmis diſſimillima: Definitiones ſyllogiſmorum, cujuſcunque modi ſint, ſi generibus & differentiis ſuis conſtent, ut conſtare debent; clarius habere nihil poſſunt, á quo demonſtrentur. Converſio, accidens eſt propoſitionis, ac multó etiam magis ſyllogiſmi: Delirare itaque plané eſt, & veram Ariſtotelis de ſcientiis formandis doctrinam contemnere, naturam ipſam rerum, generibus & differentiis monſtratam, accidente (tam tenebricoſo præſertim) velle demonſtrare. Per primam figuram judicatur: per ſecundam figuram judicatur: per tertiam judicatur: omni denique ſyllogiſmi certo & conſtanti genere judicatur: nec illa judicii conſtantia, reductione clarior efficitur, ſed converſionis & deductionis tenebris obſcuratur. In Geometria veró, quó facilius idem ſpatium agri, campi, inſulæ, cujuſvis denique rei dimetiare: rem ipſam nihil commutas, ſed hanc rei formam, in illam reducis, & dimenſionis modum clariorem tibi conſtituis: At hîc ſi per impoſſibile reducatur ſyllogiſmus, res ipſa tota commutatur: contradictio duarum partium ſumitur. ſic per converſionem una ſaltem pars, magna & inſolita judicii perturbatione convertitur. Quamobrem reductionis geometricæ diſſimillima eſt hæc reductio logica: illaque, ſcientifica; hæc, plané ſophiſtica. Syllogiſticarum definitionum demonſtratio, magis etiam ſophiſtica. Atque adhuc hæ bellæ cauſſæ ſunt, quib. analyticæ Logicæ vel inventor, vel certé cōpoſitor, φιλογεωμέτρης á ſuis appellatur: At, ut dixi, iſta φιλογεωμετρία, φιλολογίαν καὶ τοῦ λογίζεσθαι peritiam perdidit. At iſta ſubtiliter inventa ſunt (dicet aliquis) & accidere poſſunt: ſyllogiſmus enim alius in alium per hæc principia reduci poteſt. Sint ſtulté & fallaciter, ut ſunt, non modó ſubtiliter inventa: quid tum? An eſt arti-

bus pro-

bus propoſitum, præceptis complecti, quæ fieri aliquando, & ſubtiliter cogitari poſſunt? an potiús quæ humanæ vitæ conveniunt, quæ nos rebus gerendis tractandisque prudentiores & aptiores efficere poſſunt? Finis artium, non eſt ſubtilitas, ſed vera ſolidaque utilitas: Suppoſitiones, ampliationes, ſubtiliter ab ineptis hominibus erant inventæ; & fieri poterant, quæ his tradebantur: ac diutiús quám bonis ingeniis expediebat, retentæ ſunt atq; approbatæ. Cur igitur ab omnibus ſcholis nũc rejiciuntur & exploduntur? quia nullum cogitationis ſuæ fructum ferunt: quia nihil hominum prudentiam juvant. Explodantur igitur & hęc ſimilia tot vanitatum commenta; nec ſub exiſtimatione vanæ authoritatis, tanta vitia diutiús lateant: Subtilitas veró ſi tantoperé placeat, placeat in exquirendis aperiendisque utilibus rebus, hisque ad uſum vitæ, neceſſitatemque conferendis. Liceat acutis & ſubtilibus eſſe: ſed in promovendis humanis ſtudiis, in occultis infinitarum rerum (quæ nondum cognitæ ſunt) naturis explicandis, in amplificãda degendæ vitæ ratione: denique Ariſtotelica principia, ἐμπειρία, ἱστορία, ἐπαγωγὴ, vigeant in artium ſtudiis & regnent. At perfectio (dices) & abſolutio artis hîc quæſita eſt, ut ex omnibus numeris doctrina conſtaret: & in Geometria ſic θεωρήματα ſunt quædam, quæ nullum prorſus uſum ex ſeſe afferãt, ſed ad aliorum demonſtrationem pertinent: ſic converſio, deductio, cæteraque ſyllogiſmorum principia nullum habeant uſum: at valent ad logicam geneſim demonſtrandum. Verúm plerique his nugis defendendis nimis nugatorii ſunt: dum enim ejuſmodi aliquid reſpondeant, magnos ſe Dialecticos eſſe exiſtimant. Quid veró dicant, quám conſentanea rationi, nil reputãt. Perfectio artis, ajunt, in his ineptiſſimis nugis quæſita eſt: Hanc objectionem tam levem, velut arcem tamen, ad impetus omnes ſatis idoneam putant. Quid igitur artis eſt perfectio? quid abſolutio? nonne tota ad unam ſummam naturalis rationis cõfirmationem referenda eſt? nonne hic & inventionis & diſpoſitionis finis conſpirans ac plané cõſentiens eſt, ut humani ingenii vires, ingenio ipſi oſtendãt? nonne ἐμπειρία, ἱστορία, de quibus tam ſæpe jam dico, id ſpectant & ſibi proponunt? Similis veró ſi fuit error in Geometria, an ejus exemplo iſta vitia laudabuntur? Utinam Geometriam ſic inſtitutam haberemus, ut Platonis, ut Ariſtotelis tempore inſtituta fuit:

quam pueri in pulvere facilé diſcerent:demõſtrationibus permultis careremus,quas vix ac ne vix quidẽ viri ætate &judicio firmi percipere queant.Et quidẽ talem Geometriam futuram non deſpero, in tanta præſertim excellentium ingeniorum ubertate:&nos ipſi exemplum edituri ſumus, & mathematicis ſcholis ſophiſtica ejuſmodi impedimenta prolaturi. Sed nunc de Logica.Qui igitur artẽ Dialecticam ſcribit,ſtatuat ſibi ante oculos Ariſtotelicam ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν, naturalis deniq; illius & humanæ rationis exemplum imitandum. Tum veró perfectiſſimam artem ſe feciſſe,ſi volet,glorietur,cúm ejus omnes actiones uſitatas & conſtantes, omnes earum ſpecies & partes,omnium etiam partium particulas ex eodem fonte experientiæ derivatas, definitionibus, partitionibus, exemplis expreſſerit: nihil autem de ſuo comminiſcatur, nihil fingat, nihil ſomniando mentiatur. At in omnibus antecedentibus, ac deinde conſequentibus tenebris,quas accuſamus,nihil ex quotidiano uſu, nihil ex ullo humanæ vitæ exemplo ſumptum probari poteſt: nulla denique ἐμπειρία, nulla ἱστορία eſt. Redeamus igitur ad illam ſummã & primã demonſtrationẽ, & Ariſtotelicis principiis fundatam: Ars dialectica ab obſervatione naturæ deducenda eſt;& ad eandẽ confirmandã,ſi imbecillior fuerit, referenda eſt: Nihil aũt huc ex iis perfectionis tam multis imperfectionibus referri poteſt. Conſiderent igitur qui iſta tantopere defendunt,& attendant,quamobrem ſine ulla ratione,ſine conſilio,ſine uſu,ſine ullo vero argumento tenebras iſtas ad perniciem juventutis alant.Ne veró putemus has nugas nunc primúm reprehendi,Antipater & Chryſippus apud Galenũ ſecundo de placitis Hippocratis & Platonis jampridem deriſerant: & Galenus ipſe ait,ſyllogiſmorum reductiones,&omnem ejuſmodi ſyllogiſmorum complexionem, vanitatem inutilis rei eſſe non mediocrem.

CAP. VIII. *De paralogiſmo neceſſarii & abſoluti.*

SED ab his tenebris ad alias pergamus:majores enim & obſcuriores ſuperſunt: capita enim quatuordecim ſequũtur, omnium, quæ adhuc retexuimus, obſcuriſſima; in quibus de modificatis concluſionibus & puris & permiſtis agitur: quaſi trium figurarum deſcriptæ leges, omnibus ſimplicibus propoſitis

poſitis concludendis non ſufficiant. Meminerimus Arverni illius montis: unũ eſſe in ut orbe, ſic in arte ſolem, cujus lumine illuſtrentur omnia: neque campos virentes nigros eſſe, neque ſyllogiſmos atros; ſed nubes tetras, ſed captiones obſcuras eſſe. Analyſis igitur verum Ariſtotelicorum principiorum ſolem reducat, tenebras depellat: ex Ariſtotelicis & Analyticis libris ſol nobis exiſtat, qui tenebras operis Analytici diſcutiat; ſyllogiſmosque perſpicuos, diſcretis nubibus oſtendat. Syllogiſmis igitur ſimplicibus expoſitis, quid ſequi debuit? Conjunctus ſyllogiſmus definiri, dividi, exemplis illuſtrari debuit: illum ſolem pars ea doctrinæ requirebat. Hîc eadem querela noſtra non poteſt eſſe, quæ priús fuit. Syllogiſmos ſimplices, exceptis propriis, de quibus nihil diceretur, conqueſti ſumus in tribus figuris obſcurari: conjunctos deinceps obſcurari nõ conquerimur, ſed de his ne verbum quidem (ſaltem nominatim) fieri dicimus: Et cùm poſt Ariſtotelis obitum ſatis cõſtet á Theophraſto & Eudemo, diſcipulis Ariſtotelis, hos ſyllogiſmos obſervatos & notatos & deſcriptos eſſe, Organi logici compoſitores & interpretes accuſamus; qui non modó de his ſyllogiſmis in Organum logicum nihil includant, cúm Porphyrii tamen ſophiſmata includant; ſed tribus figuris omnes ſyllogiſmos includi imperitis ſuadeant, ut poſtea dicetur. Collegimus igitur ſigillatim cauſſas obſcuritatis, quibus ſyllogiſmorum ſimplicium doctrina eſſet involuta: capita ſeptem fuerunt. Deinceps veró numerari ſigillatim cauſſæ tenebrarum vix poſſunt: totoque Analytico primo, imó reliquis potiús Analyticis totis tenebræ immenſæ quædam & infinitæ ſunt, quæ analyſim Logicæ exercitationem, & uſum Logicæ non modó nil adjuvent, ſed omnibus modis turbent & impediant. Sed tamen Analytici primi ſummam perſequamur. Geneſis ſyllogiſmorum adhuc tractatur. Magiſter operis Analytici docet octavi capitis initio, leges figurarum expoſitas, abſolutorum propoſitorum ſyllogiſmis convenire, modificatorum ſyllogiſmis non convenire: Quoniam (ait) diverſum eſt, & ineſſe & ex neceſſitate ineſſe, & contingere ineſſe; manifeſtum quoniam & ſyllogiſmus in unoquoque diverſus eſt. Hæc cauſſa eſt confuſionis infinitæ, quæ poſtea conſequitur: Modificata propoſita aut pura ſunt, ut ſola neceſſaria & ſola contingentia, aut miſta

cum abſolutis,aut inter ſe. Itaque figurarum tenebræ quintuplæ multiplicantur: Etenim per tres figuras neceſſaria,per tres figuras contingentia,per tres figuras neceſſaria & ſoluta, per tres figuras neceſſaria & contingentia,per tres figuras contingentia & ſoluta deducuntur: neceſſariá,& pura & miſta,priús expediuntur. Syllogiſmus ex omnibus neceſſariis concluditur cõmunibus legibus, ait hîc magiſter, exceptis modis duobus,quarto ſecundæ,& quinto tertię figuræ, qui per expoſitionem tantúm demonſtrentur. Hîc ſi replicari ſuperiores tenebras volueris, totidem hîc eſſent,quot antea ſunt jam commemoratæ in tribus figuris: Et hi duo modi per impoſſibile mõſtrari poſſunt more ſuperiorum: falſóque hæc differentia ponitur. Veruntamen quámvis tenebræ hîc ſint; in his tamen tenebris intelligimus,ut ex omnibus propoſitis neceſſariis,neceſſarium concludatur, legibus ſyllogiſmorum novis nil opus eſſe.tametſi in puris neceſſariis, nec cũ alio genere permiſtis, concluſio neceſſaria efficitur non tam ſyllogiſticæ diſpoſitionis lege, quám naturâ rerum. ſicut in libro Interpretationis docui,in illis enuntiationibus

(Socratem eſſe animal,eſt neceſſe:

Socratem non eſſe animal,eſt neceſſe.)

nullam contradictionem eſſe, ſed oppoſitionem rerum, quarum alteram eſſe oporteat: Ita de his ſyllogiſmis dico, cúm in his vera negatio non ſit,negantis ſyllogiſmi concluſionem ad præſcriptas leges non congruere, nec ſyllogiſmi conſtantiam hanc eſſe;imó etiam cúm majus extremum(eſt neceſſe)tribus propoſitis ſemper terminus ſit ſubjectus:quod ſyllogiſmi legi repugnat. Nec quia concluditur neceſſarium, iccirco ſyllogiſmum putemus: id enim fallit,ut docetur hujus capite triceſimotertio: & ſi loco modi neceſſarii, ponatur modus contingentis,lege diſpoſitionis eadem ſervata, percipietur error, ut in contingentium ſyllogiſmis pauló póſt apparebit. Nono, decimo,undecimo capite,permiſtio neceſſarii & exiſtentis (ut ſic dicam)id eſt abſoluti,tractatur; & docetur,ex neceſſario & abſolutó ſyllogiſmum in omnibus figuris fieri. Totidem feré ſunt cauſſæ obſcuritatis,quot in tribus figuris ſunt animadverſæ.Sed tenebras nõ hîc tantúm reprehendo, rem ipſam reprehendo: primum primæ figuræ modum pro omnibus diſputabo.Nego igitur,ex propoſitione neceſſaria, aſſumptione abſoluta,

abſoluta, neceſſarii ſyllogiſmum fieri. Etenim ſi ſolutum pro eo quod verum eſt,nec falſum eſſe poteſt,ſumitur, ut ſolutum & neceſſarium (licet non affectum neceſſarii nota) idem ſit; certé novi nihil hîc præcipietur: imó veró ex duobus ejuſmodi ſolutis,licebit in omni figura neceſſarium concludere: non enim neceſſitas rebus, additione notæ neceſſarii additur, aut detractione detrahitur;ſed exprimitur,aut non exprimitur: Si ſolutum pro vero,ſive neceſſario,ſive non neceſſario intelligitur,ut magiſter ipſe exemplo ſuo indicavit:qui ſumpſit pro ſoluto enunciato illud nono capite, (Animal moveri) & decimo (hominem eſſe album) & undecimo (equum eſſe bonũ)item (vigilare & dormire)falſum erit, ex neceſſario ſolutoque neceſſarium concludi: ut ſi ita diceretur:

Omnis homo,neceſſarió eſt rationalis:
Quidvis currens,eſt homo:
(Soli enim currant homines)
Ergo quidvis currens,neceſſarió eſt rationale.

Itaque concluſionis hujus judicio ſi quando currant aſini, neceſſarió rationales erunt: Falſa eſt concluſio hujus ſyllogiſmi, veris tamen antecedentibus.In aſſumptione,quia ſoluté locuti ſumus,ſpeciale & præſens tempus duntaxat cõplexi ſumus: in propoſitione & complexione,quia neceſſarió rem eſſe dicimus,univerſale tempus complectimur, nullam temporis excludimus ſpeciem: quod enim neceſſarió eſt, non poteſt non eſſe. Quare ſi tẽpus ipſum, quod adſignificabamus,exprimatur,cõcluſionis error manifeſtus apparebit: Ut ſi dicas, in propoſitione majus extremum ſemper ineſſe medio: in aſſumptione medium nunc ineſſe minori: unde concludas majus minori ſemper ineſſe. Neque certé defuerat antea tam manifeſto morbo medicina: Theophraſtus enim, ut interpretes quidam etiam ajunt, hoc mendacium argumento non valde diſſimili coarguerat: Docuerat enim, concluſionem, ſi firma “ eſſet,antecedentium partium debiliori ſimilem eſſe oportere; “ & Georgius Gemiſthus, græcus author,docet,á Platonicis idẽ reprehẽſum eſſe. Et illud eſt,quod in Poſterioribus á Philopono ponitur, Semper propoſitionum deteriorem concluſio ſe- “ quitur: quodque ab Ariſtotele ipſo, ſed obſcuriús,viceſimo o- “ ctavo hujus eſt poſitum, Similis enim uniuſcujuſq; concluſio “ principiis eſt: ut ſi propoſitio vel aſſumptio negaretur, item “

negaretur concluſio: ſi propoſitio vel aſſumptio ſingularis eſſet, ſingularis item eſſet complexio. Quod ipſum etiam præceptis hujus Organi coargui poterat: Præcipitur enim capite viceſimo quarto, complexionem univerſalem non poſſe fieri, niſi ex omnibus univerſalibus. Itaque cùm in hoc exemplo ſolutum debilius ſit neceſſario; & (ut diximus) unum tempus omni tempore ſit minus; complexio debet imbecilliori parti ſimilis eſſe: cumq; neceſſarii complexio ſit, & univerſum tempus cōplexi, non poteſt niſi é propoſitionibus univerſum tempus complexis effici. Quód ſi neceſſarium in propoſitione abſoluté dici volumus, in complexione cum aliqua conditione, quemadmodum interpretes (ut ſolent aliquid ſemper comminiſci ad hos errores defendendum) fortaſſe reſpondeant; ut concludamus duntaxat, quód neceſſarium ſit, dum aſſumptio vera pronuntiatur: neceſſarium illud non plus erit, quám ſolutum verum: Ac ſi diceretur, ex neceſſario & ſoluto ſolutum cōcludi: & hac egregia diſciplina ludemur. At Ariſtoteles in ſophiſmatis amphiboliam in primis enumerat; & in docendo, ſummum vitium eſſe judicat. Quamobrem ſophiſticas illas eluſiones, á rebus ſeriis, & utilibus veræ diſciplinæ præceptis diſtinguamus. Tu mihi polliceris auri talenta decem; & tandem ſophiſticâ iſtâ, ferrumina porrigis; & ais, te auri nomine, ferrumen intellexiſſe: Ariſtoteles tamen ex artibus captiones tales tolli jubet: omnia artium dogmata catholica jubet eſſe. Quamobrem permiſtio neceſſarii & ſoluti, nullam ſyllogiſmi novam legem expetit: ſi propoſitio vera ſit, & aſſumptio pari neceſſitati ſubjecta ponatur (ex duobus enim neceſſariis, neceſſarium concludetur:) ſi ſolutum pro quocunque modo verum ſit; non neceſſarium concludetur; & falſa erit hæc præceptio.

CAP. IX. *De modis contingentis.*

TERTIUM propoſitionis genus ſequitur, contingens, cujus ſignificationes deſcribuntur primúm, deinde concluſiones & ſyllogiſmi: tum ſignificationes duæ deſcribuntur: Contingens, aliquando neceſſarium, aliquando non-neceſſarium. Hæc partitio ſiquid utilitatis haberet, dicta eſt in Interpretatione, dicta eſt rurſus tertio cap. libri hujus: repetitio iſta ina-

inanis eſt,& veræ Ariſtotelis doctrinæ contraria. Contingentis veró ſignificatio propria, eſt de non-neceſſario. Approbatur igitur hîc etiam, contingens aliquod eſſe neceſſarium: rationem conſideremus & retexamus: captioſam enim & fallacem eſſe ſentio: Hæc (ait) conſequuntur inter ſe, Non contingens, non poſſibile, impoſſibile, neceſſe non: Ergo & his oppoſita inter ſe ſimiliter conſequentia erunt, Contingens, poſſibile,non impoſſibile,non neceſſe non. Verum enimveró antecedens argumẽtationis hujus ei falſum eſt, qui naturalem & popularem, id veram ac propriam cõtingentis ſignificationem ſequitur: qui experientiam & uſum,id eſt Ariſtotelica veræ Logicæ, ſummaque principia ſequitur. Nam quod non eſt contingens, nec ejuſmodi ut poſſit & eſſe & non eſſe, ad illud nihil trium reliquorũ ſequitur: poteſt enim eſſe neceſſarium, poteſt eſſe impoſſibile, poteſt eſſe poſſibile: Et ſi verum antecedens illud eſſet,nõ eſſet tamen conſequens ideo verum. Nec enim in Logica Ariſtotelis, contradicentia contradicentium ſunt conſequentia,ut conſtat é ſecundo Topico: nec tamen ſi conſequens verum eſſet, ideo tamen concluderetur hoc argumento, aliquod eſſe contingens neceſſarium. Aliud enim eſt, quod cõcluditur nõ neceſſe non, aliud quod intenditur neceſſarium. Sed tamẽ pergamus. Cõtingentis non-neceſſarii genera duo proponuntur, alterũ probabile, quod appellatur (ut antea) frequens, quod natum eſt eſſe: alterum incertum, quod & ſic & non ſic poſſibile: aut omnino á fortuna: nil enim magis ſic natũ eſt fieri, quám contrario modo. Hoc cõtingens, in Interpretatione appellatur utrũlibet: utriuſq; veró contingẽtis propoſitiones cõvertũtur inter ſe, nõ affirmatę negatis, ſed quę habent affirmativam figuram ſecundum oppoſitionem: ut,

Eſſe contingit,
Non eſſe contingit.
Omni contingit,
Nulli contingit.

Hæc veró cõverſio vera & naturalis eſt, & é vera contingentis definitione ſumpta, ſuperiorũ converſionum longé diſſimilis: illic.n. ejuſdem affirmationis aut negationis ſubjectũ tantúm in attributũ convertitur: hic veró manet idem ſubjectũ & attributum: Affirmatio autẽ in negationem, contráve negatio in affirmationem convertitur. De contingenti incerto ſcien-

„ tia & ſyllogiſmus demonſtrativus non eſt: de probabili au-
„ tem & veriſimili, & nato eſſe (ut appellatur hîc) ratiocinatio-
„ nes rerum ferè ſunt & conſiderationes: ideoque magis in ſe-
„ quentibus definietur & tractabitur. Notandum eſt hoc loco,
quod de uſu præcipitur; quia major eſt uſus contingentis illius
frequentis & veriſimilis, propterea que magis de eo pręcipien-
dum: id enim eſt quod analyſis, quod experientia, quod obſer-
vatio requirit, & quod infinité jam flagitamus: & quod ſi pu-
blicé receptum ſit, præcipuò Dialecticarum ſcholarum labore
nil opus erit. Converſionum nugas rejicio: non ſolúm quia ra-
rior eſt, ſed quia omnino nullus eſt earum uſus in Logica, quia
nunquam de iis ratiocinationes & conſiderationes ſunt: Ergo
monitio iſta notetur. Poſtremo capitis hujus loco pręcipitur,
„ duas propoſiti contingentis ſententias eſſe: Ut cū dicitur, Cur-
„ rentem cadere eſt contingens, dupliciter id intelligatur: pri-
mó, Quod currit, contingit cadere; deinde, Quod contingit
currere, id contingit cadere. Verúm hoc eſt ſententias oratio-
nis ſomniare, non illam dialecticæ artis parentem experien-
tiam & obſervationem & analyſim tenere: Et iſta ſectę placita
ſunt, non experientię præcepta. Nam ſecunda ſententia tota
commentitia eſt: ut cúm dico, Quidvis currens, contingit ho-
minem eſſe: quámvis nunc non currant homines: quamvis
falſum ſit, quicquid contingat currere, contingere ut homo
etiam ſit, tamen verum dico: fieri enim poteſt, ut ſoli homi-
nes currant aliquando: & ideo quidvis currens, hominem eſſe
contingat. Cúm enim per contingentis modū aliquid enūtio,
nullū tēpus certum cōprehendo: ut cúm dico, Quidvis currens,
cōtingit hominē eſſe: nō id utiq; nunc eſſe, aut cras futurū, aut
perendie, cōfirmo; ſed idē dico, ac ſi affirmarē poſſe fieri, ut ſoli
currant homines: ideoque quidvis currens, hominem eſſe. Ac
ne probatio longior quæratur, in doctorem valeat ipſa docto-
„ ris authoritas & dignitas: Sic enim ipſe loquitur decimoquar-
„ to capite, cúm ait fieri poſſe, ut omni movēti homo inſit: quia
„ accidere poſſit, ut homines ſoli moveantur. Ergo in hoc capi-
te, fundamento reliquorum de cōtingentibus ſophiſmatum,
videmus quám omnia commentitia ſint: Sic enim ipſe loqui-
tur decimotertio capite, cúm ad refellendum contingentis
concluſionem, terminos ponit, animal, album, veſtis: ut,

Aliquod album, animal eſſe contingit:

Aliquam

Aliquam veſtem, eſſe albam contingit:
Aliquam igitur veſtem, contingit eſſe animal.

Duæ propoſitiones, contingentis de quo dicturum ſe doctor receperat, exempla ſunt: nec tamen ad commentitiam ſignificationis definitionem conveniunt, ſed ad illum uſum verum & naturalem, quem dixi: artemquè ſuam doctor hic uſu ſuo, teſtimonioque ſuo refellit. Imó veró nullis exemplis in diſputatione contingentis utitur, quibus hæc ſignificatio ſomniatá teneatur: doctoris enim exempla hæc ſunt ſequētib. capitibus:

Equum moveri, contingit:
Omnem hominem moveri, contingit:
Hominem intelligere, contingit:
Nivem non eſſe animal, contingit:
Picem non eſſe animal, contingit:
Hominem eſſe album, contingit:
Animal eſſe album, contingit:
Hominem eſſe album, contingit:
Tunicam eſſe albam, contingit:
Aliquod album, eſſe animal, contingit:
Hominem eſſe album, contingit:
Animal moveri, contingit:
Album eſſe animal, contingit:
Hominem non eſſe ſanum, contingit:
Hominem eſſe album, contingit:
Equum dormire, contingit.

Hæc, inquam, doctoris exempla omnia ſunt, quibus utitur in ſyllogiſmis contingentium: quorum nullum ſic explicari poteſt, ut dicatur, cuicunque contingat ſubjectum, eidem & attributum contingere: Nam ſemper alter terminus ſubſtantia eſt: quæ ſubjecto nulli ſic contingit, ut contingens modó dicitur, quod ex affirmatione in negationem convertatur: Subſtantia enim contingere hoc modo non poteſt. Quamobrem (ut dixi) doctor hic doctrinam ſuam, doctrinæ ſuæ exemplo & uſu refellit: Experientia, inquit, & obſervatio, omnes artium præceptiones pepererunt: At experientia & obſervatio, vel hujus ipſius operis exemplis cōtrarias pręceptiones nobis oſtendunt. De iis commentitiis contingentis ſignificationib. pauló latiús diſſerui, quia hinc conſequentes tenebræ permultæ deductæ ſunt.

CAP. X. *De paralogiſmo contingentium in qualibet figura.*

SYLLOGISMI igitur contingentes ſequuntur, longa confuſione deſcripti: capita præcipua, unde cætera pendent, attingamus. Decimo igitur tertio capite docetur, ex omnibus contingentibus, in prima figura contingens concludi: qui error é proximo capite deductus eſt: dic enim,

Quidvis currens, contingit hominem eſſe:
Omnem verò equum, contingit currere:
Contingit igitur omnem equum, hominem eſſe.

Propoſitione atque aſſumptione veris, complexio falſa concluditur: At interpretes propoſitioni reſiſtent, eamque eſſe falſam clamabunt: quia in puris contingentibus primus contingentis modus ſequendus eſt. Verúm modos ſignificationum traditos, pauló anté commentitios eſſe docui, non é naturali hominum ſermone deductos: imó præſentibus hujus doctrinæ teſtimoniis & exemplis refutatos. Quód ſi diceret hic magiſter, ex contingentibus nihil ratione firma concludi; attamen ſi modis illis præſcriptis, & propoſitio & aſſumptio intelligantur, aliquid effici poſſe; hoc in artis doctore minús reprehendendum putarem; quámvis ſyllogiſmi doctrinâ nihil hîc dignum agnoſcerem; quia nihil ex Ariſtotelis principiis, uſu & experientia deductum viderem: Verúm contempta illa prima & ſumma cauſſa (uſum naturalem & experientiam dico) contempta, inquam, ſumma illa cauſſa, ſomnia ſua, tanquam naturæ decreta nobis imperat: illam ſuam experientiam & obſervationem, artis magiſtram eſſe oblitus eſt: & poſtea capite decimo ſexto docet, in ſecunda figura ex puris contingentibus nil concludi; quia ex omnibus affirmationibus concluderetur; cúm hîc affirmatio in negationem convertatur. At, inquam, ex omnibus negationibus in prima figura item concluderetur, quia affirmatio etiam in negationem convertatur: tametſi hæc negatio, vera negatio non eſt: nec ſyllogiſmi legem ratio iſta poteſt impedire. Sophiſmatis autem & inconſequentiæ cauſſa, eſt vaga & incerta contingentis ſignificatio, quæ nullum tempus certum concludit: nec veritas in unum concurrit: Etenim veritas illius propoſitionis, Quidvis currens, hominem eſſe contingit, tum accidit, cúm ſoli

ſoli currunt homines; illius autem, Omnem equum currere contingit, alio ſcilicet tempore aliquo, cúm non ſoli current homines: Hæc, inquam, inconſequentia partium, facit complexionis inconſequentiam. Et hæc ignorantia eſt Elenchi, ex qua indicat Ariſtoteles omnes fallacias oriri, quia non idem tempus in ſyllogiſmi partibus obſervatur. Quamobrem veré concludere poſſumus, ex contingentibus puris in prima figura nil concludi: nec iccirco in ſecunda & tertia, quæ á prima figura, doctoris hujus judicio, pendeant.

CAP. XI. *De paralogiſmo contingentis, & abſoluti, & neceſſarij.*

DECIMO quarto capite docetur, propoſitione contingente, aſſumptione ſoluta, fieri complexionem contingentis. Ratio eadem refutandi erroris, quæ antea: Sit igitur ſyllogiſmus hic,

Quidvis currens, hominem eſſe, contingit:
Omnis equus currit:
(Finge ſiquidem, omnem equum currere)
Omnem igitur equum, hominem eſſe, contingit.

Nec veró mihi reſponderis, propoſitionem eſſe falſam, ſi aſſumptio vera ſit: quia propoſitio ſic intelligenda ſit: Quicquid nunc currit, id contingit hominem eſſe: quod aſſumptionis hypotheſi repugnaret: id enim commentum teſtimonia illa atque exempla doctoris jam producta, illa experientia atque analyſis refelleret. Cauſſa ſophiſmatis eſt ipſa contingentis vaga ſignificatio: Nam fieri poteſt, ut homines ſoli currant aliquando, quámvis nunc homo nemo currat: Verumque eſt illud enunciatum, Quidvis currens, eſſe hominem, contingit. Quamobrem permiſtio contingentis & ſoluti, ſyllogiſmum nullum facit: Cauſſa eſt, quam dixi: propoſitio certum nil ſtatuit, aſſumptio ſtatuit certum. Unum veró ſi addidero, diſputationem iſtam concludam. Pactus eſt doctor hic, ſe de non neceſſario contingente locuturum, cujus affirmatio in negationem (quam comminiſcitur) & negatio in affirmationem reciprocaretur ac rediret. Unum caput, cæteris omiſſis, tantúm hîc proponam. Decimo ſeptimo igitur capite, ait, ex ſoluto & contingenti, contingens concludi in ſecunda figura. dic igitur,

Nullus latus vigilat:

Omnem hominem contingit vigilare.

Nullum igitur hominem, contingit lapidem eſſe.

Conuerte, ô doctor, ex legibus tuis hanc complexionem; & tibi conſtare aude; tuaque ſuperiora illa decreta defende: Converte, inquam, quid erit? Omnem hominem; contingit lapidem eſſe. permiſtio neceſſarii & contingentis in prima figura, inconſtantiam hanc efficere non poteſt, cùm eſt propoſitio contingens; ut præcipitur decimo quinto capite: At efficit in ſecunda figura; etiam ſi negata propoſitio? neceſſaria ſit, aſſumptio affirmata; ut præcipitur decimo octavo capite: ut,

Nullum lapidem loqui neceſſe eſt:

Omnem hominem loqui contingit:

Nullum igitur hominem, eſſe lapidem contingit.

Converte, idem concludes. Diſtinctiones pertinaci alicui & captiones videlicet non deerunt. Atqui Chamæleontem aliquem mihi videre videor, in omnes colorum ſpecies ſe mutantem. Diſtinctio percallida atque ſophiſtica nobis opponitur: Non concludi contingens non-neceſſarium, ſed contingens quoddam confuſum: tanquam Dialectica Chamæleontina neceſſarió ſit, quæ ſophiſticis diſtinctionum coloribus ſui ſtudioſos fallat & decipiat. Verùm fraudes & malitiæ iſtæ faceſſant: Chamæleontem imitari deſinamus: Tot colores enim, tam multiplices, tam varios aliquando deponamus: uno & naturali & vero, & Ariſtotelis principiis, experientiæ & uſui conſentaneo contenti ſimus: Tametſi enim

Id quoque quod ventis animal nutritur & aura,

Protinus aſſimilat, tetigit quoſcunque colores:

attamen hoc idem animal nec rubrum, nec candidum colorem poteſt aſſimilare. Scholaſtici interpretes, & rerum uſus imperiti diſtinctionum multos colores poſſunt imitari: Contingens modó ſimpliciter, modó neceſſarium, modó inter utrumque confuſum: Neceſſarium ipſum modó abſoluté, modó aliqua conditione, modó ampliatum ad utrumque. At quámvis commutandis coloribus tam ſint admirabiles imperitis & ignorantibus; tamen ſimplicem illum naturalis lucis candorem, ſplendentem ſolidæ prudentiæ ruborem, imitari non poſſunt: nunquam his ſophiſmatis Platonicum vel Homericum, imó extra hunc locum, nec Ariſtotelicum quicquam

quam accommodabunt: nunquam harum nugarum magiſtram experientiam allegabunt. Sed de his nugis ſatis ſuperque diputatum: concludamus, ſyllogiſmum ex neceſſariis puris fieri, ex contingentibus puris non fieri: ex neceſſario & ſoluto, ſolutum tantùm concludi: ex permiſtis reliquis inter ſe generibus nullum ſyllogiſmum fieri (niſi forté in prima figura ex contingente & neceſſario:) cauſſamque tanti ſophiſmatis in contingentibus puris, & contingente & ſoluto, ex contingentis vaga & incerta ſignificatione deduci: & quia partium veritas ſit temporibus inconſequens & disjuncta: nec aſſumatur eadem veritas, quæ propoſita fuerat, ideo complexionem disjunctam & inconſequentem eſſe. Elenchus enim hic omnino poſitus eſt: non eodem modo, nec eodem rerum tempore, partium veritas attenditur; nec idem tempus adſignificatur in propoſitione & aſſumptione. in contingenti & neceſſario, ſophiſmatis cauſſa hæc non eſt: neceſſe enim, tempus omne comprehendit, in quod ideo contingens incidat. In hac autem nugatoria diſceptatione, quis innumerabiles tenebras jam non videat? Tres figuræ ſimplicium ex abſolutis propoſitis ſyllogiſmorum, permultas obſcuritatis cauſſas habuerunt: De neceſſariis, de contingentibus, de neceſſariis & abſolutis, de neceſſariis & contingentibus, de contingentibus & abſolutis, reperies, ſi ſingula complecti velis, quintuplo majorem eſſe numerum tenebrarum: Nec tamen adhuc omnes tenebræ ſunt, quibus ſyllogiſmorum geneſis, prima pars primi Analytici conturbatur & involvitur.

CAP. XII. *Quód non omnis ſyllogiſmus ſit tribus figuris.*

CAPITA adhuc ſex ſuperſunt; in quorum primis duobus docetur, omnes ſyllogiſmos per tres figuras expoſitas, fieri & concludi: & falsó docetur. Sunt enim ex propriis enuntiatis ſyllogiſmi, qui præſcriptis legibus concludi in unaquaque figura non poſſunt. Sunt præterea connexi duorum generum, ſunt disjuncti duorum item generum, quibus etiã hic Organicus author multó frequentius utitur, quàm ſimplicibus á ſe expoſitis. Sophiſmatis igitur hujus errorẽ retexamus. Syllogiſmus duobus modis fieri dicitur, oſtenſivé & ex hy-

potheſi: ut illic pars utraque certa & vera ſit, hîc altera, quanquam falſa aut incerta, tamen pro vera certaque ponatur. Hęc differentia, ad ſyllogiſmi neceſſitatem nil attinet: ex omnibus enim falſis ſyllogiſmus eſſe poteſt, ut etiam poſtea dicetur Analytico ſecundo. Veritas hæc aut falſitas, eſt propoſitionis vel aſſumptionis; ſyllogiſmi nihil eſt. Ridicula igitur differentia eſt hîc. jam docetur, ad concludendum quæſtionem, medio opus eſſe, quia ſumeretur quod eſt in principio: Id verum eſt, ſed nugatorié repetitum. Additur, id medium, cum utraq; parte quæſtionis copulandum eſſe: quod verum eſt, ſed inutiliter & nugatorié repetitum. Deinceps, quód omnis ſyllogiſmus, tribus figuris expoſitis concludatur: contexitur autem his verbis demonſtratio, „Ergo neceſſe eſt, aliquod ſumere ad utrumque commune: Hoc autem contingit tripliciter: aut enim α de β, & γ de β dicentes: aut γ de utriſque, aut utraque de γ. Hæ autem ſunt tres dictæ figuræ: Manifeſtum, quoniam omnem ſyllogiſmum neceſſe eſt fieri per aliquam harum figurarum: Nam eadem ratio eſt, etſi per plura copuletur ad β: eadem enim erit figura & in pluribus. Hæc demonſtratio obſcura eſt, argumentum mutum: & ſi exprimatur, nihil problematis apodicticum. Sed quo faciliús ſophiſma deprehendatur, ſyllogiſmum retexamus, qui hîc involutus & confuſus eſt:

Si omne medium, triplici figura diſponitur; omnis ſyllogiſmus fit aliqua trium figurarum:

Sed primum verum:

Nam medium vel antecedit majus, ſequitur minus, aut ſequitur utrumque, aut antecedit utrumque:

Secundum igitur verum eſt: omnisque ſyllogiſmus triplici figura concluditur.

Hic, inquam, ſyllogiſmus, eſt connexus primi modi; quem tamen ſyllogiſmum eſſe neſciebat Ariſtoteles: imó quem ſyllogiſmum non eſſe, ejus ipſius ſyllogiſmi concluſione conatur oſtendere. Sed tamen ſyllogiſmi hujus aſſumptio falſa eſt: nec enim medium ſemper uno trium horum modorum diſponitur: nec enim ſyllogiſmus conjunctus ullam ſpeciem triplicis hujus collocationis habet, ſicuti dialectica noſtra abunde declarat: & hic ipſe ſyllogiſmus, quo demonſtratio præſens efficitur, demonſtrationem ipſam refellere potuit: nullâ enim trium figurarum continetur: quod in exemplo breviore ſubtiliús

ſiliús diſtingues: ut ſi quæras, An Socrates eſt animal? & mediũ ſumatur, homo; & ita concludatur:

Si Socrates eſt homo, eſt etiam animal:
Sed Socrates eſt homo:
Socrates igitur eſt animal.

Medium (homo) nec antecedit, nec ſequitur (animal:) nec enim ei ſubjicitur, nec attribuitur. Enimveró quod multó magis admirêre, ſyllogiſmi ipſius definitio poſita initio libri hujus, connexi ſyllogiſmi ſecundi concluſione demonſtratur Analytici ſecundi capite ſecundo, ut illic dicetur: Nec Ariſtoteles tantúm exemplis conjunctorum ſyllogiſmorum, ſed præceptis & regulis utitur, ut ſuo tempore conſtabit. Quamobrem & exemplum demõſtrationis hujus, & alia deinceps plurima, demonſtrationem hanc ipſam valde vehementerq; reprehendunt & refellunt. Vanitas veró & imperitia ſcholaſticorum interpretum, & græcorum & latinorum, hîc valde ridenda eſt; ignorantiũ, ab Ariſtotele multa eſſe collecta de veteribus, non omnia judicata & probata. Alij autem dicunt, demonſtrationem hanc de ſolis ſimplicib. ſyllogiſmis intelligẽdam eſſe: de conjunctis nil Ariſtotelem cogitaſſe: Perinde acſi de animalibus ſolos homines noſſet Ariſtoteles, jure poſſit affirmare, ſolos homines, animalia eſſe: & quod ſpeciei unius proprium ſit, de toto genere prædicare. Gloriari enim videtur hîc Ariſtoteles (ſicut de tota Logica in epilogo Organi) ſyllogiſmorũ doctrinam á ſe inventam & perfectam eſſe: nullum eſſe ſyllogiſmum, niſi per has figuras. At falsó gloriatur: nam multi præterea ſunt ſyllogiſmi, quibus etiam ipſe frequenter utitur, ut jam dixi, in his figuris nequaquam concluſi. Ergo qui ſic excuſant Ariſtotelem, ſimplicitatẽ ſuam demonſtrant: logicum de quæſtione judicium nullum demonſtrant. Alii veró, pauló quidem ſubtiliores (qui viderunt, demonſtrationem hanc ſic excuſari non poſſe) ſed tamen non minús irridendi, ſyllogiſmos oſtenſivos ab Ariſtotele dicunt appellari, qui categorici poſtea dicti ſunt, & hypotheticos ab Ariſtotele dici, qui poſtea deſcripti ſunt in connexis & disjunctis modis concluſionum: & de his ab Ariſtotele pauca dici, quia hypothetici per categoricos, id eſt oſtenſivos perficiantur. At hos magiſtros imperita neſcio quæ & ſimplex affectio fefellit: nec definitiones oſtenſivi & hypothetici, de quibus hîc agitur, conferre potuerunt:

Oſtenſivus ambas habet veras, ut capite triceſimo dicitur: hypotheticus, ex hypotheſi partem ſumit incertam: imó falſam aliquando pro vera & certa, ſicut in ipſa mox litera demõſtrabitur: nec hypotheſis totis Analyticis ſignificat ſpeciem collocationis diverſam; ſed pactum, cõditionem, propoſitum, ſuppoſitum, ut ita dicam: quod ſyllogiſmus ad impoſſibile planiſſimé declarat, qui ſpecies appellatur hîc hypothetici ſyllogiſmi: Et tamen eodem diſpoſitionis genere per tres ſimplices figuras, ſicut oſtenſivus, concluditur: tum obſcuriſſimo illo Geometriç exemplo (quód quadrati diameter, ſit aſymmeter) ſatis aperté docetur, hypotheſeos nomine nullam ſyllogiſmi collocationem novam ſignificari. Manifeſtiſſimé veró capite decimoquarto ſecundi Analytici, ubi tota differentia oſtenſivi & hypothetici ampliſſimé tractatur: & ut in omnibus figuris oſtenſivus, ſic hypotheticus concludi dicitur. Nec certé ſyllogiſmus connexus, hypotheticus eſt appellandus: nil enim ſupponit, ſed ſecundum connexionem & conſecutionem affirmat & conſtituit: nec quicquam paciſcitur: meliusque propoſitio illa συνημμένη, id eſt connexa (Si homo eſt, animal eſt) appellatur á recentioribus συνεχὴς καὶ ἀκόλουθος, connexa & conſequens, potiús quám ὑποθετική. Quamobrem demonſtratio iſta non ſolúm obſcuritate, ſed falſitate, vitioſa & reprehendenda eſt: nec omnis ſyllogiſmus tribus expoſitis figuris concluditur, nec iis omnis medii diſponendi & collocandi via demonſtratur: id enim eſſet, omnem ſyllogiſmi doctrinam tribus illis figuris contineri. Quare demonſtratio hæc tollatur: ex hac tamen demonſtratione teneatur, quod veriſſimum certiſſimumque eſt; unam quandam ſyllogiſmorum eſſe doctrinam communem, generalem, univerſalem, qua diſputatio omnis concludatur: qua de enuntiationibus dubiis omnibus judicatur: quæ denique in alias minutiores artes non diſſecatur. Hoc, inquam, præceptum catholicum teneatur; quámvis in Analyticis libris, non omnis ſyllogiſmi concludendi doctrina doceatur: attamen quæcunque eſt, communem & generalem eſſe, quæ ſubtilioribus artibus non exponatur: Et meminerimus, ex Ariſtoteleæ Logicæ ſententia, primó veré á nobis diſputatum eſſe, quæſtionum partitionem in Logica vanam eſſe; cúm una eſſet & communis omnium logica doctrina.

CAP.

CAP. XIII. *De axiomatis trium figurarum.*

RELIQUIS quatuor capitibus, ſex axiomata de tribus figuris nugatorié repetuntur: In omni figura terminus eſt quidã affirmatus & univerſalis: quod in ſolis ſimplicibus & cõmunibus verum eſt, in propriis falſum eſt: ubi nihil eſt univerſale. Demonſtratio hic adhibetur per exemplum, quo quæſtio nil demõſtratur. Deinde ex Geometria petitur exemplum, obſcuritate prçterea hic vitioſum, nec quicquã theſim cõcludens. Hoc præceptum repetitur capite triceſimo quinto. Secundum eſt præceptum, Univerſale, ex omnibus univerſalibus: ſpeciale, & ſic & aliter: quod item in conjunctis ſyllogiſmis falſum eſt. Tertium, Ambo vel alterum propoſitum, ſimile cõplexioni, quod in tertia figura falſum eſt: ubi ex generalib. tantùm, ſpeciale concludetur. Quarto, Omnis ſyllogiſmus per tres terminos concluditur. Quòd ſi plures ſint, ſyllogiſmi ſunt plures: aut fruſtra ſumpta erunt, niſi inductionis aut occultationis aut ejuſmodi cujuſpiam gratia. Quintum eſt, ſyllogiſmi duas propoſitiones eſſe principales, non plures. Alioqui ſi ad probationem vel exornationem partium aliquid adderetur, proſſyllogiſmus eſſet, non ſyllogiſmi pars. Unde concluditur, omnis ſyllogiſmi terminos tres, propoſitiones duas, cõcluſionem unam eſſe: easque partes eſſe neceſſarias & principales. Sexto, Problema facile diſputatu eſt, quod in pluribus figuris concluditur: difficilius diſputatu, quod in paucioribus figuris. At iſta facilitas aut difficultas oritur ex argumento, quod facile vel difficile ſit inventu, non é ſyllogiſmi ſpecie & forma: quæ ſemel cognita, ſemper palàm eſt, nunquam inquirenda eſt. Talis ineptia octavo Topico tractatur: totaque illa ſex capita nihil habent, niſi periſſologiam inanem, & in Organi logici libris perpetuam. Quamobrem ſi quis tot obſcuritatum & tenebrarum, ad ſimplicium ſyllogiſmorum geneſim obſcurandam repertarum ſummam conficiat; nónne furoris ſimile videbitur, hominum laboribus tãtopere id obrutum & obſcuratum eſſe, quod patefactum fuiſſe & illuſtratum, divina quædam gloria fuiſſet? Ariſtotelis diligentiam & ſtudium vehementer laudo & admiror: Ariſtoteleorum interpretum ſimplicitatem & imperitiam neq; laudo, neque admiror. Ariſtoteles ut in Phyſico opere, Phyſicorum: ſic in Logico quamvis

non nominet, Logicorum veterum decreta omnia collegit, ut primo libro abundé docui: principia ſuæ philoſophiæ propria poſuit: materiam artis, formam artis definit, qua voluit artes & diſciplinas inſtitui. Interpretes omnia Ariſtotelis volumina, velut Apollinis alicujus oracula ſuſceperunt, nullo loco judicium adhibuerunt, an hæc Ariſtotelis principiis convenirent: an Analyticæ artis ab Ariſtotele collectæ talis eſſet materia, talis etiam eſſet forma, qualem Ariſtoteles in vera & legitima doctrina & arte tum materiam, tum formam eſſe jubet. Cujúsnam itaque judicii fuerit, profiteri, experientiam & analyſim, artis & diſciplinæ cujuſvis parentẽ eſſe; & tamen in explicandis artium decretis, ad experientiam & analyſim nunquam reſpicere? Leges analyſeos interpretari; analyſim tamen earum nullam facere? principia clariſſima tractare, & definitiones ex generibus differentiisque conficiendas docere; & tamen ad eas quaſi demonſtrandum infinitas tenebras temeré congregatas non videre? Obſcuritatis cauſſæ nonaginta fuerunt ante figuras: in figuris, variorum propoſitorum mille octingentæ: In ſex poſtremis capitib. neſcio quot item accumulatę, ut duo propé millia tenebrarum ad obſcurãdum ſimplicium ſyllogiſmorũ geneſim coacervata videãtur. Quale tandem interpretum judicium hoc eſſe credideris? Vitæ & humanitatis gratiâ Logicam & facilé doceri, & prompté exerceri conveniebat; At iſtis tenebris, Logicæ ſcientia, Logicæ uſus perditur. Quamobrem Ariſtotelicum & Analyticum me fore initio profeſſus ſum, & hîc rurſus adhuc profiteor. Ariſtotelis vera principia, vera doctrina, analyſis enuntiationum, ſyllogiſmi, methodi, nos adhuc docuit, ſyllogiſmos non eſſe per ſe & ſua natura, ſed harum tenebrarum nubibus obſcuros: Tenebras igitur abigamus, lucem definitionum, partitionum, exemplorum reducamus: Ariſtotelica principia de materia artis, de forma artis, item experientiam, ſenſum, analyſim, uſum ſequamur: nec logicum quicquam, niſi analyticũ probemus: hæc logicæ facultatis anima eſt: denique ad uſum vitæ, veram & utilem doctrinam ex Analytico primo excerpamus. Tres ſunt ſimplicium ſyllogiſmorum ſpecies, neque tamen hæ omnes & ſolæ: De ſyllogiſmis enim qui fiunt é propriis enuntiatis, nihil præcipitur: Has igitur ſpecies excerpamus & illuſtremus.

CAP. XIIII. *De copia propoſitionum, pars ſecunda.*

GENESIS ſyllogiſmorum qualis eſſet in hoc Analytico, retexuimus; inventio ſecundo loco ſequitur, brevius cõprehenſa. Quatuor capita hîc tantùm ſunt. Invẽtio veró, ſicuti diximus, præcedere debebat: prior enim eſt naturâ. quæſtio enim ad uſum ſyllogiſmi primùm ponitur: deinde quæritur argumentum, id eſt medium, quod hîc appellatur: poſtremó medium, cum problemate certa ratione diſponitur: Ergo precedere debuerat inventio medii. Appellat veró magiſter hîc media, ſyllogiſmi principia, & facultatem faciendi ſyllogiſmi: Argumentum ſiquidem, principium eſt, ex quo facultas & materia eſt ſyllogiſmi. Verùm enimveró meminerimus & hîc Arverni montis illius; & in eo ſolis illuſtris, unde arbores & campi tam claré cernebantur. Inventio explicatur: qua tandem re, clara & perſpicua eſſe potuit? Definitionibus, partitionibus, exemplis. Si definiretur inventio, doctrina inveniendi argumenti, vel medii: argumentorum genera deinde, generumque ſpecies explicarentur definitionibus, exemplis. Quid hîc horũ actum eſt? nihil; ſed nubes interpoſita, quæ ſpectantis oculos turbaret: hanc igitur nubem dividamus & diſſipemus. Quatuor igitur proximis capitibus, Logicæ inventionis loci quinq; attinguntur; effecta, adjuncta, oppoſita, diviſio, definitio: oppoſitorum (quæ ἐναντία καὶ ἕτερα, contraria & diverſa ſeu repugnantia dicuntur proximo capite) & diviſionis locus omnino rejicitur & damnatur: definitionis nomen attingitur tantùm: locus effectorum & adjunctorum, nomine proprii & accidentis confunditur; totaque inventionis ratio, in antecedentium & cõſequentium locum tandẽ includitur: eaq; inventio primùm cõmuniter, deinde in ſingulis figuris proprié docetur. Partitio primo loco ſingularis adhibetur ad inveniendũ. Monuimus in Porphyrio & Categoriis, quàm inepté inventio logica ad categoricum commentum relata eſſet; quamq; inconſtanter eſſet diviſa, ratione categorematis, modó in partes ſex, ut in Porphyrio in individuum, genus, ſpeciem, differentiam, proprium, accidens: modó in decem, ut in Categoriis in ſubſtantiam, quantitatẽ, relata, qualitatem, agere, pati, ubi, quando, ſitum eſſe, habere. Tertius hîc demum locus eſt, quo dividitur inventio in partes tres, eodem ſcho-

„ laſtico illo categorici ſermonis cõmento. Omnium ſané quæ „ ſunt, alia de nullo dicuntur, niſi ſecundum accidens, & alia de „ iis dicuntur. Alia veró ipſa quidem de aliis dicuntur, ſed de ipſis „ nulla niſi ſecundum opinionem. Alia deniq; de aliis dicuntur, & de ipſis alia. Primi generis exemplum eſt, Cleon, Callias, Socrates, & ſingularia ac ſenſilia: tertii, homo, qui de Socrate dicitur, cúm etiã de homine animal: ſecundi generis exemplum nullum ponitur: categorias tamen opinor intelligi, & illa quę dicta ſunt ſumma decem genera. ſingularia veró & ſumma relinquuntur: intermedia retinentur; quia feré ratiocinationes & conſiderationes ſunt maximé de iis, ait magiſter. Hæc bella & prima eſt & valde categorica inventionis logicę partitio: infimorum, mediorum, ſummorum categoria quędam hic ſpectata eſt: ſic enim Porphyrius categoriam inſtituit: quo ordine hic magiſter exiſtimat de ſummo, niſi ſecundũ opinionem, & de infimo, niſi per accidens, argumentum nunquam feré ſumi: Frequentiſſimé veró ex his quæ ſunt in medio: unde videlicet argumentum, medium in logicis libris nominatum alicui videatur; quod proprié dicitur aliás ab Ariſtotele ratio, fides, probatio, argumentum. Verúm hujus inventionis author labitur, tum quod nobis illum categoriæ ordinem proponit, unde argumenta ſumamus: (quanta enim illic eſſet inanitas, antea diximus) tum quod categoriæ ſuæ caput & pedes amputat, ventrem ſolũ retinet: id eſt, media ſola ad diſputandum relinquit, extrema tollit; Animus enim diſſerentis non peragrat inanes categoriarum, ut antea docui, latebras, quæ dialecticæ inventionis feré nihil habent; ſed cauſſas, facta, ſubjecta, adjuncta, diſſentanea, nomina, comparata, conjugata, partes, definitiones, teſtimonia conſiderat: quæ genera argumentorum omnibus categoriis & generaliora ſunt, & modis omnibus ad diſſerendum clariora & promptiora. Quód autem ex infimo & ſupremo categoriæ loco putat hic author argumenta aut nunquam, aut raró ſumi; tam falſum eſt, quám qui diceret, in ſola prima figura ſyllogiſmos fieri, nullos in ſecunda vel tertia. Nam ut medium illud, locum habet proprium in prima figura, ſic ſummum in ſecunda, & infimum in tertia tenere poteſt, & frequenter ſolet: & tam ridiculum ſit, dicere, é ſummo & infimo nullum argumentum ſumi, quám qui diceret, é partibus & toto argumenta nulla ſumi.

De principio aliquo ſi dubitatio ſit, monēt Analytica, illuſtrandum & affirmandum eſſe ſingularium partium inductione. Ergo judicio tuo, ô Analyticæ magiſter, ſingularia illa, quæ tu rejicis, ſæpe argumenta erunt: quoniam judicio tuo frequens eſt inductio, quæ ſyllogiſmo concludi poteſt: ut poſtea docebis: quem appellas in probandis figuris expoſitionem: & ad ſyllogiſmos demonſtrandum, tanquam principium adhibes, qui exemplo rei familiaris efficitur: ut,

Socrates eſt ſubſtantia:
Socrates eſt homo:
Ergo quidam homo eſt ſubſtantia.

Tuo igitur judicio ſingularia argumenta uſum habebunt: quin Logicæ quotidianus ferè uſus eſt in ſingularibus & propriis exemplis, ut dixi. Quid veró ſubſtantia, & in categoriis novem ſumma reliqua genera, raró argumenta erunt? An non ut ad tractandum genus, ſpecies ſingulares adhibentur; ſic univerſum genus ad explicādum ſpeciem ſolet adhiberi? Qualis enim eſt hic ſyllogiſmus?

Nulla ſubſtantia, eſt accidens:
Omne animal, eſt ſubſtantia:
Nullum igitur animal, eſt accidens.

An non eſt hic ad præſcriptam legem ſyllogiſmus? an non licet mille ſimiles rationes ex ſummis illis generibus concludere? Quare primi capitis hujus nobilis hæc ingreſſio, ſophiſtica dupliciter & fallax eſt: & quód inventionem argumenti ad categorias revocat, quæ dialecticæ inventionis nihil feré ſunt; & quód docet, argumenta, media ejuſmodi eſſe. Ex his igitur categoricis mediis monemur deinceps definitiones, propria, conſequentia, antecedentia, oppoſita quærere. Definitio autem & oppoſita, vera genera ſunt argumentorum: proprietas ex adjunctis rebus eſt, ut antea in Porphyrium docui: Antecedentium & conſequentium nomine, omnia argumentorum genera, exceptis oppoſitis, continentur, ſed ſine diſtinctione: & quicquid tamen continetur in ea antecedentium & conſequentium confuſione, definité & partité cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, comparatis, nominibus, tributionibus, finitionibus, teſtimoniis diſtinguitur. Quare res teneatur, rei confuſio tollatur. Quód autem Ariſtoteles hîc oppoſita, & quæ rei non poſſunt ineſſe, rejicit, permirum

eſt; cùm nullus argumenti cujuſquam locus tam multis libris ab eo deſcriptus & propoſitus ſit: in Categoriis enim & Interpretatione, & Analyticis, & Topicis, & Philoſophia deſcribitur & proponitur: & multos negantes ſyllogiſmos Ariſtoteles docuit, in quibus omnibus argumentum oppoſitum ſit ei parti in qua negatur, neceſſe eſt: oppoſitum, inquam, aut certè repugnans vel differens: quod vera negatione diſtinguitur: Imò verò, quod vehementer admirere, Ariſtoteles ipſe proximo capite, hoc argumentum in propriis ſingularum figurarum mediis adhibebit. Quòd ſi dicas, rejici oppoſitum, quia nō fiat ſyllogiſmus ex argumento utriq; quæſtionis parti contrario: certè inquam, neque fit ſemper in ſecunda & tertia figura, ex argumento ſemper antecedente vel conſequente: nam ubi complexio negatur, etiam argumentum alteri parti quæſtionis repugnat. Quare oppoſitorum locus non ſatis juſta ratione damnatur. Agè verò, conqueſti ſumus, in Organo logico nil apertè definiri, nil acutè dividi: refellimur hoc loco: facta eſt elegans prima illa partitio inventionis Logicæ in definitionem, proprium, antecedens, conſequens, oppoſitum: oppoſitum rejectum eſt: quatuor genera ſuperſunt, definitio, proprium, antecedens, conſequens: deinde antecedens & conſequens ſubtiliùs dividuntur trifariam; quod dicitur in quid, vel ut proprium, vel ut accidens: deinde antecedens & conſequens iterum dividitur, quod ſecundum opinionem & veritatem. Obſcurus & tenebricoſus eſt hic doctor: hoc non reprehendo ſolum, intelligo quid obruat: conſilium & mentem perpendo: Antecedentia conſequentiaque dividit duobus modis: primò trifariam. Verùm quænam eſt iſta confuſio: Antea juſſi ſumus videre definitiones, propria, antecedentia, conſequentia: ut diſtincta, opinor, & diverſa argumentorum genera: nunc verò definitiones, quæ dicuntur in eo quod quid eſt, & ut propria, partes fiunt antecedentium & conſequentium: nunc propria, quæ ſecundo loco à conſequentibus diſtinguebantur, partes item fiunt conſequentium. Secunda diviſio eſt antecedentium conſequentiumque, quędam ſecundum opinionem, quædam ſecundum veritatem. Quid iſta diviſio? nónne omnibus argumentis, non conſequentibus modò, ſed antecedentibus, ſed oppoſitis poteſt tribui? Perge, ſubtilitas diviſionis alia ſequitur:

Ante-

Antecedentia conſequentiaque, generaliter aut ſpecialiter antecedunt & conſequuntur: illa ſumenda, hæc omittēda. Error eſt, initio reprehenſus: fit enim ſyllogiſmus non ſolùm ex ſpecialibus, ſed propriis & ſingularibus, ut diximus. Ratio autem hujus præcepti fatua planè eſt, quód incertum, an ſit propoſitio univerſalis. At rhetoricus tropus eſt, ſynecdoche, cujus uſus nos docet, quando generale nomen generaliter aut ſpecialiter intelligendum. Infinita intelligentia nulla eſt, neque logicum hîc quicquam. Omnium artium propoſitiones ſunt infinitæ: Grammatica, eſt ars rectè loquendi: Rhetorica, bene dicendi: Logica, bene diſſerendi: Arithmetica, rectè numerandi. Nec additur Omnis: generaliter tamen intelligitur. De Catilina loquitur Cicero; nomine tamen generali utitur. Sine dubio perdidimus hominem ait. Atque omnino, ut dixi, ſynecdoche nos id docet. Multa ſunt ejuſmodi in Organo logico, quæ Ariſtotelem in omnibus magnis artibus, non in rhetoricis tātùm verſatum, arguunt harum nugarum authorem non eſſe; ſed aliquem Ariſtotelicæ doctrinæ imperitum æmulum, & ignarum ſophiſten. Atque etiam conſequentia rurſus dividuntur in propria & communia; ut illa ſumantur, hæc relinquantur. Videmus novam partiendi laudem. Conſequens & proprium inter prima ferè genera mediorum fuerūt: nunc proprium, efficitur ſpecies conſequentis. Additur poſtremò, conſequens quod frequenter accidat, ſumendum: rejiciendum tamen, quod eſt omnibus conſequens. Ratione videlicet eâdem, qua ſumma genera rejecta ſunt: tametſi pauló poſt conſtanter præcipitur, ut quám maximé generalia conſequentia quærantur. Verùm quid cauſſæ, quamobrem maximé-generale (ut ſcholæ noſtræ loquuntur) tranſcendens repudietur? An ex eo nullus ſyllogiſmus fieri poteſt? Quid ſi ſic ratiocinemur?

Omnis res, Deo nota eſt:
Omnis Logica, res eſt quædam:
Omnis igitur Logica, Deo nota eſt.

An nullus hîc ſyllogiſmus? an non licet tales infinitos ex maximé-communibus, ſyllogiſmos facere? Hactenus cōmunis abundantia propoſitionum eſt; qua docti ſumus, cúm erit aliquod problema poſitum, inquirere non infima, non ſuprema, ſed media; ut definitiones, ut propria, ut antecedentia,

ut conſequentia: imó veró ſolúm antecedentia & conſequentia; eaque in quid & propria & accidentia; eaque rurſus generalia, non ſpecialia, nec tamen generaliſſima: atq; itidem propria, non communia aut frequentia, non rara. Tota denique facultas inventionis in duobus antecedentium & conſequentium locis, nobis poſita; ne queramur perpetuó, difficilem eſſe hunc doctorem: an facilior eſſe potuit? Duos nobis inventionis locos tantúm proponit, ex antecedentibus & conſequentibus; ne nos videlicet argumentorum & locorum multitudo obrueret: ex antecedentibus enim & conſequentibus poſtea concludet, omnes ſyllogiſmos fieri. Sed inventio communis adhuc fuit; propria ſingularum figurarum jam ſequitur; in qua non ſpeciales cauſſarum, factorum, ſubjectorum, adjunctorum, oppoſitorum, & reliquorum argumentorum loci tra dentur: imó veró meræ nugæ tradẽtur: repetẽtur ſyllogiſmorum definitiones, antea falsó mediis in unaquaque figura attri butæ. Quadruplex eſt problema; generale, ſpeciale, affirmatum, negatum. Quatuor igitur regulę ponuntur ad inveniendum medium, quo hæc problemata ſyllogiſmo cõcludantur. Problematis autem termini duo ſunt, major & minor, ut ſæpe jam dictum eſt. Itaque ex terminorum antecedentibus & con ſequentibus & oppoſitis, quatuor regulæ texuntur ad ea quatuor problemata concludendum; quæ pauló faciliús quám in litera dicantur, exprimam. Prima eſt, Problema generaliter affirmatũ, concluditur medio antecedente majus extremum, conſequente minus. Secunda eſt, Problema ſpecialiter affirmatum, concluditur medio antecedente utrunq; terminum. Tertia eſt, Problema generaliter negatum, medio alterum ter minum ſequente, alteri oppoſito concluditur. Quarta eſt, Problema ſpecialiter negatum, concluditur medio, quod oppoſitum ſit majori termino, minorem conſequatur. Quatuor hæ ſunt definitiones ſyllogiſmorum: prima enim in primi modi primæ figuræ definitionem incidit; ſecunda in triplicem definitionem triplicis modi affirmati in tertia figura: tertia in primi modi & ſecundi ſecundæ figurę: quarta in quarti modi primæ figuræ, & tertii ſecundæ. Ita ſyllogiſmorum definitiones pro argumẽtorum inventione, rudibus & imperitis obtrudun tur: eadem plané ſapientiâ, qua medium in figuris definitum eſt: inventio per judiciũ ſcilicet explicatur. Tanta Logicæ his

in libris

in libris confuſio eſt,tamq; Ariſtotelicæ methodi legibus damnata.Sed tamen in tanta periſſologia valde rudis eſt doctor noſter.Has definitiones ſyllogiſmorum,regulas mediorum & argumentorum inveniendorum fecerit,ut facit:attamen pluribus modis concludi tria problemata poſtrema poterunt: ſpecialis enim affirmatio, prima etiam figura,& ſpecialis negatio, ſecunda tertiaque concludi poteſt. Quid tenebras capitis hujus reliquas retexam? Definitiones ſyllogiſmorum,unde regulæ iſtæ collectæ ſunt, antea tenebris demonſtrationum involutæ fuerunt, ut diximus: hîc tamen rurſus vana ingenii oſtentatione, modi iterum vitioſi colliguntur: periſſologiâ,licet infinité Ariſtoteli damnata.atque hic univerſæ caliginis fons effunditur. Neque id vulgó diſſimulatur:In Interpretatione de nobili modificatorum quæſtione, dictum illud urbanum in ſcholis pervulgatum prædiximus, *De modalibus non guſtabit aſinus*: At hîc pontem eſſe aſinorum,ſcholarum noſtrarum doctores & interpretes Organi logici prædicant. Figuram quadratam inſtituunt,variis triangulis inciſam, quibus ſyllogiſmi recti & vitioſi notantur:quam qui retexere non poſſit, aſinus habetur:pons ea ſcilicet virtute,ut aſinorum pedibus conculcari ſe non patiatur.At(bone Deus!)pontis hujus ſublicii videlicet,quales ſunt ſublicę?Etenim quoniam hic magiſter, inventionis logicæ architectus eſſe voluit, quid?nónne definitionibus,partitionibus,exemplis argumētorum & mediorum, quæ invenienda ſunt,totam doctrinam architectari & fabricari debuit? cauſſas, facta, ſubjecta,adjuncta,diſſentanea,comparata,nomina,partes,definitiones,teſtimonia (quoniam hæc Ariſtoteli vera media ſunt & argumenta)interpretari? Ad hanc enim exædificandam inventionis artem, illa materies, hæ ſublicæ fuerunt: has manu atque opere & aperta methodi architectura machinari debuit.At toto iſto capite nil niſi periſſologia,& obſcuritas doctrinæ inaniſſima eſt:Et appellantur aſini, qui myſteria hîc occulta non videant? Aſinos ſcilicet multos fuiſſe neceſſe eſt,ſi aſinos eſſe neceſſe eſt, qui logicam inventionem hîc non videant,quæ omnino nulla eſt: nec ullis igitur oculis videri poteſt. Enimveró fabulam ab hiſtrionibus agi ſolitam,hujus argumenti ſimillimam ſpectaſſe me commemini:Vano cuidam & ſimplici Thraſoni pannus á nebulone ſartore deſcribitur percommodus,

ſed eo colore prædìtus,ut á nothis & ſpuriis conſpici non poſſit. Itaque Thraſo cupidus emendi, pannum ſibi proponi jubet: nebulo protinus tanquam multarum ulnarum molem profert: expaſſis palmis, ut mercatores hîc aſſolent, licia diducit, ſpeciem miratur, emptori ſuo prædicat & oſtentat. Hîc Thraſo vanus, adulterii materni ſuſpicione protinús tactus eſt: confiteri tamen pudor vetat: itaque pannum, quem nullum videt, qui nullus etiam eſt, ſe videre & admirari dicit, & emit, veſtemque ſibi ſarçiri jubet. Hic ſartor exultare gaudio & triumphare incipit: pannum dividit, diviſionis ſtridorem miris modis imitatur, veſtemque hoc egregio inviſi inviſibiliſque (ut ita dicam) coloris panno conſarcit: pretium denique accipit, & addicit. Hæc (mihi crede) pontis aſinarii fabula eſt, in nobis ſcilicet idiotis jam veritas & hiſtoria, non fabula: Perſuadetur nobis, inventionis doctrinam mirabilem quandam & ſingularem hîc eſſe, ſed ab aſinis conſpici non poſſe: Credimus: (quid enim philoſopho tot ætatum ſeculorumque judiciis approbato non credamus?) non videmus tamen; nec omnino videre, quod nihil eſt, poſſumus: ne tamen aſini videamur, laudamus, admiramur, emimus pretio non ſolúm pecuniæ (cujus jactura tolerari poterat) ſed temporis & vitæ; cujus detrimentum nullo pecuniæ pretio compenſari poteſt. Quamobrem vera ſummaque Ariſtotelis principia, materiam veræ artis, formam veræ artis cum his nugis comparemus: omnia hîc contraria reperiemus: analyſim Ariſtotelicam adhibeamus: innumerabilia præſtantium authorum monimenta ſunt, omnis doctrinæ, omniſque ſapientię plena: ad eorum igitur inventionem retexendum, cognoſcendum, imitandum, quid aſinarius iſte pons proderit? Adhibeamus in Virgilio, Homero, Cicerone, Demoſthene, Platone, Ariſtotele: in mathematicis, in legibus, in theologia; quid nobis explicabit? Tum veró cúm analyticum nihil eſſe viderimus, ad alterum exercitationis genus convertamur. Ariſtoteles Logicam tum viva voce, tum multis ſcriptis exercuit: experiamur igitur (ſeu dicere, ſeu ſcribere meditemur) quid his inventionis artibus poſſimus adjuvari: nec ſepias diutiús imitemur. Ut enim piſces illi cúm ſe peti á piſcatoribus ſenſerint, effuſo atramento, quod illis eſt pro ſanguine, infuſcata aqua abſcondunt ſe, & piſcatoribus iter veluti ſepiunt atque inter-

intercludunt:Nec ſic videlicet,cúm veritate,cúm luce,cúm firma conſtantique ratione urgeamur & conſtringamur: vel contorta aliqua & obſcurata diſtinctione ſtultitiam noſtram teneamus: ac ſi nubem diſtinctionis aliquam contradicentibus oppoſuerimus, præclaré nos philoſophatos arbitremur. Etenim turbida iſta aqua reſidebit aliquando; nec perpetuó conqueremur, quod Perſius de inertibus diſcipulis,

Nigra quód infuſa vaneſcat ſepia lympha.

Opinionum enim commenta delet dies; naturæ judicia confirmat. Malitioſi & improbi animi eſt: errore delectari, lucem odiſſe, tenebras conſectari, publicis malis gaudere, honeſta ſtudia remorari. Quod cúm quidam tam pertinaciter faciant; conſiderent ſecum, quám principiis Ariſtotelis congruentius, quám ſibi modeſtius, quám publicis ſtudiis utilius fuerit, confiteri neſcire ſe quid dicant, quám iſta tam temere effutientes, ſibi primúm, deinde bonis adoleſcentibus tam miſeram, tamque pernicioſam calamitatem parare. Sed conqueſtionis hujus dolore ſæpe longiús evehor, quám putâram. Sicut expoſita geneſi, diſputatum eſt, ejus doctrinâ ſyllogiſmos omnes concludi; ſic expoſita mediorum, & enuntiationum inventione, diſſeritur, omnia problemata, omnesq; ſyllogiſmos, oſtenſivos, hypotheticos, ex abſolutis, neceſſariis, contingentibus, denique cujuſvis generis, hac ratione perfici: idque ita demonſtratur: Manifeſtum igitur ex dictis, quód non ſolúm " accidit hac ratione & via omnes ſyllogiſmos fieri, ſed etiam " quód alia impoſſibile ſit: Demonſtratum enim eſt, omnem ſyl " logiſmum per aliquam expoſitarum figurarum fieri. Has veró " non accidit per alia cõſtitui, quám per conſequentia & an- " tecedentia: Ex iis enim propoſitio & medii ſumptio. Quare " nec ſyllogiſmum poſſibile eſt fieri per alia. Via igitur de omni- " bus una, & circa philoſophiam & quamvis artem & diſcipli- " nam. Quapropter in omni problemate hæc erunt invenien- " da: ſecundum veritatem quidem, quæ etiam ſecundum verita- " tem inſint: ad dialecticos autem ſyllogiſmos, ex probabilibus " propoſitionibus. Hæc, inquam, diſputatio eſt; antecedentium " & conſequentium argumento, omnes diſputationes & philoſophicas & dialecticas effici. Diſputationis clarior concluſio ſic eſt:

Omnis figura efficitur antecedentibus & cõſequentibus:

Omnis ſyllogiſmus aliqua efficitur figura:
Omnis igitur ſyllogiſmus efficitur antecedentibus & conſequentibus.

Hujus tamen demonſtrationis propoſitio non ſatis vera eſt: medium enim & argumentum in omnibus negatis ſyllogiſmis alteri extremo opponitur, ſicut Ariſtoteles etiam in his capitibus loquitur. Aſſumptio plané falſa, ſicut antea docui; quia ſyllogiſmi & proprii & conjuncti (connexos & disjunctos dico) non perficiantur tribus expoſitis figuris: Et interpretum vanitas illa, de qua jam dixi, hoc capite triceſimo, etiam teſtimonio Ariſtotelis apertè refellitur: cúm differentiam docet ſyllogiſmi oſtenſivi & hypothetici: quód ille propoſita duo vera habeat, hic alterum falſum; unde ad impoſſibile ducitur: ideoque mendacii ſyllogiſmus appellatur: aut certé pro certo & indubitato, quod incertum tamen ſit & dubium, ſecundum aſſumptionem; ſicuti & Mathematici poſtulare ſolent & aſſumere: & qualitatem quandam, quam demonſtratam non habent, concedere, unde demonſtrationes ſuas efficiunt. Aliquando cúm ſpecies plures ſint, unâ tamen probatâ,
„ ex hypotheſi concluditur genus. Principia ſyllogiſmorum ge-
„ neraliter quidem dicta ſunt quemadmodum ſe habeant, &
„ quomodo ſint indaganda & inveſtiganda. hîc media & argumenta, rurſus appellantur principia ſyllogiſmorum; & eorum inventio, apté venationis cujuſdam (tametſi ea hîc nulla inſtructa eſt) indagationi comparatur. Atq; hîc, quod in geneſi monui, non eſt omittendum: Una geneſis eſt, communis & generalis & univerſalis, nec in minores artes ſecanda: Cujus doctrina quámvis in his libris imperfecta ſit, eſt tamē per ſe quędam una. Sic inventio una eſt, generalis, communis, univerſalis; nec pluribus artibus minutiús diſcerpenda: Communis, inquam, omnium diſputationum, neceſſariarū, veriſimilium, ut hîc docetur: vereque á nobis eſt libro ſecundo, & ex Ariſtotelicæ Logicæ ſententia diſputatum, quæſtionum partitionem eſſe vanam; quia communis eſſet Logica omnium quæſtionum: Logica doctoris hujus communem omnium problematum geneſim docere voluit; nūc communem invētionem
„ docere vult, & communia principia ſeu media. Propria veró in
„ unáquaque arte plurima ſunt, ait hîc author: Singulares enim
„ artes, inventiones quædam ſunt ſingulares. Hîc memento, ſyllogiſmo-

logiſmorum principia in argumentis & mediis ſtatui: ideoq; horum principiorum doctrinam, doctrinâ ſyllogiſmi, ex illis principiis compoſiti, priorem & antiquiorem eſſe: quod idem magis aperté dicetur capite triceſimo primo. Atque hoc loco Ariſtoteles attendendus eſt accuratiús, cúm ita loquitur: Univerſaliter igitur quemadmodum oporteat invenire propoſitiones, feré dictum eſt: *δι ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν*: Accuraté veró diſſeruimus in tractatu dialecticę, id eſt ut Philoponus interpretatur, *ἐν τοῖς τοπικοῖς. ταύτην γάρ φησι διαλεκτικήν.* Hanc enim dicit dialecticam. Hoc, inquam, loco Ariſtoteles attendendus accuratiús, ad illam ſecundo libro Adraſteam inventionis & judicii diſtributionem; ut Adraſtus & logica veritate & Ariſtotelea authoritate permotus, categorias *τὰ πρὸ τοπικῶν* nominaret, & Topica ipſa Analyticis anteponeret. Hîc enim Ariſtoteles plané Adraſtus eſt: inventionem (inquit Ariſtoteles) mediorum nunc ſummatim attingo, antea ſiquidem *δι ἀκριβείας*, id eſt *μερικώτερον*, ut Philoponus interpretatur, ſubtiliús per partes expoſui. Ergo Ariſtoteles *πρὸς τὴν εὐπορίαν τῶν προτάσεων*, nos ad antecedentia Topica remittit: Adraſteamque Logicæ diſtributionem in Topicam & Analyticam revera ac veritate ſuſcipit. ſed tamen (ut propoſitum perſequamur) oſtenſivi & hypothetici differentia cúm talis deſcribatur; & doceatur, oſtenſivum, hypotheticum, & omnino omnem ſyllogiſmum tribus figuris, duobus antecedentium & conſequentium locis abſolvi; planiſſimé docetur, hypotheticos ſyllogiſmos, hîc nominatos, ſimplices ſyllogiſmos eſſe, non eos qui conjuncta argumenti diſpoſitione, connexa vel disjuncta propoſitione concluduntur. Locus veró unus eſt in hac diſputatione, capite eodem, diligenter animadvertendus, jam ſæpius á nobis citatus. Principia itaque uniuſcujuſque rei conſtituere, eſt experientię & uſus: ſic *ἀστρολογικὴ ἐμπειρία*, id eſt aſtrologica experientia, aſtrologicæ ſcientiæ principium eſt: ſimiliter reliquarum omnium artium & diſciplinarum experientia, ipſarum principium eſt. Itaque ſi uſu percepta ſunt & experimento cognita, quæ ſunt in rebus, licebit hinc ſané demonſtrationes facilé prompteque exprimere: Etenim ſi nihil *κατὰ τὴν ἱστορίαν*, inquiſitionem obſervationemque omiſſum ſit eorum, quæ certó ac veré rebus inſunt, facilé cujuſvis

„ rei demonſtrationem comperiemus. Hic, inquam, locus non negligenter legendus, ſed diligenter attenteq; cognoſcendus. Procreatrix & parens omnium artium ἐμπειρία καὶ ἱστορία eſt: veriſſimé dictum eſt: ſed infinitarum tenebrarum totis Analyticis cumulatarũ nulla procreatrix eſt ἐμπειρία, nulla ἱστορία, ab uſu vitę & humanitatis nullo, á prudentię ratione nulla profectæ ſunt: ad nullum vitæ & humanitatis uſum, ad nullam prudentię rationem referri poſſunt: tollantur igitur. Ac ſi quęras quomodo his ſublatis, ſyllogiſmi geneſis, medii inventio explicari & demonſtrari poſſint, tibi reſpondebit hujus admonitionis veritas: Si κατὰ τὴν ἱστορίαν ſingula veré deprehenderis, hinc demonſtrationes efficies. Principia definitionum, partitionum, ſi quare vera ſint, addubites, ad ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν recurram: aliter non oſtendam: nec aliter oſtendi principia debent, ut veté poſterioribus Analyticis poſtea dicetur: Ex principiis autem per ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν collectis cætera deinceps oſtendenda & explicanda ſunt. Hoc univerſæ diſputationis & animadverſionis meæ Ariſtotelicum principium eſt, adverſus Organi logici tenebras: Principium verum, principium certum, principium toto Organo, Ariſtotelis doctrina digniſſimum: Hæc enim præcipua eſt Ariſtotelis hæreſis contra Platonem: principia cognitionis noſtræ, poſita eſſe in ſenſibus: principia artium, inductione ſenſilium & ſingularium rerum colligi: nihil denique in intellectu eſſe, quod in ſenſu priús non fuerit: quod ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ καὶ ἱστορίᾳ non fuerit. Utinam literis aureis, atque amplis & illuſtribus, pro foribus ſcholarum omnium, vel potiús firma & ſtabili intelligentia memoriaque in mentibus magiſtrorum, duo iſta verba eſſent inſcripta & impreſſa, Ε'ΜΠΕΙΡΙ'Α, Ι'ΣΤΟΡΙ'Α: ut quoties ea legerẽt & meminiſſent, omnium verorum dogmatum cauſſam atque originẽ legerent ac meminiſſent; quæ præcepti originem veram demonſtrent, quæ pręcepti uſum certum declarent. Sed hîc fortaſſis amore & deſiderio tãtæ veritatis diutiús immoror. Reliqua eſt cap. triceſimo ſecundo per genera diviſio; quam magiſter particulam quandam facit hujus doctrinæ: & recté facit: eſt enim latiſſimus diviſionis uſus; nõ ſolúm cúm genera, ſed quęvis omnino totius partes dividũtur: & antecedentia conſequentiaque, quæ medii inſtrumenta cõmunia hic facta ſunt, ex diviſionis loco permulta ſunt: ut genera,

ſpecies,

ſpecies,totum,partes.Sed hîc idem magiſter diviſionem facit infirmum ſyllogiſmum vel aſyllogiſtum,ut ſecundi Poſteriorum capite quinto:quia quod oportet mõſtrare,petit: in eoq; omnes ſuperiores,ignorantiæ arguit: quód in ea neq; petitionem principii, neq; ſyllogiſmum infirmum viderint; ſed præceperint, per eam, de eſſentia demõſtrationem fieri,rerumq; definitiones inquiri. Hîc imprimis Plato videlicet arguitur; qui hoc argumẽti genere definiendâ eſſentiâ rerum ſæpe philoſophatur.At in utroq; videtur ipſe reprehẽſor potiús arguendus:nec enim diviſionis, omnis eſt uſus,ut ex ſpecie genus:ſed major etiam,ut ex genere ſpecies concludatur:imó etiam definiatur,ut poſterioris Analyſeos ſecundo docetur.Ita quod in principio eſt, hoc argumento non petitur:Imó nominatim nullam hîc eſſe principii petitionem, Analyſeos poſterioris ſecundo dicitur: Et valde ridiculum eſt,non ſolúm falſum,hujus doctoris argumentum Omnis demõſtrationis(ait) medium, “ eſt minus primo: In diviſione medium non eſt minus:Non “ igitur demonſtratio.O doctorem ſuæ doctrinę non ſatis memorem! Docet enim magiſter in poſterioribus Analyticis,omnem demonſtrationem ex cauſſa propria eſſe,nec ideo medium eſſe minus primo:Hîc contra Platonem contrarium ſibi permittit & concedit.Deinde veró ſpectemus infirmum in diviſione ſyllogiſmum, quem Plato,& omnes ante hunc magiſtrũ ignoraverint:Videamus quomodo diviſio ſit aſyllogiſtos: quod exemplum aſyllogiſtũ edatur:Hîc enim neq; principiũ petitur,neq; ſyllogiſmus eſt infirmus;ſed ſyllogiſmus conſtãs & ratus. Problema eſt primi exempli de ſubſtantia & quadam definitione,nempe,Quid eſt homo?Medium ſumitur ex diviſione generis in ſuas differentias:& ita ſyllogiſmo cõcluditur, neque petitur principium:Primus eſt ſyllogiſmus:

Omne animal,eſt mortale aut immortale:
Omnis homo,animal eſt:
Omnis homo igitur mortalis eſt, aut immortalis.

Hic ſyllogiſmus eſt primæ figuræ:Nec intereſt quód propoſitio,conjuncta enuntiatio eſt: neque enim ſyllogiſmi,ſimplices dicuntur aut cõjuncti,ab enuntiatione ſimplici aut conjuncta;ſed á diſpoſitione;ut in noſtra Dialectica diximus.Secundus ſyllogiſmus in exemplo eodem eſt:

Homo,mortalis eſt, aut immortalis:

Non autem immortalis:

Mortalis igitur.

Hic disjunctus ſyllogiſmus, conſtans & firmus eſt, neque petitur principium; ſed ex contrario contrarium probatur; contraria veró ſimul naturâ non ſunt. Simili via duo rurſus ſyllogiſmi contexuntur:

Omne animal mortale, pedes habet, aut iis caret:

Omnis homo, eſt animal:

Omnis igitur homo, pedes habet, aut iis caret.

Deinde disjuncta concluſio efficitur de proxima complexione:

Omnis homo pedes habet, aut iis caret:

At non caret pedibus:

Habet igitur.

Quapropter in hoc præcepto Ariſtotelicum nihil eſt: nihil verum eſt; ubi tot, tamque rati & conſtantes ſyllogiſmi ſunt, ſyllogiſmum nullum eſſe. Sed majus eſt quod ſequitur: Tota Platonis diviſio labefactatur & evertitur: & diſputatur, non ſolúm judicii & ſyllogiſmi, ſed argumenti prorſus eſſe expertem diviſionē: item, ad quodvis problema eſſe inutilem diſſeritur. At, inquam, particulam inventionis eſſe quandam, pauló antè dictum eſt: non igitur inutilis prorſus. Sed exemplum videamus: Geometricum veró ponitur, demonſtratum apud Euclidem ultima propoſitione decimi: An diameter, ſit aſymmetros: & ſimili via diſſeritur:

Omnis longitudo eſt ad coſtam ſymmetros vel aſymmetros:

Diameter eſt longitudo:

Diameter igitur eſt ad coſtā ſymmetros vel aſymmetros.

Syllogiſmus igitur disjunctus (ut antea) concluditur, nec petitur principium:

Omnis diameter eſt ad coſtā ſymmetros vel aſymmetros:

Non autem ſymmetros:

Aſymmetros igitur.

His argumentis concluditur, diviſionem neque omni conſiderationi congruere; neque in his utilem in quibus maximé videatur; nil ad definiēdum, nil ad ullum problema diſceptandum

dum valere: ſophiſma eſſe denique: in ea principium peti. Cõcluditur id, inquã, ſed vitioſé & captioſé concluditur. Imó veró poſtea ſecundo Priorum, & ſecundo Poſteriorum, hęc ipſa diviſio, & nomine inductionis, & nominatim per ſe, & diviſionis nomine, valde laudatur & probatur: & quód valeat nõ ſolúm ad inveſtigandum definitionem & eſſentiam, ſed ad communem problematum diſceptationem plurimúm valeat, multa & longa oratione diſſeritur: ſed tum dicetur id ſuo loco meliús. Nec interpretum vanitas híc audienda, Platoni placuiſſe, definitionem ſyllogiſmo demonſtrativo monſtrari: nec enim, ſi Organico authori creditur, de ſyllogiſmo quiſquã ante natum Ariſtotelem cogitârat. Adhuc inventio mediorum & propoſitionũ in duobus locis antecedentium & conſequentium poſita eſt; ad antecedentia conſequentiaque definitio & proprium & accidens referuntur. Oppoſita rejecta ſunt: diviſio tota ut inutilis abjecta; hac inventione omnes ſyllogiſmos effici. Ita de quinq; generibus argumenti, proprio, accidente, oppoſitis, diſtributione, definitione, tria tãtúm Ariſtoteli probantur. Verúm ut dixi, anteceſſionis & cõſecutionis ratio, diſpoſitionis magis eſt, quám inventionis: quod Interpretes quidam ſenſerunt: totamque inventionem híc expoſitam analyſi ſubjiciunt; quia mediorum nulla tradatur inventio, ſed geneſeos regulæ tantúm repetantur.

CAP. XV. *De analyſi propoſitionum.*

PRIMI Analytici partes adhuc duæ diſceptatæ ſunt; geneſis ſyllogiſmi, & inventio medii: Tertia pars de analyſi, reliqua ſequitur; quæ nobis adhuc regula fuit ad duas priores retexendum & examinandum: hic enim verus & naturalis ignis experientię, uſus, inductionis, id eſt Ariſtoteleorum principiorum fuit, quo logicum aurũ probavimus, quodcunque in Porphyrio, Categorico & Symbolico & hoc Analytico doctore fuit; Ignem igitur hunc ſua flamma inflammemus, ut eluceat oculis & effulgeat: principia de materia artis, deque forma teneamus. Quid igitur híc primum eſſe debuit? Primúm, quia partiti Logici operis tertia pars eſt analyſis, tranſitione ſignificandum fuit, de geneſi & inventione dictum eſſe, de analyſi jam eſſe dicendum. Hæc tranſitio, præclara & egregia ſignifi-

„ catione initio ponitur. Quomodo autem reducamus ſyllogi-
„ ſmos in expoſitas figuras, dicendum deinde fuerit: id enim diſ-
„ quiſitionis reliquum eſt. Tranſitio igitur hîc eſt, operis Logici partem unam ſupereſſe, analyſim. Sed hæc tranſitio eſt: ratio tranſitionis deinde ſequitur ex univerſæ Logicę partitione. Nā
„ ſi compoſitionem ſyllogiſmorum perſpiciamus, & invenien-
„ di habeamus facultatem, tum veró factos retexamus in expo-
„ ſitas figuras, hypotheſis initio propoſita finem conſequatur. O partitionem infinitæ lucis, ſi diligenter examinetur, authorem. Secundo libro principia logicæ facultatis, quæ in logico Organo deeſſent, explicavi: ea tota licet ex hac partitione confirmare. Logicam, dico artem eſſe bene diſſerendi; nec finibus ullis aut terminis hanc definitionem concludo: ad omnes res diſſerendas & explicandas Logicā pertinere confirmo. Id principium hac partitione confirmatur; quia tribus partibus tota hypotheſis logica comprehenditur: geneſi, inventione, analyſi; ut qui invenerit, diſpoſuerit, inventumq; ac diſpoſitum opus examinârit & retexuerit, finem logicæ hypotheſeos cōſequatur. At geneſis, communis omnium quacunque de re ſyllogiſmorum deſcripta eſt. At inventio, communis omnium quacunque de re problematum deſcripta eſt. At analyſis, communis omnium invētarum & diſpoſitarum diſputationum poſtea deſcripta eſt. Quare ſi vel geneſim, vel inventionem, vel analyſim ſpectes; tota Logica, cōmunis, generalis, univerſalis eſt: vereq; docet & analytico doctori cōgruenter docet, qui Logicam definit artem bene diſſerendi, eamq; ad res omnes communiter accommodat: quique Logicæ finem ſtatuit de omnibus rebus bene diſſerere, quia id etiam hic Logicæ hypotheſeos finis appellatur. Doceo, duas artis eſſe partes; invētionem & diſpoſitionem. Hæc partitio, inveniendi facultatem, compoſitionem ſeu collocationem, partes artis efficit, & geneſeos verbum (ut ejus doctrina in tribus figuris expoſita demonſtrat) totū nunc eſt ordinis & collocationis: & ſic opponuntur geneſis & analyſis, ut ſecundi Elenchorum capite ſecundo analyſis & ſynthesis: & Philoponus ait, geneſim pro diſpoſitione ab Ariſtotele uſurpari. Hæc igitur una partitio, veram illam Logicæ hypotheſeos partitionem, quam ſecundo libro explevimus, accuraté quærentibus indicare poterat: & quod reſtituimus, hac partitione comite & indice reſtituimus. Quamobrem

obrem tam fertilis partitionis tamq; fœcũdæ partus, ſtudioſé & ſolicité ſuſcipiendus nobis atq; alendus eſt. Sed analyſis reliqua eſt; analyſeos definitionẽ requiramus: ea nulla eſt. Analyſis logica, eſt diſputationis inventæ & diſpoſitæ examinatio & exploratio. Nec ars nova eſt ulla, ſed ars ipſa iiſdẽ gradibus repetita, quibus in opus educta fuerat, ut initio propoſuimus. Quis analyſeos finis? quis fructus erit? Audiamus non ſolúm interpretes Organi (qui docent, analyſim, præſtantiſſimam eſſe Logicæ hypotheſeos partem; á qua tota hypotheſis quatuor librorum, Analyticorum nomine inſcribitur:) ſed multó magis Organum ipſum hac de re audiamus. Eveniet ſimul ut prius deſcripta, quód ita ſe habeant, confirmentur & illuſtrentur iis, quæ modó dicentur. Neceſſe namq; eſt, omne verum ipſum ſibi uſquequaq; conſentaneum eſſe. Quapropter analyſis, eſt inventionis & diſpoſitionis confirmatio & illuſtratio: & quód veriſſimé jã toties omnibus locis analyſim advocamus, uſum, experientiam & hiſtoriam requirimus; Organico authore & doctore requirimus. Analyſis enim, Lydius lapis eſt, quo logicum aurum tẽtemus. Imó verus eſt & naturalis ignis, quo logicum aurum probemus, confirmemus, illuſtremus. O me miſerum, & eloquentiã (cujus ſum profeſſor) valde nudum & vacuum. Cauſſam, ut ſpero, (imó valde cõfido) gratiſſimam Deo, & publicis ſtudiis utiliſſimam, & ex Ariſtotelis (ſi tamen hic eſt Ariſtoteles) doctrina, principiis, ſententia, tot annos diſputo: & tamen hominibus quibuſdam tam illuſtrem, tam utilem cauſſam non perſuadeo. Imó veró graves damnationis pœnas á tribus judicibus impoſitas pertuli: diſcipulos meos ſcholis ejectos propterea vidi, quód analyſim, inventionis & diſpoſitionis illuſtrationem & confirmationem eſſe dicerem: quód analyſim logicam ad omnes ſententias, diſputationes, ſcriptas, dictas, meditatas referrem: quod analyſim, Logicæ artis animam vitamque dicerem, & in poëtis, oratoribus, philoſophis animare artis præcepta analyſi contenderem. Sed quoniam melioribus & æquioribus judiciis conſervati & reſtituti ſumus; analyſim quoque licet intermortuam, omnibus viribus conſervemus, excitemus, reſtituamus. Quid ſequitur? Analyſis logica, eſt non ſolúm examinatio diſputationis, ſed confirmatio & illuſtratio: Quia verum vero conſonat; quia videlicet aurum, in igne ſuam puritatẽ approbat; prima debuę-

rat in analyſi,inventionis eſſe cõſideratio. Quid hîc actum eſt? ut inventio nulla feré tradita eſt, ſic inventionis analyſis nulla propé traditur; tota eſt geneſeos: prima,de ſyllogiſmi definitione & partibus: ſecunda,de figura,de figuræ forma. Primúm igitur poſiti ſyllogiſmi exemplum in enuntiationes reſolvitur, deinde in terminos tres: quamobrem? Quia facilius eſt, ait hîc doctor,dividere in majora. At, inquam, trium terminorum conſideratio, major & amplior, id eſt generalior & antiquior,& prior eſt naturâ: Problema enim,ad quod duo termini referuntur,& argumentũ,id eſt medius terminus, anté conſiſtant, neceſſe eſt, quám ex iis propoſitiones efficiantur. Ratio hæc doctoré ad analyſim terminorum priús adducere debuit: methodum igitur doctoris, vel ipſius argumento refellimus, præceptum tamen ſequimur. Tres terminos in exemplo propoſito requirimus,id eſt problema & argumentum. Præcipua inventionis vel propoſitionis analyſis in hoc libro nulla eſt, ut conſideretur de partibus, ex quo loco eductæ ſint: ſitne propoſitio propria, vera, certa, conſentanea: an contrà aliena, obſcura, ambigua, falſa, inconſequens. Præcipua, inquam, inventionis & propoſitionis analyſis hîc nulla eſt; in Elenchis eſt quædã. Perge, quid analyſis geneſeos? quid hîc exponit? quæ præcepta proponit? Præcepta certé ſtatuit excellentia; & ſiquid in toto Organo logico Ariſtotelis nomine dignum eſt, Ariſtotelica numero ſeptem ſunt: primum eſt. Etſi non ambæ adhibitæ ſunt, altera eſt reſtituenda. Ergo quod ad propoſitiones attinet, interdum nihil deeſt; & qualitas ſola ex concluſionis & ſyllogiſmi legibus conſideranda: interdum veró deeſt altera. Interdum enim generali propoſitione conſtituta, aſſumptio non exprimitur, ſeu ſcripto, ſeu ſermone diſputetur: aut adhibetur propoſitio utraque, ſed complexio reticetur: alia veró interrogãtur. Hîc ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν, veræ artis matrem, agnoſco. Lege totũ Demoſthenem, Ciceronem, Homerum, Virgilium, Platonem, Ariſtotelem: omnes oratores, poëtas, philoſophos; quæſtionem ſyllogiſticam vix milleſimam, plenis ſyllogiſmis contextam & concluſam reperies: enthymematis, communis hominum ſenſus feré contentus eſt. Aſſumptio clarior eſt? Fruſtra diceretur, Propoſitio per ſe apparet & occurrit? Aſſumptione ſola concludimus: interdum ne concluditur quidem, ſed duabus poſitis partibus, aut etiam altera,

com-

cõplexio priús intelligitur,quã dici poſſit. Omninoq; ſyllogiſmus rariús partib.ſuis expletur,quã in ſyntaxi primę & ſecũdę verborum perſonæ,ego & tu exprimuntur.Ergo de ſyllogiſmi partibus tantum enunciatur, quantum mens auditoris requirit:quod per ſe concipit,id repudiat,nec explicari ſibi vult. Organum perlege, ſyllogiſmorum etiam exempla in figuris ipſis poſita repete: quotumquemque perfectum invenies? Sed cęteras hujus pręcepti partes videamus. Conſiderandum veró an ſupervacaneum aliquid aſſumptum ſit;tum etiam de neceſſariis,ne quid ſit omiſſum: ac illud quidem reſtituendum, hoc veró detrahendum, donec ad duas propoſitiones perventum ſit. Uſus & excellentium authorum exempla,ſyllogiſmi partes non omnes neceſſarias habent: quaſdam etiam (ut antè locutus eſt magiſter)inductionis,ornatus, aut alius cujuſdam ejuſmodi gratiâ,ad problematis unius judicium& ſyllogiſmũ non neceſſarias habent: attamen cúm volumus accuratiús ratiocinationis vim expendere & examinare, & conſtanter vereq; cõcluſam demonſtrare; quod deſit,expleamus: quod ſuperſit, ſecernamus:ut Grammaticus in examinanda ſyntaxi,quæ reticentur,exprimit:unum verbũ ſemel dictum ſi pluribus clauſulis inſervit, toties repetet: antecedentes caſus vel conſequentes non dictos, intelligendos tamen eſſe dicet: ſic Dialecticus in examinando & retexendo faciet. Hoc theorema Logicæ analyſeos hîc primum eſt,infinitis jam locis tractatum & adhibitum: quámvis enim de ſolo ſyllogiſmo dictum eſt,attamen de doctrinæ methodo ſimile quiddam, ſed in diſſimili genere tenendum,ne quid deſit,ne quid redũdet in tota doctrina. Definitio,partitio,exempla cúm deſunt, defectum: cúm res inanes & vanæ permiſcentur,redundantiam appello: neque hoc, neque illud in arte volo eſſe: In ſyllogiſmo ſecus: faſtidit animus id ſibi dictum,quod per ſe conciperet: At in doctrina bene & methodicé diſpoſita, ſyllogiſtica quæſtio nulla eſt: propoſitio quævis judicata eſt aut per ſe,aut per ſyllogiſmum: ut ſunt propoſitiones definitionũ, partitionum eſſentialium, de quibus primo de Demonſtratione: ut earum omitti ſine vitio nulla poſſit.Itaque in toto adhuc Organo defectum in definitionibus,partitionibus,exemplis,quæ deerant,notavimus: redundãtiam in alienarum rerum nugis, in ejuſdem rei periſſologia, in demonſtrationum & geometricarum imitationum

mataeotechnia, in falſarum & captioſarum argutiarum ineptia notavimus. Ergo partes ſyllogiſmi quas uſus non requirit, ſi dubitatio tamen inciderit, analyſis ita retexet. Defectum
„ nonnullorum facilius eſt deprehendere, aliorum veró occul-
„ tius eſt: & quia neceſſarium quiddam ex poſitis accidit, ideo
„ videtur ſyllogiſmus eſſe. Hæc adhuc admonitio eſt de legitimo propoſitionum numero, propter quem fraus & captio cõtingit. Syllogiſmus definitur initio, concluſio ex quibuſdam poſitis neceſſarió confecta: quædam argumentatio neceſſarió concludit, & ideo ſyllogiſmi ſpeciem habet: fallit tamen aliquando. Admonitio vera eſt. Omnes vitioſi modi in tribus figuris expoſiti, aliquando ex poſitis neceſſarium concludũt. Syllogiſmi tamen non ſunt; quia fallit ea compoſitio & diſpoſitio interdum: & eadem veſtigia ſecutus, labi potes. Hoc totum laudo, & ad logicam noſtram de exercitatione aggrego: addo etiam (quod tamen facile eſt) ut in oratione, ſic in diſputatione, partes non ſemper ad artis ordinem componi; ut illic nominativus verbum, hic propoſitio aſſumptionem præcedat, poſtrema complexio ſit: uſus enim liberior eſſe vult: attamen ad æſtimandum & judicandum cúm analyſis adhibebitur, ut Grammaticus, ſic Logicus ad artis ordinem cunctas partes revocabit. Sed tamen (quod ſæpe jam diſputo) non Ariſtotelem illum Platonicum, Organi logici authorem eſſe, ſed Ariſtotelicæ philoſophiæ imperitum quendam ſophiſten, locus hic in-primis admonere poteſt: adhibentur enim hic ſyllogiſmi conſtantes & rati, pro ſophiſmatum &
„ captionum exemplis. Ut ſi ſumptum ſit, non eſſentia deleta,
„ non deleri eſſentiam: ex quibus autem conſtat deletis, & ex
„ iis conſtitutum deleri. His enim poſitis, neceſſarium quidem
„ eſt, eſſentiæ partem eſſe eſſentiam: non tamen ſyllogiſmo
„ concluſum eſt ex aſſumptis, ſed propoſitiones deſunt. Rur-
„ ſus ſi cúm homo eſt, neceſſe eſt animal eſſe: & cúm animal,
„ eſſentiam: cúm homo ſit, neceſſe eſt eſſentiam eſſe. Sed non-
„ dum ſyllogiſmo concluſum eſt: non enim habent propoſi-
„ tiones, ut diximus.

Hæc doctoris exempla ſunt, pro ſophiſmatis poſita; quæ tamen veros & conſtantes ſyllogiſmos habẽt: Etenim primus ſyllogiſmus eſt in primo modo ſecundæ figuræ. Partes retexamus, pro definitione nomen ponamus, ut analyticum theore-

ma poſtea præcipiet: ſic erit ſyllogiſmus ad impoſſibile:

Non-eſſentia, deleta, non delet eſſentiam:
Pars eſſentiæ, deleta, delet eſſentiam:
Pars igitur eſſentiæ, non eſt non-eſſentia, ideoq; eſſentia.

Hunc ſyllogiſmum qui nõ videt, quid eum putas in Logica videre? ait hic magiſter, propoſitiones deeſſe; at non propoſitiones ſolúm, ſed complexio ſyllogiſmi, figurã & formam integrã perficiunt. Hîc quis dubitare poſſit, Organum logicum ex variis variorum, de quibus primo libro dictum eſt, authorum dogmatis, ſed ab homine, artis quam cõponebat imperito, aut certé res alias agente, minimeq; attento, collectum & compoſitum eſſe? Similis ignorantiæ exemplum ſecũdum eſt. Etenim ſumamus de ſuperioribus exemplis huic authori probatis unum aliquod, & retexamus; errorem hominis manifeſtiorem faciemus: imó primum omnium, & primi modi exemplum ejus aſſumamus. Si α de omni β, & β de omni γ, neceſſe eſt α de omni γ dici. Ergo licet hîc una connexa ſit propoſitio, tamen pro ſyllogiſmo oſtẽſivo ponitur: & talia feré ſunt omnia exempla ſyllogiſmorum ab hoc doctore propoſita, in quibus tamẽ ſyllogiſmos agnoſcit & credit: quia ſi exemplum retexamus in tres partes, ſyllogiſmi formã reddet legitimam. Sic videlicet exemplum illud erit:

Omne β eſt α:
Omne γ eſt β:
Omne γ igitur eſt α.

Eandem igitur hic analyſim ſequamur; ſyllogiſmum ex omnibus neceſſariis reperiemus. Aſſumptio præcedit; reponamus ſuo loco:

Omne animal, neceſſarió eſt eſſentia:
Omnis homo, neceſſarió eſt animal:
Omnis igitur homo, neceſſarió eſt eſſentia.

Hic ſyllogiſmus eſt primæ figuræ prima forma concluſus: qui quid aliud demonſtret, quám doctorẽ hunc, præcepti illius pulcherrimi, quod colligit, & in Organum componit, ignarum & imperitũ eſſe? aut certé quid colligat & loquatur, non animadvertere. Quamobrẽ analyſeos prçceptum tam verum, & á tam vero Logicæ artis uſu deductum, teneamus. Quámvis in præ-

poſito ad examinandum & retexendum exemplo, ſyllogiſmi partes quædam neceſſariæ deſint, quædam non neceſſariæ ſuperſint: neutrâ tamen cauſsâ ſyllogiſmum damnemus: Id enim uſus, artis magiſter, uſus inquam, vel in his Analyticis adhibitus approbat. Sed neceſſarium expleamus, nõ neceſſarium detrahamus, tantiſper dũ de ſyllogiſtica quæſtione judicium facimus: meminerimusque fraudis illius & captionis; ut non quicquid lucet, aurum eſſe; ſic non quicquid ex poſitis quibuſdam neceſſarió concludit, ſyllogiſmum eſſe.

CAP. XVI. *De analyſi terminorum & figura.*

TRICESIMOQUARTO cap. ſequitur deinde, ut ſit ſyllogiſmus in terminos tres partiendus. Hęc pars hujus theorematis de tribus terminis, præcedere debuerat, ut dixi, quia primó problema retexendum eſt: cujus duó ſunt termini: deinde argumentum, id eſt medium. Reliquo capite, ſecunda eſt Analyſis de figura: Medius veró terminus ſtatuendus, qui in ambabus propoſitionibus dicitur: hujus theſis indicabit figuram, ut antea definitiones figurarum docuerunt. Tandem etiam figuræ qualitatem problema etiam quod concluditur indicabit, quia ut varium eſt, ſic in variis figuris concluditur.

Capite triceſimoquinto, Analyſeos ſecundæ præceptio reliqua ſequitur, de figuræ forma & ſpeciali qualitate. Labi & errare cõtingit ex ſyllogiſmi definitione propter neceſſariũ: aliquando etiam ex figuræ genere: aliquando ob ſimilitudinem diſpoſitionis terminorum, quia univerſale deeſt. Hoc præceptum verũ eſt & neceſſarium in omnibus ſyllogiſmis, de quibus ſolis in Organo logico præcipitur: in propriis autem & conjunctis, neq; verum, neque neceſſarium. Hîc rurſus exempla non Platonem, non Ariſtotelem, ſed ſophiſtam, doctrinæ quam componit & colligit, ignarum & expertẽ demonſtrant. Duo ſyllogiſmi tãquam captioſi ponuntur, quia medium non ſit in his univerſale. Sic autem ſunt:

Ariſtomenes intelligibilis ſemper eſt:

διανοητὸς Græcé verbum eſt, & paſſivé ſic accipitur in Analyticis poſterioribus, ne quid hîc interpretes de intelligente mente comminiſcantur:

Ariſtomenes, eſt Ariſtomenes intelligibilis:

Ariſto-

Ariſtomenes igitur ſemper eſt.

Item,

Mycalus muſicus, brevi peribit:

Mycalus, eſt Mycalus muſicus:

Mycalus igitur brevi peribit.

Hîc author ait, propoſitiones univerſales eſſe oportere, quales hæ non ſunt, Omnis Ariſtomenes intelligibilis, ſemper eſt: Omnis Mycalus muſicus, citó peribit: ideoque vitioſos ſyllogiſmos eſſe, quia nihil ſit in iis univerſale. At uterque ſyllogiſmus, conſtans & firmus eſt: ſed primi ꝓpoſitio falſa eſt; & multa intelliguntur, quæ ſempiterna nõ ſunt: Aut ſi veram propoſitionem facias, erit aſſumptio falſa; quia Ariſtomenes hic, quẽ vides, non eſt Ariſtomenes ille, quem ſic intelligis. Secundi partes omnes veræ eſſe poſſunt, nec in qualitate partium quicquã peccatur: vitii veró cauſſam dicere, quia medium non ſumatur univerſale, delirare eſt: proprię enim ꝓpoſitiones omnes ſunt: & valdé ſit ineptum, in unitate multitudinem ſtatuere: ut, Omnis Plato diſputat: Omnis Ariſtoteles diſſerit. Quare, ut dixi, exempla hæc, authorem ſuum valde traducunt. Capite tricefimo ſexto veré præcipitur, ut termini exponantur apta oratione, nec ſymbola modó habitũ, modó habitus ſuſceptivum ſignificent: cujus ſophiſmatis fuit illud exemplum: de quo in Categoria relationis diximus, Quód ſcientia & ſcibile, relata non eſſent; quia ſcientia nomen habitus eſſet, ſcibile nomen potentię. Exemplum capitis hujus eſt:

Nulli ægritudini ſanitas contingit:

Omni homini ineſt ægritudo:

Nulli homini contingit ſanitas.

Quód ſi pro nomine habitus, nomen ſuſceptivi ponatur, error ille non accidet:

Nullum ægrum, ſanum eſſe contingit:

Omnis homo, æger eſt:

Nullum igitur hominem, contingit ſanum eſſe.

Propoſitio, ait author, falſa erit: At erroris etiam cauſſa eſt in illo cõtingentis modo: ex terminis enim ejuſdem generis, eadẽ ſyllogiſmi lege ſervata, ut anté docui, concluſio hæc captioſa erit: Superioris autem erroris cauſſa hîc eſt, quia medium non ſit univerſale. Eadem doctoris hujus ſapientia eſt.

Capite tricefimo ſeptimo theorema eſt veriſſimum & uti-

liſſimum, & quo uno omnes Categorematum & Categoriarum ineptiç refelluntur: Non laborandum eſt,ut nomine termini ſemper exponantur: plerumque enim orationes erunt, quibus poſita non erunt nomina. Itaque difficile eſt retexere & reducere tales ſyllogiſmos. Sic videlicet plerunque toti libri, & integræ orationes in unum ſyllogiſmum ſunt incluſæ: ut tota Miloniana Ciceronis oratio. Hæc analyſis difficilior eſt, & meditationis altioris. Aliquando veró falli continget in ea inquiſitione & examinatione. O theorema ſingulare & admirandum, & tamen in ſcholis Ariſtotelis mortuum ac ſepultum: Nemo feré poſt annorum ſecula neſcio quot, Grçcus Latinúsve magiſter logicæ artis fuit, qui non conatus ſit Organi logici compendium aliquod efficere & quod longiore diſputationis tractu dilatatũ eſſet, contrahere: At quid deeſſet, nemo cõſideravit, ut adderet: quid ſupereſſet, nemo reputavit, ut amputaret, & neceſſariam tantúm ſummam conſtitueret: Difficile enim eſt, tantas ratiocinationes, & tã grandes ſyllogiſmos retexere & reſolvere: propter talem inquiſitionem & analyſim contingit errare. ſed tamen hoc præcepto monemur, regulam artis de tribus terminis, ad trium verborum neceſſitatem revocandam non eſſe: nec ſyllogiſmum, trium ſimplicium vocabulorum eſſe, ſed ad tres ſyllogiſmi partes referendum; ſeu ſimplices dictiones, ſeu longæ ſint orationes: quod in poëtis, oratoribus, philoſophis, toto denique humanitatis uſu perpetuum eſt; ideoque tenendum & approbandum, & ad Logicam aggregandum: Et hinc commentum illud refellendum, quo pro ſyllogiſmi fundamentis, ſimplicia nobis categoremata tantúm proponuntur, tanquam ex iis ſolis fierent propoſitiones & ſyllogiſmi. At hçc aurea regula veriſſimé contrá docet, plerumque terminos, quibus propoſitiones & ſyllogiſmi efficiuntur, lõgas orationes eſſe: terminos ratiocinationis, ſymbolis certis aſtrictos nõ eſſe: nec omnino referre, ſimplicibus an compoſitis ſymbolis efferantur. Hanc veritatis regulam, hãc uſus legem, hanc artis veritatem in Porphyrio antea, & in Categorico magiſtro oppoſui, & nunc oppono. Sed pars capitis reliqua, parem doctrinæ elegantiam præſtantiamque continet. Ineſſe veró primum medio, & hoc poſtremo, non eſt accipiendum, quaſi perpetuó alterum alteri ſimiliter attribuatur. Interpretes ſcholaſtici perſuadẽt, nullum categorema

rema eſſe, quod non certo & ſemper ſimili genere dicatur de ſubjecto:genus & ſpecię in quid,reliqua in quale;ut certo caſu, hoc dicatur illud: ut, homo eſt animal: Sed hoc præceptum ſcholaſticam illam doctrinam valde convincit. Sed quotcunque modis eſſe aliquid dicitur, etiam totidem modis contingere idipſum verum dicatur,& eſſe,& non eſſe exiſtimandum eſt. Hoc præceptum magnum eſt,& emendatio multarum in ſuperioribus libris nugarum : Categoremata,Categorias,Interpretationem pro fundamentis ſyllogiſmorum,interpretes Græci Latinique ſic acceperunt,tanquam nulla propoſitio legitima, niſi ſimplici dictione,rectoque caſu fiat,ut homo eſt animal: homo eſt logicus. De quo genere vanitatis,in Porphyrio,Categoriis,Interpretatione conqueſtus ſum:caſus nominum,nomina non eſſe: tanquam enuntiatio nulla fieret legitima & ſyllogiſtica, niſi recto caſu : Illud eſſe ſcholaſtici ſermonis commentum, & naturalem uſum frequentem, eſſe contrarium. Quæ vanitas infinité in ſcholas noſtras irrepſit, adeó ut prædicationum propriarum, impropriarum, eſſentialium, accidentalium ars quædam efficeretur,qua puer cum multis ejuſdem miſeriæ conſortibus eruditus ſum. Atqui hoc præcepto verbum κατηγορεῖσθαι καὶ λέγεσθαι, attribui & dici, longé aliter hîc explicatur: & quod decebat,interpretationi ſymbola jam accommodantur; docemurque, ad illam Porphyrianæ & ſcholaſticæ Categoriæ & Interpretationis ſervitutem, ratiocinationis partes aſtrictas non eſſe:ſed quot modis eſſe aliquid aut non eſſe dici poteſt,tot modis partes ſyllogiſmi necti & cõtexi poſſe: Idque ſic uſu venire,ut nunc rectis, nunc obliquis caſibus,ſenſa mentis efferamus:Præceptum,inquam, veriſſimum, ſed exempla rurſus hîc non intellecta:& alius videtur præcepti author,alius exempli:ut,Contrariorum eſt una diſciplina. Magiſter hîc facit ſubjectum enuntiati ex obliquo caſu(contrariorum:)categorema veró,totum illud ex verbo & duobus nominibus (eſt una diſciplina:) Si ſyntaxis retexatur,propoſitio ſic erit:

Diſciplina contrariorum eſt una.

Secundum exemplum eſt,quód primum de medio dicatur: ad illam recti caſus ſervitutem,medium de poſtremo non dicatur: Si ſapientia,eſt ſcientia: Boni autem,eſt ſapientia: Concluſio, quód boni, eſt ſcientia. In hoc ſyllogiſmo, aſſumptio

præcedit,& propoſitionum ſymbola tranſmutata ſunt: Retexatur igitur,ſic eſt:

Omnis ſapientia, eſt boni:
Omnis ſcientia,eſt ſapientia:
Omnis igitur ſcientia,eſt boni.

Majus extremum non dicitur categorico illo genere, de medio: nam obliqué: medium autem de extremo dicitur. Litera Græca hîc videtur mendoſa. Exemplum autem eſt,quód primum de medio non dicatur categoricé,ſed medium de tertio: Si qualitatis omnis,eſt ſcientia;aut contrarii:Bonum autem & contrarium, qualitas: Concluſio quidem, quód boni eſt ſcientia.Duo ſyllogiſmi hîc ſunt involuti: Retexantur igitur ut antea,ſic erunt:

Omnis qualitas,boni:
Omnis ſcientia, qualitas:
Omnis igitur ſcientia,boni:

Item,

Omne contrarium, bonum:
Omnis ſcientia,contrarii:
Omnis igitur ſcientia,boni.

Hi duo, inquam,ſyllogiſmi ſunt,& ſic neceſſarió retexendi.Exemplum etiam tandem ponitur,ubi nullum de nullo categoricé dicatur: ut, Si cujus eſt ſcientia, eſt hujus genus: Boni autem eſt ſcientia: Concluſio, quód boni eſt genus. Retexatur igitur ſyllogiſmus,ſic erit:

Omnis ſcientia,eſt boni:
Omne genus,eſt ejus cujus eſt ſcientia:
Omne genus igitur, eſt boni.

Hoc exemplum verum eſt; ſed ſicuti ſuperiora, ab Joanne Grammatico non intellectum; qui docet, quámvis obliquis caſibus propoſitiones efficiantur, tamen obliquos illos caſus ſemper in ſubjecto eſſe, categorema ſemper in recto: in quo nõ ſolúm Logicæ,ſed Grammaticæ imperitia labitur. Quamobrem præceptum diligenter notandum & obſervandum; licet exempla ab Organi compoſitore non ſint intellecta: Quo generaliter monemur, illam certæ, ſemperque ſui ſimilis categoriæ ſeruitutem ab uſu abhorrere: ſyllogiſmi denique partes, ſententiarum partibus,non ſymbolorum & vocabulorum generibus metiendas eſſe. Terminí ſyllogiſmi, non ſemper ſimplices

plices ſunt dictiones, ſed ſunt aliquando orationes longæ: nec ſemper caſibus rectis, ſed obliquis aliquando efferuntur. Hoc theoremate vanitas tribus ſuperiorib. libris inſtituta, damnatur & exterminatur: Porphyrius, Categoricus author & Symbolicus, ad fundamenta ſyllogiſmorum & propoſitionum, ſimplices terminos caſibus rectis elatos, proponunt: compoſitos, obliquos, abjiciunt, ut Interpretes putant. Hoc theoremate reſtituuntur.

Triceſimo octavo capite præcipitur, reduplicationem aut reduplicatum majori extremo addendum eſſe, non medio. Reduplicatum veró hîc propoſitionibus in primo extremo ſtatuendum eſt, non in medio. Exemplum eſt præcepti, ut ſi ſyllogiſmus fiat, quód juſtitiæ eſt ſcientia, quoniam bonum: Boni, eſt ſcientia, quoniam bonum: juſtitia autem, bonum eſt. Magiſter hîc ait, ſecundæ propoſitionis categorema eſſe, Scientia quoniam bonum: ſubjectum, Boni. At ſyntaxis grammatica, tantam inſcitiam refellit; & ſubjectum docet eſſe, Scientia: categorema, Eſt boni, quoniam bonum: nec omnino in tali exemplo ſyllogiſmus eſt, ſed contrá retexendus eſt, ut congruenter cadat: ut,

Omne bonum, eſt juſtitia, quatenus bonum eſt:
Omnis ſcientia, eſt boni:
Omnis igitur ſcientia, eſt juſtitia, quatenus bonum.

Sic enim categorema conveniet, ſecus non: Ergo exemplum præcepto non conveniet, nec præceptum ipſum magni admodum, ſi ſit verum, momenti fuerit.

Triceſimo nono capite explicatio quædam additur capitis triceſimi ſeptimi: nomina pro nominibus ſumenda, & orationes pro orationibus, & ſemper nomen pro oratione. Præceptum eſt antea theoremate quinto, terminos non ſemper eſſe nomina ſimplicia, ſed orationes aliquando. Hic locus igitur, analyſim compoſitorum terminorum admonet, quoad fieri poterit, ad ſimpliciores eſſe revocandam, ut in breviore & contractiore exemplo ſyllogiſmus faciliús cernatur & æſtimetur: Facilior enim terminorum expoſitio fuerit. Eſt tamen conſiderandum diligenter, quid pro quo ponatur: non enim idem τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀγαθὸν, καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν. articulus enim emphaſim hîc habet, ac in aliis generibus ſimiliter. Reliquo capite tria comprehenduntur, primúm geome-

tricæ imitationis collatio,de qua dictum eſt antea: deinde repetitur toties jam dictum,non in omni figura omne problema concludi, ſed ex concluſione figuram cognoſci:poſtremò additur,in diſputatione definitionis, ejus partis de qua agitur, terminum ſumendum.Atque hîc analyſis tota concluditur.

CAP. XVII. *De analyſi hypotheticorum.*

CAPITE quadrageſimo documentum doctoris eſt,analyſeos doctrinam, quam docet, prorſus ignorantis,aut certé prorſus obliti. Monuimus adhuc, præcepta analyſeos de ſyllogiſmi definitione, partibus, terminis, multa præclara & egregia fuiſſe,exempla tamen ridicula & inepta:hîc de præcepto conquerimur,non de exemplo ſolúm. Tum veró factos
„ ex hypotheſi ſyllogiſmos ne tentemus reducere: non enim
„ poſſunt ex poſitis reduci;neque enim ſyllogiſmo demonſtrati
„ ſunt, ſed ex pacto & arbitrio omnes conceſſi. Hæc doctoris
„ oratio eſt, quæ etiam declaratur exemplo: ut ſi quis ponat,ſi
„ una quædam facultas non ſit contrariorum,neque ſcientiam
„ unam eſſe: Deinde demonſtretur, quód non eſt una facultas
„ cõtrariorum,ut ſi ſalubris & inſalubris:ſimul enim eſſet idem
„ ſalubre & morboſum: quód quidem non eſt una omnium
„ contrariorum facultas, demonſtratum: quód veró ſcientia
„ non eſt, non eſt demonſtratum, confitendum tamen:nec ex
„ ſyllogiſmo,ſed ex hypotheſi.Hoc exemplum doctoris eſt,veré hypotheticum, ſed non quale exiſtimat: docuit enim antea, ſyllogiſmos omnes hypotheticos tribus expoſitis figuris concludi.At hic ſyllogiſmus eſt connexus primi modi:

Si non una facultas,neque ſcientia una:
Sed primum:
Secundum igitur.

Aſſumptioque exemplo exponitur: Sed tamen uſitatum eſt huic magiſtro exempla ſua ignorare:præceptũ potiús conſideremus, quæ ſit analyſis videamus. Docet hîc magiſter, omnes ſyllogiſmos hypotheticos, ſive ad impoſſibile ſint,ſive non,non poſſe reduci, ſed ejus eſſe deductionem ad impoſſibile: Docet (inquam) hæc; id eſt, ſe doctorem, doctrinæ ſuæ imperitum & ignarum oſtendit: Etenim ſuperiora illa revocemus: Tres ſunt univerſæ hypotheſeos logicæ partes;inventio me-

tio medii, compoſitio ſyllogiſmi, reſolutio utriuſque, qua confirmatur & illuſtratur inventio & compoſitio: hæc enim ſuperior doctrina fuit. At hic quid docetur? In facto ſyllogiſmo, licet medium inventum ſit; licet propoſitione, aſſumptione, complexione diſpoſitus ſyllogiſmus ſit; tamen analyſim nullam eſſe. Et quiſquam mihi Ariſtotelem illum Platonicum potiús, quám ſophiſten neſcio quem authorem tantæ ignorantiæ appellabit? At dices, reductionem & analyſim, nunc intelligi de reductione quę per converſionem fiat. Eſto inquam, id enim videtur hîc ſignificari; cúm tollatur analyſis, deductio relinquatur. At ſtultitia hæc ſuperiore major erit: nec enim (quod tamen nunc ãgitur) ratiocinationis oblatæ inventio, vel compoſitio, per converſionem examinari & explorari poteſt: & de cõverſionis commento ſatis antea multa dicta ſunt. Verumenimveró quám neſcit compoſitor Analytici operis, quám non intelligit, quod colligit & componit! Syllogiſmus dubius aliqua parte, aut falſus eſt: ergo, ait, retexendus non eſt: Imó veró totum contrá eſt; quia dubius, quia periculoſus & inſidioſus eſt; ideo tentandus & explorandus & examinandus eſt: ideo & inventio ejus & diſpoſitio penitus ſpeculanda eſt. atque in Elenchis tam multa logicorum vitiorum diſcuſſa vitia, quid aliud quám dubiorum & captioſorum ſyllogiſmorum analyſim continent? Quapropter, vt dixi, ne ſit Ariſtoteles, ſed Ariſtotelis diſſimillimus aliquis Eubulides tantæ ſtultitiæ præceptor.

CAP. XVIII. *De mutua figurarum reductione, deque conſecutione infinitorum.*

CAPITE quadrageſimo primo deductio figurarum, fatua periſſologia repetitur & augetur: nec enim ſolúm docetur ut ſecunda & tertia figura in primam, ſed tota prima in tertiam revocetur: denique quacunque figura concluſum ſit, idipſum in aliam figuram poſſe revocari. Matæotechnia ſtultiſſima, & geometrarũ deductionis, quam voluit imitari, diſſimillima. Sed hac de re ſatis antea. Poſtremo capite diſceptatur iterum ſophiſma ſecundi libri de Interpretatione, de pronuntiatis infiniti vel privati attributi, ut affirmationem infiniti vel privati attributi ſequatur negatio finiti, non contrá. Pręterea de analyſi ab hoc magiſtro docetur. Quamobrem, ut antea diximus, geneſim ſyllogiſmi imperfectam; in qua de propriis,

connexis, disjunctis ſyllogiſmis nil præciperetur: inventionem imperfectiorem, qua inventio, antecedentium & conſequentium nominibus obrueretur: de mediorum generibus & formis nil admodum diceretur: ſic, & juſtiore multó ratione, analyſim imperfectiſſimam dicere poſſumus: Analyſis enim utriuſque examinationem præſtare debuerat; & genera vitiorum, ſi quid tamen uſquam ſeparatim extra artem tradendum fuit, virtutibus expoſitis, cõtraria quædam inſigniora declarare: Quales argumentorum & ſyllogiſmorum fraudes in Elenchis & figuris diſperſæ ſunt. At nihil invẽtionis attigit: geneſeos non multa, eaque vanis & fatuis exemplis offuſa propoſuit; é quibus tamen ad aliquem dialecticum uſum, magnifica illa theoremata referri poſſint: In-primis, cúm fuerit exemplum ſyllogiſmi retexendum, tres terminos ſpectandos eſſe; quorum duo ſint problematis, tertius inventionis & medii. Secundó geneſim ſyllogiſmi ſpectandam: quod deeſſet, addendum: quod ſupereſſet, detrahendum: In communibus ſyllogiſmis medium univerſale, in reliquis pro ſuæ compoſitionis genere habendam ſymbolorum rationem eſſe, ne iis compoſitionis leges impediantur. Cúm termini fuerint orationes, nec uno categoriæ modo proferantur; ut ſæpe omnes in omnibus authoribus orationes erunt, & communi orationis uſu varié diſſimiliterque prolati erunt: Tum quó certius de oblato diſputationis exemplo judicium fiat, analyſis (quoad perſpicuitas patietur) contrahet, & diſputationes amplas in breviore forma dijudicabit. Quamobrem primus de ſyllogiſmo liber adhuc ita fuit: quem qui obſcurum putabat, non fallebatur ille quidem; ſed certé obſcuritatis tam multas, tamque ſtupidas cauſſas, nequaquam fortaſſe ſuſpicabatur.

P. RAMI

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER VIII.

In ſecundum Analyticum, de Syllogiſmo.

CAP. I. *De poteſtatibus per converſionem & aſſumptionem.*

AT reliquæ ſunt Analytici ſecundi non pauciores feré tenebræ: ad eas igitur eodem orationis curſu diſputationiſque contendamus : videntur enim ſyllogiſmi &judicii quædam hîc etiam præcepta conturbari. Verùm magiſter idem, qui Analytico primo fuit,idem ſecundo rurſus erit.Neq; hîc conqueror,ut antea,quód neceſſaria multa prætermittantur, ſed quód omnino nihil dialecticum toto iſto Analytico doceatur. In hoc enim toto libro nullum Dialecticæ artis præceptum eſt : nihil quod inventionem doceat: nihil quod judicium adjuvet: nihil denique ab experientia & hiſtoria, id eſt ab Ariſtotelis principiis profectũ & deductum. Itaque ſummas rerum duntaxat attingam; ſingula ſubtiliter non perſequar ut antea; ne in re vaniſſima refellenda ego ipſe vanus eſſe videar.

Tres libri totius partes video: primam de poteſtate ſyllogiſmorum, alteram de vitiis, tertiam de formis argumentationum. Tametſi nulla ejuſmodi partitio facta eſt à magiſtro : & Græci interpretes hîc eſſe dicunt, Alexander reliquias primi libri, Philoponus materiam ſyllogiſmi, cúm ſpecies primo libro expoſita eſſet. In prima parte declarantur ſeptem poteſtates ſyllogiſmorum : prima, quomodo plura concludere liceat ex eodem ſyllogiſmo. Primo igitur capite exponitur poteſtas prima per converſionem, ſecunda per aſſumptionem. Sed de converſionis vanitate jam dictum eſt antea: deinde additur ſecunda, quomodo per ſumptionem ſub medio & ſub extremo

minore plura concludamus. Hic veró ſit operæpretium reputare, quantæ tenebræ ex uno converſionis commento natæ ſint. Converſionis doctrina obſcura fuit, demonſtratio tamen converſionis obſcurior fuit. . Tot figurarum in abſolutis, neceſſariis, contingentibus, neceſſariis & abſolutis, neceſſariis & cõtingentibus, contingentibus & ſolutis per converſiones demonſtratio, quid obſcuritatis & vanitatis non habuit? At eâdem caligine totus feré rurſus hic liber obruitur: converſio concluſionis hîc eſt primûm: poteſtas autẽ reliqua, plura concludendi, converſionum ſimillima deliratio eſt: poſſumus ex eadem propoſitione aliud atque aliud aſſumere, poſſumus ex eadem aſſumptione propoſitionem facere, novamq; aſſumptionem adhibere, ut novum problema concludamus. Sit igitur ſyllogiſmus unus, ex cujus & propoſitione & aſſumptione novis, utrobiq; aſſumptionibus additis, hoc ſcilicet modo plura concludamus:

Omne vivens movetur:
Omne animal vivit:
Omne igitur animal movetur.

Secundus ſyllogiſmus á medio ductus:

Omne vivens movetur:
Omnis homo vivit:
Omnis igitur homo movetur.

Tertius á minore extremo ductus, vel á cõcluſione aut concluſionis ſubjecto, quod idem eſt: ut,

Omne animal vivit:
Omnis equus, animal eſt:
Omnis igitur equus vivit.

Hanc plura concludendi poteſtatem magiſter hic in ſyllogiſmo reperit: verûm quám vanam? quám á veris logicæ artis præceptis alienam? Conſideremus igitur hæc: quæ ſi diligentiús ſophiſtes hic conſideraſſet, nunquam profectó tam temere in Organum logicum collegiſſet: ſi cõſideraſſet, quærendum eſſe medium & inveniendum, inventumq; cum problematis extremis certa compoſitionis & diſpoſitionis lege diſponendum; nunquam hæc præcepta tam ridicula feciſſet. In primo modo propoſiti ſyllogiſmi, argumẽtum & medium ex genere ſumitur, per quod ſpecies ſimiliter plures probari poſſunt.

Syllo-

Syllogiſmi una & eadem diſpoſitio eſt in omnibus propoſitis ſyllogiſmis. Quód ergo plura cōcludantur, poteſtas ſyllogiſmi non eſt, non compoſitionis, non diſpoſitionis, non figuræ aut modi; ſed argumenti & generalis medii, & ad res multas pertinentis. Deinde veró (quod in hoc præcepto longé ſtultius eſt) problema idem in tribus ſyllogiſmis non eſt, ſed quæſtio alia atque alia ponitur concluditurque, totq; ſunt ſyllogiſmi, quot quæſtiones: nec ex uno ſyllogiſmo, ſed ex uno argumento plures ſyllogiſmi fiunt, ideoque præceptio iſta inutilis & nugatoria. Cúm enim hic aliud atque aliud concludere ſtatuo, eandem ſemper artem ſequor; quæſtionē mihi propono: nihil enim concluditur, quod non quæratur, & ponatur priús: ſi non reipſa, ſaltem mente & cogitatione. Fruſtra enim res certa & indubitata concluderetur: & poſita quæſtione, nō á ſyllogiſmo, ſed ab inventionis locis argumentum peto. Quód ergo plura concludo, non eſt iſta vis ſyllogiſmi, id eſt, ut dixi, non figuræ, non ordinis, ſed medii, ſed argumenti: non diſpoſitionis denique, ſed inventionis. Tollatur igitur hæc vanitas.

CAP. II. *De poteſtate ex falſis.*

TERTIA poteſtas eſt ex falſis in omni figura cōcludendi: quæ poteſtas non eſt ſyllogiſmi: Syllogiſmus enim tantúm hoc profitetur, ut conſtantem partium conjunctionē copulationemq; inſtituat; & ex duobus conceſſis, tertii quod negabatur, confeſſionem exprimat: ad quam nihil pertinet, veræ-ne an falſæ ſint partes: ſecús ex falſis ſyllogiſmus ſtulté inſtitueretur. Porró ſyllogiſmi poteſtates innumerabiles, ſimili deliratione colligi poterant; ex veris in omni figura concludi, ex poſſibilibus, ex impoſſibilibus, ex puris, ex ſolutis, ex moralibus, ex phyſicis, ex bonis, ex malis. Sed quid iſta ad ſyllogiſmi naturam? Moneamus igitur, ſyllogiſmi nihil hic eſſe, & totam iſtam poteſtatem, tam levem, tam inanem, quia nihil invētionis, nihil diſpoſitionis doceat, á Dialectica tollendam. Atq; hîc mathematicam aliquam imitationē ſuſpicor ineſſe. Arithmetici ſuſcipiunt, ut ex falſis eliciāt verum. Hinc falſæ poſitiones: Sophiſtes hic noſter ſimile quippiā in dialecticis ſi cōminiſceretur, ſe Mathematicum egregium fore credidit. At quám non cōvenit, in Dialectica (quæ mathematicis omnibus & na-

turâ & uſu prior eſt) tam aniliter fabulari? Sed de imitationibus mathematicis dictum antè jam eſt. In hac tamen diſputatione locus eſt inſignis capite ſecundo, & diligẽter animadvertendus: Diſputatum eſt antea captiosè, & ſophiſma pro demonſtratione concluſum, omnes ſyllogiſmos tribus expoſitis figuris cõcludi. Quo loco docui, non modó exempla aliorum ſyllogiſmorum, his figuris nequaquam comprehenſorum, ſed etiam præcepta in Organo reperiri: Secundi enim connexi, imó etiam primi definitio & regula eſt in hoc capite: non tantúm pro ſyllogiſmo aſſumpta, ne quid de conſtantia ejus dubitetur, ſed pro ſyllogiſmorũ omnium demonſtratione: problema eſt, utrum liceat ex veris ſyllogiſticé falſum concludere: id eſt, an ſyllogiſmi definitio vera ſit, quia ait, poſitis veris antecedentibus, complexionem neceſſarió veram conſequi: ad hanc tamen generalem, & omnium ſyllogiſmorum communem definitionem demõſtrandum & probandum, ſophiſtes noſter, ſecundi modi connexum ſyllogiſmum, quem antea nullum ſyllogiſmum ſcilicet oſtenderat, aſſumit: Si enim
» α exiſtente, neceſſe β eſſe: β non exiſtente, neceſſe eſt etiam α
» non eſſe. Si igitur verum eſt α, neceſſe eſt & β eſſe: aut accidet
» ſimul idem eſſe & nõ eſſe. Hic regulas & definitiones duorum connexorum ſyllogiſmorum habemus: ſecundi primúm, ut ſi neceſſarii connexi cõſequens removeatur, & antecedens removeri. Deinde etiam primi, ſi antecedens ponatur, etiã conſequens poni: atque etiam manifeſtiús capite quarto rurſus de
» ſecundo connexo præcipitur. Quando duo ſic habent inter ſe,
» ut altero exiſtente, neceſſarió ſit alterum; hoc certé non exi-
» ſtente, neque alterum erit: exiſtente veró, non neceſſe eſt alte-
» rum eſſe. Eodem veró exiſtente & non exiſtente, impoſſibi-
» le eſt ex neceſſitate idem eſſe. Hic rurſus cõnexi ſecundi regula ponitur; remoto conſequente, neceſſarió & antecedens removeri. Vitium etiam oppoſitũ notatur; poſito conſequente, non ideo poni antecedens. Quamobrem connexorũ ſyllogiſmorum non ſolúm exemplis, ſed legibus etiam & regulis hic magiſter utitur, etiam ad ſyllogiſmi definitionem probandam: Et tamen Analytico primo demonſtrare voluit, nullum ſyllogiſmum eſſe, niſi ſimplicem & in tribus figuris concluſum: id eſt probare voluit, Platonis, Ariſtotelis, & veterum logica dogmata, quæ colligeret, ſe non tenere, non intelligere.

CAP. III. *De poteſtate circuli.*

QUARTA ſyllogiſmi poteſtas ſequitur, circulo & mutuò demonſtrandi, cùm ex facti ſyllogiſmi complexione, & è converſa propoſitione altera, concluditur reliqua: ut in hoc exemplo:

Omnis homo eſt rationalis:
Omne ridens, eſt homo:
Omne ridens, eſt rationale.

Circulo concluditur propoſitio:

Omne ridens, eſt rationale:
Omnis homo, eſt ridens:
Omnis homo eſt rationalis.

Circulo concluditur aſſumptio:

Omne rationale, eſt homo:
Omne ridens, eſt rationale:
Omne ridens, eſt homo.

Converſio quæ hîc adhibetur, quæque dicitur è converſa attributione propoſitio, non eadem eſt illi, quæ deſcripta eſt primo Analytico: generalis enim affirmatio convertitur terminis & univerſaliter. Appellatur autem à Philopono anaſtrophe, reverſio, ut Quintilianus interpretatur: & ita diſtinguitur. Differt autem reverſio à converſione, quód cõverſio quidem, ‘‘ utraque parte ſimul vera ſit: reverſio non omnino. Hoc Phi- ‘‘ loponi placitum eſt: hoc reverſionem, illud converſionem dicere; cùm tamen in hac trium capitum diſputatione Converti verbum undecies uſurpetur; Reverti, nuſquam. Qualia toto Organo logico infinita commenta ſunt interpretum. Monetur in Organo, totam artem logicam ab experientia & hiſtoria deducendam eſſe: Res nominibus quibus utitur populus, appellandas eſſe. Hæc Platonis, hæc Ariſtotelis, hæc veterum philoſophorũ decreta ſunt. At interpretes hi, qui nobis hoc Organum collegerunt, veriſſima illa dogmata deſpiciunt, & commenta ſua pro certis uſus & obſervationis decretis temere infarciunt. Sed tamen hanc, ſi lubet, circulationis doctrinam in tribus figuris talem cognoverimus, qualẽ uno exemplo propoſui: quis fructus? quis uſus fuerit? Nil inventionis, nil diſpoſitionis eſt: longéque alius eſt circulus ille, qui in Poſterioribus, qui in argumentis omnibus eſt, & in omnibus authoribus uſi-

tatus, cúm ex cauſſis effecta, ſubjectis adjuncta, toto & genere partem & ſpeciem, definitione definitum, contráve eodem modo in argumentis cæteris ex relato relatum ſuum viciſſim concludimus: nec ſyllogiſmi hic ulla eſt proprietas. Etenim principium & fons circulationis hujus, converſio eſt fallax & vana: &, ut anté diximus, commentitia. Sed & circuli vanitas multó major eſt omni converſione. Hic enim converſa & reverſa propoſitio, etiam affirmata, generaliter convertitur, ut dixi: quod verum non poteſt eſſe, niſi in attributis propriis. Tum veró pone quæſtionem, quæ differenti propoſita eſſe debet, & quæ concludi debet: ſi factus erit ſyllogiſmus partibus omnibus veris & conceſſis; nulla quæſtio circulandæ propoſitioni vel aſſumptioni poterit eſſe: conceſſæ enim ſunt, & pro veris poſitæ: nec, niſi inſanire voles, de re probata & confeſſa diſſeras. Si ludicrum aliquem & joculatorium ludum in Dialectica quæramus, hæc figmenta fortaſſe inertē aliquem & languidum delectarent. Verúm in prudentiæ & ſapientię ſtudiis, pro ſolidis & utilibus conſiliis, inania commenta fingere, non eſt doctoris bene de diſcipulorum inſtitutione ſperantis: nullus uſus eſt circuli, nec eſſe omnino poteſt ullus. Si enim (ut idem iteretur) ſyllogiſmus ille, unde circulus ille efficitur, conceſſus fuerit, & res ipſæ conceſſæ; nulla quæſtio reliqua eſt, quæ concludi debeat: nec poteſt niſi de quæſtione diſputari: ſin falſæ ſint prioris ſyllogiſmi partes, quid ex negatis effici denuo poteſt? Tollantur igitur tam ridiculæ fallaciæ ſimplicium ingeniorum; in quibus pro ſapientia, ſtultitia ſumma traditur. Neque nobis hic Plato, aut Ariſtoteles, aut Theophraſtus, aut elegans philoſophus ullus, author appelletur. Sophiſmata, qualia hæc ſunt, philoſophis non attribuo. Sit ſcholaſticus magiſter aliquis, expers humanitatis & uſus, ut revera eſt, harum nugarum inventor.

CAP. IIII. *De poteſtate oppoſita converſionis.*

QUINTA ſyllogiſmi poteſtas ſequitur, de oppoſita con-
„ verſione partium ſyllogiſmi: Neceſſe enim eſt, cóncluſio-
„ ne converſa, & altera propoſitione manente, tolli reliquam, ait magiſter: ut in hoc exemplo:

Omnis homo eſt rationalis:

Omnis

Omne ridens, eſt homo:
Omne ridens, eſt rationale.

Oppoſitio aſſumptionis concluditur:

Omnis homo eſt rationalis:
Nullum ridens, eſt rationale:
Nullum igitur ridens, eſt homo.

Oppoſitio propoſitionis concluditur:

Nullum ridens, eſt rationale:
Omne ridens, eſt homo:
Aliquis igitur homo non eſt rationalis.

Intereaq; converſionis hujus duo genera fiunt: cõtrarium, ut omni, nõ omni, & alicui, nulli: adverſum, ut omni, nulli, & alicui, non alicui: poſtremoq; exẽplo adverſa nominãtur ea de quibus contra ſymbolicum doctorem diſputavimus, quæ ſubcontraria vocantur in ſcholis: quæque contrarium, cúm ſimul eſſe poſſint, nihil habent, quia numero idem nihil affirmant & negant. Sed ad rem redeamus. Relata convertuntur: propoſitio convertitur: contingens convertitur: tandem partes ſyllogiſmi contrario & adverſo modo convertuntur. Atqui vanitatis tantæ principium requiramus: experientiam, hiſtoriam, uſum, id eſt Ariſtotelica principia in tribus hac de re vaniſſimis & verboſiſſimis capitibus requiramus: uſus nõ modó nullus eſt, ſed eſſe nullo modo poteſt. Nam ſi primó ſyllogiſmus veris & cõceſſis partibus concludatur, bella iſta poteſtas longiús progredi non poteſt: nec enim oppoſita cõcedentur: ſi parte aliqua dubius aut falſus eſt, nõ cõcludetur. Hic Logicæ & doctorem & diſcipulum attentum vehementer eſſe cupio. Multa de Organo logico rejicio, non quia eorum uſus nullus inveniatur, ſed omnino quia nullus inveniri, imó ne fingi quidem poſſit. Ergo ad experientiam & hiſtoriam, parentem Logicæ artis redeamus. Experientia nugas iſtas non peperit, hiſtoria non aluit: tollantur igitur: nihil eſt hîc inventionis, nihil diſpoſitionis, nihil igitur Logicæ.

CAP. V. *De poteſtate per impoſſibile.*

SEXTA poteſtas ſyllogiſmi per impoſſibile, quando contradictio concluſionis ponitur, & aſſumitur alia propoſitio, ait magiſter: Contradictio autem hîc pro contradictorio

ſumitur: id eſt,ut exemplis hujus capitis oſtenditur,pro generaliter aut ſpecialiter oppoſito: ut ſi fuerit concluſus hic ſyllogiſmus,

Omne animal eſt ſubſtantia:
Omnis homo eſt animal:
Omnis igitur homo eſt ſubſtantia.

Abſurdus & inſulſus quiſpiam concluſionem neget: contradictio poſtulabitur,& propoſitionũ altera ſumetur,& contradictio reliquæ propoſitionis concludetur: Hîc propoſitionis contradictio concludetur:

Aliquis homo non eſt ſubſtantia:
Omnis homo eſt animal:
Aliquod igitur animal non eſt ſubſtantia.

At ignoratio Logicæ artis in his capitibus mera eſt: nulla eſt via inveniendi medii, nulla regula eſt diſponendi: Logicæ omnino nihil eſt.Per impoſſibile frequenter ratiocinantur homines & argumentantur; ſed iſta definitione,& tot capitum doctrina, ad eam diſputationem nihil adjuvantur: nec ad impoſſibile deductio, ſyllogiſmum antea factum eſſe perpetuó requirit: ſed ſi quis ſententiam aliquam dicit,nec tamen approbet; contradictionem poſtulat, cum propoſitione alia indubitata; unde aliquid impoſſibile vel abſurdum concludit, ut adverſarius ad id confitendum cogatur, quod antea negaverat.Tales enim mathematicæ ſunt deductiones ad impoſſibile. jam veró ſi quis tam demens ſit, qui concluſi & jam facti ſyllogiſmi perſpicui & conſtantis concluſionem neget; quomodo poſterioris per impoſſibile confecti concluſioné etiam non negabit? Quamobrem deductionem ad impoſſibile in uſu logico poſitam eſſe confiteor,ſed ejus artem hîc ullam eſſe pernego. Cúm ceperis contradictionem concluſionis,alia tibi propoſitio inquirenda eſt, & ex inventionis locis eruenda: deinde ſyllogiſmi lege & modo diſponenda. At inventionis nullus locus hic exponitur, nulla ſyllogiſmi lex nova declaratur: valdeq; ridiculum eſt diſcrimen deductionis & oſtenſionis,verboſiſſimé decimoquarto capite diſputatum; quód ſyllogiſmus oſtenſivus,duas veras & conceſſas propoſitiones habeat; ad impoſſibile,duntaxat unam: quaſi ad ſyllogiſmi conſtantiam quicquã attineat,veras aut falſas partes eſſe,& in tota trium figurarum geneſi unum præceptum ab Analytico magiſtro

giſtro poſitum fuerit, ut propoſitio vera eſſet aut falſa: demonſtratum non ſit, ex omnibus falſis ſyllogiſmum in omni figura fieri. Deinde differentia altera ponitur, quód ad impoſſibile ſyllogiſmus habeat concluſionem certam, & anté cóceſſam: oſtenſivus autem nō habeat: quod ſecundum jam falſum eſſe docui; quia non ſemper ſyllogiſmum factum eſſe oportuit, ut ad impoſſibile deduceretur: & ſi maximé verum ſit, tamen ad logicæ vel inventionis, vel compoſitionis, vel reſolutionis artem nil attinet. Quare bella illa ſyllogiſmi poteſtas, é logicis expellatur.

CAP. VI. *De poteſtate ex contrariis.*

SEPTIMA & poſtrema ſyllogiſmi poteſtas ſupereſt, é contrariis ſyllogiſmum facere: ut,

Nulla ſcientia eſt bona:
Omnis ſcientia eſt bona:
Nulla igitur ſcientia, eſt ſcientia.

Qualis ſyllogiſmus in prima figura nullus eſſe poteſt: in ſecunda & tertia poteſt. Hæc trium capitum de hac poteſtate doctrina eſt: atque interea oppoſitionis & contradictionis genera deſcribuntur accuratiús: quanquam á Symbolico authore deſcripta ſint: Locus igitur cognoſcendus. Dico autem contrarias propoſitiones, eſſe ſecundum dictionem quatuor, ut omni, nulli: & omni, non omni: & alicui, nulli: & alicui, non alicui: Secundum autem veritatem tres: alicui enim, & nō alicui, ſecundum dictionem opponuntur tātùm. Hic locus errorem ſcholaſticum, de quo in Symbolico authore diſſerui, manifeſté convincit; & ſubcontrarias, quæ vulgó dicuntur in ſcholis, oppoſitionem nullam habere: nec revera, ſed ſolo nomine oppoſitionem híc eſſe: ut homo pictus, ſecundum nomen, non ſecundum eſſentiam homo dicitur: ſic,

Aliquis homo ambulat:
Aliquis homo non ambulat:

ſecundum dictionem eſt oppoſitio, ait híc magiſtér, non ſecundum veritatem. Itaque ſubcontraria iſta oppoſitionis ſpecies, quæ vulgó appellatur, tollatur é generibus oppoſitionis, nec in Logica doceatur. Harum veró ſecundum veritatem oppoſitarum propoſitionū dico alias quidem adverſas, quæ ſunt univerſales, omni & nulli ineſſe: ut omnem ſcientiam eſſe bo-

„ nam, nullam eſſe bonam: alias veró contrarias. Duo ergo in propoſitione communi genera oppoſitionis hæc ſtatuuntur, adverſum & cõtrarium, ut Analytici primi capite quinto: imó ut totis Analyticis modó dicetur, quod á Symbolico authore vocatur antiphaticum, quodque vulgus in ſcholis appellat con tradictorium: Antiphaſis veró genus eſt infinitis toto opere Analytico locis: ſpecies veró, adverſum & contrarium: ſed contrarium, ut in Categorico & Symbolico doctore, ſic etiam in Analyticis aliquando genus eſt, ut in capite de quo nunc agimus, oppoſitę propoſitiones dividuntur in adverſas & contrarias. Sed hæc ſatis: ad ſyllogiſmum é contrariis propoſitionibus redeamus: experientiam, hiſtoriam, Ariſtotelica denique principia requiramus. Interpretes quidam ſyllogiſmum nullum hîc eſſe diſputant: appellatur tamen á magiſtro ſyllogiſmus, & in figura & modo concluditur: & ratio eſt, in qua quibuſdam poſitis, aliquid diverſum ab iis ſequitur, ad quod illa poſita ſunt. Eſt igitur ex Organi definitione ſyllogiſmus: At experientiam & uſum hîc requiro: Quis Homerus, quis Demoſthenes, quis Plato, quis extra nugas iſtas Ariſtoteles ſic argumentatus eſt? Quorum exemplorum obſervatione hoc præceptum deductum eſt? quis erit hîc denique trium capitum fructus? ubi doctrina hæc exercebitur? In ſophiſmatis,
„ ait magiſter: ſic enim ait: Illarum veró etiam, quód in captio-
„ nib. nihil prohibet fieri hypotheſis contradictionem: ut, ſi eſt
„ par, non eſſe par. Hoc extremo capite magiſter docet, ex duobus ſyllogiſmis duas oppoſitas concluſiones effici poſſe, ut alterâ concludatur, numerum eſſe parem, alterâ concludatur eſſe imparem: vel proponenda antiphaſis: ut,

Omnis ſcientia, eſt opinio & non opinio:

Tum aſſumendum,

Medicina eſt ſcientia:

ut ſcilicet concludatur,

Medicina igitur eſt opinio & non opinio.

Exemplum Græcum nonnihil mendoſum eſt: hæc tamen eſt magiſtri doctrina, ſyllogiſmum é contrariis poſſe fieri in ſophiſticis captionibus, duobus modis: primum ex duorum ſyllogiſmorum duabus concluſionibus: Deinde ſi proponatur in ſyllogiſmo generalis aliqua antiphaſis, unde ſpecialis videlicet concludetur. At doctrina trium de ſyllogiſmo é contrariis capitum,

pitum, his concluſionibus non convenit: ſic enim liceret in prima figura è contrariis ſyllogiſmũ concludere, contrà quàm à magiſtro præceptum eſt. At etiam in ſecundo modo antiphaſis iſta propoſitionum non fuerit, ſed terminorum, quæ non duas propoſitiones oppoſitas hîc efficit, ſed unius tantùm propoſitionis categorema: & in ſecundo modo fuerit minùs abſurdum, propoſitionis, quàm cõplexionis antiphaſim confiteri: Imó veró tam abſurdũ, ut in hominis judicium tam abſurda cogitatio cadere poſſe non videatur. Quamobrem doctor noſter in hac univerſa ſyllogiſmorum poteſtate, declarat ſibi prorſus nullam propoſitã fuiſſe inventionis & diſpoſitionis, id eſt totius Dialecticæ poteſtatem. Agite enim, medicus exiſtat, qui nova & inaudita nobis herbarum genera ſomniando cõceperit: quæ quo terræ loco, qua cæli regione naſcantur, neſciat: quos uſus, quas cõmoditates habeant, ignoret: imó veró quales gigni nulla ratione poſſint: attamẽ nobis illa venditare, & velut ſingularia quædam medicinæ myſteria commemorare ac prædicare audeat: nunquid huic medico Anticyras petendas decernemus? At hic argutus ſophiſtes, qualis tandem non corporis, ſed ingenii medicus videbitur? Dicat enim, quibus in oratorum & poëtarum campis, quorum philoſophorum in ſylvis ſteriles iſtę ſyllogiſmorum avenæ gignuntur: ad quos humanę vitæ morbos propulſandos, ad quã mentis ſanitatem tuendam adhibeantur: obmuteſcet, opinor, hoc loco, neque enim proferre ullum exemplum Homericum aut Platonicum, imó veró ne Chœrileum quidem ullum teſtimonium poterit: nulla pars conſuetudinis humanæ tam turpiter unquam delirabit, ut iſtis medicamentis egeat. Errare & labi dico magiſtrum hunc Analyticum: erroris & lapſus ſui judicem magiſtrum ipſum appello. Experientiam & hiſtoriam omnium artium parentem eſſe dicit: At, inquam, experientia & hiſtoria iſtas poteſtatum ſyllogiſticarum nugas non peperit: ars igitur earum non eſt, ſed artis inſcitia & ignorantia.

CAP. VII. *De elencho petiti principii.*

EXPOSITAE ſunt adhuc ſeptendecim capitibus, ſyllogiſmi poteſtates, vel reliquiæ, vel materia: quo enim nomine tanta vanitas eſſet appellanda, ne ipſi quidem interpretes inter ſe conſentire potuerunt: quæ proximis quinq; capitibus

præcipiuntur de ſyllogiſmi vitiis, ad analyſim referenda ſunt, ad quam etiam errores ejuſmodi antea relati ſunt: Omnia ſiquidem diſputationis vitia, in analyſeos conſiderationem cadunt. Eſt veró miranda in his periſſologia: quæ enim vitia de petitione principii, non propter hoc accidere falſum, de falſa ratione, cataſyllogiſmo, elencho, fallacia ſecundum opinionem dicuntur, eadem rurſus in Poſterioribus, Topicis, Elẽchis repetuntur: tam veró inſulsé temereque huc aggregantur, ut nuſquam inter Interpretes diſſenſio ſit major, quid hîc Organicus author ſibi voluerit. Decimum igitur octavum eſt caput de vitio omnium, quæ in Dialectica ſunt & Logica, maximo, & maximé logici Organi p̃ceptis damnato, de petitione ejus quod in principio eſt: id eſt cúm quæſtionẽ ipſam (de qua agitur, & quæ eſt in principio, & quę primúm ponitur) nõ probamus; ſed ſine probatione, quaſi gratis concedi nobis & credi petimus. Mathematica autem dictio hîc eſt: Sic enim Euclides numeros appellat̃, qui â principio, item qui in principio, cúm propoſitos numeros ſignificare vult. Ergo ut terminus, ſyllogiſmus, mediũ, figura, analyſis, geneſis; ſic quod eſt in principio, â Mathematicis profectum eſt. Et Petere propoſitum, modó dicitur Petere quod erat in principio: Quod obſcuritatis ſummum eſt vitium: in quo refellendo, & de Logicis artibus expellendo, tantopere laboramus: quotquot enim obſcuritatum myriadas notavimus, tot ejus quod in principio eſt, petitiones & poſtulationes notavimus. Quare vitii hujus deſcriptionem videamus: quot modis fiat, animadvertamus: & tam odioſum, tamq; veræ Logicæ infeſtum vitium fugiamus: in hac tamen doctrina analyticam virtutem contrariam conſideremus, & quám perſpicué de obſcuritate magiſter hîc philoſophetur, attendamus.

„ Quod in principio eſt, petere & ſumere, eſt (ut ſummatim dicam) propoſitum non demonſtrare.

„ Hæc definitio magna eſt & lata: & quicquid eſt in inventione aut diſpoſitione vitioſum, complectitur: Demonſtratur perſpicué res, & docetur, univerſę inventionis & diſpoſitionis virtute: demonſtratur obſcuré, univerſæ & inventionis & diſpoſitionis vitio. Hæc definitio nimis ampla eſt: De obſcuritate loqui vult hîc magiſter, tanquam de uno ſpeciali vitio, non omnia complecti cõgitat: hoc ſupervacuum in definitione. Hoc veró multis modis

„ „ accidit: Etenim omnino ſyllogiſmus non efficitur, & ſi per ignotiora

ignotiora aut ſimiliter ignota,& ſi ꝑ poſteriora,quod eſt pri- "
ús: demonſtratio enim fit ex probabilioribus & prioribus: "
Partitio quatuor membrorum hîc eſt,ut interpretes ajunt: aut certé trium,ut ſecundum & tertium unâ comprehendantur. At certé unicum,proprium eſt; reliqua,ſupervacua. Si ſyllogiſmi nomine, ſyllogiſmus plenus & omnibus partibus abſolutus intelligitur;quid poteſt hoc præcepto ſtultius eſſe; cúm aurea illa analyſeos regula monuerit, partes ſyllogiſmi modó has, modó illas frequenter deeſſe, nec ſyllogiſmum tamen iccirco reprehendendum eſſe? Si nomine illo intelligatur quævis argumentatio, ex cujus antecedente conſequens non concludatur: omnes hîc rurſus & inventionis & diſpoſitionis culpæ ineſſe poterunt,quæ concluſionem impediant: atque hôc præcepto nihil hîc exponetur. Ergo qui problema non concludit,poſtulat quidem & petit quod erat in principio: Sed hoc præcipere, ſpeciem erroris hujus non eſt exponere,ſed genus propoſitum repetere: & idem ſit, non demonſtrare & non concludere. Secundum & tertium, hujus præcepti propria ſunt: & obſcura diſputatio eſt, quæ ignota,vel ignotiora problemate: ſed é duobus,unicum eſt ignotius; ignotiſſimum, etiam ignotum eſt. Denique cúm nihil vides; quanta caligo ſit,ad videndum,nihil intereſt: ſic ad obſcuritatem mentis & cæcitatem,cúm nihil intelligitur,nihil ꝓbatur; id ſit ignotius, ignotiſſimum, nil intereſt: hoc uno tenetur obſcũrum,quia ignotum. Quartum non convenit: poteſt enim quod naturâ aut tempore poſterius ſit, tamen aliquando clarius eſſe: ſic ex effectis cauſſæ, adjunctis ſubjecta, ſpecie genus aliquando probatur. Denique petere problema & quod erat initio poſitum,eſt cúm problema ſit obſcurum,rationem ad illud probandum, obſcuram proponere: qualis eſt iſta petiti principii doctrina,quæ ignoranti diſcipulo tam obſcura eſt,quám quid ſit illud ipſum, petere quod eſt in principio: Tam tenebricoſus & obſcurus eſt analyticus magiſter,ut non ſolúm cúm de cæteris rebus,ſed etiam cúm de obſcuritate ipſa præcipit,nõ poſſit non obſcuré præcipere, & ſeipſum ſua lege non damnare. Ad has obſcuritatis cauſſas aggregat magiſter concluſionem ex iis quæ convertuntur. At,inquam,demonſtrationes Ariſtoteli ſingulares & eximiæ é converſionibus deducuntur,quia ex cauſſa quæ propria, quæque ideo convertitur. Ergo clariſſi-

mum lumen, doctoris hujus judicio caligo fuerit. Hîc interpretes ad hunc errorem excuſandum valde ſunt occupati. Poſtremó petitio principii, id eſt problematis & quæſtionis, alia fit demonſtrativa ſecundum veritatem, alia Dialectica ſecundum opinionem: quod ex illa Dialecticæ & Logicæ ſciſſione, de qua primo libro, deductum eſt. Quamobrem cúm Organi compoſitor tam obſcurus eſſe ſtatueret: ut interpretes ajunt; ſaltem nobis cauſſas obſcuritatis perſpicué declaraſſet, unde ipſum tam obſcurum eſſe cognoſceremus. Certé (ut ad analyſim hinc aliquid referamus) qui obſcuré differit, & tamen ſibi credi vult, petit & poſtulat ipſum propoſitum; ipſum primum, ipſum denique diſputationis principium ſibi concedi & credi: quod omnibus inventionis & diſpoſitionis vitiis effici poteſt: tametſi poteſt ab iis etiam ſeparari, poteſtque aliquid non demonſtrari, quámvis obſcuritas nulla ſit, ex manifeſté falſis videlicet. Meminerimus igitur in examinando opere & retexendo, videndum eſſe maximé, ne quid ſit obſcurum: id enim ſophiſma ſummum eſt, ſummæ quippe docendi laudi & virtuti, id eſt perſpicuitati oppoſitum. Propoſitum Organi logici, & quod in principio poſitum, eſt, quid ſit Logica: At videmus quanta obſcuritate per Categoremata, Categorias, Interpretationem, Analytica, Topica, Elenchos, id explicetur. Obſcuritas ab Organi compoſitore vituperatur & damnatur: verum judicium laudo: Obſcuritas (quod ipſe tamen non credo) ſed ut interpretes Organi profitentur, etiam de induſtria á doctore affectatur: hoc ego non laudo: ſed quia de induſtria magiſter obſcurus, id eſt, in docendo vitioſus eſſe voluit, tantó magis accuſo & vitupero: Non enim qui prudens & ſciens peccat, excuſandus, ſed eó magis arguendus. Meminerimus igitur, in exemplis examinandis & retexendis, videre ne quid ſit obſcurum, & ne quando problema poſtuletur: quod idem rurſus in Topicis & Elenchis inaniter repetetur.

CAP. VIII. *De elencho non-cauſſa.*

SECUNDUM vitium eſt, non propter hoc accidere falſum; ut ſi tortuoſum hoc ſophiſma contexatur,

Omnis equus eſt animal:
Omne animal eſt equus:

Omnis

Omnis homo eſt animal:

Omnis igitur homo eſt equus.)

Et ſophiſmatis cauſſa, dicatur eſſe propoſitio prima: vitii hujus exemplum erit: nō enim propter eam falſum accidit, ſed propter ſecundam, Omne animal eſt equus. modi duo vitii hujus deſcribuntur: at genus ipſum clarius eſt. Appellatur, inquit hîc magiſter, hoc vitium in Topicis, Non cauſſam ut cauſſam ponere. quod utrunque ſic adhibitum, Logicæ analyſeos præcipuum præceptum nullum eſt: Fuerit autem, ſi ad cauſſæ locum referatur, quód aliquando pro cauſſis, factis, diſſentaneis ponantur, quæ talia non ſint: & analyſeos conſideratio propria hæc eſt; & ad inventionis locum de cauſſis pertinet. Eſt autem interea hoc loco notandum, citari é Topicis, quod in Topicis hodie non legitur, ſed in Elenchis. Interpretes hîc ſolicitos eſſe ſcio; ſed ab ignaris experientiæ & uſus, vanas diſtinctiones & captiones non audió: retinere quoquo modo conceptam de Organo, licet abſono & abſurdo, tamen Organo ſuo opinionem volunt: nec vident, vel ex hiſtoria Laertii, vel converſione Ciceronis, Topicos Ariſtotelis libros, cum Topicis Organi non convenire. Atque hic compoſitor, qui ſic Organum compoſuit, ad analyſim nō tantúm vitia adhuc deſcripta, ſed quæ deinceps in Analyticis, Topicis, Elēchis deſcribentur, ſi quid tamen Logicum uſum adjuvent, aggregare debuit: ad eam enim propriè pertinet, in examinandis exemplis, non ſolúm virtutis, ſed vitii meminiſſe. Ad analyſim igitur, obſcuritatem referamus: item non cauſſam ut cauſſam.

CAP. IX. *De elencho falſæ rationis & crypſeos, ſyllogiſmi contradictionis, falſæ opinionis.*

VICESIMO capite de falſa ratione, de crypſi, id eſt occultatione, de elencho, dicitur. Falſa ratio, ſi utraq; ſyllogiſmi propoſitio, aut altera falſa ſit. Hoc omnino Logicæ præceptum præcipuum nihil eſt: falſa propoſitio, ex argumentis ſingulis efficitur, ſi non cauſſæ ut cauſſæ, non facta ut facta, non ſubjecta ut ſubjecta, non definitio ut definitio, cęteraque ſimiliter falſa pro veris aſſumantur. Illud ſpeciale falſi præceptum erat, generale autem hoc nihil adjuvat: De hac autem vanitate in Topicis rurſus erit & Elenchis, ut periſſologia perſpiciatur. Secundo loco de crypſi, occultatione çavenda primúm,

„ deinde ſtatuenda. Ne veró prævertamur & ſuccũbamus, quan„ do concluſione diſſimulata argumentum interrogatur, provi„ dendum ne bis idem concedatur: illud enim bis dictum, me„ dium & argumẽtum eſt, unde componitur ſyllogiſmus: Con„ trá cúm ipſi aggredimur, & contrà diſſerimus, in-primis con„ cluſiones non proponantur, ſed dum neceſſariæ propoſitio„ nes conficiantur: obſcuré & occulté lateant: tum longinqua „ interrogentur: ordo partium conturbetur. Hæc de crypſi, ad analyſim obſcuritatis pertinent, & ad methodum prudentiæ magnum uſum habent, aliquando occaſione aliqua neceſſarium, ſicuti Dialectica noſtra docet. Sed eadem de re dictum & aliquid antea eſt Analytici primi capite viceſimo quinto, & rurſus multó pluribus poſtea in Topicis agetur: Crypſim igitur ad Analyſim noſtræ Dialecticæ refero, & ad prudentiæ methodum aggrego. Poſtremó definitur Elenchus ſyllogiſmus antiphaſeos: quo nomine, ut antea dixi, ſignificatur in Analyticis frequenter oppoſitio quævis propoſitionum, ſeu generalis ſeu ſpecialis. Sed præceptum hoc, & falſum & inutile: nec enim ſyllogiſmum plenum eſſe neceſſe eſt, ut aliquid refellatur: nec per ſolam antiphaſim, ſed argumentis omnibus refutamus: hic Logicum nihil eſt. Viceſimum primum caput eſt de opinionis errore & fallacia: quod præceptum prolixé, ſed inepté traditur: quaſi non omnis error & fallacia ſit opinionis; & hoc præcipere, ſit Logicæ diſcipulum quicquam adjuvare. Eſt autem inter exempla capitis hujus ſoluta Meno„ nis dubitatio, Inventionem nullam eſſe; quia ſi neſcimus, eti„ am inventum non agnoſcemus: ſi veró ſcimus, fruſtra quæri„ mus. Scimus (ait magiſter) generali ſcientia, ſpeciali neſcimus: „ Scientia generali, ſpecialia cõtemplamur: ſingulari veró & pro„ pria neſcimus, & tãquam agendo: Nam ſcire, tribus modis di„ citur; aut enim ſcientia generali, aut ſpeciali, aut actu & opere. „ Itaque fieri poteſt, ut generali ſcientia aliquid ſciamus, quod „ opere, exemplo, aut experientia neſciamus. quod idem cap. 1. Metaphyſicæ iteratur. Scientia Logica, quæ cognita adhuc eſt noſtris hominibus, ſcientia generali, & ea qualicunque cognita eſt: uſu veró & opere prorſus ignorata. Atque in hoc capite licet utile nihil ſit, poteſt tamen hoc exemplum ſummæ utilitatis nos admonere: Cujus gratiâ tantos labores, & tam diuturnos ſuſtineo; ut Logicæ artis uſũm noſtris ſcholis afferam;

ram: perſuadeamque, quámvis omnia præcepta ſciant, totam vitam diſputata, memoria teneant; ob id tamen niſi ſeſe in analyſi & geneſi exerceant, opere (ad quod ars refertur) rerum ignaros & imperitos eſſe.

CAP. X. *De converſione terminorum.*

VICESIMUM ſecundum caput eſt de converſione terminorum. Quando veró convertuntur extrema, neceſſe eſt medium cum ambobus converti: ut in ſyllogiſmo,

Omne rationale, ridens:
Omnis homo rationalis:
Omnis homo, ridens:

Quia homo & ridens convertuntur viciſſim, medium rationale cum utroq; convertetur; & hac converſionis permutatione, ſyllogiſmi partes ex aliis aliæ concludentur: ut,

Omnis homo eſt rationalis:
Omne ridens eſt homo:
Omne ridens eſt rationale.

Per converſionem concluſa eſt major propoſitio, & cõverſa. ſic poteſt minor converti:

Omne ridens eſt homo:
Omne rationale eſt ridens:
Omne rationale eſt homo.

Per converſionem concluſa eſt minor propoſitio. quæ ſubtilitas, ſuperiorum poteſtatum vanitati par eſt: inventionis nihil eſt, nihil eſt diſpoſitionis: imó ne poteſt quidem. Rerum eſt ea ſocietas & communio, quę ſine ſyllogiſmo perinde convertitur & judicatur. Nulla ſpecies argumenti nova eſt: nulla regula ſyllogiſmi nova eſt: res etiam mathematicis proportionibus ſic involvitur, ut totis Analyticis, affectationis mathematicæ vanitas magis aliena nulla fuerit. Ex hoc capite nihil ad propoſitam Dialecticam referre poſſumus. Meminiſſe veró poſſumus, quanta quámque horribilis duobus totis his Analyticis caligo ex uno converſionis commento nata ſit. Converſionum quædam vera & naturalis eſt, ut antea monui: qualis eſt terminorũ relatorum, & in rebus quæ ſunt inter ſe propriæ, ut definitio, definitum; proprium adjunctum, & proprii adjuncti ſubjectum: qualis item eſt ſecundum oppoſitionem

in contingentibus propoſitionibus. In eaque converſio valet ex communione rerum & conſecutione, non conſecutio ex converſione. Converſio aliquando ſignificat oppoſitionem: quo feré ſenſu ſunt illę diſſimilitudines, Non vivo ut edam, ſed edo ut vivam. Quæ omnia laudo & probo, & eorum parentem experientiam agnoſco. De quibus ſingulis ſuo loco ſeparatim præcipiendum eſt, in adjunctis propriis, in relatis, in contradicentibus, in comparatis, definitione, quia hæc converſio illis adjungitur: præcipuum veró de omnibus nullum in Logica pręceptum debet eſſe. Converſio autem illa propoſitionum initio poſita, cúm tota commentitia & ſophiſtica eſt; tum maxima & præcipua confuſionis univerſæ cauſſa. Sed reliqua videamus.

CAP. XI. *De inductione.*

SEx capita ſuperſunt de tribus novis argumentationis formis, quas magiſter putat, de inductione, exemplo, enthymemate. Viceſimum igitur tertium caput eſt de inductione. Quid veró ſit inductio, perobſcuré declaratur: nec ab interpretibus intelligitur, quomodo ſyllogiſmus per medium concludat majus extremũ de minore: inductio majus de medio per minus: ut,

Expers cholera, eſt longævum:
Homo, equus, mulus, eſt expers cholera:
Homo igitur, equus, mulus, eſt longævus.

Si igitur convertatur minus, & non ſuperet medium, neceſſe majus extremum medio per inductionem ineſſe. Sic videlicet:

Homo, equus, mulus, eſt longævus:
Omne expers cholera, eſt homo, equus, mulus:
Omne igitur expers cholera longævum.

Hîc interpretes valde impediuntur, ſecús tamen expediri non poſſint. Proponã aliud exemplum, quó faciliús res agnoſcatur: Problema ſit, an homo & beſtia ſentiant: medium ſit, animal: ſyllogiſmus ita fiat:

Omne animal ſentit:
Homo beſtiaq; animal eſt:
Homo igitur beſtiaq; ſentit.

Syllogiſmus eſt. Ad doctoris hujũs legem problema mutetur;

tur;& ſit,an animal ſentit: medium ſit è partibus, Homo beſtiaque; inductio erit:

Homo beſtiaq; ſentit:
Animal, homo eſt aut beſtia:
Animal igitur ſentit.

Hoc magiſter ipſe voluit dicere: & ſyllogiſmum ab inductione ita diſtinguere, quaſi ſyllogiſmus ex toto partes, inductio ex omnibus partibus totũ concluderet. Inductio eſſet nobis quidem evidentior, ſyllogiſmus autẽ naturâ notior. Diſcriminis hujus pars eſt, non falſa. Inductio enim propriè, eſt partium enumeratio ad totum concludendum: tametſi aliquando etiam multorum vel ſimilium vel diſſimilium enumeratio ad ſimile vel diſſimile concludendum: eaque ſenſibus evidentior. Syllogiſmus autem à toto procedens ad partem, naturâ, id eſt menti, ut interpretibus placet, notior: pars eſt non vera: ſyllogiſmus enim ex tali medio, quod majus ſit minore extremo, non ſemper efficitur: imò in aliqua figura contrà medium par eſt aliquando minoris extremi, ut in tertia: nec ad ſyllogiſmi naturam intereſt, quo argumento concludatur. Syllogiſmus enim, lex diſpoſitionis eſt & regula. Inductio, eſt inventionis & argumenti nomen: nec verè dicitur primæ & immediatæ propoſitionis: nec enim partium inductione duntaxat colligitur totum, ſed ex toto pars etiam demonſtratur. Platonicę vel Ariſtotelicę experientiæ hîc nullum documentum eſt, ſcholaſticæ inertiæ ſomnium eſt, de categorico aliquo medio; quia in categoria, partes infinitę ſunt non medię. Hic videlicet fons eſt infinitę caliginis, de qua tam ſępe jam dixi. Categoremata, categoriæ, & tam multa logicæ invẽtionis impedimenta ab uno categorematis cõmento orta ſunt. At diſputationis humanæ & naturalis, experientia & hiſtoria, tale nihil docuit. In naturali uſu media hæc non appellantur; ſed ratio, probatio, fides appellantur, ut in Porphyrio docui: imò (ut locus in hoc capite loquitur) quæcunq; fides & probatio, & ſecundum " quamcunque fuerit artem, nunc dicendum fuerit. Hîc quod- " vis argumenti, imò etiam argumentationis genus, fides appellatur. Atque hîc quàmvis argumentationis nomine inductio tractetur; tamẽ inductionis locũ, ut veritas requirit, faciemus, & ad Dialecticam noſtram referemus. Antea malitioſè & imperitè damnatus eſt diviſionis locus: in partium inductione

& enumeratione approbatur & laudatur. Hunc igitur fructum ex Analytici doctoris inconſtantia feremus.

CAP. XII. *De exemplo.*

„ VICESIMO quarto capite de exemplo agitur. Exemplum „ eſt, quando medio extremum ineſſe monſtratur, per ſi„ mile tertio. Oportet veró etiam medium tertio, & primum ſi„ mili notius eſſe: ut,

Bellare cum finitimis, malum: ut,
Bellum Thebanum contra Phocenſes:
Athenienſes contra Thebanos bellare, id ipſum eſt:
Malum igitur.

Hæc doctrina, hoc doctrinæ exemplum eſt; unde agnoſcimus, exemplum, eſſe propoſitionis majoris approbationem, quæ propoſitionis minoris aliquid ſimile habeat. Exemplum, argumenti non argumentationis ſpeciem eſſe: neque hîc ullam diſpōnendi argumenti (quod argumentationis tamen proprium eſt) ſpeciem proponi; fallique vehementer, qui ex„ emplum argumentationis ſpeciem faciunt. Denique magi„ ſter hic exemplum, probationem partis ex parte eſſe conclu„ dit, unde ſyllogiſmus copuletur: eoque ab inductione diffe„ re, quód hoc ex omnibus individuis concludat totum, neque „ ſyllogiſmum copulet. Diſcrimen eſt ineptum: poteſt enim inductio ad partem ſyllogiſmi probandum adhiberi, ut exemplum: nec exemplum ſemper ex ſimili ſumitur, ſed aliquando ex diſſimili: ut Camillus Rempublicam reſtituit, Cæſar oppreſſit. Aliquando ex ſpecie: ut, Tyrannorum exitus miſerabiles, ſicut Dionyſii, Neronis. Nec omnino exemplum, argumenti genus eſt; ſed ex omnibus feré locis ſumi poteſt: neque ſyllogiſmum eſſe neceſſe eſt, ſicuti magiſter „ hîc docet, ut ſit exemplum. Atque in extremo capite, indu„ ctio & exemplum á ſyllogiſmo ex poſitis differentiis fatué „ diſtinguuntur, quód ſyllogiſmus á toto ad partes, inductio á „ partibus ad totum: exemplum á parte procedat ad partem. Ex hoc veró capite, exempli uſum ad Dialecticam noſtram referemus.

CAP. XIII. *De deductione, inſtantia, veriſimili, enthymemate.*

Viceſimo

VIcesimoquinto capite de deductione, cùm propoſitio certa quidẽ ſit, ſed aſſumptio incerta quidem, ſimiliter tamen probabilis atq; ipſa complexio: ut,

Scientia poteſt doceri:
Iuſticia, ſcientia:
Iuſticia poteſt doceri.

Hæc definitio, hoc exemplum nil definit, nil oſtendit: ſuſpicor veró aliquid hîc de uſu inductionis & exempli fuiſſe, quæ ad proſyllogiſmos & dubias ſyllogiſmi partes confirmandum aſſumerentur, quod de inductione dictum eſt Analytici primi capite viceſimoquinto, & de exemplo, capite viceſimoquarto hujus: & hanc dubiarum partium approbationem, inductionem dici: quo nomine tamẽ priús ad impoſſibile ſyllogiſmus dictus eſt. Hinc nihil ad Dialecticam noſtram referre poſſumus. Viceſimumſextum caput eſt de inſtantia: Inſtantia autẽ, eſt propoſitio propoſitioni cõtraria. Ridiculum eſt item hîc propoſitionis & inſtantiæ diſcrimen, quód illa ſit univerſalis, hæc ſpecialis: & quód inſtantia nõ in omni ſit figura. utraque enim & univerſalis & ſpecialis, & in omni pariter figura. inſtantia ad antiphaſim proprié redigitur; tametſi poteſt etiam é cæteris diſſentaneis refiſti: deinde inſtantia informata poteſt omnibus argumentis approbari. Sed de inſtantia rurſus in Topicis agetur. Capite viceſimoſeptimo definitur ex commento aliquo ſcholaſtico, nulla prorſus ad inſtitutum ratione, ſed definitur veriſimile, propoſitio probabilis: deinde ſignum, definitur propoſitio demõſtrativa, aut neceſſaria aut probabilis. Commentum hoc eſt, nihil ex uſu parente deductum. Poſtremó definitur enthymema, ſyllogiſmus imperfectus ex veriſimilibus aut ſignis. Syllogiſmus parte aliqua imperfectus, nominetur (ſi lubet) enthymema, non recuſo: tametſi ἐνθύμημα, Græcis omnem ſententiam ſignificat, & eam præcipué, quæ fit ex contrariis: nunc veró Ex veriſimilibus aut ſignis, quid ad enthymematis definitionem? Syllogiſmus perfectus definiatur, in quo quibuſdam poſitis, aliud ab iis diverſum neceſſarió ſequitur, eó quód illa ſunt, ex veriſimilibus aut ſignis. Quid, inquam, hoc additamentum definitioni perfecti ſyllogiſmi afferet? non minús ridiculum eſt, quód ſignum per tres figuras dividitur: quam fatuitatem ſæpe antea reprehendi, quód argumenta & inventio, in ſyllogiſmis & diſpoſitionis

,, arte miſcerētur. Conjectura poſtremó additur, quaſi medium veriſimilis & ſigni: commentũ eſt & placitum otioſi & inertis ,, ſomnii. Aggregatur ad extremum phyſiognomonia, occaſione videlicet veriſimilium & ſignorum & conjecturarum; quemadmodũ ex ſimilibus in alio animalium genere ſignis & notis, de naturalibus affectionibus judicetur: quod phyſicum, ſi ſuo loco diceretur, aliquid eſſet: hîc temere, ut veriſimile, ſignum, cõjectura, eſt confuſum: nec hinc quicquam ad veram Logicã referri poteſt: ſiquid hîc eſt artis, phyſicæ artis eſt, non logicæ; ut de motus generibus in Categoriis antea dixi.

CAP. XIIII. *De uſu priorũ analyſeos.*

SED jam tempus eſt, ut priorum Analyticõn quæſtionem & diſputationem cõcludamus. Cognovimus adhuc quàm defectus varius ſit, quamque multiplex redundantia: Logicam univerſam Analyticis prioribus complecti compoſitor Analyticus voluit. Debuerat itaque, ut jam ſæpe dixi, & definire & dividere, & tandem partes definitas & diviſas exemplis illuſtrare. At non jam repeto, Logicam initio non eſſe definitam generaliter, non diſtributam universé: ſed partes ipſas (quas complecti magiſter voluerat) inventionem, compoſitionem, reſolutionem, quàm miſerabiliter afflictas videmus? inventionis partes ſummæ, decem ſunt; cauſſæ, facta, ſubjecta, adjuncta, diſſentanea, nomina, comparata, tributiones, finitiones, teſtimonia. Oppoſitorum locus videtur in Analyticis damnari: tributionis certé locus plané damnatur; adjuncta & definitio, ſymbolis propriorum, adjunctorum & definitionis non definiuntur aut explicantur, ſed vix attinguntur: de cæteris tacetur: tota inventio ad ſyllogiſticam anteceſſionis & conſecutionis regulam alligatur. Sed inventionis defectus fortaſſe excuſetur, & in Topicis inventio dicetur priús expoſita eſſe; tumque Logicæ partes topicam & analyticam cum Adraſto faciemus. Compoſitio & diſpoſitio locis aliquot nominãtur, ſed ita ut quidvis potiús magiſter hic, quàm diſpoſitionis, veluti logicæ artis lumen ſpectaſſe videatur. Non ponitur initio genus ipſum: non dividitur in propoſitionem, ſyllogiſmum & methodum: propoſitionis doctrina nulla integra declaratur. Syllogiſmus (deus bone, meminiſſe

horret)

horret) quot obſcuritatum nubibus obrutus eſt? Definitio enim obſcura: partitio non modó omiſſa de ſimplicibus & conjunctis ſyllogiſmis; ſed in ſimplicium figuris omnes ſyllogiſmi falsó poſiti: cúm tamen magiſter ipſe nō ſolúm exemplis, ſed regulis utatur conjunctorum: & de propriis nihil eſt præceptum. Commentitiorum veró principiorum, dici de omni & nullo: converſionum, omni ineſſe, nulli ineſſe, per eaq; reductionū & demonſtrationum, de rectis & obliquis concluſionum modis, quanta caligo cumulata eſt? Quid tres figuræ ſyllogiſmorum in tam infinitā caliginem demerſæ; ſexies repetitæ, in abſolutis, in neceſſariis, in contingentibus, in neceſſariis & ſolutis, in neceſſariis & contingentibus, in contingentibus & ſolutis? quid, inquam, figuræ illæ tres toties iteratæ, vanæ & nugatoriæ obſcuritatis non habuerunt? quid ſyllogiſmi ridiculæ illæ poteſtates, quam mentis impotentiam, & judicii inopiam non oſtendunt? Ergo in geneſi cúm ille defectus eſt (quód prima definitionum partitionumque lumina detracta ſint) tum redundantia in tanta vanitate & inanium rerum aggregatione multó magis admiranda. Quid veró analyſis? quàm multis neceſſariis monitis deſtituta? quàm multis ſupervacuis onerata? De examine inventionis, ſicuti feré propoſitionis, nil ſeparatim præceptum: de examine ſyllogiſmi tria poſtrema capita; quód ſyllogiſmus ad impoſſibile, non retexitur: quód figura alia in aliam retexitur: & poſtremum caput de ſophiſmate finitarum & infinitarum propoſitionum, logicæ analyſeos nil habet. Sed hæc ſophiſmata Eubulidi attribuantur; laudes é logicis & veris virtutibus Ariſtoteli tribuantur. Logicæ definitiones, partitiones primæ, nominatim & loco poſitæ non ſunt; tamen é prioribus Analyticis erui poſſunt: de locis inventionis, adjuncta, diſſentanea, partes, definitio: é diſpoſitionis generibus ſimplex & communis tum enuntiatio, tum ſyllogiſmus, tum ſyllogiſmi & methodi crypſis erui poteſt: Analyſis logicæ hypotheſeos, non modó pars, ſed præcipua pars efficitur, unde totum opus Analyticum nominatur. Analyſis appellatur confirmatio & illuſtratio inventionis, compoſitionis: & veré appellatur: eſt enim logicæ artis prima informatio, meditatio, exercitatio: per eam ſive ſcribamus, ſive dicamus, diſputationē examinamus & retexímus. Ergo tam ſingularem logicę facultatis par-

tem jam toties adhibitam, hoc præſertim loco adhibeamus: geneſim etiam, uſumque logicæ & inventionis & diſpoſitionis requiramus. Eſt enim logicæ artis pars longè major & excellentior, quám noſtrarum ſcholarum doctoribus vulgo videatur; qui nullam ejus exercitationem, niſi contentionem de præceptis & altercationem putant. De poëtæ, oratoris, philoſophi, omnis denique hominis; tua etiam vel ſcripta vel meditata tantúm ſententia & diſputatione ſtatuere vis? materiam primúm ex argumento & topico loco retexe; & ex quo genere, ex ſua topica regula perpende. Hæc inventionis eſt analyſis. Convertere ad alteram judicii ſcholam: enuntiati primò judicium de veritate conſtitue: deinde ſyllogiſmum retexe: ſiquid deſit, exple: ſiquid ſuperſit, adime: tum figuram & modum diſpice.. Eandem analyſim & partium & univerſi; idem examen in deliberationibus, in cauſſis forenſibus, in rebus omnibus & lectis & auditis & meditatis adhibe: pró ſanctè Deus atque æterne! quám reperies noſtra (quæ vulgo nominantur) judicia, præcipites & cæcas affectiones ex amore, odio, indignatione, commiſeratione, ſpe, deſperatione, voluptate, dolore, & cæteris hiſce affectibus concluſas eſſe! Atque exercitationis & uſus hujus, quem ſyllogiſmi eſſe dicimus, gratiâ, exempla quędam liceat è diſputationibus ſuperioribus repetere. Utilis & vera doctrina eſt cõverſionum & principiorum dici de omni, dici de nullo: omni ineſſe, nulli ineſſe: ut docet Analytici operis cõpoſitor. Quamobrẽ? quia Ariſtoteles eam tradidit. Hoc veró non eſt judicare; ſed quod ſimpliciter & imperité credis, effutire. Quid ſi Ariſtoteles has nugas nunquam docuerit? ut credo: quid ſi etiam docuerit? Redeamus ad regulam ſyllogiſmi, examinemus hoc tam fallax judicium:

Quod ab Ariſtotele traditur, eſt verum & utile:
Converſionum, reductionum, & reliquorum principiorum doctrina, ab Ariſtotele tradita eſt:
Eſt igitur vera & utilis.

Heu mentes hominum á mente tam vehementer averſæ! quale eſt ſyllogiſmi hujus principium? quia non erroris ſolúm & falſitatis, ſed ſummæ impietatis plenum. Quám enim multa falſa & impia tradit Ariſtoteles; qui mundum & æternum, & fato aſtrictum; qui mor ales animos; qui hominis felicitatem & ab homine inchoar, & in homine terminari, ſicut alia permulta,

permulta, tam nefarié, tamque impié fabulatur? Deſcriptió Dialecticæ per inventionis & diſpoſitionis definitiones & partitiones, & exemplorum explanationes, res eſt arida & exigua; dixerit aliquis. Quid ita? Quia Ramus, homo novus, hanc novam nobis doctrinam attulit. O me infelicem, ſi logicé iſtó modo & recté de Logica judicatur! At iſta nova doctrina, vetus Ariſtotelici Organi doctrina eſt: Ariſtotelicis principiis experientiæ, hiſtoriæ, principiis omnino de materia formaque artis ab Ariſtotele traditis fundata: Et quod adhuc diſputavi, ex Ariſtotelicis principiis diſputavi. Concluſiones duas in Dialectica & Scholis diſputavi: prima eſt ad verum artis Logicæ uſum colligendum!

Naturalis rationis vera & abſoluta deſcriptio, Logica vera eſt:

Analytici libri propoſitionem iſtam approbant: experientia, hiſtoria, in Analyticis celebrata, collaudant.

Inſtitutio per inventionis & diſpoſitionis ſpecies & partes, eſt vera naturalis rationis & uſus, abſolutaque deſcriptio:

Hujus aſſumptionis veritatem Analytica quoque ſuppeditant, totamq; hypotheſim Logicę artis in inventione & compoſitione collocant, & analyſi confirmant.

Eſt igitur vera Logica.

Secunda ad falſum refellendum ex eodem argumẽto contra Organicæ Logicæ compoſitorem ſic eſt:

Vera logica artis deſcriptio proficiſci debet á naturalis rationis & uſus obſervatione:

Organica Logica confuſio per Categoremata, Categorias, Interpretationem, Analytica, Topica, Elenchos, nõ eſt ab obſervatione naturalis rationis & uſus profecta:

Organica igitur Logica confuſio non eſt vera Logica artis deſcriptio.

Conſiderate doctores hujus artis & magiſtri, priorem illum ſyllogiſmum: verſate propoſitionem, inquirite in aſſumptionem, conjunctionem partium univerſam accuraté conſiderate: id eſt dialecticé, ſicut ratio ipſa dictat, ſeu logicé retexite & judicate. Dialectica noſtra in eo ſyllogiſmo eſt: quæ ſi quid peccaverit, logico & dialectico judicio ſe reprehendi, nõ ma-

dó modeſté, ſed lubenter ac læté feret: Ariſtotelica principia experientiam, hiſtoriam conſequi vult: ſi non aſſequitur, admoneri & dirigi cupit: Convertite judicium veſtrum ad alteram ſyllogiſmi ſecundi ſpeciem: propoſitionem intentis animis expendite: aſſumptionem æquis animis diſceptate: totam denique concluſionem ſeveré examinate: dialecticæ ſcholæ ſunt: hæc veré & incorrupté de propoſitione dubia judicandi regula eſt, quam cōtra Organici compoſitoris tenebras, contra publicæ calamitatis ſophiſmata defendo & vindico: doctrinam ejus clariſſimam doceo, quam Organicus magiſter confundit: uſum ejus in omnibus dubiis propoſitionibus æſtimandis & judicandis oſtento, prædico, celebro: Doceo hanc eſſe unicam, & ſingularem & cōmunem rerum univerſarum, & tamen etiam propriam ſingularum, qua verum & falſum in omnibus dubiis propoſitionibus percipiatur: tantæque veritatis authoritatem ex Analyticis repeto: Quicquid temere concludendo peccant homines, errore ſyllogiſmi & ignoratione peccant: quicquid veré & conſtanter concludendo judicant, id ſyllogiſmi veritate ac conſtantia judicant. Hoc aureum & cæleſte Dei omnipotentis donum amemus & colamus: hoc lumen eſt omnibus (quæ toto cælo nitent) ſideribus longé clarius, longé divinius: hoc lumine peritorum, imperitorum, ſenum, virorum, mulierum, omnis denique ætatis & ſexuum concluſiones confirmantur: hoc lumine homines cum beatis illis mentibus cōmuniter fruuntur. Quare faciamus in poſterúm, ut tantum Dei donum, non ad nugatorias de præceptiunculis ſophiſticis altercationes, ſed ad uſum prudentiæ, ad humanitatis ſubſidium, ad vitæ auxilium referamus: & deſinamus iis iraſci, qui omnium poſſeſſionum, quas homines habent, pulcherrimam tenebris liberare, & in lucem proferre contendunt: qui Ariſtotelis Logicam (ſi quid nomen hoc rei eſt) ab inertis & ignavi interpretis & compoſitoris inſcitia vindicant, & ordine ad uſum potiore & faciliore collocant: qui ex Ariſtotelis ſententia, Logicam analyticé tractant: imó (ut geneſim quoque proponamus) qui non ſolúm interpretando, ſed imitando, meditando, ſcribendo, dicendo, exercent. Opificum induſtriam, in Porphyrio cum philoſophorum noſtrorum inertia comparavi: Logicos logicis præceptis eruditos, uſu non inſtructos, mortuos logicos in

Categoriis appellavi: Heliogabali nequitiam, ſcholaſticæ noſtrorum temporum ignaviæ ſimilem in Symbolico doctore conſtitui: Jam noſtra monitione nihil hîc opus eſt: Analyticæ doctrinæ authoritas hanc ſeveritatem ſibi ſumit. Analytica exerces in diſputatione de analyticis præceptis: uſum eorum in poëtis, oratoribus, philoſophis, in ipſis denique Analyticis explicandis nullum oſtendis: Analyticus author errare te & labi coarguit. Logicæ hypotheſeos finis eſt, rei propoſitæ rationes & argumenta invenire, componere, reſolvere; ut docet Analyticus magiſter: Tu clamando de præceptis & altercando, nihil arte invenis, nihil arte diſponis, nihil arte reſolvis & retexis, Analyſis Logicæ ad omnium diſputationum, vel ſcriptarum, vel dictarum confirmationem & illuſtrationem, deindé geneſis ad effectionem ſimilium, vel etiam præſtantiorum operum adhibenda eſt; ut docet Analyticus magiſter: ut Ariſtoteles ipſe vivus, ſicut jam ſæpe dixi, exercuit: Tu omnium ejuſmodi exemplorum analyſim contemnis, geneſim ſimiliter deſpicis. Analyticus author docet, aliam eſſe ſcientiam univerſalem, aliam actu: illáque inſtructum, hac privatum, falli poſſe: imó qui actu ſcientiam habeat, hunc ſimpliciter & abſoluté ſcire dicit: Tu contrá totam logicam facultatem in ejus univerſalibus præceptis, in ſcholaſtica & inerti de iis altercatione conſtituis: analyſeos aut geneſeos uſum ſcribendo dicendóve nullum exquiris. Ergo doctoris Analytici, imó Ariſtotelis judicio, culpa & ignavia noſtrarum ſcholarum damnatur; quæ nullum Logicæ artis uſum, nullam exercitationem niſi in clamore de præceptis intelligit & ſuſcipit. At ſi quid in toto Organo logico, Ariſtotelis nomine dignum eſt, hæc monitio eſt: & tamen inventi ſunt Ariſtotelici nempe judices, á quibus damnaremur, quód iſtam Ariſtotelicam logicæ exercitationis induſtriam & diligentiam amaremus & imitaremur. Phormioni videlicet, quám Hannibali ſimiles eſſe malunt. Phormio enim, ut Catulus apud Ciceronem ait, cúm Hannibal Carthagine expulſus, Epheſum ad Antiochum veniſſet exul; proque eo, quód ejus nomen erat magna apud omnes gloria, invitatus eſſet ab hoſpitibus ſuis, ut eum quem dixi, ſi vellet, audiret: cumque is ſe non nolle dixiſſet; locutus eſſe dicitur homo copioſus aliquot horas de imperatoris officio, & de omni re militari: Tum cúm

„ cæteri, qui illum audierant, vehementer eſſent delectati, quærebant ab Hannibale quidnam ille ipſe de illo philoſopho judicaret: Hîc Pœnus non optimé græcé, ſed tamen liberé reſpondiſſe fertur: Multos ſe deliros ſenes ſæpe vidiſſe, ſed qui magis quám Phormio deliraret, vidiſſe neminem. Neque mehercule injuria: Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit, quám Hannibali, qui tot annos de imperio cum populo Romano, omnium gentium victore certaſſet, græcum hominem, qui nunquam hoſtem, nunquam caſtra vidiſſet: nunquàm denique minimam partem ullius publici muneris attigiſſet, præcepta de re militari dare? Hæc Catulus. Phormiones igitur quidam nobis homines hi fuerint, ſine uſu, ſine experientia rerum; & inertiæ atque pigritiæ ſuæ velut authorem Ariſtotelem facient. At ipſe (ſi is eſt tamen Ariſtoteles) vel in hoc Organo iſtam calumniam á ſe deteſtatur: omnia præcepta Logicæ artis ab experientia deducenda, omnia ad analyſim, ad omnis generis vel ſcriptam, vel dictam diſputationem examinandam referenda præcipit: quique ethicum illud ſuum „ maximé ſibi propoſuerit, Neque ſané quid virtus ſit, intelligere ſatis eſt: ſed ut habeamus & utamur, eſt enitendum. Quamobrem ex Organo logico, quæ Ariſtotelicæ philoſophiæ, quæ veræ Logicæ principiis convenient, ad veram Dialecticam referamus: reliqua inutilia, in Organo ipſo logico relinquamus: Neque tamen Analytica priora de bibliothecis ejiciamus; ſed potiús ut conſtet, unde materies operis noſtri ſumatur, conſerventur ad vetuſtatis & originis authoritatem: ut Varro, Priſcianus, Feſtus, Diomedes conſervantur: quámvis non eorum libri, ſed ars ex illis educta, & ad uſum conformata, pueris proponatur. Denique principia Ariſtotelis de materia artis, deque forma artis teneamus, omniaque iis conſentanea probemus, contraria tollamus.

P. RAMI

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER IX.

In tertium Analyticum, ſeu in primum poſteriorum analyticorum.

DUAS partes eſſe artis logicæ, liber ſecundus diſſeruit: topicam, in inventione argumentorum, id eſt mediorum, principiorum, elementorum (ſic enim nominantur in Organo) & analyticam, in eorum diſpoſitione. Topicæ partis multas adhuc artes, in Porphyrio, Categoriis, Interpretatione, prioribus Analyticis, ut in inventione medii, ut in capite de diviſione notavimus: multas deinceps etiam in poſteriorib. Analyticis notabimus. Analyticę prima pars eſt in enuntiatione, de qua in Interpretatione: ſecunda in ſyllogiſmo, de qua prioribus Analyticis: tertia eſt in methodo, de qua jam in his poſteriorib. Analyticis. Fieri veró poteſt, ut vel in arte & doctrina tota, omnes res inventę ſint, ſint etiam æſtimatæ & judicatæ enuntiati vel ſyllogiſmi judicio, ut logica vel topicæ inventionis vel analytici enuntiati & ſyllogiſmi nil præterea jam ſit opus: ſic tamen mediæ primis atque utræque poſtremis confuſæ & conturbatæ, ut artis & doctrinæ ſpecie & forma nihil poſſit eſſe diſſimilius. Ergo ad hanc confuſionem tollendam, methodus artificioſa quæritur; de qua in Porphyrio & Categoriis diximus: quę γενικώτατον generaliſſimū primo, ὑπάλληλα ſubalterna medio, εἰδικώτατα ſpecialiſſima poſtremo loco diſponat: cujus ſi qua in Organo logico doctrina eſt, ea certé eſt in Analyticis poſterioribus: at Ariſtoteles hîc videtur neque nominatim, neque de induſtria ſibi propoſuiſſe hanc methodum, atque hanc univerſam totius artis & diſciplinæ ſeriem, tanquam perpetuam longioris cujuſdam catenæ continuationem: ſed ſyllogiſmum in quæſtione, quamobrem eſt, propriæ affectionis per cauſſam primam & immediatam demonſtrativum, ejus catenæ velut annulum quendam ſæpius in ſeſe replicatum; ex quo ſcientia omnis efficiatur. Sic enim Ariſtoteles ſyllogiſmum illum, velut unicum omnis artis ac ſcientiæ

artificem & magiſtrum dicere videtur:& certé duorum Poſteriorum primo toto nihil niſi demõſtrationis nomen auditur, ſecundo etiam laté celebratur. Quod ſi ita ſit, ut eſſe tota analyſis accuraté retexta indicat,& interpretes affirmãt;certé philoſophus in philoſophiam monſtrum horrendum induxit,ut artium & ſcientiarum formandarum artem fingeret,cujus in artibus & ſcientiis ipſis exemplum nullum unquam animadvertiſſet,imó cúm per naturã nullum eſſe poſſit, nullũ animadvertere potuiſſet.Etenim neq; materia,neq; forma talis ſyllogiſmi ulla eſt;neq; omnes artes & ſcientiæ é tali vel argumento vel ſyllogiſmo conſtruuntur. Nam cauſſam quamobrem homo ſit γελαςικὸς natus ad ridendum,non potiús reddideris,quám quamobrem ſit λογικὸς natus ad ratiocinandũ.Organa fortaſſe ut rationis, ſic riſus, in humano corpore repenentur: at quamobtem hoc in homine potiús inſit,quám in alio animante,qui requiret,nihilo plus faciat quám ſi quæreret,quamobrem homo ſit potiús homo quám beſtia : & quidem Ariſtoteles ipſe per ſe ineſſe proprium ſubjecto 4 & 7 c.1.l. affirmat,neq; in totis duobus apodicticæ ſuæ libris ullam ejuſmodi cauſſam niſi ineptam & ridiculam philoſophus afferre potuit.Quare materies demonſtrationis Ariſtoteleę nulla eſt: nulla item eſt forma. Nam ſi cauſſæ ejuſmodi proprietatum omnium ante oculos eſſent : attamen é tali quæſtione διότι quamobrem,ut Ariſtoteles appellat,ſyllogiſmus nullus exiſteret.Quæſtio enim τίἐςι quid eſt,ἀσυλλόγιςος eſt,& ſolo νοητικῷ judicio judicatur: & quæſtio διότι quæſtioni quid eſt affinis, ἀσυλλόγιςος item eſt,& ſolo νοητικῷ judicio judicatur, ut ſecundo apodicticæ libro novem primis capitibus ampliſſimé perſpicietur. Quaptopter Ariſtoteleæ demonſtrationis ut materia,ita forma nulla eſt;& é triginta exemplis quæ totis duobus libris Ariſtoteles attulit, nullum prorſus Ariſtoteleæ demonſtrationi accommodatum eſt. Neq; veró ſyllogiſmus eſt judex artium ſcientiarumque omnium, ut Ariſtoteles hîc ſomniavit. Eſt enim Ariſtoteli ipſi judicium νοητικὸν ſyllogiſmo prius, quo docet judicari definitiones,diſtributiones,omnesque per ſe manifeſtas enuntiationes. Atqui hoc judiciũ genere totæ artes, Grammatica ,Rhetorica,Logica,Arithmetica etiam,á nobis informata eſt,& informandam eſſe,Scholæ Arithmeticæ declarabunt:totæ inquam artes illæ,ſicuti reliquæ

quæ omnes, exceptis (non totum, ſed partem quandam) geometricis, *νοητικῶ*, nō ſyllogiſtico judicio judicãtur. Et quidem in Geometria & in Geometriæ ſubalternis artibus, definitiones, diſtributiones, principiaque omnino omnia *νοητικῶς* etiam judicantur: ſed pleraque præcepta propter reconditam rerum obſcuritatem ſyllogiſmi neceſſitate addicenda & concludenda ſunt: Neque tamen tum ſyllogiſmus eſt quęſtionis *διότι*, ſed *ὅτι*: neque de proprietate, neque ex immediata cauſſa tantúm, ſed de quibuſlibet obſcuris enuntiatis, & é quali bet argumenti geometrici ſpecie. Quin ſi argumentorum in totis geometricis genera ſubducantur, comparata & oppoſita plurima reperientur. Atque hi geometrici ſyllogiſmi, ſunt in toto corpore artis, tanquam ſurculi é primis illis *νοητικῶ* judicio conceptis radicibus ſuccreſcentes & exorti. ſic plurima per totam Geometriam ſpecialia *πορίσματα*, ex aliquo uno generali theoremate ſunt aſſumpta: ſic non pauca in ſuo quæque genere prima, ex variis tamen ſtirpibus promiſcué fruticantia. Hic ſolus (inquam) in totis geometricis ſyllogiſmus eſt: ac licet in toto artis contextu, antecedentia ſpecialium conſequentium cauſſæ ſint; tamen ſyllogiſmi cujuſque argumenta, quæſtionis extremis comparata, cauſſæ non ſunt (ut falſó putavit Ariſtoteles) perpetuæ: oppoſita (ut dixi) & comparata, longé plurima ſunt & frequentiſſima. Fidem affirmationis hujus graves & diuturnæ vigiliæ cúm in cæteris diſciplinis, tum in geometricis ipſis artibus accuraté ſeveréque retexendis, in conſtituenda Geometriæ legitima ſpecie ac forma, in refellendis & convincendis infinitarum obſcuritatum elenchis, totiſque mathematicarum Scholarum meditationibus, fidem primúm nobis fecerunt, deinde diſcendi cupidis facient. Quamobrem ſi demonſtratio artium & ſcientiarum, intelligatur ipſarum inſtitutio & informatio, quæ ſtudioſæ diſcendi juventuti tradendæ ſint; non eſt ad ſyllogiſticum judiciũ aſtringẽda; cúm plurimę maximęq; partes ſimpliciores, illo *νοητικῶ* judicio judicentur: Sed minimé omnium ad ſyllogiſmum Ariſtotelis demonſtrativum; qui nuſquam omnino fit. Hæc totis Europæ ſcholis philoſophi cúm ſic á nobis confirmari audirent; non conſiderarent, utrúm vera dicerem; ſed prodigioſas theſes exercendi ingenii gratia á nobis declamari ſibi perſuaderunt. Unus in orbe Chriſtiano

Cardanus,vir,in mathematicis præcipué diſciplinis(quę talem demonſtrationem,ſi ulla uſquam fuiſſet, habituræ eſſent)verſatiſſimus,id accuraté conſideravit & obſervavit. Neſcio(in-
» quit quodã Dialecticæ ſuæ loco) quorſum ſuam illam tot con-
» ditionibus celebrem demonſtrationem Ariſtoteles induxerit,
» cujus nullum apud homines exemplum poteſt inveniri. Hic vir unus,tantam Logici alioqui mirabilis ἀλογίαν perſpexit & publicavit. Quid igitur? ſi tantum in his libris ſophiſma eſt, cur eos tibi explicandos propoſuiſti? Humanitatis ſtudio moveor,ut tot homines tot ſæculis populisque tam fœdo commento deceptos, pro mea facultate ſublevem. Deinde in iſto philoſophico Ariſtotelis furore neſcio quo, magna quædam & admiranda velut oracula comperio, propter quæ Ariſtotelis ingenium admiror & ſuſpicio,& iſtos libros conſiderandos ſuſcipio. Etenim de poſterioribus Analyticis,hæc logica documenta deducuntur: Scientiarum atque artium omnium materies & inventio eſt ex cauſſis, effectis, ſubjectis,adjunctis: unde rerum definitiones, diſtributiones ,explicationes denique & propoſitiones omnes fiant: é quorum etiam & oppoſitis & comparatis quædam aliquando aſſumuntur. atque hęc inventionis; non tamen hîc propriæ (ut jam diſſerui)ſed omnino rerum omnium communis. E diſpoſitionis autem partibus ,enuntiationis ars quædam iteratur, ſed in-primis νοητικὴ in artificioſis & ſcientificis enuntiatis apodictica declaratur: ut enuntiata ex illis argumentis ſint,omninoque & neceſſarió vera,ut homogenea, ut propria,generalia generaliter propoſita: ſyllogiſmi nulla nova Logica inſtituitur: ut manifeſta ſint ideo quorundam deliria , qui docent atque affirmant, propriam inventionis apodicticæ,propriamque judicii apodictici Logicam in his duobus libris inſtitui. Methodus veró & collocatio tota definitionum,diſtributionum, propoſitionum denique omnium comprehenditur, quæ ab univerſalibus & generalibus , id eſt naturâ prioribus & notioribus,ad ſingularia & ſpecialia procedat: ex omnibus γενικώτατον primo, ὑπάλληλα medio, εἰδικώτατα poſtremo loco ſtatuat: quæ tamen methodus, etiam communis ſit rerum contingentium, nec in artem cadentium. Hæc (inquam)logica documenta ex iis libris eruo,& ab Ariſtotele tanquam aliquo vate , ſacratioribus philoſophiæ muſis afflato, hæc oracula ſic

eſſata

effata effuſaque in eam partem accipio, in quam optimam accipi poſſint. Cogitavit Ariſtoteles, ſyllogiſmum eſſe artificem artium, & doctorem ſcientiarum omnium; ideoque omnia tractandarum artium ſcientiarumque inſtrumenta ſyllogiſmo alligavit. Error Ariſtotelis ingens ille quidem eſt: At Ariſtotelis ingentior ea laus eſt, quód omnium artium ſcientiarumque interea materiam formamque deſcripſerit & propoſuerit. Quapropter legitima artium ſcientiarumque demonſtratio & inſtitutio, erit in artificioſæ & ſcientificę materię per ſe manifeſtæ definitione, diſtributione, ab inſignibus exemplis illuſtratione: aut ſi obſcuræ & dubiæ veritatis fuerit, in ſyllogiſtica aſſertione & concluſione: denique in methodica partium omnium collocatione & conformatione; ut qui hæc omnia in docendis diſciplinis accuraté præſtiterit, is diſciplinarum idoneus magiſter, verus interpres, legitimus doctor & demonſtrator habeatur. Hæc nova erũt & mirabilia in illa Cimmeriarum tenebrarum caligine educatis: attamen ubi lucem reſpexerint, jucunda, ut ſpero, & grata accident. Si me rogares, quomodo liberales artes bene vel loqui vel eloqui poſſes; reſponderem, ſi Grammaticæ etymologiam in verbis ſingulis, ſyntaxim in conjunctis; ſi Rhetoricæ elocutionem in tropis & figuris, pronuntiationem in voce & geſtu adhiberes. Ita ſi roges quomodo poſſes artes eaſdem bene diſputare, docere, demonſtrare: reſpondere debeam, ſi logicam inventionem in ipſarum natura qualitateque tota, ex cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, cæteriſque argumentis pervidenda: ſi diſpoſitionem in eadem vel νοητικῷ enuntiati, vel ſyllogiſtico concluſionis judicio ęſtimanda & judicanda, univerſa tandem ordinanda ab initio per media ad extrema exerceas. Ut enim illa grammatica & rhetorica, ita hæc logica opera ſunt. Quæ cúm ita ſint; nihil authoritate hominis cujuſquam moveamur; utilitatem artium ac dignitatem, ante oculos propoſitam habeamus. Maxima in his libris Ariſtotelis ſophiſmata ſunt; ſed & maximis ſophiſmatis maxima φιλοσοφήματα ſunt oppoſita.

Hæc ſumma eſt quadraginta quinq; capitũ, quæ ſummatim nobis initio ſecernenda & ſubducenda ſunt: ſuis veró locis poſtea copioſiús ſingula diſſeremus. Ariſtoteles totam Logicam ad quæſtionis certa genera retulit. Ergo ſecundi libri capita duo ſunt, primum & ſecundum, de generibus & diffe-

rentiis quæſtionum,inutilia,ut 2.l. Schol. demonſtratum jam eſt: nihil enim ad inveniendam aut diſponendam ſcientiam attinent: propterea nihil horum in Dialectica habemus. De cauſſis & effectis capita ſunt decem: ſecundi vndecimum de quatuor cauſſarum generibus,item duodecimum,decimumtertium & decimumſeptimum, de conſecutione & circulo cauſſarum & effectorum: primi libri ſex capita, primum & ſecundum de prænotione & perſpicuitate cauſſarum; decimum, quód ex cauſſis primis ſcientia fiat διότι, contrá ſit ὅτι. viceſimi tertii duæ partes, quód ſcientia διότι καὶ ὅτι, præſtantior ſit, quám ὅτι tantúm: item quód ejuſdem rei propter varias cauſſas multiplex ſit demonſtratio: tum capite viceſimo ſexto & ſeptimo, quia rerum vel ex cauſſis vel non cauſſis cognitio, diverſos animi affectus faciat, ideoque ὁ νοῦς, ἡ ἐπιστήμη, ἡ δόξα, φρόνησις, τέχνη, σοφία, ἀγχίνοια: intelligentia, ſcientia, opinio, prudentia, ars, ſapientia, ſagacitas diſtinguitur. ſic in cauſſarum diſceptatione (quarum generalis cognitio, logicæ inventionis erat propria, uſus hic & alibi communis) decem capita conſumpta, & nomine principii de theſi, axiomata & ejuſmodi cæteris, multa varié diſperſa. Cauſſarum & effectorum definitio, partitio, uſus,in Dialectica noſtra retinetur; cætera inutilia, tanquam non Ariſtotelica, rejiciuntur. De ſubjectis & adjunctis ſeparatim nullum caput eſt inſtitutum: ſæpe tamen nominatur γένος ὑποκείμενον, genus ſubjectum, item πάθημα, πάθος, συμβεβηκὸς καθ' αὑτὸ, affectio, accidens per ſe; quod effectum vel adjunctum eſt. Subjecti locum nominatim; accidentis etiam, ſed nomine adjunctorum vel effectorum, tenemus; quia tota hæc Logica de cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, communis eſt, ut dixi. De conditionibus autem cauſſarum, effectorum, ſubjectorum, adjunctorum, ut ἐπιστημονικὰ, ſcientifica ſint, longiſſima & prolixiſſima oratio eſt, primúm in tribus notis, κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθ' ὅλου πρῶτον, de omni, per ſe, univerſaliter primum, caput eſt quartum: κατὰ παντὸς, neceſſarium & univerſale: καθ' αὑτὸ, συγγενὲς ἢ ἁπλῶς, ἢ πῇ, cognatum, familiare, & ex eodem genere, atque omnino (ut hoc verbo utar) ſyngeneum & homogeneum, aut omnino, aut modo quodam: καθ' ὅλου πρῶτον, proprium ſignificat, & quod cum re convertatur. Separatim

paratim veró de notis ſingulis capita ſunt quatuordecim, de nota κατὰ παντὸς decem ſunt. Omnes ſcientias ex neceſſariis conſtare, totum caput ſextum primi libri diſſerit: univerſale oriri á ſenſibus decimumquartum primi & deciműoctavum ſecundi docent: undecimum primi diſputat, primam figuram præſtare cæteris, quia concludat univerſale affirmatum: deinde viceſimo, viceſimoprimo, viceſimoſecundo ejuſdem primi, contenditur, univerſale præſtare ſingulari, affirmatum negato; & de negatis, quod oſtendat, quám quod cogat ad impoſſibile. Viceſimoquarto, duo contraria notæ κατὰ παντὸς conſectaria ponuntur, Scientia conſtat ex neceſſariis & univerſalibus: non igitur ex fortuitis, non igitur é ſingularibus. Poſtremó, quia ſcientia eſt univerſalium & neceſſariorum, duodecimo & decimotertio quæſtio eſt ampliſſima, quomodo in prima & ſecunda figura contrario genere fallamur: non autem in tertia; quia nil univerſale concludat. Ita quod ad artes inſtituendas ſuo nomine ſatis ſuperque clarum & manifeſtum fuerat, Artes & ſcientiæ conſtant é neceſſariis & univerſalibus regulis & decretis, id tam verboſé decem capitibus agitatum eſt. Ad notam καθ' αὐτὸ, tria capita feré referuntur, ſeptimum, octavum, nonum primi; quód omnia quæ ſunt in artibus comprehenſa, ſunt ſyngenea, ut in Arithmetica numeri tantúm, eorumque genera, differentiæ, ſpecies, proprietates: in Geometria magnitudines tantúm, earumque genera, differentiæ, ſpecies, proprietates: non autem arithmetica geometricé, nec geometrica arithmeticé doceantur: nec in arithmeticis quicquam ἀνάριθμον, nec in Geometria quicquam ἀγεωμέτρητον miſceatur: denique ſyngenia ſervetur. Hoc præceptum ſingulare: ſed tribus feré verſiculis dici potuerat, quod eſt tribus capitibus, valde neſcio qua tautologia, ut ſuo tempore dicetur, coagmentatum: iteratum etiam multis poſtea locis & inculcatum, ut primi capite decimonono, viceſimotertio. Ad notam καθ' ὅλυ πρῶτον, caput quintum primi relatum eſt, quo docemur, rerum affectiones ſuis quaſq; locis, non generalem cũ ſpecie, non ſpecialem cum genere, ſed τῷ γένει ὁμογενὲς, τῷ εἴδει ὁμοειδὲς πάθημα copulandum: denique proprias affectiones, propriis & ſuis ſubjectis attribuendas eſſe. Ita ſunt adhuc viginti ſeptem capita conſumpta ad

cauſſarum,effectorum,ſubjectorum, adjunctorum ſcientificam naturam & qualitatē declarandum; quam ipſam in Dialectica noſtra propoſitionis judicio ſubjicimus: tot altercationes otioſas & inutiles,ut Ariſtotelicis principiis contrarias, rejicimus. Capita ſuperſunt octodecim, quorum ſunt octo confuſiſſimé continuata,tertium,quartum,quintum, ſextum, ſeptimum,octavum,nonum,decimum ſecundi,de definitionis, diſtributionis,demonſtrationis differentia; quód illæ ſint τῆς ὐσίας, hæc παθημάτων τῶν καθ᾽ αὑτά: in quo manifeſté deprehendetur inſomnium illud ſyllogiſticę demonſtrationis: quid definitio,quæ definitionis genera & ſpecies. de definitione etiam jactata ſunt illa ſecundo capite primi & ſeptimo, quód definitio principium ſit,non enuntiatio: quod demonſtrationis principium, aut concluſio, aut demonſtratio theſi differens. decimumquartum & decimumquintum ſecundi de definitione,& decimumſextum de diſtributione, commodiora ſunt. Solidam definitionis & diſtributionis doctrinam inſtitutionibus dialecticis complectimur, quia tota communis eſt: argutias Ariſtotelicis principiis alienas omittimus. Capita ſeptē reliquā,ſunt vanitatis prorſus admirādæ, περὶ τῆς ἀπειρίας καὶ κοινωνίας τῶν ἀρχῶν, de infinitate & communione principiorum: an infinita ſint,quæritur tertio,decimoquinto,ſexto,ſeptimo,octavo, nono primi: de communione,an omnium ſyllogiſmorum communia ſint & eadem principia, diſſeritur viceſimoquinto primi: tanta oratione problema productum, quod ex analytica lege nullum in his libris eſſe debuerat: quia ſubjectum genus,ut cętera principia artium,ponendum & ſumendum, non diſputandum ſit,ut poſtea nos Ariſtoteles ipſe docebit. quare tantæ contentionis nihil retinemus. Atque hæc omnia inventionis ſunt: diſpoſitionis autem ad judicandum, Analytica poſteriora nullam manifeſtam doctrinam,& de induſtria propoſitam habent,exceptis illis pauculis de conditionibus ſcientifici enuntiati, deque methodo. Methodus autem & collocatio atque forma tota,ut præſtantiſſima diviniſſimaque in tota arte pars eſt,ita fuit inſigni & illuſtri ratione definienda & proponenda & declaranda. At primo & ſecundo capite libri primi, vix duobus punctis ab Ariſtotele aliud agente notata eſt. Ergo in capitibus quadraginta quinque duorum librorum, videmus quàm multa ſint ab Ariſtotele vel conficta

vel

vel collecta, quàm pauca ſint ad Ariſtotelicum docendæ ſcientiæ uſum neceſſaria, homogenea, propria: quanta doctrinæ perturbatio propoſita. Tota illa de cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, de diſtributione, definitione, Logica communis eſt: judicii vel in enunciato vel in ſyllogiſmo, vel in methodo, exceptis tribus ſcientificis notis, nulla propria hîc doctrina eſt: temeritasque inſignis eorum proditur, qui confirmant, in apodicticis peculiarem quandam & invẽtionis & judicii Logicam inſtitui. Quamobrem duobus his ſcholarum libris, propoſitum eſt nobis, tam multa ab Ariſtotele collecta, ex Ariſtotelis principiis & indubitatis judiciis fundere: aurumque illud Ariſtotelicum & legitimum, quod ſelegimus, tã multis nugis non Ariſtotelicis involutum evolvere. Hæc enim aurea illa documenta ſunt, ad Grammaticã, Rhetoricam, Logicam, Arithmeticam, Geometriam, & quamvis diſciplinam ea via & ratione inſtituendũ, qua facilè & diſcatur & exerceatur: quæ duæ artis cujuſvis laudes primæ ſummæque ſunt. Quamobrem in duobus Analyticis capita convertemus, in quibus ſolidioris illius doctrinæ aliquid erit. In cæteris, Academiæ noſtræ legem ſequemur; nec ad verbum, ſed de pũcto in punctum (ut ipſa loquitur) præcipuas ſententias exequemur: nec à ſcholaſticis verbis, etiam parum-Latinis (modò quod agetur apertè ſignificantibus) interdum refugiemus: uni perſpicuitati, quoad verbis licebit, inſerviemus.

INSCRIPTIO ET DIVIſIO ANALYſEOS.

Hic liber vulgò inſcribitur, Analytica poſteriora. De cujus nominis ratione commodius fuit dicere Analyſi priore; ut Analyſis non aliud eſſet Ariſtoteli, quàm Logicis recentioribus κρίσις, judicium; & Analytica veluti κριτικὰ nominari, quia judicium maximè analyſi fiat: & inſcriptionem appellationemque Analyticω̃n, ut Ariſtotelis eſſe dixeris priorum certe & poſteriorum diſtinctionem non eſſe, ſed interpretum; qui ſibi in logicis iſtam licentiam permiſère, ut hos libros pro ſuo arbitratu appellarent & dividerent & explicarent: ut Ariſtotelis perſæpe neque librorum

cauſſarum,effectorum,ſubjectorum, adjunctorum ſcientificam naturam & qualitatē declarandum; quam ipſam in Dialectica noſtra propoſitionis judicio ſubjicimus: tot altercationes otioſas & inutiles,ut Ariſtotelicis principiis contrarias, rejicimus. Capita ſuperſunt octodecim, quorum ſunt octo confuſiſſimé continuata,tertium,quartum,quintum, ſextum, ſeptimum,octavum,nonum,decimum ſecundi,de definitionis, diſtributionis,demonſtrationis differentia; quód illæ ſint τῆς ὐσίας, hæc παθημάτων τῶν καθ' αὑτά: in quo manifeſté deprehendetur inſomnium illud ſyllogiſticę demonſtrationis: quid definitio,quæ definitionis genera & ſpecies. de definitione etiam jactata ſunt illa ſecundo capite primi & ſeptimo, quód definitio principium ſit,non enuntiatio: quod demonſtrationis principium, aut concluſio, aut demonſtratio theſi differens. decimumquartum & decimumquintum ſecundi de definitione,& decimumſextum de diſtributione, commodiora ſunt. Solidam definitionis & diſtributionis doctrinam inſtitutionibus dialecticis complectimur, quia tota communis eſt: argutias Ariſtotelicis principiis alienas omittimus. Capita ſeptē reliquâ,ſunt vanitatis prorſus admirādæ, περὶ τῆς ἀπειρίας καὶ κοινωνίας τῶν ἀρχῶν, de infinitate & communione principiorum: an infinita ſint,quæritur tertio,decimoquinto,ſexto,ſeptimo,octavo, nono primi: de communione,an omnium ſyllogiſmorum communia ſint & eadem principia, diſſeritur viceſimoquinto primi: tanta oratione problema productum, quod ex analytica lege nullum in his libris eſſe debuerat: quia ſubjectum genus,ut cętera principia artium,ponendum & ſumendum, non diſputandum ſit,ut poſtea nos Ariſtoteles ipſe docebit.quare tantæ contentionis nihil retinemus. Atque hæc omnia inventionis ſunt: diſpoſitionis autem ad judicandum, Analytica poſteriora nullam manifeſtam doctrinam,& de induſtria propoſitam habent,exceptis illis pauculis de conditionibus ſcientifici enuntiati, deque methodo. Methodus autem & collocatio atque forma tota,ut præſtantiſſima diviniſſimaque in tota arte pars eſt,ita fuit inſigni & illuſtri ratione definienda & proponenda & declaranda. At primo & ſecundo capite libri primi, vix duobus punctis ab Ariſtotele aliud agente notata eſt. Ergo in capitibus quadraginta quinque duorum librorum, videmus quàm multa ſint ab Ariſtotele vel confictæ

vel

vel collecta, quàm pauca ſint ad Ariſtotelicum docendæ ſcientiæ uſum neceſſaria, homogenea, propria: quanta doctrinæ perturbatio propoſita. Tota illa de cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, de diſtributione, definitione, Logica communis eſt: judicii vel in enunciato vel in ſyllogiſmo, vel in methodo, exceptis tribus ſcientificis notis, nulla propria hîc doctrina eſt: temeritasque inſignis eorum proditur, qui confirmant, in apodicticis peculiarem quandam & invẽtionis & judicii Logicam inſtitui. Quamobrem duobus his ſcholarum libris, propoſitum eſt nobis, tam multa ab Ariſtotele collecta, ex Ariſtotelis principiis & indubitatis judiciis fundere: aurumque illud Ariſtotelicum & legitimum, quod ſelegimus, tã multis nugis non Ariſtotelicis involutum evolvere. Hæc enim aurea illa documenta ſunt, ad Grammaticã, Rhetoricam, Logicam, Arithmeticam, Geometriam, & quamvis diſciplinam ea via & ratione inſtituendũ, qua facilè & diſcatur & exerceatur: quæ duæ artis cujuſvis laudes primæ ſummæque ſunt. Quamobrem in duobus Analyticis capita convertemus, in quibus ſolidioris illius doctrinæ aliquid erit. In cæteris, Academiæ noſtræ legem ſequemur; nec ad verbum, ſed de pũcto in punctum (ut ipſa loquitur) præcipuas ſententias exequemur: nec à ſcholaſticis verbis, etiam parum-Latinis (modò quod agetur apertè ſignificãtibus) interdum refugiemus: uni perſpicuitati, quoad verbis licebit, inſerviemus.

INSCRIPTIO ET DIVISIO ANALYSEOS.

Hic liber vulgò inſcribitur, Analytica poſteriora. De cujus nominis ratione commodius fuit dicere Analyſi priore; ut Analyſis non aliud eſſet Ariſtoteli, quàm Logicis recentioribus κρίσις, judicium; & Analytica veluti κριτικὰ nominari, quia judicium maximè analyſi fiat: & inſcriptionem appellationemque Analyticῶn, ut Ariſtotelis eſſe dixeris priorum certe & poſteriorum diſtinctionem non eſſe, ſed interpretum; qui ſibi in logicis iſtam licentiam permiſère, ut hos libros pro ſuo arbitratu appellarent & dividerent & explicarent: ut Ariſtotelis perſæpe neque librorum

tituli, neq; diviſiones, neq; multorum locorum ſententiæ eſſent. Capitum veró diviſionem, licet (ut antea dixi) á Latinis non ſatis accuratè factam, tamen hîc ſequemur, ut cum cæteris editis libris noſtra quoq; editio hac in re cōſentiat.

PRIMUM CAPUT.

OMnis doctrina & omnis diſciplina ratiocinativa, ex antecedēte fit cognitione: manifeſtū veró id conſiderantibus in omnibus. Etenim mathematicæ diſciplinæ hunc in modum concluduntur, & aliarū unaquæq; artiū. Similiter veró & circa rationes tū quæ per ſyllogiſmos, tū quæ per inductionē concluduntur. utraq; enim per antecognita efficiunt doctrinam. Illæ enim ſumētes velut ab intelligentibus, hæ veró monſtrantes univerſale, quia manifeſta ſingularia ſint: ſimiliter etiā rhetoricæ rationes perſuadent. Aut enim per exempla, quod eſt inductio: aut per enthymemata quod eſt ſyllogiſmus.

Primo capite tria ſunt, Omnem cognitionē ratiocinativam fieri ex præcedente cognitione; eaq; duplici, rerum & verborū: ſed rerū generaliū, unde ſpeciales diſcantur. Primæ partis problema eſt, quód omnis ſcientia ratiocinativa fiat ex prænotione: ad quod probandū, ſpecies inducuntur, tū univerſæ, ut diſciplinæ mathematicæ, ut artes reliquæ; tū ſingulares, ut ſyllogiſmus, inductio, enthymema, exemplū. In mathematicis ſcientiis, in reliquis artibus, in omnib. argumentationibus, ſyllogiſmis, inductionibus, enthymematis, exemplis, ratiocinativa ſcientia fit ex antecedēte cognitione. Ergo omnis ratiocinativa ſcientia, fit ex antecedente cognitione. *Ratiocinativa.*] Græcé eſt διανοητικὴ, & á Themiſtio & Philopono poſitū putatur ad differentiā τῆς αἰσθητικῆς, ſenſitivæ. Μὴ θορυβείτω δὲ ἡμᾶς, τὰ δι' αἰσθήσεως γινωσκόμενα, ἐφ' ὧν οὐδὲν προγινώσκειν ἀνάγκη· οὐ γὰρ διὰ μαθήσεως τὰ τοιαῦτα, οὐδ' ἐκ μεθόδου λογικῆς
„ παραγίνεται· Ne veró nos cōturbēt, quæ ſenſu cognoſcūtur, in
„ quib. nulla notio neceſſarió præcedit: non. n. diſcuntur hęc via

ratio-

rationéve logica, ait Themiſtius. Philoponus eódẽ tendit. θαυ- “
μασίως δὲ προσέθηκε τὸ, διανοητικὴ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς αἰ-
σθητικῆς γνώσεως· Mirificé veró addidit illud (διανοητικὴ) ad dif “
ferentiã ſenſitivę cognitionis. Uterq; legerat in Philoſophia A- “
riſtotelis, διάνοιαν interdũ & αἴσθησιν opponi: & hæc illis erro-
ris cauſſa fuit. At uterq; ſi logicũ uſum in logicis, & analyſim lo
gicã in Analyticis explicandis, vel in hoc ipſo loco adhibuiſſet;
nunquã iſta & ejuſmodi tã multa in Organo logico cõmentus
eſſet. Exemplũ ꝓbat ſingulare ſenſitivũ ex ſingulari ſenſitivo:
ſyllogiſmus, ſingularis & ſenſitivę rei propoſitionem poteſt in
trib. figuris ſingularẽ cõcludere. Ergo etiã locus hic docere ho-
mines hos poterat, τὰ αἰσθητικὰ, διανοητικὰ eſſe. Revolve caput
hujus libri penultimũ, τῆς διανοίας verbũ in eo leges: vide quo-
modo ab his iiſdẽ interpretibus exponatur. á Themiſtio non
exponitur: exponitur autẽ á Philopono ſic: ἡ δὲ διάνοια, τῆς
δόξης ἐστὶν ἐπὶ πλέον, διότι οὐ μόνον ἐπὶ τῶν δοξαστικῶν ἤτοι διαλε
κτικῶν συλλογισμῶν λέγεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποδεικτικῶν· ὅτι
δὲ πάντες κέχρηνται τῇ διανοίᾳ, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν τῇ συλλογιστικῇ
ἀγωγῇ, καὶ οἱ τεχνῖται καὶ αἱ πράξεις, εἴρηται πολλάκις. Διάνοια
latiús patet quã opinio: quia nõ ſolúm in opinabilibus ſeu dia- “
lecticis ſyllogiſmis dicitur, ſed etiã in apodicticis. quód veró o- “
mnes utantur διανοίᾳ, id eſt, ſyllogiſtica deductione, & artifi- “
ces & actiones, dictum eſt frequenter. Hic igitur Philoponus, “
illo Philopono multó ſapientior eſt, cúm διάνοιαν vocat omnẽ
ſyllogiſticam deductionem, ut διανοητικὴν ἐπιστήμην intelliga
mus ſcientiam, quæ ex alio deducitur & efficitur: & νοητικὸν
καὶ διανοητικὸν opponamus, non autem διανοητικὸν καὶ αἰ-
σθητικόν· νοητικὸν indicat αὐτόπιστα, διανοητικὸν enuntiata du-
bia ſyllogiſtico diſcurſu, id eſt ſyllogiſmo pleno, vel imperfe-
cto, ut ſunt Ariſtoteli inductio, enthymema, exemplum. Hinc
perſpici jam poteſt, quod poſtea magis percipietur, quales hi
ſint interpretes, qui verbi præſentem, & Ariſtotelis inductione
monſtratam ſignificationem non viderint. Eſt veró magna
Ariſtotelis ὁμωνυμία in hoc verbo, ſicut in multis aliis: διάνοια
accipitur hoc loco, ut dixi: διάνοια in extremo capite libri ſe-
cundi, ſignificat omnem rationalis animæ facultatem, δόξαν,
λογισμὸν, νοῦν, ἐπιστήμην, opinionẽ, ratiocinationẽ, intellectũ,
ſcientiã. Vide initiũ ſexti in Philoſophia, ubi ἐπιστήμη διανοητικὴ
ſimiliter atq; hîc appellatur. *Doctrina et diſciplina.*] Grecé

eſt διδασκαλία καὶ μάθησις. quæ vix proprié redduntur, Doctrina & diſciplina; quia doctrina & diſciplina, ſignificant integras & totas artes, ut Grãmaticam, Rhetoricam, Logicam: Græca autem, διδασκαλία καὶ μάθησις, ſignificant quicquid docetur & diſcitur, ſive tota ſit ãrs, ſive particula quædam artis, ut ſyllogiſmus, enthymema, inductio, exemplum: ſive definitum ex definiti ratione, ſive totum ex partibus, ſive quidvis aliud ex alio, διδασκαλία καὶ μάθησις hîc appellatur. Ergo latinis vocabulis doctrinæ & diſciplinæ, intellige nunc quicquid docetur & diſcitur. *Mathematica.*] Hoc verbũ Themiſtius, item Philoponus refert ad contemplationem, pro λογικαὶ καὶ θεωρητικαὶ, καὶ διὰ λόγου διδάσκουσαι, rationales & contemplativæ, & ratione docentes: ut ſcientiæ mathematicæ ſignificẽt omnes ſcientias, quæ præceptis & theorematis legitimé & logicé doceantur: artium veró nomine ſignificentur artes ſordidæ, quæ magis opere tractantur, quàm præceptis inſtituuntur: quomodo uſurparé videtur Ariſtoteles hoc verbum decimo capite hujus, ubi appellatur ἀστρολογία μαθηματικὴ καὶ ναυτική, mathematica & nautica: item ἁρμονικὴ μαθηματική, καὶ κατὰ τὴν ἀκοήν, harmonica mathematica, & ſecundũ auditum: ſic (inquam) videtur accipi. At cur ita neceſſe ſit hîc intelligi, non video. Imó præſens locus hic indicat, τῶν τεχνῶν, id eſt artium, nomine illiberales artes intelligi non poſſe, quia διδασκαλίας καὶ μαθήσεως nomine in hac inductione comprehendũtur. Hic ſecundus locus indicat de Themiſtio & Philopono, quám ſtudioſi ſuę linguę fuerint, quám in logica analyſi exercitati. *Syllogiſmi.*] Commẽtum eſt ſcholaſticum de quatuor argumentationum generibus, duobus Logicorum, ſyllogiſmo & inductione: duobus Rhetorum, exemplo & enthymemate. De vitio partitionis hujus dictum eſt in priore Analyſi. Omnis argumenti diſpoſitio, ſyllogiſmus eſt: ſi plena, plenus: ſi imperfecta, imperfectus: Syllogiſmus imperfectus, appellatur enthymema: At inductio etiam & exemplum, ſyllogiſmi ſunt imperfecti: ſed inductio & exemplum, potiús argumenti nomina ſunt. Inductio ſignificat argumentũ ex loco diviſionis ſumptum, quo probatur ex partibus totum. Et Ariſtoteles ipſe ſic comprehẽdit libri ſecundi cap. 14. Exemplum, certi generis argumentum nullum eſt: poteſt enim diſſimile, poteſt etiam ſimile eſſe, poteſt eſſe ſpecies, ut aliàs monuimus.

Et

Et hoc commentum aliquod ex illis eſt unum, quod Ariſtoteles é veterum commẽtariis tranſtulit: ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως, ἐπαγωγῆς, ἐμπειρίας, ἱστορίας, á ſenſu, inductione, experientia, obſervatione, id eſt, Ariſtotelicis principiis, non deduxit. Eſt veró multó magis commentitium illud, Oratorum eſſe exempla & enthymemata: Logicorum, ſyllogiſmos & inductiones: tanquam Logicæ partes, regionibus urbis dividantur, aliaq; pars verſetur in foro, alia pars in gymnaſio: non diſcatur autem in gymnaſio & exerceatur, quod ſerió poſtea tractandum ſit in foro. Denique partitionem hanc, quia principiis Ariſtotelicis, experientiæ & uſui, non convenit, non probo. Refer ad principia Ariſtotelica, ad uſum & experientiam: reperies in Cicerone & Demoſthene plenos ſyllogiſmos, plenas inductiones non minús frequentes, quám in Platone & Ariſtotele. Hanc probationem ex Ariſtotelis principiis, ſenſu, inductione, obſervatione, experientia cúm in poëtis, oratoribus, philoſophis multos jam annos publicé prælegendo confeci, tum notatam & teſtificatam in octo Ciceronis orationib. propoſui. Translatitium igitur hoc diſcrimen eſt, non Ariſtotelicum. Ergo prima pars eſt capitis hujus, Omnis διανοητικῆς ſcientiæ cauſſam eſſe πρόγνωσιν quandam, ut interpretes appellant, & πρόληψιν, id eſt, prænotionem & anticipationem, ut Cicero loquitur. Secunda pars ſequitur, quæ diviſionem προγνώσεως continet: aliam rerum eſſe, aliam verborum.

Dupliciter porró neceſſe eſt prænoſcere: in aliis quidem, quia ſunt, priús accipiendum eſt; in aliis veró quod dicitur, intelligendum; in aliis autem utrumq; veluti quod quidem (Omne aut affirmare aut negare, verum) quia eſt: Triangulum veró, quód hoc ſignificat: unitas autem utroq; modo prænoſcenda, & quid ſignificat, & quia eſt. Non enim ſimiliter horum unumquodque manifeſtum eſt nobis.

πρόγνωσις καὶ πρόληψις duplex hîc ſcholaſticis verbis exprimitur, τί καὶ ὅτι, quid & quia: quæ eadem vocat Ariſtoteles in Rhetoricis σαφὲς καὶ πιθανὸν, perſpicuum & probabile: & popularibus Rhetorum verbis utitur in Rhetorica, aridis & ſcholaſticis in Logica: quomodo fortaſſis erãt ii loquuti á qui-

bus iſta transferebat. Sed πρόγνωσις duplex eſt: verborum, quę in omnibus definitionis & definiti, totius & partium, demonſtrationis, demonſtrati, omniſque explicationis & ejus terminorum vocabulis omnino requiritur: deinde rerum πρόγνωσις, quę debet eſſe in definitione ad explicandum quod definitur: in diſtributione ad explicandum quod diſtribuitur: in demonſtratione & quavis expoſitione, ad demonſtrandum & ad exponendum quod quæritur: alioqui nil explicaret. Itaque ſyllogiſmi major & minor propoſitio, ſi demonſtratio in ſyllogiſmum includi poſſet, πρόγνωσιν hanc haberent: item de terminis medius & extremus, ut conſtaret eſſe res iis ſignificatas: Problema quod concluderetur, hanc πρόγνωσιν non haberet: acciperet autem dum concluderetur, ab antecedente: quod idem poſtea capite octavo dicetur: & πρόγνωσις ὅτι, confusé ſignificat hic omnem prænotionem veritatis. Nam ὁμωνύμως poſtea decimo capite hujus, & primo ſecundi hoc verbum uſurpatur, & ὅτι diſtinguitur á διότι. Interpretes hîc labuntur, qui putant has προλήψεις & προγνώσεις, ad ſolam demonſtrationem ſpectare; cúm ſint communes omnis διανοητικῆς ἐπιστήμης. Exempla veró harum προγνώσεων parúm apté poſita ſunt; quaſi etiam trigonum & axioma illud (De quolibet affirmatio aut negatio vera) non perinde requirant utramque πρόληψιν, ut unitas. Capite autem ſecundo clarius erit, principia τῆς διανοητικῆς ſcientiæ, eſſe προγιγνωσκόμενα, præcognita, non ſolúm τί, ſed etiam ὅτι prænotione. *Omne aut affirmare.*] Axioma eſt ἀντιφάσεως, contradictionis, frequenter in Organo citatum: & in Metaphyſicis, multis verbis diſputatur: & de hoc dicetur octavo capite, quomodo in ἀπόδειξιν includatur. Notabunt interea Logicæ artis ſtudioſi: axiomata illa communia omnium artium & diſputationum, logicæ inventionis leges eſſe: & maximas eſſe, quas ſcholæ nominant: eorumque axiomatum alia ad locum contradictionis pertinere, ut hoc: alia ad locum comparationis, ut Quæcunque eidē tertio æqualia ſunt, æqualia ſunt inter ſe: alia ad locum diviſionis, ut Totum eſt majus ſua parte: & Ariſtoteles Metaphyſici γάμμα tertio capite, & κάππα capite quarto veriſſimé docet, axiomata illa Mathematicorum non eſſe. Atque hæc de prænotione duplici, quæ probanda & laudanda: ſed Ariſtotelicæ demonſtrationis propria hæc & primó-catholica eſſe

nego:

hego: communia enim ſunt omnis ſyllogiſmi, omniſque explicationis: imó de verborum perſpicuitate præcipere, grammaticum aut rhetoricum eſt. Sophiſticé, ait quinto capite Ariſtoteles, artem & ſcientiam inſtituit is, qui generalem affectionem in ſpecie cõſtituit. At, inquam, argumentum & principium eſſe manifeſtum, ut propoſitio aſſumptioque pateant, omnis ſyllogiſmi commune eſt. Propterea ſophiſticam hanc doctrinam Ariſtoteles ipſe nominat; quę quod præceptum ad univerſum omnis explicationis genus attineat, in una ſpecie conſtituat.

Licet veró ut quis cognoſcat: alia quidem, quæ priús cognoverit, aliorum autem ſimul etiam cognitionem accipiat: ut quæcunq; ſub univerſali ſunt, cujus habeat cognitionem: quód enim omne triãgulum habeat duobus rectis æquales, prænovit: quód autem hoc quod eſt in ſemicirculo, triãgulum eſt, ſimul atq; induxit, cognovit. Quædam enim hoc modo diſciplina fit, & non ex medio extremum cognoſcitur: quæcunque jam ſingularia ſunt, neque de ſubjecto ullo. Priuſquam autẽ quis inducat, aut ſyllogiſmum ſumat, modo quodam fortaſſe dicendum eſt ſcire, modo alio neſcire. Quod enim neſcit abſolúté, an eſt, hoc quodammodo noverit, quód duobus rectis pares habeat, abſoluté: At manifeſtum, quód ſic quidem ſcit, quoniam ſcit univerſaliter, abſoluté veró neſcit.

Tertia pars eſt capitis, quód rerum προγνώσεις & προλήψεις, ſint generales & univerſales; unde ſpeciales illis comparatæ protinus concipiantur & concludantur. *Univerſali cujus.*] In omnibus Græcis exemplaribus, quæ legi, caſus pluralis eſt ὧν, quorum. Themiſtius hunc locum explicãs, ait: οἷον ὅσα ὑπό τι καθόλου ἐστὶ, οὗ τὴν ἐπιστήμην πρότερον ἔχομεν. Ut quęcunq. ſub aliquo ſunt univerſali, cujus ſcientiam priús habemus. quibus verbis indicat ſe legiſſe οὗ, cujus: & nos ſic convertimus, tametſi interdũ iſta numerorũ licentia Græcis concedatur. *Triangulum.*] Hęc propoſitio eſt pars ſecunda propoſitionis triceſimę

ſecundæ apud Euclidem libro primo, Quód omnis trianguli tres interiores anguli, ſint æquales duobus rectis: unde ſupple ſenſum hîc imperfectum. affectio autem poſtea quinto capite dicetur propria trianguli: Id tamen á Proclo refellitur, & refelletur á nobis ad 32 p. 1. Demõſtratio veró propoſitionis hujus, nono Metaphyſico apud Ariſtotelem breviter proponitur: διὰ τί δύο ὀρθαὶ τὸ τρίγωνον; ὅτι αἱ περὶ μίαν στιγμὴν γωνίαι ἴσαι
» δύο ὀρθαῖς. Cur duo recti in triangulo? quia circa punctum an-
» guli, æquales ſunt duobus rectis. quod Euclides 32 p. 1. ſecutus eſt, unde potes in hunc ſyllogiſmum redigere:

AEqualia duorum rectorum æquali, duobus ipſis rectis æqualia ſunt, per axioma primum.

Trianguli tres anguli, ſunt æquales duorum rectorum æquali.

Nam in ſchemate 32 propoſitionis, exterior angulus & interior contiguus, duobus rectis ſunt ęquales, per 13. iiſdem exteriori & interiori, æquales ſunt tres interiores anguli, contiguus nempe interior ſibiipſi, reliqui exteriori, per 32.

Quare trianguli tres anguli ſunt æquales duobus rectis.

Sed in noſtra geometria id erit elegantius.

Hæc demonſtrationis hujus ratiocinatio eſt: Ariſtotelicis tamen legibus, quæ docebuntur, demonſtratio nulla. Nec enim propria affectio eſt, nec ex primis & immẽdiatis, nec quęſtionem propter quid concludit. Appellatur hæc propoſitio ſexcentis locis ab Ariſtotele; ut videatur, quemadmodũ Craſſi delicatus adoleſcens ille cúm in litore ambulans ſcalmum repeririſſet, ędificare navem concupivit, conſimiliter philoſophus uno iſto triangularis apodixeos ſcalmo apodicticam duobus libris conſtruxiſſe: ſed de ſcalmo iſto quám alienus ſit ab apodictico Ariſtotelis ædificio, dicetur rurſus 4 c. ſed multo copioſiús ad 32 p. 1. ſexto libro Scholarum mathematicarum. Exempla ejuſmodi mathematica, tempore Ariſtotelis perſpicua & manifeſta fuerunt, cúm pueri á nutricibus Græcam linguam diſcerent, & primus feré ſtudiorũ labor eſſet in numeris & lineamentis. Nunc cúm Logica deſcripta, antea docenda ſit & diſcẽda, quám de mathematicis audiatur; obſcuritas magna hinc oritur, cúm ignotis exemplis utimur, & ignotũ per ignotius exponimus: id eſt τὸ ἐξ ἀρχῆς, quod in principio eſt, petimus;

mus;nec docemus rem, ſed nobis concedi gratis poſtulamus. Iccirco nos exempla iſta de logicis omnia removeamus.

Semicirculo.] Themiſtius & Philoponus, ἐν τινὶ χειρὶ, in quadam manu, videntur legiſſe: & Philoponus id apertiús indicat: ἐν τινὶ χειρὶ εἶπε, ἀντὶ τοῦ ἐν τινὶ ἡμικυκλίῳ, τὴν ἀσάφειαν ἐπιτηδεύων. In quadam manu dixit, pro in quodam ſemicirculo, obſcuritatem affectans. ſed librarius aliquis, & authoris & Philoponi verbum commutavit.

Extremum.] Tres ſyllogiſmi termini nominantur in priori analyſi πρῶτος, μέσος, ἔσχατος, primus, medius, extremus. Extremus veró in minore propoſitione tantúm eſt & concluſione. Ergo extremum non cognoſcitur per medium, id eſt, minor propoſitio majori comparata cognoſcitur ſine probatione, ſine argumento. Ut cúm puer (lubet enim notioribus exemplis idem demonſtrare) á Grammatico didicerit generalem regulam de ſyntaxi adjectivi & ſubſtantivi, labetur tamen aliquando in legendo & ſcribendo: ſed revocatus ad regulam generalem, ſpeciale exemplum protinus comparat; & aſſumens, recté ſe aut non recté loqui aut ſcribere concludet.

De ſubjecto.] Non dici de ſubjecto ullo, & ſingulare eſſe, idem eſt hoc loco; tametſi nō ſola ſingularia huc conveniunt, ſed quævis ſpecialia ſub univerſali cōprehenſa; imó etiam quęvis naturâ poſteriora, ut definitum definitione, effectū cauſſa.

Duobus rectis.] Secundus eſt locus, quo citatur eadem propoſitio.

Abſolute.] Notabis hoc loco, ſcientiam ſpecialium & ſingularium, generali cōparatam, bis appellari ἁπλῶς, abſoluté, & opponi ἐπίστασθαι καθόλου καὶ ἁπλῶς: ut tum demū videlicet abſoluté ſciens quis dicatur, non qui tantúm artis generalia præcepta didicerit, ſed qui ſe in uſu & ſingularib. exemplis ſtudioſé & diligenter exercuerit. Notabis (inquam) generaliter aliquid & univerſaliter ſciri poſſe, quod tamen ſpecialiter ignoretur: tumque demūm perfectam ſcientiā fore, cúm generalis ſcientia ſpecialibus exemplis informata, & uſu conſtituta fuerit: ſummumque in noſtris ſcholis errorem verſari, judicantibus Logicos fore, qui generalia & univerſalia Logicę pręcepta didicerint, quamvis nullum poëtam, nullum oratorem, nullum philoſophum unquam expoſuerint, nunquam expoſita veſtigia ſcribendo dicēdóve imitati ſint. Ariſtotelicum igitur

hoc in primis audiatur, καθόλȣ ſciri poteſt,quod ἁπλῶς ignoretur. Dictúm eſt in priore Analyſi capite vigeſimo primo ſecundi libri,artis generalibus præceptis eruditum,uſu non eruditum,falli poſſe,aliudque eſſe ſciri ὡς τῷ καθόλȣ,ſcientia univerſali,aliud ὡς τῷ ἐνεργεῖν,actu,hîc etiam illud ſcire ὡς τῷ ἐνεργεῖν,appellatur ἁπλῶς ſcire.Tanta veritas Ariſtotelica in-primis conſideranda eſt & amanda: quæ ſi ſcholis noſtris propoſita ſemel erit ac ſuſcepta,Logica brevi tempore in legitimum ſtatum vindicabitur. Hæc querela noſtra eſt, tam multis jam locis exaudita.

Alioqui Menonis illa quæſtio contigerit: Aut enim nihil diſcet,aut quæ novit:non enim ſané(quemadmodum nonnulli contendunt ſolvere) dicendum eſt, Utrum noſti omnem dualitatem eſſe parem,an non? Affirmante veró,protulerit dualitatem quandam,quam neſciebat eſſe: itaque neque parem. Solvunt enim,negantes ſe ſcire omnem dualitatem parem eſſe,ſed quam nôrint dualitatem. Atqui ſciunt quidem,cujus demonſtrationem habent,& cujus acceperunt. Acceperunt autem non cujuſvis quod noverint triangulum aut numerum eſſe,ſed abſoluté de omni numero & triangulo. Nulla ſiquidem propoſitio ſumitur ejuſmodi: quód quem tu noſti numerum, aut quód tu noſti rectilineum,ſed de omni. At nihil (opinor)prohibet,quod quis diſcat,modo quidem alio ſcire, alio autem neſcire. Nec enim id abſurdum eſt, ſi noverit quodammodo, quod diſcit, ſed ſi ſic, veluti qua ratione diſcit, & quomodo.

Confirmatur proxima diſtinctio ex adjunctis. Niſi quæ diſcuntur, generaliter ſciantur, Menonis ſophiſma redierit. Eſt autem Platonis dialogus,Menonis nomine,ſeu de virtute,ubi Socrates pro ſuo more ſimulans,ſe quod ſciat,neſcire,cũ Menone ita loquitur: Cupio,inquit, tecum conſiderare,& exquirere quid nam ſit virtus. Men. At qua via quæres,ó Socrates,

quod

quod omnino quid ſit, ignoras? Quam tandem ejus rei quam "
neſcias, notam ſpectans & intuens, inquires? aut etiam ſi vel "
maximé in illud incurreris, quo pacto quod ignoras, illud "
ipſum quod quæris, eſſe percipies? Soc. Intelligo quid velis, ô "
Meno. Vides quám captioſam, quamque contentioſam ratio- "
nem induxeris? nempe quód homini non conveniat inquire- "
re, neque quod ſciat, neque quod neſciat. Neque enim quod "
ſciat, inquiret: id quippe jam nactus eſt, nec id præterea inve- "
ſtigare neceſſe eſt: neque item quod neſciat, inquiret: nec enim "
noverit quod inquiret. Hujus enthymematis captioni & ſo- "
phiſmati Socrates Pythagoréa quadam Philoſophia occurrit: animoſque immortales eſſe, ſacrorum & divinorum hominum teſtimoniis aſſerit, qui ſępius ab hac corporum vita abierint, & certis temporibus in aliam vitam redierint, omniaque didicerint ac perceperint. Itaque antequam corpus ingrediantur, in ſumma rerùm cognitione viguiſſe, omniumque rerum cognitiones in ſe conſignatas habuiſſe: quas tamen non plané nôrunt, cúm repenté tam inſolitum, tamque perturbatum domicilium ſubeant: ſed cúm ſe paulatim collegerint ac recreârint, eas cognoſcunt reminiſcendo. Quamobrem nil mirum, ſi animus de virtute cæteriſque rebus aliis reminiſcatur & recordetur, quas antea memoria & intelligentia comprehenderat. Cúm enim univerſa rerum natura ſibi cognata ſit & conſentiẽs, eamq; totam perceperit animus; nihil prohibet, unius cujuſdam recordatum, cætera connexa & conjugata recordari, ſi modó ſtrenuus in quærendo conſtanſque fuerit, nec quærendi labore frangatur ac debilitetur. Illa enim ipſa inquiſitio & diſciplina nihil aliud eſt, quám ἀνάμνησις & recordatio. Hoc(inquam)modo Socrates ἐριστικὸν λόγον, captioſam ratiocinationem, diſſolvit. Aliter veró videtur Ariſtoteles diſſolvere, nullam hîc ἀνάμνησιν adhibere. Aut ſcis aut neſcis, ait dilemma Menonis. Imó, reſpondet Ariſtoteles, ſcio & neſcio: ſcio generaliter, ſpecialiter neſcio. Verumtamen hæc reſponſio tametſi genere aliquo vera eſt, quia ex notis principiis ignotæ res docentur; omnino tamen vera non eſt: ſi quis adoleſcens & ætate & uſu rerum nonnullo jam provectus, ad philoſophum venerit, generales fortaſſe & univerſales notitias aliquas in ſcholas attulerit, ex quibus ſpeciales á magiſtro condiſcat: at omnes non afferet. Imó nulla ars talem ſibi diſcipulum

proponit; ſed ſermonis, quo utendum ſit, tantummodo non ignarum: rerum veró ſuarum rudem plané & imperitum ſibi conſtituit. Itaque incipit á generalibus & univerſalibus notionibus, & ad ſpeciales deſcendit definiendo, partiendo, demonſtrando; & ſi quid univerſale ſubobſcurum inciderit, ad prima doctrinæ principia, quæ poſtea Ariſtoteles faciet, αἴσθησιν, παραδείγματα, ἐπαγωγὴν, ſenſum, exempla, inductionem recurrit. Quid veró ſi Menonis quæſtio de infante jam nunc edito moveatur, qui nullas notitias rerum impreſſas animo & inſculptas habeat, neque generales, neque ſpeciales, an illo modo Menonis ἀπόρημα diſſolves? Nequaquam opinor: ſed ad Ariſtotelica principia (quæ ſunt decimo quarto capite hujus, & ultimo capite ſecundi Poſteriorum) confugies; quum animus noſter, ſcientiarum & notionum omnium δυνάμεις, οὐχ ἕξεις, facultates, nõ habitus, attulerit. Attulit infans facultatem colores omnes cernendi: colorum ſpecies & habitus non attulit. Itaque qui diſſolvit Menonis dilemma iſto modo, videtur magis Socratis ἀνάμνησιν probare, quám improbare, & videtur huic ſophiſmati ſuccumbere, & cum Platone, ἀναμνήσεις, τὰς μαθήσεις efficere; ut ex genere recordemur ſpeciem. Videbis autem hac de re conſimilem diſputationem prioris Analyſeos ſecundi libri capite vigeſimo primo. Nec ſatis accuraté dictum eſt, προγνώσεις & προλήψεις illas (unde omnis διανοητικὴ ſcientia deducatur) univerſales & generales notitias eſſe, unde ſpeciales deducantur: quámvis, inquam, id in integræ artis informatione veriſſimum ſit, â generalibus ad ſpecialia progreſſionem eſſe; tamen in ſingulis partibus id nequaquam verum eſt; nec definitio definito, nec partes toto, nec abſolutæ demonſtrationis antecedens conſequente generalius eſt: imó ſingula hæc ſunt πρῶτον καθολικὰ, & convertuntur, ut patebit quarto & quinto capitibus hujus: nec Ariſtoteles ſyllogiſmo ſuo demonſtrativo iſta cõgruenter ait, ubi generalius nihil eſt. Quare vix id Ariſtotelicum fuerit; meliusque proximo capite docebitur, has προγνώσεις & προλήψεις, notitias eſſe naturâ priores & notiores, quámvis etiam ſemper generaliores nõ ſint: & notabis, hoc præceptum, ad ſingularem tantúm, & unius quæſtionis ſcientiam non attinere, ſed ad totam artem atque doctrinam: ne quis putet, in iis libris agi tantúm de ſingulariũ quæſtionum ſyllogiſmo.

Non enim.]Prolepſis eſt ſolutionis ineptæ,quaſi genus neſciatur, niſi ſingulæ ſpecies abſoluté ſciantur: apparetq; quæſtionem hanc in ſcholis agitatam eſſe. Scísne dualitatem omnem parem eſſe? ſi annueris; ita refellare, propoſita dualitate aliqua,quam neſciebas;tanquam,

Quam dualitatem eſſe neſcias, neſcias etiam parem eſſe:
At hanc neſciebas:
Neſciebas igitur eſſe parem.
Itaq; non omnem.

At(inquis)ſcio dualitatem eſſe parem,quam ſcio eſſe dualitatem. *Atqui.*]Refutatio ſolutionis ineptæ ex cauſſa ſcientiæ,ita concluſa,

Quod demonſtratur,ſcitur:
Generale demonſtratur:
Generale igitur ſcitur.

Acceperunt.]Aſſumptio eſt(Generale demonſtratur) quæ diſſimili illo ſuo illuſtratur. Demonſtratur abſoluté,non μετὰ τοιαύτης πϱοσθήκης,nō cum tali additione(inquit Themiſtius) ut ſcias omne quod ſcis. *Nulla ſiquidem.*]Ratio aſſumptionis ex argumento partium. Neutra propoſitio demonſtrationis, demonſtranda generali qualitate, præcipuam talis additionis mentionem facit. *At nihil.*] Complexionis loco, (Quare generale ſcitur) poſita diſtinctio, Menoniſque ſolutio repetitur,idem ſciri & neſciri: ſciri generaliter, ſpecialiter neſciri: ex genere cognito ſpeciem diſci; nec id abſurdum eſſe; ſed futurum certé abſurdum, ſi prorſus eâdem ratione ſciretur,qua diſceretur. Themiſtius commentus eſt in poſtrema parte capitis hujus, longam differentiam duorum verborum, γνωϱίζειν καὶ μανθάνειν,cognoſcere & diſcere;quód illud ſit prænotionis,hoc inde deductæ notionis. At hæc differentia ridicula eſt,nec deducta ex hoc capite: in quo γνωϱίζειν eſt propoſitionis & aſſumptionis,ut ἔστι δὲ γνωϱίζειν,τὰ μὲν,πϱότεϱον γνωϱίζοντα· licet veró ut quis cognoſcat alia quidem quę priús cognoverit,propoſitionis eſt: deinde, ἅμα ἐπαγόμενος ἐγνώϱισε, ſimul atque induxit,cognovit,eſt aſſumptionis : & rurſus, καὶ οὐ διὰ τοῦ μέσου ἔσχατον γνωϱίζεται, & non ex medio extremum cognoſcitur, aſſumptionis eſt : & μανθάνεσθαι ſic propoſitio major dicitur, quæ primúm cognoſcitur: ut quælibet aſſum-

ptio vel concluſio : & multa per ſe clara & perſpicua neſcimus, quæ ſimul atq; proponuntur, diſcuntur : & nota eſt primo τῶν ἐλέγχων, verbi μανθάνειν ὁμωνυμία, quód μανθάνειν ad doctoré & diſcipulũ attineat. Quare videmus quales Logici ſint, hi interpretes, & quám linguæ ſuæ periti. Atq; adhuc primi capitis ſumma fuit, unde principiorũ natura duplex perſpecta eſt; ut verbis perſpicua ſint, rebus nota; eaq; generalia, unde ſpecialia deducãtur. Sed prӕterea fructus triplex elici poteſt; primus & maximus de methodo & collocatione artis, ut in arte pcedant προγνώσεις & προλήψεις univerſales & generales. Hoc.n. verbo, logicæ artis pars illa præſtantiſſima diviniſſimaque continetur, eaq; methodus comprehenditur, ἣν δηλῶσαι οὐ πάνυ χαλεπὸν, χρῆσθαι δὲ, παγχάλεπον· quam declarare non valde difficile, tractare veró & uſurpare, difficillimum : ut inquit Socrates in Philebo. Nam qui generalia ſpecialibus præponet; primo loco γενικώτατον conſtituet, medio comprehendet ὑπάλληλα, poſtremo εἰδικώτατα collocabit. Ergo Græcos interpretes hîc poſſis vehementer admirari, qui cúm Logicam artem in Categoriis, ἑρμηνείᾳ, Analyticis, Topicis, Elenchis tã confuſam reperiſſent, non modó ſuis commentariis nihil illuſtraverũt, ſed infinitis partibus confuſiorem reddiderunt. Methodi nomen ſemper habent in ore : quid hoc nomine ſignificent, nuſquam definiunt; an tota logica ars hoc nomine ſignificetur, quę eſt certé methodus, id eſt ars & diſciplina, quæ via & ratione aliquid agere doceat : an ejus pars aliqua ſit, ut topica inventio, aut analytica diſpoſitio : nuſquam (inquam) intelligentiam ſuam definiunt : ſed confusé confuſa ſignificatione, ſeipſos & alios pleroſq; impediunt. Methodũ hinc, id eſt univerſæ artis collocationem & formã poterant elicere. At mirabile eſt, quas methodos cõmenti ſint, ὁριστικὴν, διαιρετικὴν, ἀποδεικτικὴν, ἀναλυτικὴν, (ut Euſtratius ſecundo Poſteriorum) definitivam, diviſivam, demonſtrativam, reſolutivam (utar enim, ut recepi, verbis ſcholaſticis) tanquam hęc in Organo reperiſſent, aut ex eo id elicere potuiſſent; non contrá cognoſcere potuiſſent & debuiſſent; definitionem diviſionemque inventionis Topicæ locos eſſe, & illinc ad omnem quæſtionem argumenta erui poſſe : non item cognoſcere debuiſſent, demonſtrationem, & unius argumenti, & ad unam aliquam quæſtionem explicandam, probationem eſſe : velut (inquam) iſta de libris logicis intelli-

intelligere nõ potuiſſent; nec Arithmeticæ,Geometriæ,& cujuſvis univerſæ artis definitiones, partitiones,demonſtrationes,primas poſtremo,poſtremas primo,medias primo,poſtremoq; loco ſic confundi poſſe, ut nulla iccirco artis methodus aut forma compareret;nec ideo definitionem, methodum; nec partitionem,methodum;nec demonſtrationem, methodũ eſſe: ſi methodi nomine forma collocatioq;, non materia & inventio ſignificaretur. Analyſeos autem nomen, ad ordinem & methodicam collocationem derivatum ab Euſtratio & cęteris hujus erroris authoribus,homines hos in logica methodo & diſpoſitione artificioſa prorſus nihil vidiſſe demonſtrat; cúm ſit analyſis logica, definitionũ,partitionum,omniumq; logicæ inventionis argumentorum; cúm ſit eadem,ſyllogiſmorũ,& methodorum,id eſt, logici operis univerſi conſideratio,examen,judicium, approbatio: utque analyſis grammatica,univerſi operis grammatici examinatio& approbatio eſt,in eoq; omnes Grammaticæ partes examinat & expendit: ſic analyſis logica,in logico opere & exemplo; ut prioris Analyſeos initio copioſiús expoſui. Hæc tam ridicula commenta, uſus ignoratio peperit: hæc præcepta ab iis interpretibus nunquam ſunt ad exempla excellentium authorum, nunquam ad Ariſtotelica principia, ἐμπειρίαν καὶ ἱστορίαν,adhibita: nec methodus unquam ab his definita,ut intelligi poſſet,hoc nomine quid interpretes interpretarentur. Ergo cõtra interpretum confuſionem & errorem, methodum & collocationem artis unicam eſſe,eamque Analyticis libris & præceptis congruam, vereq; Ariſtoteleam meminerimus, quæ generales & univerſales προγνώσεις & προλήψεις priore loco diſponit. Hic primus eſt fructus & ſummus hujus primi capitis. Secũdus erit contra falſam calumniam, Ariſtoteli ab interpretibus ſuis impoſitam;quẽ de induſtria prædicant obſcurum fuiſſe. At hîc magiſter ipſe de induſtria nõ obſcuritatẽ prædicat, ſed verborum rerumq; perſpicuitatem & claritatem probat & laudat; quod etiam ſecundo Scholarum libro pleniús expoſui. Tertius fructus erit(quem jam attigi) de exercitatione & uſu Logicæ; quam ſcholæ noſtræ præclaré putant exerceri, ſi de præceptis ejus temere & ſine arte diſputetur: non conſideretur problema, non medium & argumentum ad inventionis locum referatur, non diſpoſitionis enuntiatio, ſyllogiſmus, methodusque perpendatur. At logicam artem ſciri quidem

oportuit,& memoriæ penitus mandari; eamq; ipſam non ſolúm ad analyſim & examen ſuorum præceptorum adhiberi, ſed ad omnium poëtarum & oratorum & philoſophorum cognitionem & imitationem transferri. Qualia enim fuerint exempla,in quibus te exercueris,talis erit imitatio tua. Spinoſiſſimé diſputata eſt & obſcuriſſimé Organi Logica: ſi Logicam tantúm in ſuis exemplis exercueris,ſpinoſiſſimé diſces & obſcuriſſimé diſſerere. Si Logicam in logicis Demoſthenis,Ciceronis,Maronis,Homeri,Platonis,Ariſtotelis, aliorumq; authorum exemplis exercueris,diſces eorum more diſſerere,non ſolúm ſubtiliter & acuté,ſed evidēter,prudenter,amplé & magnificé: deniq; ſi Logicam ſic exercueris; Logicam didiceris, non καθόλȣ tantúm,ſed etiam ἁπλῶς.

CAP. II.

Scire veró putamus unumquodque abſoluté, non autem ſophiſtico modo,qui eſt ſecundum accidēs, quando putamus & cauſſam noſſe propter quam res eſt, quoniam illius cauſſa eſt, & non accidere, hoc aliter ſe habere.

Superiore capite expoſitum eſt,omnis διανοητικῆς ſcientiæ principia eſſe perſpicua verbis,nota rebus; eaque eſſe generalia & univerſalia,unde ſpecialium ſcientia pararetur: itaq; jam ſecūdo capite definitur ſcire abſoluté, ex cauſſa propter quam res eſt,propria, neceſſaria. Cauſſa propter quam,non videtur ea duntaxat eſſe,quæ appellatur á Porphyrio διαφορὰ συμπληρωτικὴ καὶ συςατικὴ τῆς ȣσίας,differentia, quæ cōplet & conſtituit eſſentiā rei. Nec enim eſt ſola forma ejuſmodi,ſed quævis cauſſa propter quam res eſt. Nam poſtea ſecundo libro docebit Ariſtoteles, ex omni genere cauſſarum demonſtrari, & quæſtioni διότι reſponderi. *Quoniam illius cauſſa.*] Propria cauſſa hîc dicitur,quæ rei nempe ſit,nō alterius: quæ conditio poſtea clariús exponetur quarto & quinto capite,cúm præcipietur,ut propriæ ſint & convertantur omnes partes demonſtrationis.

Et non contingere.] Hæc neceſſitatis nota eſt, quæ poſtea diſputabitur in nota κατὰ παντὸς,capite quarto & ſexto. Meminerimus,

minerimus, ἁπλῶς ſcire, hîc definiri: non autem (quod diſſimile eſt) σοφιςικῶς, id eſt ſecundum accidens. Accidens veró dicitur in his libris τὸ μὴ δι αὐτὸ ὑπάρχον, quod nõ ineſt per ſe; ut capite ſexto & decimoquinto & decimooctavo primi, & ſecundo ſecundi: ubi videbis, καθ' αὐτὸ ἢ ἁπλῶς κατηγορεῖσθαι, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, per ſe aut ſimpliciter attribui, & ſecundum accidens, oppoſita eſſe. Ergo ſophiſticus modus hic comprehendit non ſolúm captioſum & fallacem modum, qui topico & apodictico opponitur, ſed quicunque non eſt ex cauſſa propter quam res eſt, propria, neceſſaria; & ἁπλῶς καὶ σοφιςικῶς, ſic intellige, quaſi revera ac veritate, non ſpecie & oſtentatione: denique oppoſuit propriæ & germanæ ſcientiæ ſophiſticum modum; & communi nomine ſophiſticum appellavit, quicquid non eſſet ex cauſſa propter quam res eſt, propria, neceſſaria, declaratum. In quo tamen Ariſtotelis placitum agnoſcamus. Rara enim ſit vel in geometricis talis ſcientia: quamvis enim, ut prædixi, in toto artis corpore antecedentia generalia, ſint cauſſæ conſequentium ſpecialium; attamen neque definitio, neque diſtributio, neque concluſio quælibet, ex cauſſa ſumitur.

Perſpicuum veró eſt, ſcire, ejuſmodi aliquid eſſe: etenim & neſcientium & ſcientium iſta opinio eſt. Neſcientes ſiquidem, ſic ſe habere opinantur: ſcientes veró, ſe quoq; ſimiliter habent.

Confirmatur poſita definitio veluti teſtimonio quodam & conſenſu publico. Ita eſt omnium hominum affectio. Qui neſciunt, arbitrantur ſe neſcire, quia cauſſam propter quam res eſt, propriam, neceſſariam neſciunt. Qui ſciunt, arbitrantur ſe ſcire, quia cauſſam, propter quam res eſt, propriam, neceſſariam ſciunt.

Itaq; cujus abſoluté ſcientia eſt, id non poteſt aliter habere.

Conſectarium eſt ex cõjugatis. Scientia, fit ex cauſſa neceſſaria. Ergo ſcibile, neceſſariũ eſt. Sed pro (ſcibile) definitio ſcibilis poſita eſt. Cujus eſt ſcientia. Hoc veró cõſectariũ ſic explicatur quarti capitis initio. Quoniam impoſſibile eſt aliter habere, cujus eſt ſcientia abſoluté; neceſſarium erit ſcibile. "

An veró ſit etiam alius ſciendi modus, dicemus poſtea.

Judicium ſingulorum enunciatorũ duplex eſſe præmonuimus, νοητικὸν & διανοητικόν: hoc in primo Poſteriorum inſtituitur, illud in ſecũdo, ubi de definitione agetur: de qua pręceperant Theophraſtus & Alexander, & hunc alterum modum cenſuerant definitionẽ eſſe; quaſi ſciretur duobus modis, per demonſtrationẽ & per definitionem: primo libro de demonſtratione, ſecũdo de definitione. Quod Ariſtoteles in Philoſophia circa finẽ majoris ἄλφα confirmat, cúm ait, omnẽ diſciplinã fieri ἢ δι᾽ ἀποδείξεως, ἢ δι᾽ ὁρισμῶν, aut per demõſtrationẽ, aut per definitiones. Atq; per definitionem & diſtributionem accuratior ſcientia conficitur, quám per demonſtrationem; quia ſcientia τῆς οὐσίας hinc efficitur: per demonſtrationem autẽ παθῶν καὶ συμβεβηκότων τῶν καθ᾽ αὑτὸ, ut jam dictũ eſt, & perſpicietur in his Analyticis, & Ariſtoteles docet, cũ ait ſecũdo cap. minoris ἄλφα in Philoſophia, illã eſſentiæ ſcientiam longé pręſtantiorem eſſe. At de definitionis diſtributionisque ſcientia fuerat anté dicendum, ut Analytica methodus jubet: tũ quia ſimplicior: definitio enim & diſtributio, propoſitionis tantúm pars eſt, aut certé propoſitio tantũ una; demonſtratio ſi ſyllogiſmus eſt, multis propoſitionibus efficitur: tum quia generalior eſt, & poteſt ex definitione ſcientia parari ſine demõſtratione, ex demonſtratione ſine definitione non poteſt; ut erit in his Analyticis. Itaque Græci interpretes κῦρος ἅπαν, totum principatum, definitionis eſſe cõcedunt; ut Euſtratius initio ſecundi ſatis verboſé ſcribit. Sed verbo concedunt; nec animadvertunt, ex vera methodo fuiſſe priús de definitione præcipiendum. Non igitur ſequitur, Scio ex cauſſa propter quam res eſt, quoniam illius eſt cauſſa, nec aliter habere poteſt: ergo ſcio per ſyllogiſticam demonſtrationem. Scientia enim ſic definita, genus eſt demonſtrationis. Obſcuritatis magna cauſſa hinc orta eſt, quód generum diſtributio omittatur, & quód de generibus poſtremum primo loco tractetur. Nam nomine demonſtrationis ſyllogiſticæ, totus liber primus conſumitur: præcipitur ſecundo de definitione & partitione, ſed ſicut interpretes dicant, gratiâ demonſtrationis de his tantúm pręcipi. Modus ergo ſcientiæ τῆς ἁπλῶς, generaliter eſt Ariſtoteli

per

per cauſſam propter quam res eſt, propriam, neceſſariam. Specialiter autẽ multiplex; per definitionem, diſtributionem; non per ſyllogiſticam demonſtrationẽ ſolúm. Sophiſticæ aũt ſcientiæ τῆς διανοητικῶς modi multi ſunt, quia eſt, & per impoſſibile, de quibus á decimo cap. hujus & deinceps. Hoc autem loco vehementer errant interpretes; qui generalem illam ſcientiæ definitionem, ad ſolã ſyllogiſticam demõſtrationem accommodant; & ſcientiam hîc definitam, faciunt ἰσοδυναμοῦσαν καὶ ἐξισάζουσαν, parẽ & eandem demonſtrationi: tanquã ſcire quod definitum eſt, & per ſyllogiſticam demõſtrationem cognoſcere, ſit idem. Genus erat definitum; non deſcribuntur plures ſpecies; ſed unica proponitur. Itaq; interpretes diligentes & attenti, genus & ſpeciem idem eſſe putaverunt: ut ſi definiretur animal, deinde non diſtribueretur in hominem & beſtiam, ſed homo tantũ proponeretur; videretur ſcilicet his doctoribus non eſſe animal, quod nõ eſſet homo. Hoc veró non fuit ἀναλύειν, & duorum librorũ diſciplinam retexere, & quod confuſum eſſet, diſtinguere; ſed analyſeos ignaros ſe demonſtrare. Scimus definitum per definitionem, quia ex cauſſa propter quam res eſt, propria, neceſſaria: tot locis poſtea id erit teſtatum: nec hi tamen magiſtri id aſſumere potuerunt & concludere. Non quicquid ſcitur ἁπλῶς, per ſyllogiſmum demonſtrativum ſciri; ſed alios præterea, & quidẽ præſtantiores, ſcientiæ modos eſſe. Tenemus igitur, ex hoc loco magnam obſcuritatis (quæ eſt in duobus Poſterioribus) partẽ ortam eſſe; quia ſcientiæ generaliter definitæ, nõ eſt facta ſpecialis diſtributio; & quia variorum modorum per quos ſcitur διανοητικῶς καὶ ἁπλῶς, poſtremus primo loco traditur; qui tamen poſtremus omnino nullus eſſet.

Dicimus veró etiam, per demonſtrationem ſcire. Demonſtrationem autem, dico ſyllogiſmum ſcientificum: ſcientificum veró dico, ſecũdum quem quia ipſum habeamus, ſcimus.

Poſtpoſitis (ut dixi) definitionis diſtributionisque modis, qui tamen præponendi fuerant, demõſtratio definitur, ſyllogiſmus ſcientificus. Repete huc ſcientiæ definitionem, & intelliges, ſcientificũ ſyllogiſmum, eſſe ex cauſſa propter quã res eſt, propria, neceſſaria; per quem videlicet ſcias, quia ipſum

teneas. Locus animadverſionem ſummam requirit. Demonſtratio ſpecies ſyllogiſmi efficitur, cúm tamen demonſtratio, (quæ hîc fingitur) ſyllogiſmo frequẽtiſſimé nihil egeat, & abſque ſyllogiſmo compleatur. Unde igitur quęſtionis noſtrę neceſſarium minimeq́ue dubium argumentum ſumetur? Nempe ex Ariſtotelis certiſſimis veriſſimisq; principiis, αἰσθήσεως, ἐπαγωγῆς, ἱστορίας, ἐμπειρίας, ſenſu, inductione, obſervatione, experientia; de quibus decimoquarto capite hujus, & ultimo ſecundi, Ariſtoteles ampliſſimé præcepit; quód omnes præceptiones, ex inductione ſingularium exemplorum & animadverſione ſint efficiendæ. At hîc univerſales inſtruendarum artium & ſcientiarum præceptiones ponuntur. Ergo ſenſum in exemplis adhibeamus; eaque inducamus, obſervemus, experiamur: omnes artes intueamur: an ſyllogiſmis proprietates ſuas demonſtrent, animadvertamus. Quid Grammatica? quot in ſuis proprietatibus demonſtrandis ſyllogiſmos habet? Nullos. Quid Rhetorica? quot in ſuis proprietatibus demõſtrandis ſyllogiſmos habet? Nullos. Quid Logica? quot in ſuis proprietatibus demonſtrandis ſyllogiſmos habet? In proprietatibus demonſtrandis nullos habet: in altercationibus non demonſtrantibus ullàm proprietatem, ſed vanam opinionem aliquam aut confirmantibus aut refellentibus, aliquot habet. Quid Arithmetica? quot in ſuis proprietatibus demonſtrandis ſyllogiſmos habet? Prorſus nullos habet, ſi legitimé doceatur. At Ariſtoteles in his Analyticis poſterioribus ait, Arithmeticam vel Geometriã ſcientiam certiorem & accuratiorẽ eſſe. In Geometria ſyllogiſmus (licet non Ariſtoteleæ demonſtrationis) frequens eſt; ſed in primis quatuor liberalibus artibus ſyllogiſmum nullum eſſe neceſſe eſt, nec in reliquis artibus admodum. Quid ergo? in his artibus tot res demonſtrantur ſine ſyllogiſmo; & demonſtratio, ſyllogiſmus definitur? An demonſtrationi ſyllogiſmus eſſentialis eſt; & tamen demonſtratio toties á ſyllogiſmo ſeparatur? An in omni ſcientia demonſtratio ſyllogiſmus neceſſarió fuerit, & in tot ſcientiis ſyllogiſmus non erit? Addas ad hanc ἱστορίαν καὶ ἐμπειρίαν tantam, ſi lubet, Ariſtotelis ipſius non ſolúm in aliis operibus, ſed in hiſce Poſterioribus exempla; infinitum numerum demonſtrationum ſine ſyllogiſmis invenies. Quamobrem ex quibuſnam Ariſtotelis principiis, ex qua artium & ſcientiarum inductione

& ob-

& obſervatione, ſyllogiſticæ demonſtrationis definitio collecta eſt? An magnifica illa Ariſtotelis principia probare poteris, & hanc ſyllogiſticam demonſtrationem non improbare? Demonſtratio (inquis) eſt ſyllogiſmus ſcientificus: & ſyllogiſmus hîc eſt tibi demonſtrationis genus. Si unicum exemplum contrá proferrem, definitionem vitioſam probarem; quia non eſſet propria, non omni definito conveniret: ſyllogiſmum, demonſtrationis non eſſe genus convincerem, quia non omni ſpeciei ſemper adeſſet. At quot exemplorum genera, quantaque authoritate & fide contra hanc ſyllogiſticam demonſtrationem profero? ἡ μὲν ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ἡ δὲ ἀπειρία “
τύχην· experientia genuit artem, inexperientia temeritatem, “
dicit ex Platonico Polo Ariſtoteles in Philoſophia libro pri- “
mo, & in his libris idem duobus capitibus ampliſſimé celebrabit: at ἐμπειρίαν, definitionis hujus parentem Ariſtoteles non habet. Conſtet igitur, demonſtrationem vitioſé per ſyllogiſmum definiri, & ſyllogiſmum, demonſtrationis nihil eſſe; demonſtrationemque á ſyllogiſmo ſeparari poſſe, & infinitis exemplis revera ſeparari. Conſtet igitur, talem demonſtrationis definitionem, commentitium ſomnium eſſe: ex Ariſtotelis principiis, inductione, obſervatione, experientiâ ſingularium exemplorum deductam non eſſe: deniq; Ariſtotelicam non eſſe, nec ad propoſitam veræ Logicæ artem eſſe referendam. At dixeris fortaſſe: Licet ſyllogiſmo demonſtrationes plurimæ non concludantur; materiam tamen ſyllogiſticæ demonſtrationis habent, & ſyllogiſmo concludi poſſunt. At (inquam) Ariſtotelis principia non jubent, ignem, aquam, aërem, terram definiri, quia poſſit horum unum ex altero fieri: non jubent ἀμούσους muſicos, nec ἀλόγους logicos definiri, quia poſſint ex illis hi fieri: hac ratione ſtulti, ſapientes poſſent definiri. Definitiones attribuunt genera & differentias ſuis definitis, quæ non ſolúm potentiâ, ſed actu inſunt. Nec definitio dicitur definiti propria, quia poſſit aliquando alicui convenire, ſed actu ſemper omni conveniat. Ergo illa ſolutio te nihil adjuvat; ſed quod accuſo, potiús condemnat; & te logicæ artis, de qua judicare vis, ignatum eſſe prædicat; qui rem ſubtiliter & logicé definiri confirmas per id, non quod eſſentiale & penitus inſitum ſit, & ſeparari ne cogitatione quidem poſſit, ſed quod aliquando adeſſe poſſit. Attamen (inquis) Ariſtotelica demon-

ſtratio, qualis tandem planiús deſinietur, ſyllogiſmo concludi poteſt; imó veró concludi nullo modo poteſt; idque vel Ariſtotelis authoritate & doctrina ex libro ſecundo ſuſcipio, ac ne res turbetur, eó reſervo. Atque hoc jam concluſum poſitumque eſſe interea meminero; ſyllogiſmum, eſſentiale nihil eſſe demonſtrationis ſcientificæ, qualem nobis Ariſtoteles deſcribet, quæ propriam affectionē de ſubjecto ex ipſius affectionis definitione explicet: vitioſéq; demonſtrationē ſyllogiſmo definiri, cúm revera & actu propriarum qualitatum explicatio ſyllogiſmo nunquam fiat. quod cúm ſcholaſtici quidam profeſſores animadverterent; ſyllogiſmi vocabulum hîc pro quolibet διανοητικῷ diſcurſu intelligendum dixerunt, non autem pro concluſione ex tribus enunciatis: quæ nugæ vel in his Poſterioribus refellentur, ubi ſyllogiſtica demonſtratio unius figuræ, præponitur ſyllogiſticæ demonſtrationi alterius. Igitur deinceps προγνώσεων ac προλήψεων, q̄ nominātur ἀρχαὶ, ἀξιώματα, κοιναὶ ἔννοιαι, κοιναὶ δόξαι, τὰ πρῶτα. ἄμεσα, ἄτομα, ἀδιαίρετα, αὐτόπιστα, ἀναπόδεικτα· principia, dignitates, cōmunes ſententiæ: cōmunes opiniones, prima, immediata, individua, indiviſibilia, per ſe credibilia, indemonſtrabilia: προγνώσεων, inquam, proprietates ex hac ſcientiæ definitione deducuntur, quód ſint cauſſæ veræ, primæ, immediatæ, notiores, priores: cōfuſiús autem ſingula hæc exponuntur: Verum primo loco: primum & immediatum pro eodem, ſecundo: cauſſa tertio, notius & prius pro eodem, quarto loco.

Si igitur eſt ſcire, ut ſtatuimus: neceſſe eſt etiam demonſtrativam ſcientiam, & ex veris eſſe, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, & cauſſis concluſionis. Sic enim erunt etiam principia cognata ejus quod demonſtratur.

Hæc, inquit, omnia in qua una πρόγνωσις erunt, ea certé πρόγνωσις erit principium cognatum & germanum: tanquam diceretur, his proprietatum notis legitimum principiū deſcribi. Cognatū principium Gręcé dicitur οἰκεία ἀρχὴ, & poſtea συγγενὴς, ſyngeneum: propterea non vertimus vera principia, ſed cognata; ut ἀληθὲς, verum, diſtingueremus; quod aliud eſt.

Syllogiſmus ſiquidem erit & ſine his, demonſtratio vero non erit: non enim facit ſcientiam.

Nec

Nec veró putemus, omnis diſputationis media & argumenta & propoſitiones tales in omnib. ſyllogiſmis eſſe: ſecús eſt. Quámvis enim diſputationis omnis oporteat aliquid eſſe πρῶτον καὶ ἄμεσον, in quo ſiſtatur; ut capite decimoquinto & viceſimoſexto primi, & decimotertio ſecundi dicetur, quód probabile etiam ſit ἄμεσον: attamen illud primum, in germana demonſtratione eſt ἁπλῶς primúm; & ἄμεσον in reliquis ſyllogiſmis videtur, & apparet tantúm. Ex hoc loco & conſimilibus in Organo locis interpretes nova ſyllogiſmi genera acceperunt, quæ Topicorum initio proponuntur; demonſtrativum, topicum, ſophiſticum. At demonſtrativum eſſe, ſicuti topicum aut ſophiſticum, propoſitionis circumſtantias: non ſyllogiſticæ figuræ veras & eſſentiales formas oſtendunt; ut ſecundo Scholarum libro declaratum eſt.

Vera igitur oportet eſſe, quoniam non licet nonens ſcire, ut quód diameter eſt ſymmeter.

Probat principiorum qualitates; quæ tamen ſumendæ potiús erant, aut exemplis breviter illuſtrandæ, q̄ diſputandæ. Hic enim ipſe locus ait, principia eſſe vera, immediata, &c. Propterea ne id quidem ſibi ſatis probatum & judicatū oſtēdit Ariſtoteles. Sed tamen hic argumentatur ex contrariis:

Si principia non ſunt vera, ſcietur ex iis non verū etiam non-verum & quod non eſt:
Secundum falſum:
Primum igitur.

Poterat id ꝓbare apertiús ex definitionis tertia parte, Principia ſcientiæ, ſunt cauſſæ rei neceſſariç ergo etiam verç. *Diameter ſymmetros.*] Demonſtratur decimó Euclidis ſexta propoſitione á Campano, & ibidem propoſitione ultima demonſtratur á Theone, in quadratis diametrum lateri longitudine aſymmetrum eſſe: eadem veró propoſitio citatur triceſimo ſecundo capite primi Priorum, & citabitur rurſus penultimo capite hujus: Et Philoſophiæ libro primo, inter res admirabiles ponitur, ſi fiat διάμετρος σύμμετρος. Hic notabis, ut jam monui, exempla operis hujus aut abecedaria eſſe, nihilq; ſignificantia; aut ex obſcuriſſimis Geometriæ nondum cognitæ locis petita; quæ obſcuritatis magna cauſſa fuit: propterea non retinemus ejuſmodi exempla in Logica.

Ex primis autem indemõſtrabilibus, quia neſcit, qui non habet eorum demonſtrationem. Scire enim quorum demonſtratio eſt non per accidens, eſt habere demonſtrationem.

Duo pro eodem poſita ſunt, primum & immediatum: nũc duo rurſus pro uno eodemque, primum & indemonſtrabile. Probatio hîc ex adjunctis abſurdis ſumitur:

> *Si principia non immediata ſint, neſcietur ex iis niſi demonſtratis: & res ibit in infinitum:*
> *Secundum abſurdum eſt:*
> *Primum igitur.*

Quorum demonſtratio.] Conſidera, id non addi temere; ſed alios modos διανοητικῆς ſcientiæ indicari: quia ſcire eſt ex definitione, ex diſtributione; ſicut ex demonſtratione.

Cauſſasque & notiora oportet eſſe, & priora: cauſſas quidem, quoniam tunc ſcimus, quando cauſſam novimus.

Hæc aperta probatio eſt, ex prima definitæ ſcientiæ parte.

Et priora: ſiquidem cauſſa: & antecognita, non ſolúm quoniam modo altero intelligimus, ſed etiam quoniam ſcimus quia eſt.

Notiora & priora pro eodem dixit priús, & nunc rurſus pro eodem priora & antecognita: γνωριμώτερα notiora dixit antea, quod nunc dixit προγινωσκόμενα, antecognita: verba duo & ſymbola duo ſunt, res una tamen eſt. Quod veró fuerit
„ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι, πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέ-
„ γοιτο ἄν· Cauſſa quomodolibet alteri ut ſit, prius meritó natu-
„ râ dici poteſt: ut in Categoriis docetur. Ergo ex adjunctis hîc diſputatur. Eſt cauſſa: ergo naturâ prius. Hic locus indicat (ut ſequentes) τῇ φύσει, abſolutum eſſe caſum, Latineque reddendum naturâ, non naturæ.

Priora autem ſunt & notiora, dupliciter: Non enim idem eſt prius naturâ, & ad nos prius: neq; notius naturâ, & nobis notius. Dico veró ad nos quidẽ priora & notiora, quæ ad ſenſum propiús accedunt: abſoluté autem & priora & notiora, quæ longiús á

ſenſu

ſenſu remota ſunt: remotiſſima veró ſunt quæ maximé ſunt univerſalia: proxima veró, quæ ſunt ſingularia: atque hæc inter ſe opponuntur.

Cúm jam docuerit Ariſtoteles, omnem ſcientiam διανοητικὴν, ratiocinativam & aliunde deductam, é prioribus & notiorib. eſſe; digreſſiunculâ, prioris & notioris duas ſignificationes exponit, Prius τῇ φύσει καὶ ἁπλῶς, naturâ & abſoluté: ut genus ſpecie, univerſale ſingulari prius eſt hoc modo: prius deinde πρὸς ἡμᾶς καὶ ἡμῖν, ad nos & nobis, ut ſpecies genere, ſingulare univerſali prius hoc modo eſt. Prioris autem ſignificationes pauló ſecús in Categoriis diſtinguuntur, χρόνῳ, ἀκολουθήσει, τάξει, τιμῇ, αἰτίᾳ, tēpore, cōſecutione, ordine, honore, cauſſa: ἅμα δὲ χρόνῳ καὶ φύσει, ſimul autē tēpore & naturâ. Hi modi declarant apertiús, τῇ φύσει abſolutum eſſe caſum: nam ſic conſecutioni, ordini, cauſſę dicendum eſſet. λογικώτερον etiam fuerat dicere, prius duob. modis aliud alio dici, tempore & naturâ; quia quicquid αἰτίᾳ prius eſt, eſt etiam prius τῇ φύσει: cúm φύσις hîc nihil aliud ſit quám cauſſa, ut in Categoriis docetur, cúm docetur, cauſſâ prius, etiam naturâ prius eſſe. Atqui quod conſecutione prius eſt, etiam prius eſt cauſſâ, ut ibidem & hîc docetur; cúm docetur, principia generalia, cauſſas eſſe. Et ibidē etiam ordine prius, cauſſâ prius eſt; quia in artibus & diſciplinis generalia præcedunt, ut illic & hîc etiam docetur. Quare duobus tantúm modis aliquid prius & ſimul dicitur, tempore & naturâ: generalis notio ſpeciali, univerſalis ſingulari, prior & notior eſt, item poſterior & ignotior: illud ſimpliciter & naturâ, hoc ad nos & tempore; quia tempore prius cognovimus ſpecies, quám genus; & ſingularia, quám univerſalia. Omnis ſiquidem cognitionis humanæ principium, eſt ſenſus & inductio ſingulariū, unde ſpecies & genera poſtea collectā & comprehenſa ſunt; ut decimoquarto capite hujus, & ultimo ſecundi præcipietur. Sed hac de re collegit multa etiam alia Talæus noſter ad caput de methodo in libro ſecundo Dialecticæ, quæ nos in regia cathedra diſſeruimus.

EX primis veró, eſt ex principiis germanis: Idem enim dico primum & principium.

Id dictum jam eſt, πρῶτον, ἄμεσον, ἀναπόδεικτον, idem eſſe: & quibus illa conveniunt, οἰκείας ἀρχὰς εἶναι. Periſſologiā Phi-

loponus vidit,ſed excuſat ꝑpter interpoſitā Prioris diſtinctionem. Meminerimus igitur, principia artium eſſe,quæ ſunt in iis prima:ſic primas definitiones & partitiones(de quib.ſecundo Scholarũ libro dictũ eſt)appellavimus: & quia his Organũ logicũ careret,ideo principiis carere dixim', & impꝑfectũ eſſe.

Principium veró, eſt demonſtrationis propoſitio immediata: Immediata autem,qua non eſt alia prior.

Verſus proximi,valde lubricam explicationem continent; & ſunt vel ab interprete aliquo interpoſiti,vel certé ab authore ipſo valde negligenter poſiti.Principium, definitur propoſitio immediata: quód principium ſit ἄμεσον,dictum jam eſt: quia τὸ μέσον,id eſt argumentum, non habeat legitimum & apodicticũ,quo demonſtretur:& poſtea dicetur capite octavo & nono hujus,principii veritatem ſumi,non probari.At quód principium definitur propoſitio immediata,neſcio quomodo id poſſit excuſari.Omne ſyllogiſmi argumentum, omniſque propoſitio, appellatur in Analyticis ἀρχή. Dices,hîc intelligi principium demonſtrationis,& definiri.Eſto.dicamus tamen, quæ interpretes vitia hîc viderint. Viderũt, definitionem principii, non ſoli, non omni principio convenire. Nam, Hæc veſtis eſt alba,& cæteræ αἰσθητικαὶ, ſenſitivæ ejuſmodi propoſitiones, ſunt immediatæ: & tamen demonſtrationis non ſunt principia,quia omnia demonſtrationis principia,ſunt univerſalia. Hoc vitium Themiſtius vidit. Pauló poſt definitio dicetur eſſe principium, propoſitio eſſe negabitur.Quare hæc definitio non convenit omni principio· hoc item Themiſtius admonuit. Tales in legibus Romanis definitiones cúm frequentes eſſent, Jabolenus jureconſultus ſeptimo Epiſtolarum libro legem unam vel ad damnandũ,vel excuſandum invenit.
" Omnis,inquit,definitio in jure civili periculoſa: Parum eſt e-
" nim,ut ſubverti non poſſit. Qua lege ſignificatum eſt,in illo jure civili multas regulas vitioſé & parum Logicé definitas; quare non eſſe regulis illis confidendum.Jureconſulto illo in multis Organi logici definitionibus opus eſſet; qui ſanciret iterum, in jure non civium ſuorum,ſed horum Logicorum, definitionem periculoſam eſſe, parumque abeſſe ut ſubverti non poſſit:imó nihil abeſſe.Etenim lex illa catholica eſt.Definitio

nitio propria ſit: definitio omni, ſoli, ſemper conveniat: Hæc explicatio non convenit ſoli, non omni: Definitio itaq; nō eſt. Quód veró dicitur propoſitio immediata, qua nulla ſit prior, Philoponus ſic accipuit, quaſi cauſſa immediata, diceretur generaliſſima: & ob id, ait, primum & ſecundum Geometriæ theorema κυρίως ἀποδέδεικται, propriè demonſtratum eſt: τὰ δὲ ἐφεξῆς, ἀληθῶς μὲν συλλελόγισται, οὐ μὲν ἀποδεικτικῶς· reliqua autem veré quidem ſyllogiſmo cōcluſa ſunt, ſed non demonſtrativé: Et tales ſyllogiſmi καταχρηστικώτερον demonſtrationes appellantur. Hæc Philoponus ait, cap. 7 libri hujus. Quod ſi verum eſt, cogita, quid doctoris hujus doctrina nobis profutura ſit, per quā duo tantúm Geometriæ theoremata demonſtrētur. At tam aridam interpretationem nequaquam ſequor; laudabilius aliquid & probabilius maluerim: Itaq; immediatū metior genere proximo, ut problematis immediatum ſit argumentum, quo nullum ſit prius in genere proximo: ut definitio generis etiam ſubalterni, eſt illi generi proxima & immediata. Ergo prima cauſſa, qua dicitur hîc, non eſt generaliſſima & ſuprema, ſed ſcibili rei proxima, & qua nulla inter attributum & ſubjectū ſit prior. Et principium, multó meliús eſſet definitum argumentum ἀναπόδεικτον, ut cap. 8, vel πίστις ἢ λόγος ἄμεσος, fides aut ratio immediata, quæ medio & argumento præterea non egeat: quomodo Ariſtoteles principia ſua, ſenſum, experientiam, communem uſum loquendi, magiſtrum ſequutus, interdum in Organo loquitur. Sequuntur alia non multó λογικώτερα.

Propoſitio, eſt enuntiationis altera pars, unū de uno.

πρότασις, propoſitio, logicum verbum eſt: ἀπόφανσις aut ἀποφαντικὸς λόγος, enuntiatio aut enuntiativa oratio, προτάσεως eſt ſymbolum, ut initio prioris Analyſeos monuimus. προτάσεως partes duæ ſunt, cum enuntiatione communes, affirmatio & negatio. Propoſitio igitur hîc, ut pars enuntiationis per partes enuntiationis definitur, unum de uno. affirmans aut negans, intellige.

Dialectica quidem, quæ ſimiliter ſumit utramlibet partem: apodictica autem, quæ definité alteram ſumit, quoniam vera ſit.

De hac differentia ſæpius jam dictum eſt á nobis, ut ſcholaſtica & commentitia ſit: non Ariſtotelica, id eſt, non ab obſervatione naturalis uſus & experientia deducta: & propoſitionis iſta diviſio vitioſa eſt, quia nō omnis propoſitio, dialectica eſt aut apodictica, ſed quædam eſt ſophiſtica, quędam etiam maniſeſté falſa: tum ſi de vera tantúm propoſitione hîc ageretur; attamen tota hæc differentia eſſet ridicula in arte; quia ars eadem eſt apodicticæ & dialecticæ propoſitionis.

ENVNTIATIO autem, contradictionis eſt utravis pars. Contradictio veró, oppoſitio, cujus non eſt ſecundum ſeipſam medium. Pars autem contradictionis, alia quidem aliquid de aliquo, eſt affirmatio: alia veró aliquid ab aliquo, negatio eſt.

Enuntiatio ſimili Logica definitur per partes, & quidem ſui accidentis: contradictio enim, accidens eſt propoſitionis & enuntiationis: ἀντίφασις, contradictio, definitur hic ſpecialis, vel propria, quæ ſuis partibus veram & neceſſariam disjunctionem faciat: ut,

Omnis homo eſt philoſophus:
Non omnis homo eſt philoſophus.
Socrates eſt philoſophus:
Socrates non eſt philoſophus.

Quod genus appellatur vulgó in ſcholis oppoſitio contradictoria: tametſi nomen ἀντιφάσεως legitur in libro περὶ ἑρμηνείας decies & octies, in priori Analyſi decies & ſepties, communiter pro omni oppoſitione, cōtraria, contradictoria, propria: illic nuſquam pro hac contradictoria oppoſitione: locis tamen octo legitur in priore Analyſi pro contradictoria oppoſitione, ſicut ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον, cōtradictorié oppoſitum bis legitur in ἑρμηνείᾳ pro ſpeciali oppoſitione, ſed toties ibidem etiam cōmuniter legitur. Quare ſcholę noſtrę, ἀντιφάσεως ſymbolum ex Ariſtotelis uſu rariore uſurpârunt: Sumunt enim contradictionem, tantúm pro ſpeciali, aut etiam propria propoſitionis oppoſitione: nos contrá frequentiorem & generalē uſum ſequimur, differētiisq; diſtinguimus. Quód veró dicitur hîc aliquid de aliquo, item aliquid ab aliquo; intellige affirmans & negans, ut antea. Sed tamen Logicam harum definitionū videamus. Quid eſt propoſitio? Eſt pars enunt a-

tionis.

tionis. Quid eſt enunciatio? eſt pars contradictionis. At (inquam) enunciatio meliús per propoſitionem, & contradictio potiús per enunciationem, aut etiam propoſitionem definiretur. Quid veró (inquam) eſt animal? homo (dices) aut beſtia. Quid homo? Socrates aut Plato. At (inquam) genus definis per ſpeciem, & ſecús quám ex logica methodo præcipis, progrederis, á ſpecialibus ad generalia. Tu dicis, omnes artes & ſcientias á generalibus & univerſalibus ad ſpecialia & ſingularia progredi; tamen Logicam artem & ſcientiam ſecús informas, & legiſlator ipſe legem tuam deſpicis. Hoc vitium interpretes viderunt, & erubuerunt, Philoponus etiam periſſologiam notavit, quód hæc dicta jam eſſent in ſuperioribus libris. Et quidam recentiores interpretes, cúm huic morbo remedium nō viderent, quámvis omnibus plagis Organi logici, diſtinctionis alicujus pharmacum ſtudiosé adhibere ſoleant: tamen hîc nihil potuerunt: tantúm dixerunt, nihil referre. At, (interpretes ſapientes & conſiderati) ſi nihil refert, quomodo progrediantur artes; quorſum igitur tota hæc analyſis nobis eſt propoſita? Nihil enim aliud adhuc feré docuit Ariſtoteles, quám artes & diſciplinas à generalibus, á notioribus abſoluté, & naturâ prioribus inſtituendas & docēdas eſſe. Themiſtius ſimpliciús egit: σκόπει πῶς ἐκ τῶν μερικωτέρων ἐπὶ τὰ καθολικώτερα προῆλθεν· Conſidera (inquit) quomodo ex magis particularibus ad univerſaliora progrediatur. hoc eſt, conſidera quomodo magiſter labatur, quomodo leges & decreta ſua non ſequatur. Hæc igitur Ariſtotelica non ſunt, nec ab Ariſtotele judicata.

Ex immediato autem principio ſyllogiſtico poſitionem quidem dico, quod non licet demonſtrare: neque neceſſe eſt eum habere, qui quidvis diſcet. Quod veró neceſſe eſt habere eum qui quidvis diſcet, axiôma. Sunt enim nonnulla ejuſmodi: hoc ſiquidem maximé in his ſolemus uſurpare nomen. E poſitione veró, quæ partem pronuntiati quamlibet aſſumit (ut dico eſſe aliquid, aut non eſſe aliquid) hypotheſis: quæ veró abſque hoc eſt, definitio. Definitio namque poſitio eſt: ponit ſiquidem Arithmeticus unitatem, rem in-

dividuam eſſe ſecundùm quotum : hypotheſis autem non eſt: nec idem eſt, Quid eſt unitas, & eſſe unitatem.

Digreſſiuncula adhuc fuit, lubrica valde (ut dixi) & erroris poſtea manifeſti cauſſa: regreſſio nunc eſt ad principium: cujus genera ſtatuuntur, axiôma & poſitio. Poſitio, Græcé eſt θέσις, quo interdum pro latino utimur: poſitiones ſpecies duæ, hypotheſis & definitio. Primo loco immediatũ ſyllogiſticum pro demonſtrativo ponitur, ait Philoponus: tanquam dictum eſſet, Ex principio demonſtrativo poſitio, medio demonſtrativo, id eſt, primo, immediato, abſoluté priore, notiore, cauſſa concluſionis demonſtrari non poteſt: nõ eſt diſcipulo tamen αὐτόπιστος, per ſe probabilis & nota, ſed aliquot exemplorum inductione á magiſtro exponenda eſt. Poſitio tamen appellatur in Topico primo ὑπόληψις παράδοξος, opinio incredibilis: & in his libris, theſis dicitur quodvis demonſtrationis principium, ut capite tertio hujus: ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίζεσθαι· Ex duabus veró poſitionibus primis & pauciſſimis accidit: ſiquidem & concludere. Et theſis, rurſus ſignificat diſpoſitionem, ut capite decimo hujus, κατὰ τὴν τῶν μέσων θέσιν. Hæc homonymia, philoſophiam Ariſtotelis vehementer obſcuravit: homonymia tamen ex commentis & placitis ſcholaſticis, non Ariſtotelicis principiis, obſervatione & uſu communi, deducta. Axioma veró habet utrunq;: nam cúm demõſtrari principiis demonſtrationis non poteſt, tum per ſe diſcipulo ſine ulla magiſtri & doctoris admonitione clarum & manifeſtum eſt: quales feré ſunt topicæ inventionis leges, quæ Maximæ dicuntur in ſcholis: ut, Totum majus ſua parte: Pars minor toto. Eidem tertio paria, inter ſe paria. de quibus jam dixi. Item in aliis artibus, ut, Bis bina ſunt quatuor, Quæ inter ſe conveniunt, ſunt æqualia: & cætera ejuſmodi, quæ non accipiuntur παρὰ τεχνίτου καὶ διδασκάλου ab artifice & doctore, ſed ἁπλῶς καὶ τῇ φύσει. abſoluté & ſua natura diſcenti nota ſunt. Interpretes hîc mihi videntur πλατωνίζειν, cúm dicunt ἀξιώματα σύμφυτα πᾶσιν ἀνθρώποις, ingenerata omnibus hominibus: id enim repugnat Ariſtotelis philoſophię, etiam quę eſt in his Analyticis. Nominatim. n. erit decimoquarto cap. libri hujus & ultimo ſecundi,

Prin-

Principia omnia oriri á ſenſibus & ſingularibus exemplis: nec eorum ἕξεις, habitus; ſed δυνάμεις, facultates συμφύτους, ingenitas eſſe. Labuntur igitur hîc interpretes, & Platonica per ignorantiã pro Ariſtotelicis permiſcẽt. Axioma igitur tametſi non eſt ingeneratũ nobis, ſicuti neq; coloris ſpecies oculis noſtris ingenerata eſt: attamen ſimulatque perſpicuus offertur color, cernitur, & ſpecies ejus apprehẽditur: ſic quámvis axioma nobis ingeneratum non ſit, tamen ſua luce ita relucet animis noſtris, ut protinus animadverſum percipiatur, & per ſe probetur ac credatur. Poſitionis ſpecies duæ ſequuntur, hypotheſis & definitio, mira differentia diſtinctæ. Poſitio quæ eſt enunciatio, hypotheſis eſt: poſitio quæ non eſt enuntiatio, definitio eſt. Definitio ſiquidem, poſitio: quod ex cõjugatis intelligitur: nam ponit, unde poſitio nomen conjugatum eſt. & ponit Arithmeticus ſuas definitiones; ut, unitatem, eſſe aliquid individuum ſecundúm quotum: & quivis artifex hoc modo definitiones ſuas ponit, tanquam veras, nec eas demonſtrat. Atq; aliud eſt definitio; ut, individuum ſecundúm quotum: aliud, ex definitione & definito enuntiatio: ut, Unitas eſt individuum ſecundúm quotum: definitio ſiquidem, pars enuntiationis. Hæc differentia eſt hypotheſeos & definitionis ab Ariſtotele poſita; quód illa, ſit enuntiatio; hæc, non ſit. Hîc interpretes Græci Latiniq; valde occupati ſunt: repugnantiam in præſenti loco ſummam vident:

Principium eſt propoſitio:
Definitio eſt principium:
Definitio igitur eſt propoſitio.

Hic ſyllogiſmus ex principii definitione cõcluditur. At nũc definitio dicitur nõ eſſe propoſitio. Themiſtius hanc incõſtantiam vidit; Philoponus excuſare voluit, quód definitio ſit eadem cũ definito, nec ideo κατηγορεῖται de definito. E recentioribus quidã hanc ſolutionem ut ingenioſam prædicant; non audent tamen ſequi, quia meminerunt, in Topicis definitionem κατηγορούμενον dici, & ex ea cũ definito enuntiationẽ fieri. Solutionẽ itaq; aliam comminiſcũtur: quód attributum de ſubjecto aliâs dicatur, aliâs in eo ſit; ut hîc Ariſtoteles verbo (eſſe) non (dici) utatur: proptereaq; definitionẽ non eſſe propoſitionem, in qua attributum inſit in ſubjecto, ſed de ſubjecto dicatur: quod commentum multis in Organo logico interpre-

tum commentis ſimile eſt, vanum & ridiculum. Etenim hoc diſcrimen hypotheſeos & definitionis repetitur ſecundi libri capite tertio, & verbis apertis plané commentum hoc convincitur, ἐν τῷ ὁρισμῷ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖται· In definitione (inquit) nihil alterum de altero dicitur. Ergo definitio, Ariſtotelis ſententiâ, propoſitio nō eſt, in qua dicatur attributū de ſubjecto: ſed definitio per ſe cōſiderata, pars tantū propoſitionis eſt, nec eſt in ſubjecto, nec dicitur de ſubjecto. Quare locus hic totus valde captioſus eſt, nec omnino mihi Ariſtotelicus. Principiū ſyllogiſmi appellatur in priorib. his Analyticis quodvis mediū, non tantúm propoſitio: & libri hujus cap. ſeptimo & octavo appellatur axioma; cū dicitur, tria eſſe in demōſtratione, ἀξίωμα, συμπέρασμα, γένος ὑποκείμενον· Axioma, concluſionem, genus ſubjectum; ſic poſtea poſitio appellatur, omnis propoſitio. Et Ariſtoteles omne principium, tam clarum pauló póſt affirmabit eſſe, ut contrariū quoque inde pateat; quod theſi convenire non poſſit. Quare tota hæc principiorum diviſio, ſcholaſtica eſt, & exemplo atq; uſu vel horum librorum refutata: ab Ariſtotele judicata non eſt; Ariſtotelicis principiis, obſervationi & experientiæ cōgrua non eſt. Has ineptias dum conantur interpretes inepti retinere, liberam philoſophię perſonam nullam retinēt; ſed ſe mancipatos opinioni ſervos, & à libertate Ariſtoteleæ philoſophiæ alieniſſimos eſſe docēt. Definitionem veró, principium dici, verum eſt: & quód Ariſtoteles poſtea dicet cap. decimoſeptimo ſecundi, πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι διὰ ὁρισμοῦ γίγνονται· Omnes ſcientiæ definitione fiunt: eſt item verum. tanquam definitio per ſe doceat quám plurima, & ſine definitione demonſtratio nihil: imó demonſtratio nil aliud ſit, quám ex definitione probatio: ideoque diſputavi, Organum logicum principiis ſuis carere, quia definitionibus ſuis careret; & tam multis locis Analytica priora, principiis Ariſtotelis non conſtare, quæ definitiones ſyllogiſmorum demonſtrare contenderent. Sed principiorum duo genera dicuntur, axioma & theſis: theſis autem, hypotheſis aut definitio. Ex hoc (opinor) loco, ſcholæ noſtræ, principia quædam eſſe artium crediderunt; ſed longé aliter, quám doctrina hæc Analytica doceat. Putāt enim, principia artiū initio cumulanda eſſe, ſicut in Geometria vident ὁρισμοὺς, αἰτήματα, ἀξιώματα· definitiones, poſtulata, dignitates, initio operis cumulari: ſed

iſtam

iſtam doctrinam analytica lege á prioribus abſoluté & notioribus diſpoſitam non eſſe, non vident. Ex interpretibus recentioribus tamen unus in his Analyticis Nyphus id veré vidit, & res ipſa id oſtendit. Methodus analytica jubet á generalibus, & abſoluté-notioribus, ad ſpecialia progredi. At totis elementis quanta ſit hyſterologia, meditationes mathematicæ pleniús loquentur. Sed tamen iſta tam bella principiorum partitio, quæ diutiſſimé nobis placuit, diſplicere valde cœpit, poſteaquam in elementis mathematicis animadverti, quantæ nugæ hîc eſſent. Principia enim artium omnium, ſunt definitiones & partitiones, vel inde ſumptæ quędã Maximæ quæ vulgo dicuntur: at Maximarum partitione nihil omnino opus eſt in arte ulla; nec uſquam extra elementa Euclidis, iſta principiorum differentia oſtenditur; & quidem primo tantúm libro: reliquis, ubi tam multa principia collocantur, nuſquam ἀξίωμα vel αἴτημα diſtinguuntur. Sed hac de re tertius liber mathematicarum meditationum pleniús loquetur.

Quoniam veró oportet tum credere, tum ſcire rẽ, quia talem habeamus ſyllogiſmum, quem vocamus demonſtrationem: eſt autem hic, quia hæc ſunt, ex quibus ſyllogiſmus eſt: neceſſe eſt non ſolúm prænoſſe prima, aut omnia, aut nonnulla, ſed etiã magis. Semper enim propter quod eſt unum quodq;, illud magis eſt: ut propter quod amamus, illud magis charũ eſt. Itaque ſiquidem ſcimus per prima, & credimus; etiam illa & ſcimus, & credimus magis; quia per illa, etiam poſteriora.

Repetitur principii prima & ſecunda proprietas. Principium eſt προγινωσκόμενον, præcognitum; imó etiam γνωριμώτερον, notius; ſecũda, priús probatur, ex lege & axiomate cauſſarum:

Propter quod eſt unumquodque, illud magis eſt:
Propter principium, nota concluſio eſt:
Principium igitur eſt notius.

Aſſumptio præcedit, quód concluſio ſciatur, quia principia ſciantur. *Scire rem, quia.* Hîc videtur commentum interpretum probari, quód ſcire & per demonſtrationem ſcire, ſit

idem: at potes repetere quod jam propoſuit Ariſtoteles. Scire (dixit) quorũ eſt demonſtratio, eſt habere demonſtrationem. ita nunc, ſcire rem, intellige, cujus eſt demonſtratio.

Aut omnia.] Propoſitio major & minor, appellantur in Analyticis aliquando principia demonſtrationis: major ipſa ſaltem ante cognita eſt, minor ei cõparata ſimul cognoſcitur, ut primo capite dictum eſt: propterea vide quo modo nunc, aut omnia, aut nonnulla dicat Ariſtoteles; quaſi perveniri ad concluſionem poſſit, quin anté ſint omnia principia cognita.

Semper enim.] Propoſitio eſt ſyllogiſmi, ſpeciali exemplo declarata; contra quam Philoponus ſic argutatur. Ineſt ebrio ebrietas propter vinum; interfecto mors propter gladium: ergo ebrietas vino, mors gladio magis ineſt: ideoque axioma illud ſic interpretatur. Si quid inſit pluribus, & ſecundo per primum, magis inerit primo: ebrietas autem non ineſt vino, nec mors gladio.

Itaque.] Complexio ſyllogiſmi, in qua repetitur argumentum.

Non poſſibile eſt autem credere magis quám iis, quæ quis ſcit, quæ non eſt ſciens meliús affectus, quám ſi eſſet ſciens. Accidet autem hoc, niſi quis credẽs per demonſtrationem prænoverit, magis certé neceſſe eſt credere principiis aut omnibus, aut nonnullis, quám concluſioni.

Ex ſecunda proprietate, probatur prima:

Si principia non ſunt præcognita, non ſunt notiora:
Sunt autem notiora:
Sunt igitur præcognita.

Oratio autem hîc confuſa valde eſt & obſcura: ſic autem eſt intelligenda, Nõ poſſibile eſt credere magis (principiis, ſupple) quám iis quæ ſcit, id eſt, quám concluſionibus (in quibus Ariſtoteles, ſcientię verbum propriè uſurpat) non poſſibile eſt, inquam, magis credere principiis, quæ ſciens non meliús eſt affectus, quám ſi eſſet ſciens (per demonſtrationem, ſupple), id eſt, quám ſi ſciret concluſionem. Et ſententia denique eſt, Non poſſunt principia cõcluſionibus eſſe notiora, niſi eorum

ſcientiā præſtantior ſit & excellentior ſcientia concluſionum: & tres negationes ſunt in Græco pro una. Itaque duas omiſimus. *Credens.*] Græcé eſt πιστευόντων, genitivusque eſt partitionis, quem Alexander ἀντὶ τοῦ, πιστευομένων, ἐξέδωκεν, pro (creditorum) expoſuit, ait Philoponus: quod non probat, neque ego probo. *Magis.*] Propoſitionis ſententia valde adhuc confuſa fuit,

Si principia non ſunt præcognita, non ſunt notiora:

deinde ſententia aſſumptionis ſequitur,

Sed principia notiora ſunt.

Ubi repetitur illud (omnibus aut nonnullis) quod verum & Ariſtotelicum non habeo. Omnia ſiquidem demonſtrationis principia, nota debent eſſe, antequam ad concluſionem pervenias. Verius illud & melius primo capite. Licet veró ut quis cognoſcat alia quidem, quæ priús cognoverit, aliorum autem ſimul cognitionem accipiat. «

Habiturum veró ſcientiam per demonſtrationem, non ſolúm oportet principia magis noſſe, & magis his credere, quám ei quod demonſtratur: ſed neque aliud ipſi certius eſſe, neque notius, principiorum oppoſitis: ex quibus erit ſyllogiſmus, qui eſt contrariæ deceptionis: ſiquidem oportet ſcientē ſimpliciter, immutabilem eſſe.

Additur ſupra ultimā proprietatem, ut principium non ſolúm ſit notius concluſione, ſed ex eo quoq; contrarium ipſius principii ſit manifeſtum. Quæ conditio ſexti Topici capite ſecundo in legib. definitionis ponitur. ἔτι εἰ μὴ δῆλος ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ἐκ λεχθέντος. οἱ γὰρ καλῶς ἀποδιδόμενοι, καὶ τοὺς ἐναντίους προσσημαίνουσι. Tū ſi nō manifeſta cōtrarii definitio ex dicta: ſcité.n. aſſignatę definitiones, ſimul contrarias etiam commonſtrāt. Definitio (inquit) niſi tam clara ſit, ut ejus luce, contrarii quoq; definitio pateat, definitio perfecta nō erit. Idē nūc in generalibus & cōmunibus omnis principii legibus pręcipitur, tam perſpicuum eſſe oportere, ut contrariū quoq; ſit inde manifeſtiſſimum. Themiſtius tamen & Philoponus hebes

neſcio quid hîc & obtuſum intellexêre;quaſi dictum eſſet,prin cipium non ſolúm concluſione, ſed etiam contrario ſuo clarius eſſe oportere. Quæ comparatio valde rudis ſit. Nota principia,nota quoq; tandem concluſió: principia tamen concluſione notiora ſunt, ait Ariſtoteles. Quid ergo fuerit hoc ultimum, quod tanquam maximum proponitur? Principia non tantúm priús nota,ſed eſſe notiora:imó veró cõtrariis ſuis notiora. Quaſi & principia & principiorũ contraria,nota eſſent; ſed principia,ſuis contrariis notiora. at contraria,imó ἀντιδιῃρημένα,oppoſité diviſa,omnia ſimul naturâ ſunt,& ęqué nota, ut eodem Topico Ariſtoteles ait. Itaq; Ariſtotelem Ariſtotelis fidelem interpretem ſequamur:hos interpretes omittamus. Ex oppoſitis principiorum,id eſt falſis,fit ſyllogiſmus cõtrarię & falſæ deceptionis, de quo dicetur cap. 12. hujus & 13. *Immutabilem.*] ἀμετάπτωτον gręcé eſt:quam metaphoram Ariſtoteles ſexti Topici cap. 2. ut obſcuram reprehendit:& pro ea videtur quarto ibidem capite proprié uſurpare ἀμετάπιστον, quaſi diceres,indiſſuaſibile. Ergo hîc tam magnifica laus perſpicuitatis animadvertenda eſt;ne putemus cum vanis interpretibus, Ariſtotelem de induſtria obſcurũ fuiſſe, à quo toties & tam impensé videmus facilitatem & perſpicuitatem laudari. Principia(ait)non ſolúm ſunt ante concluſionem nota, ſed etiam notiora: imó tam clara ſunt,ut nihil ſit ipſorum cõtrariis μηδὲ πιστότερον, μηδὲ γνωριμώτερον, neque certius, neque notius. itaque virtus in artibus cúm fuerit accuraté definita & demonſtrata,nihil erit de contrariis vitiis pręcipiendũ. Rectũ, enim erit index ſui & obliqui. Principium,ſui lumẽ erit & contrarii. Quamobrem regula hæc conſideranda eſt,ut intelligas, totis Analyticis inſanum quendam in docendis vitiis laborem ſuſcipi. Centuplo enim plus operæ ponitur in quatuor Analyticis ad vitia declarandum, quàm ad virtutes demonſtrãdum. Tricas igitur illas uſum Logicę impedientes,ex hac analytica & topica lege rejicio,nec in Dialectica retineo.

CAP. III.

ADHUC capita duo ad verbum perſequuti ſumus,de proprietatibus principiorum; ut ſint perſpicua verbis;rebus nota,vera,prima,immediata, notiora, priora, cauſſæ denique

rei

rei ad explicandum propoſitæ. Omnia hæc ad propoſitum Logicæ artis artificium refero;propria tamen ſcientificæ declarationis ea non ſunt. Eſt enim(ut jam dixi)verbis eſſe perſpicuum,re notum, verum, primum,immediatum, omnium rationum omniumq; argumentorum commune.Niſi enim argumentum perſpicuum verumque & immediatum aut ſit, aut ſaltem videatur, nihil arguet: ut autem cauſſa ſit & abſoluté notius, non ſemper in omnibus argumentis requiritur. Quæſtio ſequitur tertio capite περὶ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀρχῶν,de infinitate principiorum:quæ deinde quinque capitibus 15,16, 17,18,19,tractabitur,an ſint ejuſmodi,qualia definita ſunt,aliqua principia,ſitque omnino demonſtratio ulla:unaque in ſex illis capitibus,& eadem quæſtio eſt,ut Ariſtoteles ipſe decimoquinto capite confirmabit. Ἔστι δὲ τοῦτο σκοπεῖν ταυτὸ, καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται, καὶ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἁπάντων, ἢ πρὸς ἄλληλα περαίνεται· Eſt hoc conſiderare idem,& an demonſtrationes in infinitum abeant,& an eſt demonſtratio omnis rei,an mutuó inter ſe concludantur:qualis quæſtio erit poſtea 15,16,17,18,19,c.item 3,4,5,6,7,8,c.3 Phyſ.item 5,6,7,8, 9.c. 1 de Cælo. item in Phil.2.& 3 c.2 l.Sed de cæteris dicetur aliás:Nunc ſex horum capitum ſummas tantúm proponemus,nec ad verbum ſingula diſſeremus: Academiæ noſtræ legem hîc ſequemur;quoniam ſolidæ doctrinæ & quæ ad uſum referri poſſit, hîc nihil eſt. Tertio igitur capite quæritur,an ſit ulla demonſtratio; deque eo duplex opinio contraria diſceptatur,an nullius rei ſit demonſtratio, an omnis rei ſit demõſtratio.Poſtea(quod reliquum erat)quæretur,an alicujus rei ſit demonſtratio. Primum diſſeritur ex definitione ſcientiæ, &hypothetico ſyllogiſmo concluditur:quem Philoponus genere vidit,ſpecie in litera ipſa diſtinguere non potuit.

Si principia ſciri non poſſunt, nulla eſt demonſtratio:
Sed principia ſciri non poſſunt:

quia eſſent ex aliis principiis ſcienda,& ea rurſus ex aliis,eoq; modo res ſerperet in immenſum;quod impoſſibile eſt: aut ſi reperiantur ultima principia,attamen neſcientur;quia principiis unde ſciantur,carebunt:

Nulla igitur demonſtratio eſt.

Hæc in ipſa litera ratiocinatio eſt. Secunda quæſtio eſt,An omnis rei ſit demonſtratio:quæ ex falſa cauſſa, enthymemate

cõcluditur: κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων, circulo & mutuó omnia demonſtrari poſſunt: Omnis igitur rei demonſtratio eſt. Philoponus hypotheticum ſyllogiſmum hîc comminiſcitur, qui nullus eſt in litera: ut intelligas, quantus in retexendis ſyllogiſmis ſit artifex. Hæc quæſtionis utriuſque captio eſt. Solvitur deinde prima, per ambiguæ aſſumptionis diſtinctionem; quód ſcientia quædam ſit ἀποδεικτὸς, demonſtrabilis: qua ſciuntur concluſiones, & quæ definita priús eſt, διανοητικὴ nempe: quædam veró ἀναπόδεικτος, indemõſtrabilis, νοητικὴ nempe. qua principia per ſe, non aliunde ſciuntur, & cujus principium non ſit aliqua ália πρότασις ἄμεσος, propoſitio immediata, ſed ὁ νοῦς intellectus cujus luminis vi extrema & ultima principia ſine alia ratione ſic intelligũtur, ut ſenſilia ſenſu ſentiuntur. Secundæ quæſtionis ſolutio latiús ducitur per argumenti inficiationem. Circulo quævis res demonſtratur: Ergo omnis rei eſt demonſtratio. Hujus enthymematis Ariſtoteles negat antecedens; & negationem probat tribus argumentis ex ſcientiæ & demonſtrationis definitione:

Omnis demonſtratio eſt á prioribus:

Non omnis circulus eſt á prioribus:

neque enim poſſunt eadem iiſdem abſoluté & priora eſſe & poſteriora, quod eſſet in circulo, cúm mutuó res demonſtrarentur:

Non omnis igitur circulus eſt demonſtratio.

Secundum argumentum eſt ex adjunctis abſurdis, quia probaretur idem per idem. ἀσάφειαν τῇ συνήθει συντομίᾳ ἐνεποίησεν, obſcuritatem uſitata brevitate adhibuit hîc Ariſtoteles (inquit Philoponus) quia abecedariis exemplis utitur. Atqui ſola brevitas ſermonis, hanc obſcuritatem nõ efficit, ut ſecundo Animadverſionum libro latiús expoſui: imó ſermonis brevitas hîc obſcuritatem nullam facit, ſed exemplorum caligo, nihil ſignificantium. Dic idem, ſignificantib. exemplis, etiam majore ſermonis brevitate; clara res erit:

Si capax eſt diſciplinæ, homo eſt:

Si homo eſt, capax eſt diſciplinæ:

Circulus eſt, ex quo nimirum concludes idem per idem:

Si homo eſt, homo eſt.

Connexus enim ſyllogiſmus eſt primi modi; cujus in Ariſtotelis litera, aſſumptio præcedebat; quam facilioris intelli-

gentiæ

gentiæ cauſsâ præpoſuimus. Poſtrema ratio ex parte rerum ſumitur, Non demonſtrantur circulo, quæ non convertuntur; ſed ſola propria, & in prima tantùm figura: non igitur omnia circulo demonſtrantur. Qua in diſputatione notabis, theſim generaliter accipi pro omni propoſitione, contra proximi capitis diviſionem, ἐκ δύο θέσεων, ex duabus theſibus, ut jam citavimus: item Analytica priora appellari, τὰ περὶ συλλογισμοῦ. ut appareat, quod antea notavimus, titulos logicorum librorum ab interpretibus factos eſſe. Hæc ſumma eſt capitis tertii; qua concluditur, neque nullius, neque omnis rei demonſtrationem eſſe. Digreſſionem Themiſtius hîc intellexit, ἐπανίωμεν δὲ ὅθεν ἐξέβημεν, redeamus unde digreſſi ſumus, ait in fine capitis hujus. neque Philoponus ignoravit; ſed hîc quæri dixit; An ſit demonſtratio, cùm priùs tamen dictum eſſet, quid eſt demonſtratio: excuſare voluit ὑστερολογίαν; quaſi priùs an eſt, quàm quid eſt, differendum fuiſſet: excuſare, inquam, id voluit exemplo phyſicæ doctrinæ, in qua priùs quid eſt vacuum tractatur: deinde an ſit, quæritur. At hîc interpretes vitium vitio excuſat; & quod exemplo qualicunque fiat, jure fieri putat: Neque nunc ὑστερολογίαν illam reprehendo; ſed majus arguo, & Analytica lege convinco. Artes γένος ὑποκείμενον, genus ſubjectum, diſputare non debent, ſed ſumere, dicet Ariſtoteles capite octavò hujus. Nec enim Arithmetica probat, eſſe numerum; nec Geometria magnitudinem; nec Aſtrologia aſtra & cælum; nec Phyſica mundum & elementa, non animalia, non plantas, non cæteras res ſibi ſubjectas, eſſe diſputat. Hippocrates & Galenus de valetudine tuenda & reſtituenda, Varro & Cato de agricultura. Vitruvius de architectura præcipiunt: nemo tamen horum in ſua arte quærit, an ſit valetudo, an ager, an domus; ſed ſumit rem eſſe, tanquam manifeſtam omnibus: tum definiendo partiendoque genera ſpeciesque, tum qualitates & proprietates demonſtrando, artem conſtituit: denique nulla ars ſubjectum ſibi & propoſitum genus diſputare debet, ſed προγινωσκόμενον, præcognitum ſumere, imò tanquam principium ponere. Hæc Ariſtotelis eſt doctrina capite octavo hujus. Ergò ex hoc Ariſtotelico fundamento aſſumamus: At ἀπόδειξίς ἐστι γένος ὑποκείμενον ἀναλύσεως ὑστέρας· Demonſtratio, eſt ſubjectum genus analyſeos poſterioris: ut interpretes abunde intelligunt & profitentur: ponens

dum igitur eſt, demonſtrationem eſſe, nec id dubitandum aut diſputandum. At hujus libri capita ſex integra in hac altercatione conſumuntur, an ſit demõſtratio. Altercatio vana & poſterioris Analyſeos præceptis & legibus contraria. deinde longé aliud eſt ἔλεγχος, refutatio, aliud ἀπόδειξις, demonſtratio, ait Ariſtoteles quarto capite libri tertii Philoſophiæ. At hîc refutatio tantúm eſt, ſcientia rei certæ & cõſtantis nulla. Quamobrem nihil hîc Ariſtotelicum, & Ariſtotelis principiis conſentaneum; nihil inventionis, nihil diſpoſitionis logicæ proprium invenio; nil quod ad faciendam & conſtruendam artem (quod hîc ſolúm proponitur & quæritur) ſit accommodatum. Tollo igitur hanc altercationem totam, ut minimé Ariſtotelicam; nec ad propoſitum logicæ inſtitutionis compendium refero.

CAP. IIII.

QUONIAM veró impoſſibile eſt aliter habere, cujus eſt ſcientia ſimpliciter; neceſſarium utique fuerit, ſcibile ſecundúm demonſtrativam ſcientiam. Demonſtrativa veró ſcientia eſt, quam habemus, quia demonſtrationem habemus. Ex neceſſariis igitur ſyllogiſmus eſt, demonſtratio.

Capite quarto definitur ſcientifica materies, & circumſtantiis ſuis explicatur. Primúm veró repetitur illud é ſecundi capitis initio, Scibile eſt neceſſarium: unde concluditur, ſcibile quoque demonſtrativum, eſſe neceſſarium. Ex genere argumentum eſt: ſcibile enim, genus eſt, ut dictum eſt: ſpecies veró, ἀποδεικτικὸν, ὁριστικὸν, demonſtrativum, definitivum: & ob id repetitur apodicticæ ſcientiæ definitio ex initio ſecundi capitis, ut aliæ quoque ſcientiæ ſpecies exprimerentur. *Ex neceſſariis.* Dictum eſt, propoſitiones demonſtrationis eſſe neceſſarias: dictum eſt, concluſionem eſſe neceſſariam: unde nunc concluditur, demonſtrationem ex neceſſariis eſſe.

Statuendum igitur ex quibus & qualibus demonſtrationes ſunt. Primum veró definiamus, quid dicimus de omni, & quid per ſe, & quid univerſale.

ſale. Ac de omni quidem hoc dico, quod ſit non in aliquo quidem, aliquo veró non: neque aliquando quidem, aliquando veró nō: ut ſi de omni homine animal: ſi verum, hunc dicere hominem, verum etiam, animal: & ſi nunc alterum, etiam alterum: ac ſi in omni linea punctum, ſimiliter. Signum veró eſt: Etenim reprehenſiones & inſtantias ſic ferimus, tanquam de omni interrogati, aut ſi in aliquo nō, aut ſi quando nō.

Capite reliquo trib. ſcholaſticis, aut certé ab Ariſtotele ipſo confictis ſignis & notis, diſtribuuntur tres demonſtrationis conditiones, unde materiam demonſtrationis ſyllogiſticæ, qualem quærit Ariſtoteles, nullam prorſus eſſe docebimus. Prima neceſſitatis univerſalis, ſecunda cognationis, tertia proprietatis: ſed earum definitiones valde exiles & aridæ ſunt, ſicuti quædam jam antea: ut Jaboleno juriſconſulto hîc valde rurſus ſit opus. Prima ſiquidem definitio eſt ex differenti, ſine redditione. De omni dicitur, quod non de aliquo, & aliquando affirmetur: de aliquo autem, & aliquando negetur. Hujus definitionis diſſentaneum eſt intelligendum: quod tamen non redditur, id nempe, quod de omni & ſemper dicitur; ut animal de omni homine, & ſemper dicitur: & ſic in linea & omni & ſemper punctum eſt. Appellat Ariſtoteles capite decimotertio ſecundi, καθόλυ, quod hîc κατὰ παντὸς, cúm ait, τῦτο γάρ ἐςι τὸ καθόλυ καὶ ἐπὶ παντὸς καὶ ἀεί· id enim eſt univerſale, & in omni, & ſemper. *Inſtantias.*] Si propoſitio non de omni, aut non ſemper dicatur, protinus negamus apodicticam propoſitionem eſſe. Notabis autem hîc κατὰ παντὸς ſecus capi, quám in prioris Analyſeos initio: & hanc termonis homonymiam, magnę in toto Organo obſcuritatis eſſe cauſſam, non ſolam ſermonis brevitatem, quam putant interpretes. Si qua veró regula generalis, ut in grāmaticis, anomaliam patiatur; analogia anomaliç conjuncta, κατὰ παντὸς explebit.

Per ſe veró ſunt, quæcunque ſunt in ratione quid eſt: ut triangulo linea ineſt, & lineæ punctum. Eſſentia enim ipſorum ex his eſt, & in ratione dicente quid eſt, inſunt.

Prima nota fuit univerſalis neceſſitatis; ſecunda eſt τῆς συγγενείας, id eſt, cognationis: quæ eſt ἢ ἁπλῶς, ἢ πῆ, aut abſolutè, aut quodammodo. Genus generiſque differentiæ & ſpecies, ſunt ἁπλῶς συγγενῆ: eorum veró proprietates, & adjunctę penitus & inſitę per ſe qualitates, generi generiſq; differentiis ac formis ſunt πῆ συγγενῆ, ut ſeptimo capite copioſiús diſſeretur. Ergo ad hanc utramque συγγένειαν exprimendam, modi quatuor proponuntur. Primus & ſecundus & quartus ſpectant ad abſolutam, tertius ad τὴν πῆ. omneſque hi modi nihil aliud nobis inſinuant, quám cauſſarum & effectorum, ſubjectorum & ſubjectis adhærentium qualitatum, unde conſtant artes, cognationem, ac præcipué cauſſarum & effectorũ. Quicquid enim alicui per ſe ineſt, ejus cauſſa eſt, ut erit viceſimo capite. Ergo cúm ſubjectis attributa, aut attributis ſubjecta per ſe adfuerint; tum quæ per ſe aderunt, cauſſæ erunt ἁπλῶς ἢ πῆ. ſed ipſos modos videamus. Primus eſt, quando attributum eſt in eſſentia ſubjecti, & in ejus definitione adhibetur. Sic genus & differentia & definitio, per ſe dicuntur de ſpecie & definito: ſic linea eſt in definitione trianguli, quod ex tribus rectis lineis definitur: & punctum in definitione lineæ, quæ definitur fluxus puncti. Hic ergo primus modus continet omnes propoſitiones, quibus genus de ſpecie, differentia de ſpecie, definitio de definito dicitur: ὃς καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι παραλαμβάνεται, qui etiam maximé in demonſtrationibus aſſumitur, ait Themiſtius. imó, ut ajo, in omnibus artis & doctrinæ partibus.

Ac quibuſcunque attributis ſuis ipſa in ratione quid eſt declarante inſunt: ut rectum ineſt lineæ & curvum: item impar & par numero, & primum & compoſitum & æquilaterum, & altera parte longius: & omnibus his inſunt in ratione quid eſt dicente illic quidem linea, hic veró numerus. Similiter veró & in aliis talia ſingulis ineſſe per ſe dico. Quæ veró neutro modo inſunt, accidetia ſunt, ut muſicum aut album, animali.

Secundus modus per ſe, primo cõtrarius eſt. per ſe eſt, quod eſt in

eſt in eſſentia & definitione attributi: qui modus, generis in ſpecies aut differentias diſtributioni convenit, ut primus definitioni. ſic in diviſionis propoſitione, Linea recta eſt aut curva: numerus par vel impar, primus vel cōpoſitus, æquilaterus aut altera parte longior (æquilaterum autem numerum Ariſtoteles dicit pro quadrato) ſic, inquam, attributo ſuo ineſt ſubjectum per ſe, quia partes in his ex toto definiuntur. Recta enim, eſt linea quæ ex æquo punctis ſuis interjacet: curva, contrá. Par, eſt numerus in æqua diviſus: impar, in non æqua diviſus. Primus numerus, quem ſola metitur vnitas, ut, 5, 7, 11: compoſitus contrá, quem alius etiam metitur, ut ſenarius. quem metitur binarius & ternarius: ter bina aut bis terna, ſenarium faciunt. Æquilaterus, ſeu quadratus, qui in ſeipſum ducitur: ut, bis bina, quatuor: ter terna, novem, quadratos numeros efficiunt. Altera parte longior, quem minor in majorem ductus efficit, ut quindecim ex ductu ternarii in quinarium efficitur. De quadrato & oblongo Ariſtotelem falli, 9. e. 4. in Geometria noſtra docebimus. Atque hîc notabis quod ſæpe jam notavimus, Ariſtotelem exemplis aut abecedariis nilque ſignificantibus uti, aut mathematicis & rudi philoſophiæ diſcipulo ignotis; ideoque obſcurum eſſe: nec ſolam obſcuritatis eſſe cauſſam, βραχυλογίαν, quam putant interpretes. Philoponus in his Alexandrum reprehendit, ut in mathematicis ignarum, quod poſtea rurſus faciet apertiús. Ergo modus hic per ſe, complectitur propoſitiones ex diviſione generis factas. tametſi cúm diviſio ſit integræ rei in ſua membra: membra illa, cauſſæ ſunt totius, ipſumque conſtituunt: ut ſi dividas hominem in corpus & animam rationalem. tum enim in propoſitione illa, Homo conſtat é corpore & anima rationali, attributæ partes, ſunt cauſſæ totius: & ad quartum modum potiús ea propoſitio pertinebit; qui tamen cum primis confunditur, ut dicam. Et quæ neutro modo dicuntur, accidētia ſunt, ait magiſter: & recté: abſolutę ſiquidem τῆς συ[γ]γενείας nihil habent. Deſcēde enim, ſicut methodus Analytica juſſit, á prioribus abſoluté & naturâ-notioribus: hos duos tantúm modos in recta τῆς συγγενείας linea reperies. Hic veró mihi mirari libuit, cur-nam Themiſtius & Philoponus, poſtque eos interpretes reliqui commenti ſunt, quod huc attulerunt: ſecundo modo per ſe, accidentia dici, quorum in definitionib. ſubjecta

ponerentur, ut σιμότης ῥινὸς, ſimitas naſi, & ejuſmodi inſeparabilia accidentia, uni & eidem & ſoli naturæ per ſe adjuncta, ut propria deniq;. At Ariſtotelis verba, ſententiam eam non habent. locus obſcurus erat, & ſyntaxi grammatica involutus, ideo præbuit (opinor) occaſionem hujus commenti. At ſi retexas ſyntaxim grammaticam, ſenſum reperies eum quem propoſui. *Attributis ſuis.*] Græcé eſt ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς, quaſi diceres, inexiſtentium ipſis: ubi Philoponus putat (αὐτοῖς) pro (τισὶ) ſumptum. ſed fallitur: ſenſuſque verus eſt, non ſolúm verbis, ſed ſententiæ congruus, quem propoſui, & αὑτοῖς legendum, non αὐτοῖς, & verbum ἐνυπάρχειν, commune eſt ſubjecti atque attributi: ſic ἄρτιον ἀριθμῷ, καὶ ἀριθμὸς ἀρτίῳ ὑπάρχει καὶ ἐνυπάρχει dicitur hîc ab Ariſtotele. Poterant veró Græcos interpretes erroris ſui tot exempla commonefacere, quæ differentiæ ſunt, non accidentia. Nec veró Ariſtoteles hîc dicit attributum per ſe ineſſe ſubjecto, ſed attributo ſubjectum. Numerus eſt par aut impar, linea recta aut curva. in his, ait, propoſitionibus, numerus ineſt per ſe pari aut impari, linea rectæ aut curvæ. dicit quidem, par & impar ineſſe numero, nempe ut attributa: at per ſe numero ineſſe non dicit, ſed illis numerum: tametſi utrumq; proximo capite dicet; ſed ambigué, nec eadem ratione; ut tum dicã, cúm eó pervenero. Nec metuendi occaſio fuit, ne propria rerum accidentia nullo per ſe modo comprehenderentur: Themiſtius enim tertio deinde modo, ut mox dicam, ea ipſa comprehendit. Quamobrem locus hic, ſicuti ſuperiores alii quidam, probare jam poteſt græcorum interpretum negligentiam, rem præſentem tam negligenter interpretantium. Aliquis interpres, primus in obſcuro loco fabulam iſtam commentus eſt: reliqui ſecuti ſunt.

Tum veró quod non de ſubjecto dicitur alio ullo, ut ambulare, diverſum cũ ſit, ambulãs eſt & album. Eſſentia aũt, & quæcunq; hoc aliquid ſignificant, non fuit aliud quiddã, id quod ſunt. Quæ ſane non de ſubjecto, hæc per ſe dico: quæ veró de ſubjecto, accidentia.

Adhuc primis duobus modis συ[ζ]γένεια ἢ ἁπλῶς expoſita eſt: tertius modus ſequitur, qui cõplectitur τὰ πάθη καὶ συμβεβηκότα σύστοιχα πῆ καὶ συγγενῆ, affectiones & accidẽtia cognata quodammodo. Eſt autem hoc modo per ſe, quod non dicitur

de

de ſubjecto alio aliquo, ſed ſubjecto ſuo primo ineſt, οἷον τῇ ἐπιφανείᾳ κεχρῶσθαι, ut ſuperficiei colorari, quemadmodum Themiſtius ait, imó Ariſtoteles docet in prima Philoſophia libri quinti capite decimo octavo, & ſeptimi quarto. Definitio obſcurior eſt in litera, quia ſumitur ex diſſentaneo ſine redditione. Tota autem diſſenſio fuerat. Per ſe ineſt, quod non de ſubjecto alio aliquo, ſed de ſuo tantúm dicitur: & exempla, quæ proferuntur in litera, non ad definitum Per ſe, ſed ad ejus diſſentaneum referuntur. Ambulans enim & album de ſubjecto alio aliquo dicuntur. In hoc igitur modo comprehenduntur τὰ πάθη καὶ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα, quæ poſtea nominantur, quia de ſubjectis ſuis primis, & non de aliis dicuntur, & in iis inſunt, ut in Categoriis Ariſtoteles loquitur. Quod enim eſt hîc (dici de) illic eſt (eſſe in.) Quare Themiſtio fruſtra cõmentum illud ſecundi modi quæſitum eſt de accidentibus, cùm ille ipſe Themiſtius invenerit locum iiſdem accidentibus, in quorum definitione, ſubjecta adhibeantur: definitione, inquam, non abſoluta ex genere & differentia, ſed tamen quæ cauſſam aliquam ex ſubjecto deducat, unde affectio & paſſio, quę definitur, effluxerit. Quartus modus ab interpretibus notatur in verbis (Eſſentia autem) ut quarto modo οὐσίαι ἄτομοι, ſubſtantiæ individuæ, nempe Socrates & Plato, dicantur eſſe per ſe. At mihi locus hic valde ſuſpectus eſt: illuſtrationem potiús aliquam fuiſſe ſuſpicor de ſubſtantiis illis; quæ per ſe quidẽ ſunt, non more accidentium ſubjectis adjunctorum & adhęrentiũ. Atq; in peroratione loci hujus, de ſubſtantiis nulla mentio fit. Quæ non dicuntur de ſubjecto (ſupple, ullo alio) per ſe dico, ait Ariſtoteles. Quæ veró dicuntur, accidentia, communia videlicet, ut ſexto capite accidens definitur, quod per ſe non inſit. De ſubſtantiis individuis hîc nulla mẽtio eſt; & de apodicticis propoſitionibus, & earũ copia & facultate caput erat inſtitutum, quó ſubſtantiæ individuæ nihil omnino pertinent. Quod interpretes viderunt: & una videtur hæc cauſſa fuiſſe, quæ impelleret eos ad duos poſtremos modos rejiciendum; quia tertium illum, quem faciebat de ſubſtantiis individuis, non probabãt. Quamobrem nullum illic modum per ſe ſtatuo; ſed facio tertium de accidentibus per ſe, qui τὰ πάθη καὶ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα, τῇ τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῶν συγγενῆ complectatur, ut duo primi τὰ ἁπλῶς συγγενῆ complectuntur. Quod ſi diligen-

tiús interpretes attendiſſent; commento illo ſecundi modi ad accidentia per ſe retinendum, nil opus fuiſſet: vidiſſent enim, tertio hoc modo cõprehendi accidentia propria, in quorum etiam definitionibus (ut illis placet) ſubjecta poſſent adhiberi.

Jam veró alio modo, quod propter ſe ineſt, unicuique per ſe eſt: quod autem non propter ſe ineſt, accidens eſt: ut ſi ambulante aliquo fulguravit, accidens eſt: non enim propter ambulationem fulguravit, ſed id accidit, dicimus. Si veró propter ſe per ſe ineſt: ut ſi quis jugulatus interiit, & propter jugulationem, quia jugulatus eſt: non autem accidit, jugulatum interire.

Quartus eſt modus, negligẽter expoſitus. Per ſe ineſt, quod cauſſa eſt certa, nõ fortuita. Ambulante te fulguravit: ambulatio tua, caſu fortuito ineſt fulguri, nõ ut cauſſa certa. Hic generalis modus eſt, & reliquos cõplectitur, ᾧ γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτῷ αἴτιον: cui enim per ſe ineſt aliquid, hoc ipſi cauſſa eſt, ut cap. viceſimo hujus docetur. Ergo quod attributũ, aut ſubjectũ per ſe ineſt, cauſſa etiam eſt: cauſſæq; ſeorſum afferri poſſunt, materia, efficiens, forma, finis: hæque ſingulæ valent ad demonſtrationem, ut poſtea 2. lib. dicetur.

Quæ igitur dicuntur in abſoluté-ſcibilibus per ſe, ſic attributis ſubjici, aut ſubjectis attribui, tum per ſe ſunt, tum ſunt ex neceſſitate.

Quatuor τῆς συγγενείας modi definiti ſunt adhuc; duo ad abſolutã συγγένειαν, primus, ſecũdus: unus ad τὴν πῇ συγγένειαν, tertius: quartus omnes complectitur. Cõcludit igitur Ariſtoteles hoſce τῆς συγγενείας modos, quib. ſic vel attributis ſubjecta, vel attributa ſubjectis inſunt: & duobus membris, membra illa quatuor aptiús exprimit: quod rurſus bis faciet, cũ dicet, τὸ καθ' αὑτὸ διχῶς λέγεσθαι. Attamen ne videatur quaſlibet cauſſas his modis definire; ſignificat, ſe dicere, quæ neceſſarió inſint, ut ſecunda nota καθ' αὑτὸ cõprehendat primã κατὰ παντός. Themiſtius & Philoponus, ac deinceps reliqui, fabulantur hîc, duos modos primos ab Ariſtotele retineri, duos poſtremos abjici:

fabu-

fabulantur, ajo: nec enim Ariſtotelis verba id oſtendunt; ſed omnes modos comprehendunt; in quibus omnibus, quod per ſe dicitur, aut ἐνυπάρχει τοῖς κατηγορουμένοις, id eſt, ſubjicitur attributis, ut ſecundo modo: aut ἐνυπάρχεται, id eſt, ſubjectis attribuitur, ut primo, tertio, quarto modis. Animal, eſt homo aut beſtia: animal eſt rationale aut irrationale: denique quoties genus in ſpecies aut differentias diſtribuitur, hoc ſecundo modo ſubjectum per ſe ineſt attributo. Homo eſt animal, homo eſt rationalis, homo eſt animal rationale: denique quoties genus, differentia, definitio de ſubjectis ſuis dicuntur, per ſe primo modo ſuis ſubjectis ἐνυπάρχει. Homo eſt capax diſciplinæ: ſuperficies eſt colorata, & cetera ejuſmodi propria: quoties de ſubjectis ſuis dicuntur, per ſe tertio modo ἐνυπάρχεται. Homo conſtat ex corpore & anima rationali: mundus á Deo ex nihilo conditus eſt. denique quoties cauſſæ de ſuis effectis dicũtur, per ſe ſuis effectis ἐνυπάρχει. In hoc autem poſtremo modo Themiſtius ait non eſſe neceſſitatem, propterea non eſſe per ſe. At non ſi cauſſa aliqua neceſſaria non eſt, iccirco nulla eſt neceſſaria. Scientia & demonſtratio, definita jam eſt ex cauſſa concluſio: præcipietur poſtea libro ſecundo ex omni cauſſa demonſtrari. Ergo cauſſam apodicticam & demonſtrationi accommodatam intelligamus, quæ aliter habere non poſſit, ut dictum eſt capite ſecundo. Et hæc cauſſa non erit á demonſtratione aliena, imó ut definitio docuit, maximé apta & conſentanea: nec ad demonſtrativæ propoſitionis qualitatẽ, ſola nota τοῦ καθ' αὐτὸ, ſed κατὰ παντὸς, ſed καθόλου proponitur. Et Ariſtoteles ipſe ſignificavit, ut dixi, in ſecunda nota primam ineſſe. Philoponus ineptior etiam hîc eſt. Ait enim, cauſſam conferre potiús εἰς ὅλου συλλογισμοῦ γένεσιν, ad totius ſyllogiſmi compoſitionem, quód medium ſit: quaſi & primi & ſecundi modi, denique omnis abſolutæ demonſtrationis propoſitiones, non idem faciant; & definitio de definito dicta, non complectatur cauſſas definiti. O interpretem Logicæ artis expertem! Sed hos interpretes mittamus. Quatuor modos Ariſtoteles colligit; nullum rejicit; omneſque ad inſtituendam ſcientiam adhibet: primum, ſecundum, quartum ad συνήθειαν τὴν ἁπλῶς, quæ definitione & diviſione (quia ſunt τῆς οὐσίας) explicatur: tertium ad τὴν ἐπιστήμην συνήθειαν, quæ eſt demonſtrationis.

Hæc enim demonſtrationis materies eſt, ut τὰ πάθη καὶ συμβεβηκότα τὰ καθ' αὑτὰ concludat, ut erit tertio capite ſecundi.

Eſt vero perridiculum, quód Themiſtius & Philoponus excuſant hîc Ariſtotelem, quaſi vitioſé partientem, quód quatuor „ modos partiatur, cúm duos tantùm probet. Plenioris diviſio„ nis gratiâ (ajunt) quatuor modos pro duobus enumeravit. Verum eſt, opinor: lex aliqua de dividendo logica eſt, quæ jubet ornatus cujuſdam amplitudiniſque gratiâ partes plures enumerare, quám diviſim complectatur. Ita nullum vitium fuerit, quod interpretes hi in ſummæ virtutis loco nõ habeant. At ſervi nimium ſeduli dominum ſuum excuſare deſinant: nihil enim hîc, ut exiſtimant, offendit; nec plures modó proponit, quám ſequatur: ſed commenta ſomniaque ſua pro magiſtri ſui decretis jactare deſinant, ſeque ipſos potiùs accuſent, qui tam & á verbis & á ſententiis doctoris alienas fabulas confingant. Erroris occaſio (opinor) interpretibus fuit, cũ Grammaticæ ſyntaxeos confuſio, tum fortaſſe (nec enim citatur hîc ab illis locus ullus) loci cujuſdam repugnantia; ut cúm dicetur, „ Accidentium quæ per ſe non inſunt, ſcientiam non eſſe; quod dicetur capite ſexto. Attamen quia locus aliquis repugnare videbatur, iccirco pervertendus alter non fuit. quaſi non ſint in hoc doctore contradictiones aliquando manifeſtæ: ut anté jam fuit de definitionẽ, quæ propoſitio & eſſe & non eſſe dicebatur; & aliæ in his Analyticis quædam, de quibus ſuo loco: & tamen accidentia per ſe, tertio modo pleniſſimé continebantur.

Non enim accidit non ineſſe, aut abſoluté, aut contraria: ut lineæ rectum aut curvum, & numero impar aut par. Eſt enim adverſum, aut privatio, aut contradictio in eodem genere, ut par: quod nõ eſt impar in numeris, quatenus ſequitur. Itaque ſi neceſſe eſt aut affirmare aut negare, neceſſe eſt etiam quæ per ſe inſunt, ineſſe. Quód igitur eſt de omni & per ſe, definitum ſit hoc modo.

Probatur in his quæ per ſe inſunt, propoſita neceſſitas: primúm ex contrario. Non poſſunt non ineſſe aut abſoluté, ut primo, tertio, quarto modis, cúm dicitur, Homo eſt animal, Homo

Homo eſt capax diſciplinæ, Homo conſtat ex corpore & anima rationali: aut oppoſita & ratione oppoſitionis, ut ſecundo modo, cúm dicitur, Linea eſt recta aut curva, Numerus eſt par vel impar. Neceſſe enim eſt, oppoſita ſubjecto ineſſe, non abſoluté quidem, ſed neceſſariæ disjūctionis ratione alterutrum. Confirmatio deinde additur, non illius quidem abſolutæ neceſſitatis (quæ ex eo patet, quia partes alię ſunt aliis eſſentiales) ſed hujus quæ ad ſecundum duntaxat modum attinet: cujus ratiocinatio valde eſt involuta. Eſt autem ejuſmodi:

Oppoſitorum immediatorum unum in ſubjecto ineſſe neceſſe eſt:
Secundi modi attributa, ſunt ejuſmodi oppoſita:
Unum igitur eorum ineſſe neceſſe eſt.

Hæc (inquam) ſumma cōfirmationis hujus. Aſſumptionis ſententia eſt in exemplis diviſæ lineæ, diviſi numeri. *Eſt enim.*] Sententia propoſitionis hîc ſumenda eſt per has ſpecies. Oppoſitorum enim ſpecies ſunt, adverſa, privantia, contradicentia (pro quibus duobus ultimis, per metonymiam privatio & contradictio dicuntur) relata. De relatis hîc nihil. Genus veró intelligēs ὑποκείμενον vel ὑποκειμένην φύσιν, ſubjectum aut ſubjectam naturam; & oppoſitionis axioma ſic intelliges:

Oppoſitorum immediatorum, adverſorum, privantium, contradicentium, neceſſe eſt unum ineſſe ſubjecto generi δεκτικῷ, id eſt ſuſceptivo, ut ſchola noſtra loquuntur.

Homo enim ſanus eſt aut æger: cæcus eſt aut videns: eſt aut non eſt: denique oppoſitorum immediatorum (in quæ prorſus aliqua res dividitur) neceſſe eſt unum ſubjecto diviſo ineſſe. At ſic eſt in modo ſecundo, cúm dicimus, Numerus eſt par vel impar; Linea recta eſt, aut curva: dividitur enim in has partes numerus & linea. *Itaque ſi.*] Sententia complexionis eſt, Quare quæ per ſe inſunt ſecundo modo, etiam neceſſaria ſunt. ſed repetitur pro generali oppoſitionis axiomate, axioma contradictionis jam citatum capite primo.

Univerſale autem dico, quod & de omni & per ſe ineſt, & quatenus ipſum. Manifeſtum igitur, quód quæ univerſalia ſunt, ex neceſſitate rebus inſunt. Per

ſe veró, & ſecundúm quod ipſum eſt, idem eſt, ut per ſe lineæ ineſt punctũ & rectum. Etenim quatenus linea eſt: et triangulo quatenus triangulum, duo recti. Etenim per ſe triangulum duobus rectis æquale. univerſale veró tunc eſt, quando in quolibet et primo demonſtratur: ut duos rectos habere: neq; figuræ ineſt univerſaliter. Tametſi licet demonſtrare de figura, quód duos rectos habet, ſed non de omni figura: neque utitur qualibet figura demonſtrans. Quadratum enim, eſt quidem figura, nõ habet aũt duobus rectis pares: iſoſceles veró habet quidẽ quodlibet, duobus rectis pares: nõ aũt primum, ſed triangulũ priús eſt. Quodcunque igitur primúm demonſtratur duos rectos habere, aut quodlibet aliud, huic primo ineſt univerſale: & demonſtratio per ſe, hujus eſt univerſalis: aliorum veró modo quodam, non per ſe: neq; iſoſcelis eſt univerſaliter, ſed latiús id patet.

Expoſitis duab. primis notis κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, tertia ſe-
quitur καθόλυ. Catholicũ veró (utamur. n. hoc verbo, quo etiã
Quintilianus uſus eſt) catholicum (inquã) definitur, quod κα-
τὰ παντὸς καὶ καθ' αὐτὸ καὶ πρώτῳ ὑπάρχῃ, quod de omni & per
ſe & primo ineſt & quatenus ipſum: per ſe autem & quatenus
ipſum pro eodẽ ponitur: nec per ſe id nunc eſt quod pauló an-
té, ſed quod omni & primo, id eſt, quod non ſuperius, non in-
ferius, ſed par videlicet & æquale ſit: nec πρῶτον idem hîc eſt,
quod antea, id eſt, ἄμεσον & ἀναπόδεικτον. Nam cõcluſio debet
eſſe etiam πρῶτον καθολικὴ: nec πρῶτον καθολικὸν hîc aliud eſt,
quám ἀντίστροφον, ut Ariſtoteles ipſe capite decimoſeptimo ſe-
» cundi poſtea (neſcio quid aliud agens) aperté docet. τοῦτο δὲ λέ-
» γω καθόλου, ὃ μὴ ἀντιστρέφει· πρῶτον δὲ καθόλου, ᾧ ἕκαστον μὲν μὴ
» ἀντιστρέφει, ἅπαντα δὲ ἀντιστρέφει, καὶ μὴ παρεκτείνει. Hoc autẽ
» dico univerſale, quod nõ convertitur: at univerſale primũ, cum
» quo non ſingula quidem, ſed univerſa convertuntur, neque ſu-
» perant. Ergo differunt in Ariſtotelis doctrina catholicum &
catholicum primum; nec aliud eſt καθολικὸν πρῶτον, quam ἀν-
τίστροφον:

τίςροφον:ut καθολικῶς πϱῶτον λέγεϑαι καὶ ἀντιςρόφως idē ſit: & hęc nota,ſit ἀντιςροφῆς nota,quodq; omni ſoli,ſemperq; cō venit: & καθολικὸν πϱῶτον, idē eſt omnino quod Porphyrii ἴδιον κυϱίως præcipué propriū,ὅτι καὶ ἀντιςρέφη,quòd etiā converti tur,ut Porphyrius ipſe loquitur: niſi tamē quód Porphyrius id attribuit accidenti:quod Ariſtoteles in Topicis etiā definitioni tribuit. Ergo πϱῶτον καθολικὸν, vel potiús ἀντίςροφον definitur hîc,quod cōvertitur. Sic in arte methodicé & accuraté inſtituta,ſummorum generum affectiones cum ſummis generibus ſummo loco,mediæ cū mediis medio, infimæ cū infimis infimo καθολικῶς καὶ ἀντιςρόφως exponentur. Sic eſt propoſitio definitionis de definito,partiū de partito,proprietatis de ſubjecto,catholica.Ergo definitionū partitionumq; regulę ſunt catholicæ & antiſtrophæ iſto modo.Ergo demonſtrationis,quę demōſtrat propriā affectionem de ſubjecto per definitionem (ut Ariſtoteles poſtea præcipiet)propoſitiones iſto modo ſunt catholicæ. *Et rectum.*]Dictū prius,lineam recto ineſſe per ſe: nunc etiam contrá dicitur,rectū per ſe ineſſe lineę.Homonymia verbi hæc notanda eſt.In primo Analytico Ariſtoteles mediū ineſſe dicit in toto primo , & poſtremū in toto medio, &(eſſe in)accipit pro ſubjici , quomodo locus hic intelligēdus eſt.Nec enim ſpecies de genere dicitur abſoluté & per ſe. *Et triangulo.* Vide hāc propoſitionē primo capite. Notabis aūt hîc metonymiam quandā ſubjecti pro adjuncto. Nec.n.triangulum duobus rectis par eſt, ſed trianguli tres anguli. *Neq; figuræ.*]Hic ſcalmus eſt,de quo cap.2.dictū eſt, quē Ariſtoteles cū in geometrico litore ambulās inveniſſet,concupivit apodicticam navē ædificare. ſed in iſto ſcalmo Ariſtotelem dixi (& rurſus dico)labi,errare,decipi.Putat enim,proprium eſſe trianguli,& cum triangulo reciprocum,habere tres angulos æquales duobus rectis. Verúm id priús convenit duabus rectis in eandem rectam conſiſtentibus, nō ratione trianguli , ſed quatenus in eandem rectam conſiſtunt. Illic enim per ſe & primó æqualitas illa ineſt , ut patet 13.p.1 , & ex hoc principio per alternos in parallelis interſectis angulos , ad triangulum deducitur, ut patet 32.p.1. Quare ſcalmus iſte non eſt proprius trianguli ; quod pluribus etiam in ſcholis mathematicis ad 32. p.1.declarabitur. Atqui tamen (ut prædixi) hoc falſo & fallaci exemplo, tam magnificé per omnes philoſophiæ partes

jactato, philoſophus opinione hominum maximus, videtur inductus, incredibile inſomnium ſyllogiſticæ demonſtrationis de propria affectione concludenda concepiſſe, & duobus libris artem mirabilis inertiæ conſtruxiſſe; ut ſatis mirari nequeam, talibus deliramentis non dico fidem, ſed reverentiam neſcio quam á doctis & literatis hominibus præſtari. Sed tamen (ait philoſophus) habere tres duobus rectis æquales, neq; figuræ univerſaliter ineſt, neque primum æquicruro; quia figuræ non omni ineſt, cúm quadrato non inſit: non primúm æquicruro, cúm triangulo priús inſit: at triangulo ineſt univerſaliter primúm: id eſt, ineſt omni & ſoli triangulo. Hæc Ariſtotelis Logica eſt, in exornando & poliendo ſcalmo; ſed captioſa & fallax; qua tot ſeculis non ſolúm ſimplices idiotæ, ſed magni philoſophi capti, falſi, deluſi: ſed multo eſt captio-
„ ſius & fallacius, quod hic á philoſopho additur. Et demonſtra-
„ tio, per ſe, hujus eſt univerſalis; aliorum veró, modo quodam
„ non per ſe: tanquam nulla eſſet ſcientia demonſtrativa, niſi talis proprietatis de ſubjecto. Illud enim horribile monſtrum eſt, de quo initio dixi; comminiſci artium & ſcientiarum omnium ideam, cujus exemplum proferri niſi falſum, nullum poſſit. Nam hoc ipſum triangularis proprietatis exemplum falſitatis jam convictum eſt; & cætera (quæ deinceps ab Ariſtotele proferentur) ſophiſmate ſimili convincentur. Sed de tali univerſali rurſum poſtea.

CAP. V.

Non eſt autem ignorandum, quód ſæpe accidit errare, & non eſſe quod demonſtratur, univerſale primum, quatenus videtur demonſtrari univerſale primum. Decipimur autẽ hac deceptione, quando aut nihil liceat ſumere ſuperius præter ſingulare, aut ſingularia: aut liceat quidem, ſed anonymum ſit in rebus ſpecie differentibus, aut ſit velut in parte totum, in quo demonſtratur. Particularibus enim inerit demonſtratio, & erit de omni: ſed tamen non erit hujus primi univerſalis demonſtratio. Dico veró

hujus

hujus primi, quatenus hujus demonſtrationem, cúm fuerit primi univerſalis.

καθολικὸν πρῶτον definitum eſt, vel potiús ἴδιον καὶ ἀντίστροφον: hîc contrarium ejus proponitur: quod ſi ſatis eſſet aperté definitum, contrario ejus nil erat opus: eſſet enim ex prima definitione cognitum, ut principii regula docuit; quæ jubet principium & ſui & contrarii lumen eſſe. ſed tamen quó tantum præceptum pleniús intelligatur; quia obſcuriús eſt explicatum; caput hoc interpretemur. Caveamus, inquit Ariſtoteles, ne fallamur hîc, ut plerique falluntur, qui ſe καθολικῶς καὶ ἀντιστρόφως exiſtimant docere, id eſt, τὸ καθόλου πρῶτον tenere. Quot igitur modis hîc erratur? certé duobus; ſi ſuperius, ſi inferius aſſumatur: hi ſiquidem τῷ καθολικῷ καὶ ἀντιστρόφῳ contrarii modi ſunt. Sed obſcuriús Ariſtoteles loquitur, & ab interpretibus non intelligitur: quia utrúm de ſubjecto genere loquatur, an de attributa affectione, non exprimit. Itaque interpretes tres modos erroris hîc faciunt; cúm ſit unus, ſed exempla tria. In omnibus enim ſumitur inferius; quia ſingulare duntaxat unum vel alterum novimus: aut generale quidem novimus, ſed quia eſt ἀνώνυμον, & ſine nomine, iccirco ſpecies pro genere ſumimus; aut totum parti, attribuimus: & licet omni parti, attamen catholicũ primum & ἀντίστροφον non attribuimus. Ergo errores hi unius modi ſunt, cúm nempe ſumitur inferius. In qualibet arte & ei ſubjecta natura, eſt aliquid γενικώτατον, ſunt ὑπάλληλα, ſunt εἰδικώτατα, ut tã ſæpe jam dico. Atq; in affectionibus & proprietatibus item eſt quiddam γενικώτατον, ſunt ὑπάλληλα, ſunt εἰδικώτατα. ſumma ſummis, media mediis, infimis infima, τῷ γένει ὁμογενὲς, τῷ εἴδει ὁμοειδὲς copulandum eſt. qui hunc ordinem pervertit, aut ſuperiora cum inferioribus, aut inferiora cum ſuperioribus annectit non καθολικῶς πρώτως καὶ ἀντιστρόφως, ſed σοφιστικῶς, ut mox dicet Ariſtoteles, inſtituit. Sed Ariſtotelis exempla videamus.

Si quis igitur demonſtraverit, quód recta non concurrant, videatur hujus eſſe demonſtratio, quia in omnibus ſit rectis. Non eſt autem: ſiquidem non, quód ſic æquales ſint, id ſit, ſed quatenus quomodolibet æquales.

Exemplum primum. Æquidiſtantium, id eſt parallelarum linearum duo genera ſunt, rectæ aliæ, aliæ obliquæ: ſi demonſtras, rectas non concurrere, videberis fortaſſe καθολικῶς πρώτως demonſtrare, quia de omnibus rectis æquidiſtantibus τὸ πάθημα, affectio non concurrendi vera ſit. Secus eſt, ait Ariſtoteles: demonſtras enim generalem affectionem de ſpecie: σοφιστικῶς igitur agis, καὶ ταυτὸ πολλάκις λέγεις, & idem ſępius dicis. Erit enim tibi & demonſtratione altera opus in æquidiſtantibus peripheriis. Oportebat generalem affectionem de univerſo genere & quolibet modo æquidiſtantibus non de ſic æquidiſtantibus, id eſt, de tali & ſingulari ſpecie & de rectis demonſtrare: & generalis affectio incongrué ſpeciei tribuitur. quia generalis affectio ſpeciei nō convenit ratione ſpeciei, ſed generis, & ſic extra ordinem ſtatuitur. Notabis autem, æquales pro (æquidiſtantes) in hoc exemplo dici; quomodo in mechanicis problemate 26. loquitur Ariſtoteles: & notabis prætera, velut ἀποδεικτικὸν problema ſtatui, de non-cōcurrentib. parallelis vel æquidiſtantibus : quod in Euclidis Elementis principium ponitur; ne putemus, Geometriam quam nunc habemus, Ariſtotelicis legibus factam eſſe: eſt enim in poſtulatis ultimum. Et quidem Euclides in eo recté. Et Ariſtotelis exemplum ad ſyllogiſticam demonſtrationem falſum. Exemplum tertii modi facit hîc Philoponus: poteſt etiam eſſe primi, cúm ſingulare unum, aut plura, pro toto genere ſubjiciuntur.

Et ſi triangulum non aliud eſſet, quám æquicrurum, æquicrurum videatur eſſe.

Exemplum ſecundum eſt imperfectum: intellige veró, Si quis (tres angulos duobus rectis habere pares) demonſtraret de æquicruro, quód de triangulis ſolúm noſſet; catholicé non demonſtraret; quia γονικὸν πάθημα, ſpeciei tribueret, ut antea. Philoponus exemplum primi modi hîc ſtatuit, & recté: ſed á ſuperiore, diſtinguit genere, non recté: Idem enim eſt & unus erroris modus. & hic Ariſtotelis error de proprietate trianguli continuatur: tam placet inventori ſcalmus.

Et analogum, quod viciſſim, quatenus numeri ſunt, & quatenus lineæ, & quatenus ſolida, & quatenus

nus tempora: quemadmodum demonſtraretur aliquando ſeorſum, cúm certé poſſet de omnibus una demonſtratione monſtrari: ſed quia ſecundúm nominatum aliquid omnia hæc non ſunt unum, numeri, longitudines, tempora, ſolida, et ſpecie differãt inter ſe, ſeorſum fortaſſe capiantur. Nunc veró univerſale monſtratur: Non enim quatenus linea, aut quatenus numeri ineſſent, ſed quatenus hoc, quod univerſaliter ſupponunt eſſe. Propterea neque ſi quis monſtraverit ſecundúm unumquodq; triangulum demonſtratione aut una, aut altera, quód duos rectos habet unumquodque, æquilaterum ſeparatim & varium, & æquicrurum, nondum novit triangulum, quód duobus rectis æquale, niſi ſophiſtico modo. Neque univerſaliter triangulum, ne ſi nullum quidem præterea alterum ſit triangulum: non enim quatenus ſit triangulum, novit: neq; omne triangulum, niſi ſecundum numerum: ſecundum ſpeciem veró non univerſam, et ſi nulla eſt, quam non noverit.

Exemplum eſt tertium. Analogiæ quoddam genus eſt unũ per ſe, cujus in numeris ſeptimo, & in magnitudinibus quinto libro multæ ſpecies explicantur ab Euclide, una ἡ ἐναλλὰξ, viciſſim dicitur, ut in numeris 2 ad 4, ſic 3 ad 6: ergo ut 2 ad 3, ſic 4 ad 6. Ejuſmodi analogiam & cæteras ſpecies ſi quis in numeris ſeparatim doceat, ut fecit Euclides, non demonſtrabit, niſi ſophiſticé, ait Ariſtoteles. Quamobrem? quia non quatenus numeri, aut quatenus magnitudines, habent ejuſmodi analogiam. Ergo Ariſtoteles appellat Euclidis noſtri demonſtrationes ſophiſticas? Certé. Nec enim affectionem generalem demonſtrant in univerſo genere, ut oportuit, ut ὁμογονὲς πάθημα ὁμοίῳ γένει conjungatur; ſed generalem in ſpecie una aut pluribus demonſtrat: & pluribus demonſtrationibus demonſtrat, quod una poterat demonſtrari. Hìc igitur Ariſtoteles eandem periſſologiam & tautologiam objicit, quam

objecerat antea:& hic alter locus damnatæ tautologiæ attenté legatur,& tantum vitium ab Ariſtotele meritó damnatum. Ergo qui generalem affectionem de ſpecie demonſtrat,peccat:tanto ſané in doctrina peccato, quàm ſi in categoria ſubſtantię,animalis propriam differentiam αἰσθητικὸν,ſenſu prędi tum, ad hominis latus adjungeres. Veſtierit ſartor gigantis veſte pumilionem, ridiculum fecerit: major eſt enim veſtis, quàm deceat: Contrá, pumilionis veſte gigantem veſtierit,ridiculum quoque fuerit:minor enim eſt veſtis,quàm deceat:ſic in artis & doctrinæ præceptis qui generalem affectionem in ſpecie demonſtraverit, errabit non minús, quàm ſi ſpecialem affectionem in genere demonſtraverit. At de arte inſtituenda nunc Ariſtoteles præcipit,non de exemplis & rebus in artis uſum cadentibus. Ecquód nam igitur, inquies,genus illud analogicum,& cujus tandem diſciplinæ, ſi non eſt arithmeticum, ſi non eſt geometricum? Ariſtoteles non dicit; nos in Dialectica diximus, ut analogiæ & comparationis cujuſvis ſumma & communis omnium artiũ conſideratio logica fuerit:& Ariſtoteles in categoria qualitatis,cõmunem dicit eſſe qualitatis, comparationem ſimilium, diſſimilium. Similium veró rationum collatio, ἀναλογία modó dicitur. ſed ad exemplum. Sophiſtica demonſtratio eſt(inquit Ariſtoteles) quę de ſpecie demonſtrat generis affectionem; quia ſpeciei, ratione ſpeciei non convenit, ſed ratione generis. Imó veró(ait) ſi quis per omnes ſpecies demonſtret, ut trianguli affectionem per æquilaterum, æquicrurum, varium: ſophiſticé tamen demonſtrat, non catholicé. Quid ita? Quia non demonſtrat de primo ſubjecto. At,dixeris fortaſſe, nunquid idem eſt de omni ſpecie, ac de toto genere quidpiam demonſtrare? Reipſa fortaſſis idem eſt: doctrinæ autem methodo, imó commodo, non idem eſt: demonſtras enim ſæpius quod demonſtrare ſemel ſatis fuerat;& in illam ταυτολογίαν incidis, quam Ariſtoteles in libris de Animalibus, imó veró in hoc ipſo capite accuſat & allegat; ne per ſpecies demonſtretur, quod poſſit de univerſo genere demonſtrari. Vitioſum eſt enim,ait,& ſophiſticum,de partibus ſeparatim demonſtrare, quod de genere poſſit univerſo demonſtrari. Quid ita? quia poſſit de omnibus μιᾷ ἀποδείξει δειχθῆναι,una demonſtratione demonſtrari. Hic tantus locus diligenter eſt animadvertendus, non ſolúm ut & tautologiam

ab

ab Ariſtotele reprehenſam & damnatam cognoſcamus: ſed etiam intelligamus, ſicuti jam monui, Geometriam, quam multis poſt Ariſtotelem annis Euclides quidam, non ille Megarenſis, Platonis condiſcipulus, ſed inferior alius (ut primo mathematicarum Scholarum oſtendimus) non catholicé, nec proprié deſcriptam eſſe: multosque in tota Geometria conſimiles errores eſſe, quoties videlicet ejuſdem rei ſpecies primúm, deinde genera docentur: imó veró permultos alios, eoſque graviores. Atque hic etiam adnoto, exemplum analogiæ ad ſyllogiſticam demonſtrationem falſum eſſe: nequis primo ſcalmo rejecto, putet hîc aptiorem repertum eſſe tertium: falſa inquam ſunt tria adhuc producta teſtimonia: de triangulo, de concurſu, de analogia; & Ariſtotelis apodicticam convincunt. *Speciem non omnem.*] Græcé eſt, εἶδος οὐ πᾶν, & Græci interpretes εἶδος ἀντὶ (γένος) poſitum putant: quaſi diceret Ariſtoteles, aliud eſſe de genere univerſo generalem affectionem noſſe, aliud per ſingulas ſpecies. Quod ut verum, laudo; intereaque τὸ εἶδος ἀντὶ (γένος) annoto, ſicut in Poſterioribus his aliquoties rurſum: quomodo Porphyrius & Ariſtoteles fortaſſe loquuntur, cúm dicunt, hominem, ſingulorum hominũ ſpeciem; non quód eorum ſit pars, ſed communis & generalis forma & ratio.

Quando igitur neſcit quod univerſaliter, & quando ſcit abſoluté? Manifeſtum ſané quód ſi idem eſt triangulo eſſe & æquilatero, aut unicuiq;, aut omnibus: ſi veró non idem ſed diverſum: eſt autem quatenus triangulum, neſcit.

Quid igitur? quia catholicum nõ eſt in tot exemplis: quando tandem erit? aut quando cognoſcetur? Manifeſtum ſané, inquit, quod univerſale erit, ſi fuerit ſubjectum par & idem accidenti quod demonſtratur. Exempla hîc parúm-congrua ſunt. Si æquilaterum, de quo demonſtretur affectio, triangulo idem eſſet, eſſet ſané catholicum. Si non eſſet idem, non eſſet catholicum; quia non eſſet ἀντίστροφον affectioni. Ergo Ariſtoteles hîc reſpondet, licet obſcuriús, catholicum futurum ſi ſit par, & ἀντίστροφον affectioni: non futurum, ſi non ſit. Sed exemplum de triangulo continuatur, & ſcalmus iteratur.

Utrum veró quatenus triangulum, aut quatenus æquicrurum, & quando ſecundum hoc eſt primum, & univerſaliter cujus eſt demonſtratio? Manifeſtum, quód quando ablatis inerit primo, ut æquicruro æneo triangulo inſunt duo recti? Sed & æneum eſſe ablato, & æquicrurum, nõ autem figura, aut termino, ſed non primis. Quo igitur primo? Si ſané triangulo, ſecundum hoc eſt & aliis, & hujus univerſalis eſt demonſtratio.

Eadem quæſtio revocatur, quando catholica demonſtratio fuerit, ejus affectionis, tres angulos habere; utrúm quando æquicruro, an quando triangulo inerit? Quando, ait, plura ſunt in eodem: ut in propoſito exemplo, eſſe & æneum, & æquicrurum, & triangulum, & duobus rectis tres pares habere, & figuram & terminum. Si tollere incipias ſuperiora, ut figuram & terminum, tolletur quidem affectio: At illa non prima ſunt: nec enim affectio ineſt, quatenus terminus aut figura. Si tollas inferiora; id quo primo ſublato tolletur affectio, ſubjectum catholicum erit: Tollatur æneum, non tollitur affectio: tollatur æquicrurum, non tollitur affectio: at quám primum tolletur triangulum, tolletur, tres angulos habere duob. rectis pares. Quare triangulum, eſt affectionis hujus catholicũ ſubjectum. Ergo Ariſtoteles exemplo proprietatis triangularis, licet falſo, attamen exemplo, manifeſté in tam obſcura oratione catholicum ſubjectum inſinuat eſſe idem, quod proprium, & ἀντίστροφον, quod convertatur: quo poſito, ponitur affectio: quo ſublato, tollitur affectio: & viciſſim affectio illa catholica fuerit, quæ ſic cum ſuo ſubjecto convertetur. Sic ad finem capitis quarti univerſaliter-primum declaratum eſt: Atque hujus catholici (quod ita proprium, itaque ſit ἀντίστροφον) germana demonſtratio fuerit. Verumenimveró pené præterieram, quę nobis hîc interpretes interpretati ſunt. Diceres, Themiſtium & Philoponum hîc aliquo ſydere perculſos. μὴ θαμβείτω δ' ἡμᾶς, ne conturbet veró nos (ait Themiſtius) quód oporteat τὸ καθόλου ἐξισάζειν καὶ ἀντιστρέφειν πρὸς ὑποκείμενον, univerſale æquari & converti cum ſubjecto. Genera enim & differentiæ etiam catholicé de ſpecie dicuntur: alioqui demonſtratio tan-

tum

tum fuerit definitionis. Philoponus in admirationem eandem adductus, idem velut exclamat. Addit etiam quód demonſtratio tantúm definitionis & proprii eſſet. Ergo dicit, κυριωτάτην καὶ μάλιστα ἀπόδειξιν καὶ τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ πρέπουσαν διασκοπούμενος, ταύτην φησὶν εἶναι τὴν καθολικώτατα δεικνύουσαν. Summam & ſingularem demonſtrationem, & primo philoſopho convenientẽ conſiderans, hanc ait eſſe maximé catholicé demonſtrantẽ. Atque hic interpres, demonſtrationis πρῶτα μέτρα in hac æqualitate propoſitionũ ſtatuit (quales nempe nugas de oratore perfecto in rhetoricis Scholis refutavimus (δεύτερα δὲ in propoſitionibus de genere & differentia, cúm attribuitur ſpeciei ſeparatim, ut Homo eſt animal, Homo eſt mortalis. Hęc, inquam, horũ interpretum eſt admiratio. At (bone deus!) unde hoc πανικὸν, unde terror timorq; hominũ? At (inquit) demõſtratio tantúm eſſet definitionis aut proprii. Quid, inquam? id ne vobis eſt novum & abſurdum, quod magiſter veſter in Analyticis tam ſæpe teſtatur? Demonſtratio omnis eſt per definitionẽ τῶν παθῶν καὶ συμβεβηκότων τῶν καθ' αὑτά: non eſt τῆς οὐσίας, tam ſæpe dicitur in his Analyticis. Quibus locis profitetur Ariſtoteles (ut initio diſtinxi) cúm tractantur genera, differentiæ, ſpecies, eam totam tractationem eſſe definitionis & diſtributionis: demonſtrationis autem ſyllogiſticæ materiam, eſſe qualitatum per ſe adjunctarum, ut ampliſſimé patebit capite tertio libri ſecundi. Quare interpretes hi, Ariſtotelis doctrinam neſciunt. Veruntamen interpretes non temere commoventur; ſentiunt noſtri illius argumenti plagam; ſyllogiſticæ demonſtrationis de propria affectione nullum in artibus & diſciplinis exemplum eſſe; plurima in geometricis eſſe, ubi ſpecialia é generalibus & antecedentibus concluduntur: imó ſyllogiſticam demonſtrationem aliam prorſus nullam eſſe. Itaque Philoponus in-primis mathematicâ ſcientiâ eruditus, meritó tam manifeſta Ariſtoteleę apodictícę ruina commovetur. Verúm πρῶτα μέτρα, perfecti demonſtratoris ideã ſomniant, cujus effigies nulla ſit; δεύτερα ſophiſticam Ariſtotelęę apodicticæ ματαιοτεχνίαν traducunt: quia exempla, quia uſus, quia experimenta alia erunt, alia artis decreta & documenta, vanitasque artis, exemplorum veritate refelletur. Interea tamen ex iſto philoſophico furore (qui nobis initio dictus eſt) oracula Ariſtotelei vaticinii teneamus,

notas κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθόλυ πρῶτον, quibus veras artium præceptiones inſignitas eſſe conveniat: Ac ſi quis leges κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθόλυ πρῶτον, item de methodo á naturâ-prioribus, dicat eſſe non totius diſciplinæ, ſed particularium in diſciplina concluſionum: Ecquid (inquam) ſi partes cujuſque diſciplinæ ſingulares ſint κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθόλυ πρῶτον, ſi á naturâ-prioribus progrediantur (ut Ariſtoteles iſtis patronis dicere videatur) nonne tota diſciplina etiam κατὰ παντὸς, καθ' αὐτὸ, καθόλυ πρῶτον erit? nónne á naturâ-prioribus progredietur? Partes omnes tales ſunt, partes omnes ita progrediuntur: Ergo tota talis eſt, tota ita progreditur. Tum vero ſi objiciatur, diſciplinarum quarundam ſubjectam materiam non eſſe neceſſariam, vel eſſe conjecturalem, ut de Grammaticæ anomaliis; de medicinæ curationibus dici ſolet: Reſpondimus jam de grammaticis anomaliis, quæ analogiis conjunctæ κατὰ παντὸς expleant; & quamvis materies illa arbitraria magis ſit quám abſoluté neceſſaria, attamen duo feré millia annorũ Grammatica & græca & latina κατὰ παντὸς ſequitur: & de conjecturali inconſtantia Galenus de Optima ſecta veré reſpondet, medicinę eam nõ eſſe, cujus legitima prǫcepta, tam certa ſint, quám vel ipſius Geometriæ: ſed inconſtantiam & conjecturã eſſe uſus, qui tam lubricus, vel geometris totas Geometriæ demonſtrationes tenentibus eſſe poſſit: aliud enim eſt ſcire univerſaliter, aliud ἁπλῶς καὶ τῷ ἐνεργεῖν, ut eſt 21. cap. 2. Prior. 1. cap. 1. Poſt. 1. cap. 1. Philoſ. Quid eſt quod Ariſtoteles ſyllogiſtica demonſtratione concludi vult? Dicet pauló póſt, propriam qualitatem de ſuo ſubjecto; & hîc jam ſignificat: Sola enim hæc propoſitio de propriis & primó-catholicis relinquitur, cujus cauſſa afferri poſſe videatur: ut quód homo natus ſit ad riſum. At, inquam, quænam cauſſa afferri poterit, quamobrem inſit affectio illa propria ſubjecto ſuo? Per ſe ineſt affectio propria ſubjecto ſuo, & ei ſubjectum eſſentiale eſt, ut Ariſtoteles ipſe in modis per ſe nos docuit: nec per ſe tantúm ineſt, ſed univerſaliter primo ineſt, & quatenus ipſum; ergo nulla media vel intercedente cauſſa ineſt: cauſſaque fruſtra quæritur, quæ nulla eſt. Quid ergo? cúm cognoveris, hominem ad riſum natum eſſe; quam cauſſam reperies, quamobrem ad riſum natus ſit? An quia rationalis eſt? id enim reliquum videtur; quod etiam vulgo in

ſcholis

ſcholis afferri ſolet. At certé ſi rationale in homine, riſus propria cauſſa quædam eſſet: eadem riſus cauſſa in Deo erit & in angelo, qui ſit etiã in-primis rationalis: imó veró riſus eſt potiús rationis quædam diſſolutio: tantúm abeſt ut ab ea creetur. Tum veró obſerva, in totis his Analyticis, in quibus tam verbosé & prolixé de demonſtratione præcipitur: nullum exemplum demonſtrationis hujus oſtendere Ariſtoteles potuit, ubi cauſſa proponeretur, quamobrem affectio propria omni ſolique ſubjecto ſemper conveniens, in ſubjecto ſuo ineſſet. Ariſtoteles dicit, demonſtrationem eſſe explicationem per cauſſam propriam & primam, quamobrem propria affectio in ſubjecto ſit: Ariſtoteles ſui decreti exemplum nullum reperire potuit. At hic idem philoſophus multó meliús philoſophatur decimoquarto capite hujus, & decimooctavo capite ſecundi; ubi docet, omnia artium decreta generalia, ab obſervatione & inductione ſpecialium exemplorum profecta eſſe. Quare adverſus doctorẽ ex ſua ipſius doctrina concludo; præceptum demonſtrandæ proprietatis de ſubjecto, per cauſſam quamobrem in eo inſit, in philoſophia audiendum non eſſe, quia á nulla inductione vel obſervatione exemplũ profectum ſit; quia in quálibet diſciplina ſit inutile futurum. Itaq; omnia deinceps Ariſtotelis exempla conſideremus: reperiemus nullam prorſus demonſtrationem nobis talem oſtendi, qualem nobis Ariſtoteles definire voluerit.

CAP. VI.

TRES leges artificioſæ materiæ deinceps diſputantur ampliſſimé, vel potiús profuſiſſimé. Sextum caput diſceptationem quandam continet notæ κατὰ παντὸς, vel potiús diſputat ſcientiæ & demonſtrationis definitionem ſecundo capite adhibitam, ea ſaltem parte qua dictum eſt, ſcientiam & demonſtrationem ex neceſſariis eſſe. Id enim problema nunc ponitur, An demonſtratio ſit ex neceſſariis. Quæ diſputatio ſuperioribus legibus parum congruit. Principia artium non diſputantur, neque probantur, ſed ſumuntur. Sic enim πρῶτα, ἄμεσα, ἀναπόδεικτα dicta jam ſunt. At principium & definitio (ut dixi) capite ſecundo fuit, ſcientiam & demonſtrationem eſſe ex cauſſa, propter quam res eſt, propria, neceſſa-

ria: imó propria, immediata; indemonſtrabili: nunc tamen toto capite diſputatur, demonſtrationem ex neceſſariis eſſe. Ariſtoteles hic igitur Ariſtotelis legibus non obſequitur, neque Ariſtotelicum quicquam interpretatur: ſed tamen rationes ejus ſubducamus. Academiæ Pariſienſis lege hîc utamur; non verba, ſed capita & puncta ſingula perpendamus. Demonſtratio (inquit Ariſtoteles) eſt ex neceſſariis: hoc capitis hujus problema eſt, ut dixi. Rationes ſunt ſeptem, partim falſæ, partim propoſitum nihil demonſtrantes. Prima eſt ex conjugatis. Scibile problema eſt neceſſarium: ergo ſcientia eſt ex neceſſariis. Atqui ſecundi capitis initio ἀποδεικτικώτερον fuit illud. Cauſſa ſcientiæ neceſſaria: ergo ſcibile neceſſariū. Hîc ὕστερον πρότερον probatur antecedens ex conſequente, & quidem ἀσυλλογίστως. Poteſt enim (ut dicetur in hoc capite) concluſio neceſſaria, ex non neceſſariis eſſe. Secunda ratio eſt ex adjuncta τῆς συγγενείας nota:

Quæ per ſe ſunt, neceſſaria ſunt:

Nam primi & quarti modi attributa, eſſentialia ſunt ſuis ſubjectis: ſecundi autem & tertii contrá, ſubjecta ſunt attributis ſuis eſſentialia, ut dictum jam eſt:

Propoſitiones demonſtrationis ſunt per ſe:
Neceſſariæ igitur.

Syllogiſmus hic in litera ſolam propoſitionem habet, & propoſitionis explicationem, eamque ut ex ſyntaxi conjicere licet, mendoſam. Res veró in utraque ratione ſic obſcura eſt, ut miræ ſint hîc interpretū nugæ. Quidā interpres ſyllogiſmum in duabus rationibus veluti categoricum accuſaverat, Themiſtius defendit. Accuſatorem pariter & defenſorem Philoponus ignorantiæ coarguit: nec categoricum, ſed hypotheticum in duabus illis rationibus ſyllogiſmum eſſe dixit: at Philoponus cúm recté ſuperiores illos reprehendit, tum ipſe inprimis eſt reprehendendus. Nec enim hypotheticus ſyllogiſmus hîc eſt, nec omnino ſyllogiſmus ullus perfectus, ſed duæ rationes enthymematicæ: propoſitio etiam ſecundæ rationis, vera non eſt. Cauſſæ enim quædam ſunt non neceſſariæ: quæ tamen per ſe ſuis effectis inſunt. Ideoque Ariſtoteles ipſe non ſolúm præcepit, ut demonſtrationis propoſitiones καθ' αὑτὸ, ſed etiam κατὰ παντὸς, eſſent. Excuſationes ineptas afferet

ret huc aliquis : vitia probare pro virtutibus in philoſophia non convenit. Tertia ratio ex diſſentaneis eſt:

Demonſtratio conſtat ex neceſſariis, aut accidentibus:
Non conſtat ex accidentibus: .
Conſtat igitur e neceſſariis.

Hujus disjuncti ſyllogiſmi propoſitio ſola eſt in litera. Huic rationi proximus eſt locus, qui vanitatē capitis hujus ſubindicat. ἢ δὴ οὕτως λεκτέον, ἢ ἀρχὴν θεμένοις, ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαῖόν ἐστι· καὶ εἰ ἀποδέδεικται, οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἔχειν· Aut igitur ſic dicendum, aut principium ponentibus, quód demõſtratio neceſſarium quiddam ſit: & ſi demonſtratum ſit, non poſſibile ſit aliter habere. Aut, inquit, problema illud ſic diſputandum & probandum eſt; aut tanquam principium ſumendum, quód demonſtratio ſit neceſſariorum: & ſi quid demonſtratum ſit, ex neceſſariis, & quę aliter eſſe non poſſunt, demonſtratū eſſe. Disjunctio, Ariſtotelis errorem convincit. Principia (dixit antè) ſunt ſumenda, probanda non ſunt. Principium, definitioq; fuit, demonſtrationem ex cauſſis veris, neceſſariis, immediatis eſſe. Et tamen problema fit velut ἀποδεικτόν.

Aut ſic diſputandum, inquit, *aut tanquam principium ſumendum*:

Ego veró ex illa Ariſtotelis ſuperiore lege aſſumo,

At tanquam principium ſumendum:

quia revera definitio & principium eſt: & contra Ariſtotelem concludo,

Non igitur toto capite ſexto diſputandum.

Quarta ſequitur ratio ex differēti, quód ex veris poſſet eſſe ſyllogiſmus non demonſtrativus, ex neceſſariis aūt non poſſit. Quod verū nō eſt, aliudq; eſt κατὰ παντὸς (quæ nota eſt univerſalis neceſſitatis) aliud καθ' αὑτὸ & καθόλου, quę demõſtrationis proprietates reliquas efficiūt. Nec Ariſtoteles demonſtrativas propoſitiones definit, ſi tantúm eſſent κατὰ παντός, nō autem καθ' αὑτὸ, nō etiā καθόλου· & in fine capitis hujus, accidēs, quod per ſe nō eſt, definitur. Dices fortaſſe, demonſtrationis nomen nūc ad ὅτι (quia eſt) extendi. Nugas in philoſophia non audio: definita eſt demonſtratio abſoluta, & de ejus proprietatibus adhuc agitur, demonſtratio ὅτι non eſt definita. Quinta ratio eſt ex adjunctis, quód hoc modo demonſtrationi reſiſtamus, ſi non neceſſarium ſit argumentum. Periſſologia hīc eſt é

„ quarti capitis initio. (Etenim reprehenſiones & inſtātias, &c.) Idem enim illic problema, idemq; hoc problematis medium fuit. Huic loco conſectarium annexum eſt de rhetoribus & ſophiſtis, qui vero aut veriſimili contenti ſunt: quos errare Ariſtoteles ait: Rectè quidem, ſi doctores illi de hac ſcientiæ demonſtratione loquerentur, non autem de forenſi & civili perſuaſione in judicio, deliberatione, demonſtratione rerum ſingularium & fortuitarum. Hic argumentum fuit aliquod ſophiſtæ cujuſdā, quód ſcire, ſcientiam ſit habere: argumentum (inquam) aliquod ad probandum, demōſtrari & ſciri ex veris, aut certé probabilibus: ſed certé mutilatum eſt, & imperfectū: & ſi ad veram demonſtrationis probationem adhiberetur, argumentum falſum. Nec enim principium eſt, quod probabile ſit. ſed quod in ſubjecto genere primum, verum, germanum.

Ratio ſexta ſequitur ex abſurdis adjunctis,

Si demonſtratur ex non-neceſſariis, concluſio neſcietur, cúm nempe cauſſa neſciatur:

Secundum abſurdum eſt, eſſe demonſtrationem, & concluſionem neſciri:

Primum igitur.

Propoſitio ſola eſt, & ejus illuſtratio. Itaque res eſt obſcurior, ut in ſeptima ratione proxima, quód res eadem modó ſciretur, modó ex talibus adjunctis neſciretur: quia argumentum & medium non-neceſſarium, corrumpi, id eſt, mutari poſſit; & ſciatur ex hypotheſi, abſoluté neſciatur. Et abecedaria exempla & nihil ſignificantia ſuam obſcuritatem hic obtinent. Poſtrema ratio eſt ex differentia ſyllogiſmi, qui poſſit ex non-neceſſariis neceſſarium, & non-veris verum concludere: ex neceſſariis autem & veris non niſi neceſſarium & verum. Tandem problema concluditur, demonſtrationem ex neceſſariis eſſe; non eſſe accidentium, niſi per ſe adjunctorum: quia accidentia, quæ non per ſe ſunt, neceſſaria non ſint: demonſtratio autem ſit neceſſariorum: proptereaque demonſtrationem accidentium non eſſe. At, inquam, propoſitio falſa videri poſſit; accidensque aliquod eſſe neceſſarium, quod non ſit per ſe; ut, Ignis eſt calidus, Nix eſt alba, Glacies eſt frigida. Poſtremum eſt, ex accidentibus concludi neceſſarió, non quidem rei neceſſitate, ſed antecedentis conceſſi conditione. Hæc ſexti capitis diſputatio eſt, certé inutilis

inutilis & aliena, quia principium demonſtrare vult, & quidem rebus partim falſis, partim propoſitum non demonſtrantibus. Itaque ex hoc capite nil omnino fructus ad propoſitum inſtitutionis dialecticæ compendium refero, Ariſtotelicum hîc nihil invenio.

CAP. VII.

Quoniam veró ex neceſſitate inſunt circa unumquodque genus, quæcunq; per ſe inſunt, & quatenus unumquodque: manifeſtum, quoniam de iis quæ per ſe ſunt, ſcientificæ demonſtrationes & ex talibus ſunt.

Trium propoſitarum notarum duæ ſunt diſputatæ, tertia quinto capite, prima ſextó: ſecunda καθ' αὑτὸ ſeptimo capite deinceps nomine ſyngenias diſputatur. Imó diſputatio hæc tribus feré proximis capitibus ſola continuatur. Quæ quoniam legis in Analyticis pulcherrimæ, & ad regendos non ſingularium tantúm demonſtrationum, ſed integrarum artium fines in-primis neceſſariæ, explicationem continent, ad verbum tractare conſtitui. Hoc igitur capite ſeptimo diſſeretur, omnia quæ ſunt in arte aliqua, uno genere comprehendi ἢ ἁπλῶς, ἢ πῆ, aut abſoluté, aut quodammodo. Abſoluté ſunt in eodem genere, quæcunque ſunt inter ſe proxima, genus, differentia, ſpecies: quodammodo etiam propriæ affectiones, ac per ſe adjunctæ qualitates. Sic animal & rationale & homo, ſyngenea abſoluté ſunt: facultas autem diſcendi, numerandi, ridendi, etiam homini ſyngeneæ quodammodo. Omnia igitur quæ ſunt in arte, ſunt ſyngenea: heterogeneum nihil, niſi forté ὑπάλληλον, ſubalternum. Poteſt enim de ſuperiore & generali diſciplina in inferiorem & ſpecialem ratio aliqua deduci, ut mox dicetur: atque ita abſoluta ſyngenia artis unius, minor eſt, quám tota categoria: Unaque categoria, multarum artium abſolutas ſyngenias complecti poteſt: ut ὀυσίας eſſentiæ categoria, ſyngenias theologiæ phyſicæque univerſæ: quantitatis categoria, ſyngenias Arithmeticę & Geometriæ. neque ſpero huc eſſe redituram objectionem illam, quód Ariſtoteles præcipiat tantúm de homogenia partium

ſingularis cujuſq; demõſtrationis: nam ſi Ariſtoteles putavit, omnes univerſalis ſcientiæ demonſtrationes particulares, eſſe homogeneas, putavit etiam totas & univerſales ſcientias: ut in Geometria putaviſſet, τὸν νῦν eſſe principiorum: ἐπιστήμην δὲ ἀποδεικτικὴν, omnium propoſitionum. Quare cúm de homogenia totius artificioſæ & ſcientificæ materiæ interpretor Ariſtotelis iſta dogmata, Ariſtoteleam veritatem ſequor. Quæ-
„ ſtio igitur prima eſt, Quæ per ſe ſunt, eſſe circa idem genus, id
„ eſt, ſyngenea eſſe & familiaria ac germana. Sic enim οἰκεῖαι ἀρχαὶ priús dictæ ſunt. Probatio hujus eſt:

Partes demonſtrationis, ſunt homogenea:
Quæ per ſe ſunt, partes ſunt demonſtrationis:
Quæ igitur per ſe ſunt, homogenea ſunt.

Themiſtius & Philoponus periſſologiam, licet (ut dixi) ab Ariſtotele reprehenſam, tamẽ hîc vident & fatentur; quód καθ' αὑτὸ, quód priús fuerat, & nunc τὸ συγγενὲς, idem ſit: ſed tamen ſenſum valde perverterunt. Literam enim Ariſtotelis ſic inter-
„ punctam legunt: Quoniam ex neceſſitate ſunt: hîc inciſum fa
„ ciunt: deinde, circa unumquodq; genus quæcunq; per ſe ſunt:
„ voluntq; Ariſtoteli placuiſſe, τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα ἑκάστῳ
„ γένει, ταῦτα ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· quæ per ſe unicuiq; generi in-
„ ſunt, hęc ex neceſſitate ineſſe. Hęc enim Philoponi verba ſunt: tanquam rurſus Ariſtoteles probare velit neceſſitatem, nõ autẽ συγγένειαν. At ipſa præſentis loci litera, hos interpretes negligentiæ ſummæ coarguit; multoq. magis univerſi capitis progreſſio coarguet.

Accidentia ſiquidẽ nõ neceſſaria ſunt. Itaq; nõ neceſſe eſt concluſionẽ ſcire propter quid eſt, neq; ſi ſemper ſit: non aũt per ſe: ut per ſigna ſyllogiſmi. Quod enim per ſe ſit, non per ſe ſciet, neq; propter quid. Propter quid autem ſcire, eſt per cauſſam ſcire.

Confectariũ ſatis abrupté de proximi capitis fine repetitũ, quód accidentium non ſit demonſtratio. Ratio tamen é præſenti quæſtione eſt, ſed confuſa valde. Summa rei eſt:

Accidentia non demonſtrantur, neque ſciuntur.

Quia neceſſaria non ſunt, aut certé non per ſe, nec homogenea. Sic accidens appellatur nunc quicquid eſt heterogeneum:

neum:& feré ſic in his Analyticis; tametſi lubricé valde Ariſtoteles hoc verbo uſus eſt. *Per ſigna.*]Tales ſyllogiſmos vocat poſtea ὅτι quia eſt, id eſt, ἐκ τῶν ἐμμέσων καὶ αἰτιατῶν, ex mediatis & effectis: & á Philopono ἀπόδειξις τεκμηριώδης, demonſtratio conjecturalis dicitur.

Per ſe igitur oportet etiam medium tertio, et primum medio ineſſe.

Redit ad inſtitutam συγγένειαν, & per demonſtrationis partes explicat.

Non igitur licet ex alio genere digredientem demonſtrare, ut Geometricũ Arithmetica demonſtratione. Tria enim ſunt in demonſtrationibus: unum quidem, demonſtrata concluſio: hæc veró eſt, quæ generi alicui per ſe ineſt: alterum veró, axiomata: axiomata autẽ ſunt ex quibus: tertium, genus ſubjectum, cujus affectiones et per ſe accidentia declarat demonſtratio.

Conſectarium eſt ἐκ τῆς ἑτερογενείας· conjuncté veró & συγγένεια & ἑτερογένεια deinceps explicantur. Demonſtratio non eſt τῶν ἑτερογενῶν. Duæ regulæ categoriis præpoſitæ ſunt,
quæ rem eandem feré continent, ὅταν ἕτερον, &c. Quando al- “
terum de altero, ut de ſubjecto dicitur; quæ de dicto affirman- “
tur, eadem & de ſubjecto dicentur. Item, τῶν ἑτερογενῶν, &c. “
Heterogeneorum & non ſubalternorum diverſæ ſpecie etiam “
differentiæ ſunt. Primâ regulâ definitur abſoluta συγγένεια, “
ſecundá definitur ἑτερογένεια abſoluta: ſed abſoluté-heterogeneorum quædam ſunt quodammodo ſyngenea, ut proprietates rerum quæ per ſe inſunt. Sed tamen heterogeneorum, quæ per ſe non inſunt, nulla eſt demonſtratio. Repetitur hîc ſuperior illa in demonſtrationis partibus ſyngenia; appellaturq; per ſynecdochen ex toto pars, major terminus, cõcluſio, quia de ſubjecto minore concludatur: medius appellatur axioma. Ubi notabis alteram ſynecdochen, qua ſignificatur ex ſpecie genus. Axioma enim proprié Ariſtoteli eſt principii ſpecies illa per ſe credibilis: hîc omne medium apodicticum & principium ſignificat. Minor veró terminus, ap-

pellatur ſubjectum genus, cujus affectio & per ſe accidens ſit terminus major, & illa quę dicta eſt concluſio. Notabis autem poſtremo loco propriam demonſtrationis materiam τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμβεβηκότα: quæ ſecundi libri capite tertio planiùs exponetur; ſicuti jam principio propoſuimus, ut definitio & diviſio ſint τῆς ὀυσίας: demonſtratio, παθημάτων καὶ τῶν καθ' αὑτὰ συμβεβηκότων: ut intelligas, quales Ariſtotelis interpretes habeamus. Eandem veró demõſtrationis partitionem de genere ſubjecto, axiomate, affectione, Ariſtoteles repetit ſecundo capite minoris ἄλφα in Philoſophia.

Ex quibus igitur demonſtratio eſt, accidit eadem eſſe. Quorum veró genus diverſum eſt, ut Arithmetica & Geometria, nõ poteſt arithmetica demonſtratio, magnitudinum accidentibus convenire, niſi magnitudines, numeri ſint. Id veró quomodo accidat in quibuſdam, poſtea dicetur.

Continuatur συγγενείας, ſimulque ἑτερογενείας diſceptatio. Partes demonſtrationis ſunt eędem, (genere: ſupple) id eſt ſyngeneæ: heterogeneorum autem demonſtratio non eſt una. Hîc oratio mutilata eſt: antea dixit, geometricum arithmetica demonſtratione non uti: & idem feré repetitur, quód arithmetica demonſtratio non conveniat accidentibus magnitudinũ, niſi forté magnitudines, numeri ſint; ut cubus eſt corpus, & cubus eſt numerus: ſic in numeris & magnitudinibus quadratum dicitur & circulus: & numeri permulti nominibus appellantur figurarum; & naturæ quadam ſimilitudine numeri, figuras imitantur, quod nos plenius 9. c. 4. in Geometria declaravimus. *Ex quibus eſt demonſtratio.*] Græci rurſus turbant, & intelligunt axiomata, inducti homonymia; quia hoc genere ſermonis pauló anté definita ſunt axiomata; & eadem abſoluté intelligunt: ut, Eidem tertio paria, inter ſe paria ſunt: axioma eſt idem Arithmeticæ & Geometriæ, dicunt. At id poſtea tractabitur, & homogeneorũ oppoſitio in præſenti loco poterat græcos interpretes admonere, eadem genere dici ſyngenea, & eadem dici pro ſyngenea. *Id veró quomodo.*] Hunc locum interpretes referũt ad ſuum commentum, quomodo axiomata communia ſint, ut in ſcientiis ſubalternis.

Verba ipſa oſtendunt, Ariſtotelem promittere, ſe dicturum, quomodo numeri poſſint eſſe magnitudines; quod tamen nuſquam comperio in poſterioribus Analyticis: Commẽtum tamen illud interpretum nullo modo placet. Quorum genus diverſum eſt (ait Ariſtoteles) ut Arithmeticę & Geometriæ, eorum demonſtrationes ex aliis in alias non aſſumuntur: ut arithmetica demonſtratio non convenit accidentibus magnitudinum, niſi magnitudines, numeri ſint. Id veró quomodo accidat in quibuſdam, poſtea dicetur. Hæc Ariſtotelis oratio eſt: ubi (Id) nihil poteſt niſi proximo loco dictum referre. Hæc igitur ſyntaxis perpendatur. Equidem quæſtionem hanc de numeris quadratis & cubis & ſimilibus, diu multúmque animo ſuſpenſam habui; ac tandem deprehendi, nominum tantúm eſſe metaphoram; ut ſicut numerus é duobus numeris æqualibus dicitur quadratus, é tribus dicitur cubus; ſic quadrata ſuperficies, quæ ſit ex duabus lineis æqualibus in ſeſe ductis, & corpus cubicum, quod é tribus. Itaque Ariſtoteles appellat magnitudines numeros, id eſt numerabiles, explicabiles numeris, rationalẽs denique: recteque probat hîc Ariſtoteles arithmeticas explicationes in Geometria, ubi magnitudines numeri ſunt: atque hoc genere pleraque in geometricis executi & interpretati ſumus, & hanc Ariſtotelis vocem hîc præcipué adnoto.

Arithmetica autem demonſtratio, ſemper habet genus circa quod demonſtratio, & aliæ ſimiliter.

Id eſt, arithmetica demonſtratio ſemper in numeris & genere ſibi ſubjecto verſatur; & aliæ ſimiliter artes & ſcientiæ nõ extra fines ſuos egrediuntur.

Itaque aut abſoluté neceſſe eſt eſſe genus idem, aut quodammodo, ſi demõſtratio digrediatur: Secús veró quód impoſſibile ſit, planum eſt: Ex eodem enim genere neceſſe eſt extrema & media eſſe. Si enim non per ſe, accidentia erunt. Itaq; Geometria non poteſt demonſtrare, quód contrariorum una ſcientia ſit: ſed neque quód duo cubi, cubus: neq; altera ſcientia quod

eſt alterius, niſi in his quæ ſic habent inter ſe, ut alterum ſubjiciatur alteri, ut Optica Geometriæ, et Harmonica Arithmeticæ: Neque ſi quid ineſt lineis, non quatenus lineæ ſunt, & quatenus ex principiis propriis: Ut pulcherrima linearũ recta: aut an cõtraria rotundæ. Non enim quatenus proprium genus ipſarũ eſt, ſed quatenus commune quiddam.

Hic locus eſt, quem tam ſæpe citavimus; propterea diligenter animadvertendus. Rerum arte & ſcientia comprehẽſarum genus idem eſt abſoluté; ut ſunt ex unaquaque categoria, genera, differentiæ, ſpecies, proximé inter ſe conjunctæ: vel quodammodo, ut ſubjecta, & proprietates per ſe ſubjectis adjunctæ. Hæc Ariſtotelis ſententia & doctrina eſt. Themiſtius & Philoponus idem genus abſoluté dicunt in eadem ſcientia: idem genus quodammodo ajunt eſſe in diverſis ſcientiis ſubalrernis; & genus idem dicunt eſſe, non categoriæ alicujus, ut in uno genere animalium, homines pecudesque; ſed genus ſcientiæ, ut genus Grammaticę, Arithmeticę, Geometriæ: & ſyngenea ſint, quæcunq; ſunt in eadem arte. Quod mihi non placet: nihil enim iſta nota definiret. Confuderis enim in una arte quámlibet multa aliena: ſyngenea tamen dices ad hanc regulam. At hæc regula iccirco traditur, ut aliena diſtinguamus; & Ariſtoteles hîc idem dicit quod antea. Itaq; & extrema & media ex eodem genere eſſe dicit. Quare cúm in demonſtratione ait majus extremum, eſſe πάθος καὶ καθ' αὑτὸ συμβεβηκός: minus eſſe ſubjectum genus; medium veró, eſſe alterius definitionem, ut dicit poſtea; recté dicit, has partes aut abſoluté ſyngeneas eſſe, ut definitio & definitum; aut quodãmodo, ut ſubjectum, & ejus affectio propria. Et nunc præcipit de abſoluta demonſtratione: in qua tamẽ ait partes aut abſoluté, aut quodammodo homogeneas eſſe. Quo ſignificat aperté, in demõſtrationibus abſolutis aliquam tamen eſſe partem non abſoluté reliquis ſyngeneam. At pauló póſt in hoc eodem capite docebit, cúm ſcientiæ inferioris argumentum & medium ducitur á ſuperiore, demonſtrationem ejuſmodi non διότι, ſed ὅτι eſſe: & pauló póſt item dicetur, ſubalterna non eſſe ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ, in eadem cognatione, ſed heterogenea. Nec ab

Ariſtote-

Ariſtotelis litera ſenſus alienus quærendus eſt;cúm qui ſignificatur verbis,tam ſit accommodatus. Qui genera,differentias, ſpecies unius categoriæ inter ſe proxima ſequitur,abſoluté ſyngenea ſequitur: qui proprietates exquirit,á categoria una in aliam digreditur:ſed ita tamen,ut annexas potiús,quám externas qualitates affectetur:& ſyngeneis(ut antea)opponit accidentia; quæ videlicet heterogenea plané ſunt, nec ullo modo per ſe,vel ſyngenea ſunt.

Itaque Geometria.] Accidentium prorſus heterogeneorum exempla ſunt. An contrariorũ ſit una ſcientia, Dialectica diſſerit,non Geometria;cujus ſubjecto generi,id eſt magnitudini,id neq; ἁπλῶς,neq; πῆ ſyngeneũ eſt.Quæſtionẽ de duobus cubis uno,Apollo Græciæ attulit:qui conſultus á Delphis de ſedandá peſtilentia, reſpondit ut ſibi altare cubica figura duplicaretur. Delphi igitur prioris altaris cubo cubum alterum addiderunt;& ex cubo priſma oblongum,diverſi generis figuram,imprudentes effecerunt. Itaq; cúm peſtis non ceſſaret,& Apollo mandato ſuo non ſatisfactum diceret; ad Platonem ventum eſt,qui neglectæ Geometriæ nomine dixit á deo Græcos accuſari: duplicari veró cubum poſſe,ſi duarum rectarum duæ mediæ proportionales invenirentur.Itaque diſcipulis ſuis id problema diſquirendum propoſuit:quorum ſcripta(inquit Philoponus)amiſſa ſunt. Ergo duobus cubis unum cubum Delphi non effecerunt. quemadmodum autem duplicandus ſit cubus,vide apud Eutocium in 2 Archimedis de ſphæra,ubi duodecim ſunt opiniones veterum hac de re:quarum prima eſt Platonis: ut non omnia hac de re veterum ſcripta perierint,ſicut Philoponus putat. Vide in Geometria noſtra hanc cubi duplicationem 4 e.26 l.Eſt veró in Academia Pariſienſi, tantaq; diſcentium multitudine dolendum, tam nobilis diſciplinæ ſtudia ſic jacêre,ut non modó Geometriæ uſus nullus in tot philoſophorum ſcholis exerceatur, ſed ne ars quidem ipſa tota diſcatur. Multum enim eſt & magnum,ſi quis philoſophiæ magiſter aliquot Euclidis libros prælegerit: tãquam guſtaſſe aliquid ejus artis,ſit ſatis,non tota cognoſcenda ſit; imó non totius fructus & uſus quærendus & tractandus ſit.Et hîc Geometras,Ariſtoteleos eſſe valde cupio;ut ſe putent Geometriam ἁπλῶς ἐπίστασθαι,cúm non ſolúm generalia præcepta utcunq; intellexerint:ſed multó magis cúm in exemplis ſingu-

laribus quámplurimis exercuerint. Apollineque aliquo rurſus eſſet opus ad hominum noſtrorum ignaviam caſtigandum. Sed ad literam redeamus. Duplicatio cubi (inquit Ariſtoteles) ad Geometriam non attinet, quæ de lineis tantúm & planis tum dicebatur: Sed ad Stereometriam, quæ tum quærebatur, inventa nondum erat: & duplicandi cubi quæſtio, multo ante Platonem erat, exorta é ſepulcro Glauci in Creta, ut Eratoſthenes apud Eutocium indicat. Itaque non ſimul, ut exorta eſt, ita eſt inventa.

Neque altera.] Repete (poteſt demonſtrare.) Conſidera, hoc loco ſcientias ſubalternas, ſyngeneas proponi; neq; tamen hîc dici, quomodo magnitudines, numeri ſint, ut Græcorum interpretum commentum agnoſcas. Geometria conſiderat ἐξ ἀφαιρέσεως αὐτογραμμὰς, αὐτογωνίας, ex abſtractione per ſe lineas, per ſe angulos: Optica veró conſiderat oculis & aſpectui ſubjectas lineas ſubjectosque angulos. ſic Arithmetica, per ſe numeros conſiderat: Harmonica veró & Muſica conſiderat in ſonis. Vide locum eundem ſecundi phyſici capite ſecundo. Optica veró, Harmonica, in Græco exemplari ſunt plurali numero ὀπτικὰ, ἁρμονικὰ, pro ὀπτικὴ, ἁρμονικὴ, ut Ariſtoteles ipſe loquetur poſtea.

Pulcherrima.] Quæſtio quædam in ſcholis tum fuit de pulchritudine linearum, an recta pulchrior eſſet curvâ, ſicut á Phyſicis diſſeritur: & ſecundo de Natura deorum apud Ciceronem de figurarũ præſtantia, quód mundi rotunda forma pulcherrima ſit, quia omnes alias figuras complexa cõtinet, quia nil aſperitatis habet, nil offenſionis, nil inciſum angulis, nil anfractibus, nil eminens, nil lacunoſum: quod é Timæo Platonis Cicero ſumpſit. At pulchritudinis judicium, Geometriæ non eſt (inquit Ariſtoteles) neque an rectæ lineæ curva ſit oppoſita: Nullum enim eſt in Geometria principium, nulla definitio, nulla regula, quæ de eo problemate ſtatuat. Sed communis eſt diſciplinę, omnes quæſtiones ſuis legibus decernentis, ut Dialectica eſt.

Rotunda.] Gręcé eſt περιφερεία. Vide nunquid περιφερεῖ legendum ſit, ut adjectivum opponatur adjectivo: quomodo videtur Themiſtius legiſſe, quod ſecuti ſumus. Ergo omnes hæ quæſtiones, An contrariorum ſit eadem diſciplina, quomodo duplicandus cubus, quæ pulcherrima linea, an recta curvæ

contra-

contraria, Geometriæ non ſunt: quia ſunt heterogenearum, non homogenearum rerum: ſunt Dialecticæ, ſuperioris & altioris diſciplinæ. Interea veró é duobus proximis locis notabis, in rationalibus figuris Geometriam Arithmeticæ ſubalternam eſſe; tumque arithmeticas demonſtrationes figuratis numeris convenire; & nos in Geometria tali demonſtrandi genere uſi ſumus, quoties figurati numeri, ſeu plani ſeu ſolidi, occurrerunt: imó veró conſtet, omnes conſequentes artes, Arithmeticæ ſubalternas eſſe, ubi quid numeris demonſtrabile doceant.

Manifeſtum veró etiam, ſi ſint propoſitiones catholicæ, ex quibus eſt ſyllogiſmus, quód neceſſe ſit etiam concluſionem perpetuam eſſe talis demonſtrationis: atque, ut omnino dicam, demonſtrationis. Non eſt igitur demonſtratio caducorum, nec ſcientia abſoluté, ſed ſic ut eſt per accidens, quoniam non eſt ipſius catholici, ſed ejus quod eſt aliquando & quodammodo. Cúm veró fuerit talis demonſtratio, neceſſe eſt alteram propoſitionem non catholicam eſſe, & caducam. Caducam quidem, quoniam etiam concluſio: nõ catholicam veró, quoniam partim quidem erunt, partim non erunt, in quibus eſt. Itaque non licet concludere catholicé, ſed quia nunc.

Toto adhuc capite συγγένεια καὶ ἑτερογένεια tractata eſt: digreſſio ſequitur, quæ rurſus major erit capite viceſimoquarto, qua repetuntur notę κατὰ παντὸς, καὶ καθόλου. Unde ſtatuitur, demonſtrationis concluſionem æternorum eſſe, & non caducorum: quód ſi caduca ſit, alteram propoſitionem, majorem aut minorem, eſſe quoque caducam; quia concluſio propoſitionum alteri ſimilis eſt, ut antea patuit.

Et caducam. Græcé ſic καὶ φθαρτήν. ſenſus evidentia major erit, ſi vertas (ſed caducam.)

Similiter ſe res habet in definitionibus: Definitio ſiquidem eſt aut principium demonſtrationis, aut

demonſtratio theſi differens, aut concluſio quædam demonſtrationis.

Conſectario ſignificat, (quod antea monuimus) expoſitas ſcientificæ materiæ notas, communes eſſe definitionis. Nam ſi ex rei cauſſis perfecta eſt definitio, & ſola ſine definito; principium eſt demonſtrationis, ut capite ſecundo dictum eſt; definitionem eſſe principium, non eſſe tamen propoſitionem. Nam cúm demonſtratur (ut Ariſtoteli placet) accidens de ſubjecto, termini tres ſunt, accidens, accidentis definitio, & ſubjectum: tum definitio per ſe conſiderata, eſt Ariſtoteli medium demonſtrationis & principium. Si veró fuerit eadem perfecta definitio ad ſuum definitum relata, demonſtratio quædam eſt ſui definiti, theſi tantúm differens ab illa (quæ dicitur) trium terminorum demonſtratione; quia definitio iiſdem cauſſis, eodemque medio utitur, ad explicandum quæſtionẽ quid eſt, quo utitur demonſtratio ad explicandum quæſtionem propter quid eſt, ut Ariſtoteles putat: utrobique enim definitio eſt. Sed cúm quæritur, quid eſt; ſimplex quæſtio eſt, & duo termini, definitio & definitũ: cúm quæritur, propter quid huic ſubjecto illud accidens ineſt, & accidẽtis definitio affertur; termini tres ſunt; inventio quæſtionis utriuſque, id eſt, medium & argumẽtum, unum eſt: & ut quæſtiones, quid eſt, & propter quid eſt: una eſt quęſtio; differũtq; ſolúm, quód altera ſimplex, altera compoſita, ut ſecundi Analytici initio Ariſtoteles docebit: ſic earum quæſtionũ explicationes, una explicatio eſt; tantúmque differunt: quód illa ſimplex, hæc compoſita. Diſcrimẽ igitur teneatur. Definitio autem ſi ſit imperfecta, ut deſcriptio quædam; demonſtrari (logicé ſaltem) & concludi poteſt definitione perfectiore, ut Ariſtoteles dicet ſeptimo capite ſecundi. Ergo ſic definitio ſit principium demonſtrationis: ſic definitio ſit demonſtratio, non quidem ſyllogiſmi formâ, nec ut cauſſa quamobrem inſit proprietas, ſed ut explicatio quæſtionis quid eſt: ſic definitio ſit denique demonſtrationis cõcluſio. Valdeque eſt hoc loco Philoponi commentum deridendum, quód definitio fiat interdum ex materia, ſitque concluſio demõſtrationis: interdum ex forma, & ſit principium: interdum ex utraque, præponat tamẽ materiam, & ſic differat á demonſtratione theſi; quia demonſtratio ex forma concludat materiam, ideoq; præponat formam, in antecedẽte videlicet, quam poſtpo-

poſtponat definitio. At diligens iſte & induſtrius Philoponus an neſciebat, in omni definitione rerum materiatarum & formatarum, materiam formamque comprehendi? Animal rationale, materiam formamque hominis comprehendit. Animal enim, ſubſtãtiam corpoream indicat, quæ materia eſt hominis: itemque vitam & ſenſum, quæ cum ratione conjuncta, totam hominis formam faciant. Imó verò idem prorſus eſt in omni definitione: definitione (inquam) perfecta ex genere & differentia, quia logicam materiam formamque comprehendit: & Ariſtoteles veriſſimé docet viceſimo capite hujus, univerſalia, cauſſas eſſe ſingularium. Quare vehementer hîc errat; nec ex Ariſtotele commẽtum illud ſuum deducere potuit: qui docebit ſecundo poſteriorum; ex omni genere cauſſæ demonſtrari: nec materiam á principiis demonſtrationis removet: nec Ariſtoteles in definitione vel generis vel ſpeciei uſquam docuit, definitiones modó ex forma, modó ex materia, modó ex utraque fieri. Quamobrem commentum hoc tollatur; teneamusque, definitiones ſcientiarũ & artium (de quibus nunc Ariſtoteles philoſophatur) æternorum eſſe & perpetuorum, id eſt, κατὰ παντὸς & neceſſariorum eſſe: ſyllogiſmumq; Ariſtotelis eſſe meminerimus,

Demonſtratio, eſt perpetuorum:
Definitio, demonſtrationis pars eſt, aut demonſtratio ipſa quædam:
Definitio igitur eſt perpetuorum.

Meminerimus etiam, ſcientificæ definitionis & demonſtrationis eſſe commune, ut utraque ſit neceſſaria, homogenea, catholica. Sic in Philoſophia libro ſexto docetur; definitiones & demonſtrationes, eſſe ęternorum; opiniones, caducorũ. Metamorphoſis definitionis in demonſtrationẽ, hîc deridenda eſt. definitionis in logica inventione topicũ, nobile in-primis eſt, ad omnes artes maximé neceſſariũ: Demõſtratio ſyllogiſtica propriæ affectionis, delirum ſomniũ eſt & chimęricum, ſine uſu, ſine exemplo, ſine fructu: & tamen quia Ariſtotelis hoc inventũ eſt, definitio in ſyllogiſticã demõſtrationem transformatur; ut ſit demonſtrationis vel principium, vel demonſtratio theſi differens, vel concluſio quædam demonſtrationis: qua metamorphoſi nihil adhuc diſtortius fuit.

Frequenter autem evenientium demonſtratio-

nes & ſcientiæ, ut Lunæ eclipſis, planum eſt quód quatenus quidem tales ſunt, ſemper ſunt: quatenus veró non ſemper, ex parte ſunt: quemadmodum eclipſis, & ſimiliter alia.

Prolepſis eſt quædam, quód accretiones, defectiones, curſus, recurſus, affectionesque aſtrorum reliquæ demonſtrantur; non tamen perpetuæ ſunt, ſed temporibus intermiſſæ. Huic igitur objectioni diſtinctione occurritur, quód ſit quædam perpetuitas continua, quædam intervallis diſcreta: quæ tamen conſtans ſit in ſuo genere & rata; qualis eſt in eclipſi Solis & Lunæ, in conjunctionibus & disjunctionibus ſtellarum. Quare demonſtrationes aſtrologicæ non attendunt intermiſſionem, aut hanc vel illam affectionem; ſed notatam certis temporibus conſtantiam, & univerſam perpetuitatem.

Quoniam veró manifeſtũ eſt, quód unumquodque demonſtrare non licet, niſi ex uniuſcujuſque principiis, ſi demõſtratum ſit quatenus illud: non eſt ſcire hoc, ſi ex veris & indemonſtrabilibus demonſtratum ſit & immediatis. Eſt enim ſic demonſtrare, quemadmodum Bryſo quadraturam. Secundum commune enim demonſtrant tales rationes, quod & alteri inerit. Quare etiam in aliis conveniunt rationes, non ſyngeneis. Quapropter non quatenus illud, ſcit, ſed ſecundum accidens: Non enim cõveniret demonſtratio etiam in aliud genus: unumquodque veró ſcimus non ſecundúm accidens, quando ſecundúm illud ſcimus, ſecundúm quod eſt, ex principiis illius, quatenus illud: ut duobus rectis pares habere, cui ineſt per ſe, quod dictum eſt, ex principiis hujus.

Revertitur ad συſγένειαν, quód demonſtratio ſit ἐκ τῶν συſγενῶν, ex cognatis & homogeneis, quæ appellat ἀρχὰς ἑκάςȣ, καὶ ἀρχὰς ἐκείνȣ, καὶ ἀρχὰς τȣ́τȣ καὶ ἰδίας ἀρχάς· principia uniuſcujuſque, & principia illius, & principia hujus, & propria

princi-

principia: & ſæpe in hoc capite dicit, ᾗ ἐκεῖνο, quatenus illud, quod antea dixit καθ' αὑτὸ, per ſe. Ergo pro eodem dicũtur hæc omnia, & una ſyngenia perpetuó celebratur: nec ἴδιον hîc videtur eſſe καθολικὸν illud, de quo priús, quod cum re convertatur, ſed οἰκεῖον: ut idem ſit ἀρχὴ οἰκεία, ἰδία καὶ συγγενής: & proximo capite ἴδιον καὶ κοινὸν, non aliter opponentur, quám συγγενὲς καὶ ὑπάλληλον τὸ ἀνώτερον, cognatum & ſubalternum ſuperius. Eſt veró conſiderandum, quod hîc ait Ariſtoteles, non ſatis eſſe, ſi propoſitiones verę ſint & indemõſtrabiles & immediatæ, niſi ſint ſyngeneæ. quod rurſus in fine capitis hujus dicetur. Neutra enim propoſitio, apodictica eſſe poteſt, niſi ſit etiam homogenea. Ergo hic locus de ſola propoſitione majore eſt intelligendus. Axiomata enim, de quibus hîc agitur, μείζονος προτάσεως χώραν ἀποπληροῖ, majoris propoſitionis locum obtinent, ait pauló póſt Philoponus.

Bryſo.] Demonſtratio Bryſonis qualis fuerit, non ſatis conſtat: citatur autem rurſus ab Ariſtotele capite decimo primi τῶν ἐλέγχων. Themiſtius & Philoponus citant ab Alexandro, Dato circulo, majus & minus quadratum datur: ergo & æquale: at æquale quomodo fieret, non propoſuiſſe. Id Philoponus non probat; nec putat huic Ariſtotelis loco convenire, quia nõ commune & heterogeneum tum proponeret Bryſo. Alexander decimo capite primi τῶν ἐλέγχων, hanc rationem numeris, temporibus, locis dicit convenire, propterea eſſe cõmunem. at quadratum & circulus, Geometriæ ſunt: itaq; Philoponus melius ſentit. Affert etiam demonſtrationem tetragoniſmi ab Archimede: quam tu, ſi lubet, in noſtris ſcholis illuſtratam leges. Quæſtio hęc ab Ariſtotelis tempore in ſcholis ad hunc uſque diem agitata, multos & excellentes Mathematicos exercuit. Ariſtoteles id ſciri poſſe dixit in Categoriis: Ariſtoteles tamen ipſe id aſſequi non potuit: Hippocrates Chius, & Antipho & Bryſo ante Ariſtotelem id tentavêre: multis poſt Ariſtotelem annis Archimedes id argumentum aggreſſus, acutiſſimé omnium diſceptavit: é recẽtioribus Nicolaus Cuſanus eôdem incubuit: noſtra veró ætate eadem quæſtio varié diſputatur, aliis demonſtrationis ejus exitum ſperantibus, aliis inveniri poſſe omnino negantibus. Sed hæc ſatis. Ariſtoteles non vult in demonſtrationibus rationes heterogeneas verſari. Ubi notabis, accidẽs dici, quod ſæpe dictũ eſt, heterogeneum nempe;

& eandem rem ſemper iterari; demonſtrationem omnem, ex principiis rei propriis & homogeneis eſſe.

Itaque ſi per ſe etiam illud ineſt, cui ineſt: neceſſe eſt medium in eadem ſyngenia eſſe: ſin autem, certé velut Harmonica per Arithmeticã. Talia ſiquidem perinde demonſtrantur, differunt tamen. Nã Quia, alterius eſt ſcientiæ: (Genus enim ſubjectum, eſt diverſum) at Propter quid, ſuperioris eſt, cujus per ſe ſunt affectiones.

Cõcluditur propoſita ſyngenia, & diſputatio rurſus eadem continuatur. Si per ſe ſunt propoſitiones demonſtrationis, etiam ſyngeneæ ſunt: aut ſi non ſint ſyngeneæ, certé ſubalternæ ſunt, ut Harmonica eſt Arithmeticæ. Arithmetica enim generalis eſt; Muſica ſpecialis, ei comparata. Heterogeneæ tamen ſunt, & earum ſubjectum genus, alterum: generaliſque & ſuperioris demonſtratio, eſt διότι· inferioris autem & ſpecialis, eſt ὅτι. Quæ verba Ariſtotelis ſi diligenter interpretes conſideraſſent; vidiſſent, ſubalterna neque ἁπλῶς, neque πῇ inter ſe homogenea eſſe. Subalternorum ſiquidem ὑποκείμενον γένος ἕτερον, ſubjectũ genus alterum, ait Ariſtoteles. At ſyngenia, ex ſubjecto genere cõſideratur; & in iiſdem ſubalternis demonſtrationes diverſæ, ſuperiores ſunt abſolutæ, & propter quid: inferiores, imperfectæ demonſtrationes, & quia. Quare aliud eſt, eſſe quædã inter ſe πῇ συγγενῆ, & eſſe ὑπάλληλα: quia partes demonſtrationis perfectę atq; abſolutę, poſſunt eſſe inter ſe ἢ ἁπλῶς συγγενεῖς, ἢ πῇ, non poſſunt aũt eſſe ὑπάλληλοι. Sed meminerimus, commentum ſyllogiſticæ demõſtrationis continuari: & omnino conſequentes artes antecedentibus ſubalternas eſſe, ubi aliquid docent ſuperiorum decretis explicabile. Sic Dialecticæ omnes, ſubalternæ ſunt in genere rationis vel inveniendæ vel judicandæ. Sic Arithmeticæ & Geometriæ deinceps ſubalternæ ſunt, ubi vel numeris, vel figuris quippiam habent demonſtrabile.

Itaq; etiã ex his manifeſtũ eſt, quód non licet demõſtrare unumquodq; abſoluté, niſi ex propriis principiis: ſed horũ principia habent cõmune. Si veró manifeſtum

niſeſtum hoc; manifeſtũ etiam, quód nõ licet uniuſcujuſque propria principia demonſtrare. Erũt enim illa omnium principia; & ſcientia illorum, domina omnium. Etenim ſcit magis, ex ſuperioribus cauſſis ſciens. Ex prioribus enim ſcit, quoniam non ex cauſſatis ſcit cauſſis. Itaque ſi magis ſcit, & maximé; etiam ſcientia illa fuerit & magis & maximé.

Cõcluditur tertio loco eadẽ ſyngenia. Quare nulla ſimplex & abſoluta demonſtratio eſt, niſi ex propriis & ſyngeneis principiis: ſic enim ἴδιον, proprium, nũc pro ſyngeneo intelligo, ut jam dixi: digreſſio aũt quædã fuerat deinceps de ſcientiis ſubalternis, ſed litera eſt mendoſa. *Sed horum.*] Mendum hîc aliquod eſt, ſententiaq; ejuſmodi aliqua fuerat, Subalternarum ſcientiarũ principia, aliquid etiam habẽt commune: omnibus enim cõmunis eſt Logica veré deſcripta. Singulæ veró principia ſua demonſtrare non poſſunt. *Erunt enim.*] Hîc mendũ alterũ eſt. Sententia aũt videtur ejuſmodi fuiſſe, Si qua ſcientia demonſtret aliarũ omnium principia, princeps erit omnium & domina: quód ex ſcientiæ cauſſa concluditur hoc modo,

Si magis & maximé ſciat, illa ſcientia etiam ſcientia fuerit magis & maximé:
Sed primum verum:

Nam magis ſcit, qui ſcit ex ſuperioribus: priora enim illa ſunt, quoniam ex non-cauſſatis cauſſis:

Secundum igitur.

Hanc generalem & univerſalem ſcientiam κυρίαν πάντων, Philoponus appellat cõſimilibus inſignibus, ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, καὶ τέχνην τεχνῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρώτη φιλοσοφία, περὶ ἧς ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ διαλέγεται· ſcientiam ſcientiarũ, & artem artium, qualis eſt prima philoſophia, de qua in iis quę ſunt poſt phyſica diſſerit. A Themiſtio dicitur πολυύμνητος σοφία, prędicabilis & glorianda ſapientia. Hic locus animadvertendus eſt. Nõ appellatur ab Ariſtotele nominatim, diſciplina illa omniũ cõmunis; ſed nominatur ab interpretibus, ut dixi, prima philoſophia, &, ut ſcholæ noſtræ loquuntur, metaphyſica: quod tribus præterea locis in Organo logico videtur Ariſtoteles dicere, iterum in fine capitis octavi hujus libri, tertió in ſeptimi

Topici capite ſecundo, quartó in Elenchis libri primi capite undecimo: ita minimúm quatuor in Organo logico locis Metaphyſica videtur nobis á Dialectica diſtingui. Sic ſecundo capite ſecundi Phyſici vocatur φιλοσοφία καὶ πρώτη φιλοσοφία, & in βῆτα metaphyſico ſimiliter huic loco dicitur philoſophia illa, ἀρχικωτάτη καὶ ἡγεμονικωτάτη, cui cæteras artes, ὥσπερ δούλας ἀντειπεῖν, tanquam ſervas contradicere non liceat. Sed de hac in Scholis metaphyſicis.

Demonſtratio veró non convenit in aliud genus, niſi ut dictum eſt, Geometrica in Opticas aut Mechanicas, & Arithmetica in Harmonicas.

Revertitur ad ſyngeniam. Demonſtratio non eſt heterogeneorum, niſi ſubalternorum, ut dictum eſt; ſicuti demonſtratio Geometrica cadit in opticam & mechanicam ſcientiam, & Arithmetica in Muſicam.

Difficile veró eſt noſſe, ſciátne quis, an neſciat. Difficile enim eſt noſſe, an ex uniuſcujusq; principiis ſciamus, necne: quod eſt ſcire. Putamus autem nos ſcire, ſi ex veris & primis habeamus ſyllogiſmum. at id non eſt, ſed oportet primis eſſe ſyngenea.

Digreſſiuncula eſt, ad ſcientiæ difficultatem probãdum, ex ejuſdem ſyngeniæ argumento:

Syngenia difficilis eſt:
Scientia eſt non ſolúm ex veris & primis, ſed etiam ſyngeneis.

Propoſitio deeſt.

CAP. VIII.

D*ICO veró principia in unoquoq; genere ea, quæ quód ſunt, non accidit demonſtrare.*

Hoc caput octavum eſt, in quo nihil eſt, niſi rerum ſupradictarũ periſſologia inanis, & ταυτολογία é principio, prænotione, partibus demõſtrationis. Primũm repetitur definitio principii, ne tu dubites, quid principia dicat ſyngenea, id eſt, in unoquoque genere vera. principia intelligit, quorum veritas & eſſentia demonſtrari non poteſt.

Quid

Quid igitur ſignificent etiam prima, & quæ ex iis ſunt, ſumitur: quód autem ſunt, principia oportet ſumere: cætera veró demonſtrare, ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulum. Eſſe autem unitatem, ſumere, & magnitudinem; cætera demonſtrare.

Secunda periſſologia eſt, qua repetitur προγνωσις, prænotio illa duplex, de quã eſt capite primo: προγνωσις ſignificationis, id eſt grãmaticæ & rhetoricæ elocutionis, qua percipiatur oratio, eſt omnium demonſtrationis partium, principiorũ nempe & concluſionis: intellige veró ſignificationes verborum ſumi, ut per ſe jam notas, aut notatione & etymologia definiri, non autem diſputari vel demonſtrari ſyllogiſmo aliquo: definitio enim ὀνοματώδης, nominalis, quæ dicetur ſecundo Poſteriorum, aliquando adhibetur in artibus. Sic Ariſtoteles ſecundi Phyſici capite ſexto, definit αὐτόματον, αὐτὸ μάτην. προγνωσις autem rationis eſt, qua principiorum & propoſitionum veritas agnoſcitur, non autem concluſionis. Quæſtio enim eſt, quæ concludenda proponitur. ſi veró demonſtrationis terminos ſpectes, primum, medium, poſtremum; in omnibus προγνωσις quędam orationis & ſignificationis exquiritur: προγνωσις autem rationis & veritatis, in medio & poſtremo tantúm. Hanc periſſologiam Philoponus vidit, & de Ariſtotele ſic ait: φησὶ ταυτὰ, ἅπερ ἐν προοιμίοις αἰνιγματωδῶς εἴρηκεν, dicit eadem, quæ in prooemio ænigmaticé dixerat. Hic ſervus, domini culpam confitetur, ſed excuſare vult: ita tamen, ut apud judicem non oſcitantem potiús accuſet: Ariſtotelica namq; regula vetat eandem rem dici ſæpius.

Sunt veró quibus utuntur in demonſtrativis ſcientiis, alia quidem propria uniuſcujuſq; ſcientiæ, alia autem communia: cõmunia autem, ſecundum analogiam. Quoniam utile eſt, in quantum eſt in genere ſub ſcientiam ſubjecto. Propria quidem, ut lineam eſſe talem, & rectum. Communia autem, ut ab æqualibus æqualia ſi auferas, quód æqualia reliqua ſint. Idoneum autem eſt unumquodque horum, in quan-

tum eſt in genere. Idem enim faciet, etiam ſi nòn de omnib. quis ſumpſerit, ſed in magnitudinibus ſolis: Arithmetico autem in numeris. Sunt autem propria quidē, & quæ ſumuntur eſſe, circa quæ ſcientia conſiderat quæ inſunt per ſe, ut unitates Arithmetica, Geometria autē ſigna & lineas: Hæc enim ſumunt eſſe, & hoc eſſe. Horum veró affectiones per ſe, quid ſignificet unaquæq;, ſumunt: ut Arithmetica quid impar, aut par, aut quadratū, aut cubus. Geometria veró quid inexplicabile, aut quid inflecti, aut cōcurrere. Quia autem eſt, demonſtrant & per communia & per demonſtrata. & Aſtrologia ſimiliter.

Quia dictum eſt, res artibus comprehenſas, próprias eſſe oportere, non cōmunes; utrumq; modó definitur; & quæ ſit in ſingulis πρόγνωσις, exponitur: propriū veró quod hîc appellat, non eſt illud catholicum quod cōvertatur, ſed quod ſit ſyngeneum. exempla ſatis id declarāt: ut linea, rectum, propria ſunt Geometriæ: unitas, par, impar, propria ſunt Arithmeticæ: neq; tamen convertuntur, ut quicquid arithmeticū ſit, unitas ſit. de quadrato & cubo error idē qui fuit 4 c. de quadrato & oblongo: de quo 9 c. 4 l. Geometria loquitur. cōtrariorum eadem eſt diſciplina: ἄῤῥητον hîc veró ſubjicitur Geometriæ: quare & ῥητὸν in figuratis numeris ſubjiciatur: λογικὸν καὶ ἄλογον magnitudinis, ejuſdē ſunt artis. Homonymia in Ariſtotele magnā obſcuritatis cauſſam peperit. Commune aūt, heterogeneum eſt; non tamē quodvis, ſed quod ſuperioris ſit generis & doctrinæ; ut axiomata illa logicæ inventionis, Si ab æqualibus auferas æqualia, reliqua erunt æqualia: Totū majus ſua parte: Idem licet affirmare aut negare: Propter quod unumquodque tale, & illud magis: Quę ſecūdúm analogiam, id eſt, ſimilitudinem rationis & proportionem, valent in diſciplinis inferioribus, & ſubalternis, ut antea monui; cúm ad ſubjectū genus numerorum, magnitudinum, aut aliarum rerum aſtringuntur: id veró eſt analogia: id innuit Ariſtoteles, cúm ait, Utile eſt, in quātum eſt in ſubjecto genere: & item, Idoneum eſt unumquodq;, in quantum eſt in genere. Cōmunia enim illa & logica axiomata, ſi

ta,ſi numeris adhibeantur,fient Arithmetica, ut, Si ab æqualibus numeris æquales auferas,reliqui erunt ęquales,&c. Errat veró Philoponus abſurdé, qui analogiam, homonymiam interpretatur: nec enim æquivocationem, quam vulgus appellat,& ambiguitatem verbi nobis hîc Ariſtoteles inſinuat.Ergo res in artibus poſitæ,ſunt omnes ſyngeneæ: & ſi quæ viderentur eſſe communes; attamē ad ſubjectum genus aſtrictæ,propriæ factæ ſunt: & hîc veluti prolepſi cuidam occurritur,quód ſcientiæ quædam habeant heterogenea. At communia non habent, inquies. nam communia illa quæ viderentur; accommodata ſubjecto, & certo generi, propria & ſyngenea facta ſunt. *Sunt veró.*] πρόγνωσις pauló anté adhibita,repetitur; πρόγνωσις orationis, communis omnium demonſtrationis partium: πρόγνωσις rationis;in genere ſubjecto præſertim requiritur,quód ſumatur, non probetur. Ubi notabis Ariſtotelicam legem veriſſimam, quam antea citavimus adverſus ſex capitum inaniſſimam quæſtionem, qua quæritur, an ulla ſit demonſtratio.

> *Subjectum genus (ait Ariſtoteles) ſumitur, non probatur:*
>
> *Demonſtratio,eſt ſubjectum genus hujus analyſeos:*
>
> *Ergo in hac ſumatur,non differatur.*

Hac Ariſtotelis tam vera tamq; philoſophica lege,argutias ſex capitum & vanitates rejicio.Quædam videntur in hac litera mendoſa, ut illud (Sed in magnitudinibus ſolis,Arithmetico autē) item illud (Et Aſtrologia ſimiliter.) Themiſtius periſſologiam loci hujus vidit,Quod pauló anté(ait) ἀδιαρθρώτως, indiſtincté & cōfusé dixit, hoc nunc διαρθροῖ καὶ ἀκριβέστερον παραδίδωσι,diſtinguit, & accuratiús exponit. Indicium ſervi eſt,domini culpam (ut antea) confitentis. Si Ariſtoteles Ariſtotelis methodo uteretur, idem ſæpius in arte nunquam diceret; nec pluribus locis diceret, quod poſſet uno cōmodé dici.Id enim eſt vitium,quod methodus illa rejicit, quæ non vult ſæpius idem dici: quod lex catholici primi repudiat,quæ jubet ſuo quodq; loco dici; ne pluribus demonſtrationibus oſtendatur,quod unâ poſſit oſtendi: nec in hac arte, quæ ſit κυρία πάντων, quæ leges artibus cæteris revera proponit & inſtituit,id vitium tolerari poteſt. Cæteræ artes ταυτολογίαν fugere debent: quanto magis igitur artium mater, & per quam

formantur artes? Propter quod enim unumquodq; tale; & illud magis, dixit Ariſtoteles antea.

Omnis enim demonſtrativa ſcientia, circa tria eſt, & quæ eſſe ponuntur. Hæc autem ſunt, genus, cujus affectionum per ſe, eſt contemplativa: & communia, quæ dicimus axiomata, ex quibus primis demõſtrant: & tertium, affectiones: quorum quid ſignificet unumquodq;, ſumit. Nonnullas nimirum ſcientias nihil prohibet quædam horum deſpicere: ut, genus non ſupponere eſſe, ſi ſit manifeſtum, quia eſt. Non enim ſimiliter manifeſtum, quia numerus eſt, et quia calidum & frigidum & affectiones non ſumit, quid ſignificent, ſi ſint manifeſtæ: quemadmodum neq; communia ſumit, quid ſignificent; ut, æqualia ab æqualibus auferre, quia notũ: ſed nihilo minùs natura tria hæc ſunt, & circa quod demonſtrat, & quæ demonſtrat, & ex quibus.

Periſſologia & ταυτολογία hîc rurſus eſt, qua repetitur partitio demonſtrationis, & πρόγνωσις ejus partium. Harum trium partium duæ ſunt, quæ ponuntur eſſe: hæ ſunt, genus ſubjectum, & axioma, quod hîc appellatur commune: tertia eſt affectio, quam ſcientia exquirit & contemplatur, nec ponit eſſe: attamen horum omnium ſignificatio ſumitur. Hic igitur & partitio & prænotio demonſtrationis iteratur: imó rurſus iteratur & valde inepté, quod genus ſubjectum non ſupponatur, ſi manifeſtum ſit; & affectionis atque axiomatis ſignificatio non ſumatur, ſi manifeſta ſit. Etenim ſi manifeſtum eſt; ſumitur, non explicatur. Cur igitur nunc ait Ariſtoteles, ſi manifeſtum ſit, nõ ſumi? poſtremó ut πρόγνωσις, ſic partitio demonſtrationis, tribus locis iteratur, quod in demonſtratione tria ſint. Hanc tam inſipidam periſſologiam interpres quidam cúm excuſare vellet, dixit, antea per accidens prænotiones tractatas eſſe, nunc per ſe tractari. ita jam nihil tam inſulſum exiſtere poterit, quod ab inſulſo interprete non inſulſiús defendatur. Ariſtotelis methodus periſſologiam non capit, οὐδὲ ταυτὸ πολλάκις λέγει: ut antea Ariſtoteles ipſe docuit.

Non

Non eſt autem hypotheſis, neq; poſtulatum, quod neceſſe eſt eſſe per ſe, & videri neceſſe eſt.

Periſſologia & hîc nova eſt de principiorum partitione: principium, quod & per ſe clarum eſt diſcenti, & videtur, non eſt hypotheſis, non eſt item poſtulatum. Quid ergo eſt? Ariſtoteles non dicit; in eoque obſcurus eſt, quód differentiæ partem proponit, partem non dicit. Sed tamen ſi non eſt hypotheſis, neque poſtulatum, quid eſt? axioma (inquam) eſt, ut ante jam patuit.

Non enim ad externum & prolatum ſermonem demonſtratio eſt, ſed ad interiorem animi rationem: quin neque ſyllogiſmus: Semper enim licet inſtare ad externum ſermonem: ad interiorem autem rationem non licet ſemper.

Quó pertineat hæc oratio, non ſatis apparet. Videtur tamen eó referri, quód Ariſtoteles dixerat, principium videri. Ecquid enim? diceret aliquis, nónne poteſt aliquis principium quodvis negare, & dicere ſibi non videri? Quomodo igitur fuerit neceſſe videri? Minimé (inquit Ariſtoteles) axioma negari poteſt: neque enim dico ſic videri, ut neceſſarió verbis confiteare, ſed animo & mente. Nec enim magis objectam veritatem poteſt animus negare, quám apertus oculus objectum colorem non videre. Ac demonſtratio, imó ſyllogiſmus quivis, mentis eſt & rationis intimæ, quæ verum cernit & intuetur: non externi ſermonis, qui ſimulare & mentiri poſſit id ſibi non videri, quod tamen videatur. Itaque axioma poterit aliquis verbo negare, ἀλλὰ γλῶττα τούτου φιλονεικεῖ, καθ' Εὐριπίδην· ἡ φρὴν δὲ οὐδαμῶς· Sed lingua hujus rixatur, ſecundū Euripidem: mens veró nequaquā: ait Themiſtius. Ergo axioma neceſſarió confitetur, qui intelligit. Hoc loco notabitur, quod in libr. περὶ ἑρμηνείας allegavi: totā illā de nomine, de verbo, de oratione doctrinam, grammaticā eſſe, nō logicam: propterea quód Logica, mentis eſt doctrina, & rationis interioris: Grammatica, ſermonis externi. λόγος ὁ ἔξω, λόγος ὁ ἔσω, quod in Græco eſt, Latiné uno verbo reddi non poteſt. imó Latina lingua in eo locupletior eſt, quód duas res diſtinctas duobus verbis diſtinguat, non confundat uno ambiguo; quod de Barbaris interpretibus hîc quidam notavêre.

Quæcunque igitur demonſtrabilia quæ ſunt, ſumit ipſe non demonſtrans: hæc ſi quis, cum probabilia ſint, aſſumat, diſcenti ſupponit: & eſt non abſolutè hypotheſis, ſed ad illum ſolum: Si verò aut nulla cùm ſit opinio, aut etiam contraria cum ſit, aſſumat, idem poſtulat: eóq́; differt hypotheſis & poſtulatum. Eſt enim poſtulatum ſubcõtrarium diſcentis opinioni, aut opinioni, aut quod quis indemonſtrabile quód ſit, ſumat, & utatur non demonſtrans.

Continuatur vana illa de qua prædiximus, principiorum differentia. Hypotheſis uniuſmodi deſcripta priús eſt, nunc triplex deſcribitur: quędam eſt non abſoluta, imó demonſtrabilis, quæ ad hominem eſt: & quia videtur alicui, iccirco ſumit, etiam ſi falſum ſit: quædam eſt abſoluta & indemonſtrabilis, eaque vel cùm ſit, etiam apparet diſcenti, & generis nomine dicitur hypotheſis: vel non apparet, aut etiam diſcentis opinioni contraria eſt, & appellatur poſtulatum: quo nomine vocantur apud Euclidem illa, Omnes angulos rectos inter ſe pares eſſe: Omni centro & interuallo circulum deſcribere.

Definitiones igitur non ſunt hypotheſes: neque enim eſſe aut non eſſe dicunt: at in propoſitionibus ſunt hypotheſes: definitiones verò ſolùm intelligi neceſſe eſt. Hoc verò non eſt hypotheſis: niſi etiam audire, hypotheſin quis dixerit eſſe: ſed quibus poſitis, quia illa ſunt, efficitur concluſio.

ταυτολογία & hîc eſt nova, qua repetitur differentia definitionis & hypotheſeos: utraq; principium & immediatum; ſed hæc, propoſitio eſt; illa, non eſt: & definitio principium tãtùm eſt, quod neceſſe eſt intelligi: at hypotheſis præterea pronunciat aliquid, & proponit eſſe, aut nõ eſſe: denique definitio tanquam dictio & vox aliqua eſt, quam non poſſis hypotheſin dicere: at hypotheſes ſunt ſyllogiſmi partes, quib. poſitis, concluſio ſyllogiſmi neceſſarió conficitur.

Neque Geometra falſa ſupponit, ut quidam confirmant, dicentes, quód non oporteat falſo uti: Geometram

tram verò mentiri, dicentem pedalem, quæ pedalis non eſt; aut rectam depictam, quæ recta non eſt: at Geometra nihil concludit, quód hæc linea ſit, quam ipſe dixerit: ſed ea, quæ hiſce ſignificantur.

Prolepſis eſt quædam. Hypotheſis mentitur, ut in Geometria: propterea principium non eſt. Reſpondet Ariſtoteles, Geometram picturis illis tanquam notis & ſignis uti, vel ad res notis & ſignis ſignificatas demonſtrandum potiús abuti: denique ſigna non demonſtrat, ſed res per illa ſigna mentibus diſcentis deſignatas. Idem locus eſt primi Priorum capite triceſimo nono, & in Phyſicis capite ſecundo ſecundi, & in Philoſophia libri decimi tertii capite tertio, & decimiquarti capite ſecundo, quód Geometria non mentiatur.

Præterea poſtulatum & hypotheſis omnis, aut velut totum, aut velut in parte: definitiones aũt neutrum horum.

Aliud eſt diſcrimen definitionis ab hypotheſi, ex adjunctis propoſitionis: hypotheſis quia propoſitio eſt, totum quiddam, aut partem pronuntiat; horum nihil definitio. Quo loco convincitur excuſatio illa interpretum; qui definitionem, propoſitionem dicebant, ſed quæ non diceret ineſſe in ſubjecto. Hic enim generaliús loquitur Ariſtoteles. Definitio (ait) non eſt propoſitio: quia neque de toto, neque de parte, quæ differentiæ ſunt propoſitionis, quocunque verbi genere proferatur. Sic adhuc hypotheſeos & definitionis differentia fuit, differentia ſcholaſtica & commentitia, nõ Ariſtotelica, non é principiis Ariſtotelicis deducta: Ariſtoteles enim ipſe hypotheſeos nomine frequenter appellat omne principium, etiam cúm de demonſtratione loquitur: ſic Analytici primi capite primo definitur: imó libri hujus capite viceſimoprimo αἴτημα, ὑπόθεσις, πρότασις pro eodem ſumuntur: Propoſitio demonſtrativa per hypotheſes ex principio ſumpta.

Species igitur eſſe, aut unum quidpiam præter multa, non neceſſe eſt, ſi demonſtratio fuerit. Eſſe verò unum de multis, verũ dicere neceſſe eſt. Non enim erit univerſale, niſi id fuerit. Quód ſi univerſale non

fuerit, medium non erit: Itaq; neq; demonſtratio Oportet igitur aliquid unum & idem in pluribus eſſe, non homonymum.

Digreſſio eſt in ſpecies vel ideas: quę à rebus ſejunctę, veluti eſſentiæ quædam conſiſtant. Quam de ideis ſententiam Ariſtoteles Platoni videtur multis locis attribuere, qui alicubi doceat, in ſummo Deo omnium rerum ſpecies & ideas eſſe, velut in ſapiente homine multarum & variarum rerum notitias. At Plato ideas eſſe eſſentias ſejunctas, quod animadverterim, nuſquam dicit: imó per Socratem in Parmenide talem de ideis ſententiam refellit; & differit, nullas ſpecies eſſe niſi logicas, quæ de multis dicantur, & eædem ſint in multis, ſicut Ariſtoteles hîc ait. Et Ariſtoteles ipſe in Philoſophia, ubi contra ideas tam multa diſputat, nominatim ait libri decimi tertii capite
» quarto, ἀλλ᾽ ὁ μὲν Σωκράτης τὰ καθόλȣ ȣ̓ χωριςὰ ἐποίει, ȣ̓δὲ τȣ̀ς
» ὁρισμȣ́ς· At Socrates univerſalia non ſeparata faciebat, neque
» definitiones. Et rurſus ejuſdē libri capite nono, τȣ̃το δὲ, ὥσπερ
» ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἐκίνησε μὲν Σωκράτης διὰ τȣ̀ς ὁρισμȣ̀ς, ȣ̓
» μὲν ἐχώρισέ γε τῶν καθέκαςον, καὶ τȣ̃το ὀρθῶς ἐνόησεν ȣ̓ χωρίσας·
» Hoc veró, quemadmodum antea diximus, movit quidem So-
» crates circa definitiones, non tamen ſeparavit ſingula, idq; re-
» ctè intellexit non ſeparans. Et certé, ut Ariſtoteli multa ab interpretib. ſuis impoſita eſſe jam docui; ſic res ipſa cogit fateri, multa Platoni per ignorantiam aut falſam calumniā attributa: quæ per interpretes partim Platonica, partim Ariſtotelica philoſophia perversé imbutos, ut Porphyrium, Proclū, Ammonium, & ſimiles, confirmata ſunt: & de ideis præſertim illud eſt ſic acceptum, quaſi Plato id ſine dubio ſentiret: quod tamen, ut dixi, in Parmenide Socrates perſpicué & aperté refellit, quod Ariſtoteles etiā ipſe de Socrate teſtatur. Sed tamen dixerit Platonicus eiuſmodi commentitius aliquis, ideas eſſe; & quidem iccirco eſſe, quia demonſtratio ſit: imó (dicit Ariſtoteles) ſi ſpecies communis nulla ſit, demonſtratio non erit. Nam

Si non ſit universale, non erit medium, neque demonſtratio:
Si non ſit ſpecies communis; non erit universale:
Si non ſit igitur ſpecies communis; non erit medium, neque demonſtratio.

Non

Non accidere autem ſimul affirmare & negare, nulla ſumit demonſtratio, niſi oporteat demonſtrare et concluſionem ſic: demonſtratur autem ſumentibus primum de medio, quód verum, negare autem nō verum. Medium autem nil refert, eſſe, & non eſſe ſumere, utique etiam tertium. Si enim datum ſit de quo hominem verum dicere, & ſi non hominem verum niſi ſolum hominem animal eſſe, non animal autem, non. Erit enim verum, dicere Calliam, & ſi non Calliam, tamen animal. non animal autem, non.

Digreſſio eſt alia, paris vanitatis; quomodo ex axiomate contradictionis demonſtrandum ſit, primó in demonſtratione recta, deinde ad impoſſibile. In demonſtratione recta, axioma illud erit majus extremum, non medium, non minus extremum: nec adhiberi poteſt aliter, niſi ſit συμπέρασμα, id eſt, de ſubjecto concludatur: ſic enim priús acceptum eſt συμπέρασμα, cúm dictum eſt, tres eſſe partes demonſtrationis, συμπέρασμα, ἀξίωμα, γένος ὑποκείμενον: ut,

Homo eſt animal, non autem non animal:
Callias homo eſt:
Callias igitur eſt animal, non autem non animal.

Nec refert ad concludendum axioma illud de ſubjecto, an medium & tertium etiam contradictione ſimiliter afficiatur; nec enim ſecús concludetur: vt,

Homo & non homo, eſt animal & non animal:
Callias & non Callias, eſt homo & non homo:
Callias igitur et non Callias, eſt animal & nō animal.

In hoc exemplo ſcilicet axioma fuerit additum ad omnes demonſtrationis partes; & tamen, ut Ariſtoteli placet, additum medio & tertio, nihil facit ad concludendum quod erat poſitum.

Cauſſa veró, quód primum non ſolúm de medio dicitur, ſed & de alio, quia ſit in pluribus. Itaque ſi medium & ipſum eſt et non ipſum, ad concluſionem nihil refert.

Cauſſa eſt,cur contradictio in medio poſita,nihil mutet priorem concluſionem, quód primum ſit communius & generalius. Hæc hujus loci doctrina eſt de axiomate cõtradictionis in demonſtratione recta; doctrina ſané à vano aliquo futiliq; ſophiſta tranſlata,&(ſi uſquam ulla eſt) meré & ſynceré ſophiſtica. Etenim (ut nihil de obſcuritate loci hujus dicam, ſed de ſola falſitate dicam) quid eſt quod hîc nobis proponitur? Axioma, eſt principiũ (ut ſuperior doctrina poſuit) αὐτόπιστον, ἄμεσον, ἀναπόδεικτον, per quod πάθημα de ſubjecto genere cõcludatur: & contradictionis axioma, omnium axiomatum primum poſitum eſt: at in hac bella demonſtratione, axioma contradictionis fit πάθημα concluſionis: eſt enim major pars concluſionis. Quamobrem tam inſulſus tamq; abſurdus error attendatur. Principium principiorum eſt, axioma: axiomatum omnium primum numerat Ariſtoteles contradictionis illud decretum. At nunc docetur, in demonſtratione recta ſic adhibendum eſſe, ut quæratur, & per medium aliud concludatur. Si quicquam igitur in totis Analyticis minimé Ariſtotelicum eſt, illud eſt certé. Ariſtoteles principium majus & excellentius nullum habet illo, Ἡ μὲν ἐμπειρία, τέχνην ἐποίησεν· ἡ δ' ἀπειρία, τύχην. at non ſemper adhibet.

Omne veró affirmare aut negare, ad impoſſibile demonſtratio ſumit. Idq; neq; ſemper univerſaliter, ſed quantum ſatis eſt. Satis autem eſt in genere. Dico autem in genere, ut circa quod genus demonſtrationes adhibet, quemadmodum dictum etiam priús.

Alter eſt locus, quomodo ſit utendum axiomate contradictionis: in demonſtratione nempe ad impoſſibile, adhibetur illud axioma, aſtrictum videlicet ad certum genus, ut generaliter adhibentur omnia axiomata, & principia communia, ſicut anté jam dictum eſt. Atque hanc partem libentiús audio, quám illam ſuperiorem, & ut Ariſtotelicam recipio: & adnoto, Dialecticæ ſubalternas reliquas omnes artes eſſe, & dialectica axiomata ſubalternis accommodari; quod deinceps latiús oſtenditur.

Communicant veró omnes ſcientiæ inter ſe ſecundúm communia: communia veró dico, quibus utuntur,

tur, velut ex iis demonſtrantes: ſed non de quibus demonſtrant, neque quod demonſtrant. Et Dialectica cum omnibus communicat, & ſi qua univerſaliter conetur demonſtrare communia, ut quód omne affirmare, aut negare, aut quód æqualia ab æqualibus, aut ejuſmodi quædam. Dialectica veró non eſt ſic definitorum quorundam, neq; generis unius cujuſdam: non enim interrogaret: demonſtrantem enim non licet interrogare, quia ex oppoſitis non demonſtratur idem: demonſtratū autem id in iis quæ de ſyllogiſmo,

Periſſologia eſt, qua repetitur é capite ſuperiore communio ſcientiarum, quód omnibus ſcientiis ſpecialibus communia ſint quædam principia, id eſt media; non autē genera ſubjecta, de quibus demonſtretur; neque παθήματα quæ demonſtrentur: at Dialectica omnibus ſcientiis & artibus communis eſt, ut jam dixi. Hæc veró ſcientia, ut interpretes hîc ajunt, metaphyſica eſt: Ariſtoteles tamen hîc metaphyſicam non nominat, ſed demonſtrantem; cúm dicit, Dialecticam interrogare, demonſtrantem nō interrogare: & Dialecticam diſtinguit ab ea quæ univerſaliter conetur demonſtrare. & ſic antea metaphyſicus pro demonſtratore analytico poſitus; quomodo & univerſalis ſcientia ponitur 11. c. 1. Elench. νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ γένος τὶ ὡρισμένον, οὐδὲ δεικτικὸς, οὐδὲ τοιοῦτος, οἷος ὁ καθόλου Nunc veró non verſatur Dialecticus circa genus ullum definitum; neque demonſtrativus eſt, neq; talis, qualis eſt univerſalis. Ubi interpres Alexander univerſalem, theologum, & primum philoſophum interpretatur. Et Ariſtoteles idem planiús capite ſexto undecimi Philoſophię. univerſalis autē, communis de omnibus. Fuit veró & Ariſtoteli, & Ariſtotelis ſectatoribus & æmulis valde ſimplicis & imperiti animi, ſtatuere univerſale hoc documentum, Metaphyſicam eſſe dominam omnium artium ac magiſtram; ex Ariſtotelicis autem principiis non explorare, non animadvertere, non experiri, an Metaphyſica præceptis & inſtitutis ſuis artes omnes poſſit inſtituere. Nec enim Metaphyſica tota quicquam docet de ſyllogiſmo demonſtrativo, cui tamen Ariſtoteles artificium & magiſterium omnium artium attribuit: nihil docet de methodo:

nihil denique de tota, vel ſingulorum argumentorum, vel univerſorum collocatione, ut ſi dubites de rei veritate, rectene concludatur, an non, Metaphyſica nihil adjuvare te poterit: ſi de ordine & collocatione dubites, Metaphyſica nihil adjuvare te poterit: & quicquid ad conformandas artes Metaphyſica commoditatis habet & auxilii, id habet Logica etiam hæc organica, licet confuſiſſima. Id, inquam, habet de cauſſis, de genere, definitione, & cæteris logicis argumentis quæ Metaphyſica confundit, & habet multò copioſiús, quàm Metaphyſica. Metaphyſica conatur demonſtrare axioma contradictionis: hic conatus eſt in γάμμα Metaphyſico ineptiſſimus, maximeque deridendus: ut illic noſtræ Scholæ demonſtrabunt.

Dialectica vero.] Deſcribitur (ut ajunt interpretes) diſcrimen Dialecticæ & Metaphyſicæ: & certé videtur: ſed quale videamus: Dialectica non eſt definiti & determinati generis, verum eſt: Omnia enim quæcunque ſint, ſuis legibus complectitur, omnia diſſerit & diſceptat, id eſt, ens quatenus ens, ſpectat. Cur ita? quia (ait Ariſtoteles) non interrogaret: artifex enim certi generis & demonſtrator, non interrogat, quia idem oppoſitorum eſſe non demonſtratur: ut ſuſcipit tamen & diſſerit Dialectica, ut in libris de ſyllogiſmo dictum eſt, id eſt, Analyticis prioribus: ubi notabis (quod jam monui) Analytica prima non appellari ab Ariſtotele; ſed, De ſyllogiſmo. Ergo hoc eſt diſcrimen Dialecticæ & Metaphyſicæ, vel potiús apodicticæ: Metaphyſicum enim hîc Ariſtoteles non appellat, ſed demonſtratorem, ut dixi: diſcrimẽ (inquam) ſed ex Ariſtotelis placitis, non ex Ariſtotelis principiis deductũ: Nec Ariſtotelicum hoc eſt, ſed tranſlatitium eſt: quàmvis tam ſępe in Organo logico repetitum, in libro περὶ ἑρμηνείας ſectionis tertiæ capite ſecundo: item primo capite primi Priorum: Item in Topicis primo & octavo libro: rurſus in ἐλέγχων primi libri capite decimo. Dialectica interrogat, Meraphyſica ſumit: illius videlicet inſtitutio precaria eſt, hujus eſt propria & libera. Ecquid? inquam, an [illegible] etiam, interrogationib. artes & ſcientias omnes & dialogo aliquo conſtitui? Quid ad ſcientiæ diſcrimẽ attinet, quomodo doceatur, ſive diſcipulum interroges, ejuſque ſenſum & intellectum in αὐτοδιδάσκαλον, ſi quę ipſius magiſtrum & doctorem facias: ſive velut intelligenti jam, planéq; cognoſcenti,

res

res per ſe notas tradas & proponas? quod,inquam,modus hic vel interrogandi, vel proponendi, ſi res eadem vel interrogetur,vel proponatur, ſcientiæ diſcrimē habet? Plato maximam philoſophiæ partem interrogandis rebus inſtituit, Ariſtoteles contrá proponendis & ſumendis: an erit iccirco Platonis philoſophia dialectica? Ariſtotelis metaphyſica, vel apodictica? Sed quid plura? Ariſtoteles ipſe proximo capite ait omnium ſcientiarū proprias interrogationes eſſe. Ergo non ſola Dialectica interrogat; ſed cæteræ quoq; interrogant artes & ſcientiæ. Hanc ἀντίφασιν interpretes viderunt: itaque celeriter occurrunt:non eodem fine Dialecticam,& cæteras artes interrogare:ſed Dialecticam interrogare ad captandum diſcentis aſſenſum,ut inde concludatur: generis autem certi opificem & demonſtratorem interrogare, ἐάν ποτε ἄλλου πειρᾶσθαι βούλοιτο, τοῦ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἐπαγγελλομένου: ſi quando alium pertentare velit,ejuſdem artis profeſſorem, ait Themiſtius. At, inquam,hæc diſtinctio ridicula eſt: illud enim πειραστικὸν genus, de quo in Elenchis,Dialecticę vicinius fuerit,quám ulli alii diſciplinæ. At ſi hoc verum conceditur; tamen hac etiam diſtinctione interrogationem omnium artium eſſe communem concedetur. Quamobrem tollatur hoc tam commentitium diſcrimen,quód Dialectica interroget,apodictica proponat & ſumat: id enim omnium artium commune eſt: & hoc diſcrimen,quod ponitur Dialecticę ab apodictica ſeu metaphyſica, non eſt aliud,quam Dialecticæ,ab ipſa Dialectica:cujus opera modó apodictica,modó probabilia, modó captioſa ſunt: ars tamen omnium communis eſt & una, inventio nempe & diſpoſitio:& Scholæ metaphyſicæ metaphyſicam tam monſtroſam demonſtrabunt, quám ſyllogiſtica apodixis eſt adhuc demonſtrata.

CAP. IX.

SI veró eadem eſt interrogatio ſyllogiſtica & propoſitio contradictionis; propoſitiones autem ſunt in unaquaq; ſcientia, ex quib. ſyllogiſmus in unaquaq; fuerit; interrogationes ſcientificæ fuerint, ex quibus in unaquaq; ſcientia germanus eſt ſyllogiſmus.

Adhuc octavum caput fuit, in periſſologia principiorum,

& prænotionum partium demóſtrationis, communionis artium, digreſſionibus de geometris & ideis, & quidem nomine ſyngenias accumulatum: nonum ſequitur in eadem ſyngenia. Periſſologia eſt, heu quanta, & quoties jam cantata! imó veró quãta de re & quám nobili nõ animadverſa! Periſſologia eſt (in quã) ſyngeniæ. Omnia quæ ſunt in ſcientia, inter ſe ſyngenea debent eſſe, diſſeruit quartũ caput. Omnia quæ ſunt in ſcientia, inter ſe ſyngenea debẽt eſſe; diſſeruit ſeptimum caput. Omnia quæ ſunt in ſcientia, ſyngenea inter ſe debent eſſe: diſſeruit octavum caput. Omnia quę ſunt in ſcientia, inter ſe ſyngenea debent eſſe; diſſerit iterum nonum caput. Tam magnificam, tamq; præclarã de conſtituendis artium finibus legẽ libenter audio: quatuor capitibus inaniſſimé & ineptiſſimé cõtra Ariſtotelis methodũ, eandem cantilenã cantari, non libenter audio. Chryſippo (inquit in Placitis Hippocratis & Platonis, Galenus) id placuit, ut de eadem re non bis aut ter, ſed quater interdum, etiã quinquies in diverſis operibus diceret: quod in primis evitabunt ii, qui temporis otiiq; ſui rationem habebunt. At Chryſippũ vincit Ariſtoteles, qui non ſolúm in diverſis operibus, ſed in eodem, tam frequenter eandem rem repetat. Ergo ſyngenia continuatur, quód in unaquaq; ſcientia ſit interrogatio domeſtica, cognata, ſyngenea:

Propoſitiones ſunt in ſingulis ſcientiis, unde cognatus & ſyngeneus efficitur ſyllogiſmus:
Interrogationes ſyllogiſticæ, ſunt ipſæ propoſitiones:
Interrogationes igitur ſyllogiſticæ ſunt ex quibus cognatus & ſyngeneus efficitur ſyllogiſmus.

Ariſtoteles hic aperté diſputat, & interrogationes in omnibus artibus collocat, contrá quám proximo capite docebatur. Ergo hoc Ariſtotelicum nobis eſt, quia verum: illud Ariſtotelicum nobis non eſt, quia falſum.

Manifeſtum igitur, quód non omnis interrogatio geometrica fuerit, neq; medica: ſimiliter autem etiam in aliis, ſed ex quibus demonſtratur aliquid, de quo Geometria eſt, aut ex iis demonſtratur, quæ ſunt eade Geometriæ, ut Optica: ſimiliter veró & in aliis. Ac de iis etiam ratio reddenda ex geometricis principiis

cipiis & concluſionibus: de principiis autē ratio non reddenda Geometræ, quatenus eſt Geometra: ſimiliter autem & in aliis ſcientiis.

Diſputatur exemplis, propoſita interrogationum ſyngenia. Nō omnis itaq; interrogatio geometrica fuerit, neq; medica; ſed ex qua utique demonſtrabitur aliquid geometricum aut medicum: & ſi dubitationis aliquid interrogatio habeat (nec enim propoſitio ſolúm vel aſſumptio, ſed etiam concluſio interrogatur) ex propriis & ſyngeneis Geometriæ vel propoſitæ diſciplinæ principiis erit demonſtranda: ipſa tamen principia nequaquam probantur in ſua arte: ſunt enim ejus primæ rationes: & ſæpe jam dictum eſt, principia eſſe ἄμεσα, πρῶτα, ἀναπόδεικτα. *Eadem Geometria.*] Heterogenea dixit priús ὑπάλληλα, ut Geometriam & Opticam, & nunc κατὰ χρησικώτερον appellat eadem.

Concluſionibus.] Concluſiones appellat res concluſas & demonſtratas: ſic ſuperiore capite pro eodem dixit ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων, ex demonſtratis.

Neq; omnis utiq; unicuique ſcienti interrogatio interroganda, neque omne interrogatum reſpondendum de unoquoque, ſed ſecundúm ſcientiam definita. Si quis veró ſic diſputet cū Geometra, quatenus Geometra, manifeſtum quód etiam bene, ſi quid ex iis demonſtret: ſin minús, non bene. Manifeſtum veró, quód neque refutat Geometriam, niſi ſecundúm accidens. Itaque non fuerit in ageometricis de Geometria differendum: neſcietur enim qui vitioſé diſputet. Similiter veró etiam in aliis ſcientiis.

Syngenia rurſus cantatur eadem, ſed in conjugatis. Dictum eſt priús, Scientia quævis habet ſyngeneas interrogationes. Nunc dicitur, Sciens quivis ſyngeneas habet interrogationes & reſponſiones, & ſi quis ſic diſputet in quavis arte, bene diſputabit: ſi quis ſecus diſputet, malé diſputabit.

Secundúm accidens.] Accidēs heterogeneū dicit, ut antea.

Itaq; non.] Cōcluditur ſyngenia nomine Geometriç, quod idem de cæteris diſciplinis eſt intelligendum. Grammatica

grammaticé. Rhetorica rhetoricé, Logica logicé, Arithmetica arithmeticé, Geometria geometricé, Muſica muſice tractari debent, & cæteræ denique artes ſuis ſibique cognatis & ſyngeneis rationibus uti. Plato jubet in Rep. unius artis, unum artificẽ eſſe. Quód ſi Platonica lege fuerint (ut feré ſunt) artifices diſtincti; velitque ſutor de texendo, textor de ſuendo, ſartor de pinſendo, piſtor de ſarciendo diſputare: dicetur protinus, Id nõ eſt artis & profeſſionis tuæ. Sutor Apellis imaginem de crepida reprehendit. Apelles tulit, id enim faciebat ex arte: amictum cúm etiam reprehenderet, Ne ſutor (inquit) ultra crepidam. Ergo Ariſtoteles concludit, ex ſyngenia ſua fines artium terminosque diſtinguendos eſſe; hancque συγγενείας legem, tanquam principem quandam & judicem artium omnium conſtituit. Qua lege dices Grammatico Grammaticam in methodicen & hiſtoricen partienti, Peccas: quia hiſtorice, ex poëtarum, hiſtoriarum, Aſtrologiæ, & reliquarum diſciplinarum cognitione, non eſt artis tuæ germana & ſyngenea. Dices Rhetori Rhetoricam in quinque partes dividenti, inventionem, diſpoſitionem, elocutionem, actionem, memoriam, Peccas: inventio enim diſpoſitioque & memoria, mentis ſunt & rationis, & propriæ Logicorum: ſyngeneæ tuæ arti non ſunt. Dices Logico, nominum, verborum, orationis, quantitatis, in numero & magnitudine: ſubſtantiæ; qualitatis, in habitu & diſpoſitione, patibili qualitate, potentia naturali & impotentia: modificatorum cõverſionum, reductionum per poteſtatum ſyllogiſticarum nugas, totum denique ſyllogiſticæ apodixeos commentum, & tam multarum præterea rerum non ſyngenearum doctrinam ſibi ſumenti, Peccas, hęc tua non ſunt: doctrina ſuo generi ſubjecto tantúm ſyngenea. Dices Geometræ, axiomata logica & arithmetica uſurpanti, Alienum detines: hæc doctrina eſt Arithmeticorum, tua non eſt. Dices Phyſico, communem cauſſarum, motuum, loci, temporis explicationem ſumenti, Peccas: iſta tibi ſyngenea non ſunt: ad familiam Logicorum pertinent. ne tibi igitur aliena vendicato. Dices Metaphyſico illi neſcio cui, phyſicas, mathematicas, logicas altercationes miſcenti, Peccas graviſſimé omnium magiſter, ſyngeneum nihil habes: iſta omnia aliena ſunt: in his proprium nihil habes. Dices omnibus artibus, Tollite altercationes falſarum opinionum, refutationum elenchos, hic homogeneum

geneum vobis nihil eſt: dimidio breviores & clariores eritis. Deniq; hac una τῆς συ[ζ]υγείας tam gravi, tam imperatoria lege, omnium artium fines regere & componere licebit.

Quoniam veró Geometricæ ſunt interrogationes, utrúm ſunt etiam ageometricæ? & in unaquaque ſcientia quæ ſunt ſecundúm ignorantiam qualem geometricæ ſunt? & utrúm ſecundúm ignorantiam ſyllogiſmus eſt, qui eſt ex oppoſitis ſyllogiſmus, an paralogiſmus? Secundum Geometriam veró, aut ex alia arte; ut muſica interrogatio, eſt ageometrica in Geometria. Æquidiſtantes autem concurrere putare, geometricum eſt quodam modo, & ageometricū alio modo. Duplex enim id eſt, ut anarithmum. & alterum quidem ageometricum, quia non habeat velut anarithmum: alterum veró quia perverſé habeat: & ignorantia hæc ex talibus principiis contraria.

Diſputatio ſequitur inutilis, & contra leges analyticas. Cognovimus quid eſſet ſyngenia, contrarium hinc agnoſcimus. In arte Grammatica dicendum non eſt, cúm docueris, ſyntaxin adjectivi & ſubſtantivi convenire in genere, numero & caſu: cúm (inquam) hoc docueris, non eſt dicendum quod ſit contra hanc legem non grammaticum: ut dicas ſolœciſmum fore, ſi genere, item ſi numero, item ſi caſu, item, ſi genere & numero, item ſi genere, numero, caſu partes diſcrepent. Rectum, eſt index ſui & obliqui: nec ad uſum artis, refutatio contrariæ falſitatis attinet. At hîc quæritur, an ſit aliquid heterogeneum, & quotuplex, & negationum doctrina nobis inſtituitur. Ergo hîc diſputatio eſt per contrariā heterogeniam: Geometrica interrogatio eſt, quæ eſt Geometriæ cognata, germana, ſyngenea: Ageometrica eſt igitur contrá quæ talis non eſt; eaque, ignoratione duplici poteſt accidere, ἢ τῷ παντελῶς ἔννοιαν μὴ ἔχειν τοῦ πράγματος, ἢ τῷ φαύλως ἔχειν, aut quia omnino nullam rei ſcientiam habeat qui quęrit, aut vitioſam & pravam habeat, ait Themiſtius. Illa ignorantia, κατ᾽ ἀπόφασιν, ſecundúm negationem: hæc κατὰ διάθεσιν, ſecundúm diſpoſitionem, dicetur capite duodecimo hujus: illud appellatur hîc

ſyllogiſmus ex oppoſitis, id eſt falſis: falſa enim veris opponũtur. hoc appellatur παραλογισμὸς, id eſt ἀσυλλόγιστος συλλογισμὸς, qui conſtantem ſyllogiſmi formam non ſequitur. Itaq; cúm heterogeneum producitur, ignorãtia negationis eſt: cúm ex eadem arte falſum aut captioſum, diſpoſitionis. *Geometrica.*] Locus hic eſt mendoſus: ſententiam Philoponus apertiús oſtendit, » ἆρα ὥσπερ ἐστὶ γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, οὕτως » ἐστὶ καὶ ἀγεωμέτρητα; καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὡσαύτως, καὶ » εἴπερ εἰσὶ, ποῖα εἰσὶ ταῦτα, καὶ κατὰ ποίαν ἄγνοιαν ἀγεωμέτρητα » ἂν εἶεν; utrũ quemadmodũ ſunt geometricæ interrogationes, » ſic ſunt ageometricæ? & in aliis ſcientiis ſimiliter: & ſi ſunt, » quales hæ ſunt? & ſecũdúm quã ignorantiã ageometricæ ſunt? Hæc Philoponus. quibus oſtendit, ubi legitur in Græca litera, τὼ ποίαν γεωμετρικά ἐστι, pro γεωμετρικὰ, legendum eſſe, ἀγεωμέτρητα. Sed ageometricum eſt in Geometria, muſicum: & amuſum in Muſica, geometricum. Quid ita? inquies. quia, inquam, heterogeneum eſt, etiam ſi verum, etiã ſi ſyllogiſmo conſtanti concluſum. Nõ enim ſatis eſt, eſſe vera & neceſſaria principia, niſi ſint etiam ſyngenea. Et hæc eſt negationis ignorantia, ἀποφάσεως ἄγνοια. Qui putat, æquidiſtantes lineas concurrere, geometricũ quiddam & ageometricũ putat. Eſt enim Geometriæ, lineas tales definire: & ea Geometriæ verba ſunt, & ideo geometricum quodammodo; & idem tamẽ ageometricum eſt, quia legibus Geometriæ & decretis cõtrarium; quibus ſtatuitur, æquidiſtantes in infinitum productas nunquam concurrere. Hic error igitur, quia ex eadem arte falſum ſumit, eſt διαθέσεως, diſpoſitionis.

In diſciplinis veró non eſt ſimiliter paralogiſmus, quia medium eſt ſemper duplex. Etenim de hoc omni, & hoc rurſus de alio dicitur omni. Attributum tamen non dicitur omne. Hæc veró licet velut intelligentia videre. In cõcertationibus autem latet. utrúm omnis circulus figura? Si veró ſcripſeris, manifeſtum. Quid autem carmina? circulus? manifeſtum quód non ſunt.

Digreſſio eſt ex ignorantiæ propoſitæ occaſione, quód differant inter ſe Apodictica & Dialectica, primúm paralogiſmis illis

illic rarioribus propter certitudinẽ rerum, hîc frequentioribus propter ἀοριστίαν, incertitudinem: in Geometria quid circulus ſit, patet: id enim definitũ eſt. *In concertationibus.* Græcè eſt ἐν δὲ τοῖς λόγοις, in contentionibus dialecticis: ſic enim appellat Ariſtoteles: & pauló póſt διαλόγους, quas φιλονεικίας καὶ διαλεκτικὰς συνουσίας καὶ μεθόδους, ἔτι διαλέξεις interpretes appellant. ſed in contentionibus latet, quia circuli nomen ambiguum eſt & ſignificat tum figuram geometricam, tum verſus ſic compoſitos, ut finis primi, ſit initium ſecundi, & ſecundi finis, initium tertii, & deinceps: aut ita confuſos, ut nihil interſit unde ſumas initium ſententiæ. Poſteriorẽ expoſitionem Philoponus mavult, ego priorẽ. Figura veró nominis ejus eſt, quæ vocatur à Rhetoribus ἀναδίπλωσις, ut apud Virgilium,

——ſequitur pulcherrimus Aſtur,
Aſtur equo fidens.

Ergo ſi contentioſus aliquis in Geometria diſputet hoc modo,

Omnis circulus, eſt figura:
Carmen quoddam, circulus eſt:
Carmen igitur quoddam, eſt figura.

Quatenus Geometra, aſſumptionem planè negabis, quia tale nihil habeas in Geometria: quatenus Dialecticus, homonymiam verbi diſtingues.

Non oportet autem inſtantiam in ipſum ferre, ſi ſit propoſitio inductiva. Ut enim neq; propoſitio eſt, quæ non eſt in pluribus: (non enim erit in omnibus: ex univerſalibus autem ſyllogiſmus) manifeſtum quód neq; inſtantia: eadem utique propoſitiones & inſtantiæ. Quam enim fert inſtantiam, hæc fuerit propoſitio aut apodictica, aut dialectica.

Sententia hujus loci eſt, inſtantiam eſſe univerſalem, quia

Omnis propoſitio, univerſalis eſt:
Inſtantia, eſt propoſitio:
Univerſalis igitur.

At propoſitio ſyllogiſmi hujus falſa eſt: ſunt enim quędam propoſitiones in parte. Quinetiam concluſio ipſa falſa: nam univerſali contradicitur ſpecialiter, & quidem fortiús, quám

univerſaliter. Nec dici poteſt, hîc de inſtantia apodictica præcipuè præcipi; cùm dicatur, inſtantiam, apodicticam aut dialecticam eſſe. Poſtremum conſidera, & judica quorſum hæc tendunt. Interim ſerviles excuſationes hîc non audio.

Accidit verò nonnullos aſyllogiſticè dicere, quia ſumant utriſq; conſequentia: ut Cæneus facit, quod ignis in multiplici analogia. Etenim ignis celeriter generatur, ut ait: & hæc analogia. Sic verò non eſt ſyllogiſmus, ſed ſi celerrimam analogia ſequatur multiplex, & ignem celerrima in mutatione analogia. Quandoq; enim non accidit concludere ex ſumptis: quandoque verò accidit, ſed non videtur.

Hîc aliqua eſt, licet obſcura, cum ſuperioribus cohærentia: de paralogiſmis dictum erat: nunc dicitur, eos in ſecunda figura fieri ex duabus affirmationibus. quomodo peccabat Cæneus quidam ſophiſta:

Quod analogia fit multiplici, generatur celeriter:
Ignis celeriter generatur:
Ignis igitur fit analogia multiplici.

At hac forma ἀσυλλογίστως, & inconſtanter ex duabus affirmationibus in ſecunda figura concluditur: at ſi convertantur partes propoſitionis, attributaque ſubjiciantur, in prima figura rectè concludetur:

Quod celeriter generatur, fit multiplici analogia:
Ignis generatur celeriter:
Igitur fit multiplici analogia.

Litera mutilata eſt. *Et hæc analogia.*] Sententia eſt propoſitionis primi ſyllogiſmi hîc offuſa,

Quod analogia fit multiplici, celeriter generatur.

Deinde (celerrimam) intellige generationem, ut propoſitio ſecundi ſyllogiſmi hinc eruatur.

Analogia.] In hoc verbo concluſio ſecundi ſyllogiſmi capienda eſt. Analogiæ verò multiplicis metaphora & ſimilitudine, Cæneus ſophiſta nil aliud niſi celeritatem oſtendere voluit, propterea quòd ex omnibus analogiis & proportionibus facillimè multiplex augeatur, ut duplex ab unitate in hûc modum, 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, & deinceps. ſic triplex, & reliquæ multi-

multiplices: In aliis analogiæ generibus non item, ut Arithmetici docent.

Aliquando.] Ex duabus affirmationibus aliquando concluditur in ſecunda figura, ſi partes propoſitionum convertantur: ut definitio, definitum; ſubjectum, proprium. Id tamen nõ fit ſyllogiſticæ diſpoſitionis neceſſitate, ſed rerũ naturali conjunctione. In exemplo autem multiplicis analogię Alexander á Philopono veluti *μὴ πολλὴν ἕξιν μαθηματικὴν ἔχων*, non valde in mathematicis exercitatus, arguitur, qui ꝑ exemplo multiplicis analogię propoſuerit duo ad tria, & ducenta ad trecenta. Hæc enim proportio non eſt multiplex, ſed *ἐπιμόριος ἡμιόλιος*, ſuperparticularis ſeſquialtera. Quo loco judicare jam plané potes, Alexandrum Aphrodiſeum Ariſtotelicæ philoſophię (quæ tota mathematicis exemplis informata eſt) imperitum & ignarum fuiſſe. Attamen hic, primus & præcipuus Ariſtotelicę philoſophiæ interpres habetur; qui confuſionem aut induxit, aut certé confirmavit, qua Logicam videmus eſſe confuſam: qui mendoſos, captioſos, falſos locos tectorio neſcio quo inducere, quám quales erant, aperire maluit: aut certé (quod veriſimilius eſt) aperire neſcierit, qui in logicis libris interpretandis nuſquam Logicæ uſum adhibuit. Ergo hunc ducem interpretandi & principem reliqui ſunt interpretes feré ſecuti: nec in explicanda Ariſtotelis Logica, logicum philoſophi judicium, ſed cæcum ſervi obſequium ſibi adhibendum putaverunt.

Si veró eſſet impoſſibile ex falſis verũ demonſtrare, facile eſſet retexere: converterentur enim ex neceſſitate: Eſto enim α, ens: hoc veró cùm ſit, hæc ſunt quæ novi quód ſunt, ut β. Ex iis igitur demonſtrabo, quód eſt illud. Convertuntur autem magis quæ ſunt in diſciplinis, quia nullum accidens recipiunt (quinetiam hoc differunt á concertationibus) ſed definitiones.

Differentia & hîc aliqua eſt, quód analyſis ſit difficilior in dialecticis, quám in apodicticis: ſyllogiſmus hic quidam eſt,

> *Si non eſſet poſsibile ex falſis verum demonſtrare, facilis eſſet analyſis:*

Sed eſt poſſibile:
Non igitur facilis.

Propoſitio probatur, quód tum converteretur ſyllogiſmi conſequens cum antecedente: & quemadmodum ſi fuiſſet antecedens, eſſet conſequens: ita ſi fuerit conſequens, antecedens erit. At hęc antecedentis conſequentisque converſio magis eſt in apodicticis: Sic enim μαθήματα rurſus hîc accipio, quia omnes propoſitiones ſunt definitionum, nullæ ſunt accidentium, ut plerǫque ſunt in concertationibus & communibus diſputationibus. eoque apodictica differt à Dialectica. Hic διαλόγυς appellat Ariſtoteles, quos pauló antè λόγυς, id eſt, φιλονεικίας. Apodicticæ (inquit Ariſtoteles) ſunt non accidentia, ſed definitiones. Locus non ſatis accuratus eſt: definitionis enim nomine intelligit, quæ media apodictica, id eſt, prima & immediata ſint, quę definitiones integras perpetuó non habent. & ſic aliás loquitur, cúm dicit omnis demõſtrationis medium eſſe definitionem.

Augetur neque per media, ſed aſſumendo, ut α de β, hoc veró de γ. rurſus hoc de δ, & hoc in infinitũ: & in obliquum, ut α etiam de γ, & de ε, ut eſt numerus quotus, aut etiam infinitus, hoc in quo α: impar numerus, quotus, in quo β: numerus impar, in quo γ. Eſt igitur α de γ, atq; eſt par quotus numerus in quo δ: par numerus in quo ε. eſt igitur α de ε.

Differentia rurſus hîc apodicticæ quædam & dialecticæ ponitur verbis valde confuſis: Dialectica augetur per media, id eſt, cujuſque generis mediis & argumentis utitur: Sic enim media nunc appellantur, ut interpretibus placet, & res ſic indicat: cúm tamen aliás omnis ratio fidesque ſyllogiſmi, medium dicatur. Apodictica veró non utitur generis cujuſlibet mediis & argumentis, ſed aſſumendo aut in obliquum augetur, id eſt per directé ſuperiora genera, aut obliquas, & (quaſi diceres) laterales generum differentias concluditur: Id enim eſt quod aſſumptionis & obliqui verbis hîc tam obſcuré ſignificatur, alluſione quadam (opinor) ad Categorias, in quibus ſic differentiæ per latera diſponuntur. Exemplum in terminis nullum ponitur de aſſumptione: ponitur autem de latere duplex:

plex: ut numerus dicitur de binario & ternario per obliquas differentias laterum:

Par eſt numerus:
Binarius, eſt par:
Eſt igitur numerus.

Impar, eſt numerus:
Ternarius, eſt impar:
Eſt igitur numerus.

Intelligatur per α numerus, genus nempe: per γ & ε, ſpecies, ternarius & binarius: per β, δ, differentiæ, impar & par. In litera veró ad illum locum, ut α, de γ & ε, mendosé β irrepſerat pro γ: nos ex varia Philoponi lectione repoſuimus γ, ſicuti ſententia requirebat: id enim eſt quod concluditur. Eſt veró ſtudioſé conſiderandum, quod hîc ait Ariſtoteles: eſt enim magnum quod dicitur, μαθηματα; id eſt, diſciplinas vel notas illas, Arithmeticam, Geometriam, vel cæteras omnes legibus analyticis factas, progredi recta via, ex generali ſpeciale aſſumendo, aut ex (ut ita dicam) laterali generis differentia idem concludendo: id enim in definitione & diſtributione abſoluté fit, in demonſtratione quodammodo fit. Nec enim abſolutam illam ſyngeniam partibus omnibus demonſtratio ſequitur, ſed á directa illa via parte una digreditur. πάθημα καὶ καθ' αὑτὸ συμβεβηκὸς, ut jam ſæpe dictum eſt, demonſtratur: in aliaque Categoria eſt accidens accidentisque definitio, in alia ſubjectum genus. Hoc, inquam, præceptum ſpectandum eſt & animadvertendum: eſt enim magnum & Ariſtotelicæ methodo congruum. Sed tamen hujus loci exempla ſuperioribus Ariſtotelis legibus non congruunt. Nec enim hîc demonſtratur πάθημα γένυς ὑποκειμένυ, affectio ſubjecti generis, verùm genus de ſpecie per differentiam concluditur: Denique πρῶτα illa μέτρα exemplo adhuc caruerunt, nec ullum poſthac erit ad ea verum. Quapropter ut præceptum ſit Ariſtotelicum, exempla certé Ariſtotelica eſſe non poſſunt. A generalibus & univerſalibus ad ſpecialia & ſingularia progredi, præceptio veriſſima eſt, & Ariſtotelicæ methodi germaniſſima.

CAP. X.

DEFINITA adhuc eſt abſoluta ſcientię cognitio ex cauſ-

ſa,propter quam res eſt,quoniam illius eſt cauſſa,& non contingit aliter habere:propter cauſſam res eſt,quæ prima immediataque & naturâ prior eſt & notior:illius eſt cauſſa,quæ ſyngenea & catholica neceſſaria,quæ de omni & ſemper: omnia enim adhuc dicta nil aliud nominatim & de induſtria,quam definitionem illam aperuerunt:exemplum veró nullum neque materiæ, neque formæ docuerunt,unde intelligeres eſſe cauſſam ,quamobrem proprietas eſſet in ſubjecto: & ſi eſſet, unde agnoſceretur, quomodo quæſtio quamobrem, ſyllogiſmo concluderetur. Atque hæc ſic definita aut demonſtratio aut ſcientia appellatur διότι,propter quid. Deinceps(excepto decimoquarto capite)de contrariis,aut etiam ſubjectis rebus, quæſtiones inutiles ad artium ſtructuram diſputantur.Ariſtoteles appellabit ἰδέας,τερετίσματα,velut inertes & incompoſitos cantus,ut citharœdorum præludia ſunt. At omnia hæc, quæ tam multis capitibus conſequuntur, τερετίσματα veré poſſumus appellare,ut é rebus ipſis patebit.Summas igitur rerum tantúm conficiemus,capitaque percenſebimus;non verba(quod adhuc fecimus) ſingula perpendemus.Decimo igitur capite ,quoniam definita priús erat ſcientia per cauſſam, propter quam res eſt, primam ſcilicet & immediatam,opponitur contra hanc definitionis partem, cognitio & ſcientia ex mediatis, appellaturque ὅτι, quia: & quid differat ab illa perfecta & immediata demonſtratione διότι, propter quid, demonſtratio hæc ὅτι,& mediata,diſſeritur. Capite primo ſecundi libri quæſtiones duas iiſdem verbis appellat Ariſtoteles ὅτι καὶ διότι· an propterea quód his demonſtrationibus exponantur, tu conſiderabis. Hic nulla demonſtrationis nova ſpecies eſt,ſed contrarii cujuſdam quæſtio eſt. Quicquid non demonſtrat διότι, demonſtrat ὅτι: appellaturque demonſtratio ὅτι,ab interpretibus τεκμηριώδης ἀπόδειξις,conjecturalis demonſtratio: & ſola διότι demonſtratio eſt anté definita. Sed Ariſtotelem audiamus. Demonſtratio ὅτι fit in eadem ſcientia duobus modis: primus eſt, ſi per mediata doceas,ut,Non reſpirat paries,quia animal non eſt:In Scythia non ſunt tibicinæ,quia non ſunt vites.mediata enim illa ſunt,per quę illa demonſtrantur. Secundus eſt modus in eadem ſcientia, ſi per ἄμεσα ἀναίτια,immediata quę cauſſę non ſint,demonſtretur; quia nihil prohibet ἀναίτιον illud notius eſſe:ut,

Quæ non ſcintillant, propè ſunt:
Planetæ non ſcintillant:
Propè ſunt igitur.

Non enim quia non ſcintillant, propé ſunt: ſed contrá, quia propé ſunt, non ſcintillant. Verúm fallimur hic, nec efficitur hoc ex immediatis: Aſſumptio enim probari poteſt ex cauſſa, & notior propoſitio non eſt abſoluté, ſed nobis fortaſſe: uterque modus igitur eſt ex mediatis. Atque hîc exempla valde apodictica notabis de cauſſa affectionis, non reſpirare, quia nó animal; non eſſe tibicinas, quia non vites. propé eſſe, quia non ſcintillare. Differentiæ modus extremus eſt, cúm ſubalternarum ſcientiarum inferior ſuperiori comparatur, quód inferioris demonſtratio ſit ex mediatis. Sic collata ad Arithmeticam Harmonica, Geometriam Optica, Stereometriam Mechanica, Aſtrologiam Nautica, ὅτι demonſtrat: ſuperiores contemplantur εἶδος, ſpeciem: ὀυσίαν δὲ δι' ἀνεπισκεψίαν, eſſentiam veró propter non-curantiam deſpiciunt, & ſingularia quædam neſciunt, ait Ariſtoteles: ubi ὀυσίαν ſingularia dicit: εἶδος communem notionem, nempe ἀντὶ τοῦ γένος, ut antea notatum eſt, ut Plato ſæpe γένος καὶ εἶδος pro eodem: quomodo Porphyrius & Ariſtoteles hominem ſingulorum hominum ſpeciem fortaſſe dicunt eſſe. Prꝺterea repetit dictum primo capite, quód genere cognito ſpecies poſſit ignorari. Ergo totum tanti capitis diſcrimen in uno verbo eſt. Quicquid demonſtrat ex mediatis, demonſtrat ὅτι, ſive ex neceſſariis, ſive ex probabilibus: Nihil enim definit Ariſtoteles: Themiſtius addit de ſuo, ſyllogiſmum fore ὅτι, qui non demonſtrat ex immediata cauſſa: quando tamen habeat cætera alia, quæ definita ſunt. At Themiſtii placitum illud eſt, Ariſtotelis præceptum non eſt: nec id uſquam Ariſtoteles ait: imó ſuis exemplis contrarium docet: nec enim exempla, quibus hîc utitur, κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθόλου ſunt. Attamen ſi tibi lubet ſcientiam dicere ὅτι, cujus argumentum quámvis non ſit prima & notiſſima cauſſa, ſit tamen κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθόλου, dicito ſané. Cúm definitur genus ex cauſſa prima notiſſimaque, ſcientia eſt διότι: cúm dividitur per ſpecies; non dividitur per cauſſas, ſed cauſſata: ſcientiaque illa fuerit quidem κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ καθόλου, at non ex prima cauſſa, ideoque ὅτι. Quare ſi Themiſtium ſequare, aliquid hîc emolumenti fuerit:

ſed Ariſtotelis,ut dixi,documentum illud non eſt: imó Ariſtoteli omnis demonſtratio,quæ non demonſtrat ex cauſſa,propter quam res eſt, quoniam illius eſt cauſſa, & non contingit aliter habere,eſt demonſtratio ὅτι.Illud duobus verbis meliús ſexto capite definitum eſt,quód διότι eſſet ἐξ ἀμέσων,ὅτι ἐξ ἐμμέσων.Quare totum hoc caput quid aliud nobis quam τερετίσματα τερετίζει; Etenim ad ſcientiam parandam prorſus inutile eſt; quia nullum demonſtrandi certum genus docet,imó contra leges Analyticas huc interpoſitum eſt. Principium enim deſcribendum eſt in arte: quod principium autem non ſit,non tradendum:definitiones,cæteraque principia tam clara debent eſſe, ut inde contraria manifeſta ſint,dixit anté Ariſtoteles.Ergo cúm definita ſit ſcientia ex cauſſa,propter quam res eſt quoniam illius eſt cauſſa, & non contingit aliter habere, noli nobis tam longo capite moleſtus eſſe,ut nos doceas, quot modis non ſic ſciatur.

CAP. XI.

VNDECIMO capite videtur contrarii quæſtio item quædam tractari,licet id minús ſignificetur. Definita eſt abſoluta illa ſcientia ex univerſalibus affirmationibus(id enim continet nota κατὰ παντὸς) quæ primâ figurâ ſyllogiſmum videlicet efficiant :quæritur igitur hîc de præſtantia primæ figuræ á cæteris: unde refellitur error eorum,qui putant,in demonſtratione ſyllogiſmum non eſſe diſcurſum ex tribus enuntiatis in aliqua figura : quæritur enim hîc præſtantia demonſtrationis é figuris; & probatur tribus rationibus prima figura omnium ἐπιστημονικωτάτη, ſcientificentiſſima:primó, quia per eam feré fiat ſcientia διότι,quæ eſt κυριωτάτη: ſecundó, quia per eam ſolúm eadem ſcientia inveſtigetur: tertió quia cæteris figuris non egeat, ſed ea cæteræ. Prima & ſecunda ratio valeret, ſi quæſtio διότι ſyllogiſmo concluderetur:at id falſum eſt,ut antea monui,& ſecundo libro rurſus ſuo tempore demonſtrabo. Tertia ridicula eſt, ut in ſyllogiſmorum figuris,& é veritate ipſa & Galeni authoritate diximus;quia figura non eſt reducenda alia in aliam.Reliquo capite ſtatuitur, negationes immediatas eſſe quaſdam, ut affirmationes. Ariſtoteles non ſervat hîc Ariſtotelis legem.Rectum eſt definitũ: quid

quid eſſet nempe ἄμεσος κατάφασις, immediata affirmatio: obliquum hinc poterat intelligi, quid eſſet ἄμεσος ἀπόφασις, immediata negatio: ſi eſſet utile id intelligi. At inutile eſt: nam ſcientia τοῦ τί ἐστι, καταφάσεώς ἐστι, ejus quod quid eſt, affirmationis eſt: ut in hoc ipſo capite ab Ariſtotele præcipitur, ne longiús harum nugarum refutatio petatur: negatioque ad parandam ſcientiam inutilis eſt. Quare totum caput hoc ad inſtitutum præſens eſt inutile, tantumque hîc περιττώματα περιΐζεται. Notabis tamen συζυγίας hîc proponi, & συστοιχίαν dici, quæ etiam κατηγορία aliás dicitur: & σύστοιχα, quę ſunt ejuſdem συστοιχίας.

CAP. XII. ET XIII.

DUODECIMO & decimotertio capite ſapientia ſimilis conſequitur: ad notam κατὰ παντός. ſcientia quid ſit, definitum eſt; quid ſit inſcientia, quæritur. Contrariæ quæſtiones agitatæ priús ſunt adverſus partes ſcientiæ: nunc contra totam ſcientiam contraria inſcientia tractatur, quod generibus & modis inſcientia comparetur: ἄγνοια, ignorantia, ἀμέσων, ἐμμέσων, ἀποφάσεως, διαθέσεως, ἁπλῆ, διὰ συλλογισμοῦ· immediatorum, mediatorum, negationis, diſpoſitionis, ſimplex, per ſyllogiſmum, traditur. Simplex & negationis, eadem eſt; de qua nihil præcipitur. διαθέσεως & ſyllogiſtica, tum ex utraque, tum ex altera propoſitione falſa, per primam & ſecundam figurã tractatur, tum affirmativa, tum negativa: non per tertiam, quia in tertia nihil univerſale concluditur; qualis videlicet eſſe debeat hæc ſcientiæ fallax imitatio. Sed priore capite περὶ τῶν ἀμέσων, poſteriore, περὶ τῶν ἐμμέσων. Has nugas Themiſtium interpretari pené puduit. Et Nyphus ex interpretibus Ariſtoteleis noſtri temporis facilé primus, prorſus omiſit: ne requiras, ut á nobis ſubtiliús refellantur. Cognitio ſcientiæ, ad informandas artes neceſſaria eſt, inſcientiæ, neceſſaria non eſt: redi ad ſyntaxim nominis adjectivi & ſubſtantivi: quære quot modis non conveniant; idem enim eſt, niſi quód res hîc abecedariis exemplis & verbis ſcholaſticis obſcurior & ineptior eſt: præterea quaſi demonſtratio nulla fiat, niſi figuræ primæ aut ſecundæ pleno ſyllogiſmo, ſic quæſtio hæc tractatur. At ſyllogiſmum demonſtratio quamobrem res eſt, non capit. Argutiæ & ſubtilitates hæ, Logicæ artis uſum

perdiderunt. Nam interim dum his tricis impedimur, imó etiam ex his nonnunquam ignaviæ & inertiæ neſcio quam voluptatem capimus, artis fructum verum quærere prohibemur. At uſus artis introductus, demonſtrabit, ad explicandã & formandam Grammaticam, Rhetoricam, Arithmeticam, Geometriam, & quamvis diſciplinam, nil hæc attinere: Atque ejuſmodi argutias dolendum eſt tantum adhuc authoritatis habuiſſe, ut plerique iis decepti mallent in hoc inſcientiæ pabulo conſeneſcere, quám veræ Logicæ verum uſum exquirere. Ariſtotelicum hîc igitur nihil eſt, τερετίσματα tantúm ſunt.

CAP. XIIII.

MANIFESTUM veró etiam, quód ſi quis ſenſus defecerit, neceſſe eſt & ſcientiam quandam deficere, quam impoſſibile ſit accipere: ſiquidem diſcimus aut inductione aut demonſtratione. Eſt veró demonſtratio ex univerſalibus, inductio ex ſingularibus. Impoſſibile autem eſt univerſalia contemplari, niſi per inductionem: quoniam & quæ per abſtractionem dicuntur, erunt per inductionem nota. ac ſi quis velit nota facere, quód inſunt unicuique generi quædam, etſi non ſeparabilia ſint, quatenus unumquodque tale. At inducere, non habentes ſenſum, impoſſibile eſt: ſingularium enim ſenſus eſt: non enim contingit aſſumere ipſorum ſcientiam. Neque enim ex univerſalibus ſine inductione, neque per inductionem ſine ſenſu.

Hoc caput ſuperiorum capitum longé diſſimile eſt, & tam laudandum nobis, quám illa ſunt reprehenſa: imó tam diligenter explicandum & illuſtrandum, quám ab interpretib. ignaviter eſt ſpretum, nec, ut decuit, uſurpatum. Eſt veró primæ notæ quædam explanatio. Prima ſiquidem nota κατὰ παντός, præcepit, ut artium regulæ eſſent univerſales & de omni: unde igitur & quomodo univerſalia oriantur, hoc capite præcipitur.

cipitur. Hoc Ariſtotelicum dogma eſt, toties à nobis cãtatum
atq; celebratum. Summum univerſæ philoſophię fundamen-
tum, Platonicum fundamẽtum: id enim Polus in Gorgia Pla-
tonis ita poſuit: ὦ χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ “
τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι. ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν “
αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην· ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην· O “
Chęrepho, multæ artes, hominum ſunt experientiâ prudenter “
invẽtę: experientia ſiquidẽ efficit, ut artificiosé; inexperientia, “
ut temere noſtra vita progrediatur. Hãc magiſtri Platonis ſen- “
tẽtiam diſcipulus Ariſtoteles in Philoſophia primo capite ma-
joris ἄλφα citat & laudat. ἀποβαίνει δ' ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ “
τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις. ἡ μὲν ἐμπειρία, τέχνην ἐποίησεν, ὥς “
φησὶ πῶλος ὀρθῶς λέγων· ἡ δὲ ἀπειρία, τύχην· Eſt veró ſcientia & “
ars hominibus per experiẽtiam: experientia ſiquidem artem “
genuit, inquit Polus rectè dicens: inexperientia veró, temeri- “
tatem. Ergo tantum Platonis, tãtum Ariſtotelis fundamẽtum,
noſtræ Dialecticæ fundamentum feci, Scholarum dialectica-
rum fundamentum feci; omninoque parentem non ſolúm
Logicæ, ſed omnis diſciplinæ, verum naturalemque in veris &
naturalibus exemplis uſum ſtatui. Logicam ſic inſtitui, quia ſic
uſus poſtularet: Logicam Ariſtotelis multis locis reprehendi,
quia uſui non conveniret: Ariſtotelẽ tanti principii authorem
non appellavi, quia & Plato priús idem diceret: Ariſtotelëi no-
ſtri, novum dogma, novamque Ariſtotelicæ philoſophiæ rui-
nam putaverunt. Itaque hoc philoſophiæ noſtræ fundamen-
tum in theatris per dignas hiſtrionibus ſuis fabulas traduxe-
runt: imó etiam trium judicum ſententiis damnârunt, de qui-
bus Audomarus Talæus frater meus in Academia meminit.
At ſapientes hi judices Ariſtotelëi; Ariſtotelem noſtro nomine
damnaverunt. Quid enim dicit hîc Ariſtoteles? Omnis ſcien- “
tia (inquit) á ſenſibus orta eſt. non quód ſenſus, tanquam ma- “
giſtri & doctores, ullam ſcientiam docuerint; ſed quód ſenſi-
lium & ſingularium exemplorum (ſic enim πρακτικῶς loqui-
tur Ariſtoteles) per ſenſus inductionem diligentes ac ſtudioſi
homines artes omnes invenerint. Sic pictores oculis colores,
muſici auribus ſonos, coqui lingua ſapores, unguentarii nari-
bus odores; ſic cæteri artifices cernendo, audiendo, obſervan-
do artificiis ſuis res ſubjectas & propoſitas deprehenderunt.
Grammatica & Rhetorica, obſervatione puré-loquentium &

ornaté-dicentium facta eſt; & ex eorum ſingularibus exemplis univerſalia Grãmaticæ & Rhetoricæ præcepta facta ſunt. Si Logica nulla eſſet, hac via quærenda nobis eſſet: Logica illa „ naturalis, de qua primo libro dixi, ſpectanda eſſet: ἀτέχνως „ γὰρ ἅπαντες μετέχουσι τέχνης, ἧς ἐντέχνως ἡ διαλεκτική ἐστι· omnes enim ſine arte id ipſum tenent, quod artificioſé Dialectica inſtituit: ut ibi pleniús ex Ariſtotelis Elenchis expoſuimus. Ergo ad illum naturalis rationis uſum reſpiciẽdum eſſet. Omnium hominũ præſtãtium ſcripta, dicta, obſervanda eſſent. rationes quibus uterentur, generibus notandæ & diſtinguendæ. hęc eſſet inventio. Diſpoſitio ſingulorum argumentorum, in enuntiationibus & earum generibus, ſimplicibus & compoſitis: in concluſionibus & ſyllogiſmis, perſpicienda: videndumq;, quot eſſent ſpecies, in quas omnes eorum conſtantes & ratæ argumentationes caderent: qui ſimpliciter, qui conjuncté concluderentur, quot & qui ſingulis in generibus modi: tũ collocatio totius artis vel tractationis longioris intuenda, qua via procederet: & ex multorum excellentium exemplorũ inductione, leges ſyllogiſmi, leges ordinis & methodi inſtituendæ eſſent. & hæc logicæ diſpoſitionis eſſet doctrina. Iſta, iſta (inquam) Ariſtotelica ſenſus inductio eſt; quã laudavi, quam celebravi, & quam nondum neſcio quibuſnam ſapientibus Ariſtoteleolis (quia Ariſtotelicã eſſe nõ dixeram) perſuadere potui. At ſecundus liber hanc quæſtionẽ ſatis ſuperq; diſceptavit. Sed ad literam redeamus. Si ſenſus deficit, ſcientia quoq; deficiet. Quid ita? quia ſi ſenſus deficit, deficiet inductio: ſi deficit inductio, deficit univerſale: ſi deficit univerſale, deficit ſcientia. Ergo de primo ad ultimum (ut ſcholæ noſtræ loquuntur) ſi ſenſus deficit, deficit ſcientia. Hic Ariſtotelis eſt ſorites; quem etiam potes in hunc ſyllogiſmum concludere:

Si inductio deficit; deficit univerſale, ex eoque orta ſcientia:

Si ſenſus deficit; deficit inductio:

Ergo ſi ſenſus deficit; deficit univerſale, ex eoque orta ſcientia.

Propoſitio declaratur ſubjectis rebus. Inductio eſt ſingularium, unde colligitur univerſale; & ex univerſalibus demõſtratio, ſcientiaq; efficitur. Nec univerſale ſi ſit ἄμεσον, poteſt niſi per inductionem partium explorari; ne illud quidem quod á

ſenſilibus

ſenſilibus exemplis abductum dicitur, ut mathemata ſunt. Nam ſi linea aut triangulum, aut aliud commune & generale velis explicare: neceſſe eſt ad ſenſilia exempla redeas. Ac τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα, quæ per abſtractionem dicuntur, intellige nō ſolúm arithmetica vel geometrica, ſed quævis generalia documenta: ſic anté dictū non οὐσίαν, ſed εἶδος á mathematicis conſiderari: & tamen locus iſte mathematicæ ἀφαιρέσεως diligentiús cōſiderandus ſit; quia ἀφαίρεσις, ut ἐφάρμοσις, ut perpetua διαίρεσις, eſt mentis, nō ſenſus; neq; ſenſus inductione dijudicari poteſt, & mentibus hominum quędam á natura ipſa notitiæ videntur ingeneratæ, nec á ſenſibus acceptę: ut logicæ, arithmeticæ etiam & geometricæ nonnullæ: attamen ſi conſideres acutiús; reperies, á ſenſibus ſaltem occaſionem aliquam oblatam eſſe menti, unde illa ipſa univerſalia conſtituerentur: ſed de hoc rurſus ad 18.c.2. Ergo ſi quis velit generalia, & unoquoq; genere comprehēſa, nota facere; etiam ſi genera illa non ſeparata ſint, ut ſenſilia ſeparantur; nec per ſe conſiſtant, ut ſingularia individua conſiſtunt: attamen ad exempla ſenſuum revocanda ſunt. *Inducere.*] Aſſumptionis & complexionis ſententia eſt confuſa:

Si ſenſus deficit, inductio deficit. Senſus enim ſingulariū eſt, quorum eſt inductio.

Quare ſi ſenſus deficit, univerſale deficit, ex eoque orta ſcientia.

Hic ſorites retexitur deorſum verſus. Scientia nō accipitur ſine univerſali, nec univerſale ſine inductione, nec inductio ſine ſenſu. Hæc igitur capitis hujus ſententia eſt, capitis certé verbis exigui, ſentētiæ pondere graviſſimi, dignitate prorſus ſuſpiciendi atq; admirādi: quod ſi interpretes attendiſſent, & ad retexendā & examinandā Ariſtotelis philoſophiam adhibuiſſent; quæ probamus, eadem comprobaſſent: quæ improbamus, eadem quoq; improbaſſent. At iſta philoſophię Ariſtotelicę fundamenta nullo philoſophię loco adhibuerunt. Utinam ſicuti academiæ Platonis veſtibulo inſcriptū fuiſſe ferūt, οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω, Nullus Geometriæ expers accedito: ſic omnium Ariſtotelicarum ſcholarum veſtibulis inſcriptum illud eſſet, Ἡ μὲν ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ἡ δ' ἀπειρία τύχην. ut philoſophię magiſter nullū in philoſophia pręceptū, niſi á ſenſilib. exemplis & naturalibus inductum, probaret; artis deniq;

magiſter, uſus eſſet. Ergo caput hoc Ariſtoteleū noſtri hiſtriones & judices leguntο; Ariſtotelicæque philoſophiæ tantum principium tantumque fundamentum perdiſcunto.

CAP. XV.

DEINCEPS ex occaſione τῆς συγγενείας, aut definiti principii, ad viceſimum caput, revocatur altercatio tertii capitis, An ſit ulla demonſtratio, demonſtrationisque immediata propoſitio. Initio repetitur diſcrimen Dialecticæ & Apodicticæ, quaſi ſit ἄμεσον aliquid in utroque genere, ſed quod illic videatur, hîc revera ſit: quod erit apertius capite viceſimoſexto hujus, & decimotertio ſecundi: & κατηγορίας diſtinctio quædam ponitur, quód alia κατηγορεῖται κατὰ συμβεβηκὸς dicantur ſecundum accidens, alia propriè: tanquam in hac quæſtione quæreretur de immediatis revera talibus, & quę propriè dicerentur. Infinitas veró octodecim capita implevit, in hoc libro, tertio Phyſico, primo de Cœlo, primo Metaphyſico. Infinitas igitur principiorum & cauſſarum, duplex in ἄλφα minore diſputatur; altera εἰς εὐθυωρίαν, in rectitudinem: altera κατ' εἶδος, ſecundúm ſpeciem: illa, ut ſi cujuſlibet materiæ, formæ, efficientis, finis rurſus alia eſſet materia, forma, efficiens, alius finis: hæc, ut ſi non tãtúm cauſſarum ſpecies eſſent quatuor, ſed aliæ infinitæ: Ariſtoteles hîc εὐθυωρίαν tantúm diſputat; ad eamq; rem decimoquinto capite quatuor problema-
„ ta ponit: ἢ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπειρία τῶν μέσων, ἢ ἀπὸ
„ τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ κάτω, ἢ ὡρισμένων τῶν ἄκρων, ἢ τῶν ὄντων ἀντι-
„ κατηγορουμένων· Utrúm ab infimo ſurſum ſit infínitas medio-
„ rum, an á primo deorſum, an definitis extremis, an cúm de ſe
„ mutuó dicuntur. Atqui hæ quęſtiones ex Philebi Platonici lo-
co illo videntur eſſe deductæ, ubi Plato in artium methodo & collocatione ſtatuit πέρας τε καὶ ἀπειρίαν, ut á ſummo intermedia omnia comprehendantur, ἀπειρία ſingularium relinquatur: ut videlicet quod magiſter Plato ſimpliciter propoſuerat, diſcipulus Ariſtoteles tam verboſé argutaretur quinetiam φιλογεωμετρίαν aliquā hîc ſuſpicor fuiſſe. Magnitudinis partes Ariſtoteli diviſione ſunt infinitæ, nec in minimas dividi poſſunt. Et Ariſtoteles in illo minore ἄλφα id attingit, cúm ait, cauſſarum cognitionem diviſioni linearum eſſe diſſimilem.

vel

vel é phyſicis altercationibus quæſtio hæc deducta eſt: conſtat enim, phyſicorum quorundam ſententiis infinita rerum principia conſtituta eſſe, ut de phyſicorum principiorum infinitate res ad logicorum principiorum infinitatem perveniret. Talem Ariſtoteles ἀπειρίαν diſquirit in mediis & argumentis, & in quatuor partes totum problema dividit, ut dixi: quas mirifica ὑστερολογίᾳ diſceptat, tertiam primo loco, primam ſecundamque ſecundo, de quarta verbum nullum.

CAP. XVI.

Ergo decimo ſexto capite diſſerit in affirmationibus tertiam quæſtionem:

Si poſitis duobus extremis, infinita media dicantur eſſe, nullum (inquit) erit extremum:
At conſequens ex hypotheſi falſum eſt:
Quare & antecedens.

CAP. XVII.

Decimo ſeptimo capite eadem quæſtio per tres figuras diſputatur: & in capitis extremo hunc in modum concluditur:

Finita ſæpius ſumpta tandem prorſus abſumuntur:
At duobus finibus hic omnia finita ſunt:
Sæpius igitur ſumpta, tandem prorſus abſumentur:

His enim feré verbis ſyllogiſmus eſt in litera: « πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί, τὰ δὲ πεπερασμένα πεπερασμένάκις, ἀνάγκη πεπεράνθαι πάντα· « Definitæ ſiquidem ſunt viæ: finita veró finité ſumpta, neceſſarió omnia finita. « Sed tamen his duobus capitibus tertia quæſtio ita diſceptatur, quæſtio ridicula & irridenda: quod enim quærit, id ſimul diſſolvit, An via duobus finibus finita, ſit infinita. At (inquam) hoc ipſum quod quæris, explicas, & reſpondes, & duos ejus fines ais eſſe. Baculum mihi proponis duobus finibus finitum, & quæris, an ſit infinitus. Siccine veró tã fatua queſtione ſimplicibus & imperitis diſcipulis illudis? At pergamus.

CAP. XVIII.

Decimo octavo capite prima ſecundaque quæſtio, ſed magis prima diſſeritur, λογικῶς primúm, deinde ἀναλυ-

τικῶς, id eſt, διὰ τῶν κοινοτέρων ἐπιχειρήσεων καὶ συντομωτέρων, per communiores rationes & ſubtiliores. Sic enim Themiſtius hæc verba veré interpretatur, ut res ipſas conſideranti patebit: imó Ariſtoteles ipſe ſic interpretatur, qui ἀναλυτικῶς διὰ τῶν συντομωτέρων ait. Hîc veró logicôs verbum pro eo quod vulgus dicit διαλεκτικῶς: tanquam Dialectica eſſet probabilium, non etiam Logica. Quæ ſunt igitur logicæ & generales communesque rationes? Definitiones, inquit Ariſtoteles, & demonſtrationes finitæ ſunt, quæ tamen ſurſum á definito & demonſtrato tendentibus nobis occurrunt; non igitur via ſurſum infinita. At quid nobis hîc reſpondes? Ubi eſt acumen tuum? Quæritur hac tam multiplici quæſtione, εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται, an demonſtrationes in infinitum abeant, ut decimoquinto capite proponitur; & tamen pro argumento eam ipſam quæſtionem ſumis, & ais: Demonſtrationes ſunt finitæ. Quid igitur eſt αἰτεῖσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς, petere quod in principio, & quæſtionis nomen ſine ulla fidei ſolutione ſibi condonare, niſi hoc eſt? Hoc veró capite, κατηγορίας diſtinctio repetitur, quę fuerat capite decimoquinto: ſed tam confusé, ut Philoponus quámvis pertinaciſſi-
„ mus Ariſtotelis defenſor, tamen dicat hîc, ἔχει δέ τι ἀκατάλ-
„ ληλον ἡ λέξις· habet veró incongruum quiddam hæc oratio:
& ταυτολογία tamen eſt, legibus Ariſtotelis toties jam damna-
„ ta. Hîc etiam ideæ rurſus irridentur: τὰ γὰρ εἴδη χαιρέτω, τερε-
„ τίσματα γάρ ἐστί· καὶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· Valeant
„ veró ſpecies, præcentiones ſiquidem proluſionesq; ſunt: & ſi
„ ſint, nihil ad rationem faciunt. Hîc Ariſtoteles Platonem (ut interpretibus placet) irridet, tanquam Plato dixerit, ideas αὐτοζώους, per ſe animantes, eisq; ὑπόστασιν, ſubſtantiam, naresq; & manus & pedes affinxerit; non autem ad logicam rationem εἰδέας καὶ εἴδους, ideę & ſpeciei notionem & rationem uſurparit: ac non illam, quam accuſat Ariſtoteles, de ideis ſentētiam in Parmenide refutârit, ut jam diximus. Ergo Ariſtoteles, qui Platonis Logica deridet, & τερετίσματα nominat, qualia nobis hîc ipſe τερετίσματα τερετίζει, jam vidimus, & jam reliqua videamus. Analytica quæſtionis hujus argumenta videamus, quoniam Logica jam ſunt expedita:

Quæ per ſe inſunt, finita ſunt; ſive attributa ſubjectis, ut primo & quarto modo: ſive contrà ſubjecta attributis eſ-

ſentialia

ſentialia ſint; ut ſecundo tertioq; ſicuti quarto capite monſtratum eſt:

Ex iis autem demonſtrationes conſtant:

Demonſtrationes igitur finitæ.

Hæc Analytica probatio eſt, ex diviſione & partib. ſumpta, quia partes demonſtrationis ſunt ſyngeneę, & per ſe, & tamen finitæ. Quare totum quod ex iis conſtat, etiam finitum. Philoponus cum Alexandro valde occupatus eſt in explicandis verbis λογικῶς καὶ ἀναλυτικῶς. λογικὸν, ait, hîc dicitur nõ dialecticum, non etiam apodicticum, ſed communius quiddam: ἀναλυτικὸν veró pro ἀποδεικτικὸν dicitur. At hic vir diligens diligentia nimia labitur: nec logicum hîc & analyticum, hoc diſcrimen ſignificant; ſed idem prorſus, quod commune, proprium; generale, ſpeciale; univerſale, ſingulare. Demonſtratio totum eſt: quæ per ſe ſunt, partes ſunt demonſtrationis: illic totum, hîc partes adhibentur: atque illud argumentum logicum, hoc analyticum dicitur. Quamobrem Philoponus labitur; neq; tamẽ interpretibus ex hoc loco comminiſcendum fuit, Logicæ vocabulo totam Organi logici doctrinam ſignificari: Nihil enim minús ſpectavit Ariſtoteles: imó contrarium potiús ſignificaret, vel ex interpretatione Philoponi, qui ἀναλυτικὸν pro ἀποδεικτικὸν interpretatur: ut λογικὸν & ἀναλυτικὸν opponantur ſic, ut διαλεκτικὸν & ἀποδεικτικόν: & λογικὸν idem ſignificaret, quod dialecticum. Sic Topico primo πρότασις λογικὴ dicitur ab Ariſtotele: & Topici quinti capite primo λογικὸν ſic uſurpatur. Logicæ veró nomen Ariſtoteles cúm in Organo logico, tum in opere Metaphyſico frequenter uſurpat pro Dialectica. Sic in γάμμα dicit λογικὰς δυσχερείας, & in ζῆτα, εἴπωμεν ἔνια λογικῶς, item ὡς εἰπεῖν λογικῶς, & in λάμβδα, λογικῶ ζητεῖν. quibus in locis ſi curioſior eſſe voles, videbis, Logicæ nomen ſic accipi. Ergo notabis, λογικῶς in hoc capite tribus locis accipi, ut dixi.

CAP. XIX.

DECIMO nono capite reliquiæ quædam quæſtionis eiuſdem tractantur, Non quicquid de pluribus dicitur, " etiam dicitur per medium: & quod ſine medio eſt, indemon- " ſtrabile eſt, & demonſtrationis ϛοιχεῖον, elementum: ſic enim "

modó dicitur argumentum, quod antea mediũ & principium ſæpe dictum eſt. συζυγία hîc interim repetitur. Reliquo capite periſſologia eſt trium figurarũ, qui ſit habitus medii in tribus figuris: periſſologia (inquam) eſt, vel Philoponi confeſſio-
» ne inutilis & inepta. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα, μηδὲν
» πλέον ἔχοντα τῶν ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασιν εἰρημένων περὶ τῆς θέ-
» σεως τῶν τριῶν ὅρων· μηδὲ ἀναγκαίου τινὸς ἕνεκα τῶν εἰς ἀπόδει-
» ξιν χρησιμευόντων ἐνταῦθα παρεμβεβλημένα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ·
» Hæc igitur quæ dicuntur hîc, nil aliud habent, quám quæ in
» tribus figuris dicta ſunt de diſpoſitione trium terminorum:
» neque cujuſquam neceſſarii gratiâ, quod ad demõſtrationem
» conferat, hîc propoſita ſunt, ut mihi quidem videtur. Hæc interpres ille confitetur, licet alioqui mordicús Ariſtotelis multos errores tueatur. In hujus autem capitis periſſologia notabis, quód dicatur, οὕτως ἐν συλλογισμῷ τὸ ἕν, πρότασις ἄμεσος· ἐν ἀποδείξει δὲ καὶ ἐπιστήμῃ, ὁ νοῦς· Sic in ſyllogiſmo unum eſt, propoſitio immediata: in demonſtratione autem & ſcientia, intellectus: quod poſtea dicetur apertiús. Itaque ſex capitibus 3, 15, 16, 17, 18, 19, problema vaniſſimum, An demonſtratio ulla ſit, & problema (ut dixi) contra leges Analyticas ſophiſtice agitatum eſt. Ariſtotelica lex eſt,

Quod genus artibus propoſitum & ſubjectum eſt, ponitur tanquam principium, non quæritur an ſit.

Nec enim Grammaticus quærit, an ſit litera, dictio, oratio: nec Rhetor, an ſit ornatus in elocutione vel actione: nec Arithmeticus, an ſit numerus: nec Geometra, an ſit magnitudo: nec denique ulla ars, genus rerum ſibi ſubjectarum, tanquam dubium diſceptat: ſed ſumit: & id appellatum eſt principium capite octavo, & rurſus appellabitur principium capite viceſimoquinto.

At (inquã) in his Analyticis pro ſubjecto genere demonſtratio eſt:

Non eſt igitur diſputandum, an ſit, ſed ſumendum.

Hoc ſyllogiſmo atque hoc judicio Ariſtotelis principioq;, convinco, tantæ quæſtioni nullum eſſe in hac doctrina legitimum locum, nec quicquam hîc eſſe Ariſtotelicum. At ſecundi
» Phyſici capite primo, multó ſapientiús Ariſtoteles ait γελοῖον
» εἶναι, ridiculum eſſe, ſi quis demonſtrare velit, naturam eſſe:
» eosque qui quidpiam tale attentent, μηδὲν νοεῖν, nihil intelligere:

gere: συλλογίσαιτο γὰρ ἄν τις ἐκ γενετῆς ὢν τυφλὸς περὶ χρωμάτων, ratiocinaretur enim quiſpiam á nativitate cæcus, de coloribus. Ita & legibus & factis Ariſtotelis, hanc altercationem tot capitibus productam, intelligimus improbatam. At dices fortaſſe, non prorſus inutilem quęſtionem hanc eſſe, etſi minús artificioſé huc intertexta ſit. Certé ut ingenué fatear, non prorſus inutilem credo: ſed longé alio utilitatis genere, quám videatur. Quintilianus monet, exercitationis gratiâ nõ ſolúm recta & laudabilia, ſed etiam vitioſa exempla legenda eſſe, ut virtutis comparatione reprehendantur & fugiantur. Ita ſi quis exercendæ artificioſæ methodi cauſsâ legere hanc quæſtionem velit, videbit in-primis in Analyſi poſteriori prorſus ei locum nullum eſſe, quia de ſubjecto artis genere diſſerendum non ſit: notabit in tribus primis partibus tum ὑστερολογίαν, tum & principii quæſtionis petitionẽ, tum periſſologiam antea-dictarum rerum: in quarta & poſtrema, doctoris oblivionem, qui quatuor proponat, de tribus tantúm dicat: atque etiam fortaſſe vitia plura, ſi diligẽter inquiſierit, animadvertet. Hæc (inquam) tantæ tamque prolixæ quæſtionis erit utilitas, & hoc erit τερέτισμα omnium τερετισμάτων, quæ adhuc animadverſa ſunt, leviſſimum & inaniſſimum; quod non bona illa mater ἐμπειρία, ſed argutiarum & ineptiarum omnium nutricula ἀπειρία peperit, & adhuc in noſtris ſcholis aluit: Ariſtotelicis principiis conſentaneum nihil erit: nihil ad informãdas artes & ſcientias neceſſarium. In arithmeticis, aut geometricis, aut cujuſvis artis præceptis hæc quæſtio nequaquam tolerari poſſit: quantó minús in hac arte, quæ cæteris leges bene docendi præſcribat? Nam propter quod unumquodque tale, & illud magis; ut Ariſtoteles antea docuit.

CAP. XX.

CAPITIBUS proximis tribus quæſtiones ſequuntur, non tam quidem obſcuræ, ſed ad artium & ſcientiæ ſtructuram nihilo commodiores. De præſtantia figuræ primæ ſupra cæteras ex nota κατὰ παντὸς, jam dictum eſt, ſed tam ridiculé quám in Geometria quæreretur, quæ pulcherrima ſit linearũ. Attamen ex illa figuræ præſtantia, quia dictum eſt eam figuram præſtare, quia univerſale, quia affirmatum concluderet

deinde quæſtio deducitur de præſtantia univerſalis ſupra ſingulare, affirmationis ſupra negationem, & nota κατὰ παντὸς huc extenditur. Capite igitur viceſimo, præſtantia univerſalis agitatur, prolepſiſque primò opponitur, quód ſingulare præſtet, quia magis & ſciri & eſſe & minús fallere videatur. At ſecús eſt, reſpondet Ariſtoteles, quia univerſale per ſe ſcitur, non autem ſingulare: quia univerſale eſt ἄφθαρτον, perpetuum minimeque caducum: contrá ſingulare: quia ſi quis error accidat, non univerſalis culpâ; ſed perversé attendentis accidet. Quales veró ſint hæ ſolutiones, faciliús intelliges, ſi cum prima compares quod primo hujus capite dicitur, ſingularia ſcire, eſſe ἁπλῶς ἐπίστασθαι, ſimpliciter ſcire: cum ſecunda autem ſolutione ſi conferas quæ dicuntur in Categoriis de ſingularibus, quód ſint πρώτως, μάλιστα, κυριώτατα: genera autem ſpeciesque minimé: cum tertia veró ſi conferas μένωνος ἀπόρημα, quo dictum eſt, generali ſcientia inſtructum, in ſingularibus labi poſſe, quod decimo capite eſt repetitum: tum veró conjunge quæ docentur primo capite majoris ἄλφα in Philoſophia, quód ars univerſalium, ſit τιμιωτέρα καὶ σοφωτέρα, honorabilior & ſapientior; experientia veró ſingulorum, certior & magis ἐπιτυγχάνει, rem aſſequitur: cúm enim hos locos cōparàris, tum judicabis, qualis hæc diſputatio ſit, & quám apodictica. Sed tamen hæc Ariſtotelis refutatio eſt: confirmatio deinde quadruplex additur: univerſale præſtat, quia αἰτιώτερον, magis cauſſa, quám ſingulare. Hoc argumentum verum eſt; & conſyderandúm in-primis, quod hîc docet Ariſtoteles, ſingularium cauſſas in univerſalibus contineri; & quicquid ineſt alicui per ſe, id ei cauſſam eſſe: ſic definitiones factæ ex genere & differentia, cauſſas rei complectuntur: & hunc locum jam antea citavimus, & adverſus imperitos propoſuimus; ut intelligerent, omnis ſcientiæ fontem ab Ariſtotele in uno cauſſarum loco eſſe conſtitutum; & genera, differentias, & inde factas definitiones, nil aliud quám cauſſarum ſigna & ſymbola eſſe. Ergo univerſale veré præſtat ſingulari, quia αἰτιώτερον: item quia magis εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας, ad ſimplex & finem, id eſt, quia eſt ἁπλούστερον, ſimplicius: cúm ſit univerſale νοητὸν, ſingulare αἰσθητόν: quia ἐπιστημονικώτερον, quód univerſale ſciens, ſciat ſingulare, non contrá: quia ἀρχοειδέστερον, principio vicinius. Duæ proximæ rationes, ſuperioris germa-

germaniſſimę ſunt,& feré eædem,atq; harum rationum cúm ſint nonnullę logicæ,ut Ariſtoteles loquitur,maximé certa eſt tertia,Qui novit univerſale,novit quodammodo & ſingulare, δυνάμει,potentia nempe: qui autem novit ſingulare,non ideo novit univerſale,οὐδὲ δυνάμει,οὔτε ἐνεργείᾳ,neque potentia,neque actu: & λογικὸν hîc rurſus appellat Ariſtoteles commune, ut pro διαλεκτικὸν, ſicut antea,uſurpare videatur. Hæc Ariſtotelis diſputatio eſt,qua concludit,demonſtrationem univerſalem eſſe βελτίω,αἱρετωτέραν,ἀκριβεστέραν,κυριωτέραν· excellentiorem,prꝑſtabiliorem,accuratiorem,potiorem ſingulari: “ his enim verbis hîc utitur. Diſputatio hęc nec tam obſcura,nec tam moleſta,quám ſuperior eſt:ſed fac apertam,fac etiam bellam:quorſum tamen demonſtratio univerſalis cum ſingulari comparatur?Omnis ſcientia omniſque demonſtratio eſt univerſalium, nulla ſingularium, ut dictum eſt priús:id enim ſignificat nota κατὰ παντός· id etiam eſt,quod capite viceſimo quarto docebitur, nullam ſenſilium eſſe ſcientiam, nec individuorum:aut ſi ſit,ut affectionum cęleſtium,attamen ut perpetuorum conſyderatur & univerſalium,non ut ſingularium; de quibus loquitur hîc Ariſtoteles, qui ſingularia φθαρτὰ,caduca dicit eſſe:perindeque eſt iſta quæſtio,tanquam in Grammatica quæreres, An in loquendo ſermo Latinus laudabilior ſit barbaro. Quid igitur hîc,q̄ nobis τερετίσματα τερετίζεται?

CAP. XXI.

CAPITE viceſimo primo diſputatur præſtantia affirmatæ demonſtrationis ſupra negatam, tribus argumentis: primum eſt,

Demonſtrationum duarum (cæteris paribus) brevior,excellentior eſt:
Affirmata autem,brevior eſt:

quia ſolo genere affirmationum: negata autem, duobus generibus, affirmationum nempe & negationum. Hoc argumentum diligenter eſt conſyderandum,quo uno πολυσυλλογία duob. antea analyticæ methodi judiciis ab Ariſtotele damnata,veriſſimé damnatur. Infinité repetuntur inventionis loci toto logico Organo,de genere,ſpecie,definitione,contrariis & cæteris. Dic (inquam) ſemel id & accuraté, tantundem

profeceris,ait Ariſtoteles:é duob. enim (cæteris paribus)quod brevius,melius.Regulam unam ſemel ſcriptam perinde repetere,meditari & exercere, decies,centies,millies(ſi voles)licebit,ac ſi millies perſcripta eſſet. Ad intelligendum Platonem, ad explicandum Ariſtotelem, ad utrumque imitandum, inventionis loci ſemel in logica arte inſtituti,tantundem proderunt,ac ſi millies eſſent cõfuſi & iterati: imó longé magis proderunt: nam brevioribus & paucioribus expoſitam artem faciliús ediſces, faciliús ad uſum conferes: & Ariſtotelis argumentum præſens, id modó confirmat, Breviora, meliora. Et ſic octavi Topici capite quarto ex eodem repetitur, peccatum eſſe, quando demonſtratur per longiora, quod poſſit per breviora, & quæ in ipſa diſputatione inſint. Quare hanc legem jam toties á nobis allegatam, vel potiús toties jam ab Ariſtotele propoſitam;notemus & perpendamus. *ταυτολογίαν καὶ περισσολογίαν* antea damnavit Ariſtoteles in methodo:nunc rurſus eandem damnat. Secundum propoſitæ præſtantiæ argumentum eſt,quód affirmata demõſtratio ſit *γνωριμωτέρα καὶ πιστοτέρα*,notior & ꝓbabilior, quia negatio per affirmationem probetur,non contrá:in omni ſyllogiſmo negato,affirmatione opus eſt;non contrá in affirmato,negatione: Poſtrema ratio eſt,quód ſit *ἀρχοειδεστέρα*,principiis & immediatis magis vicina:quæ duæ rationes,rationis primæ ſunt affines, & eædem feré. Atque in hac præſtantia idem mihi dicendum ſit,quod in ſuperiore:Omnis demonſtratio ſcientiaque *διότι*, eſt affirmationis, ut Ariſtoteles ipſe ait capite undecimo.Cur igitur cum demõſtratione non-demonſtratio comparatur? cur iſta nobis *τερετίσματα* cantitantur? Sophiſticum eſt,ait Ariſtoteles quinto capite,generis affectionem in ſpecie docere.At(inquam)univerſale, ſingulare, affirmatum,negatũ concludere, ſyllogiſmi generalis & communis eſt affectio:ſophiſticum igitur eſt in demõſtratione, ſi ſyllogiſmi ſpecies ſit, hæc omnia, & quidem tam verbosé proponere.

CAP. XXII.

DISCEPTATA eſt præſtantia tum univerſalis,tum affirmationis, ſupra ſingulare, ſupraque negationem: ſequitur viceſimoſecundo capite comparatio demõſtrationum

negatarum, quód δεικτικὴ, oſtenſiva, præſtet ducenti ad impoſſibile: ſed initio differentia utriuſque præponitur: Cúm antecedentibus, propoſitione atq; aſſumptione veris, verum conſequens efficitur, δεικτικὴ dicitur: ut,

Nullum β eſt α:
Omne γ eſt β:
Nullum γ eſt α.

Ad impoſſibile veró, ſi concludendum ſit, quód nullum β eſt α, quæ fuerat ſuperioris propoſitio, ſic agendum eſſe Ariſtoteles jubet:

β eſt α:
γ eſt β:
γ eſt α.

Certum veró eſt, conſequens impoſſibile eſſe: quare antecedentis propoſitio non eſt vera, cúm aſſumptio certa ſit. Hanc differentiam Ariſtoteles, & præſtantiam ex iiſdem terminis ſtatuit, quód δεικτικὴ probet ex notioribus & prioribus antecedentibus conſequens: ducens veró ad impoſſibile, contrá ex notioribus & abſurdis conſequentibus antecedens: at Ariſtotelem in ejuſmodi differentia ἁπαξάπαντες οἱ ἐξηγηταὶ, univerſi interpretes reprehenderunt, ait Philoponus, quoniam contra ſuam prioris Analyſeos doctrinam, hanc differentiam ſtatuat: debuit enim ſumere ἀντιφατικὸν, contradictorium concluſionis, ſumpſit autem propoſitionis: deinde illud ipſum propoſitionis ἀντιφατικὸν infinité ſumpſit: quod ſi ſingulariter intelligat, ex ſingulari propoſitione majore in prima figura concludet ἀσυλλογίστως. ſi univerſaliter, non ſumit ἀντιφατικὸν, ἀλλ' ἐναντίον, contradictorium, ſed contrarium: quod eſt ineptũ & ἄλογον: nec enim ſi contraria falſa eſt, oportet eſſe veram contrariam, ſed contradictoriam. Sic Ariſtoteles á ſuis accuſatur. Philoponus defendere vult, ſed interim dum alienã inſcitiam tegere vult, oſtendit ſuam: Ait enim, propoſitionem; β eſt α, οὐ παντὶ, non omni, ab Ariſtotele intelligi: & apud Ariſtotelem, τὰς ἀπροσδιορίστους ἰσοδυναμεῖν ταῖς μερικαῖς, infinitas æquipollere particularibus: & propoſitionem illam, γ eſt β, pro majore ſumptam. Quod ſi ſit, ſyllogiſmus hic erit:

Omne γ eſt β:
Quoddam β eſt α:
Quoddam igitur γ eſt α.

Quo nihil ἀσυλλογιστότερον fingi poteſt in prima figura. Lege Philoponi locum: eſt enim mendoſus, ut apparet ex varia lectione: ſed quicquid eſt, excuſari tam manifeſtus error non poteſt. Quamvis Philoponus rhetoricé neſcio quid hîc moveat, quód veriſimile non ſit, Ariſtotelem πρῶτον καὶ μόνον τὰς λογικὰς μεθόδους παραδεδωκότα, qui primus & ſolus logicas artes inſtituerit, tam graviter lapſum eſſe. At (inquam) iſta nimia in doctore logicæ artis, ſimplicitas & credulitas eſt: peccatum eſt manifeſtum; peccatum non putas, quia ſit Ariſtotelis peccatum. Quamobrem? (inquam) quia (inquis) logicas artes primus & ſolus inſtituit; nec contra ſuas artes faceret, quaſi vero ſit impoſſibile, quenq̃ bene conſulere, conſiliis autem ſuis non bene uti. De Grammatica bene præcipit Alexander, barbaré tamen loquitur, nec bene ſuis præceptis utitur: quia tamen tanta erat ejus apud noſtros homines authoritas, quanta nunc eſt Ariſtotelis apud Philoponum, tot annos in Academia Pariſienſi floruit: & quámvis barbariſmis putêret, barbarus tamen eſſe á Philoponis ſuis non credebatur. Qualénam igitur argumentum eſt? Ariſtoteles magiſter eſt artis Logicæ: ergo contra ſuam artem peccare non poteſt. Sed quid rem manifeſtiſſimam diſputo? tribus rebus Grammatici, Rhetores, Logici, & cæterorum generum artifices efficiuntur, naturâ, arte & exercitatione, omniumque partium facillima & minima eſt ars: & tamen Philoponi credulitas huc pervenit, ut credat, ſi ars qualiſcunque etiam adſit, naturam protinus & exercitationem adeſſe. Primus, ait, & ſolus logicas artes inſtituit. Quid tum? An iccirco errare in uſu non poterit? nónne Ariſtoteles ipſe primo & nono capite docuit, fieri poſſe, ut generales regulas teneas, in uſu tamen & exemplis fallare? Ergo ſi primus & ſolus logicas artes tradidiſſet Ariſtoteles: non iccirco credendum fuit, Ariſtotelem in artibus logicis offendere non poſſe. At falſum ſibi Philoponus argumentum concedit: nec enim primus logicas artes docuit, ſicuti primo libro tot teſtimoniis productis convicimus. Quare videmus quales Ariſtoteleæ philoſophiæ exiſtimatores & judices in his interpretibus habemus. Sed pergamus. De ſyllogiſmo ad impoſſibile, prioribus Analyticis diximus: & τερετίσματα ſunt in hoc capite ineptiſſima: de negativis ſyllogiſmis comparatio inſtituitur, & quæritur utro in genere demonſtratio ſit præſtantior,

ſtantior. Neutro(inquam)quia demonſtratio omnis eſt affirmationum,ut jam diximus.

CAP. XXIII.

CAPITE viceſimo tertio τερετίσματα minús moleſta ſunt,ſed tamen τερετίσματα ταυτολογίας καὶ περιασολογίας triplicis:ſcientia eſt ἀκριβεςέρα,accuratior,quę ſimul novit διότι καὶ ὅτι,quám quæ tantúm novit ὅτι: quæ non eſt de ſubjecto(id eſt, quæ τὰ ἄυλα καὶ νοητὰ,immaterialia & intelligibilia contemplatur)& quę ex paucioribus. At(inquam)iſta ἀκρίβεια iiſdem argumentis tractata priús eſt, proque eodem βέλτιον,κυριώτερον,ἀκριβέςερον acceptum eſt;& ἀκριβείας nomine præſtantiam ſimiliter inquiri perſpicimus. At capite decimo præpoſita eſt demonſtratio διότι demonſtrationi ὅτι:capite viceſimo dicta eſt univerſalis demonſtratio ἀκριβεςέρα, quia ſimplicior eſſet: capite viceſimo primo dicta eſt item affirmativa præſtantior , quia ex paucioribus. Eſt veró in tertio τῆς ἀκριβείας argumẽto notandũ,quod Ariſtoteles ait,quódque antea citavi,Arithmeticam Geometriâ ἀκριβεςέραν εἶναι: at tamen in tota Arithmetica,demonſtratio ſyllogiſtica,qualẽ nobis Ariſtoteles confingit,nulla eſt. Videbis idem præſtantiæ argumentum majore α in Philoſophia. Quid igitur ſibi periſſologia vult? Altera eſt περὶ τῆς συſγενείας ταυτολογία,unde una & diverſa ſcientia cognoſcitur. At quoties jam,quoties iſta συſγένεια petitur & repetitur? & tamen quám nuſquam ſervatur: quám nuſquam attenditur? Eadem ſcientia eſt, quæ conſtat ex ſyngeneis : diverſa ſcientia eſt , quæ conſtat ex heterogeneis. Tertia eſt ταυτολογία , quomodo demonſtrationes ejuſdem rei ſunt plures, aliæ τῷ προσλαμβάνειν, aſſumendo, aliæ εἰς τὸ πλάγιον,in latus: illud enim eſt ſuprá dictum, quod mutatis verbis iteratur. Demõſtrationis media modó ſunt in recto ordine σύςοιχα,ut genera ſunt ſpeciei: modó εἰς πλάγιον, ut differentiæ : ſed id Themiſtius & Philoponus ſatis aperté. Atque iſta numeroſa τερετίσματα nobis ab Ariſtotele cantantur,qui legibus ſuis ταυτολογίαν tribus jam ſeveris judiciis damnavit, qui tamen exemplis ſuis toties uſurpat. Notabis hoc capite ὀυσίαν dici pro πρᾶγμα;ut cúm dicitur μονὰς,ςιγμὴ, ὀυσία,unitas, punctum, eſſentia,intellige tãquam res diceretur.

Quamuis ad Pythagoreos Philoponus hoc referat; qui numeros, eſſentias faciebant, ait, ut eſt in Philoſophia. At Ariſtoteles Pythagoream hîc opinionem nullam attingit; ſua ipſe ſenſa duntaxat exprimit. Notabis in hoc capite *συστοιχίαν καὶ τὰ σύστοιχα*, conjugationem & conjugata dici, quę alibi *κατηγορίαν, συζυγίαν, καὶ τὰ συζυγῆ* nominavit.

CAP. XXIIII.

CAPITE viceſimoquarto *ἐναντίωσις* duplex eſt, ex quarto capite deducta: dictum illic eſt, ſcientiam eſſe *ἐκ τῶν κατὰ παντὸς*, quæ neceſſaria & univerſalia ſunt: itaque nunc contrarium diſſeritur, non eſſe igitur fortuitorum, non igitur ſenſilium. Quamobrem non eſſe fortuitorum? quia

> *Τὰ ἀπὸ τύχης. fortuita, neque neceſſaria ſunt, neque ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quæ frequenter eveniunt:*
>
> *Omnis veró ſyllogiſmus eſt neceſſariorum, aut frequenter evenientium:*
>
> *Nullus igitur ſyllogiſmus eſt fortuitorum, nedum demonſtratio.*

Quamobrem autem non eſſe ſenſilium? quia

> *Scibilia, ſunt univerſalia;*
>
> *Senſilia, non ſunt univerſalia:*
>
> *Senſilia igitur, non ſunt ſcibilia.*

Atque adeo ſi ſuper Lunam poſitus, objectam terram videres, eclipſeως tamen cauſſam non videres, ait hîc Ariſtoteles: contraria tamen ſecundo capite ſecundi proponit. Ac quamvis oriatur univerſale á ſenſibus, illis tamen eſt *τιμιώτερον*, honorabilius; quia cauſſam eorum continet: quod notandū nobis rurſus eſt, ut intelligatur, ex Ariſtotelis doctrina, genera differentiasque, ſpeciei cauſſas eſſe, quia ſint ejus univerſalia: definitionem definiti cauſſam eſſe, quia complectatur ejus univerſalia. Addit Ariſtoteles, ſenſilis unius exemplo plerunq; univerſale concipi: ut ſi vitrum perforatum videremus, & lumen tranſiens, cauſſam nequaquam quæreremus, protinus conciperemus. Hanc cauſſam Philoponus affert duplicem, aut quód poroſum, aut quód perſpicuum. Hæc capitis eſt *ἐναντίωσις*, quæ certé ex ſuperiori ſcientiæ doctrina abundé percipi poterat. An ſcientia eſt fortuitorum? minimé, inquies,

quia

quia eſt neceſſariorum, ut definita eſt. An ſenſilium? minimé dices, quia eſt univerſalium: quia id nota κατὰ παντὸς priús expoſuit. τερετίσματα hîc itaq; ſunt, nulla nova ad parandam ſcientiam utilitas; non magis ad demonſtrandum neceſſaria, quám ad bene loquendum doctrina barbariſmorum & ſolœciſmorum. At cæteris paribus breviora, meliora præſtantioraque ſunt, ut Ariſtoteles antea docuit. At ταυτολογία vitioſa eſt, Ariſtotelis judiciis damnata, ut antea jam patuit. Quare nihil hîc eſt Ariſtotelicum, nihil Ariſtotelis principiis cõſentaneum.

CAP. XXV.

CAPITE viceſimo quinto ponitur quæſtio περὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀρχῶν, de communione principiorum, An omnia ſyllogiſmorum principia ſint eadem. Ad hanc quæſtionem refellendam multæ rationes afferuntur. Syllogiſmi partim falſi, partim veri. At neque falſorum cúm ſint contraria plerunque, ut juſticia & injuſticia; neque verorum, ſi ſint heterogenea, principia ſunt eadem: nec ſi communia quædam principia ſunt, ut axiomata, ideo ſunt omnia: genus enim ſubjectum (ex quo eſt aſſumptio) proprium eſt: & principia ſi eadem eſſent, eſſent finita: at infinita ſunt, ut concluſione. Tum veró alia neceſſaria ſunt, alia contingentia: nec ſi dicantur in ſingulis ſcientiis eadem, in univerſis erunt eadem. At non eadẽ eſſe, inductio & analyſis artiũ declarabit: nec ſi quædã propoſitiones immediatæ ſunt & ſyngeneę, iccirco eadẽ omnium artiũ principia erũt. Hæc tot Ariſtotelis argumẽta ſunt, ad hãc quæſtionẽ refellendũ: quæſtionẽ veró ancipitẽ & ambiguam: aut enim quęrit an principia, id eſt, elemẽta, media, argumenta denique ſyllogiſmorũ, ſint eadem ſummo quodã & communi genere, ut antea Dialectica dicta eſt κυρία πάντων, domina omnium & omnium artium communis: aut quærit an ſint eadem ſubjecto certę artis genere, ut arithmetica inter ſe, geometrica inter ſe ſunt eadem, id eſt ſyngenea, ut dictum eſt priús: aut omnino quærit, an eadem numero ſint, ut ſcholæ noſtræ loquuntur. Poſtremo genere eadem non eſſe, certé ſatis comprobat Ariſtoteles: ſed id quærere perridiculum videatur. Si veró nunc diſputet, ſecũdo genere non eadem omnium ſyllogiſmorum principia eſſe, ταυτολογία fuerit inanis. Quid

enim aliud ſyngenia tribus capitibus, ſeptimo, octavo, nono differuit, quám propria ſcientiarũ eſſe principia, nõ eſſe eadẽ, non cõmunia? Supereſt igitur ut de primo ταυτότηλος, identitatis (ut ita dicã) genere differere videatur. Hujus. n. quæſtionis ſuſpicor iſtã hypotheſin eſſe, quámvis ea tamen non exprimatur. Ariſtoteles unam communem omnium quæſtionum diſpoſitionem in ſyllogiſmo putavit, & in prioribus Analyticis ſemel tãtúm docuit: unam autem & eandem & communem omnium ſyllogiſmorum omniumq; quæſtionum inventionem eſſe non putavit, ut primo Topico teſtatur, & nos antè diximus: ideoque tot libris eam diſperſam videmus, in Categoriis, in Interpretatione, in Abundantia propoſitionum, in poſterioribus Analyticis, in Topicis. Videtur igitur hîc quærere, an omnium ſyllogiſmorum argumenta, id eſt media, principia, elementa, ſint eadem, ſitq; communis ejuſmodi mediorum & principiorum quædam doctrina, qua ſyllogiſmi omnes inſtituantur. Et certé ſic media omnium ſyllogiſmorum eadem & communia eſſent, eorumque communis eſſet & una doctrina. Quicquid enim ad aliud probandum vel explicandum afferri poteſt, locis generalibus decem continetur, cauſſarum, effectorum, ſubjectorum, adjunctorum, diſſentaneorum, comparatorum, nominum, diſtributionum, definitionum, teſtimoniorum: & eorum communis & eadem eſt doctrina, logica nempe & dialectica inventio. Id igitur refellere ſi voluit Ariſtoteles hoc loco, ut in primo Topico voluit; errat & labitur, ſicut illic erravit ac lapſus eſt; quemadmodum ſecũdo Scholarum libro docuimus. Imó Ariſtoteles ipſe videtur jam antea id ipſum refutaſſe, cúm docuit, Dialecticam κυρίαν πάντων εἶναι, eamq; omnibus artibus omnibusq; quæſtionibus communem eſſe. Nam ſi Dialectica communis eſt omnibus quæſtionibus & diſputationibus; certé mediorum & principiorum doctrina, quæ inventio eſt, & de Dialecticæ partibus altera, tota etiam cõmunis erit: & Ariſtoteles in Philoſophia tertio & quarto libro diſputat & docet, unam eſſe artem quæ principia omnium artium communia habeat & cõſideret: & duodecimo confirmat, principia omnium rerum eſſe καθ' ἀναλογίαν eadem omnium. At jam docuimus, doctrinam illam eſſe Logicam. Quare ſi Ariſtoteles hanc ſentẽtiam refellere voluit; verum, & Ariſtoteli quidem ipſi probatum,

refellere

refellere voluit. Atq; hîc omnino τερετίσματα ſunt, ad ſciẽtias & artes conſtruendum prorſus inania; Ariſtotelicum nihil eſt.

CAP. XXVI.

VICESIMO ſexto capite vocabula quædam, facultates animi ſignificantia, ex occaſione τῆς ἐπιστήμης proponuntur: νοῦς, ἐπιστήμη, δόξα, διάνοια, τέχνη, φρόνησις, σοφία, intellectus, ſcientia, opinio, diſceptatio, ars, prudentia, ſapientia. ὁ νοῦς, intellectus, non ſolúm eſt neceſſariorum, ſed primorum & indemonſtrabilium, ut jam dictum eſt. Philoponus altius neſcio quid hîc philoſophatur τὸν νοῦν eſſe τὴν ἀκροτάτην τῆς ψυχῆς δύναμιν, altiſſimam animi facultatem: quod concedo: καθ' ἣν ἡ τῶν θείων ἀντίληψις κατὰ τὰς καλουμένας ἁπλᾶς ἐπιβολὰς, per quam fit divinorum apprehenſio per ſimplices (quę dicuntur) notiones: & quod Ariſtoteles antea dixit, τῷ νῷ ὅρους intelligi, ὅρους dicit θεῖα καὶ νοητὰ εἴδη, divinas & intelligibiles ſpecies. Quamobrem autem ὁ νοῦς, divinorum tantúm, non etiam communiter omnium immediatorum, divinorum, ſeu non divinorũ fuerit? Multó veró magnificentius eſt, quod idẽ Philoponus ibidem pauló póſt ait: ἀρχὴν δὲ ἐπιστήμης, τοιοῦτον νοῦν καλεῖ, διότι ἡ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν λῆψις, καὶ ὅλως ἡ τῶν ἀμέσων προτάσεων γνῶσις, ἄνευ συλλογισμοῦ ἡμῖν παραγινομένη, ἐσχάτη τίς ἐστι καὶ περιττέξιος ἐνέργεια τοῦ νοῦ τούτου. Principiũ veró ſciẽtię " talẽ intellectum vocat, quia cõmunium notionum perceptio, " & omnino immediatarum propoſitionum cognitio, quæ ſine " ſyllogiſmo in nobis eſt, extrema quædam & obambulans " intellectus hujus eſt actio. Hic tam nobilis locus animadvertendus eſt. Lumen eſt in nobis, divinũ certé & cœleſte, quo tamen & mediata & immediata, & neceſſaria & cõtingentia, & fortuita, & cætera deniq; omnia cognoſcimus, non ſolúm artium principia: deniq; quod Ariſtoteles primo Topico, Ariſtotele iſto lõgé pręſtãtior ait, ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, νοῦς ἐν τῇ ψυχῇ· ut viſus in oculo, ſic intellectus in animo: quomodo in libris de Anima ὁ νοῦς ab eodẽ dicitur. Hoc logicũ & dialecticũ lumẽ, eſt generale, commune, univerſale. Sed ad Philoponum redeo. Intellectus (ait) hic, ſine ſyllogiſmo immediatas propoſitiones cognoſcit: & certé ſine ſyllogiſmo cognoſcit, judicat, & perpendit: idq; judiciũ valde naturale eſt, artificii admodum non

habet: hoc definitiones, hoc diſtributiones, ſingulares deniq; & per ſe manifeſtas enuntiationes examinat & judicat: & primum dialectici judicii genus νοητικὸν Ariſtoteli præcipué dicitur: hoc denique unum judicium, omnes artium inſtitutiones examinat per ſe & judicat. Ac ſi verbi communis humanus uſus vel in Ariſtotelis Philoſophia conſideretur, commune totius Logicæ ſymbolum hoc erit. Quoties enim Ariſtoteles uſum loquendi communem ſequitur, τοῦ νοῦ nomine, illud mentis commune lumen ſignificat: cognitionē principiorum nomine τοῦ νοῦ ſignificare, placitum eſt Ariſtotelis; quod equidem hactenus probo, ut certæ partis in Dialectica certum quoque nomen habeatur. Scientia veró eſt neceſſariorum: opinio eſt contingentium: & eſt ἀβέβαιον, incertum quiddam. δοξαστὸν δὲ καὶ ἐπιστητὸν, opinabile veró & ſcibile, idem poteſt eſſe: ut Epicuro omnia concurſione fortuita atomorū conficienti, eclipſis Lunæ opinabilis erat: Hipparcho ex neceſſariis cauſſis intelligenti, ſcibilis. Sic opinio & ſcientia, ὑπολήψεως τρόπῳ, conceptionis modo, non ſubjecto ſemper differunt; ut eâdem de re opinio vera eſſe poteſt & falſa. Interea notabis hîc ab Ariſtotele dici, quod antea capite decimoquinto obſcuriús indicatum eſt, dialecticam propoſitionem eſſe ἄμεσον, ut apodicticam: ut illa videatur talis, hæc revera ſit: quod iterum capite decimotertio ſecundi dicetur. Notabis item, οὐσίαν καὶ εἶδος hîc ſic opponi, ut antea notavimus, pro ſingulari quod per ſe eſt, & communi quod eſt in ſingularibus. Quomodo loqui videntur Ariſtoteles & Porphyrius, cúm vocant hominem, Socratis & Platonis ſpeciem. Hoc extremo capite diſtributio & explicatio διανοίας, τέχνης, φρονήσεως, σοφίας, partim ad Phyſicam, partim ad Ethicam remittitur: in Phyſicis tamen, iis de rebus nihil dicitur. Itaque Philoponus per φυσικὴν θεωρίαν inſinuat nobis philoſophiam τὴν περὶ τῶν ὄντων διαλεγομένην, quæ de entibus diſſerit, ait. Sic Ariſtotelē excuſat & verbum cum verbo cōmutat, propterea quód in Philoſophia de ſapientia dicatur. Eſt veró (ut Philoponus idem ait) ſapientia idem omnino, quod ſcientia: aut ſi quis accuratiús diſtinguere voluerit, τὸ ἀκρότατον τοῦ νοῦ, intellectus extremū, & velut ipſius abſolutio. Hæc veró ſapientia, qua divinas & intelligibiles ſpecies agnoſcimus, σοφία dicta quaſi σάφεια, declaratio, quia per eam divina nobis manifeſta ſint. at περὶ τῆς διανοίας, nuſquam

nec

nec in Ethicis, nec in Phyſicis, nec in Philoſophia: hanc veró Philoponus nobis interpretatur συλλογιστικὴν ἀγωγὴν, ut initio citavi: & genus efficit omnis diſputationis, dialecticæ, apodicticæ: denique quandocunque aliud ex alio explicatur, ſeu definitione, ſeu diſtributione, ſeu quavis explicationis ſpecie, διάνοια dicitur, & διανοητικὸν, quod ita cognoſcitur. Quare Philoponum primo capite errare docui, qui διανοητικὸν opponeret αἰσθητικῷ. Eſt veró in hoc verbo mirabilis Ariſtotelis ὁμωνυμία, ut antea dixi. Extremo capite definitur ἀγχίνοια, εὐστοχία τις ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου, cōjectiva medii in tempore non meditato, id eſt cauſſæ & rationis extemporalis inventio: vel εὕρεσις ταχεῖα τοῦ μέσου, inventio ſubita medii, ut Themiſtius ait: Latiné dicitur acumen, ſolertia, ſagacitas, ingenium: iis enim tropis aliquando in eam ſententiam utimur: ſed ex omnibus acumen maximè Græcum illud exprimit, & ἀγχίνους, acutos dicimus, qui celeriter cauſſam propoſitę rei cōcipiunt. Hujus & ſuperioris capitis τερετίσματα minús moleſta ſunt, quám ſuperiora: ad parandam tamen ſcientiam, quod Analyſeos poſterioris eſt propoſitum, inutilia τερετίσματα ſunt: Ariſtotelicam ἐμπειρίαν ad inſtruendas artes & ſcientias neceſſariam nullam habent, ſcholaſticam & inertem ἀπειρίαν duntaxat habent.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER X.

CAP. I. ET II.

SECUNDI libri doctrina tota eſt de cauſſis, effectis, diſtributione, definitione, origine univerſalium & principiorum; non propria Ariſtoteleæ demonſtrationis; ſed omnium quæſtionum, omnium ſyllogiſmorum, imó etiam nō ſyllogiſticarum explicationum omnium communis. non propria (inquam) ſyllogiſmi ex cauſſis primis & notiſſimis affectionem propriam concludentis: quem Ariſtoteles demon-

ſtrationem facit. In arte porró, quod commune ſit univerſi generis, uni ſpeciei attribuere, ſophiſticum Ariſtoteles appellat quinto capite ſuperioris libri. Quare quicquid erit in hoc libro commodi, non ad commentitiæ demonſtrationis ullam artem propriam refertur, ſed ad communem logicæ artis inventionem. De definitione veró, tam multa, quæ differentur in hoc libro, é Platone feré ſumpta ſunt. Pythagoras, primus definitiones in numeris, deinde Democritus in phyſicis, poſtremó Socrates in ethicis celebravit. Atqui duo ſunt, ἅ τις ἂν ἀποδῴη Σωκράτει δικαίως, τοὺς δ' ἐπακτικοὺς λόγους καὶ τὸ ὁρίζε-
» σθαι καθόλου· quæ quis meritó Socrati tribuat, inductiones &
» definitiones univerſales (ait Ariſtoteles in Philoſophia capite quarto μ.) Theophraſtus porró & Alexander, duos ſcientiæ modos dixerunt eſſe; alterum definitionis, demonſtrationis alterum (quod Ariſtoteles (ut jam dixi) docet in Philoſophia:) & de demonſtratione, ſuperiore libro actum eſſe, de definitione agi ſecundo. Logicam definitionis equidem valde laudo; Sophiſticã ſomniatæ demonſtrationis, tot capitibus, imó tot ætatibus venditari non laudo. Eſt veró notanda Philoponi, Euſtratii, & reliquorum, contra Theophraſtum & Alexandrum diſſenſio, quód ſecundi hujus libri ſcopus non ſit definitio: & quámvis de definitione præcipiatur, præcipi tamen per accidens; quia definitioni accidat eſſe medium demonſtrationis. Ariſtotelis ſtudium aliquod interpretes hi videlicet ſenſerunt, ſyllogiſmo demonſtrationem, demonſtrationi definitionem ſubjicientis. Attamen homines hi tam acuti, ad parandam ſcientiam, principem locum definitioni concedunt: ἅπαν κῦρος ἔχει, totum principatum habet definitio, ajunt. definitio per ſe ſcientiam parit; demonſtratio ſine definitione non parit. Ecquid (inquam) cúm Ariſtoteles de ſcientia, ſcientiæque generibus & modis præcipiat; quomodo per accidens de principe ſcientiæ inſtrumento præcipit? Ergo poſteriorum ſecundus liber, Platonicam definiendi doctrinam ſibi proponit; ſi Theophraſtum & Alexandrum, imó Ariſtotelem ipſum in Philoſophia ſequimur. Sed tamen Ariſtoteles definitionem in demonſtrationis ſpeciem traducere voluit; nec interpretes fortaſſis hîc omnino labũtur. Hîc multa commenta περὶ τῆς ἀναλύσεως prætereo, de quibus alibi dici commodius fuit. Artes omnes definitionibus, diviſionibus, & exem-

plis ferè tractantur; ſyllogiſmum rariùs adhibent. Ariſtoteles quæſtionis ſimplicis, quid eſt, explicationem, definitionem appellavit: quæſtionis compoſitæ, propter quid eſt, explicationem, quàmvis definitio ipſi eſſet, definitionem dicere noluit, demonſtrationem dixit: & quàmvis quæſtiones quid eſt, & propter quid eſt, faciat eaſdem; earum tamen explicationes eaſdem facere noluit; duas diſtinxit, ut definitio definiret eſſentiam τῷ νῷ· demõſtratio de ſubjecto demonſtraret accidens τῷ συλλογισμῷ· & ex hoc commento multas in hac arte tenebras genuit: ad quas diſcutiendas, magno adjumento nobis erũt duo proxima capita, quorũ ſententiam diligenter attendamus. Monuimus ſuperiore libro, ſi quæratur propter quid proprietas eſt in ſubjecto, cũ noveris & an eſt, & quid eſt, & quia eſt, cauſſam reliquam omnino nullam eſſe: conſideravimus toto ſuperiore libro, ſicubi Ariſtoteles ullã talem cauſſam afferret: nullam attulit: id etiam hoc rurſum libro conſideremus. Duobus igitur primis capitibus agitur de quæſtionis fine & generibus ac differentiis. Finis omnis quęſtionis, eſt invẽtio medii, id eſt cognitio, ut Euſtratius rectè interpretatur: τὰ ζητούμενα ἐςὶν ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ἐπιςάμεθα· Quæ quęrũtur, ęqualia numero ſunt iis quæ ſcimus. Hæc propoſitio eſt ex eodẽ fine: quia quæſtionis finis eſt ſciẽtia; ideo quæſita quot numero ſunt, totidem ſi cognoveris, ſcita erunt: propoſitio tamen eſt Ariſtotelis doctrinæ non congrua, definientis ſcientiam ex cauſſa prima, neceſſaria, univerſali: multa enim quærũtur (ut fortuita, ſenſilia) quorũ nulla talis ſcientia eſt. Genera quæſtionum Ariſtoteles quatuor facit, εἰ ἐςι, τί ἐςι, ὅτι ἐςι, διὰ τί ἐςι· an eſt, quid eſt, quia eſt, propter quid eſt: ut, An eſt luna? Quid eſt luna? An luna deficit? Propter quid luna deficit? Duæ primę, ſimplices ſunt; duæ poſtremæ, compoſitę. Prima ſecundam, tertia quartam antecedit; antecedentesq; ſine conſequentibus cognoſcuntur, nõ contrà. Prima & tertia, ſecũda & quarta eædem, quoniam eodẽ argumento tractantur; modoq; tantùm quæſtionis differunt; quòd altera ſit ſimplex, altera cõpoſita. Et ſic capite decimo-ſexto hujus, problemata dicuntur eadem, quæ probantur eodẽ argumento. Hæc duorum capitum Ariſtotelica doctrina eſt. Genera porrò quæſtionũ ſi apodictica quærantur; quoniam iis libris ἀπόδειξις ſola proponitur; eaq; ſic ab Ariſtotele definitur, ut explicet διὰ τί: certè

unicum é quatuor iis erat apodicticum διὰ τί: nec quæſtio an eſt, erit apodictica, quia non quærit accidens de ſubjecto, quæ ſola demonſtrationis materia eſt, ſed ſubjectum ſimpliciter quærit, ut Ariſtoteles hîc ait, λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ ὑποκείμενον, οἷον σελήνην, ἢ γῆν, ἢ ἥλιον, ἢ τρίγωνον· Dico veró ſimpliciter quidem, ſubjectum, ut lunam, aut terram, aut ſolem, aut triangulum: at ſubjectum tanquam principium ponitur in artibus, ut Ariſtoteles antea docuit: non diſputatur. quare quęſtio An eſt, non eſt apodictica: nec iiſdem rationibus quęſtio, Quid eſt: quia non quærit accidens de ſubjecto, ſed definitionem de definito. Quæſtio Quia eſt, ſi quærit accidens de ſubjecto, videbitur fortaſſis apodictica eſſe. At Ariſtoteles capite decimo libri ſuperioris diſtinxit ὅτι καὶ διότι: & cúm factis, ſubjectis, adjunctis, & quibuſlibet argumentis veris explicari poſſit ſine cauſſis, ſic expoſita ἀπόδειξιν non effecerit: ſi dixeris, ex cauſſa legitima explicari poſſe, id Ariſtotelis ſuperiori doctrinæ repugnare dicam: deinde ſi poſſit (ut Ariſtotelis hoc libro poſſe videbitur) attamen ne ſic quidem demonſtrationem effici concedam: nec ἐπιστήμη, ſcientia, dicitur ab Ariſtotele cognitio principii & medii, ſed quæſtionis expoſitæ: ut ex quæſtionis, non medii modo, ſcientiæ modus metiendus ſit. Quæſtione igitur expoſita & explicata, ſcimus quod quærebamus: quærebamus autem in illa quæſtione ὅτι promiſcué & generaliter, an accidens ſubjecto ineſſet. Itaq; ſi veré id conſtanterq; concluſum eſt, ſcimus accidens ſubjecto ineſſe: non quærebamus, propter quid eſt: nec veró propter quid verum ſit, animadvertimus: quamvis eodem argumento utraq; quęſtio poſſit exponi, ut ſecundo & nono capitibus intelligetur. Quare cúm demonſtratio explicationem διὰ τί ſcientiamq; polliceatur; quod non efficitur quæſtione, Quia: quæſtio enim Quia, demonſtrativa & apodictica non eſt: unica ſupereſt igitur quæſtio διὰ τί, quæ ſit apodictica; nec ea tamen recté definita, quód quærat propter quid accidens ſubjecto inſit: poteſt enim quæri ſimpliciter διὰ τί οἰκία, propter quid domus eſt? ut Ariſtoteles ipſe poſtea quærit: poteſt genus de ſpecie, ut, Propter quid homo eſt animal? Quare ſi quæſtiones apodicticas Ariſtoteles partiri voluit, vitioſé partitus eſt; quatuor genera pro uno poſuit; neq; tamen id ipſum recté definivit. Et Ariſtoteles in generibus cauſſarum, cúm docet, ex iis

ſingulis

ſingulis demonſtrari, nunquam proponit aut quærit, ὅτι, ſed διὰ τί & interpretes cúm viderent ab Ariſtotele in iis libris dè quæſtionis τί, & quæſtionis διὰ τί mediis, tam multa dici; de quæſtionis autem εἰ καὶ ὅτι mediis, nihil dici; quæſierunt, quid eſſet cauſſę, quamobrem quatuor quæſtiones Ariſtoteles proponeret, duas duntaxat inſtrueret; quarum etiam alteram negaret apodicticam eſſe? cui dubitationi quidam dum reſpondere vult, minimé omnium ſatisfacit: reſpondet enim contra Ariſtotelis doctrinam, quæſtionem An eſt, ad quæſtionem Quid eſt? & quæſtionem Quia eſt, ad quæſtionem Propter quid eſt, reduci: cúm Ariſtoteles antea doceat, An eſt, & Quia eſt; Quid eſt, & propter quid, inter ſe conſentire. Si veró quælibet quæſtionum genera partiti voluit Ariſtoteles, graviús offendit: nec enim hæc, ſola ſunt. Quæritur enim quale? quantum? quid agit? ubi eſt? quando Luna deficiet? & infinita alia. Quamobrem vide qualis hæc partitio ſit: De quæſtionibus apodicticis videtur loqui; quatuor genera exponit. at tria non ſunt apodictica: aut ſi genera quæſtionum in univerſum partiri voluit, omiſit plura quám comprehendit. Quare partitio hæc nihil habet logicum. Eſt autem obſcurus his capitibus, locis aliquot, dictionis genere: εἰς ἀριθμὸν καὶ ἐπὶ μέρους, in numerum & in parte, dicit pro compoſitis, & opponit ἁπλῶς, ſimpliciter; quia videlicet numerus & pars, compoſitionis ſymbola ſunt: & ὅτι pro εἰ confundit, ut ſæpe poſtea in hoc libro. Et cúm probat Ariſtoteles, finem quæſtionum, eſſe medii inventionem: lubricé loquitur, cúm ait in quæſtione, An eſt, & Quia eſt, quæri an ſit medium, at in quæſtione Quid eſt, & Propter quid eſt, quæri quid ſit & propter quid ſit medium: At id non agitur, ſed quæritur medium quod explicet an eſt, quid eſt, quia eſt, propter quid eſt: & αἴτιον, cauſſam, appellat omne medium, id eſt, argumentum. Quo loco ſe ridiculos interpretes indicant, dum diſputant, in ſimplici quæſtione non eſſe medium, quia duo extrema quæſtionis non ſunt, ut tertium ſit medium. At ſimplicis propoſitionis omnis & quæſtionis extrema duo ſunt, ſubjectum & attributum. Ariſtoteles docebit poſtea, quæſtionem An eſt, ſyllogiſticam eſſe: Ergo quæſtionis ejus licet ſimplicis; duo extrema putat eſſe, ex quibus cum medio argumēto fiat ſyllogiſmus: & medium metaphoricé capitur pro argumento, ut alibi dixit: ut λόγος, πίστις, ratio,

& fides, propriè ſit idem, quod medium metaphoricè hîc ſignificat. uno loco pro τὸ εἶναι, uſurpat τὴν οὐσίαν. Locus eſt præterea, quód ſenſu percipiatur univerſale, contrarius ei qui eſt viceſimoquarto capite primi: qualis locus eſt rurſus ultimo capite hujus. Sed in his diutiús immoramur. Ariſtoteles definit demonſtrationem, quæ explicet διότι aut διὰ τί, quod idem eſt. De quæſtionibus multa præcipiūntur ab Ariſtotele, duobus totis capitibus, an eſt, quid eſt, quia eſt, quamobrē eſt: item in Topicis problemata quatuor exponuntur, ſub quæſtione Quia eſt (ut Græcis interpretibus quibuſdam placet) comprehenſa; de accidente, genere, proprio, finitione: ad quæ, Topica tota relata ſunt. In Rhetoricis veró & Ariſtoteles & Ariſtotelem ſecuti Græci ac Latini Rhetores, dici nō poteſt quám multa quęſtionum nomine commenti ſunt. Atqui has omnes quæſtionum diſtributiones, inutiles eſſe dico. Quid ita? cauſſam & argumentum ab Ariſtotele ex his capitibus accipio. Quis eſt finis quęſtionis? inventio medii (ait Ariſtoteles) & ſcientia; ideoque quæſtionis & ſcientiæ genera facit eadem. At (inquam) ad finem quæſtionis aſſequendum, nihil te quæſtionum harum in genera ſpeciéſve diviſio adjuvat: propoſitæ quæſtionis partes videantur; earum cauſſæ, facta, cæteraque argumenta inveniantur, inventa, quæſtioni accommodentur: quæſtio cognoſcitur & judicatur, etiamſi non conſyderaveris ex quo genere, quáve ſpecie, quęſtio illa ſit; an eſt, quid eſt, quia eſt, quamobrem eſt. Ad finem (inquam) quæſtionis aſſequendum, iſta quæſtionis partitio nihil attinet: inutilis igitur eſt. Quęſtio generaliter conſyderanda tibi tua eſt; ex qua ſpecie ſit harum quæſtionum, conſyderanda tibi non eſt: non alia eſt (vel in his duobus Analyticis) inventio primæ quæſtionis, alia ſecundæ, alia tertiæ, alia quartæ: imó Ariſtoteles ipſe docet, eodem argumento quæſtionem Quid eſt, & propter quid eſt exponi, nempe definitione: nec in prioribus Analyticis alias figuras ſyllogiſmorum, aliis quæſtionibus accommodavit. Denique ſermone Grāmatico, ornatu Rhetorico, hoc & illo modo quæſitas res exponamus; ad Grammatici tamen ſermonis artem, ad Rhetorici tamen ornatus artem, quæſtionum ſpecies ita dividere nihil attinet: ſic in diſſerendo quámvis alio atque alio modo quæſitæ res diſceptentur, attamen ad diſſerendi artem, ad dialecticæ vel inventionis vel diſpoſitionis artem

nil

nil modus quęſtionis attinet. ſed hac de re jam antea ſatis. Hic primus eſt horum capitum fructus, quód doceo, ex Ariſtotelis doctrina, quęſtionum partitionem in Logica arte inutilem eſſe: & omnes omnino diſciplinæ ſine ulla quæſtione inſtitui poſſunt. Secundus eſt fructus multó major. De demonſtrativo ſyllogiſmo tota duo hęc Analytica perſtrepunt. at ejus ſyllogiſmi argumentum & medium nullum eſt, ut dixi: & ſi ſit, tamen demonſtrationis ſyllogiſmum nihil eſſe, maxima etiã Ariſtotelis exemplorum ἐπαγωγὴ, ἱστορία, ἐμπειρία jam antea ſuperiore libro probavit: & hîc præterea non ſolúm nihil eſſe, ſed nihil eſſe poſſe oſtendo; ut ſyllogiſtica demonſtratio non modó deducta non ſit ex uſu, ſed ne deduci quidem ullo modo poſſit. Ergo quæſtionem hanc ex iis duobus, & aliis deinde ſequentibus hujus libri capitibus, doceo: tam abſurdum eſſe ſyllogiſticam fingi demõſtrationem, qualem Ariſtoteles proponit, quám ignem frigidum aut glaciem callidam. Quo modo (inquies) rem tam novam, & quidẽ ex Ariſtotelis doctrina conficies? Animadverte, inquam: quatuor quæſtionum genera facit Ariſtoteles, duas antecedentes, conſequentes duas: An eſt, antecedit: Quid eſt, ſequitur: Quia eſt, antecedit: Propter quid eſt, ſequitur. nec conſequentes explicantur, niſi conſtiterit antecedentes eſſe. Hæc Ariſtotelis doctrina eſt in his capitibus, & rurſus erit nono capite. Harum porró quæſtionum una eſt apodictica (ut dixi) διὰ τί, quæ ſyllogiſmo non poteſt concludi; nec ſyllogiſtico judicio magis æſtimari quám quæſtio quid eſt. Quid eſt eclipſis Lunę? eſt privatio luminis á Luna propter objectã terram. *Syllogiſmus* hîc in Ariſtotelis litera nullus eſt, neque omnino eſſe poteſt, ut Ariſtoteles quinq; proximis capitibus ampliſſimé confirmabit: hoc judicium νοητικόν, intellectivum, ſimplicius eſt ſyllogiſtico, multoq; præſtantius & excellentius; & tantó quidem excellentius, quanto ὁ νοῦς τῆς ἐπιστήμης, intellectus ſcientia præſtãtior eſt, ut Ariſtoles docet: Quæſtio Quid eſt, ſyllogiſmũ reſpuit; omniq; ſyllogiſmi concluſione clariorem & illuſtriorem explicationem habet: abſurdumq; ſit dicere, quæſtionis Quid eſt, explicationem ſyllogiſticam eſſe, vel definitivúm ſyllogiſmum ſtatuere; tanquam definitio perfecta, quęſtionem Quid eſt, explicans, ſyllogiſmo definitum ſuum cõcluderet. Conſtet (iterum dicã) quæſtionẽ Quid eſt, νοητικὴν eſſe, nõ συλλογιστικὴν, his Ariſtotelicis funda-

mentis poſitis, dico quæſtionem Quamobrem eſt, item νοητικὴν eſſe, non συλλογιστικήν. Propter quid Luna deficit? quia privatur lumine á terra interpoſita: hoc exemplum in litera Ariſtotelis eſt νοητικῶς judicatum, non συλλογιστικῶς concluſum. Ergo teſtimonio Ariſtotelis, demonſtratio ſine ſyllogiſmo fieri poteſt: Imó veró ſyllogiſmo non poteſt concludi, ut quæſtioni illi, Quamobrē eſt, reſpondeatur. Et hoc argumentum eſt, quod priore libro pollicitus ſum. Satis conſtat, demonſtrationem quinque primarum liberalium diſciplinarum exemplis á ſyllogiſmo ſeparari, & demonſtrationis eſſentiam nullam é ſyllogiſmo pendêre. Quód autem demonſtratio, & quæſtionis Propter quid eſt explicatio, ſyllogiſmo concludi nō poſſet, huc rejeci: ideoque probandum hîc jam ſuſcipio; ut ſyllogiſticæ demonſtrationis cōmentum, vanum prorſus & inane, Ariſtotelicisq; principiis alienum, tandem aliquando plané cognoſcatur. Ergo hoc argumentum intelligi maximé & conſiderari volo. dico, inquam, explicationem quæſtionis quamobrem eſt, ſyllogiſticā non eſſe, nec ſyllogiſmo concludi poſſe: ac ſi tentes ſyllogiſmo concludere, quæſtionē ὅτι concludes, non quæſtionem διὰ τί, idque ex præſenti Ariſtotelis doctrina confirmo. Non quæris quid eſt, niſi cōſtiterit an eſt: ita non quæris propter quid eſt, niſi conſtiterit, quia eſt, ut Ariſtoteles docuit. Fac igitur tibi ſyllogiſmo jam cōcluſo conſtare, an Luna deficiat: & quæſtionem reliquam eſſe, propter quid deficiat: ſi ex lunaris eclipſεως definitione ſyllogiſmum concluſeris, hoc aut meliore, ſi fieri poteſt, modo:

Cúm Luna priVatur lumine propter interpoſitam terram, ea tum deficit:
PriVatur lumine propter interpoſitam terram:
Luna igitur deficit:

concludis hîc quæſtionem ὅτι, non διότι. Etenim quod in logico Organo tam ſæpe dicitur, quæſtio ſyllogiſmi & concluſio ratione tantúm differunt, re ſunt eædem: denique quod concluditur, id priús quærebatur. Concluditur autem hoc ſyllogiſmo, Luna igitur deficit: quæſtio itaque fuerat, An Luna deficit? quæ eſt quæſtio ὅτι, non διὰ τί· & quæſtio quidem, quę jam poſita, & confeſſa nobis habebatur. ita rem concluſam nobis cōcludis, & actām rurſus agis. Nec dici poteſt, tum quæſtionem Quamobrem eſt, ſyllogiſmo concludi; cúm argumentum,

mentum, definitio, vel cauſſa propter quam res eſt, propria & neceſſaria fuerit. Etenim (ut Ariſtoteles nono hujus docebit, & eſt omnino verum) definitionis argumento quæſtiones omnes; & an eſt, & quid, & quia eſt, & propter quid eſt, explicari poſſunt. probare enim potes quæſtionem (an homo ſit) per eandem definitionem:

Animal rationale, eſt:
Homo, eſt animal rationale:
Igitur homo, eſt.

Explicare potes quæſtionem, Quid eſt homo, eodem argumento; cúm quærenti, Quid eſt homo, reſpondebis, Eſt animal rationale: potes ejuſdem generis argumento quæſtiones reliquas expedire, An homo eſt capax diſciplinæ? dices ex majoris extremi definitione,

Quicquid naturalem ingenii ac rationis facultatem habet ad diſciplinam capiendum, capax eſt diſciplinæ:
Homo habet:
Capax igitur eſt diſciplinæ.

Potes, ſi quæratur quamobrem ſit capax diſciplinæ, eandem definitionem, aut aliam perfectiorem ſi habeas, reſpondere, Quia naturalem ingenii ac rationis facultatem habet ad diſciplinas capiendum. Fac enim cauſſam eſſe quamobrem inſit, ut inſtitutum perſequamur. Ergo (inquam) quatuor Ariſtotelis quæſtiones eodem argumenti genere (ut definitione) poſſunt exponi. Quid igitur? nihil ne inter quæſtiones intererit, ſi nihil inter argumenta interſit? Cúm ex definitione per integrum ſyllogiſmum explicabis quæſtionem, An homo eſt, explicabis ne ſimul eodem ſyllogiſmo quæſtionem Quid eſt? Minimé dices: nec enim quæſtio Quid eſt, ſyllogiſtica eſt: tota eſt νοητική· Cúm ex definitione explicabis quæſtionem Quid eſt; explicabis ne ſimul quæſtionē Quia eſt? Nequaquã. Quæſtiones enim genere differunt: & illa eſt νοητικὴ, hęc veró etiam συλλογιστική· & quámvis idem lumen argumenti in quęſtionibus omnib. adhibeatur: non eſt tamen eadem quæſtio, quæ illuminatur: nec ejuſdem rei ſcientia & cognitio cõficitur. Solis eodem lumine cælum vides & terrã; cælum tamen quia vides, non ideo terram vides. Argumenti immediati cognitio appellatur ὁ νοῦς ab Ariſtotele: explicatæ inde rei cognitio, ſcientia: &

ut res, quæ quęritur, ſic rei quæſitę & explicatæ cognitio diverſa eſt: nec argumenti apodictici & principii, ſed quæſtionis inde facta cognitio, ſcientia nunc dicitur. Itaq; ſcientiæ ſpecies, ex quæſtionis ſpecie metienda eſt. Quærebas an eſt: idq; vero argumẽto, & quod quærebas, explicante, noſti? Noſti quæſtionem an eſt, non quid eſt. Quærebas quid eſt: idq; argumento vero, & quod quęrebas, explicante, noſti? Noſti quęſtionẽ quid eſt, non an eſt. Quęrebas an hoc illi ineſt: idq; legitimo & congruo argumento noſti? Noſti quæſtionem Quia eſt, non quęſtionẽ Propter quid eſt. Quærebas propter quid hoc accidens illi ſubjecto ineſt: idq; argumento quæſtioni reſpondente, noſti? Noſti quæſtionem Propter quid, non quia. Quamobrem qua ratione reſpondes, ſi definitionis argumentum in ſyllogiſmo ſit, ideo quæſtionis quamobrem res eſt, explicationẽ haberi? Sic enim explicatio quæſtionis an eſt, explicatio eſſet reliquarum quæſtionum: Sic item definitio, definitũ definiens, in ſyllogiſmum veniret. At definitio ſyllogiſmũ reſpuit, ut Ariſtoteles docebit; & idem argumentum ab Ariſtotele ſeptimo capite de duabus primis quęſtionibus tractatur, ut eo loco cõmodiús intelligetur. Quare quæſtio διὰ τί, non eſt ſyllogiſmi: διανοήσεως brevioris eſt; ut ſunt omnes quęſtiones, ad quas Ita, vel Non, reſponderi non poteſt, Quid eſt? quotuplex eſt? quãle eſt? quantum eſt? quid agit? ubi eſt? & ejuſmodi. Quód ſi non reſpondeatur αὐτόπιστον, ἄμεσον, ἀναπόδεικτον, per ſe probabile, immediatum, indemõſtrabile, quærenti; protinus ex priori quæſtione & reſponſione fit quæſtio alia: ut ſi quis quærat, Quid eſt homo? ſi reſpondes, Animal bipes, manſuetum: & & quærenti reſponſio tua non probetur, aut etiam falſa videatur, protinus exiſtet quæſtio ὅτι, An homo ſit animal bipes, manſuetum; quæ ſyllogiſtica eſt: nec magis in compoſita quæſtione Quamobrem eſt, quám in ſimplici Quid eſt, reſponſio definitionis eſt ſyllogiſtica; at utrobique definitio reſpondetur. Hæc nova & admiranda videbuntur iis, qui tenebris ſcholaſticis occęcati, nunquam diſputationum ſuarum uſum & fructum quæſiverunt: iis veró qui finem philoſophiæ requirent, qui principia Ariſtotelica αἴσθησιν, ἐπαγωγὴν, ἱστορίαν, ἐμπειρίαν ſequentur; qui videbunt Grammaticam totam, Arithmeticam totam ſine ſyllogiſmis inſtitui, hæc non ſolúm vera, ſed etiam (ut ſpero) perjucunda erunt. Deniq; ſyllogiſticę demon-

demonſtrationis,propriam affectionem ex cauſſa & ad quæſtionem *διὰ τί* concludentis,totam apodicticam commentitiam eſſe, tractandis diſciplinis alieniſſimam: Imó veró maximé contrariam & adverſariam. Nam poſteaquam hæc fabula pro ſeria Logica in ſcholas inducta eſt;homines ſtupore correpti,melius quærere deſierunt; quoniam quod optimum putaretur,ne intelligere quidem poſſent.

CAP. III.

OCTO capita deinceps de definitione ita tractata ſunt, ut de cõfuſionis obſcuritate certatum eſſe credas. Quæſtiones confuſæ & obſcuræ adhuc multæ fuerunt: nulla tamẽ confuſior fuit, nulla obſcurior. Eſt autem hic in-primis magnus Ariſtotelis labor & ſudor,ut *μεταμόρφωσιν* definitionis illam(quam ſuperiore libro tentavit) confirmet. Plato ad inſtituendas artes, definitionem & diſtributionem propoſuit; ſyllogiſticæ demonſtrationis (qualem Ariſtoteles cõmentus eſt)nõ meminit. Ariſtoteles Platonem deriſit,diſtributionem labefactare ſtuduit, definitionem demonſtrationi ſubjicere voluit;ut demonſtratio ſyllogiſtica,velut artium ſingularum magiſtra,ſola coleretur: ſed tamẽ Ariſtotelis,ventoſam iſtam demonſtrationem parturientis, voces audiamus; tam obſcuram quæſtionẽ diſtinguamus.Initio quadripartita diviſio eſt, *πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυται, τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, τί ἐστιν ὁρισμὸς καὶ τίνων*; quomodo Quid eſt demõſtratur?quis modus « ſubductionis?quid eſt definitio?& quorũ?Quinq; proximis ca « pitibus prima pars diſputatur,octavo & nono ſecũda,decimo tertia & quarta: tametſi diſputatio primæ partis, aliquid eſt quartæ & tertiæ. Prima pars(ut dixi)quinq; capitib.proximis diſſeritur. definitio neque demonſtratur,neque demonſtrat: quód non demonſtretur,quatuor capita prima ſunt:quód nõ demonſtret,quintum eſt. Tertio itaque capite,primæ partis inficiatio diſſeritur, quód definitio non demonſtratur; quia differant inter ſe definitio & demonſtratio. Primũ argumentum eſt, quód omnis definitio ſit univerſalis & affirmata,non autem omnis ſyllogiſmus; quia in ſecunda figura negatus,in tertia ſingularis. Quid hinc veró concludes?Syllogiſmum,definitionem non eſſe. At id non quærebatur: & argumento

„ contrarium eſt illud octavo capite primi, quód ὅρος οὔτε ὡς ὅ-
„ λον, οὔτε ὡς ἐν μέρει, οὔτε εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγει· definitio neque ut
„ totum, neque ut pars, neq; eſſe, aut non eſſe dicit: imó dicetur ſexto capitis hujus argumẽto, in definitione nil κατηγορεῖσθαι. Diſtinctiones interpretũ hîc laborabunt: homonymia tamen probari non poteſt. Fallacia enim eſt (ut ait Ariſtoteles) tumq; ſophiſticum illud eſt, cúm agitur de ſpecie ſyllogiſmi, demonſtratione, quam fingit Ariſtoteles; ſyllogiſmum, id eſt genus ponere. ſyllogiſmus (ais) non omnis univerſalis & affirmatus. At hîc non de ſyllogiſmo, ſed de demõſtratione agitur. Quám eſt igitur illud catholicum? Secundum argumentum eſt, Definitio eſt τῆς οὐσίας, eſſentię; non autem συμβεβηκότων, accidentium: demonſtratio contrá, accidentium, non eſſentiæ: quod placitũ Ariſtotelis eſto. Atque hoc eſt definitionis & demõſtrationis Ariſtotelicũ diſcrimen, quod antea ſæpius citavi. Quod enim definitio complectitur, eſſentia eſt definiti: quod demonſtratio demonſtrat, eſt accidens ſubjecti. Tertium eſt argumentũ, Unius quatenus unũ, ſcientia una eſt: ergo quod ſcitur definitione, neſcitur demonſtratione; & contrá. Hoc argumentũ conſentit cum priore. Quartum, Definitio eſt principium demonſtrationis. In quinto argumento repetitur ſecundum & quartum; quód definitio ſit τῆς οὐσίας, quã demonſtratio ſupponit. Sextum argumentũ, Demonſtratio demonſtrat aliquid de aliquo: in definitione nil κατηγορεῖται, attribuitur. At primo argumẽto dicebatur ἅπαν τὸ τί ἐστι, κατηγορικόν omne Quid eſt, categoricum. Septimũ argumentũ, Definitio declarat τὸ τί ἐστι, quid eſt: demõſtratio declarat ὅτι, quia eſt hoc de hoc, aut non eſt. Nomine ὅτι, intelligit Ariſtoteles confusé quæſtionẽ, An eſt, & Quia eſt: quam utramq; quæſtionẽ ſyllogiſticam eſſe, ait poſtea capite ſeptimo hujus. Hæc tertii capitis diſputatio eſt, Differunt definitio & demonſtratio maximé ſubjectis & ꝓpoſitis rebus: definitio itaq; nõ demonſtratur. Intereaq; tamen hinc colliges, quid definitio ſit, nempe quod declarat quid eſt; quæ tertia quęſtio fuerat: & definitionẽ rebus eſſentialibus effici, non accidentibus; quæ quarta fuerat quæſtio, Quorum eſt definitio. Sed in-primis Ariſtotelicam definitionis & demonſtrationis differentiam hîc notabis, quã initio poſuimus: eſt enim mirificé hoc capite propoſita; ut permirum ſit, Græcos interpretes in catholici definitione, ubi

genus

genus & differentiam de ſpecie demonſtrabilē faciunt, tam Ariſtotelicæ diſciplinæ ignaros & expertes fuiſſe. Etenim tam manifeſté loquitur hic Ariſtoteles, definitionem τῆς οὐσίας εἶναι, demonſtrationem τῶν συμβεβηκότων. Quin epilogo capitis hujus id totum evidentiſſimé conſtituit. Manifeſtum igi- "
tur (ait) quód neque cujus eſt definitio, hujus omnino eſt de- "
monſtratio: neque cujus eſt demonſtratio, hujus omnino eſt "
definitio: itaque omnino nullius ejuſdem accidit, utramque "
eſſe. Sic Ariſtoteles loquitur, Definitio definit eſſentiam defi- "
niti; demonſtratio demonſtrat accidens ſubjecti: nec unquam idem definitio definit, quod demonſtratio demonſtrat. Ergo Ariſtoteles hîc ſignificat, omnem generis, differentiæ, ſpeciei tractationē, eſſe ὁριστικὴν (aut certè διαιρετικὴν, quia τῇ διαιρέσει pauló póſt quinto cap. eſſentiam tribuet idem Ariſtoteles) tractationem veró παθημάτων, παθῶν, συμβεβηκότων τῶν καθ' αὑτὰ, eſſe ἀποδεικτικήν. Atque hoc definitionis & demonſtrationis diſcrimen, oſtendit Ariſtotelis placitum; non tradidit ex Ariſtotelis principiis ἱστορίας καὶ ἐμπειρίας obſervatum documentum. Placuit Ariſtoteli, cúm quæritur cur accidens ſubjecto ineſt, quæſtionis ejus ex accidentis ipſius definitione explicationem, eſſe demonſtrationem. At ſi quæritur non compoſité, ſed ſimpliciter, cur homo eſt, cur domus eſt: vel compoſité genus de ſpecie, ut cur homo eſt animal: quídnam cauſſæ dicet Ariſtoteles, quamobrem harum quæſtionum explicatio non ſit demonſtratio? quid totis mathematum elementis reſpondebit contra iſta palám reclamantibus: ubi ſpecialia & conſequētia generalibus & antecedentibus concluduntur? Definitionis igitur Logicam hîc accipio: Sophiſticam commentitiæ demonſtrationis rejicio.

CAP. IIII.

QUARTO capite diſputatur idem, Definitio non demonſtratur ſyllogiſmo duplicāte. Una ratio eſt ſumma, quód hæc demonſtratio λαμβάνει ὃ δεῖ δεῖξαι, ſumit quod oporteat demonſtrare, & quod erat in quęſtione & principio, petit. Obſcuriſſimum caput eſt, in quo divinare mihi videntur interpretes, quid Ariſtoteles ſibi velit. Sed tamen ſummam faciamus. Non demonſtratur (ait Ariſtoteles) definitio de ſuô definito, ut quid eſt. quam ad rem hypotheſes ſumit quatuor. Syllo-

giſmus aliquid de aliquo demonſtrat per medium. Definitio, propria eſt,& cum definito cŏvertitur. Si definitio de ſuo definito demŏſtretur, omnes in tali demonſtratione termini con vertentur. Poſtremó, neceſſe eſt, idipſum Quid eſt, in majore & minore propoſitione duplicari. Quæ ſi fuerint omnia, petetur τὸ ἐξ ἀρχῆς. Exemplum demŏſtrationis á magiſtro propoſitæ, imperfectum eſt; minus extremum, homo; majus, animal bipes: medium nullum ponitur: abſolve tamen exemplum, ſi potes, ejuſmodi:

Omne animal rationale, eſt animal bipes, in eo quod quid eſt:

Omnis homo, eſt animal rationale, in eo quod quid eſt:

Omnis igitur homo, eſt animal bipes, in eo quod quid eſt.

Hęc demonſtratio (inquit Ariſtoteles) λαμβάνει ὃ δεῖ δεῖξαι· quia tam ignotum eſt illud (quid eſt) in propoſitione utraque, quám fuerit in problemate. Ergo demonſtrari non poteſt definitio de ſuo definito. Hæc Ariſtotelis diſputatio eſt: ſed tamē quid ad tuam iſtam demonſtrationem quatuor hypotheſes, cúm quarta ſola requiratur? imó ſi doctrina in prioribus Analyticis vera eſt, ne requiratur quidem? docetur enim illic, ἐπαναδιπλούμενον ad ſolam majorem addendum eſſe: ſi ad minorē addatur, id eſſe ψεῦδος καὶ οὐ συνετὸν, falſum nec perceptibile. Quod certé verū eſt: nā cúm problema ſit, An homo ſit animal bipes, in eo quod quid eſt; ipſum Quid eſt, majoris extremi pars eſt, non minoris. Ergo in ſola majore debet eſſe, non in minore. Atq; hîc quámvis Ariſtotelicum nihil eſt; ex his tamen quiſquiliis colliges legem definitionis, ex tertia hypotheſi; quód definitio propria ſit, & convertatur cum definito.

CAP. V.

QUINTO capite continuatur diſputatio primi membri. Definitio non demonſtratur, quia differt á demonſtratione: tertium caput ait. Definitio non demonſtratur ſyllogiſmo duplicante Quid eſt, quia principium peteretur: quartum caput ait. Definitio non demonſtratur diviſione, quia principium peteretur: quintum caput nunc ait. quód autem definitio di-

tio diviſione non demonſtretur, ratio eſt, quia diviſio ſit ἀσυλλόγιστος, nec ex antecedentibus concludat neceſſarió, ſitque ſimilis inductioni συμπέρασμα ἐρωτῶντι, concluſionem petenti. Ac quámvis χρῆσις διαιρέσεως, uſus diviſionis, valeat ad definitionis partes colligendum; poſſintq; vitia diviſionis vitari: (quid enim prohibet, nihil ἢ προσθεῖναι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὑπερβεβηκέναι τῆς οὐσίας: aut addere, aut auferre, aut ſuperare eſſentiæ? ſed cōtrà diviſionis virtutes tenere, ac ſumere quæ ſunt in eo quod quid eſt omnia, & deinceps dividere, quod primum petebatur, & nihil omittere: id enim neceſſarium eſt, ſi totum in diviſionem cadit, & nihil omittere: hoc veró neceſſarium: individuum enim eſſe ſpecie oportet.) Quámvis (inquam) diviſionis definitio colligi poſſit, diviſionis minimé vitioſæ, ſed certę, totam rei eſſentiam ad ultimam differentiam perſequentis: attamen diviſio ſyllogiſmo non concludit: neq; ideo demonſtratio eſt: & ut in concluſione ſine argumento facta, quæritur, quare? ita ἐν τοῖς διαιρετικοῖς ὅροις, in diviſivis definitionibus quæri poteſt: & denique ſi concluderet, demonſtratio tamen non eſſet. Hæc quinti capitis doctrina eſt, qua diſputat Ariſtoteles, definitionem diviſione non demonſtrari.

Atque ut vera quęſtio ſit, argumenta tamen Ariſtotelis non ſatis vera vel apta ſunt, inductio principium petit, & diviſio principium petit, ait hic Ariſtoteles; & captioſa utraque eſt. Atqui inductio, principiorum omnium eſt origo: quomodo igitur ſophiſtica? Atqui diviſio, definitionem ex ſuis partibus conſtituit: quomodo igitur captioſa. Atque licet hic Ariſtoteles irrideat diviſionem, quód petat, non doceat: attamen capite decimoquarto hujus & decimoſexto, diviſionem mirificé laudabit, & in ea negabit eſſe αἴτημα, petitionem, quia ex immediatis fiat, quia deniq; neceſſario argumento utatur. Ergo Ariſtotelis argumenta quæſtionē non concludunt. Diviſio eſt ἀσυλλόγιστος; diviſio non eſt ſyllogiſmus, ait Ariſtoteles: ergo non eſt demonſtratio. imó totum contrá eſt: ſi ſyllogiſmus eſſet, demonſtratio non eſſet. Sed tamen ſyllogiſmus non eſt. Eſto: & ut definitionis, ſic diſtributionis eſſentialis judicium eſſe νοητικὸν dico, non συλλογιστικόν. Notabis veró in hoc capite, quod adhuc capite decimoquarto hujus dicetur & repetetur, quomodo definitio colligitur diviſione eſſentiali, & ultimas differentias perſequente.

CAP. VI.

SExto capite continuatur quęſtio duobus argumentis, altero ex definitionis definitione, altero ex contrarii definitione. Primo igitur diſſeritur, utrùm τὸ τί ἐστι κατὰ οὐσίαν, definitio eſſentialis, poſſit monſtrari de ſuo definito, ſi ἐξ ὑποθέσεως ſtatuatur, definitionis definitionem eſſe τὸ ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν ἰδίων, quod conſtat ex propriis eſſentialibus rei: & talis ſyllogiſmus fiat,

> *Quod conſtat ex rei propriis eſſentialibus, eſt ejus definitio:*
> *Animal rationale, conſtat ex hominis propriis eſſentialibus:*
> *Animal igitur rationale, eſt hominis definitio.*

Hic ſyllogiſmus (inquit Ariſtoteles) εἴληφε τὸ τί ἦν εἶναι, ſumpſit quid erat eſſe, id eſt, petivit principiũ, & in aſſumptione ſibi cõcedit quod quærebatur. At hoc Ariſtotelis argumentum, verum fortaſſe non videatur. Nam ſi quæras, an animal genus ſit hominis; probabis ex logica generis definitione: ſi viciſſim, an homo ſit ſpecies animalis; probabis ex logica ſpeciei definitione: ita ſi dubites, an animal rationale, ſit definitio hominis; explicabis ex logica definitionis definitione; ſicuti factum eſt ſyllogiſmo ſuperiore, vel ſimili: hoc modo nempe,

> *Ratio breviter & propriè hominis explicãs naturam, definitio hominis eſt:*
> *Animal rationale, talis ratio eſt:*
> *Definitio igitur eſt hominis.*

Ergo Ariſtotelis ſententia hîc vera quidem eſt, quod definitio nõ demõſtretur de definito per definitionis definitionem: nec enim id eſt accidens, & materia ἀποδεικτική. Ratio tamen ſententiæ, non eſt vera: nec enim hîc ſophiſma eſt ex petitione principii, quale vocatur ab Ariſtotele in Elenchis, cùm ex logicis legibus & regulis probamus definitiones, diviſiones, explicationes factas. Logica dicta eſt primo libro Poſteriorum, κυρία πάντων, eò quòd ejus principia omnium quæſtionum & diſputationum communia eſſent. At enim definitionem propoſitã ex logicis definiendi legibus examinas & probas; communibus illis principiis uteris, neque principium petis. Secundum

cundum argumentum ſequitur, quód definitio non demonſtretur ex definitione contrarii: ut ſi quæratur, an bonum ſit quod eſt indiviſibile, & id velis ἐξ ὑποθέσεως ita demonſtrare:

Si malum eſt, quod eſt diviſibile, & contrariorum contraria definitio; bonum eſt, quod eſt indiviſibile:

Nam bonum malo, diviſibile indiviſibili contrarium:

Sed primum:

Secundum igitur.

Hic ſyllogiſmus λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι, δείκνυσι ſumens quid erat eſſe, demonſtrat, ut Ariſtoteles ait: & ideo Ariſtoteli non probatur, quia principium petat. Ariſtotelis ſententia, hîc item vera eſt; ſententiæ ratio, non vera. Nec enim ex contrariis probatio ſophiſtica eſt, nec principium petit; quamvis demõſtratio non ſit: nec quicquid non eſt demonſtratio, ſophiſma eſt. Ariſtoteles de contrariis in Categoriis & Topicis non temere tam multa præcipit: nec contrariorum uſum ſophiſticum & captioſum putavit. Quare quód diviſio, quód inductio, quód definitionis, quód contrarii definitio, petere gratis principium & quæſtionem dicatur, id accuratiús conſiderandum cenſeo. Obſervabis autem hoc capite ſyllogiſmum connexum primi modi, & quandam ejus licet obſcuriorem notationem.

CAP. VII.

SEPTIMO capite continuatur inſtituta quæſtio: ſtatuiturque initio, quód neque ſyllogiſmo, neque inductione, neq; ſenſu, neq; digito definitio demõſtret (hîc.n. activo verbo utitur Ariſtoteles; cũ paſſivé dixiſſet antea, non demonſtrari) non ſyllogiſmo, quia nil ex antecedentibus neceſſarió: non inductione, non ſenſu, non digito; quia non ex ſingularibus, ut inductio, ſenſus, digitus eſt, demonſtrat: deinde logicis, non apodicticis (ut Ariſtoteles loquitur) argumentis, ex quæſtionum differentia agitur. Antecedens eſt, quæſtio an eſt, & quia eſt: conſequens eſt, quid eſt, & propter quid eſt, & ignotis antecedentibus, conſequentes explicari non poſſunt: Ariſtoteles ex hac hypotheſi diſputat, quód definitio non demonſtrat ſyllogiſticé Quid eſt:

Si demonſtret definitio Quid eſt; demonſtraret etiam

An eſt; quia definitio & demonſtratio declararet idem:

Secundum eſt abſurdum:

Aliud enim eſt Quid eſt, aliud An eſt: definitio enim unum quiddam definit, & rurſum unum quiddam demonſtratio demonſtrat. Quomodo igitur, ait Euſtratius, una & eadem ratione δύο δείξῃ κατὰ γένος ἀλλήλων διάφορα; duo demonſtrabis genere inter ſe differentia?

Primum itaq; etiam abſurdum.

Nec ſimul eadem ratione licet duas quæſtiones, genere differentes, oſtendere. Tum veró neceſſe eſt demonſtrari ἅπαν ὅτι ἐςὶν, omne, quód eſt; omniſque demonſtratio erit ὅτι ἐςί. Quare non erit τί ἐςι. Nec certé (ut conſtabit inductione definitionum) definitio, cúm reſpondetur quæſtioni Quid eſt, demonſtrat An eſt. Atq; omnino ſi definitio demonſtraret Quid eſt; certé aut quid res, aut quid nomen ſit, demonſtraret: non autem quid res ſit demonſtrat, ut jam patuit: demonſtrat igitur quid nomen ſignificat. quod valde abſurdum ſit. Sic enim definitio eſſet nō ὀσιῶν καὶ μὴ ὄντων, non-eſſentiarum & non-entiū: (Poſſunt enim ſignificari nominibus quę nō ſunt) & omnis ſermo eſſet definitio; ut Ilias, definitio eſſet. At nominum ſignificationes, ſcientię minimé demonſtrant. His argumentis Ariſtoteles concludit, definitionem & ſyllogiſmum, nec idem eſſe, nec ejuſdem eſſe; definitionemq; neq; demonſtrare Quid eſt, neq; mōſtrare quicquam. Hæc diſputatio ſtudioſé conſideranda eſt; quód Ariſtoteles ait, quæſtionem ὅτι ἐςί, An eſt (opinor) & Quia ſignificans, ſyllogiſticæ demonſtrationis eſſe: Quid eſt, ſyllogiſticæ demonſtrationis non eſſe: & quæſtiones differentes, ſimul eadem ratione explicari non poſſe. Hic (inquam) Ariſtotelis judicium in primis conſiderandum. Quæſtiones diverſæ ſunt? explicatæ igitur diverſam ſcientiam pariunt; & quámvis eádem ratione ſeparatim poſſint exponi; tamen ſimul diverſis quæſtionibus & intentionibus ſatisfieri non poteſt. Nec, licet ex eodem argumento: tamen diverſarum quæſtionum non diverſa ſcientia ſimul effici poteſt. Idem ſit in diverſis quæſtionibus argumentum; tamen ad eundem finem non adhibetur, nec eandem ſcientiam parit. Videris duobus oculis corvum, vidiſti nigrum: videris iiſdem cygnum, album vidiſti: non igitur quia videndi facultas & cauſſa eſt

ſa eſt eadem, icirco eſt viſus effectus idem. Ariſtoteles é quatuor quæſtionibus, An eſt, & Quia eſt, ſyllogiſticas ait eſſe; quod verum eſt. Quid eſt, ſyllogiſticam negat eſſe; quod verum eſt: de quæſtione Propter quid eſt, nihil hîc expreſſit; ratio tamen eadem eſt cum definitione. Explicatio Quid eſt & definitio, non demonſtrat ſyllogiſmo; quia (inquit Ariſtoteles) eâdē ratione ſimul demonſtraret, An eſt, & Quid eſt. Quid eſt, revera; An eſt, ex hypotheſi: quia demonſtratio, eſt τȣ̃ ὅτι ἐςί. At quæſtiones (ait) diverſæ ſunt, & genere differentes: aliudq; eſt quærere, an eſt homo; aliud, quid eſt homo: & illa quæſtione priús cognita, hæc ſecundo loco quæritur. Imó veró ſi noveris definitionem, eámque ſyllogiſmo voles includere; concludes priorem quæſtionem, jam tamen confeſſam & poſitam: ut, Quid eſt homo? ſi reſpondeas, Animal rationale: & ex quæſtione hac, & ejus reſponſione ſyllogiſmum ita concludas:

Animal rationale, eſt:
Homo, eſt animal rationale:
Homo igitur, eſt:

Quia tua concluſio eſt (Homo igitur eſt) quæſtio tibi fuerat, An homo eſt? nam ſyllogiſmo cōcluditur, quod priús quærebatur: At id non quærebatur; ſed quæſtio illa præceſſerat, & concluſa antea fuerat; & modó dum ſecunda quæritur, & ſic abs te concluditur; relaberis in primam, & telam contextam iterum contexis. Argumēto Ariſtotelis, & judicio utor in quęſtione, Quia eſt, & Propter quid eſt. illa antecedit, hęc ſequitur: nec iſta diſſeritur, niſi priús illa conſtiterit; & quæſtiones ſunt genere differentes. Dic igitur, demonſtrationem, id eſt, explicationem quęſtionis propter quid eſt, accidens in ſubjecto per ſyllogiſmum concludere; Ariſtotelis veſtigia & argumentationem ſequar:

Si quæſtio Propter quid eſt, ſyllogiſmo concludatur; ſimul eadem ratione, Quia eſt, & Propter quid eſt, explicabitur:
Secundum abſurdum eſt.

Aliud enim eſt, Quia eſt; aliud eſt, Propter quid eſt: quęſtionesq; differentes, cúm fuerint vel eodem argumēto expoſitæ; differentē tamen ſcientiā pariunt. At hîc præcedentē quæſtionem concludes, non concludes præſentem: ſcientiam quam jam didici, rurſus docebis; non docebis autem quam requiro.

Quamobrem quód demonſtrationem ſyllogiſticam eſſe nego,id ne mirum eſto: Ariſtoteles enim ſi non verbo, reipſa tamen id negat; quoniam argumentum meum, Ariſtotelis argumentum eſt. Eſt præterea diligenter attendendum,quód ait Ariſtoteles,demonſtrationẽ eſſe τȣ̃ ὅτι, demonſtrationem ſyllogiſticam videlicet, quam cogitat. Etenim quæſtio,Quia eſt,ſeu ſimplex,ſeu compoſita,ſyllogiſtica ſané eſt. & demonſtrationem iccirco ait eſſe quæſtionis Quia eſt, quia quæſtionis illius ſyllogiſmum videat eſſe. At ut quęſtionis Quid eſt,ſic quæſtionis Quamobrem eſt, ſyllogiſmus eſſe nullo modo poteſt;ob eam cauſſam quam Ariſtoteles ipſe nobis attulit.Si demonſtratio ſyllogiſtica eſſet quęſtionis διὰ τί, ęſſet ſimul quęſtionis ὅτι, differentium nempe quæſtionum: quod eſt impoſſibile.Ergo demonſtrationem, ſyllogiſticam non eſſe,documentum Ariſtotelicum eſt: ſyllogiſticam eſſe, non eſt Ariſtotelicum: & hoc argumentum eſt,quod libro ſuperiore promiſeram; demonſtrationem ſyllogiſticam non modó ex uſu non eſſe deductam,ſed ne deduci quidem poſſe. Prima pars poſitæ quæſtionis, adhuc diſceptata eſt, quomodo definitio neque demonſtretur,neque demonſtret: id enim,ut vidimus, ambigué tractatum eſt: Non demõſtratur definitio, quia definitio & demonſtratio differunt; tertium caput fuit: Nõ demõſtratur duplicante ſyllogiſmo, quia peteretur principium; quartum caput fuit: Non demonſtratur diviſione,quia principium peteretur;quintum caput fuit :Non demonſtratur definitionis, non etiam contrarii definitione, quia principium peteretur; ſextum caput fuit: Non ſyllogiſmo, non inductione,non ſenſu,non digito denique demonſtrat, quia ex ſingularibus non demonſtratur: non demonſtrat; quia ſimul, An eſt,& Quid,demonſtraret: non rem, non nominis ſignificationem; quia multa eſſent abſurda. Hæc enim quinque capitum ſumma fuit: unde tamen de tertio quartoque membro quidpiam poteſt elici. Notavi quód definitio ſit ratio declarãs quid eſt,quód propria & cũ definito cõvertatur;quód ſit ἐσιῶν, non συμϐεϐηκότων.

CAP. VIII.

SECUNDA pars tantæ quæſtionis octavo & nono capite ſequitur, Si non poſſit abſoluta definitio demonſtrari, nullóne

nullóne modo tamen poteſt monſtrari? Explicatur autem pars hæc breviús; quód imperfecta definitio, poſſit per abſolutam definitionem καὶ αἴτιον ἀναπόδεικτον καὶ τῶν ἰδίων ἴδιον, & cauſſam indemonſtrabilem & propriorum propriam, id eſt maximé propriam demonſtrari. Attamen logicus (inquit Ariſtoteles) hic ſyllogiſmus eſt, non eſt veró apodicticus; quod (opinor) Ariſtoteles ait, quia propria demonſtrationis materies, eſt accidentium; quæ fortaſſis non ſint in illa definitione imperfecta. Unde concludes cum Ariſtotele, quód nullus ſit modus τῆς ἀναγωγῆς, ſubductionis, qua proprié definitio demonſtrari poſſit. Septimi autem Topici ſecundo diſputatio hæc nonnihil attingitur, an definitio poſſit ſyllogiſmo concludi. Duo veró notabis hoc capite; alterum, quód dicitur, idem eſſe, ſcire quid eſt, & ſcire cauſſam an eſt. id enim ſic intelligendum, ut proximo capite diſſeritur. Qui cognovit an eſt, ex eſſentiali cauſſa; nõ eadem ratione, & ſimul cognovit, quid eſt: illud enim eſſet incommodum, quod Ariſtoteles priús allegavit; ſed πρὸς τὸ τί ἐστι, ad Quid eſt, cognoſcendum adjuvatur. Alterum veró eſt, quód ἀπόδειξις καὶ λογικὸς συλλογισμὸς, hîc opponuntur: ubi λογικὸς verbum communiter & generaliter accipi non poteſt, ut comprehendat apodicticum, dialecticum, ſophiſticum: ut interpretes quidam totum Organum, Logicam nominant: ſed pro διαλεκτικὸς aperté ſumitur, quia ἀποδεικτικὸν καὶ λογικὸν opponuntur.

CAP. IX.

NONI capitis quæſtio obſcurior eſt: eſt tamen adhuc ſecundæ partis, An poſſit definitio in demonſtrationem induci: ſi non, ut demonſtretur de definito, aut demonſtret definitum: certé ut eliciatur & eluceſcat ex antecedentis quæſtionis demonſtratione. Ergo revocatur quęſtionum partitio, quód antecedant aliæ, aliæ conſequantur: & antecedentes cognitæ, conferant ad conſequentiũ cognitionem, aut non conferant. Nam ſi cognoveris An eſt, aut Quia eſt, per accidẽs; hęc cognitio nihil ad explicandum Quid eſt, aut Propter quid eſt, valebit: ſi per eſſentiam explicentur antecedentes, hæc explicatio ad conſequentium explicationem adjuvabit: non quód unius quæſtionis explicatio, ſit alterius explicatio; ut videtur

Ariſtoteles dicere, cúm ait; ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται· ali-
„ quando etiam ſimul manifeſta fiunt: ſed quód ſic affecti ſumus ad conſequentes agnoſcendum, ut antecedentes noverimus; ut manifeſté loquitur, cúm ait, ὥσπερ ὡς ἔχομεν ὅτι ἐστι, οὕτως
„ ἔχομεν καὶ πρὸς τὸ τί ἐστι· Itaque ut habemus, an eſt; ſic habe-
„ mus, ad quid eſt. ubi ὅτι ἀντὶ εἰ ſumitur. Ergo Ariſtoteli placet, definitionem perfectam, & explicationẽ quæſtionis Quid eſt, eluceſcere demonſtratione, prioris videlicet & antecedentis quæſtionis, ſi ratio ſit ejus immediata: ſecús accideret illud abſurdũ, quod ipſe capite ſeptimo attulit, ut eadem ratione duæ quæſtiones, An eſt, & Quid eſt, exponantur. Hic locus eſt valde conſyderandus: aliud eſt ὁ νοῦς iis libris, aliud eſt ἡ ἐπιστήμη, ut jam dixi: intellectus eſt medii & argumenti, quo eodem poſſit quæſtiones multas & varias & differentes probare: ἐπιστήμη eſt quæſtionis. & ex genere quæſtionis, ſcientiæ genus idem ac diverſum ſumendum eſt: nec quia ὁ νοῦς idem eſt, ideo ἡ ἐπιστήμη eſt eadẽ. Fallit, inquam: id quod tamen acutiús conſyderatum minimé falleret. tam multa de quæſtionibus Ariſtoteles præcepit; attamen non ſatis accuraté præcepit, quód quæſtionis non item medii ſimilitudo, aut differentia, ſcientiam & cognitionem ſimilem, aut differentem faceret. Præterea docet hîc Ariſtoteles, imperfectam definitionem ſyllogiſmo concludi poſſe, attamen non apodictico: omninoque definitionis perfectæ, neque ſyllogiſmum neque demonſtrationem eſſe. Hoc veró capite locus unus notandus eſt, ex qua quæſtionis parte medium ſumendum ſit: de majore nominatim ſentit Ariſtoteles, de minore etiam videtur: τοῦτο δ' ἐστιν ὁ
„ λόγος τοῦ ἑτέρου ἄκρου, οἷον, ἐν τοῖς τοῦ, α· Hoc veró eſt ratio alteri-
„ us extremi, ut in his quæ ſunt, α. Manifeſté ſentit hîc, medium demonſtrationis de majore ſumẽdum. Videtur & pauló póſt de minore extremo deducere, cúm ait: ἂν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο
„ μέσον ᾖ, ἐκ παραλοίπων ἔσται λόγων· Si veró rurſus hujus aliud
„ medium fuerit, ex reliquis erit rationibus. Eadem quæſtio rurſus, ſed apertiús, erit decimoſeptimo capite.

CAP. X.

DECIMO capite tertia & quarta pars ſummæ quæſtionis exponitur, quid eſt definitio, & quorum: quæ ex antecedentibus

dentibus elici quidem poterant, ſed hîc conſultó id agitur. Confuſior eſt hîc Ariſtotelis doctrina; partitio præcedit, definitio ſequitur: methodum Ariſtotelicam adhibeamus, naturâ-priora præponamus. Quid eſt definitio? λόγος τοῦ τί ἐστι, ratio explicans quid eſt. Quot ſunt ejus genera? Duo: altera, ὀνοματώδης, nominalis, quæ declarat quid ſignificet nomen; altera rei. Illa, eſt una συνδέσμῳ, conjunctione, ut Ilias eſt: de quo exemplo ſimiliter in philoſophia libro ſexto. hæc, una eſt unitate eſſentiæ; ad quam ſine illa nominali pervenire non poſſumus, quámvis non multum adjuvante, ſi ſit ex accidentibus. Definitio rei, duplex eſt; ἄμεσος, immediata, quæ & principium eſt & theſis: quam & eſſe & quid eſt, ſupponere oporteat, aut alio modo notam facere: altera ἔμμεσος, mediata, cujus altera cauſſa eſt, & quæ demonſtrari poſſit, ut dictum eſt: illa, vocatur hîc διὰ τί· hæc, appellatur ὅτι, ut priore libro ſcientia διότι καὶ ὅτι. ὁρισμὸς διὰ τί, erit οἷον ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστι, τῇ θέσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως· Veluti demonſtratio ipſius Quid eſt, poſitione differens á demonſtratione: differt enim, quærere quid eſt? &, propter quid eſt? ut Quid eſt tonitru? eſt ſonus ignis in nubibus. Hoc diſcrimine, his exemplis Ariſtoteles diſtinguit definitionem διὰ τί á demonſtratione διὰ τί. Itaque (ait) ὁ αὐτὸς λόγος ἄλλον τρόπον λέγεται, καὶ ὡδὶ μὲν ἀπόδειξις συνεχὴς, ὡδὶ δὲ ὁρισμός. Eadem ratio alio modo dicitur, & ſic demonſtratio continua, ſic definitio. Hîc quid ſignificet συνεχὴς, Alexander, Philoponus, & cæteri feré interpretes fruſtra laborant: tandemque definitio triplex ſtatuitur; una, concluſio demonſtrationis, imperfecta ſcilicet & mediata: ſecunda, theſis & principium demonſtrationis, perfecta nempe, cúm videlicet ſola ſpectatur: eadem cum ſuo definito conjuncta, illa eſt ipſa germaniſſima demonſtrationis, & appellatur συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι, πτώσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως, ſyllogiſmus ipſius Quid eſt, caſu differens á demonſtratione. Explicavi ſuperioris libri capite ſeptimo, hunc eundem locum, & Philoponi vanum laborem tum propoſui. Ex hoc veró capite intelligis quid definitio, quæ definitionis genera ſpeciesque ſint: item quorum ſit, & quorum non ſit; quód ὀνοματώδης ſit omnium, & quæ ſunt, & quæ non ſunt: & quæ rei eſt, ſit eſſentiæ nunc mediatæ, nunc immediatæ. Tandemque

extrema parte ejus capitis, concluſio eſt tam prolixæ,tamque obſcuræ quadripartitæ quæſtionis:cujus ſummam(ſi lubet)animo repete. Definitio neque demonſtratur,neque demonſtrat.Non demonſtratur,quia definitio & demonſtratio differunt:tertium caput eſt,non demonſtratur ſyllogiſmo duplante,non diviſione, non definitionis aut contrarii definitione, quia peteretur principium: quartum, quintum,ſextum capita fuerunt.non demonſtrat, quia ſimul duas quæſtiones, an eſt, & quid eſt, demonſtraret: ſeptimum caput eſt.& hæc prima pars eſt:ſecũda ſuccedit τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς.imperfecta definitio demonſtratur quidem,ſed logicé: & perfecta,ex demonſtratione præcedentis quæſtionis eluceſcit: octavum & nonum caput eſt.Quid eſt definitio,& quorum eſt?tertia nempe & quarta pars,eſt in hoc decimo capite. Verumenimveró compara quæſtionis hujus partes duas,primam & ſecundã, cum illa ſuperioris libri quæſtione περὶ τῆς τῶν ἀρχῶν ἀπειρίας:& ſtatue, utram altercationem ἐπιςημονικωτέραν ſentias. Primo libro magnifica illa verba jactata ſunt, Principia ſunt ἄμεσα, ἀναπόδεικτα, ἄτομα, ἀδιαίρετα, πρῶτα, γνωριμώτατα· definitio veró eſt principiũ; quod & hîc rurſus dicitur: Quamobrem igitur de principio altercamur?& tam multis capitibus altercamur?Operæ veró precium ſit, Ariſtotelis ſtudium in altercatione hac conſiderare, definitionem transfigurare cupientis,& quacunque ratione, ſyllogiſticæ demonſtrationi ſubjicere contendentis. Definitio vel non ſine demonſtratione eſt,vel etiam demonſtratio eſt,ait: definitio imperfecta,concluſio eſt demonſtrationis: perfecta, eſt vel principium mediumque demonſtrationis, vel inſtar demonſtrationis, theſi differens,ac ſyllogiſmus τοῦ τί ἐςι,πτώσει differens: καὶ ὡδὶ μὲν ἀπόδειξις συνεχής,ὡδὶ δὲ ὁρισμός.Quid ſymbolis illis θέσει,πτώσει,συνεχὴς,ὡδὶ, ſignificetur,interpretes nõ intelligunt,ut jam propoſui; & vereor ne ipſe ſubtilius hîc aliquid, quám Ariſtoteles ipſe voluerit, cogitârim: interpretationem tamen deduxi ex ipſa Ariſtotelis doctrina,de meo nihil addidi.Atq; hîc inprimis furor ille philoſophicus agnoſcitur, de quo in præfatione hujus analyſeos dixi.Ariſtoteles ſyllogiſmo demonſtrationem,demonſtrationi definitionem ſubjicere cõtendit; coactus á veritate,aliud agit ac dicit. Definitio(ut dixi)demõſtratioque ſyllogiſmum reſpuunt.Ariſtoteles id vidit in definitione,

ne,& cõfeſſus eſt: ejuſdem veritatis affinitas in demonſtratione & explicatione quæſtionis Propter quid eſt, idem requirebat: Ariſtoteles igitur quæſtionis Quid eſt, & Propter quid eſt, item definitionis & demonſtrationis iſta germanitate commotus; cúm demonſtrationem, ſyllogiſmum facere vellet;& quæſtionis Quid eſt,explicatio palám repugnaret:definitionẽ quoque,ſyllogiſmum quendam facere voluit;& certé demonſtrationem ac ſyllogiſmum appellavit. Hæc igitur concluſio angebat Ariſtotelem: Si demonſtratio,ſyllogiſmus eſt:definitio quoq; ſyllogiſmus erit: quia una quęſtio eſt,ut ipſe affirmavit ſecundo capite: At definitio,ſyllogiſmus non eſt,ut ipſemet affirmavit capite ſeptimo: Quare neque demonſtratio,ſyllogiſmus erit. Adverſus aſſumptionem illam (At definitio,ſyllogiſmus non eſt) occurrit. Imó veró (inquit) definitio,eſt tum ſyllogiſmus, nempe τῶ τίτει,tum demonſtratio θέσει καὶ πτώσει differens:& demonſtratio ſic continua, definitio ſic. Quibus verbis ſi ſcire voles quid ſignificare voluerit Ariſtoteles,revocandus ipſe tibi ſit ab inferis, ut ſentẽtiam ſuam clariús exponat:nullum enim vel inuentionis,vel diſpoſitionis(quæ logicę virtutes ſolæ ſunt) ſignum, nullum ſymbolum hac oratione continetur. Quid igitur hîc aliud ſuſpicari poſſumus,quám philoſophicum illum mentis afflatum huc evaſiſſe,ut verbis & oratione conturbaret, quod ratione & argumento probare nullo modo poterat? Quare hæc ænigmata(Definitio διὰ τί, eſt inſtar demõſtrationis,θέσει differens á demonſtratione:Eſt eadem συλλογισμὸς τῶ τίτει,πτώσει differens á demonſtratione;Demonſtratio eſt ſic continua,definitio ſic)hæc,inquã,ænigmata,nobis indicabũt ſolicitudinẽ Ariſtotelis,difficilia vel impoſſibilia potiús affectantis. Demõſtratio ſyllogiſtica propriæ affectionis de ſubjecto,poëtica fabula eſt;Imó ne poëtica quidem; cúm veriſimile nihil habeat; chimæricum agitatæ mẽtis inſomnium eſt,ſine materia,ſine forma,ſine exemplo: &tamen philoſophus tale non-ens omnium entium ſcientificum & artificioſum principium efficere conatur. Ariſtoteles magnis & præclaris laudibus philoſophos antiquos ſuperavit, quód ordine methodico ſingulas artes diſtinguere contendit; ſed & vitiis ingentib. philoſophos antiquos ſuperavit: In Phyſica,privationis & primæ materiæ commento mortalitate animorum inducta; in Ethica,ſublato beatę vitę actionibus di-

F 3

vino principio;in Theologia,deriſis divinæ providentiæ cõſiliis;& modó in Logica, fanatico iſto ſyllogiſticæ de propria affectione demonſtrationis deliramento. Sed reliqua videamus. Tribus proximis capitibus agitur de cauſſarum generibus;& quód ſingula ſint apodictica:& quæ ſit earum cum ſuis effectis,anteceſſionis vel conſecutionis differentia.

CAP. XI.

CAPITE itaque undecimo, cauſſarum genera quatuor non appellantur ab Ariſtotele ſuis nominibus, ὑλικὴ, ποιητικὴ, εἰδικὴ, τελικὴ(ut appellantur ab interpretibus)materialis, efficiens, formalis, finalis; ſed obſcuré diſtribuuntur.
" Cauſſæ porró quatuor;una quidem,ipſum quid erat eſſe;alte-
" ra veró,quum quibuſdã poſitis neceſſe eſt hoc eſſe:tertia au-
" tem,quæ aliquid primúm moverit; quarta, quæ alicujus eſt gratiâ. Partitionẽ hanc laudo,&quatuor genera cauſſarum ad logicam inventionẽ refero:partium tamen definitiones non perinde laudo: Forma eſt,quid eſt eſſe: id verum eſſe video, quia per formam unaquæq; res eſt,id quod eſt: materia qua definitionis parte ſignificetur,divinandum eſt.Interpretes(ut Philoponus)per τινῶν ὄντων,materiam:per ἀνάγκη τοῦτο,formam volunt intelligi. Quam ſententiam videtur Ariſtoteles pauló póſt approbare,cúm ait;τό,τε γὰρ οὗ ὄντος,τοδὶ ἀνάγκη εἶναι·hoc enim cúm ſit,hoc neceſſe eſt eſſe.& poſtea cúm vocabit materiam, neceſſitatem:& ſecundo phyſico ſic iterum vocat. At cúm materia conſtiterit, formam nihil eſſe neceſſe; neq:materia eſt ὁμόγονος ἢ ὁμόχρονος,generatione aut tẽpore eadẽ, ſed antecedit;ut veré Ariſtoteles ipſe poſtea capite duodecimo definit. Quare cõſyderabis,qualis iſta definitio ſit. Interpretib. verba hîc non deſunt,ſed verba quib. res non ſubeſt. Materia dicitur cauſſa,ſine qua forma non ſit, ideoq; διὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ εἴδους,per hypotheſim formæ, dicetur neceſſaria: idq; de Phyſicis Ariſtotelis citabitur:ſecundo enim Phyſico,& primo de partib. Animaliũ id dicitur. At iſta ratione efficiens neceſſaria ſit; nec certé multó diligentior efficientis definitio eſt. Sunt enim multæ cauſſæ & adjuvantes & cõſervantes,quæ primó non movent:quo modo etiã in Phyſicis appellatur forma efficiens,non quia primúm moverit & genuerit,ſed quia

conſervet & tueatur. Finis faciliús hic intelligitur, cujus gratiâ aliquid fit. Quare partitio laudãda quidem eſt, ut dixi; ſed partium duarum definitio non laudanda. Videbis autem ſecundi Phyſici capite tertio, cauſſarum ſpecies & definitiones iis conſimiles. Omnes veró cauſſas Ariſtoteles affirmat demonſtrationis eſſe media, & ex iis demonſtrari poſſe. πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται· omnes hæ per medium demonſtrantur, vel potiús per medium demonſtrant: id eſt media ſunt demonſtrationum: ſic enim interpretes. Si demonſtratio per cauſſam, declaratio quęſtionis Propter quid eſt, declaratio (inquam) ſine ſyllogiſmo diceretur; id verum fortaſſe fuerit, ex omnib. cauſſis demõſtrari: ſi demonſtratio omnis, ſyllogiſmo concluſa intelligatur, ut Ariſtoteles intelligit; id falſum: imó veró, ut Ariſtoteles ipſe docebit pauló póſt, impoſſibile: etenim ex materia & efficiente nihil neceſſarió cõcludi, docebit capite hujus duodecimo. Ergo hîc etiã Ariſtotelis judicio non omnis demonſtratio ſyllogiſmus eſt. Vide in Philoſophia minoris α capite ſeptimo eandem Ariſtotelis doctrinam, quód διὰ τί per omne cauſſarum genus explicetur. Demonſtrationum per cauſſas, exempla deinceps ſequuntur. Superiora exempla fuerunt de triangulo, analogia, concurſu, reſpiratione, tibicinis, ſtellis, nihil ad Ariſtotelis theſin attinentia; ſequentia videamus. Exemplum Ariſtotelicæ demonſtrationis per materiam, eſt:

Dimidius duorum rectorum angulus, eſt rectus:
Angulus in ſemicirculo, eſt dimidius duorum rectorum:
Rectus igitur.

Hujus quæſtionis ratio in Philoſophia θῆτα aliter ponitur: διὰ τί ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴ καθόλου; διότι ἐὰν ἴσαι αἱ τρεῖς, αἵ τε βάσεις δύο· καὶ ἡ ἐκ μέσου ἐπισταθεῖσα, ὀρθή· Cur in ſemicirculo " rectus eſt omnino? quia tres ſunt æquales, & baſes duæ: & ex " medio erecta, recta. quod Euclides 31 p.3 ſecutus eſt, & nos 18 c.16. At veró argumentũ & medium hoc, materia recti quomodo erit? Nec enim dimidium duorum hominum, hominis materia eſt; nec dimidium duorum binariorum, binarii materia eſt: multoq; verius ait Ariſtoteles ipſe in Philoſophia ἄλφα minore, ἀκριβολογίαν τὴν μαθηματικὴν verſari tantúm ἐν τοῖς μὴ ἔχουσιν ὕλην, in non habentibus materiam: & in iis libris

ſæpe Ariſtoteles ipſe *μαθήματα τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως* appellat, quę ſint ab omni materia abſtracta. Ergo per materiam hæc demonſtratio non eſt; neque ex materia omnino eſt ulla mathematica demonſtratio. E quonam igitur logicæ inventionis loco hoc argumentum eſt? Certé é partium loco & topico: ut Euclides etiam 31 p.3 indicat ſuo conſectario, ſi trianguli angulus eſt æqualis reliquis, rectus eſt. Quare philoſophus etiam in argumenti genere fallitur, qui collectionem æqualium pro materia ſubjicit. tum veró quámvis hîc ex argumento vero ſyllogiſmus eſt; demonſtratio tamen Ariſtotelis non eſt; quia ex cauſſa prima & notiſſima, ſcientiam quæſtionis propter quid proprietas ineſt in ſubjecto, non explicat. Quare ſeptimum exemplum Ariſtoteleam demonſtrationem non magis adjuvat quám ſex ſuperiora. Efficientis cauſſæ exemplum ſequitur, quod ita redigi poteſt,

Qui laceſſivit, bellum ſuſtinet:
Athenienſes laceſſivêre Medos:
Bellum itaque Medorum ſuſtinent.

At exemplum eſt inſolentius ſuperiore, non *κατὰ παντὸς*, non *καθ' αὑτὸ*, non *καθόλου*: & ex hoc cauſſæ genere, cúm ſimul cum effectis non fuerit, concludi neceſſarió nil poteſt, dicet Ariſtoteles. Quare octavum exemplum ad ſuperiora aggregetur. Demonſtrationis per finem, exempla hîc mathematica nulla ſunt: ſed duo phyſica ſunt, *διὰ τί περιπατεῖ; ὅπως ὑγιαίνῃ. διὰ τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται τὰ σκεύη*. Propter quid inambulat? ut ſanus ſit. Propter quid domus eſt? ut ſupellex conſervetur. Hæc exempla ſine ſyllogiſmo demonſtrant: & ſecundi Phyſici capite tertio & ſeptimo ab Ariſtotele repetita, ſimiliter ſine ſyllogiſmo demonſtrant; & tot Ariſtotelis teſtimoniis, demonſtratio Ariſtotelea, fabuloſa convincitur. Quinetiã primum dum vult includere ſyllogiſmo, mirum eſt quám confirmet, quod antea monui, demonſtrationem ſyllogiſmo concludi non poſſe. Etenim dum vult ſyllogiſmũ facere, non concludit ex illa finis reſponſione propoſitam quæſtionem *διὰ τί*: ſed propoſitum finem, *πάθημα* quæſtionis efficit; & efficientis argumento, ut interpretes monent, concludit hoc modo. Cõmutemus enim *τοὺς λόγους*, ut Ariſtoteles hîc præcipit, & interpretes ex ejus pręcepto faciunt:

Cibus non fluitans in ore ventriculi, ſalubris eſt:

Inambu-

Inambulatio poſt cœnam, id efficit:
Salubris igitur.

Hic ſanitas, finis nempe poſt cœnam inambulandi, non eſt medium & argumentum quæſtionis διὰ τί, ut erat tamen reſponſum; ſed majus extremum: medium veró ipſum, ſanitatis efficiens eſt, aut ὥσπερ λόγος (ut Ariſtoteles ait) veluti definitio, non finis. Nō enim ſani eſſe volumus, ut nō fluitet cibus; ſed contrá. Hîc interpretes quantumlibet laborent, nunquam tamen ſe ex iis laqueis explicabunt. Themiſtius Ariſtotelis exemplum, prudens omiſit; Philoponus, Euſtratius, & author innominatus excuſare valde cupiunt. Exemplum veró nōn eſt κατὰ παντὸς, non καθόλȣ: ergo non demonſtrat. hoc tamen non arguo; ſed demonſtrationem ſyllogiſmo concludi poſſe nego; & dum Ariſtoteles id efficere conatur, non ſolúm quæſtionem aliam concludit, ſed alio quám propoſuit argumento. Quapropter Ariſtoteleæ demōſtrationis commentum, Ariſtoteleis teſtimoniis & exemplis tenetur; nonumque & decimum exemplum, ſuperioribus addantur. Sed hoc rurſus pauló póſt. Ariſtoteles reliquo capite valde obſcurus, & ſententiis etiam valde conciſus. Primùm γένεσις interponitur, καὶ ὁμογονία, generatio & congenitura (quaſi diceres) cauſſarum cum ſuis cauſſatis. Efficiens & finis non ſunt ſuis cauſſatis ὁμόγονοι, ut hîc Ariſtoteles oſtendit: pauló póſt de materia dicet idem. Efficiens, tempore prior eſt effectu, finis poſterior: tum ponitur, eandem rem in phyſicis mōſtrari καὶ ἐκ ἀνάγκης καὶ ἕνεκα τȣ̃ τίνος, & ex neceſſitate, & cujus gratiâ: id eſt, ex materia (ut interpretes ajunt) & fine. Exempla hîc ſunt quatuor: Propter quid tranſit per lucernam lumen? quia ſubtiliorum partium per majores poros: tum, ne offendamus. Hîc demonſtratio duplex eſt; altera ex materia, altera ex fine; utraque ſine ſyllogiſmo. & hęc item exempla duo, undecimū & duodecimum, teſtimonia duo ſunt cōtra Ariſtoteleæ demonſtrationis commentum. Duo reliqua audiamus. Propter quid tonat? quia ignis extinguitur: item, ut apud inferos damnati contremiſcāt. Materia utrúm illa ſit, an efficiens tonitrui, conſiderato: finis veró talis, philoſopho mortales animos facienti nónne ridiculus? nónne ad religionem & pietatem deridendum appoſitus? Sed tamen hæc utraque demonſtratio rurſus ſine ſyllogiſmo, Ariſtoteleæ fabulæ eſt demonſtratio. adde igitur decimum-

, tertium & decimumquartum exempla cum ſuperioribus.
» Perge, quid ſequitur? poſſe ex materia materiatum. At ſi voluer is ex materia materiatum cōcludere, nil efficies: nec enim ſyllogiſmo concludi poteſt ex materia materiatum: ſicut Ariſtoteles ipſe capite duodecimo hujus, paulo póſt affirmabit. In phyſicis demonſtratio frequens eſt ex fine & neceſſitate, id eſt forma & materia: quia finis (ut Ariſtoteles docet ſecundi phyſici capite ſeptimo) & forma conveniunt in unum. τὸ μὲν γὰρ τί ἐςι καὶ τὸ τοῦ ἕνεκα, ἕν ἐςι. Et hîc materiam rurſus Ariſtoteles appellat neceſſitatis nomine. Atque hac occaſione neceſſitatis, Ariſtoteles dividit efficientem cauſſam varié, primó ex neceſſitatis ratione, quód ea ſit duplex: altera κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμὴν, ſecundum naturalem propenſionem: altera, violenta. Lapis deorſum fertur naturaliter, ſurſum violenter: utrobique neceſſitas, illic naturalis, hîc violenta. Attamen hæc neceſſitatis cauſſa, materia non eſt: ſed illic eſt gravitas, hîc impulſio projicientis ſurſum. Alia diviſio cauſſæ efficientis ſequitur, ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας, in iis veró quæ conſilio & ratione aguntur, alia quidem nunquam ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, á caſu ſunt, neque á neceſſitate, ut domus, ſtatua: alia veró ſunt á fortuna, ut ſanitas ægrotantium, ut ſalus navigātium, caſu & fortunâ poteſt adjuvari: in iis præſertim quæ hoc vel illo modo evenire poſſunt. Fortuna tamen conſilio non agit; ſed finis bonus in natura aut arte ſpectatur. Notabis hîc igitur cauſſas efficientes tum naturaliter, tum violenter, tum conſilio, tum fortuna & caſu. Deinceps revocatur γένεσις, & ὁμογονία cauſſarum; quæ cauſſæ ſunt ſimul cum
» effectis, quæ non: Quæ porró ſunt ὁμόγονοι, congenitæ, cum
» his omni tempore effectum ſuum conjunctum eſt; præteri-
» tique effecti cauſſa præterita, præſentis præſens, futuri futura.
» Propter quid facta eſt eclipſis? quia terra interpoſita eſt: pro-
» pter quid fit? quia interponitur: propter quid fiet? quia interponetur. Hîc ſyllogiſmus nullus eſt; ſed adverſus Ariſtoteleam demonſtrationem decimusquintus teſtis eſt. Alterum eſt de cryſtallo exemplum miré contortum, ut ſyllogiſmo con-
» cludatur. Quid eſt cryſtallus? aqua congelata, ait Ariſtoteles. De hoc exemplo vide Ariſtotelem ſecundo capite Ἦτα in Philoſophia. Hîc Ariſtotelici ſyllogiſmi termini inſtituūtur; quos eoſdem recenſeo; aqua, minor: ſumma caloris defectio, medius:

dius: congelata, major: ſyllogiſmum abſolve, quem Ariſtoteles non abſolvit, ſic erit:

Quod calore penitus deſtituitur, congelaſcit:
Aqua, penitus calore deſtituitur:
Aqua igitur, congelaſcit.

Et tum animadverte: quid hic ſyllogiſmus de propoſita cryſtallo, quam aquam congelatam definieras, demonſtret: quid faciat hic decimuſſextus teſtis, quid pro Ariſtotelis demonſtratione teſtificetur. Sed tamen ejuſmodi ſunt αἴτια ὁμόγονα, id eſt, cauſſæ congenitæ; qualis una eſt forma perpetuó; quámvis nec exempla, nec verba Ariſtotelis eam nobis nominatim definiant: definitiones enim quædam, ejus exempla ſunt. In cauſſis veró, quæ non ſimul fiunt, nec ſunt ὁμόγονοι, « ἀπὸ τοῦ ὕϛερον γεγονότος ὁ συλλογισμὸς, ab eo quod tempore po- « ſterius ſit, ſyllogiſmus fit: ex effecto cauſſa, quámvis tempo- « re prior, concluditur. ἀπὸ δὲ τοῦ πρoτέρου οὐκ ἔϛιν, á priore ve- « ró non eſt. Cauſſas non ὁμογόνυς, Themiſtius efficientes, Phi- « loponus & Euſtratius etiam materiales faciunt: Ariſtoteles ipſe antea (ut notavi) finem fecit ſuo effecto non ὁμόγονον, ſed poſteriorem. Quapropter ex quatuor cauſſis ſola forma eſt ὁμόγονος· materia, efficiens, finis, non ὁμόγονον· ſed materia & efficiens priores tempore, finis poſterior. Eſt veró locus hic ſingulariter nobis conſiderandus. Cauſſæ quæ non ſunt ſimul cum ſuis effectis, ſed antecedunt, non poſſunt Ariſtoteleo ſyllogiſmo ſua effecta concludere: Materia & efficiens ſunt tempore priores ſuis effectis: Non poſſunt igitur (inquam) ſua effecta Ariſtoteleo ſyllogiſmo concludere. Vereq; Ariſtoteles hîc ait, á poſteriori ſyllogiſmum fieri, non á priori. Fallit igitur Ariſtoteles, cúm docet, ex omni genere cauſſæ, demonſtrationes fieri; ſi demonſtrationes velit ſyllogiſticas eſſe; cúm materia & efficiens, materiatum & effectum ſyllogiſmo concludere non poſſint. Nec audienda vana neſcio quę diſtinctio, quód effectum ſit cauſſæ finis; & ideo quando concludetur ex materiato effectoq; opere, materia & efficiens, cócludetur ex fine materia & efficiens: ſic.n. forma ex formato, tanquã fine demonſtraretur; ſic demonſtratio ὅτι, eſſet demõſtratio διότι· ſic idem, eſſet naturâ eodem prius & poſterius; quod tertio capite ſuperioris libri ab Ariſtotele deriſum eſt; & rurſus ab eodem, decimoſeptimo cap. hujus, meritó reprehenſum. Atq;

hoc argumentum eſt adverſus demonſtrationē ſyllogiſticam, quód ex uſu deduci non poſſit:

Nullus ſyllogiſmus ſit ex materia & efficiente:
Demonſtratio ſit ex materia & efficiente:
Demonſtratio non eſt igitur ſyllogiſmus.

Ut jam planè pateat, ſyllogiſticæ demonſtrationis dogma, fictum & ſomniatum eſſe; non ex uſu, artium omnium parente, obſervatum & deductum.

CAP. XII.

DUODECIMO capite quæſtio movetur, quód non ſit in effectis, ſicut in magnitudinibus, συνέχεια, continuitas; nec facto factum, item facto id quod fit, cōtinuum: idque ſimilitudine geometrica peragitur. Facta, ſunt πέρατα καὶ ἄτομα, extrema & individua. Quemadmodum igitur στιγμαὶ, puncta, punctis continua non ſunt; ſic neque factis facta: utraque enim ἀδιαίρετα, indiviſibilia. Quod autem fit, ſic habet ad factum, ὥσπερ γραμμὴ πρὸς στιγμὴν, ut linea ad punctum. Nam quod fit, διαιρετὸν, diviſibile eſt; quod factū eſt, ἀδιαίρετον: atq; ut in linea puncta, ſic in eo quod fit, facta ſunt infinita. Sed hāc quęſtionem Ariſtoteles ipſe alienam eſſe profitetur, & ad Phyſicam remittit. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως
„ δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων· Magis veró perſpicuè in his quæ uni-
„ verſaliter de motu, de iis dicendum. Sed de ſophiſmate hujus infinitatis ſuperiore libro ſatis reſponſum, & Scholæ phyſicæ ad hunc locum reſpondebunt. Deinceps revocatur γένεσις inſtituta, quód in non ὁμογόνοις cōcludatur à poſteriori prius. Exemplum eſt unum de materia, in ſorite quatuor graduum; in quibus progreſſio γενέσεως eſt, λίθοι, θεμέλια, τοῖχοι, οἰκία, lapides, fundamenta, parietes, domus. At ubi ſyllogiſmi conſecutio ſpectatur, contrá fit, & ex poſteriore prius concluditur. Sorites Ariſtotelis in hunc ſyllogiſmum redit,

Si paries eſt, fundamentum quoq; eſt: & ſi utrumq;, ſecti ſunt lapides:
Si domus eſt, paries eſt, & fundamentum eſt:
Si igitur domus eſt, ſecti ſunt lapides.

Hoc exemplo cōcludit Ariſtoteles ex poſteriús-facto, prius eſſe, id eſt, ſi domus eſt, ſectos lapides eſſe: & rurſus hanc hypotheſim

theſim probat ex poſteriús-facto, pariete & fundamento. Contrá ſi conêris ex cauſſis effecta concludere, non poteris. Nec enim quia lapides, iccirco fundamentum: nec quia fundamentum, iccirco paries: nec quia paries, iccirco domus. Hoc exemplo conſiderandum eſt (quod dixi) ex materia ſyllogiſmum fieri non poſſe; nec ideo ſyllogiſmum apodicticum eſſe ex materia, quem putavit Ariſtoteles. Et tamen ſoritæ hujus exemplum, videtur interpretibus methodicæ matæotechniæ occaſionem aliquam dediſſe; cúm nihil minús hîc Ariſtoteles quám de illa totius artis methodo cogitaſſet. Sed ad caput de methodo in Logica ſatis hac de re diſputatum. Exemplum demonſtrationis ſi quis hîc arbitrabitur eſſe; faciat decimumſeptimum contra Ariſtotelem, Ariſtotelis teſtimonium.

CAP. XIII.

PROXIMUM caput decimumtertium verſatur rurſus in materialibus cauſſis: quæ phyſicis in rebus & caducis mutuas & reciprocas rationes habent; ut ex terra fit aqua, ex aqua fit aër, ex aëre fit ignis: & cõtrá, ex igne aër, unde aqua, ex qua terra gignitur. Hanc conſecutionem, κύκλῳ γένεσιν Ariſtoteles appellat; & exemplum quatuor gradib. ſic inſtituit: Ex pluviá vapor, ex vapore nubes, ex nube pluvia. Ex hoc circulo, cúm unumquodlibet eſt, alterum eſt; & cõtrá viciſſim, ait Ariſtoteles: ubi tamen nihil eſt κατὰ παντὸς, nihil καθόλυ. Atq; has demonſtrationes phyſicas (quoniam ſumuntur ex materia) memento, ſyllogiſmos eſſe non poſſe; & decimumoctavum teſtem conſentientem cum ſuperioribus facito. Reliquo capite ſtatuitur (quod bis jam ſtatutum eſt, decimoquinto & viceſimoſexto capite primi) demõſtrationes, demonſtratarum rerum ſimiles eſſe; earumque media quædam ἄμεσα: ſed alia revera eſſe ἄμεσα, alia videri: & ἄμεσον, aliud apodicticũ, aliud dialecticum eſſe. Hactenus de cauſſis actum eſt & effectis; quorum doctrina, logica illa quidem, eſt á nobis ſtudioſé propoſita; non tamen apodictici ſyllogiſmi propria eſt; ſed omnis quęſtionis, omnis explicationis, etiam non ſyllogiſticę, communis. At (inquit Ariſtoteles) ſophiſticum eſt, non catholicum, quod generale ſit, attribuere ſpeciei. Quare ſophiſticé facit Ariſtoteles, qui doctrinam omnis quæſtionis, omnis ſyl-

logiſmi,omnis etiam non ſyllogiſticæ explicationis communem,uni ſyllogiſmi ſpeciei (quam fingit) attribuat: Gigantis enim veſtem,pumilioni accommodat. Ergo doctrinam cauſſarum, ad generalem logicæ inventionis artem refero; fabuloſo & chimærico demonſtrationis commẽto non attribuo. Definiendi doctrina, & quæ jam confuſa eſt, in prolixa octo capitum quæſtione,& quæ deinceps ſequitur, ſophiſticé item, non catholicé hîc inſtituitur. Communis enim eſt omnium quæſtionum: nec ulla quæſtio eſt quæ rei definitione explicari non poſſit: ut jam patuit.

CAP. XIIII.

SED tamen de cauſſis & effectis actum eſt; quorum ſymbola tum particularia ſunt in diſtributionis loco, genera, differentiæ,ſpecies,totum, partes: tum integra & univerſa, ut in definitionis & definiti topico. Ergo cúm dicitur, inſtitutiones artium eſſe ex definitionibus, diſtributionibus; non aliud dicitur, quám ex cauſſis & effectis; quia definitiones & diſtributiones,cauſſarum & effectorũ ſymbola ſunt. Sed quod agitur hîc,agamus.Quod definitur,ſpeciale eſt aut generale:ergo Ariſtoteles,leges primó definiẽdę ſpeciei,deinde definiendi generis inſtituit. Ad definiendã itaq; ſpeciem, primó leges duæ ab Ariſtotele ſtatuũtur,quomodo oporteat venari &indagare quę in Quid eſt,dicũtur.Prima lex eſt:Eorũ quæ unicuiq; ſemper inſunt,quædã cõmuniora ſunt, nõ tamen genere ſuperiora. Hæc igitur eſt prima lex: Cõmunia neceſſaria quærantur, non tamen genere cõmuniora. qua lege proximum genus,& cõmunes differentię cõprehenduntur:ut in homine definiendo philoſophis ethnicis erãt,animal,item rationale,tum mortale.comprehenduntur,dixi,non diſtinguuntur:& videtur potiús Ariſtoteles exemplis, quibus utitur in litera, de genere nihil cogitare.Secũda lex eſt:Talia ſané ſumenda ſunt hactenus, ut tot in-primis ſumpta ſint: quæ licet ſingula latiús pateant, univerſa tamen non pateant. Hæc ſecunda lex jubet univerſalia tot aſſumi,quæ ſingula,quám ſpecies definienda, communiora ſunt, conjuncta tamen ſint propria. hanc enim neceſſe eſt eſſentiam eſſe rei: quia univerſalia illa & neceſſaria, ipſum quid eſt, oſtendunt: & ita conjuncta, proprié ſimiliter oſtendunt.

dant. Hæ definiendæ ſpeciei ſunt leges, & hæ legum ſunt rationes: clariús veró breviusq; fuerat, præcipere, ad definiendam ſpeciem, ſumendum eſſe proximum genus, & differentiis tot explendum, donec totum ex genere & differentiis compoſitũ, ſpeciei proprium eſſet: aut enim genus, aut differentia fuerit, dicet pauló póſt Ariſtoteles in hoc ipſo capite. Generis definiendi ratio quæ ſequitur, confuſior & obſcurior eſt; tum propter mendũ, quod ineſſe ſuſpicor, tum propter diviſionis utilitates interpoſitas. Sũma veró eſt doctrinæ propoſitæ initio, & tandẽ repetitæ? Ad genus definiendũ, diviſæ & definitæ ſpecies conſiderandæ ſunt, & ex earum communione & ſimilitudine, propria affectio differentiaq; generis educenda. tres leges híc Ariſtoteles facit: Cúm veró totum aliquid explicabit quiſpiam; genus in prima, ſpecie individua, dividere conveniet: deinde ſic eorum definitiones ſubducendæ: poſtea ut ſumas genus aliquod, ut qualitatis ne ſit, an quantitatis, proprias ejus affectiones ex communibus primis conſiderabis: ex individuis enim compoſitorum affectiones, é definitionibus erunt manifeſtæ. Poſtrema lex videtur mẽdoſa: & tamẽ qualiſcunq; ſit, indicat quod tandem dicetur aperté & manifeſté, ex cõmunibus partiũ affectionibus, proprias totius affectiones inveſtigandas eſſe. Interponitur longa digreſſione, diviſionis utilitas triplex: ad definitionis partes colligendum, diſponendum, complendum. Diviſiones ſecundum differẽtias, utiles ſunt ad ſic progrediendum: quemadmodũ tamen demonſtrant, dictũ eſt antea. Utiles veró fuerint ſolũ ſic, ad concludendũ Quid eſt, quomodo definitio dicta eſt priús συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι καὶ ἀπόδειξις. Atque videbitur utiq; nihil concludere; ſed omnia protinus petere, tanquã acceperit ab initio ſine diviſione. Híc Platonẽ, diviſionis præceptorẽ & laudatorẽ, vellicari intelligimus. Et hæc prima diviſionis utilitas eſt, ad definitionis partes colligendum. At non demonſtrat, ſed petit, ait Ariſtoteles. Híc etiam nũc diviſio labefactatur; quæ nihil doceat, nihil probet; ſed quæſtionem gratis petat, promiſſam explicationem & debitam non perſolvat. Sic antea capite hujus quinto diviſio damnata eſt, quód peteret, nõ demonſtraret. At pauló póſt cõtrariũ dicetur, quód diviſio nõ petat, ſed veré doceat. Híc veró nomine διαιρέσεως, ſignificatur nõ ſolúm diſtributio totius in partes, ſed partium ſimiliter inductio ad commune conficien-

dum. Atque ut diviſione & differentia generis, ſpecies; ſic inductione ſpecierum & ſimilitudine, genus definitur. Sed illa diviſionis prima eſt utilitas. ſecunda eſt, quód refert, in definitione τί τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον, quid priús ſit & poſterius: quod diviſio monſtrabit; quæ primó ſumit genus, tum differentias priores priús dividit. hæc utilitas obſcuriús exponitur. tertia eſt utilitas; ut nihil relinquatur, diviſione effici. Prolepſis deinceps adverſus Speuſippum, Ariſtotelis condiſcipulum (ut interpretes ajunt) diviſiones tollentem; quia impoſſibiles eſſent, quia ſophiſticæ eſſent:

Si quis(ajebat)*dividere velit, omnia erunt ei tenenda, omnesq; ei differentiæ & ſpecies cognoſcendæ:*
ſecús quid dividat, neſciet:
At hoc impoſſibile:
Illud igitur.

Hujus ſyllogiſmi propoſitioni Ariſtoteles reſiſtit; ſatisque putat eſſe dividenti, genus in oppoſitas partes abſoluté dividere; & ex ejus partibus aſſumere, quod ad propoſitum definiendum ſatis erit: ut ſi quis dividat animal; non neceſſe illi ſit, omnes animalium ſpecies, leonum, equorum, piſcium, avium, omnesque differentias eorum noſſe; ſed ſatis eſt, animal & rationale & mortale. Sic enim ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας, habebit rationem eſſentiæ. Secundus Speuſippi ſyllogiſmus videtur fuiſſe:

Sophiſtica eſſe & captioſa, quæ peterent:
Diviſionem petere:
Sophiſticam itaq; eſſe.

Hujus ſyllogiſmi aſſumptioni Ariſtoteles occurrit contrario argumento:

Si ſint in diviſione, oppoſita immediata; οὐκ αἴτημα, *non petitio eſt:*
At primum eſt:

quia neceſſe eſt, quidvis in horum altero eſſe, ſic Ariſtoteles. Sic enim diſputat: Neceſſarium (inquit) ergo non petit, ſed probat & docet:

Secundum igitur.

Hîc notabis mirũ Ariſtotelis ingenium, in primo Priorum, capite triceſimoſecundo, & hujus capite quinto: quin pauló antè in hoc ipſo capite, diviſio contra Platonem reprehenſa

eſt,

eſt:quia peteret, non probaret, non doceret: Nunc verò contra condiſcipulum Speuſippũ eadem defenditur;principiumque nõ petere confirmatur;quia ex oppoſitis immediatis fiat. Sic eadem res, mutata tantùm calumniæ perſona,ex eodem facto & argumento,& vituperatur & laudatur. Hic locus conſyderandus eſt, ad judicandum de ſuperioribus illis locis, in quibus diviſio tractata eſt. Diviſione ſic defenſa,triplex utilitas jam poſita,per inanem ταυτολογίαν repetitur. Ad definitionem diviſione conſtituendam,tria ſpectanda ſunt:ut attributa ſint eſſentialia,ut ordine collocata,ut completa. Primum patebit ex topicis locis de genere:ſecundum,ſi naturâ priora præcedant:tertium,ſi genus diviſum & differentiis aggregatum, à toto quod definitur, ſpecie non differat,id eſt, proprium ſit: id enim eſt, non differre ſpecie, pro eò quod in Topicis,idem-numero dicitur:illic enim idem dicitur numero definitio ad definitum. Atque hæc explicatio ex præſenti Ariſtotelis loco ducitur,cùm ait,in eo quod ſpecie non differat,neq; plus proponitur, neq; quicquam deficit. Atq; hæc de tribus diviſionis utilitatib.tam longa adhuc digreſſio fuit: repetitur deinceps propoſita primùm ratio definiendi generis; quomodo generis definitio,ex communione & ſimilitudine ſpecierum ſubducatur;imò quomodo ſi duo genera ſint,quæ putabantur, unum id intelligatur. Res hîc multò eſt clarior,q̃ fuit antea: Inquirendum verò eſt & intuendum in ſimilia,minimeq; differentia: primùm quid univerſa contineant idem: deinde rurſùs in aliis,quæ ſint in eodem quidem cum illis genere,ſibiipſis inter ſe eadem-ſpecie,à cæteris diverſa.cùm verò in his ſumptum fuerit aliquid omnino idem,& in aliis ſimiliter; in aſſumptis rurſùs conſyderandum, an ſit idem:donec ad unam rationem vẽtum ſit:hæc enim erit rei definitio. Hæc Ariſtotelis oratio jam manifeſta eſt;& apertè docet, quod antea obſcuratũ fuerat: nempe ut ſpecies,generis diſſimilitudine;ſic genus, ſpeciei ſimilitudine definiri: huncque & generis & ſpeciei circulum eſſe. Sed additur præterea, Quòd ſi non ad unam rationem,ſed duas aut plures itur;conſtat non unum quidpiam futurum,quod quæritur,ſed plura:ſi non fuerit una communio, unaque ſimilitudo ſpecierum,genus unum non erit. Hoc tanquam corollarium,propoſitæ doctrinæ acceſſit. Sed exemplis, præter morem, Ariſtoteles magnificis hîc uti-

tur. Scire vis quid ſit μεγαλοψυχία, magnanimitas? ſubducito ſpecies hominum magnanimorum; quid habent ſimile, contemplare. Alcibiades magnanimus fuit, item Achilles & Aiax: quibus omnibus commune eſt, injurias non pati. Alcibiades Athenienſibus (á quibus abſens propter Sicilienſem cladem damnatus erat) bellum fecit: Achilles ob raptam Briſeidem, iratus, Gręcis implorantibus auxilium negavit. Aiax ab Ulyſſe victus in armorum judicio, ſeipſum interfecit. At id rurſus in magnanimis aliis conſyderetur. Lyſander & Socrates magnanimi ſunt habiti, quia ſecundis rebus vel adverſis nihilo ſunt mutati. His duobus ſumptis, conſydera quid inſit idem, conſtantiæ animi dico, in quavis fortuna, & injuriarum impatientiæ: ac ſi nihil inſit, duæ ſpecies erunt magnanimitatis. Quare partium communio me docuit, non unum genus eſſe, quod definire volebam, & quid eſſet unumquodque: quia communio non una. at definitio, univerſalis eſſe debet: nec enim medicus præciperet de cujuſdam oculi, ſed de omnis, aut certæ ſpeciei, ſanitate.

CAP. XV.

EX hac proxima ratione definiendi generis, concludit Ariſtoteles, facilius eſſe definire ſpeciem, quám genus; quia ὁμωνυμίαι, quæ faciunt é duobus unum, magis lateant in genere, quám in ſpecie. Itaque metaphoras velut harum ambiguitatum umbras, in definiendis rebus adhibendas eſſe nō putat. εἰ δὲ μὴ διαλέγεσθαι δεῖ μεταφοραῖς, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁρί-
» ζεσθαι οὔτε μεταφοραῖς, οὔτε ὅσα λέγεται μεταφοραῖς· Si veró nō
» diſputare metaphoris oporteat, certé neque metaphoris, neq;
» ullis per metaphoras enuntiatis definiēdum. Metaphoras Ariſtoteles appellat hic (opinor) ut in Rhetoricis ad Theodecten nominantur, omnes tropos & modificationes verborū: tametſi ſexto Topico per ſimilitudinem metaphoras tātúm dicit. Sed monitum Ariſtotelis præſtat intelligi de tropis obſcuris, quib. auditoris intelligentia turbatur: quales ſunt in Organo logico μέσον ἀντὶ πίστις ἢ λόγος, σχῆμα ἀντὶ γένος, & alia pleraque, vel Ariſtotelis interpretibus interdum ignota, ut jam dixi de medio. & διαλέγεσθαι pro dialecticé & ꝓbabiliter diſputare videtur uſurpare: tāquam ex minori majus concluderet: Probabilis

habilis diſputatio, metaphoras & tropos non admittit; quantó minús definitio? Sic metaphora damnata eſt: ſic ſexti Topici capite ſecundo rurſum damnabitur. Eſt tamen conſyderandum, propria verba & cum rebus ipſis nata, interdum modificatis obſcuriora eſſe; & ideo quam ob cauſſam metaphora damnatur, ob eandem fuerit expetenda: deinde neceſſaria frequenter omnino eſt, cúm bona pars rerum tranſlatis quidem & mutatis verbis exprimatur, propriis autem careat. & pauló póſt proximo capite ὀνοματοποιΐαν καὶ ἀναλογίαν Ariſtoteles concedit. Notabis, hoc loco homonymiam damnari; quæ manifeſtiús in Elenchis inter ſophiſmata numeratur. At metaphora per analogiam & ſimilitudinem præcipué convertitur. Sed hactenus de diviſione: cujus tanta utilitas, in definiendo ſummopere obſervanda. tot definitiones in Organo logico deſunt, tam multæ vitioſæ ſunt; licebit hinc conſtituere & reſtituere. Et nos quãtum his legibus uſi & adjuti ſimus, Scholarum dialecticarum viginti libri declarant; in quibus maxima diſputatio eſt de omiſſis aut vitioſis definitionibus, explendis aut reſtituendis.

CAP. XVI.

DIVISIONIS utilitas permagna ad definiendum ſeu genus, ſeu ſpeciem, propoſita eſt: ea tamen adhuc augetur capite decimo ſexto, & ad demonſtrationem cujuſvis problematis accommodatur: ut definitiones, ut demonſtrationes una diviſio ſuppeditet: πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα, ἐκλέγειν δεῖ τὰς ἀνατομὰς καὶ τὰς διαιρέσεις· Ad problemata veró “
& quæſtiones obtinendum & diſceptandum, partitiones “
& diviſiones adhibendæ ſunt. ſic veró ſubjectum genus com- “
mune omnium aſſumendum eſt: ut ſi de animalibus agatur, “
quæ inſunt omni animali, conſyderanda: tum facta commu- “
nis generis diviſione, ſimiliter in primas ſpecies intuendum: “
quod illi toti conjunctum conſequensque ſit: ut ſi ſit auis ea “
ſpecies, quæ ſunt omni avi conſequentia, & ſic ſemper pro- “
xima. tum enim poſſimus dicere, propter quid ſub commune “
ſubjectis inſint conſequentia: ut propter quid homini aut “
equo hoc vel illud ineſt. Hic locus veró diligẽtiús conſyderan- “
dus, & attentiús legendus eſt; ubi Ariſtoteles illo ſuperiore

Ariſtotele,Platonis reprehenſore, longé æquior & verior eſt. Diviſio, primo Analytico, item capite hujus quinto & rurſus decimoquarto, ut ſophiſma quoddam, reprehenſa eſt & agitata;quia precarió ſumeret quæſtionem, & velut emendicaret:At ab hac captionis fraude non ſolúm ab Ariſtotele ipſo vindicata eſt,cúm negavit in ea eſſe petitionem; ſed ad definiendum , tanquam dux certiſſima delecta : Imó veró etiam nunc ad demonſtrandum, & propter quid eſt,explicandum deligitur. Hic (inquam)locus,attendendus & animadvertendus eſt. Hîc præterea præcipit Ariſtoteles, ſi forté uſitata nomina dividendis rebus defuerint, ut res tamen communis nihilominus conſyderetur,ejuſque conſequentia perinde videantur, nomenque imponatur: ſic ὀνοματοποιίαν hîc interpretes intellexerunt.Eſt præterea(inquit)& alia ratio,ut κατὰ
„ τὸ ἀνάλογον aſſumatur.Hîc Ariſtoteles ἀναλογίαν permittit in demonſtratione ; quam tamen pauló anté, metaphoræ nomine reprehenderat. Atque hactenus de diviſione, tam multa. primó in Platonis calumniam, quód nihil probaret, nihil doceret, ſed τὸ ἐξ ἀρχῆς peteret ac poſtularet: deinde in ſummam rei ipſius veritatem & gloriam, quód una diviſio in omneis omnis doctrinæ ac ſcientię partes ſeſe mirificé jactaret:quód definitiones una tum generis,tum ſpeciei ſuppeditaret:quód demonſtrationibus media & argumenta præſtaret: problemata propter quid eſt, una ſuis facultatibus ſuſtentaret.Reliquo capite docetur, problemata eadem eſſe,quæ medium habent idem ;ut quæ per ἀντιπερίστασιν probantur:ut cur in hyeme faciliús concoquimus, dormientes craſſiús ſpiramus, & putei calidi? hîc demonſtratio & reſponſio nulla eſt. Atque hæc problemata duobus modis eadem ſunt,aut genere, aut quia medio medium ſubjectum ſit. Genere, ut propter quid reſonat echo?propter quid imago apparet in ſpeculo?propter quid iris in nube verſicolor cernitur? ἀνάκλασις, reflexio, in omnibus reſpondetur, vocis, ſpeciei viſibilis, luminis. & hîc tres ſine ſyllogiſmo teſtes,altero & viceſimo teſtimonio Ariſtoteleam fabulam traducunt. Secundo modo problemata eadem ſunt : Propter quid Nilus, deſinente menſe copioſior fluit ? quia menſis deſinens χειμεριώτερος, hybernior:Propter quid hybernior? quia Luna deficit.Hæc enim ſic habent πρὸς ἄλληλα: & hîc duo teſtes, germaniſſimi ſuperiorum,

rum, vicesimum quintum teſtimonium Ariſtoteli cõtrarium faciunt.

CAP. XVII.

Decimoseptimo capite varia de cauſſis & effectis rurſus tractantur. Primó igitur revocatur ἡ ὁμογονία αἰτιῶν καὶ αἰτιατῶν: & quæritur, an ſimul ſint cauſſa effectumque; ex iiſque ſit reciproca demonſtratio; ut in iis duobus ſyllogiſmis apparet:

Latifolium, defrondeſcit:
Vitis, eſt latifolia:
Vitis, defrondeſcit.
Defrondeſcens, eſt latifolium:
Vitis, defrondeſcit:
Vitis eſt latifolia.

Latifolium & defrondeſcens hîc videntur eſſe reciprocæ cauſſę, & reciprocas demonſtrationes facere. At ſecús eſt: cauſſa enim, prior eſt, & demonſtrat διότι: effectus, poſterior; & demonſtrat ὅτι, & tamen etiam illud quod demõſtrat διὰ τί, nihil habet ꝓprium; & quod ὅτι dicitur, verum non eſt: multis enim arborib. folia decidunt, quæ lata non ſunt. Deniq; ταυτολογία hîc eſt inanis: nihil enim dicitur hîc, quod non dictum ſit priús: & hi duo noviſſimi teſtes, ſyllogiſmum quidem habent, at non proprietatis, non cauſſæ propriæ. Itaque tam ſunt inſenſi viceſimus ſextus & ſeptimus, quám ſuperiores. Secunda pars ſequitur. Ejuſdem effecti, in diverſis ſubjectis, «
poſſunt eſſe multiplices cauſſæ. Nec ſi eſt effectum, oportet «
omnem cauſſam eſſe. Hîc exemplum nullum eſt, niſi abece- «
darium. Tertia pars repetitur é quarto capite primi ex nota πρῶτον καθόλου: ſi problema catholicum primó eſt, me- «
dium catholicum ſimiliter erit, & cum extremis æquale & «
antiſtrophum. Quarta, eſt obſcuriſſima: Eorundem effecto- «
rum cauſſam non cõtingit diverſam eſſe, ſi per ſe demonſtre- «
tur: ſi non demonſtretur per ſe, contingit. Hîc Ariſtoteles ait, «
medium eſſe ratione extremi: utrius, nominatim non definit: ſicuti neq; nono hujus capite definierat; ſed tãtúm ait, ſi ὁμώνυμα ſint extrema, ὁμώνυμον eſſe medium: ſi ea non ſint, hoc non eſſe. Interpretes divinant, ab Ariſtotele dici, medium eſſe definitionem majoris extremi; quod dicet quinta parte: at hîc

Ariſtotele,Platonis reprehenſore, longé æquior & verior eſt. Diviſio, primo Analytico, item capite hujus quinto & rurſus decimoquarto, ut ſophiſma quoddam, reprehenſa eſt & agitata;quia precarió ſumeret quæſtionem, & velut emendicaret:At ab hac captionis fraude non ſolúm ab Ariſtotele ipſo vindicata eſt, cúm negavit in ea eſſe petitionem; ſed ad definiendum, tanquam dux certiſſima delecta: Imó veró etiam nunc ad demonſtrandum, & propter quid eſt, explicandum deligitur. Hic (inquam) locus, attendendus & animadvertendus eſt. Hîc præterea præcipit Ariſtoteles, ſi forté uſitata nomina dividendis rebus defuerint, ut res tamen communis nihilominus conſyderetur, ejuſque conſequentia perinde videantur, nomenque imponatur: ſic ὀνοματοποιίαν hîc interpretes intellexerunt. Eſt præterea (inquit) & alia ratio, ut κατὰ τὸ ἀνάλογον aſſumatur. Hîc Ariſtoteles ἀναλογίαν permittit in demonſtratione; quam tamen pauló ante, metaphoræ nomine reprehenderat. Atque hactenus de diviſione, tam multa, primó in Platonis calumniam, quód nihil probaret, nihil doceret, ſed τὸ ἐξ ἀρχῆς peteret ac poſtularet: deinde in ſummam rei ipſius veritatem & gloriam, quód una diviſio in omneis omnis doctrinæ ac ſcientię partes ſeſe mirificé jactaret: quód definitiones una tum generis, tum ſpeciei ſuppeditaret: quód demonſtrationibus media & argumenta præſtaret: problemata propter quid eſt, una ſuis facultatibus ſuſtentaret. Reliquo capite docetur, problemata eadem eſſe, quæ medium habent idem; ut quæ per ἀντιπερίστασιν probantur: ut cur in hyeme faciliús concoquimus, dormientes craſſiús ſpiramus, & putei calidi? hîc demonſtratio & reſponſio nulla eſt. Atque hæc problemata duobus modis eadem ſunt, aut genere, aut quia medio medium ſubjectum ſit. Genere, ut propter quid reſonat echo? propter quid imago apparet in ſpeculo? propter quid iris in nube verſicolor cernitur? ἀνάκλασις, reflexio, in omnibus reſpondetur, vocis, ſpeciei viſibilis, luminis. & hîc tres ſine ſyllogiſmo teſtes, altero & viceſimo teſtimonio Ariſtoteleam fabulam traducunt. Secundo modo problemata eadem ſunt: Propter quid Nilus, definente menſe copioſior fluit? quia menſis definens χειμεριώτερος, hybernior: Propter quid hybernior? quia Luna deficit. Hæc enim ſic habent πρὸς ἄλληλα: & hîc duo teſtes, germaniſſimi ſuperiorum,

rum, viceſimum quintum teſtimonium Ariſtoteli cōtrarium faciunt.

CAP. XVII.

Decimoseptimo capite varia de cauſſis & effectis rurſus tractantur. Primò igitur revocatur ἡ ὁμογονία αἰτιῶν καὶ αἰτιατῶν: & quæritur, an ſimul ſint cauſſa effectumque; ex iiſque ſit reciproca demonſtratio; ut in iis duobus ſyllogiſmis apparet:

Latifolium, defrondeſcit:
Vitis, eſt latifolia:
Vitis, defrondeſcit.
Defrondeſcens, eſt latifolium:
Vitis, defrondeſcit:
Vitis, eſt latifolia.

Latifolium & defrondeſcens hîc videntur eſſe reciprocæ cauſſę, & reciprocas demonſtrationes facere. At ſecús eſt: cauſſa enim, prior eſt, & demonſtrat διότι: effectus, poſterior; & demonſtrat ὅτι, & tamen etiam illud quod demōſtrat διὰ τί, nihil habet ꝓprium: & quod ὅτι dicitur, verum non eſt: multis enim arborib. folia decidunt, quæ lata non ſunt. Deniq; ταυτολογία hîc eſt inanis: nihil enim dicitur hîc, quod non dictum ſit priús: & hi duo noviſſimi teſtes, ſyllogiſmum quidem habent, at non proprietatis, non cauſſæ propriæ. Itaque tam ſunt inſenſi viceſimus ſextus & ſeptimus, quám ſuperiores. Secunda pars ſequitur. Ejuſdem effecti, in diverſis ſubjectis, poſſunt eſſe multiplices cauſſæ. Nec ſi eſt effectum, oportet omnem cauſſam eſſe. Hîc exemplum nullum eſt, niſi abecedarium. Tertia pars repetitur è quarto capite primi ex nota πρῶτον καθόλου: ſi problema catholicum primó eſt, medium catholicum ſimiliter erit, & cum extremis æquale & antiſtrophum. Quarta, eſt obſcuriſſima: Eorundem effectorum cauſſam non cōtingit diverſam eſſe, ſi per ſe demonſtretur: ſi non demonſtretur per ſe, contingit. Hîc Ariſtoteles ait, medium eſſe rationē extremi: utrius, nominatim non definit: ſicuti neq; nono hujus capite definierat; ſed tātúm ait, ſi ὁμώνυμα ſint extrema, ὁμώνυμον eſſe medium: ſi ea non ſint, hoc non eſſe. Interpretes divinant, ab Ariſtotele dici, medium eſſe definitionem majoris extremi; quod dicet quinta parte: at hîc

non dicit. Quinta parte revocatur tertia de converſione par-
» tium in demonſtratione per ſe, quód affectio cum ſubjecto
» univerſali & primo convertatur, non convertatur cum parti-
» cularib. ſubjectis, & quód cum eodem ſubiecto mediũ ſimili-
» ter habet. ἔστι δὲ τὸ μέσον, λόγος τοῦ πρώτου ἄκρου· eſt veró mediũ,
» definitio primi extremi. Hic locus demum palám exprimit,
quod capite nono, quod capitis hujus parte quarta obſcuriús
poſitum eſt: definitionẽ majoris extremi, pro medio demon-
» ſtrationis aſſumendam: & additur, διὸ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δι'
» ὁρισμοῦ γίνονται· itaq; omnes ſcientiæ, per definitionem fiunt.
Omnes ſcientiæ (inquit Ariſtoteles) per definitionem fiunt,
tanquam medium videlicet ſyllogiſticæ demonſtrationis. At
nulla ſcientia quæſtionis Propter quid eſt, ſyllogiſmo conclu-
ditur, ut jam dixi: ut Ariſtoteles etiam teſtibus ſuis tam multis
teſtificatus approbavit: & tamen nihilominus per definitio-
nem res demonſtratur & ſcitur. Deinceps partis ſecundæ
» exempla ponuntur, quód effecti ejuſdẽ, in diverſis tamen ſub-
» jectis, cauſſæ diverſæ ſint; ut longævæ ſint quidem quadrupe-
des, quia bile carent: aves veró, quia ſiccæ. & duo teſtes iſti, vi-
ceſimus octavus & nonus, ſine ſyllogiſmo, cõſimili teſtimo-
nio commentũ demonſtrationis coarguunt. Interea veró de-
finitur apertiús τὸ καθόλου, quám definitum erat quarto capite
» primi. Hoc enim dico univerſale, quod non convertitur. Pri-
» mum autem univerſale, cum quo nõ ſingula quidem, ſed uni-
» verſa convertuntur, neque ſuperant. Sexta & extrema parte
capitis ſtatuitur; ſi inter affectionem & ſubjectum plures cauſ-
ſæ ſint, eam potiorem eſſe, quæ ſubjecto vicinior ſit: ut ſi quæ-
ratur an homo ſit ſubſtantia, potior cauſſa erit animal quám
corpus; quia per animal ſubſtantia homini ineſt: non per cor-
pus. At id eſt ſuperiori quintæ partis doctrinæ contrariũ; qua
» dictum eſt, medium, majoris extremi definitionem eſſe. Nec
Ariſtotelis ratio hîc vera eſt. Non enim homini ſubſtantia po-
tiús ineſt ratione animalis, quám ratione corporis. Superiora
enim & univerſaliora, ſunt αἰτιώτερα, ut Ariſtoteles ipſe ſupe-
rioris libri capite viceſimo docuit. Atque omnino quæſtio iſta
ridicula eſt: nec enim unquã fiet talis demonſtratio; quia pro-
poſitio, mediata erit: & per interpoſitum aliud medium pro-
bari poterit; & per ſuperius probari poteſt inferius. Hunc erro-
rem conantur interpretes quidam defendere, quód ſubjecto

vicinior

vicinior cauſſa, non ſit illa quidem abſolutè potior, ſed potior hujus quæſtionis. At inepti homines, an non meminerant, definitam eſſe ſcientiam ex cauſſa non qualibet, ſed immediata, per quam attributum ſubjecto ineſſet? His diſtinctionibus nullus error tam abſurdus eſt, qui retineri & defendi á ſtultus interpretibus non poſſit. At Ariſtoteles iſta collegit ex ſuis ipſe principiis non retexuit, non æſtimavit. Et tamen triceſimus hic teſtis, triceſimus etiam Ariſtoteleæ demonſtrationis delator eſt. Quæſtio enim hic illa eſt proprietatis, neque Quamobrem.

CAP. XVIII.

DECIMUM octavum caput & ultimum ſupereſt, repetitum ex decimo quarto & viceſimo ſexto primi; quomodo principia cognoſcantur, & qua demũ cognitionis ſpecie appellentur. ad verbum ſubjicere ſtatui; ut philoſophiæ Ariſtotelicę primum ſummumque fundamentum, fundamentum (ut jam dixi) Platonicum, non ſemel dictum, ſed iteratum & repetitum, tandem intelligatur; & quantum illud Platonici Poli, ἡ μὲν ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ἡ δ' ἀπειρία τύχην, Ariſtoteli probatum ſit, intelligatur.

De principiis & quomodo nota fiant, & quis habitus eos cognoſcat, hinc eſt manifeſtum dubitantibus primúm. Quód igitur non poſſit ſcire per demonſtrationem, qui neſcit prima principia immediata, dictum eſt priús. utrúm veró immediatorum eadem ſit notio, an non eadem, dubitaverit utique quiſpiam; & utrum ſcientia utriuſque ſit, an non; an hujus quidem ſcientia, illius veró genus alterum quoddam: & utrúm, cúm non inſint habitus, ingenerantur, an ingenerati latent.

Perſequitur Ariſtoteles in hoc extremo actu fabulam inſtitutæ demonſtrationis, & movet initió capitis hujus, quęſtionẽ magnam in philoſophia, & gravem; quomodo principia cognoſcantur, & qua ſpecie cognitionis & appellatione: Hæ

ſiquidem quæſtiones duæ ſolæ ſunt. Plato ex Socrate aliquando docet, animos hominum immortales, é fonte divinitatis delibatos, in cognitione rerum viguiſſe, antequam in corpus intraſſent: ſed obſcuritate corporis & inſolentia perturbatos, in oblivionem ſuperioris intelligentiæ delabi, ut antea jam dictum eſt primo capite ſuperioris libri. Aliquando animum libro comparat, ut in Philebo. Ariſtoteles hanc ſecundam Platonis ſententiam ſecutus, animum recéns corpori infuſum, nudæ tabulæ comparavit: nec quicquam cognitum habuiſſe judicavit, ſed συμφυτον δύναμιν, ingenitam cognoſcendi potentiam & facultatem duntaxat attuliſſe. Cognoſcendi porró duas facultates eſſe: alteram ad res ſingulares, alteram ad res univerſales & generales: illam ſenſum, hanc intellectum facit: tametſi parum diſtincté & aperté id hoc loco exprimit. Quærit igitur Ariſtoteles, quomodo principia, id eſt primæ & univerſales rerum notitiæ gignantur, & quo habitu quave ſpecie cognitionis. Itaque cúm principiis ignoratis, mediatorum haberi ſcientia per demonſtrationem non poſſit, ut Ariſtoteles ad extremū etiam loquitur; meritó dubitaverit aliquis, utrúm immediatorum cognitio & mediatorum, ſit eadem, an non: & utrúm mediatorum ſimiliter & immediatorum, ſcientia ſit, an non: ſed horum quidem ſcientia, illorum veró generis alterius cognitio. Hęc ſecunda quæſtio eſt, an principiorum ſit ſcientia, an præſtantioris generis cujuſdam cognitio, ut intellectus: ſcientia autem ſit mediatorum, intellectus immediatorum: & utrúm principiorum habitus animis noſtris á natura non ingenerati, tādem á diſciplina & magiſtro duntaxat ingenerentur: an ingenerati quidem ſint, ut Socrati placuit, ſed lateant & ignorētur. Hæc quæſtio eſt prima. Reſponderi veró poteſt utrique quæſtioni ex capite decimoquarto & viceſimo ſexto libri ſuperioris: mediatarum cōcluſionum, ſcientiam eſſe; principiorum, intellectum: nec principiorum cognitiones, á natura congenitas animis noſtris eſſe; ſed inductione ſingularium & experientia per ſenſus comparari.

Quare ſi hos habemus, abſurdum erit: fiet enim ut quamvis cognitionem demonſtratione certiorem habeamus, tamen ignoremus. Si veró accipimus, nec habuerimus prius, quomodo tandem cognoſcemus

mus & addiſcemus nulla antecedente cognitione? Impoſſibile enim eſt; ut in demonſtratione diximus. Conſtat igitur nec haberi poſſe, neq; ſic ignorantibus, & nullum habentibus habitum, ingenerari.

Antequam primæ quæſtioni reſpondeatur, εἰς ἑκάτερον, in utranq; partem Ariſtoteli lubet argumentari:

Si principiorum habitus cōgeniti ſint, accidet ut quámvis certiſſimam cognitionem habeas, habere te neſcias:

Secundum abſurdum;

Primum igitur.

Vide hanc rationem in Philoſophia circa finem majoris ἄλφα. Sed contrà dicetur:

Si non congeniti principiorum habitus; ex antecedente percipientur notione;

Secundum abſurdum,

quia principiis nihil notius:

Primum igitur.

Itaq; neq; congeniti, neque non congeniti: ſic prima quæſtio diſputatur, deinde ſolvitur.

Neceſſe igitur eſt, habere quidē quandam facultatem; non autem ejuſmodi habere, quæ ſit his certitudine præſtantior. Cernitur autem id in omnibus animalibus: habent enim facultatē inſitam judicandi, quam vocant ſenſum. Senſus veró cúm inſit, in aliis quidē animalibus ſenſilis notio permanet, in aliis non permanet: in quibus veró non permanet, aut omnino, aut circa quæ non permanet, iis extra ſenſum notio nulla: in quibus veró ſentiētibus permanet, hæc aliquid unum in anima habeāt neceſſe eſt. Quæ cúm multa ejuſmodi contigerint, differentia quædam gignitur, ut in aliis quidem ex eorum memoria ratiocinatio oriatur, in aliis nequaquam. Ex ſenſu igitur memoria: quemadmodum dicimus. ex memoria veró ejuſdē rei ſæpius inducta, exiſtit experientia. Multa enim memoriæ numero, experientia una eſt: ab

experientia veró aut omni univerſali quieſcente in anima, aut uno præter multa, qu- d in omnibus unum inſit illis idem, artis principium & ſcientiæ: ſiquidem circa generationem, artis: ſi veró circa ens, ſcientiæ.

Soluta eſt adhuc quæſtio, quomodo principia noſcuntur, & per gradus quatuor expoſita: αἴσθησις, ſenſus, primó: deinde μνήμη, memoria: tum λόγος, ratio: poſtremó ἐμπειρία, experientia; unde univerſale, vel caducum, & artis vel perpetuum, & ſcientiæ, principium eſt. Sed ad hanc explicationem, animalium diviſio inducitur; quia ſenſus, unde origo principiorum petitur, eſt omnium animalium communis. Animalia igitur cúm omnia ſentiant; quædam ſenſus memoriam retinent, quædam non retinent: retinentium quædam ratiocinantur, quædam non: atque ratiocinatio, propria hominis iam eſt; qui ex variarum rerum memoria & recordatione ratiocinando, experientiam ſibi conficit, & univerſale decretum inde cōſtituit: nec enim ut Galenus de optima ſecta ait, ἄκριτος ἱστορία παραδεκτέα, ſine judicio obſervatio eſt admittenda. Vide animalium partitionem hanc primo cap. majoris ἄλφα in Philoſophia. Atque hîc notabis de ſenſu, quód ab Ariſtotele dicatur σύμφυτος δύναμις: intellectus veró, de quo id in-primis hic dici debuerat, σύμφυτος δύναμις non dicatur: quámvis intelligi velit, non ἕξεις principiorum, ſed δυνάμεις, συμφύτους εἶναι. nec enim ſola ſenſus facultas nobis eſt naturalis ad principia cognoſcendum, ſed multo magis intellectus. Notabis prætertea, quód ab Ariſtotele dicatur ſenſus, non ſolúm δύναμις σύμφυτος, ſed etiam δύναμις κριτική. idemque quámvis non dicatur de intellectu, multó magis convenit intelligi; ad eamque rem planiús intelligendam, Galeni locum audies nono libro de dogmatis Hippocratis & Platonis, ſtatim initio; cúm docet, iiſdem indiciis & principium & é principio ſecunda, tertia, quarta, & reliqua deinceps conſequentia percipienda eſſe: principiumque ex Platone ait eſſe dimidium totius: imó principium, omnis operis eſſe maximam partem, poteſtate videlicet. judicium igitur, quo principia cognoſcentur, naturale ſic ait eſſe. Si igitur nullum nobis eſt φυσικὸν κριτήριον, naturale judicium; neque artificioſum ullum invenire poterimus.

Natu-

Naturalia veró habentes, invenimus utique aliquid artificioſum. An igitur omnes homines quædam naturalia judicia communia habemus? Neque enim naturalia dicere liceret, niſi ipſa eſſent omnium hominum communia. Neceſſe eſt igitur naturalia non ſolúm omnium hominum communia eſſe, ſed etiam communem naturam habere. Equidem in nobis omnibus naturalia judicia ineſſe confirmo, idque moneo potiús quám doceo vel demonſtro, neque velut ipſe ſententiæ hujus author, id affero. Quænam veró judicia iſta ſunt? ut oculis ſecundúm naturam affectis præditi, colores videant; itemque auribus ſecundúm naturam affectis præditi, ſonos audiant: ſic lingua guſtans, judex eſt ſuccorum, & nares odorũ: totaq; cutis rerum tactum movẽtium: tum veró mens, vel ratio, vel quomodolibet appellet quis eam facultatem, qua dijudicamus & conſequens & repugnans, aliaque iis adjuncta. Tantus igitur locus, & tam magnificus ſtudioſé animadvertatur. Ariſtoteles vocat δύναμιν σύμφυτον κριτικήν. Galenus vocat φυσικὸν κριτήριον: eodemq; libro mirificam illam Hippocratis de naturalibus judiciis vocẽ meritó collaudat. ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, οὐ μαθοῦσα, τὰ δέοντα ποιεῖ, doctiſſima natura licet nihil á magiſtro didicerit, tamen quæ conveniunt, efficit. Vocat veró etiam Galenus περὶ ἀρίστης αἱρέσεως, idẽ & κριτήριον & κρίσιν & ἐπίκρισιν: & in libro de optima diſciplina, ſophiſtis ſolis ait κριτήριον σύμφυτον negari. Ergo qui nos, quia naturalem Dialecticam, naturalem inventionem, naturale judicium, appellavimus, theatris & judiciis ſuis irrident & traducunt; qui Galenum nobis objiciunt; Galeni tã veram orationem audiant, & tandem aliquando erubeſcant, imó veró Ariſtotelem ipſum potiús hîc animadvertant, qui docet, principia cognoſci συμφύτῳ δυνάμει. Quid enim aliud eſt iſta σύμφυτος δύναμις, quám (quod Galenus interpretatur) φυσικὸν κριτήριον: quám (quod Hippocrates ait) ἀπαίδευτος φύσις οὐ μαθοῦσα; quám denique (quod Ariſtoteles ipſe in Elenchis ait) ἄτεχνος διαλεκτική? Sed id antea ſatis. Attamen cũ Ariſtoteles in Ethicis virtutes naturales appellat, videtur igniculos & quædam initia á natura repetere: & certé ut virtutum, ſic doctrinarũ ſemina quædam á natura noſtris animis ingenerata videantur. Quæres hîc, quum Ariſtoteles 8. cap. primi deriſerit Platonis ideas, & appellárit ἓν τὶ παρὰ τὰ πολλὰ, unum

aliquid præter multa: ſuum veró univerſale vocaverit illic κατὰ πολλῶν καὶ ἐπὶ πλειόνων, de multis & in pluribus: quidnam hic ſibi vult, cúm appellat univerſale παρὰ τὰ πολλά, præter multa? certé ſermonis ὁμωνυμία eſt, quam vitare debuerat: rei tamen contradictio nulla. Univerſale ſiquidē præter multa, ratione tantúm á multis & ſingularibus diſtinctum eſſe vult, ſed reipſa in ſingularibus illis multis unum & idem eſſe. Verba veró περὶ γένεσιν & περὶ τὸ ὄν, Platonica ſunt; quibus ſignificatur καὶ φθαρτὸν καὶ ἄφθαρτον, caducum quod gignatur & intereat, & perpetuum quod ſit ſemper uniuſmodi.

Quapropter neq; definiti habitus inſunt, neque de aliis habitibus notioribus oriuntur, ſed á ſenſu.

Concluditur ſolutio quæſtionis primæ, Quare habitus & notio principiorum, non eſt á natura nobis ingenita, neque tamen ex aliis orta principiis; ſed á ſenſu profecta, exque variarum rerum memoria, ratione & experientia collecta.

Velut in prælio fuga facta, ſi unus reſtiterit, reſiſtit alter, tum alius, donec ad principium ventum ſit: anima veró ejuſmodi eſt, quæ ſimiliter afficiatur.

Similitudo magnifica inducitur ad illuſtrationem ſolutionis antecedentis: Accepta clade cúm fuſa fugataque ſit acies; ſi aliquis unus reſtiterit, totam aciem plerunque reſtituit. Alter enim ejus exemplo & hortatu, protinus ei conjungitur, tum his tertius & quartus: tandemque globo facto & expleta phalange, primus & integer pugnæ ſtatus reſtituitur, resque ad principium vel potiús principatum (utrunq; enim ἀρχὴ, quo Græcé Ariſtoteles utitur, ſignificat) priſtinum redit. At in animo velut in campo aliquo ſimile quiddam in notionibus univerſalibus colligendis accidit.

Quod veró dictum eſt quidem antea, nec ſatis aperté dictum eſt, iterum dicamus. Nam ſi conſtiterit, indifferens aliquid unum: primum quidem in anima univerſale eſt. Etenim ſentit quidem ſingulare; ſenſus veró eſt univerſalis, ut hominis, ſed non Calliæ hominis. Rurſus in his ſtatur, donec impartibilia ſtēt & uni-

& univerſalia, ut tale quoddam animal, donec animal: & in hoc ſimiliter.

Apodoſis eſt & redditio ſimilitudinis ad clariús exponendum, quod dictum erat. At locus mihi mendoſus videtur, nec illuſtrat propoſitam rem, ſed obſcurat potiùs. Ex ſingularibus univerſale, multis unum, differentibus indifferens, diverſis idem, animus per ſenſum, memoriam, ratiocinationem, experientiam conducit. Veré quidem id dictum eſt, ſed quod propterea ſenſus ſit univerſalis, id non veré dictum eſt. Hîc diſtinctiones non deerũt interpretibus, ut antea in errore con ſimili capite ſecundo hujus. At diſtinctiones veræ ſeduló audiendæ ſunt: fallaces ſunt rejiciendæ. Locum hunc mendoſum confiteri malo.

Manifeſtũ igitur, quód nobis prima inductione cognoſcere neceſſe ſit. Etenim & ſenſus ſic univerſale inſtituit.

Concluditur diſceptatio primæ quæſtionis, quód principiorum ἕξις, id eſt, γνῶσις, cognitio & informatio, per ſenſum, inductionẽ, memoriam, ratiocinationem, experientiam comparatur. Ergo ex Ariſtotelis ſententia, habemus á natura, principiorum percipiendorum συμφύτους δυνάμεις· at ἕξεις non habemus: quod tamen hîc Ariſtoteles non plané dicit; cùm ſenſum dicat in omnibus animalibus σύμφυτον δύναμιν κριτικὴν, intellectum non dicat in homine σύμφυτον δύναμιν, quem tamen potiús dicere debuerat, ut dixi.

Quoniam veró circa comprehenſionẽ habituum, quibus verum dicimus, alii quidem ſemper veri ſunt, alii autẽ falſum ſuſcipiunt, ut opinio & ratiocinatio: veri autem ſemper ſcientia & intellectus, ac nullum ſcientia accuratius genus aliud, quã intellectus: Principia veró demonſtrationibus notiora ſunt: ſcientia autem omnis cum ratione eſt: principiorum utique ſcientia non fuerit: ac quoniam nihil eſt ſcientia verius quám intellectus, intellectus fuerit principiorũ.

Solutio ſecundæ quæſtionis ſequitur, brevior ſuperiore, ex ſuperioris libri capite viceſimo ſexto repetita, ſicuti dixi. Que-

rebatur, an mediatorum & immediatorum cognitio eſſet eadem: an ſcientia utrobiq; , an non; an illic ſcientia, hîc generis alterius cognitio quædã. Nunc igitur reſpondetur, principiorũ & immediatorũ cognitionẽ, eſſe τὸν νοῦν, intellectum: mediatorum & concluſionum demonſtratarum cognitionem, eſſe ſcientiam. Habituum autẽ animi (quibus verũ dicitur) genera quatuor ſunt, opinio, quæ propoſitionis eſt: ratiocinatio, quæ fit ex multis propoſitionibus· utraq; & vera & falſa eſſe poteſt. Intellectus eſt ſimplicium & primarũ propoſitionum: ſcientia é primis propoſitionibus deducta: utrumque ſemper verum. Ergo principiorum & ex principiis concluſorũ & demonſtratorum cognitio, nõ erit opinio, nõ erit item ratiocinatio. Duæ ſpecies reliquæ ſunt, intellectus & ſcientia, quæ ſemper veræ ſunt. Cumq; principia demonſtrationibus, id eſt, demonſtratis rebus (ſic enim προπτικῶς hic Ariſtoteles locutus eſt) notiora ſint, & intellectus ſit ἀκριβέςερος καὶ ἀληθέςερος, accuratior & verior, quám ſcientia: certé principiorum cognitio, ſcientia non erit, ſed intellectus erit. Cognitio veró rerum ex principiis cõcluſarum & demonſtratarum, ſcientia erit. Notabis hîc τῆς διανοίας, comprehenſionis verbum generale & commune ad opinionem, ratiocinationem, intellectum, ſcientiam; cúm ſecús viceſimo ſexto cap. lib. ſuperioris ſit uſurpatum. *Ratiocinatio*] Græcé eſt λογισμός: & λογισμὸς hîc ab interpretibus appellatur πρακτικὸς λόγος ὁ δυνάμει, activus intellectus potentia. Hæc interpretatio nõ placet; ſed λογισμὸς ἀντὶ συλλογισμοῦ capitur, ut uno loco quadrageſimi capitis primi libri prioris Analyſeos: & Topici ſexti capite tertio, & ultimo cap. ſecundi Phyſici, & in Philoſophia primo capite majoris ἄλφα. Cognitio in probabilibus, ſi per ſe probatur, opinio: ſi aliunde, συλλογισμός· in neceſſariis, ſi per ſe probatur, intellectus: ſi aliunde, ſcientia dicitur. Hoc diſcrimen nobis hic Ariſtoteles oſtendit: vel placitum ſuum potiús oſtendit. De nomine intellectus & ſcientię jam antea; ut intellectus id eſſet in animo, quod aſpectus in oculo.

Atq; ex his conſiderant etiam, quód demonſtrationis principium non ſit demonſtratio: atq; ita neq; ſcientiæ ſcientia ſit. Quare ſi nullum aliud á ſcientia verum genus habemus; certé intellectus ſcientiæ fuerit, &c.

rit, & principium quidem principii fuerit: omnis verò ſimiliter habet ad omnem rem.

Reliquiæ capitis hujus ſunt valde confuſæ: ſenſus aũt videtur eſſe. Patet ex iis, principium demonſtrationis non eſſe demonſtrationem, id eſt rem demõſtrabilem; neq; ſcientiæ principiũ eſſe ſcibile: ſic enim προσπικῶς videtur Ariſtoteles loqui. Quare ſcientiæ principium intellectus erit, & erit principium principii, id eſt cognitio propoſitionis immediatæ: quæ principium eſt. *Omnis vero.*] ſcientia, intellige: ſic enim Philoponus hic: Ἡ δὲ πᾶσα ἐπιστήμη. *Similiter habet ad omnẽ rem.*] ſcibilẽ, intellige. Hæc ſolutio eſt ſecundæ quęſtionis. Cognitio principiorũ non appellatur ſcientia, ſed appellatur intellectus: cognitio demonſtrationum, nõ appellatur intellectus, ſed appellatur ſcientia. Placitum Ariſtotelis hîc idem illud eſt, quod fuit capite viceſimo ſexto ſuperioris libri: placitũ dico. Ut enim ſenſus eſt, quo ſentimus omnia; vel oculis, vel auribus, naribusque, vel aliis organis fiat id genus, nihil intereſt: ſic intellectus eſt, quo quidvis intelligimus; in rebus per ſe, vel aliunde probabilibus, ad intellectus commune lumen nihil intereſt. Sed de verbis minùs erit laborandum, ſi res intelligatur; judicium enuntiati catholici per ſe manifeſti, dicatur νοητικόν: ſyllogiſticæ conſtitutionis neceſſariis argumentis addictæ, διανοητικὸν vel ἐπιστημονικόν: equidem nihil repugnabo. Tropum igitur Ariſtotelis intelligamus, quo hîc utitur; quia ſine arte, ſine ſyllogiſmo, ſua tantùm luce intellectus, principia concipit: principiorum cognitio dicatur, ſi lubet, intellectus. Verùm illud potiùs dicendum eſt & repetendum, quod ſuperiore libro monui, & quod ab interpretibus Ariſtotelis non adhibitum ad examinandam Ariſtotelis Philoſophiam eſſe dixi. Univerſalia diſciplinarum principia, á ſenſu & inductione, ab experientia, conformata & deducta ſunt, ait Ariſtoteles. Ergo meditemur, quomodo Grãmaticæ, Rhetoricæ, Logicæ, Arithmeticę, Geometriæ, & cujuſvis diſciplinæ principia generaliaq; dogmata formari atq; inſtitui debeant. Quid eſt Grãmatica? doctrina rectè loquendi. Unde igitur univerſales rectè loquendi regulæ? á ſingularium rectæ locutionis exemplorũ ſenſu, inductione, experientia. Quid eſt Rhetorica? doctrina bene dicẽdi. Unde igitur univerſales bene dicendi præceptiones informatæ? á

ſingularium bonæ & ornatę dictionis exemplorum ſenſu, inductione, experientia. Quid eſt Logica? eſt doctrina bene diſſerendi. Unde igitur bene diſſerendi inſtitutiones ortæ? á ſingularibus bene diſſerentium poëtarum, oratorum, philoſophorum, omnium denique hominum exemplis: eorumque ſenſu, inductione, experientia: eaque ſenſus, inductionis, experientiæ via, Arithmeticæ, Geometriæ, ac cujuſvis denique diſciplinę principia generalia & univerſalia facta ſunt. Si quod præceptū ſit generale in arte aliqua, non iſta via factum; commentitium eſt, & Ariſtotelis judicio ſpurium & nothum. Matrem experientiam hoc præceptum non habet: non eſt igitur legitimum, dicet Ariſtoteles. Hanc analyſin interpretes non attenderunt, non adhibuerunt: hanc Logicæ examinandę regulam non tenuerunt: illam denique Platonis vel potiús Ariſtotelis ſententiam (ἡ μὲν ἐμπειρία τέχνην ἐποίησεν, ἡ δὲ ἀπειρία τύχην) legerunt, & in ſcholaſtica ſcilicet altercationū umbra ſpectaverunt: at nunquam in pulverem, in ſolem communis uſus, nunquam in aciem humanorum exemplorum vocârunt. Quamobrem conſideremus, quantam rem hîc Ariſtotelés doceat, & quám ad omnes artes inſtituendas magnam & neceſſariam. Diſputavi omnibus Scholarum partibus & locis; uſum, dialecticæ artis principium eſſe; quia ex obſervatione & animadverſione veri & humani & naturalis uſus, generalia Logicæ artis dogmata deducenda eſſent. Hoc Ariſtoteles generaliter non de ſola arte logica, ſed de omnibus artibus iſto capite præcipit. Ergo fundamentum meum, Ariſtotelicum fundamentum eſt. Diſputavi, ad eundem illum uſum, tanquam ſummum finem, omnia logicæ artis ſic obſervata principia & univerſalia præcepta referri oportere; ut via talis artis adjuti, eorum ſimiles efficeremur, quorum veſtigia & exempla ſectaremur & imitaremur. Grammaticus meritó dici poteſt, qui præcepta Grammaticæ artis in exemplis Ciceronis, aliorumve recté loquentium vera eſſe perſpexit & exploravit: qui Ciceronis puris & propriis exemplis æmulandis ſeſe diu multūque exercuit: qui alterum vel neutrū fecit, Grammaticus non eſt. Ergo eodem & Ariſtotelico judicio, qui dialectica documenta in excellentibus exemplis argumentorum, enuntiationum, ſyllogiſmorum, methodorum variis & multis conſideravit & exploravit: qui ſimiliter & in ſcriptis & dictis diſſerendo,

rendo,ratiocinando ſeſe exercuit:& iis authoribus,quos imitatur,ſimilem ſe præſtantiorémve fecerit,Dialecticus eſt:qui horum neutrum,vel alterum non fecerit,Dialecticus non eſt. Quamobrem Ariſtotelea iſta lege atque authoritate omnes Ariſtotelis Græci Latiniq; interpretes,ut ignari Logicę & Dialecticæ tenentur;qui Logicæ pręcepta qualiacunque ſibi relicta,nunquam in ſingularibus poëtarum, oratorum,philoſophorum,aut cujuſquam generis hominum exemplis explorârunt: nunquam ad eorum conſilia judiciaq; cognoſcenda, imitanda,æmulandaq; adhibuerunt: nunquam deniq; de regularum ſuarum principio,nũquam de fine cogitârunt. Hoc enim principium eſt,unde ortę ſunt:ille enim finis eſt,quó referendæ ſunt.Hoc Ariſtoteles ſibi fundamentum tam verum tamq; ſolidum poſuit:fundamentũ Grammaticę,fundamentum Rhetoricæ,fundamentum Logicæ, fundamentum Arithmeticæ, fundamentum Geometriæ, fundamentũ denique cujuſvis diſciplinæ ac philoſophiæ: fundamentũ minimé dubium & caducum,ſed certiſſimum & firmiſſimũ,á nobis infinité tot annos citatum & allegatum: ſed quia Ariſtotelis eſſe non dicebam, deriſum, & theatrorum fabulis(quod incredibile ſit,niſi iis qui viderunt & interfuerunt) agitatum.Quamobrem,ut regius hiſtrio,ut Ariſtotelei judices intelligant,Ariſtotelem noſtro nomine ſpectaculum & judiciis ſuis deriſum atque damnatum eſſe; nunc tandem aliquando ab Ariſtotele perdiſcant,logicę artis,imó veró omnis artis ac ſcientię generalia & univerſalia documenta,á vero præſtantium exemplorum & naturali uſu proficiſci;eorumque parentem eſſe αἴσθησιν,ἐπαγωγὴν,ἱστορίαν,ἐμπειρίαν. Scholisque noſtris iraſci deſinant:quia quod approbāt,ex Ariſtotelis principiis approbāt: quod improbant,ex Ariſtotelis principiis improbant:nec aliud quám ex Ariſtotelis judicio, Ariſtotelica hæc eſſe,illa non eſſe pronuntiant: & Ariſtotelici Organi vulneribus non aliâ, quám Ariſtotelicorum principiorum medicinâ medentur. Ariſtotelis principium jubet, omnem doctrinam á primis & illuſtribus prænotionibus inſtitui.At plurima logicarum definitionum & partitionum principia, in Organo logico nullá ſunt: exempla vel nulla ſunt, vel ex ignotis feré poſteriorum diſciplinarum locis petuntur;vel abecedaria,nihilq; omninó ſignificantia, ponuntur: Orationis præterea homonymia,in-

ſantia,inopia tanta eſt,ut Ariſtoteles ab Ariſtotelis interpre-tib.perſæpe ꝓpterea nõ intelligatur.Ex Ariſtotelis igitur principio id animadvertimus; & cõtraria definitionum, partitionum,exemplorum,orationis lumina reſtituere conamur.Ariſtotelis principium tribus ſcientificæ materiæ ſymbolis κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ,καθόλȣ,jubet omnem doctrinam neceſſariis, cognatis,propriis decretis inſtitui? At quædam ſunt in Organo logico falſa, aliena multa, plurima impropria. Ex Ariſtotelis igitur principio id animadvertim⁹,falſa & aliena rejicimus: ad ſuum quidq; locum remittimus. Ariſtotelis principium jubet,omnem doctrinã ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας deduci; neq; ſolùm κατὰ παντὸς,&neceſſarió affirmatis,ſed tam perſpicuis inſtitui,ut contraria ſint inde clariſſima. At Organum logicum in falſis contrariorum errorib.argutandis & refellendis maximam partem occupatum eſt. Quid modaliũ contentiones? quid ſyllogiſticæ & reductionis & permiſtionis & poteſtatis argutiæ? á cujus uſus obſervatione & experientia profectæ ſint? ad cujus uſus utilitatem & prudentiã referentur? Ex Ariſtotelis igitur principio id animadvertimus: refutationes errorum & argutias inanium ſubtilitatum,é Dialectica rejicimus. Ariſtotelis principium jubet,omnem doctrinam á prioribus naturâ & notioribus ſic inſtitui, ut unumquodque præceptũ ſuo loco,& tantùm ſemel exponatur. Organum logicum libris ita confuſum eſt, ut Ariſtotelicæ methodi tam diſſimile nihil fingi poſſit:idem præceptum infinité repetitum & inculcatũ ſit. Ex Ariſtotelis igitur principio tantam confuſionem animadvertimus; ſelecta κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ,καθόλȣ Logicæ documenta ſic ordinamus,ut naturà-prima primo ſint loco,media medio,poſtrema poſtremo: ταυτολογίας omnes & iterationes rejicimus. Ariſtotelis principium,logicæ artis exercitationẽ maximé requirit,nec artificem ex ſolis artis univerſalibus præceptis,ſed multó magis exemplis, opere,uſu deniq; futurum prędicit:idq; ἁπλῶς καὶ τῷ ἐνεργεῖν ἐπίςαϑαι dicit. Ex Ariſtotelis igitur tanto principio,logicę artis uſum in ſcholis noſtris ſpretum,imó theatrali ludibrio damnatum repetimus, & in ſcholas reducimus. Quapropter Ariſtotelicæ Philoſophiæ ſtudioſi, Scholas noſtras, Ariſtotelis tantùm principia ſecutas,veré Ariſtotelicas eſſe percipiãt: Dialecticam noſtram (quia Dialectica Ariſtotelis,

telis, imó ſolius Ariſtotelis, non ſolúm quæ ſunt in poſteriorібus analyticis,ſed quæ reliquis libris logicis,quæ etiã Phyſicis,Metaphyſicis, Ethicis diſperſa ſunt,dogmata doceant, & methodo Ariſtoteli probatiſſima doceant) veram Dialecticã & Logicam, eſſe intelligant: Ariſtotelemque legibus Ariſtotelis & principiis conformatum & compoſitum tandem aliquando cognoſcant.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XI.

In primum Topicum.

CAP. I. *Quid Topica, & quam locorum tautologiam habeant.*

RETEXVIMUS adhuc ad normam Ariſtoteleorum principiorum de materia,deque forma artis,de rerum veritate & experientia:retexuimus (inquam)ad has Ariſtoteleas leges,Categoremata,Categorias,Interpretationem,Analytica de ſyllogiſmo & demonſtratione:& quid dialecticæ tum inventionis,tum diſpoſitionis in his eſſet,oſtẽdimus : quid eſſet etiã contrariũ, diſtinximus:Ariſtotelis deniq; ſummis illis & ſingularib. imperiis ſtudioſé obſecuti ſumus.Eundẽ mihi authorem principemq; in Topicis cõſtituo:ut tantum contendamus,quantum per illas leges obtineri poterit.Ariſtoteles multis antea locis Socraticũ amorem planẽ demonſtravit; multa inchoavit,multa elaboravit; conſimilẽ nobis induſtriã diligentiamq; cõmendavit: ac ne quis dubitaret,mandatum ſuum definivit:Ergo amorẽ illum Socraticum & Ariſtoteleũ, quámvis ſuperbum & faſtidioſum,tamen amemus.Videtur autem hic liber majora nobis ac præſtantiora promittere,q̃ ſuperiores adhuc pręſtiterunt:& Analyticus author,plenior s inventionis gratiá huc nos remittere viſus eſt;& titulus ipſe, inventionis doctrinã pollicetur.Ariſtoteles dialecticæ inventionis præceptiones, τόπυς,id eſt locos nominavit.Ut enim

ſi cui aurum,quod eſſet multifariam defoſſum,commonſtrare velles,ſigna oſtenderes locorum,quib. cognitis ille ſibi ipſi foderet,& id quod vellet,ſine errore erueret:ſic has Ariſtoteles argumentorum quaſi notas,locos appellavit,quia argumenta quærenti,demõſtrarent ubi eſſent:& ἀπὸ τῶ τόπων, τοπικῶν opus appellavit. Locos veró,argumentorum intellige præcepta:quomodo & in cæteris artibus locos poſſis appellare. *Sic*
„ enim Craſſus de elocutionis rhetoricæ præceptis,Si non ſunt
„ omnes (ait) patefacti: at certé commonſtrati loci. An veró
\- Topica hæc, Ariſtotelis Platonici vera Topica ſint;cúm Ariſtoteles in Rhetoricis præcepta quædam Topica citet,quæ in his Topicis nulla ſint:cúm Ciceronis,cúm Laertii Ariſtotelea Topica,his non reſpondeant; nihil diſputo:cujuſcunque ſint authoris ea,qualia ſint,conſideranda mihi propono;& conſideranda quidem ad illas Ariſtotelis leges:ut tantum probemus,quantum illis conveniet.Quare perge. Topica nobis explicat Topicus magiſter, quiſquis is eſt:utrúm ſolos topos & locos argumentorum explicat?Videtur ſané octavo Topico etiam diſpoſitionem polliceri,ut totam Dialecticam,id eſt inventionis & diſpoſitionis doctrinam complecti videatur: Conſyderemus itaq; primúm, qua diligẽtia & ſubtilitate partes inventionis diſtribuerit, poſtea diſpoſitionis prudentiam expendemus: Categoremata, é cauſſis formam nomine differentiæ comprehenderunt; ut effecta & adjuncta, nomine accidentis proprii & communis: genus & ſpeciem,é loco diſtributionis attigerunt; omiſerunt cætera.Categoriæ,effectorum, adjunctorum exempla quædam nominibus qualitatis, quantitatis, actionis,paſſionis,ubi,quando,ſitum eſſe,habere propoſuerunt: oppoſitorum locum multis argutiis involverunt: conjugationis aliquid habuerunt in paronymis:Interpretationis duo libri, contradictionem incredibili caligine offuderunt: Analytica priora de ſyllogiſmo,ad damnandum oppoſitionis & diſtributionis locum, ad adjuncta & definitionem vix appellandum,ad propoſitionis,ſyllogiſmiq; ſimplicis & communis, nonnullam etiam methodi doctrinam obſcurandum, quid obſcuritatis non habent?Analytica poſteriora, ut demonſtrationem (cujus neque materia, neque forma per rerum naturam ulla poſſet eſſe) nobis inducerent, totam feré inventionem, imó veró totam feré poſteriorem

Analyſim

Analyſim conſimilib. tenebris aggregârunt. Topica tandem ſequuntur: quæ de enuntiatione, ſyllogiſmo & methodo aliquid repetunt: Inventionis autē locos per ſpecies de efficiente, forma, fine, effectis, ſubjectis, adjunctis, adverſis, relatis, privantibus, contradicētibus, paribus, majoribus, minoribus, ſimilibus, notatione, conjugatis, toto, partibus, genere, ſpecie, definitione, definito, teſtimonio (de materia enim, diverſis, diſparatis nominatim nihil eſt) trecentos ſeptendecim pro paucis illis habent; quoties in ſingulis libris eoſdem repeti, poſtea docebimus. At per Deū immortalē, quid eſt Ariſtotelis principiis de materia bene inſtitutæ artis contrariū, niſi hoc eſt? De tanta tamq; incredibili tautologia Ariſtoteles judex appelletur; é ſcholis Pythagoreorū, phyſicorum, logicorumq; reliquorum collecta hæc Topica recognoſcat. Generalia (inquiet) generaliter doceto; ſecus ſophiſtica doctrina eſto. Atqui (inquam) conſideratio logicæ inventionis, in cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, diſſentaneis, comparatis, nominibus, diſtributione, definitione, teſtimonio: diſpoſitionis, in enuntiatione, ſyllogiſmo, methodo, tota generalis eſt & communis omnium rerū: & Organicus author errore ſuo id ipſum teſtificatur, qui communia fundamenta enuntiationum omnium ſtatuit, in Categorematis, Categoriis, inventione medii, qui enūtiationis, ſyllogiſmi, methodi, cōmunem doctrinam omnium rerum facit, ut notavimus antea: deinde eadem tamen omnia repetit, ad quæſtionem apodicticam & topicam: quod facere nō poſſet, niſi cōmunia eſſent: Quare generaliter & ſemel ea docenda fuerunt & explicanda, non toties & tam Ariſtoteli damnatis nugis iteranda. Hæc prima mali & extrema labes, hæc tautologia, elenchum & ſophiſma ejuſmodi continet, quo tota hæc Topica non parte aliqua corrigi, ſed pauculis illis generibus exceptis tolli penitus é logica arte lex Ariſtotelis jubeat: Sed tautologiam tamen iſtam demonſtremus. Quid igitur Topicus doctor primo capite primi Topici? Videtur initio nobis inventionis doctrinam aliquam definire: veterem, quamvis barbaram, tamen recentiori fideliorem interpretationem ſequamur; nequid propter verba nobis adverſus homines nimiúm-ſeveros periclitetur. Converti caput de futuris contingentibus, & pleraque poſterioris analyſeos capita: at hîc eo labore dignum nihil video; & jam tædet, vel potiús pœnitet, in

his ſophiſmatis retexẽdis diutiús eſſe commoratum. Topicus igitur author audiatur.

CAP. II. *De propoſito Topica, de ſyllogiſmo, de fructu Topica.*

PRopoſitum quidem negotii eſt, methodum invenire, per quam poterimus ſyllogizare de omni propoſito problemate, ex probabilibus: & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans.

Proponit topicam, qua de problemate ex probabilibus ita diſſeratur, ut nihil dicatur repugnans. In quo propoſito triplex eſt elenchus; primus, quód topica inventio alligatur ad problema, ut poſtea rurſum. Hoc cúm de quæſtione dictum eſt, abſurdum eſſe docuimus: quia Dialectica, de omni quæſtione, imó etiam de non-quæſtione diſſerit: & ratione utitur etiam in enuntiatis per ſe manifeſtis, ubi quæſtio nulla eſt: nõ autem diſputat ſolúm de problemate: imó veró diſputat de quolibet & ente & non-ente. Hic primus elenchus eſt in hac definitione: tum additur (ex probabilibus) qui ſecundus elenchus eſt: Dialectica inventio, eſt communis omnium argumentorum, & probabilium & neceſſariorum: & topicus magiſter ipſe non minús neceſſaria argumenta, quám probabilia hîc proponit; genus, ſpeciem, definitionem, proprium, formam: quæ neceſſaria eſſe exiſtimat: ſeipſum igitur magiſter ſuis præceptis coarguit. Tertius eſt elenchus, Ne quid repugnans dicatur. In quo duplex eſt error: & quód Dialectica ad ſophiſticas altercationes referatur: & quód Dialectico nihil exiſtimetur ſuſceptæ diſputationi repugnans eſſe dicendum. Enimveró ſi ſententiam falſam aliquis defendendam ſuſceperit; an veriſſimis argumentis, clariſſima veriſſimæ diſputationis luce convictus, tamen in errore pertinaciter hærebit? Imó veró ſi pertinax non erit, ſententiam deteriorem cum meliore commutabit: nec pudebit ab errore ad veritatem, ab inſcitia ad certam cognitionem converti. Denique prudentis dialectici fuerit, aliquando ſibi repugnare, veritati nunquam. Sequitur definitio ſyllogiſmi, obſcura (ut Analytico primo declaravi) & alieno poſita loco: ſyllogiſmus enim, eſt diſpoſitionis;

tionis; quæ diſponendi argumenti regulas tradit: illic igitur definiatur: non eſt autem inventionis; quę argumenta deſcribit: ne hîc igitur confundatur. Diſtribuitur ſyllogiſmus in demonſtrativum, dialecticum, litigioſum, paralogiſmum: de hac ſyllogiſmorum nugatoria ex remotiſſimis circumſtantiis partitione dictũ jam ſatis eſt; ut nihil litigioſum & ſophiſticum in arte logica docendum; ut demonſtrativi & dialectici generis ars eadem communis eſſet. Caput ſecundum eſt de triplici Dialecticæ utilitate: ad exercitationes, ad colloquia, ad Philoſophicas artes & diſciplinas. Quas utilitates ſi præceptis convenientib. perſequeretur magiſter, & apertè demonſtraret; quámvis parùm diſertè planeque tam nobilis diſciplinæ fructum enarraret; tamen non laudari quidem maximè non poſſet; quia nihil ferè eſt excellens in Dialectica & magnum, quod his tribus rebus quodammodo non contineatur: Verùm tam ſapiẽs magiſter eſſe non vult: rètexit paulò póſt orationem: Dialecticam revocat à colloquiis familiaribus & domeſticis: retrahit à meditationibus omnibus humanis: compingit in problematis ſcholaſticum de accidente, genere, proprio, definitione clamorem.

CAP. III. *De problemate.*

TERTIUM caput totam ferè de quæſtione confuſionem cõtinet, ex ipſius quęſtionis & genere, & nomine, & partitione: tria enim hæc in doctoris quęſtione cõſyderanda nobis ſunt. De quæſtione ſatis ſuperq; fuerat ſecundo libro Scholarum dialecticarum diſputatum: ut tamen hos errores apertiús oſtendamus, grave nobis non erit, rem totam minutatim perſequi. Docetur hîc, Dialecticum duntaxat de quæſtione diſputaturum, quæ interrogat in utramque partem, hoc modo: Eſtne hominis definitio, Animal greſſibile, bipes, an non? In quo vehemens eſt error: concludam etiam idem ut antea, & diſceptabo generaliter: Omnis quæſtio (cujuſcunque modi ſit, quoque modo interroget, nihil intereſt) Dialectico propoſita eſt: & ea argumentorum generib. tractanda, diſpoſitionum modis æſtimanda & collocanda eſt: quod veritas Dialecticæ bene deſcriptę declarat: una invẽtio communis eſt omnium quæſtionum: una diſpoſitio cõmunis eſt omnium

quęſtionum:totam autem & inventionis,totam etiam diſpoſitionis doctrinam Dialectica ſibi vendicat: totam propriam & ſuam ducit,nec cum ulla alia diſciplina communem habet. Videte quomodo contrá concludam:

Quæ diſciplina continet abſolutam facultatem omnis quæſtionis explicandæ, ea propoſitam habet omnem quæſtionem:

Dialectica veró continet abſolutam facultatem omnis quæſtionis explicandæ; inventionem quippe & diſpoſitionem communem & generalem; quibus ſolis omnis quæſtio diſputari tractariſque poteſt:

Dialectica igitur propoſitam habet omnem quæſtionē.

Non ago captioſé:aperté & claré concludo.Neque jam audiamus quód aliud ſit Logica, aliud Dialectica; & nunc agi de ſyllogiſmo dialectico:Dixi enim antea de hac vana nominū diſtractione: & totis Scholis dialecticis docemus,ab Ariſtotele non aliam Logicam, aliam Dialecticam inſtitui; ſed Logicæ,ſed Dialecticæ inventionem & diſpoſitionem (quæ duæ partes & ſolæ & omnes ſunt, hujus diſciplinæ) confundi,& mille tenebris obſcurari.Et demonſtrabo, artes Topicas hîc inſtrui,quibus nō illa ſolúm duplicis interrogationis,ſed quævis quæſtio poſſit explicari. Quare fallit hæc doctrina in genere quęſtionis Dialecticę.Placet autem ei,Dialecticum duntaxat hac de quæſtione diſputaturum,quæ ſic interroget in utramque partem,Eſtne hominis genus animal,an non?ut poſſit Dialecticus videlicet utram velit, quæſtionis hujus partem aſſumere. Quaſi veró non eadem ſit reſpondendi poteſtas & affirmando & negando, cúm ſimpliciter ita quæritur,Eſtne hominis genus, animal? Hic elenchus eſt in quæſtionis genere: in nomine veró, par aut etiam major elenchus eſt. Quæſtio hæc appellatur problema: cur, inquam? Non enim rationem ullam,ſaltem falſam aut ineptam quiſquam queat reddere:quare autem ita nominare non debuerit,ipſe dicam. Secundo Topico præcipitur, uſum verborum á populo ſumendum: ſcientiam rerum á doctis & artium peritis hominibus petendam. Quis veró extra ſcholam hanc topicam doctoris hujus, qui Topicorum iſtorū author fingitur,quæſtionem ancipitem & irridendam,problematis nomine appellat? Habent Medici problematum nomine quæſtiones,nec tamē

duplici

duplici modo pronuntiatas:habent Geometræ quæſtiones de conſtruendis formis, problematum nomine, nec tamen iſto modo interrogatas: habet deniq; Ariſtoteles quæſtiones, problematum nomine inſcriptas, nõ tamen iſto modo prolatas: Poſtremó in his etiam Topicis, has orationes, problemata nominat:

Omnis voluptas, bonum eſt:

Nulla voluptas, bonum eſt.

Ubi duplex interrogatio non eſt: Ac ſæpe in his Topicis is ſermo eſt; ut jam doctori ipſi problema & quæſtio idem ſit: & doctrinæ vanitas, doctoris uſu, teſtimonio, judicioq; improbatur. Nomen igitur huic quæſtioni temere, ſine uſu, ſine ratione eſt impoſitum: imó veró cúm problematis nomen ſæpiſſimé legatur in Organo logico, locis feré omnibus pro omni quæſtione uſurpatur. Atq; hic elenchus eſt & in definitione & in nomine quæſtionis: partitio veró magis etiam abſurda eſt eodem capite, Quód omnis diſputatio dialectica, ſit ex genere, proprio, accidẽte, definitione. Quod diligentiús eſt conſiderandum. Problematis igitur diviſionem hanc, & ejus rationem conſideremus. Omne problema eſt de genere, accidente, proprio, definitione. Quamobrem? hoc enim falſum eſſe contendo, & id neceſſariis rebus addico. Omne problema indicat genus, proprium, definitionem, accidens: Ergo omne problema eſt de genere, proprio, definitione, accidente. Hujus enthymematis ſophiſma meliús in integro ſyllogiſmo percipiemus.

Omnis quæſtio indicans genus, accidens, proprium, definitionem, eſt de genere, proprio, definitione, accidente:

Omne problema, eſt quæſtio indicans genus, accidens, proprium, definitionem.

Omne itaque problema eſt de genere, accidente, proprio, definitione.

Hujus ſyllogiſmi propoſitio & aſſumptio falſæ ſunt: priús autem de propoſitione dicam. Quæſtionis porró ſpecies ſtulté dividuntur rerum indicatarum numero: neq; enim verum aut conſequens eſt, quæſtionem ea de re eſſe, quam quolibet modo indicat. Cúm quæro, utrúm homo, ſit animal, an nõ? in hac quæſtione multa indico animalis nomine; ut ſubſtãtiam & corpus & vitam & ſenſum & motum & colorem & quanti-

tatem,infinitaq; alia magis, quàm generis in eo ſignificationem indico.Item hæc eadem, hominis nomine comprehendo: præterea ratiocinandi,ridendi, numerandi, & innumerabilium rerum ſignificationes & indicia præbeo. Quod magi-
„ſter topicus ipſe ſecundo Topico confirmat,ubi ait: Qui dixit
„unumquodvis, quodammodo multa dixit, eó quód plura ex neceſſitate unicuiq; conſequentia ſunt.Alienum tamen & abſurdum fuerit,exiſtimare,hanc quęſtionem,Utrum homo eſt animal,an non? eſſe de colore aut de numero. Atque hæc de propoſitione ſophiſmatis: ad aſſumptionem venio:

Omne problema, eſt quæſtio indicans genus, proprium, definitionem, accidens.

Interrogent ſcholaſtici aliquem non ſcholaſticum,id eſt liberi judicii virum, non mancipati ingenii ſervum; dicet, hoc ſibi falſum videri: & exēpla manifeſti erroris(ſi opus erit)proferet: ut ſi quæratur, utrúm ædificata ſit Babylon ad tyrannidē principum,an non?finis quæritur: nec indicatur aut genus, aut proprium,aut definitio,aut accidens: Utrúm natura conſtet ex materia & forma,an non?quæritur de partibus, non de genere,proprio,definitione,accidente. Deinde cúm de tot argumentorū modis genus & definitio duo ſint; propriū & accidens,in adjunctis & factis cōprehendantur, ut in Porphyrio dictū eſt.(niſi forté quód proprium etiā in his Topicis, eſt deſcriptio quædam)quid cauſſæ eſt, cur cætera argumentorum genera, efficiens, materia,forma, finis,ſubjecta,diſſentanea, cōparata,nomina,tributiones,teſtimonia (quæ poſſunt quęri & indicari propoſita quæſtione) in his quatuor indicentur? Valde autem eſt ridiculum, quód hîc affirmatur, differētiam, id eſt formam,ſub genere cōprehendi: præſertim cúm ſit generis & differentiæ, ſeu formæ, diſſimillima ratio:atq; in iſto libro differētia, velut etiam genere latior, ſit in communibus inſtrumentis poſita,genus aūt poſitum non ſit. Nec minús ridiculū eſt,quód ſpeciem dicunt ſcholaſtici,quia de ea nihil hîc præcipitur,á diſciplinis rejici.Singularia pręcepta nulla debēt in diſciplinis eſſe,ajūt:Eſto.quia ut Ariſtoteles præcipit,omnis ſcientia & diſciplina ex univerſis & generalibus eſſe decretis atque immutabilibus debeat: hoc item valeat; quámvis de ſingularibus aſtris, Aſtrologiæ tota feré decreta ſint: An igitur præceptum univerſale, de rebus ſingularibus nullum eſſe poteſt?

poteſt? An non in his Topicis de ſpecie ſæpiſſimé locum tradit,& tamen univerſum? de partibus ſingularibus,& tamen univerſum? Nónne Porphyrius de ſpecie præceptum tradit, & tamen univerſum?Nónne de individuis præceptum tradit, & tamen univerſum? Nónne igitur topicus magiſter potuit de ſpecie genus quæſtionis inſtituere, & tamen univerſum? Falſum eſt igitur,omni problemate genus, accidens, proprium, definitionem neceſſarió indicari; cúm poſſit indicari cauſſa, ſubjectum,diſſentaneum,comparatum,nomen,totum,membra,ſpecies,teſtimonium. Quare cúm ſophiſmatis hujus & propoſitio & aſſumptio falſę ſint;quonam pacto poterit propterea eſſe vera complexio?Eſt igitur non ſolúm falſa Topici problematis partitio;ſed etiã de hac partitione ratio captioſa, planeque ſophiſtica. Sequitur in eodem capite tertio,differentia problematis & propoſitionis; quód problema, ſit in utramque partem elata interrogatio: propoſitio,in unã tantúm.Verúm problema,omnis quæſtio: protaſis vel propoſitum, omnis quæſtio, ut veré & naturaliter poteſt,ita dicatur: Hæc ſomnia ſine uſu,ſine ratione,ſine exemplo cúm ſint;Ariſtotelis legibus nunquam probabuntur.

CAP. IIII. *De definitione,proprio,genere.*

QUARTO capite definitur definitio, ratio quid erat eſſe rei ſignificans: Nos in Dialectica converſionem definitionis cum definito, quæ communis etiam eſt diſtributarum partium cum toto diſtributo,communẽ etiam duorum argumentorum fecimus:ut Ariſtoteles etiam fecit in Analyticis;id hîc omittitur.Sed tamen definitio valde ſophiſticé hîc inſtituitur:Nam cúm definitio,genus quæſtionis ab eo cõſtituatur;valde mirum eſt, eam poſtea ad omnes quæſtiones accommodari.Proprium,nullũ eſt argumenti genus, ut in Porphyrio & Analytico primo de abundantia propoſitionum dictũ eſt: niſi pro deſcriptione ſumatur,ut in Topicis.De genere,in argumẽtis proprié præcipitur: & quæri ſimiliter poteſt, quare fiat quæſtionis modus potiús,quám cauſſa: quę tamen antiquior eſt genere;quia omne genus ſignificat aliquã cauſſam,nõ contrá.De generis definitione,quemadmodũ & falſa ſit,& ad uſum non ſatis accommodata; in Porphyrio dictum

eſt; qui errores hujus definitionis ab hoc loco traxerat. De accidente item, ſatis multa in Porphyrio.

CAP. V. *De accidente, & communi inventione.*

QUINTO capite diſputatur, generis, proprii, accidentis rationes definitioni poſſe accommodari: quod ſolidi præcepti nihil eſt. Sequitur locus antea tractatus ac valde diſputatus, quód non una eſſet communis omnium rerum dialectica inventio. Cúm ergo facta eſſet illa partitio; objicitur ab authore topicorum, non iccirco tamen unã & communem methodum omnium problematum quærendam eſſe; quia nec facilé inveniri poſſit: & ſi inveniatur, omninó obſcura ſit & inſuavis. Hæc cauſſa eſt, qua Organicus author in tantam inventionis dialecticæ tautologiã delapſus eſt: hæc falſa & fallax ratio doctorẽ, inquam, decepit, fefellit, induxit. Quare nobis animadvertenda diligẽter eſt. Huic errori reſtitimus initió, cúm de quæſtione actum eſt: & ad ejus tanti elenchi refutationem confirmandam, quia negaretur hîc communem quatuor problematum doctrinam inveniri poſſe, monui antea in Categorematis, Categoriis, abundãtia propoſitionum, inventione medii, Analyticis poſterioribus, locos inventionis confuſos ab Organico magiſtro, non problematum, accidentis, generis, proprii, definitionis proprios, ſed communes eſſe omnium quæſtionum: imó omnium propoſitionum nón modó dubiarum, ſed etiam per ſe manifeſtarum. Atque hujus doctrinæ errorem ſatis, vel doctore ipſo judice refutaveram: quia ipſe eas artes communes traderet, quas negaret inveniri poſſe: attamen quia bella iſta ratio atq; cauſſa in Topicis ponitur, in ſingulis topicis, hujus fallaciæ majorem mihi refutationem depoſco: docebo enim his Topicis, id eſt, doctoris topici teſtimoniis, hanc eandem non modó quatuor problematum, ſed omnium omnino quæſtionum, omnium propoſitionum communem inventionem non ſolúm inſtitui, ſed etiam laudari atque celebrari. Et quidem ab octavo capite primi hujus Topici, uſque ad finem octavi, totus eſt topicus author in locis illis communibus obſcurandis, ineptiſſimé iterandis & repetendis: præter enim generales locos decem, noſtra

ſtra Dialectica informatos, dialecticum præceptum, dialecticæ inventionis in his Topicis nullum traditur.

CAP. VI. & VII. *De eodem, deque problemate.*

SEXTO capite Idem tripliciter dicitur, numero, ſpecie, genere: Scholaſticum hoc commentum eſt: Idem & diverſum eſſe poteſt cauſſis, effectis, ſubjectis, adjunctis, & ceteris argumentis: & hoc præceptum nihil inventionis, nihil diſpoſitionis eſt: quare nihil etiam Dialecticæ. Nec iſto modo dividitur Idem ſexto & nono capitibus quinti libri in Philoſophia: & hoc tamen ipſum Idem, per comparationem cum altero ſolúm intelligi poteſt; ut duæ res inter ſe ſunt, eædem ſpecie vel genere. Verúm in Porphyrio ſatis de hac bella numeri doctrina diſputatum eſt. Septimo capite diſputatio revocatur de diviſione problematis; quód omnis diſputatio Dialectica, ſit ex definitione, proprio, genere, accidente: idque topicus magiſter omnibus cōcluſionum modis ſe pollicetur addicturū, inductione & ſyllogiſmo; quas ſolas argumentationis ſpecies pauló póſt facit. Verúm in utroq; fallit: inductionem nobis conſiderandam relinquit tanquam manifeſtam: ſed antea multis exemplis falſam docuimus, cúm oſtendimus, nō omni quæſtione indicari genus, accidens, proprium, definitionem: & valde ſophiſticum hoc eſt, quod ignoretur, quod etiam falſum ſit, tanquam verum & perſpicuum prætermittere. Sic Categoricus author ſex poſtremas categorias prætermiſit, quód diceret eſſe faciles; cúm tamen ab homine perfici nullo modo poſſent. Ad ſyllogiſmum doctor deinde accedit, & circunſtantia vaniſſima abſolvit. Revocavit Organicus author Dialecticam ad grammaticam quandam ſermonis accidentiam, quomodo nempe unumquodque vocabulum ſignificaret, & quomodo de alio affirmaretur: hinc categoremata; categoriæ, & hîc iterum categoremata: hinc factæ definitiones generis, ſpeciei, differentiæ: quomodo de rebus ſibi ſubjectis affirmarentur: cúm tamen Dialecticæ ratio pura & ſimplex eſſet: ſermonis nullam curam, ſi recté tradatur, habeat. Hinc igitur Topicus magiſter probationem ſophiſmatis, & rationem orditur, & ſyllogiſmum ſe facturum pollicetur. In quo magiſter diſcipulos ſuos decipit: ſyllogiſmi enim ejus, quem pollicetur,

nullam partem ponit;ſed propoſitionis rationem ex categoriç diviſione comminiſcitur.Syllogiſmi enim,quem non prçſtat,ſed pollicetur,ejus concluſio eſſe debuerat:

Omne categorema eſt genus,definitio proprium aut accidens:

Omnis diſputatio dialectica,eſt de categoremate:

Omnis igitur diſputatio dialectica, eſt de genere, proprio,definitione,accidente.

Hunc ſyllogiſmũ nõ fecit; ſed neſcio quám lubrica,quámque præcipiti oblivione præteriit:cujus propoſitio,Categoriç partitione valde inepté confirmatur: Aſſumptio item falſa eſt,quód omnis diſputatio dialectica, ſit de his quatuor categorematis: omnis enim quæſtio, dialectica eſt; & nulla quæſtio, niſi dialecticé tractari poteſt. Innumerabiles veró ſunt quæſtiones non de iis ſcholaſticis topicorum problematum categorematis: doctor igitur nullum quæſtionis proprium ſyllogiſmum,quem pollicebatur,fecit. Syllogiſmo autẽ quodam connexo (quem tamẽ ſyllogiſmum eſſe neſciebat; cúm in eas figuras non cadat, quibus omnes ſyllogiſmorum modos concludi Analytico primo docet) concludit;& falsó concludit, omne categorema eſſe de accidente, genere, proprio, definitione: quod ei propoſitum non erat: attamen concludit hoc modo:

Si omne categorema converſim dicitur,aut non converſim,eſt de genere,proprio,accidente,definitione:

Quia ſi converſim,eſt proprium aut finitio: ſi non converſim,genus aut accidens:

Sed omne categorema converſim dicitur, aut non converſim:

Omne igitur categorema eſt de accidente, genere, proprio definitione.

Hic ſyllogiſmus doctoris eſt:cujus propoſitio eſt falſa,quia nullum eſt argumenti genus, quod nõ converſim dicatur aut non converſim,aut per ſe aut denominativé,ut antea dixi.At é decem generibus argumẽtorum, genus,eſt particula diſtributionis: accidens,effectorum & adjunctorum: proprium, de quo agitur, vel adjunctorum, vel definitionis ſpecies: definitio,locus eſt integer: tot argumenta reliqua, cauſſæ, ſubjecta,diſſentanea, collationes, nomina,totum,membra,ſpecies,

cies, teſtimonia, in his categorematis quatuor nō numerantur: quæ tamen de re propoſita dicuntur. Quare doctoris ſyllogiſmus parte illa principe fallax eſt: totus à quæſtione propoſita alienus eſt: Suſceperat enim topicus author probandū, omnem quęſtionem eſſe de illis quatuor categorematis: quod nullo modo demonſtrat. Doctor nobis probationē hujus ſophiſmatis, per inductionem & ſyllogiſmum pollicetur: credimus: At neque inductionem, neque ſyllogiſmum fecit. Atque hæc fundamenta ſunt & tertio & ſeptimo capite, de vana illa & falſa problematis partitione in quatuor partes. Eodē ſeptimo capite præcipitur, ut é categorematis ſumantur probationes harum quæſtionum: Et hîc indicatur, categorias, locos eſſe quoſdam inventionis communes (cōtrà quàm ejus interpretes illic arbitrantur) unde omnes probationes hauriantur. Sed antea de categoriarum inanitate diximus. Atque his duobus capitibus expoſitis, ad intermiſſam quæſtionē revertor, quam totis Topicis, id eſt, ut dixi, perpetuis hujus doctrinæ teſtimoniis, contra doctorem, me demonſtraturum rēcepi. Ait, communem omnium problematum artem reperiri non poſſe: hoc commētum ſuperioribus omnibus libris falſum eſſe docui: falſum rurſum in his Topicis demonſtrabo.

IN CAP. VIII. ET IX.

OCTAVO igitur & nono capite quæritur, quid ſit propoſitio dialectica & problema dialecticum: item quid poſitio. placita ſcholaſtica ſunt, vel ſomnia potiús Eubulidis cujuſpiam. ut oratio quælibet pura, eſt grammatica; ſic & propoſititio bene-propoſita, eſt dialectica; omne problema, dialecticum; omnis theſis, dialectica. Mirificum autem illud topici doctoris teſtimonium, quod quærimus, capite octavo in generibus propoſitionis enumerandis incipit: hîc enim propoſitionum, id eſt principum ſyllogiſmi pártium genera, ex teſtimoniis ſpectatorum & probatorum hominum, é ſimilibus & contrariīs deducit: id eſt, magiſter eam inventionem generalem inſtruit, quam quinto capite negabat inveniri poſſe: nec tamē ſic inſtruit, quin multó maximam partem relinquat. Quid enim ex cauſſis, factis, ſubjectis, adjunctis, reliquis diſſentaneis, comparatis reliquis, nomine,

tributione,finitione? an propoſitio nulla erit? Cujuſmodi credat eam partitionem eſſe,ubi de partibus decem (quæ ſunt argumentorum univerſalium genera) una integra, teſtimoniū: ex generibus collatorum unum,ſimile: ex duobus oppoſitorum generibus unum, adverſum, non explicatur, ſed attingitur: de cæteris nullum verbum fiat? Hoc igitur primum doctoris contra doctorem teſtimonium produco. Teſtimonia, ſimilia,adverſa,loci ſunt communes omnium problematum; quales tamen negabat inveniri poſſe. Pari ferè ſapientia problema dividitur ex fine rerum quæſitarum,ex opinionum diſſidentium differentia atque varietate. Ridiculè, ita me Deus amet: & quòd omnium quæſtionum partitio, ut tam multis argumentis initio docui, in Dialectica inutilis eſt; & quòd iſta vanitate liceat mille ſimiles partitionum ineptias affingere. Sed hæc miſſa faciamus; ad probationem revertamur: alia doctrinæ teſtimonia contra doctorem producamus.

CAP. X. *De ſyllogiſmo & inductione, deque elencho quadruplicis problematis.*

DECIMO capite,argumentationis dialecticæ ſpecies duę ponuntur,ſyllogiſmus & inductio: in quo multiplex ſophiſma eſt. Omnis, & tota, & ſola argumentatio, id eſt argumenti diſpoſitio, ſyllogiſmus eſt: inductio non eſt argumentatio, ut antea docuimus; ſed argumentum ex partibus. Differentia autem ſyllogiſmi & inductionis, valde ridicula eſt; quòd ſyllogiſmus ſit valentior, clarior inductio. Quaſi inductionis argumentum, quod ex partibus eſt, non poſſit etiam ſyllogiſmo concludi: ſit enim inductio:

Omnis & homo & beſtia, ſentit:
Omne igitur animal, ſentit.

Addatur aſſumptio, ut ſyllogiſmus plenus fiat, hoc modo:

Omnis & homo & beſtia, ſentit:
Omne animal, eſt beſtia aut homo:
Omne igitur animal, ſentit.

Utra in parte argumentum clarius & fortius eſt? Illic inductio eſt, hîc ſyllogiſmus: & argumentum idem eſt. Atque hæc de topici dialectici quæſtione, id eſt prima Topicorum parte. Ad quęſtionem igitur quæſtioniſque ſpecies ita deſcriptas,

topicus

topicus author deinceps inventionis artes accommodat: ad quas tamen priuſquam accedam, illud quærendum eſſe arbitror;ſi partitio problematis de accidente,proprio,genere,definitione,vera eſſet;quam falſam eſſe(ut eſt)neceſſe eſt:tamen ſi vera eſſet; quorſum ad has quatuor particulas, tam longa tamque prolixa(quæ eſt in octo Topicis)tautologia inventionis adhiberetur? Proponit magiſter in Analyticis poſteriorib. quatuor genera quæſtionum, an eſt, quid eſt,quia eſt,quamobrem eſt:nec tamen ad ea ullam inventionis doctrinam adhibendam privatim putavit. Quæ cauſſa eſt igitur,quamobrem hîc octo Topicis tam obſcuram, tam confuſam,tam nugatoriam locorum periſſologiam (ut oſtendam)ad has quæſtiones quatuor aggregavit?quis finis?quis uſus?quod conſilium?Scholaſticos homines hîc jam ſæpius urgeo,ut prçceptionum ſuarum fructum doceant:ut rationem idoneam,& legitimam cauſſam proferant;ut caput in has tenebras demerſum, aliquando ſurſum erigant: ut Ariſtotelis ſapientia illa utantur,qua jubet,ad ſcientiam cauſſas rerum primas,proprias, neceſſarias inquirendas eſſe:demonſtrationem ab hoc magiſtro requirant inventionis dialecticæ:quid ſit,quamobrem ad has quatuor partes tota inventio referatur?Non quçro,quamobrem potiús quatuor inventionis artes ſingulares,quàm una communis: ſed quamobrem omnino inventionis doctrina huc referatur. An iccirco quia valde eſſet neceſſaria cognitio accidentis,generis,proprii,finitionis; ideo tam multæ inventionis artes ſunt deſcriptæ; ut cognoſceretur,quid accidẽs, genus,proprium,definitio eſſet? Definias veró diligẽter & accuraté,& genus & definitionem,& quicquid in Dialectica ſciri neceſſe eſt:partes & ſpecies ſi ſint,divide; omnes ꝓprietates explica; illuſtra nobilibus exemplis , ut omnino penitusque percipiantur:ſic enim decet inſtitutiones artis cujuſlibet explicari: Libros autem tam perplexé tamque nugatorié conſcribere;ut cognoſcam tantùm quid ſit hoc, quod quatuor accidentis, proprii, definitionis, generis vocabulis ſignificetur:an eſt (obſecro te) philoſophi, artem perſpicué breviterque demonſtrantis? Referre totam inventionem dialecticam,imó veró totam artem dialecticam(magiſter enim de iis quatuor tantùm problematis eam loqui vult) quæ ad omnes res explicandum reperta erat: referre,inquam, ad quæſtiunculas de

quatuor Dialecticæ particulis obſcurandis;an non ſimile eſt, ac ſi diceres,hominem,qui ad cælum terramq; contemplandum,ad colendum Deum,& mortalium univerſo generi opitulandum natus ſit,ad quatuor ex omnibus ungues pedum ſuorum arrodendũ eſſe genitum, & catenis conſtrictum ad id opus adigeres? Ex cauſſis omnis eſt omnium rerum vera & firma(ut Ariſtoteles ait) demonſtratio:diſſentaneorum locus tam magnificus eſt,ut ejus una particula,contradictio,appellelletur in Philoſophia principium omnium principiorum: Diſtributio,quam in Dialectica neceſſitatem obtinet? Syllogiſmus,an non eſt ſingularis quædam omnis concluſionis regula? methodus, nónne Platonis ſententia donum quoddam eſt deorum? attamen cúm ea ſingula definitionibus eſſent intellecta; cúm omnibus modis clariſſimé eſſent expoſita; quænam iſta deliratio fuerit, ad ea clamanda & altercanda locos permultos inventionis, permultos etiam libros involvere? ac tricis omnibus apinisq; implicare? Quamobrem topico doctori,ut hanc quæſtionem concludam, nulla juſta cauſſa fuit dialecticam artem ſic inſtituendi, ut de quatuor tantùm ſuis præceptis clamaret.Nullum inſtrumentum,nulla ars in ſeipſa exercetur: Grammatica, in poëtis & oratoribus explicandis, in ſcribendo proprié & loquendo exercetur. Geometria,non eſt inventa ut ſe vel ſuas præceptiones; ſed ut res omnes,longas,latas,altas metiretur. At Dialectica videtur huic doctori inventa, ut de ſe clamaret: nec de ſe tota, ſed de quatuor ſuæ unius partis particulis. Conſiderate quicunque hæc legitis, tam ineptam, tam inſulſam, tam falſam cauſſam,qua inductus eſt doctor,ut ad quatuor quæſtiones Dialecticam alligaret. Sed de quęſtionis & in genere & in nomine & in partib. errore,deq, tam aliena ad problematis altercationem,inventionis aſtrictione ſatis: leges Ariſtotelis huc appellatæ,omnia falſa, aliena, impropria damnabunt: ad inventionis artes veniamus:& in his non ſolùm multa neceſſaria obſcurari,multa neceſſaria prætermitti,id eſt Ariſtotelis legem de materia veræ artis non ſervari doceamus: cõmunem etiam inventionis artem demonſtremus, quã author Topicus inveniri poſſe negaverat. Demus igitur,horum categorematum maximé neceſſariam cauſſam eſſe,ut inventio ad ea proprié declaranda, doctori deſcribẽda fuerit: Quid tum? an id effecit? an proprias artes

artes ſingulorum problematum,ut pollicetur,inſtituit? Imò veró veriſſimé confirmo, omnibus Topicis tam longa tot librorum inventione,nihil præcipué cognitionem horum categorematum quatuor inſtrui atq; informari;ſed iterari cõmunem omnium omnino quæſtionum inventionem. Maximum fuerit ſcholaſticis, quod hîc dicturus ſum;ſed tamen ne ipſis incredibile ſit,ab Ariſtotele ipſo mihi traditum. Ariſtoteles in extremo dialectici Organi libri Tiſiam,Thraſymachũ, Gorgiam,claros quondam rhetoras irridet,velut ineptos doctores ac magiſtros; qui ejus artis quam profiterentur,exempla ſané quidem multa,præcepta autem catholica & communis doctrinæ nulla traderent: Ut ſi quis(ait) artem ſe traditurũ profiteretur,qua pedum dolori mederetur:deinde non artem doceret conficiendorum calceorum, ſed eorum quædam genera ſuppeditaret;is certé aliquid efficeret,artẽ veró minimé traderet. Hoc Ariſtotelis argumẽtum,nobile quidem & philoſopho dignum,contra hunc doctorem aſſumo;dico,omnia quæ in topicis ſunt dialectica de argumentis præcepta,nõ aliud eſſe,quám decem communium locorum (quos nos informavimus) decreta: cętera,quę tam multa ſunt,calceos eſſe,aut ne calceos quidem: Generales autem argumentorũ locos,id eſt calceorum faciendorum myſtricolas, id eſt typos pedis atque formas,calceos efficere magiſter hic voluit, & ad certum ꝓblematis pedem accõmodare contra catholicam Ariſtotelis legem,quæ generalia generaliter in veris artib.& ſcientiis explicãda jubeat:ſed tamẽ nihil tam potuit turbare, quin paucis calceis exceptis,cõmunis doctrina eſſet omniũ quæſtionum.

CAP. XI. *De communibus inſtrumentis.*

HOc itaque nunc demonſtrandum & convincendum ſuſcipio; ad undecimum primi Topici capùt redeo: in quo inventio dialectica non dividitur quidem initio; ſed circa finem libri primi, parte una jam expoſita, partitio fit inventionis,in inſtrumenta & locos: inſtrumẽta, fiunt omnium problematum communia. Ergo,inquam,aliqua eſt inventio communis omnium problematum:& hanc tradit,& hanc demonſtrat,is qui negabat inveniri poſſe. Negat verbo,communem problematum inventionem reperiri poſſe; re confirmat. Inſtrumenta igitur quatuor effecit topicus author;

propoſitiones, diſtinctiones ambigui, differentias, ſimilitudines. Hic non moneo doctorem, quód nihil definiat: nõ genus inſtrumenti, & loci: nõ inſtrumentum, non locum: nihil enim definire, nihil ordine partiri, doctoris huj* proprium eſt. Prętereo quód ineptiſſimé inſtrumenta ipſa dividantur in propoſitiones, diſtinctiones, differẽtias, ſimilitudines. Omnia enim genera argumentorum, inſtrumenta ſunt inventionis dialecticæ: & loci ipſi, inſtrumenta ſunt, ut differentiæ, ut ſimilitudines; quas author ipſe poſtea ipſis in locis numerat, & errorẽ ſuum demonſtrat. Eſt autem valde abſurdum, propoſitionem (quę ſyllogiſmi pars eſt, quę eſt argumenti diſpoſitio) inter argumentorum ſpecies numerare. Et doctor ipſe errorem ſuum confitetur, cúm ait, propoſitione contineri & diſtinctiones & differentias & ſimilitudines; id eſt, in uno membro quadripartitæ diviſionis, cætera contineri; tantus eſt partitionis hujus elenchus. At graviús etiã errat, quám putat: ignorat enim, propoſitionem non ſolúm ex reliquis tribus his inſtrumentis, ſed ex omnib. argumentorum locis fieri; ſicut ſyllogiſmum, cujus pars eſt: atq; iccirco abſurdiſſimum hoc principium eſt, in inventionis pręceptis propoſitionem collocare; quę pars eſt diſpoſitionis. Secundum veró diviſionis hujus membrum, de diſtinguendis ambiguis, aliquid habet, quod admoneri poſſit verbo uno, cúm de vitiis inventionis & diſpoſitionis præcipitur; ſi tamen quicq̃ de vitiis præcipi lex καθ' αὑτὸ patiatur: nec inventionis proprium quicq̃ hîc eſt; ſed ex omnib. feré inventionis argumentis res ambigua diſtingui poteſt; & ambiguũ, cúm ſit invẽtionis vel diſpoſitionis vitium, ut Ariſtoteles inter ſophiſmata id numerans indicat; certé inter argumentorum genera numerari non decet. At de ambiguo dictum antea cõpluribus locis. Differentiæ & ſimilitudines, duo communia inventionis dialecticæ membra vera ſunt: Ita de quatuor inſtrumentis duo prima, inventionis dialecticæ nihil omnino ſunt: duo, ſunt partes hujus inventionis communis, quam topicus author negat inveniri poſſe: Et in hac præclara inſtrumentorum tractatione non dico aliquam laudem deeſſe, ſed omnia ſophiſmata comprehenſa eſſe demonſtro: duo enim membra redundant: multó plura deſiderãtur; cúm omnia argumentorum genera, inſtrumenta inventionis cõmunia ſint. Sed tamen iſta omnia prætereantur tam multa vitia.

IN CAP. XII.

DUODECIMO capite docetur, unde propoſitio ſumatur: Unde igitur? ex teſtimoniis, adverſis, ſimilibus, teſtimoniis rurſum, definitionibus, teſtimoniis tertium. Prætereo quód octavo capite idem (excepta definitione) dictum erat, & quód doctor eodē ſuo teſtimonio, ſed repetito, ſeipſum condemnat: prætereo imperfectam enumerationem argumentorum: poteſt enim propoſitio (ût bis jam dixi) ex omnibus argumentorum generibus, non tantúm ex his quatuor effici. Sed tamen hoc primum inſtrumentum unde ſumitur? quænam ſunt iſta propoſitionum membra, teſtimonia, adverſa, ſimilia, definitiones? nónne illa communis eſt inventio, quæ dicebatur inveniri non poſſe? An ulla quæſtio eſt vel accidentis, vel generis, vel proprii, vel definitionis, vel cujuſcunque rei, ad quam adhiberi non poſſint teſtimonia, adverſa, ſimilia, definitiones? quid eſt hîc, quod proprié problema accidentis, generis, definitionis, proprii adjuvet? non omnes quæſtiones informet? quam cauſſam adhuc habet topicus doctor, ad quatuor categorematum genera, dialecticam inventionem tot modis involvendi? An obſcura, an inſuavis videtur ei doctrina, quam docet? quam exercet? at etiam in fine capitis hujus celebrat eos communes locos, & collaudat: Sumendæ ſunt, “ ait, quám maximé univerſales propoſitiones. Quomodo veró univerſales? an non ex communibus & univerſalibus locis? “ Atque hoc toto capite nihil niſi inventionis ejus (quam negat inveniri poſſe) communis, partes attingit. Artificiales ſunt iſtæ calceorum myſtricolæ, quæ pro calceis ad problematis pedem ineptiſſimé aſtringuntur; cúm ſint infinitorum pedum communes, cúm præcipué problema nihil adjuvent. Sophiſticé docet (ait Ariſtoteles primo de demonſtratione) qui generale ſpecialiter docet: ut qui tres angulos duobus rectis pares, per ſpecies trianguli docet: At hi loci, communes ſunt & generales: Sophiſticé igitur in his topicis ad ſpeciales quæſtiones accommodantur.

IN CAP. XIII.

SEQVITVR decimumtertium caput de ſecundo inſtru-

mento, multiplicis diſtinctione. Age veró, unde diſtinctio hæc petitur? Ex contrariis, ex adverſis & contradicentibus & privantibus, ex conjugatis, generibus, definitionibus, majoribus, minoribus, ſimilibus, differentiis, ſpecie. Artificiales item ſunt iſtæ calceorum formæ, communes & generales: nec topico problemati quicquam præcipué inſerviunt: Et facilé patior taceri, quod doctor crediderit, ex his argumentis res ambiguas diſtingui: non intellexerit, ex cauſſis, factis, ſubjectis, diverſis, diſparatis, notationibus, teſtimoniis: omnibus denique argumentis diſtingui: tam multa doctrinæ hujus peccata, tamque abſurda (ut ſpero) per ſe intelligentur: & aliud inſuper urgeo, & convincendum mihi propono. Quæ enim iſta præcepta ſunt, quæ ambiguarum rerum diſtinctioni ſubjiciuntur? Adverſa, conjugata, genera, ſpecies, finitiones, comparata, an non ſunt communis ejus inventionis decreta, quæ negabatur inveniri poſſe? Quid eſt omnino, cujus conjugata, adverſa, genera, ſpecies, finitiones, comparata requiri non poſſint? an hoc non eſt duobus rectis tres angulos pares, ſpecialiter docere?

IN CAP. XIIII.

DECIMOQVARTO capite differentia & ſimilitudo, reliqua duo inſtrumenta expediuntur: unus iis locus communis attribuitur, in quo reperiantur. Multas hujus doctoris ineptias libenter omitto; quód exiſtimet, ſimilia ex generis loco, non undique ex univerſa rerum inventione, ſicut cauſſas, facta, & reliqua argumenta ſumi; quód genus, quód definitionem, capita quæſtionum faciat, & ea tamen ſubjiciat inſtrumentis; horum nihil eſt non contrarium legibus Ariſtotelis: Neque ei objicio, quód differentiam in hoc primo libro aliquãdo pro forma & rei cauſſa, per quam res eſt, id quod eſt, accipiat: aliquando neſcio quomodo immemor, ſimilitudini opponat, ut diſſimilitudinem: Recenſet aliquot utilitates tum diſtinctionum; ad perſpicuitatem, ad evitandam de nomine altercationem, denique ad fallendum: tum differentiarum; ad ſyllogiſmos de eodem & diverſo, ad definiẽdum: tum ſimilitudinum; ad inductionem, ad ſyllogiſmos, ad definiendum. At inductio quę ex multis ſimilibus ſimile concludit, nõ eſt inductio ad definitionem quæ eſt capite decimo: quia non

eſt ex ſingularibus ad univerſale. Propoſitionum utilitates nullas recenſet. Atque hæc duo inſtrumenta, differentiæ & ſimilitudinis, communia ſunt & generalia. Itaque ſophiſticé & contra leges Ariſtotelis ad ſpecialem doctrinæ quæſtionem adhibentur. Quare per Deum optimum animadvertite, qui hæc legitis, qualem topicam doctrinam & quám legibus Ariſtotelis congruentem æſtimare debeamus. Negat, communem omnium quatuor problematum invẽtionem tradi poſſe: at anté tradita eſt in Categorematis, Categoriis, Interpretatione, abundantia propoſitionum, inventione medii, Analyticis poſterioribus, & octavo capite hujus primi Topici: & deinceps inſtrumenta problematum communia proponit. At in his inſtrumentis etiam alia genera inſtrumentorũ communia inſtruit; & quidem repetitione valde inepta. toties nempe, & hoc ordine, confunduntur communia argumentorum decreta, quoties & quo ordine hîc recitabo: Teſtimonium, ſimile, adverſum, forma, ſimile, teſtimonium, adverſum, ſimile, teſtimonium, definitio, teſtimonium, adverſum, adverſum, adverſum, adverſum, cõtradicens, privans, conjugatum, genus, genus, genus, adverſum, definitio, definitio, majora, minora, ſimilia, genus, forma, ſpecies, genus, genus, genus, genus: Quæ tot inſtrumenta, communia ſunt omnium quęſtionum, non modó quatuor problematum. Quamobrem topicum primum inventionem omnium quæſtionum, non ſolúm quatuor problematum communem adhuc informavit, quam negabat inveniri poſſe: ſed informauit, ſine perſpicua finitione, ſine tributione legitima, ſine exemplis Homericis; ſed contrá miſcendo, confundendo, iterando, reiterando: Unde concludam, Topicam doctrinam, Ariſtotelis catholica lege ſophiſticam eſſe; quia doctrinam generalem non generaliter doceat, ſed tot ineptis modis per ſpeciales quæſtiones repetat. Atq; ita quiſquis ſophiſmatis tanti primus author fuit, errorem illum ſuum de communi omnium quæſtionum inventione coarguit; quód eam tradat inventionem, quam negaverat inveniri poſſe: ſed majorem etiam culpam ſuam convincit, quód inventionem dialecticam ita miſeré confundit; atque uſu omni contempto, ſic in ſcholaſticos clamores abjicit, ut nihil unquam de logicis Ariſtotelis legibus cogitaſſe videatur.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XII.

In ſecundum Topicum.

ATQUE hæc de inſtrumentis topicis: loci deinceps topici non pari,ſed majore confuſione obſcurantur:neque enim communes argumentorum loci, qui ſequuntur,duntaxat inepté repetuntur,contra catholicam Ariſtotelis legem;ſed his communibus calceorum faciendorum formis,calcei ineptiſſimi immiſcentur; & pleraque inutilia coria,omnib. ſordibus inquinantur:quibus tamen effici non potuit,ut problematum propriæ inventiones oſtenderentur: quin una illa inventio noſtra, decem generalibus locis diſtincta, & perſpicué expoſita,perpetuó traderetur.Diſtinguam formas cõmunes á calceis,& ab utriſq; inutilia coria;id eſt,generalia argumentorũ & dialectica præcepta,& ſpecialia exempla:& quę nec communia pręcepta ſint,nec exempla ſingularia:Et docebo(quod ſcholaſticos homines his nugis nimiúm-addictos admiraturos ſpero) his Topicis non ullam doctrinæ formam deſcribi, qua percipiamus quid ſit res qua de agitur,quæ partes,quæ cõmoditates:ſed inſipidiſſimam negationum matæotechniam, qua contentioſi ſophiſtæ in ſchola clament,non eſſe hoc accidens,genus,proprium,definitionem:ut hęc Topica,non Dialecticorum locorum,ſed ſophiſticarum inficiationũ inſcribi meritó debeant. De quatuor autem problematis,primum eſt accidẽs:quod geminũ efficitur,ſimplex & cõparatum:de ſimplicis accidentis problemate,ſecundo Topico agitur,quo placet á Dialectico quæri,ſit ne hujus illud accidens,an non?Hæc materia eſt,de qua ſit ſecundo Topico deliberandũ:hoc argumentum technologiæ faciendę propoſitum eſt;ut artes nobis declaret, per quas intelligamus hanc quæſtionẽ,an album ſit hominis accidens,an non?& quæſtiones de accidẽte, hoc problematis modo pronuntiatas.Adeſte igitur ô doctores & profeſſores hujus diſciplinæ. Qui generale ſpecialiter docet, ſophiſticé docet,ait Ariſtoteles: Qui tres angulos duobus rectis

pares oſtendit per trianguli ſpecies, ſophiſticé agit; ait Ariſtoteles: At in hoc ſecundo Topico, loci inventionis generales & communes omnium rerum, ad ſpecialem de accidēte quæſtionem ſpecialiter docentur, & quidem ſæpius iterantur: Sophiſticé igitur hæc Topica doctrina inſtituitur: nec omnino propriis præceptis, accidentis problema inſtituitur; ut meliús quid accidens ſit, intelligamus, quám definitione primi Topici fuerat expoſitum. Erigite jam animos, & id quod vobis tam conſtanter objicio, cōſtanter percipite: Locos doctoris, & quidem verbis ſcholaſticis ita percenſebo, ut nō ſolúm & formas & calceos & coria ſeparem; ſed etiam doceam, quibus generalibus formis calcei ſinguli ſunt formati. Doctorē igitur ipſum jam audiamus. *Unus autem locus eſt, inſpicere ſi, quod ſecundúm aliquem alium modum ineſt, ut accidens aſſignavit.* Hic primus eſt locus ad deſtruendum problema accidentis, & quidem feré ſolus: ex duobus enim & quadraginta hujus Topici locis, hic veré ſolus docet, quomodo probes, illud hujus accidens non eſſe; quod problema hoc Topico inſtruitur: cæteri veró omnes loci, nihil omnino docent accidentis proprium. Quare hunc locum diligenter conſiderent homines noſtri, propter quem ſolum magiſter motus ſit, ut inventionem, quæ tota communis erat omnium quæſtionum, in his Topicis toties iteraret & conturbaret: quia videlicet communis omnium problematum inventio non videbatur ei reperiri poſſe: unus enim locus communis videlicet nō erat. Verúm qualis eſt hic locus? quoniam communis forma non eſt, quis eſt calceus? qua forma argumenti generalis informatus? Magiſter, primi Topici capite quarto duas accidentis definitiones adhibuit: alteram rejecit, qua dicebatur accidens, quod neque definitio, neq; genus, neque proprium eſſet: ex hac damnata accidentis definitione doctor topicam diſputandi de problemate accidentis, doctrinam efficit. Atque ita ex oppoſitorum forma fit iſte ſolitarius & ſingularis accidētis calceus: & tamen inani tautologia repetitus é definitione. Ineſt attributum, ut definitio, ut genus, ut proprium: non igitur ineſt, ut accidens. Bone Deus, excita magiſtros hujus doctrinæ, ut hæc attenté & conſideraté perpendant; & intelligant, quales deinde loci proponantur, quám accidentis proprii, ut vel errorem, vel ſtultitiam, vel fraudem doctrinę ſuæ percipiant: nihil enim

eſt proprium in his artibus, quatuor problematum, præter hanc matæotechniam negationum: Si diciturut genus, ut definitio, ut proprium; non eſt accidens: Ergo bellæ hujus matæotechniæ gratiâ topicum ſecundū inſtructum eſt. Sequētia
2 jam videamus. *Alius locus eſt, inſpicere ea, quibus ineſſe aut omnibus aut nullis dictum eſt: & conſiderare ſecundùm ſpecies, & non in infinitū.* Hic ſecundus locus, jam propriè nihil de accidente diſputat; inſitne attributum, ut accidens, nécne; ſed communiter de veritate inquirit, an attributum verè ſubjecto inſit: quod & exemplis etiam clariùs oſtenditur: *Ut ſi oppoſitorum* (inquit doctor) *eandem diſciplinam quis eſſe dixerit; perſpiciendum, ſi eorum quæ ſunt ad aliquid, & adverſorum, & quæ ſecundùm privationem & habitum, & quæ ſecundùm contradictionem dicuntur, eadem ſit diſciplina.* Hîc nihil præcipuè admonet de accidente, ſed communiter de veritate; an ſubjecto attributum verè inſit, non utrùm inſit ut accidens, nécne. Diſtinctiones nō defuturas, certò ſcio. At pertinacibus (quoniam authoritatem pluris, quàm jura & leges rationum & argumentorū omnium faciunt) magiſtrum contra ſophiſticas diſtinctiones opponā: quem dico his in locis accidentis, primo illo duntaxat excepto, cùm diſputat ineſſe aut non ineſſe, non id agere propriè, ut doceat ineſſe attributum ſubjecto, ut accidens; ſed communiter ineſſe, id eſt, verè affirmari; denique totam hanc doctrinam communem & generalem eſſe, non hujus problematis propriam. Magiſtrum igitur audiamus, primo capite ſexti Topici ita de definitione philoſophantē: *Si igitur non verificatur de quo nomen, & oratio*; (ait) *ex his quæ dicti ſunt in accidente locis conſiderandum: nam illic utrùm verum vel non verum, omnis conſideratio fit.* An verò magiſter nobis ab inferis excitandus eſt, ut voce clariore & manifeſtiore ſophiſticas diſtinctiones irrideat, & errorem ſuum fateatur? Dico his locis non inſtrui locos, quibus propriè & ſpecialiter accidētis problema inſtituatur; ut intelligatur, an attributum ſubjecto inſit, ut accidens; ſed communiter & generaliter de communibus locis præcipi; ut intelligatur, verum ſit, an non ſit, quod quæritur. Hoc idē magiſter, doctrinę ſuę immemor, non fatetur ſolùm, verumetiā profitetur. Quare jam obtineo. & convinco quod convincendū mihi propoſueram; Topico doctori

doctori nullam cauſſam fuiſſe, inventionem dialecticam ad ſingulares problematũ altercationes tam miſeré diſtrahendi, cúm una cõmunis omnium inventio eſſet: quod ille negabat: & quód ſic diſtractæ inventiones, nihil præcipué quatuor categorematum quęſtiones inſtruerẽt,ſed omnes communiter adjuvarent: ideoq; doctrinam hîc ſophiſticam eſſe,quia generalia præcepta ad res ſpeciales adhibeat;ac ſi quis ſummas illas Ariſtotelis leges ſequi velit; neceſſe eſt,ut talem topicã ab inſtitutione juventutis removeat,&generaliter(ut generalis eſt) inſtitutam interpretetur. Sed tamen perge:ſecundus hic locus partim generalis forma eſt;quoad ſpecies, quæ in locis inventionis generalibus locum obtinent, ſpectandas eſſe admonet: partim calceus etiam quidam;cúm jubet inſpicere,quibus,aut omnibus aut nullis dictum eſt ineſſe.Tertium locũ perſequere. *Alius eſt, definitiones facere accidẽtis, & ejus cui accidit, aut utriuſq; de utroq;, aut alterius: deinde conſiderare, ſi quid non-verum in definitionibus perinde ac verum ſumptum ſit.* Hîc forma eſt generalis:definitio enim & ſubjectum(quod hîc comprehenditur magis,quám explicatur)loci communes ſunt. Videtur autẽ locus hic, calceus proprius eſſe accidẽtis,ut primus.At vides,etiã nominatim in eo quæri verũ & non-verum:quod,eſt cõmune quæſtionum omnium: nihil hîc accidentis eſt peculiare aut proprium: aut ſi ſit,ſecundus ſit negationum locus,Si definitio accidentis ei nõ convenit, non eſt accidens. *Ampliús, problema propoſitionem ſibi facientem inſtare.* Hic locus neque myſtricola neque communis forma calcei eſt, neq; calceus; ſed putris ſolea. Inſtantia enim (ut confirmatio,refutatio,atq; omninõ probatio) nullum argumenti certum genus eſt,ſed argumentis omnibus fieri poteſt: quod enim eſt argumenti genus,quo nequeas adverſario reſiſtere? id enim eſt huic magiſtro inſtare. *Ampliús, determinare, quæ oportet dicere, ut plures, & quæ non.* Hîc doctor admonet,populum eſſe linguæ magiſtrũ: rerum ſcientiã, á doctis & peritis artium hominibus petendã eſſe.Calceus eſt, nec tamen proprius ad accidentis pedem; ſed communis omnium quæſtionum,ubi de verbis agitur: argumentum á teſtimonio & authoritate acceptum; qualis populi magna eſt in uſu verborum.Quod præceptum tamen in Organo cúm veré proponitur,obſervandum fuerat;at minimé omnium eſt ob-

Margin numbers beside the text: 3 (at "…cui ac-"), 4 (at "…ſibi facien-"), 5 (at "…Ampliús, de-").

ſervatum.Nam cúm Dialectica tota,popularis & maximé naturalis eſſet, & populari in-primis ac naturali ſermone poſſet exprimi; ſophiſticum & bene-loquentibus inauditum ſermonis genus, é Cynicis vel Stoicis ſpinetis neſcio unde quęſitum
6 eſt;de quo jam multis locis diſſerui. *Amplius,ſi multipliciter dicatur:propoſitũ autem ſit, quoniam ineſt, aut quoniam non ineſt:alterum monſtrare eorum quæ multipliciter dicuntur,ſi non utraq; contingat.* De ambiguitate in Categoriis,in Interpretatione, in primo Topico dictum jam eſt: neque hîc communis forma calcei,neq; calceus;ſed ſophiſticę ſordida & putris ſolea eſt. In Elenchis numerantur hydræ ſophiſticæ capita,cúm auditor ambigua propoſitæ rei ſententia fallitur: At nunc id faciendum eſſe præcipit, & hac ambiguitatis captione adverſarium non docendum, ſed fallendum eſſe: quod idem in fine primi Topici docetur. Quod ſequi-
7 tur,eſt in eodem feré genere, *Si autem non lateat,quod multipliciter dicitur;diviſum quotupliciter dicitur, & interimendum & conſtruendum.* Hic neq; communis forma, ne-
8 que calceus,ſed putris ut anté,ſolea. *Rurſus, quæcunq; non ſecundum æquivocationem dicuntur multipliciter, ſed a-*
9 *lio modo.* Similis ſolea ſuperioribus. *Amplius, transferre ad evidentius nomen.* Hîc forma quædam communis eſt definitionis:Si tamen Topico doctori credimus, qui primi Topici capite quarto hanc nominis clarioris explicationem defi-
10 nitioni ſubjicit. *Ad oſtendendum autem,contraria circa idem ineſſe, conſiderandum in genere.* Hic duplex communis locus confuſus eſt:adverſorum enim & generis loci, gene-
11 rales ſunt & communes. *Rurſum ex ſpecie generi: quæcunq; enim ſpeciei inſunt, & generi:* Forma communis eſt á
12 ſpecie; quæ jam ſemel hoc Topico confuſa eſt. *Quoniam autem neceſſarium,de quibus genus prædicatur, & ſpecierum aliquam prædicari; & quæcunque habent genus vel denominativé dicuntur á genere, & ſpecierum aliquam habere neceſſe eſt, vel denominativè ab aliqua ſpecierum dici.* Generis locus communis eſt,jam anté hoc Topico ſemel
13 confuſus. *Cúm autem facultas non ſit argumentationis ad poſitionem: intendendũ ex definitionibus,aut quæ ſunt propoſita rei, vel quæ videantur: & ſi non ab una, at á pluribus.* Hæc forma definitionis, communis eſt omnium quæ-
ſtionum,

ſtionum, etiã anté duobus locis hoc Topico confuſa. *Con-* 14
ſiderandum autem in propoſito, quónam exiſtente, neceſſe
eſt poſitum eſſe; aut quid eſt ex neceſſitate, ſi propoſitum eſt.
Hîc doctor jubet neceſſaria, & antecedentia & conſequentia
ſpectari: De quo genere confuſionis diximus in abundantia
propoſitionum; quód iis antecedentium & conſequentiũ no-
minibus, feré comprehenditur omne genus argumenti: ne-
que tamen diſtinguitur. Generales autem res in arte ponere,
quarum ſpecies commodiús aliis generibus liceat explicare,
non eſt perſpicué docere, ſed turbare & confundere. Quicquid
veró antecedentium & conſequentium nominibus ſignifica-
tur, id cauſſis, effectis, ſubjectis adjunctis, diſſentaneis, com-
paratis, nominibus, tributionibus, definitionibus, teſtimoniis
meliús & clariús explicatur: cúm tamen horum é ſingulis quę-
dam neceſſarió & antecedant & conſequantur. Hic igitur cal-
ceus quidem eſt, ſed incertus & confuſus. *Ampliús ad tem-* 15
pus aſpiciendum, ſi alicubi diſſonat. Hic calceus eſt, formâ
adjunctorum formatus. *Ampliús ſophiſticus modus, du-* 16
cere ad id, ad quod plurimam habemus argumentandi fa-
cultatem. Quid veró jam dubitamus, magiſtérne ſe velit Dia-
lecticum, an ſophiſtam nominari? Nihil habes quod de pro-
poſito dicas? Si modeſtus eſſe vis; tace, inquam, vel diſce priús,
quám inepté & ſophiſticé garrias. Imó veró, inquit doctor,
turba aliquid, & á propoſito digredere potiús, quám taceas.
Siccine magiſter diſcipulos tuos inſtituis, ut quod neſciãt, ma-
lint altercando conturbare, quám tacendo & audiendo diſce-
re? hîc (credo) κυρίαι δόξαι ſunt Topici doctoris; quas ſecuti tã
pertinaces, protervi quidam, ut quidvis turbare & cõminiſci
mâlint, quám verum confiteri. Antea docuit magiſter, quo-
modo poſſemus adverſarium fallere ambigui captione: nunc
ſine ulla diſſimulatione ſophiſticam inſtruit. Sed ab hac putri
ſolea & abjecta pergamus. *Ampliús omnis qui dixit unũ-* 17
quodvis, quodammodo multa dixit; eó quód plura unicuiq;
ex neceſſitate conſequentia ſunt. Relabitur magiſter ad con
ſequentium ſoleam, quam decimoquarto loco conturbârat.
Quibuſcunque autem neceſſarium eſt alterum tantúm 18
ineſſe, vel nõ ineſſe, ut homini ægritudinem vel ſanitatem:
ſi ad alterũ facilé poterimus diſputare, quód ineſt vel non
ineſt, & ad reliquum facilé poterimus. Hîc cõmunis forma

19 non eſt,ſed calceus formâ oppoſitorum formatus. *Amplius*
argumentari transferendo nomen in orationem, cùm lon-
ge magis conſentaneum viſum fuerit tranſſumere, quàm
ut ponitur nomen: ut magnanimum, non fortem, ut poni-
tur, ſed magnum animum habentem. Hîc communis eſt for
ma: notatio enim, eſt generale argumenti nomĕ in dialecti-
20 ca inventione. *Quoniam autem rerum alia quidem ſunt*
ex neceſſitate, alia autĕ ut in pluribus, alia verò utrūlibet,
ſi quod ex neceſſitate eſt, ut in pluribus ponatur; aut quod
ut in pluribus, ex neceſſitate, aut ipſum, aut contrarium
ei quod eſt, ut in pluribus, ſemper dat locum argumenta-
tionis. Hîc forma communis argumenti nulla eſt, ſed cal-
21 ceus formâ oppoſitorum formatus. *Amplius etſi idem ſi-*
bi accidens nomĕ, ut alterum, eò quòd alterum ſit, poſuerit:
quemadmodum Prodicus dividebat voluptates in gaudiū,
jucunditatem, & lætitiam. Hîc argumĕti communis forma
nulla eſt; ſed calceus, qui videtur ad accidentis problema pro-
priè accommodari; ſed exemplum repugnat. Neque enim
Prodicus hoc exemplo ait, voluptati accidere gaudium; ſed eſ-
ſe voluptatem, gaudium. Detur tamen hic locus accidĕtis pro-
blemati, ſi placet; ne ad unum problema unus tantùm locus
adhibitus videatur; & ad matæotechniam negationum ter-
22 tius hic locus aggregetur. *Quoniam autem adverſa con-*
vertuntur quidem ſex modis, contrarietatĕ autem faciunt
quadrupliciter complexa; oportet accipere adverſa quocū-
que modo utile fuerit & deſtruenti & conſtruenti. Hîc for
23 ma cōmunis eſt adverſorū, antea hoc Topicò cōfuſa. *Am-*
plius ſi eſt aliquid contrariū accidenti, conſiderandū ſi in-
eſt ei, cui dictū eſt accidens ineſſe. Tertiò jā confunditur for
24 ma adverſorum. *Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo:*
quod cùm ſit, neceſſe eſt cōtraria ineſſe. Hîc forma cōmunis
non eſt, ſed calceus formâ adjunctorum formatus: ubi etiam
adverſorum forma quarto loco conturbatur. *Rurſus ſi po-*
25 *ſitum eſt accidens, cui eſt aliquid contrarium: conſiderā-*
dum ſi & contrarii ſuſceptivū, quod & accidentis eſt. Hoc
loco duplex forma cōmunis cōturbatur, & ſubjecti & adverſi.
26 *Quoniam autem oppoſitiones ſunt quatuor; conſideran-*
dum ex contradictionibus, è converſo ex conſequentia in-
terimenti & conſtruenti. Hîc generalis argumenti forma
confun-

confunditur: cõtradictio ſiquidem, ſpecies eſt adverſorum. Veruntamẽ eſt operæpretium iſtius loci dialecticam ſapientiam iſto loco conſiderare. Receperat, ſe traditurum artes proprias accidentis, quia communẽ omnium problematũ doctrinam non putabat inveniri poſſe. Non ſolúm reprehendo, quód illã confundat doctrinã communẽ omnium problematũ, ſed maximam negligentiam in hoc Eubulide (neſcio quo) demõſtro; qui ſyllogiſmorum modos pro argumentis in inventione ponit; quod Analytico primo itidẽ factum in inventione medii. Nam hic locus, quam doctor vocat contradictionis é converſo conſequentiam, ſecundus modus eſt ſyllogiſmi connexi; in quo tollitur conſequens, ut tollatur antecedens: hoc nempe modo, quo magiſter ipſe concludit:

Si homo eſt, animal eſt:
Non eſt autem animal:
Non igitur homo.

An hoc eſt inventionis locos præſcribere, ſyllogiſmi modos pro argumẽtis proponere? At dicet aliquis (qui æquior eſſe volet, & doctorem topicum excuſare cupiet) tempore Ariſtotelis nondum erant inventi ſyllogiſmi connexi; diſcipuli ejus invenerunt, Theophraſtus & Eudemus. Verúm hoc eſt quod dico, doctorem hũc ignoraſſe ſyllogiſmi formam, quam pro argumento ſtatuit in inventione: Ac in hoc fallitur dupliciter; & quód pro argumento, ſyllogiſmi formã proponit, & quód argumentum putat eſſe á contradicentibus in illo diſputandi genere. Separa enim quæſtionẽ ejus argumentationis, quæ concluditur; tum intelliges, non eſſe contradictionis argumentum: Quęſtio eſt, an homo ſit: pro argumento ſumo animal, genus hominis, non contradicens; & ita concludo:

Si homo eſt, animal eſt:
Non eſt autem animal:
Non igitur homo.

Hoc genere concluſionis, & cauſſæ & facta & cætera argumenta, non contradictio ſolúm, concludi poteſt:

Si homo eſt, eſt animal rationale:
Non eſt animal rationale:
Non eſt igitur homo.
Si ignis eſt, calefacit:
Non calefacit:

Non eſt igitur ignis.
Nec ſequitur, ſi idem negetur & affirmetur, contradictio-
que ſit in quadam argumentationis parte; iccirco argumen-
tum contradictionis eſſe: argumētorum enim ratio, é re me-
tienda eſt; ad quam totam comparata & teſtimonia pertinēt:
ad alteram ejus partem, cauſſæ, facta, & cætera argumenta.
27 *In adverſis autem conſiderandum, ſi adverſum, adver-
ſum ſequatur, an contrà ſeipſa conſequentia, an è converſo,
& interimenti & conſtruenti.* Hîc communis forma adver-
28 ſi eſt, jam ſæpiús, & pari cum proxima feré confuſione. *Si-
militer autem in adverſis & in privationibus & habitibus
reſpiciendum.* Privantiū talis eſt hîc feré confuſio, qualis con-
tradicentium pauló anté. forma eſt communis: privantia e-
nim ſunt in oppoſitorum, principe inventionis loco; qualis
29 feré relatorum cōfuſio ſequitur. *Similiter autem habitui
& privationi, & in iis quæ ſunt ad aliquid, utendum.* For-
ma argumenti communis eſt: relata enim é cōtrariorum ge-
30 nere ſunt, ſub oppoſitis. *Rurſus in conjugatis & caſibus,
& interimēti & conſtruenti.* Hic communis eſt argumenti
forma: conjugata enim in locis inventionis, generalem par-
tem obtinent. Diſtinguit autem doctor conjugata à caſibus;
ut conjugata, nomina ſint; ut juſtus, juſtitia: fortitudo, fortis:
hinc derivata adverbia, ſint caſus; velut juſté, fortiter. Quod
diſcrimen ridiculum eſt, & à magiſtro, hoc ipſo loco deriſum.
31 *Amplius, in generationibus & corruptionibus & effecti-
vis & corruptivis, & interimenti & conſtruenti.* Cauſſarū
efficientium forma communis, cum aliquo oppoſitorum cal-
32 ceo hîc miſcetur: res enim corrumpitur à cōtrario. *Rurſus
in ſimilibus, ſi ſimiliter ſe habent.* Similitudinis verbo hîc
author abutitur, & ſimilia pro paribus uſurpat. At parium for-
33 ma hîc eſt, ſicut loco proximo. *Conſiderandū autem & in
uno & in pluribus, ſi ſimiliter ſe habet. Rurſus, ex magis &
minús.* Hîc forma communis eſt imparium, majorum nem-
34 pe & minorum. *Amplius, uno de duobus dicto, ſi cui ma-
gis videtur ineſſe, non ineſt, nec cui minús: & ſi cui minús
videtur ineſſe, ineſt, & cui magis.* Maximæ ſunt minorū &
35 majorum, ut in proximis locis. *Rurſus, duobus de uno di-
ctis, ſi quod magis videtur alii ineſſe, non ineſt; neque quod
minús: aut ſi quod minús videtur ineſſe, ineſt; & quod
magis.*

magis. Amplius, duobus de duobus dictis, ſi quod alteri ma 36
gis videtur ineſſe, non ineſt; nec reliquum reliquo: aut ſi
quod minus videtur alteri ineſſe, ineſt; & reliquum reli-
quo. Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, 37
tripliciter; quemadmodum in eo quod magis, ut in poſterio-
ribus tribus dictis locis dicebatur. Parium forma commu-
nis eſt:Sic veró topicus magiſter ſimilia dicit,pro paribũs:ne-
que reliquis topicis ulla ſimilitudinis erit mentio,niſi forté o-
ctavo Topico. *Amplius autem, ex appoſitione.* Calceus eſt 38
magnificus,ſutoris Eubulidis ingenio, artificioque coriario
digniſſimus, formâ adjunctorum formatus. *Amplius au-* 39
tem, ſi id ad quod eſt appoſitum, aliquid facit magis tale,
quale erat; & ipſum erit ejuſmodi. Calceus excellentiâ par
ſuperiori, effectorum formâ formatus. *Rurſum ſi quid* 40
magis & minus dicitur; & ſimpliciter ineſt. Calceus eſt
formâ comparatorum in qualitate formatus. *Eodem au-* 41
tem modo conſiderandum & in his quæ ſecundum quid &
quando, & ubi. Forma quædam adjunctorum hîc compre-
henſa eſt ;quámvis parúm diligenter expoſita & diſtincta.At-
que hi ſunt duo & quadraginta loci ad problema ſimplicis
accidentis; in quibus ſingulis intellectum eſt, quám multi eſ-
ſent ad hujus problematis inſtitutum non neceſſarii, quám
ineptis & ſophiſticis coriis calcei,topico artificio conſuti:Ari-
ſtoteles jubet,artium præcepta eſſe per ſe, id eſt homogenea,
eſſentialia: Hæc coria tam inepta,non ſunt dialecticæ topicæ
homogenea & eſſentialia: Præcepta igitur in topicis ne ſun-
to.Appellemus igitur huc ad extremum,καθόλȣ πρῶτον:atque
Ariſtotelem ex ſua lege in hac cauſſa judicem audiamus.Ge-
neralia dicet generaliter explicanda,ſecus in legitima doctri-
na locus nullus eſto. At(inquam)ſecundum topicum genera-
les inventionis locos ad ſpecialem accidentis quæſtionem ac-
commodavit. Imó vix-credibili tautologia repetivit:Toties
enim & hoc ordine ab hoc doctore ponuntur, quoties & quo
ordine hîc recitabo:Itaque hi ſunt,Species,definitio,ſubjectũ,
definitio, adverſa, genus, ſpecies,genus,definitio,notatio,ad-
verſa, adverſa, adverſa, adverſa, contradicentia, adverſa, pri-
vantia, relata, conjugata, adverſa, efficientia, ſimilia, ſimilia,
majora,minora,majora,minora,majora,minora,majora,mi
nora,ſimilia,majora,minora,adjuncta.Quare concludet Ari-

ſtoteles, his topicis in legitima Logica nullum locum eſſe; inde generaliter educendũ quicquid κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθόλυ πρῶτον fuerit; reliquum quidlibet tollendum & abjiciendum.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XIII.

In tertium Topicum.

DE ſecundi Topici inventione, ad ſimplicis accidentis problema compoſita, dictum eſt: ad tertium Topicum veniamus. Hîc problema comparati accidentis inſtruitur: Primi enim libri capite quarto (nam hoc tertio libro nihil de hoc dicitur) id ita videtur dici, cúm dictũ eſſet, *Annectantur autem accidenti & quæ ad invicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dicta, ut utrúm honeſtum, an quod confert, expetibilius: & utrúm quæ eſt ſecũdúm virtutem, an quæ ſecundúm voluptatem, ſuavior vita: & ſi quid aliud ſimiliter his eſt dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæſtio fit.* Hîc dicitur, omnes comparationes accidentis, problemati accidentis ſubjici. Verúm quamobrem ad iſtam accidentis cõparati quæſtionem, ſeparati loci traduntur? an non qui jam traditi ſunt, ſatis eſſe poterãt? per eos enim omnis eſt veri & falſi cõſideratio, ut jam dictũ. Quid igitur? an non poteſt (hoc enim jam expecto) una utriuſq; accidẽtis, & ſimplicis & cõparati, eſſe inventio? At nos omnium quæſtionum cõmunem inventionẽ eſſe docuimus: at topicus author ſe tradidiſſe pené eſt gloriatus: Omnia igitur Topica reliqua, vana & inutilia ſunt: ſed tamen ea conſideremus. Promittuntur artes per quas de omni comparationis quęſtione diſſeramus: quomodo? tradet hoc tertio Topico locos tres & octoginta, ꝑ quos diſputetur una quæſtio moralis, de duob. utrum melius, aut quid de plurib. optimũ: nec quicq̃ præterea. Doctoris hujus novus ſemper aliquis exiſtit error. Secundo Topico pollicebatur, ſe traditurum artes proprias ad

problema

problema accidẽtis: dedit cõmunes omnium problematum, omniumq; quęſtionum: Tertio pollicetur, ſe traditurum artes de comparati accidentis quæſtione: at duntaxat unam moralem (neq; enim omnem moralem) quæſtionẽ inſtruit: utrum melius, quid optimum: de cæteris & moralibus & phyſicis & dialecticis & mathematicis, & innumerabiliũ rerum comparati accidentis quęſtionib. obmuteſcit: utrum fortius, juſtius, ſapientius; quid fortiſſimum, juſtiſſimum, ſapientiſſimum: utrum calidius, humidius, frigidius, ſiccius; quid calidiſſimũ, frigidiſſimum, humidiſſimũ, ſicciſſimum: utrum acutiús, certiús diſputatum; quid acutiſſimé, certiſſimé diſputatum: Denique de tam multis comparati accidentis quæſtionibus, quæ (excepta doctoris una quæſtione morali) in omnibus artibus ac diſciplinis, in omnibus etiam rebus, quæ nulla diſciplina comprehenduntur, fieri moverique poſſunt, magiſter obmuteſcit. Magiſter igitur hîc etiam labitur; qui una expetẽdi & fugiendi comparatione, credit omnes comparati accidentis quæſtiones cõtineri. Loci ſunt (ut dixi) tres & octoginta, pueriliter ad illam quæſtionem expetendi & fugiendi accommodati; quorum plerique ſunt communes loci hîc confuſi, & ad problematis pedem topico artificio arctati. Non exponam ſingulatim, ut antea, qui non neceſſarii loci conturbentur; cúm totus liber ad nullum dialecticæ invẽtionis uſum neceſſarius ſit. Legem Ariſtotelis tantúm hîc appellabo. Qui doctrinam generalem ſpecialiter inſtituit, ſophiſticé inſtituit. At tertii Topici author generalem dialecticæ inventionis doctrinam, nõ ſolúm ad ſpecialẽ accidẽtis comparati quæſtionem aſtringit, ſed ſæpius etiam repetit. Sunt enim locorũ capita hoc modo & ordine iterata: Efficiens, per ſe, adverſum, ſubjectũ, ſubjectũ, ſubjectum, finis, finis, finis, finis, finis, efficiens, adverſum, ſimile, ſimile, ſimile, adjuncta, conjugata, effecta, par, majora, minora, adverſum, adverſum, conjugatum, efficiens, majora, minora, paria, genus, ſpecies. Hæc inquam tautologia eſt tertii Topici. Concludet igitur Ariſtoteles, hoc Topicum ſophiſticé compoſitum; nec ei locum in legitima logica ſtatuet. Addamus veró, quod in hoc judicio ſuperioribus libris perſecuti ſumus: Topicus doctor exiſtimavit, ſibi tot ſpecialibus problematis inventionem dialecticam diſpertiendam eſſe, quia communis omnium quæſtionum doctrina reperiri

non poſſet. At ea ut in Categorematis, ſic in Categoriis, Interpretatione, abundantia propoſitionum, inventione medii, Analyticis poſterioribus, primo Topico, ſecundo Topico, ſic tertio denique hoc Topico confuſa eſt: necullum omnino proprium præceptum deſcriptum (ut receptum tamen erat) per quod comparati accidentis omnis quæſtio tractaretur: quinetiam illa generalis & communis doctrina laudata eſt, quam negaverat magiſter inveniri poſſe. Attendamus veró etiam hic Topici doctoris vocem, qua communes loci (quos negat inveniri poſſe) jam inventi laudantur: *Sumendi* (ait) *quàm maximè univerſales loci, de eo quod eſt magis & minús: nam ſic ſumpti, ad plura utiles erunt.* Quid autem poteſt ad falſam illam tantæ confuſionis cauſſam, hoc teſtimonio eſſe valentius? At laudem iſtam geminat, & inconſtantiam ſuam nova teſtificatione condemnat: *Maximè* (ait) *opportuni & communes loci, qui ſunt ex oppoſitis & conjugatis & caſibus.* Ergo hic poſterior magiſter, ſapientior eſt illo priore: Prior enim ille negavit, locos omnium quæſtionum communes inveniri poſſe: & ſi invenirentur, inſuaves fore: At hic poſterior communes locos tradit: licet cõfuſé, tamen tradit: Ergo poſſunt inveniri, quia inventi ſunt. Idẽ poſterior magiſter eoſdem locos magnificé commendat, & ſumma laude celebrat: Non ſunt igitur & inſuaves & injucundi, quia tantopere ab eo celebrati. Concludamus igitur totam hanc de problemate accidentis in ſecundo & tertio Topicis quæſtionem. Doctor propriam accidẽtis diſputationẽ Dialectico ſuo propoſuit: verúm parũ dialecticé; quia quæſtio omnis in univerſum, non hæc aut illa, imó res quælibet & quæ ſit & quę nõ ſit, Dialectico propoſita eſt: & de accidente in Dialectica præcipi nihil neceſſe eſt. Doctor credidit, nullam inventionem omnium problematum cõmunem inveniri poſſe: atq; iccirco ſingulorum problematum inventiones ſibi neceſſarió tradendas putavit: verúm nequaquã logicé: nam communis illa inventio ante natum eum invẽta erat, & ab eo ipſo tot jam libris quámvis confuſa, adhibita tamen & laudata, & probata, & celebrata. Doctor proprias artes ſe traditurum recepit, quibus quæſtionem accidentis, & ſimplicis & comparati, diſputare proprié & explicare poſſemus; an eſſet hujus illud accidens, an non: an eſſet hujus illud de duobus magis accidens, quám alterum:

alterum:an de pluribus maximé:centum & triginta locos accumulavit. quorum unus, tres ad ſummū,magnificam illam negationum matæotechniam declarant.

Si prædicatur ut genus,non eſt accidens:

Si definitio accidentis ei non convenit,non eſt accidens:

Si eſt idem ſibi,non eſt accidens.

Loci problematis quod doctor ſibi propoſuerat,proprii, nulli præterea ſunt: Cogitemus igitur an aliqua ſit negationum & inficiationum doctrina: id eſt quæ nihil ſcire nos doceat; an Ariſtotelis illud κατὰ παντὸς falſum ſit.Tales veró reliquorum topicorum matæotechniæ feré ſunt,ex negatis ſophiſmatis,non ex præceptis rem certam & ſolidam inſtituentibus: quæ lectori libero ingenuoque non dubito quin magnam admirationem ſint allatura; cúm videat, publicas omnium gentium ſcholas tot ſæculis tali nugarum genere occupatas fuiſſe.Et certé nihil adhuc invitius,ingenioq; meo ingratius explicavi;ut non ab aliis tantúm,ſed á me ipſo venia pené poſtulanda ſit,quód de tantis ineptiis diutiús agam;attamen quia cœpimus,eſt pergendum.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XIIII.

In quartum Topicum.

SEQUITUR ad problema generis,inſignis negationum & inficiationum matæotechnia,& quidem ex locis ſeptem & octoginta; quorum duo tantúm, docent quid ſit genus; non nova tamen aliqua doctrina, ſed repetita generis de primo Topico definitione: hi duo loci numero nonageſimo & nonageſimo primo diſtinguuntur á noſtratibus typographis:in iis ταυτολογία eſt:in cæteris,ſi quid generis proprium continent, negationes ſunt: exceptis paucis quibuſdam locis communibus;quorū quidam non própriè de genere,ſed ut in

accidente,communiter de vero & non vero loquuntur. Reliqui loci, inficiationes habent, per quas quid non ſit genus,id eſt de genere,beneficio tanto doctoris topici,nibil intelligamus. Atque hic liber & duo proximi Topici libri,negationum meritó queant appellari. Quibus in rebus ſi noſtri homines,doctoris topici ingenium & artificium contemplati fuerint; tum facilé intelligent, ſi ab Ariſtotele é ſcholaſticis hominum imperitorum commentariis iſta collecta ſint,tamen ab Ariſtotele ſecundum leges Ariſtotelis nunquam probata, nunquam æſtimata eſſe. Quod ut intelligant,non multis ad refellendum argumentis,ſed facili & perſpicuo exemplo tátúm opus eſt,ut res ante oculos ponatur. Sit igitur,qui nunquam fuerit, qui neque(ut ſpero)futurus ſit:ſit tamen (quoniam liberæ ſunt noſtræ mentes,& quidvis facilé cogitantes intuentur)ſit nobis, inquam, Grammaticus aliquis,Donatus(ſi lubet) qui cúm nomen ita definierit, Nomen,eſt pars orationis cum caſu, corpus aut rem proprié communitérve ſignificans:Tum ad ſophiſticam & inanem ingenii oſtentationem, glorietur, ſe traditurum artem,per quam mirandum in modum nominis cognitionem aſſequamur:atque ex definitionis illius particulis, ſophiſmata iſta deſcribat:

Si non eſt pars, non eſt nomen:

Si non eſt pars orationis,non eſt nomen:

Si non cum caſu,non eſt nomen:

Si non corpus aut rem ſignificat,non eſt nomen:

Si non proprié aut communiter ſignificat, non eſt nomen:

Si nihil ſignificat,non eſt nomen.

Repetat idem etiam ſæpius,ut magiſter quintum locum in decimo quarto,& efficiat ex duobus unum:

Si non ſit pars orationis cum caſu,non eſt nomen.

Tum veró ad has ineptias augendum,ex aliis partibus orationis dicat:

Si eſt pronomen, non eſt nomen:

Si eſt verbum,non eſt nomen:

Si eſt participium, non eſt nomen:

Si eſt conjunctio,non eſt nomen:

Si eſt præpoſitio,non eſt nomen:

Si eſt interjectio,non eſt nomen,

Tandem

Tandem

Si eſt cum caſu,& propriè communiter ve ſignificet corpus aut rem, & pars orationis,eſt nomen:

Et ſimiles undique ineptias colligat. Poſtremó ex tam variarum partium inter ſe repugnantia, locos ſeptem & octoginta conficiat,ut par ſit topico doctori. At topicus magiſter iſtam nobis ſophiſticam in hoc Topico prębuit:Definit enim primo Topico genus his verbis: *Genus eſt,quod prædicatur de pluribus ſpecie differentibus in eo quod quid eſt*: ſic Donatus nomen definierat. Ex definitionis hujus particulis locos exornavit mirificarum negationum: quos ſuis numeris(ut in libris noſtratib.vulgó diſtinguuntur)diſtinguam:Et primúm ex ea particula,quę ſignificat generi multas eſſe ſubjectas ſpecies,de quibus dicatur.

8 & 79 *Si de nulla ſpecie prædicatur,non eſt genus.*

31 *Si de unica ſpecie prædicatur,non eſt genus.*

2 *Si de aliqua ſpecie ſibi ſubjecta non prædicatur,non eſt genus.*

18 *Si definitio generis non prædicetur de ſpecie,non eſt genus.*

9 *Si de pluribus ſpecies,quám genus dicitur,non eſt genus.*

10 *Si de æqualibus ſpecies & genus,non eſt genus.*

Hi loci ac ſimiles,obſcurioribus etiam verbis á doctore deſcripti ſunt,ex ea particula definitionis, quæ ſignificat,genus ſpecies plures habere,de quibus affirmatur:eadem illa generis definitio primo Topico poſita,declarat non eſſe genus,niſi prædicetur de differentibus ſpecie: itaque doctoris acumen hic elaboravit.

80 *Si non differunt ſpecie, de quibus prædicatur, non eſt genus.*

11 *Si non ſit alicujus indifferentium ſpecie,non eſt genus.*

His tricis ſubtiliores longé,quám ab illo Grammatico fingi potuiſſent, adduntur: per quas(tantus orator eſt hic magiſter,qui ex una definitione librum unum confecerit: qui é re minima maximam fecerit)tamen magis probatur non eſſe ſpeciem, quám non eſſe genus.

7,16,21 *Si ſpecies prædicatur de generè,non eſt genus.*

7 *Si de aliquo prædicatur ſpecies, de quo non genus, non eſt genus.*

Eadem illa definitio generis docebat, non eſſe genus,niſi prædicaretur in Quid:hos igitur repenté pro ſuo excellenti in ſophiſmatis comminiſcendis ingenio locos magiſter exornavit: In quibus etiam admiſcuit repugnantiam aliorum categorematum, accidentis & differentiæ; ut Donatus ille,verbi & participii.

3 *Si non prædicatur in Quid,ſed ut accidens,non eſt genus.*

82 *Si eſt in ſubjecta ſpecie,ut accidens,non eſt genus.*

4 *Si definitio accidentis ei conveniat,non eſt genus.*

71 *Si prædicatur ſecundùm quid, & per accidens,non eſt genus.*

Omnes hi loci monſtrant, genus non eſſe,ſi prædicatur in quale,ut accidens:Similes ineptiæ ſunt in hoc topico,quæ demonſtrant , genus non eſſe ratione differentiæ,quæ item in quale, non in quid prædicatur:ſimiles,inquam,ſunt locis permultis(ne ipſe ineptus ſim,doctoris ineptiis tam anilibus ad verbum recitandis) ſimiles, inquam, ſunt numero 23,24,76, 92,93,94. Conſideremus enim qualis hæc ſapientia ſit:an ſit ulla diſciplina, quæ nihil definiat, nihil partiatur,nullas generum partes aut ſpecies interpretetur, nullum ſolidæ cognitionis uſum præſtet:Id eſt(ut Ariſtoteles veré docet)quę nullum de omni,per ſe;univerſale primó præceptum habeat:denique omnia illa veritatis,juſtitiæ, ſapientiæ, principia falſa,injuſta, ſtulta ſint: tum aſſumamus, Topico quarto non definiri genus aliter, quám fuerat antea finitum:nullas ejus varietates, nullas differentias,nullum uſum, nullum fructum declarari: nullum denique generis præceptum de omni,per ſe,univerſaliter primó tradi, ſed inauditam Sophiſticam inſtitui.Aggregentur veró ad iſtam grammatici ſophiſmatis elegantiam in hoc topico ſoleæ ab æquivoco,metaphora,poteſtate,potẽte, paſſione,univoco,pejore:Tum veró concludamus,q̃ multi loci non neceſſarii hoc topico cõfundantur,cúm totũ topicum inutile & vanum ſit. Ariſtotelis ſecundúm ſuas leges judicantis judicium ſententiamq; hîc attendamus. Qui generalẽ doctrinam ſpecialiter inſtituit,ſophiſticé inſtituit.At generalis argumentorũ doctrina in quarto Topico ad ſpeciale generis problema

problema inſtituitur,& frequenter eadem iteratur, hoc quippe ordine numeroque: Species,ſpecies,ſpecies,ſpecies,ſpecies, ſpecies,ſpecies, genus,genus,genus,ſpecies,genus,ſpecies,definitio,forma,forma,adverſum, ſpecies,ſpecies, ſpecies,forma, forma,forma,ſpecies,genus,adverſum, adverſum, adverſum, adverſum,adverſum,adverſum, adverſum, adverſum, adverſum,adverſum,conjugatum,ſimile,efficiens, efficiens, privãs, privans,contradicens,relatum,relatum,relatum, relatum, relatum,relatum,relatum,relatũ,relatum,privans, privans, ſubjectum,totum, pars, efficiens, genus, forma, ſpecies, ſpecies, majora,minora,majora,paria,majora,paria,paria,forma. Hi loci communes ſunt quarto Topico non expoſiti,ſed confuſi. Concludet igitur Ariſtoteles totum hoc topicum ſophiſticum eſſe,& è legitimæ Logicæ finibus exterminandum. Sed tamen primaria illa intentio hîc etiam concludatur. Dicebatur quinto cap. primi Topici, communẽ inventionem omnium problematum inveniri non poſſe. At refutatum eſt hoc antea in Categorematis, Categoriis, Interpretatione, abundantia propoſitionum, inventione medii, poſterioribus Analyticis, primo Topico,ſecundo Topico,tertio Topico; & nunc quarto iterum refellitur. Recipiebat iccirco topicus,ſe proprias artes ad problema accidentis antea ſecundo & tertio Topico, nunc quarto ad problema de genere deſcripturum: ſecundo & tertio nihil proprium accidentis præter matæotechniam trium inficiationum: quarto nihil item proprium generis præter inficiationum & negationum non trium,ut antea,ſed ferè perpetuarũ vanitatem inauditam, & propè incredibilem propoſuit. Quid ergo hîc ampliùs contra iſta à me dici neceſſe eſt? Comparemus Grammatico illi deliranti magiſtrum topicum: & audeamus à nobis ipſis quærere, quorſum iſta diſcantur,quem fructũ ſint allatura. Dixi duobus ſuperioribus Topicis,tantã centum & triginta locorũ confuſionẽ inutiliter ad accidentis problema accommodatã eſſe, quia in tota Dialectica verè tradita nihil omnino neceſſe ſit, quid ſit accidens, explicari: & ſi neceſſe eſſet, ad id tamen artes proprias ab hoc magiſtro nõ deſcribi. Hîc pauló aliter de genere ſentio: generis in Dialectica valde neceſſariã cognitionẽ eſſe:ſed eam confirmo & demonſtro,quarti Topici nugatoriis ſophiſmatis nihil adjuvari: imó valde ac vehemẽter impediri atq; obſcurari.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XV.

In quintum Topicum.

QUINTO Topico ſequitur problema proprii; cujus nulla eſt in Dialectica omnino neceſſaria explicatio, ut in Porphyrio dixi: nec magis neceſſe eſt in Dialectica præcipi quid propriū ſit, quám quid cōmune: hoc totū ſenſu communi, & verbi intelligētia populari contentū eſt: quámvis hîc magiſter propriū nō exponit ſolúm pro categoremate ſimplici, ut Porphyrius videtur; ſed etiā pro definitionis ſpecie, quā in noſtra Dialectica, deſcriptionem nominavimus. Sed tamē nomine proprii non decet deſcriptionem confundi: nec magis deſcriptio quám definitio propria vel eſſe vel dici debet: & hæc ipſa proprietatis converſio tam eſt totius cum partibus, quám definitionis cum definito. Attamen ut in accidentis (cujus item præceptio in Dialectica nulla neceſſaria eſt) ſic in proprii problemate jactationem ſuam ſophiſticam topicus doctor habuit; attingam breviter locos non neceſſarios hîc confuſos: tametſi totus liber (ut dixi) omnino inutiliter in Logica traditur. Principió non definit propriū: genera ejus tria enumerat, quod per ſe & ſemper, quod ad aliquid, quod aliquando: ex tribus propoſitis generibus duo rejicit: & ſe vitioſé partitum eſſe oſtendit; qui in partitione comprehenderit, quod redundaret & amputādum eſſet: tertium retinet, quod per ſe & ſemper ineſt: ad quod pollicetur ſe artem topicam propriam & certam accommodaturum. At nullum feré præceptum toto libro de illo proprio, ſed omnia ſunt pené de proprio quodam fictitio ſecundúm quid, & quidem falſo. locos ſingulos percenſebo, & numeris ut antea, diſtinguam: Principiū Topici quinti doctor orditur á ſordibus ſophiſmatum, petitione principii, homonymia, nugis: ſic enim vocātur hæc in Elenchis, cúm ex ignotioribus diſputatur, cū ambigué diſputatur, cúm ſæpius idem inutiliter dicitur: quorum tamen locorū omnes qui affirmāt,

falſi

falſi ſunt, ſi abſolutè ſumantur; non enim ſequitur, ſi notius, ſi non ambiguum, ſi non frequenter dictum, ut proprium ſit. Loci alii ſimilis falſitatis ſequuntur, quibus probare vult, non bene aſſignatum eſſe proprium:

16 *Si nomen commune in proprio non bene aſſignatum.*

At falsó, ut hîc (Subſtantia, res quę per ſe ſubſiſtit) bene aſſignata eſt iſta deſcriptio: & nō poteſt in ea non eſſe nomen aliquod maximé commune.

18 *Si plura propria proponit.*

At falſum: ſæpe enim res ex multis proprietatibus deſcribitur.

20 *Si eodem utitur cum ſubjecto, aut ejus aliquo.*

At falſum: nam omnis deſcriptio aliquid eſt ſubjecti.

22 *Si utitur oppoſito, aut ſimul-naturâ, aut poſteriore.*

At falſum: Sæpe enim deſcribitur res ex adverſis: ſæpe ex relatis (quæ naturâ ſunt ſimul) ſæpe ex adjunctis, quæ ſunt poſteriora.

24 *Si non ſemper convenit.*

Sic Donatus, Si non eſt pars orationis, non eſt nomen: hoc enim fuerat in definitione proprii, ut ſemper & ſoli conveniret.

26 *Si proprium-nunc aſſignans, id non exponit.*

Hoc proprii genus rejecerat primó; & propoſuerat, ſe nihil de eo dicturum: hoc falſitatis non eſt, ſed inconſtantiæ & oblivionis.

28 *Si non manifeſtum, niſi ſenſu.*

At falſum: Nam multa rerum ſingularum & ſenſibilium propria ſunt, quæ non niſi ſenſu primúm percipiuntur: & nihil eſt omnino ſenſu perceptum, quod mente apprehendi nequeat.

30 *Si eſt definitio.*

Si eſt pronomen, ait Donatus, non eſt nomen: Sic magiſter, Si eſt definitio, non eſt proprium.

32 *Si non aliquid in Quid ponit.*

At falſum: Infinitæ enim deſcriptiones ſunt, quæ nullum genus poſſint habere.

Ex oppoſitis autem horum locorum & contrariis locis, id eſt ex affirmationibus, magiſter docet proprium cognoſci ſe-

cundúm loci ipſius rationem : ſed cúm inficiatio ipſa falſa aut inepta ſit,quid poteſt affirmatio contraria, doctrinæ præſtare? Deinceps autem pollicetur artem cõmunem, utrúm proprium omnino ſit: loci ſunt:

34 *Si nulli convenit, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si nihil ſignificat.non eſt nomen.Cõtrarium locum tradit magiſter,ſed falſum : quia definitioni convenit, omni convenire.

36 *Si non converſim dicitur, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si non eſt cum caſu,non eſt nomen. Quartus artificii illiûs ſingularis locus: contrarium locum tradit magiſter ad affirmandum : ſed falsó,quia definitioni convenit.

38 *Si ſubjectum eſt proprii, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si eſt verbum,non eſt nomen: quartus Donati locus. Cóntrarium locum tradit magiſter ad affirmandum; ſed falsó,quia reliquis categorematis convenit.

40 *Si indicat Quid eſt, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si nõ proprié aut communiter ſignificet,non eſt nomen : fuerat enim in definitione proprii,ut Quid eſt,nõ ſignificaret: & ſimilis fuerat decimuſtertius locus capitis antecedẽtis. Contrarium locũ ad affirmandũ docet magiſter, Si non quid eſt,indicat, & converſim prædicatur, eſt proprium. Sic Donatus,Si ſit cũ caſu,& pars ſit orationis, corpus aut rem proprié communitérve ſignificans,eſt nomen : hæc enim definitio proprii fuerat primo Topico poſita.

42 *Si non ſimul, ſed prius vel poſterius, non proprium.*

At repugnantem & contrarium locum poſuit ſuperiore capite: & ſeipſum nunc condemnat: contrarium etiam locum ad affirmãdum tradit: ſed falsó: ſimul enim definitio eſt cum re definita,non ſolúm proprium.

Si ſimul inſit, non terminus, neque differentia.

Sic Donatus,Si eſt cum caſu, neque verbum, neq; participium; eſt nomen.

44 *Si eorundem non eſt idem proprium, non eſt proprium.*

Sic Donatus,Si idem non eſt nomen,non eſt idem nomen: locus octavus Donati,cui contrarius additur. Simili ſapientia locus ſequitur.

46 *Si*

46 *Si eorundem ſpecie, non ſit idem ſpecie proprium, non eſt proprium.*

Sic Donatus loco nono, Si eadem ſpecie nomina non ſunt, non eſt nomen: contrarius item additur.

48 *Si non proprium & ſubjecti & accidentis, non proprium.*

Hunc locũm ſophiſticum vocat magiſter: nihil refellamus: ſimus hic ejus teſtimonio contenti ad ſophiſtam probãdum, quem hanc Sophiſticam docere nihil pudeat.

49 *Si quod naturâ eſt, aſſignat per ſemper, non proprium.*

Hic locus eſt ſophiſticus doctori, ſed nobis ridiculus eſt: nõ enim bipes & rationale ſignificat, quod duos pedes nunc habeat, aut nunc utiq; ratiocinetur, ſed quod naturâ tale ſit: contrarium tradit magiſter ad affirmandum, ſed falsó: definitioni enim id poteſt convenire.

51 Proponit deinde doctor difficultatẽ aſſignandi proprii, & longa ſatis oratione: Tum ſequitur,

55 *Si idem ejuſdem ponitur proprium, non eſt proprium.*

Sic ne Donatus quidem vel ſomnians poſuerit. Contrá veró (ait magiſter) ſi non eſt ejuſdẽ, & converſim dicitur, eſt proprium: verúm id falsó: definitionis enim commune eſt.

57 *Si quod proprium totius dicitur, de ſimilibus partibus non dicitur, non eſt proprium.*

Calceus eſt ex diviſionis loco: Contrarius locus, quem tradit magiſter, falſus eſt, & cõmunis cum definitione. Sequuntur loci undecim communes: ex adverſis, relatis, privantibus, contradicentibus, conjugatis, paribus; quos ſi perpetuó ſecutus eſſet magiſter, quámvis artem communem ad hanc ſpecialem proprii quæſtionem inſipienter aſtrinxiſſet, tamen in tam fœdas tenebras non incidiſſet.

80 *Si quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt ejus quod ſecundum eſſe dicitur, proprium; non proprium.*

Hic calceus, eſt doctoris ſutrina digniſſimus; qualis & contrarius ad affirmandum.

82 *Si idea non ineſt, non proprium.*

Calceus mirificus, & dignus qui inter magiſtri topica calceus princeps habeatur: qualis eſt ei contrarius. Sequuntur

deinceps loci ſeptem ex comparationibus parium, majorum, minorum, parium: Olores videlicet inter corvos. Poſtremi duo, ſunt ex potentia & abūdantia, planè inepti. Atq; hos præclaros de problemate proprii locos non dico falſos, non dico ſine uſu, non dico ſophiſticos; ſed tam ſtupidos, tam ſine ulla communis ſenſus ac judicii mica cùm conſidero, non exclamare profectò non poſſum. Prò ingenii humani pudor, tandiu homines his tricis apinisq; falli, decipi, hebetari!

O curvæ in terras animæ, & cœleſtium inanes!

Hæc ſophiſmata falſa, inania, leguntur, clamantur tandiu: veritatem, uſum, utilitatem nemo adhuc tot ſcholis, tot temporibus exquiſivit? Excitate vos ſcholaſtici profeſſores, cogitatè aliquando, & attentè & dialecticè has topicas tenebras perpendite: & tandem aliquando de magnificis potiús atque æternis legib. ac principiis, quám de fallaci & captioſo nomine cogitate. Ariſtoteles iſta collegerit (quod equidem non arbitror, ut initio magnis argumentis propoſui) ſed tamen collegerit ex Eubulide aliquo. id non eſt ſatis: conſideremus potiús, utrúm ad ſuas leges æſtimârit & probârit. Sophiſta eſt (inquit Ariſtotelea lex) qui generalem doctrinam ſpecialiter docet: at topicus quinti Topici author docet in quæſtione ſpeciali de proprio, generalem dialecticæ inventionis & omnium quæſtionum communem doctrinam. Capita ex nominibus nudis proponātur, periſſologia & cōfuſio ſic erit: Adverſum, adverſum, definitio, definitio, ſubjectum, ſubjectum, ſubjectum, conjugata, ſpecies, pars, totum, pars, totum, adverſa, adverſa, relata, relata, privantia, privantia, contradicentia; adverſa, adverſa, conjugata, conjugata, adverſa, conjugata, adverſa, conjugata paria, paria, paria, paria, majora, minora, majora, minora, majora, minora, majora, majora, contradicētia, contradicentia, contradicentia, contradicentia, contradicentia, minora, paria, paria, paria, paria, paria, paria, ſimilia. Concludet igitur Ariſtoteles, magiſtri hujus tam ſophiſticam eſſe doctrinam, & procul á Logica rejiciendam. Atque inde recordemur quám vanus, quám ſopitus ſit magiſter; qui neget, communes locos inveniri poſſe; quos perpetua quinque Topicorum librorum caligine adhuc ſepelivit.

P. RA-

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XVI.

In ſextum Topicum.

DEFINITIONIS problema poſtremũ eſt; quod (ut accidentis) duplex magiſter facit: aut enim definitio quæritur, aut de eodem & diverſo: quod primo Topico placet annexum eſſe definitioni, ut comparationes connexas eſſe accidenti: De definitione autem ſexto Topico, de eodem & diverſo, ſeptimo diſputabitur.

Dividitur initio ſexti Topici, cõſideratio hujus problematis in quinq; partes; ut conſideretur, ſi definitio vera ſit, ſi non conſtet ex genere proprio, ſi non propria, ſi non definit, neq; Quid eſt, dicit, ſi non bene definit. O partitionem ineptam! Cætera vitia ejus prætermittam: unum hoc duntaxat quæram, quod quinto loco eſt; an poſſit eſſe definitio vera, conſtans ex proprio genere rei definitæ: propriè definiens quidẽ rem, & Quid eſt ſignificans: quæ nõ rectè definiat. Quid eſt definitio? Oratio, quid erat eſſe ſignificans, ais primo Topico. At tu hîc teipſum refellens, affirmas poſſe fieri, ut definitio non ſit, quámvis vera, quámvis in genere proprio conſtituta, quámvis propria, quámvis etiam (quod caput eſt) quid erat eſſe ſignificans. Quid eſt igitur? an doctorem, primo Topico falſum doctorem, an hîc inconſtantem & levem eſſe malimus? Nunquámne de ſophiſticis hiſce peccatis & ludibriis liberé cogitabimus? Sed reliqua videamus: Primam hujus præclaræ diviſionis partem ad accidentis locos remittit, ut cognoſcatur, veráne ſit definitio: *Quia* (inquit) *illic utrúm verum vel non verum, omnis conſideratio ſit: quando enim quod ineſt accidens, diſputamus, quód verum eſt, dicimus: quando autem quód non ineſt, quod non verum.* Hic locus eſt citatus antea à nobis, ut communem inventionis doctrinam in Topico ſecundo, vel opinione doctoris topici demonſtraremus. Quod ad ſecundam & tertiam partem diviſionis de genere, deq; proprio attinet, nos ad generis & proprii locos remittimur: Ad

quartam & quintam, partes proprias videlicet, ars deinceps inſtruitur. At negationum & inficiationum tales nobis artes aperientur, quales in quarto de genere, & quinto de proprio deſcriptæ ſunt. Quintum membrum ante quartum exponitur: & dividitur bifariam, quód non bene definiatur, ſi quid obſcurum aut ſupervacuum fuerit. Deus bone, quoties præceptum de ambiguo confunditur! in Categoriis, Interpretatione, Analyticis antea. Heu quoties in his Topicis? Initio autem ſuperioris Topici magiſter locos proprii exorſus eſt à ſophiſmatis tribus: petiti principii, ambiguitatis, nugis frequenter dicti: quæ vitia ſunt omnium argumentorum cōmunia: hic prætexit ſimilem telam, ut definitio improbetur, ſi obſcura: quod petitio principii eſt: ſi quid redundet in ea, quod eſt omnium commune vitium argumentorum. Atq; hi loci contexuntur ad declarandum obſcurum, ut rectè definitum negetur, deinde reprehendatur.

6 *Si quid ambiguum, obſcurum.*

At magiſter in Elenchis duo ſophiſmatum diverſa genera facit, obſcurum & ambiguum: illud petitionem principii, hoc homonymiam vocat.

7 *Si metaphoram habet, obſcurum.*

At ô magiſter, metaphora clarior eſt plerunque ſignificatione propria: & multis in rebus nomine carentibus, metaphorâ uti cogimur: & in poſterioribus Analyticis, analogia nominis conceditur.

8 *Si inuſitata nomina, obſcurum.*

Verum; ſed Grammaticæ vitium hoc eſt, non Dialecticæ: & ſæpe antea monui, multa grammatica temere in logicis confundi.

9 *Si non propria nomina, obſcurum.*

Idem cum ſuperiore vitium.

10 *Si non manifeſta contrarii definitio, obſcurum.*

Obſcurum eſt in definitione, & vitioſa eſt ipſa (ait) definitio, niſi ex ea cōtrarii definitio intelligatur. Atqui ô magiſter, primo Topico definita erat abs te proba & certa, ut ais, definitio. Ex ea igitur vitioſa definitio debet intelligi. Attendite quid hoc loco cum doctore concludam: propoſitionem & aſſumptionem ab eo accipio:

Recta definitio vitioſam declarat:

Primo Topico poſita definitio, definitio recta eſt:

Primo igitur Topico poſita definitionis definitio, vitioſam declarat.

Quid igitur opus eſt ſexti Topici tot negationum matæotechnia; ubi vitia definitionis tam multa, laudes novę & virtutes nullæ demonſtrantur?

11 *Si lateat definitum, obſcurum.*

Sic de cæteris argumentis dici poteſt: ſi lateat cujus ſit ſpecies, obſcurum genus: ſi lateat cujus ſit cauſſa, obſcurus effectus. Hæ ſunt doctoris artes de obſcuritate, quales videmus! nullam enim doctrinam definiendi, ſed matæotechniam negationum continent. Succedit ſecundum caput de redundantia totidem locis diſtinctum, per quos intelligamus aliquid redundare.

12 *Si commune nomen eſt, redundat.*

Locus hic nugatorié etiam quinto Topico adhibitus eſt.

13 *Si eo ablato integra definitio manet, redundat.*

Hic redundantis eſt definitio.

14 *Si pars aliqua non ineſt toti, redundat.*

Hoc veró non eſt redundare potiús, quám falſum omnino eſſe.

15 *Si idem frequenter dicitur, redundat.*

Hic locus eſt ſecundo comprehenſus, & hic redundat: & quintus eſt quinti Topici, & quo ſe vehementer, ut antea, accuſat magiſter; qui dicit idem tam frequenter, quám frequenter in omnibus Topicis oſtendimus.

16 *Si univerſali dicto particulare additur, redundat: ut dubitari nullo modo poſſit, quantum ſit in diſſerendo vitium tautologiæ.*

Atque hi ſunt ad redundans cognoſcendum loci: ita tamen ipſi redundantes, ut ſi, quid eſſet redundans, ignorares: exemplo te ſuo poſſint inſtruere. Ac his negationib. magiſter pueriliter altercatus eſt, quód non bene eſſet definitum: quomodo eſſet bene definiendum, nihil omnino docuit. Sequitur poſtremum caput, Topico reliquo mirificis negationibus & inficiationib. agitatum, an quid eſt, ſignificetur: quod ſolum proprium problematis de definitione inſtituti fuerat: Definitio enim (ut dixi) primo topico definita eſt ratio, quid erat eſſe ſignificans: ut vel doctoris ipſius judicio ſuperiores decem in-

ficiationum loci ſupervacanei ſint. Varii deinceps loci ſequuntur ſophiſtica altercatione cum ſuperioribus ſimiles, quorum ſeptem proximi ex iiſdem illis Lernæ ſophiſticæ capitib. oriuntur: ex petitione nempe principii, ſi ex non-notioribus & non-prioribus: ſic magiſter hanc præclaram negationũ matæotechniam ex ſophiſmatum coriis ſæpius conſuit & reſuit. Deinceps autẽ variæ confuſionis calcei conſecuti ſunt, ex proprietatibus definiendi primo capite poſitis: quia definitio ad totam rei ſubſtantiam, & quid res ſit penitùs exponendam, conſtare debet ex genere & differentia propria: Magiſter ex duobus vocabulis generis & differentiæ, viginti duos locos efficit: interpoſitis etiam ſoleis quibuſdã & coriis inutilibus: á primo, ab appetitu, idea, complexione, ab ente, & bene habente, á cognomine, á compoſitione, & ejuſmodi coriorum quiſquiliis. Concludamus igitur, vel potiús concludentem ſua eadem lege Ariſtotelem audiamus. Generalia generaliter docenda: ſecus ſophiſticé doceatur: at (inquam) generales inventionis loci, ad ſpecialem definitionis quæſtionem inſtituuntur; imó ſæpius iterantur, & quidem hoc ordine: Genus, forma, adverſa, definitum, adverſa, adverſa, genus, genus, genus, forma, adverſa, genus, ſpecies, genus, ſpecies, genus, forma, forma, genus, ſpecies, forma, forma, forma, relata, relata, ſubjectum, majora, majora, majora, minora, majora, genus, forma, relata, relata, efficiens, effectus, adjuncta, adjuncta, relata, adverſa, adverſa, privantia, adverſa, privantia, privantia, conjugata, genus, relata, efficiens, partes, totum, partes, totum, partes, totum, majora, adverſa, partes, totum, definitio. Hæc communium locorum in hoc Topico tautologia tanta eſt: Quare dicet Ariſtoteles, totam hanc ſexti Topici doctrinam ſophiſticam eſſe, & é logicis libris tollendam. Doctorem etiam novo doctoris teſtimonio cònvincimus, quód eos communes locos doceat, quos primi libri quinto capite negabat inveniri poſſe: & illud poſtremum concludimus: Doctoris centum & tribus inficiationibus (tanta eſt enim ejus matæotechnia iſto Topico) nihil omnino doceri, quod ad bene & ſapienter definiendum attineat: Nec híc eodem plané modo loquor, quo de accidente, ſecundo & tertio Topico; de proprio, quinto dixi: de problemate, tum accidentis, tum proprii, non ſolúm ineptas nugas confundi, ſed omnino totam & accidentis & proprii

proprii conſiderationem, qualiſcunque eſſet, á Dialectica veré tradita rejiciendam eſſe; non idem de definitione nunc dico: eſt enim definitio, pars inventionis Dialecticæ propria: & maximé utilitatis, ſi recté fuerit expoſita: ut in Dialectica noſtra interpretamur. At Topicas negationes & ineptias, quibus definitionis doctrinam & artem nullam docemur, valde ac vehementer improbo.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XVII.

In ſeptimum Topicum.

SUPEREST de problematum locis appendix definitionis, de eodem & diverſo: Res brevis eſt & minús obſcura, quám antea; & omnibus Topicorum tenebris ad doctorem refellendum aptiſſima. Doctoré jam heu quoties, q̃ veré doctor, doctoris teſtimonio judicioq; refutavit: Attamen & hoc Topico ſeptimo juſtiús, veriús, clariús etiam refutabit: quód iccirco tot topicas ſalebras ſibi miſcendas eſſe neceſſarió diceret, quia negaret, omnium problematum cõmunem inventionem tradi poſſe: at cúm ſex ſuperioribus Topicis, tum hoc maximé ſeptimo Topico hanc communem inventionis doctrinam confudit: Calcei veró hîc pauciſſimi ſunt, ut appoſitionis, ablationis: formæ communes feré ſunt omnes, ut primo Topico: Sed tautologia ſemper eadem. Ariſtotelis καθόλυ πρῶτον appelletur. Sedeat hîc Ariſtoteles & judicet ſophiſticũ eſſe, ſi generalia ſpecialiter & ſæpius doceantur. At (inquam) & generales inventionis loci in ſpeciali quæſtione de eodem & diverſo, hîc & docentur, & ſæpius docẽtur: ad cognoſcendum enim, idémne ſit, an diverſum, hos locos communes magiſter conſiderandos eſſe admonet: & quidem toties, & eo ordine, quoties & quo ordine hîc recitabo: Ex conjugatis, contrariis, efficientibus, paribus, ſubjectis, adjunctis, genere, majoribus, ſpecie, genere, adverſis, adverſis, adverſis, adverſis,

adverſis,adverſis,conjugatis,paribus,majoribus,paribus,majoribus, conjugatis. Hæc in ſeptimo Topico tautologia eſt: Concludat igitur Ariſtoteles,é logicis artibus tantum ſophiſma cum cæteris antecedentibus abiiciendum. Addam etiam,communem illam inventionem,maximé extolli á magiſtro topico. *Sunt autem opportuniſſimi locorum*,ait,*& qui nunc dicti ſunt, & qui ex caſibus & conjugatis: Quocirca oportet maxime detinere & proprios habere hos:utiliſſimi enim ad plurima:aliorum autem ii,qui maxime ſunt communes: Nam illi maxime reliquorum efficaciſſimi, ut inſpicere in ſingularibus & in ſpeciebus conſyderare*.Hęc doctoris eſt prædicatio de locis communibus & tam magnifica gloriatio. Deus bone,qualis eſt magiſter ille,qui primo Topico loquebatur? negabat hos communes locos inveniri poſſe: aut ſi invenirentur,inſuaves fore.At magiſter,qui ſeptimo Topico loquitur,quid ait? locos communes omnium problematum non ſolúm inventos eſſe confitetur; ſed docet,adhibet,uſurpat: tantumque abeſt ut inſuaves eſſe exiſtimet,ut quantó quiſq; communior reliquis fuerit, tantó eſſe commodiorem ac utiliorem, altiſſima clariſſimaque voce prædicet:Iccirco & conjugata & partes & ſpecies veré magnificeq; commendat: & pari laude cauſſas, effecta, ſubjecta, adjuncta, diſſentanea, comparata,notationem,totum,genus,definitionem,teſtimonia commendare poterat:quia omnes hi loci æqué ſunt communes. Audiamus igitur hunc doctorem tam veracem,tam popularem, tam cum veritate hujus diſciplinæ,præſtantia,dignitate cōſentientem ac pené conſpirantem:Eubulidem (neſcio quem) captioſum & fallacem , non tantum modó ab uſu & perſpicuitate,& perfectione Dialecticæ, ſed á ſeipſo tot jam locis,tot jam teſtimoniis ſuis abhorrētem rejiciamus. Unum veró eſt,quod magiſter decimonono,& viceſimo numero admonet:quod prætereundum eſſe non arbitror;neminem aut paucos admodum diſputare de definitionibus,ſed eas tāquam principia concedi: quod verum eſt:Itaque ſeptimi Topici authór, vanitatis & inertiæ, authorem ſexti Topici arguit; qui tantum & tam prolixum problema de definitione inſtituit. Addit magiſter,alterius eſſe negotii,id eſt Metaphyſici (ut interpretes ajunt) aſſignare & quid ſit definitio, & quomodo definire oporteat.Atqui in tota illa Ariſtotelis Metaphyſica,

tametſi

tametſi quædam eſt altercatio, de definitione 7. & 8. libris: tamen quid ſit definitio, & quot modis, & quibus argumentis fiat, nullum præceptum traditur: ſed ſeparatæ Scholæ metaphyſicæ hac de re pleniùs loquentur.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XVIII.

In octavum Topicum.

TOpicus magiſter facit tres partes Topici operis, inventionem, diſpoſitionem, elocutionem: inventionem executi ſumus, ſeptem Topicis antecedentibus. Diſpoſitio videtur eſſe prima, quam perſequamur: & eam videtur magiſter octavo Topico velle interpretari, cúm ait: *Poſthac autē de ordine & quonam pacto oportet interrogare, dicendum.* Verúm nullum de diſpoſitione aut ſingulorum argumentorum, qualis eſt in enunciationis & ſyllogiſmorum modis: aut variorum, quę methodus eſt, pręceptū ponit: niſi forté paululum de occultatione, quod ad methodum poſſit referri: de quo ſuo loco: inventionis etiam quoſdam generales locos hîc involvit novis tenebris, & confundit. Partitio autem eſt initio hujus Topici, quam magnopere conſyderandam eſſe arbitror: *Oportet autem* (ait magiſter) *primùm quidem eum qui interrogare debet, locum invenire, unde ſit argumentandum: ſecundum autem, interrogare & ordinare ſingula apud ſeipſum: reliquum veró & tertium, dicere jam eadem ad alterum.* Hîc magiſter totum negotium dialecticum tres in partes dividit, ut dixi; inventionem, diſpoſitionem, elocutionem: Elocutio autem, Rhetoricæ pars eſt, non Dialecticæ: neque hîc ullum de tropis, figuris (quæ ſunt elocutionis laudes) verbum eſt. Appelletur huc Ariſtoteles judex ex lege καθ' αὐτό: Dicet, logica logicé; rhetorica rhetoricé docenda; & hanc elocutionis doctrinam, Dialecticę nihil eſſe: partitionemque vitioſam, in qua membrum unum redundet. Sed tamen Deum immortalem! ſpectemus hanc partitionem

inventionis & diſpoſitionis:& revocemus in memoriam, quæ initio de Dialecticæ artis partib. diſputavi: prætermiſſionem hujus partitionis, occaſionē organico doctori infinitarum tenebrarum fuiſſe: Nam ſi ad inventionem revocaſſet inventionis omnia genera, generumq; partes & ſpecies, ſingulaq; definitionib. & exemplis illuſtraſſet: Categoriæ, abundantia propoſitionum, inventio medii, Analytica poſteriora, tot Topica, ad confundendam & conturbandam inventionem nunq̄ extitiſſent. Lex Ariſtotelis καθόλυ πρῶτον generalia generaliter & ſemel expoſuiſſet, infinitam tautologiam communiū locorum evitaſſet: partitio, inquam, hæc omiſſa & neglecta, tantæ caliginis, quantā adhuc expendimus, cauſſa fuit: quā tamen etiam hîc, licet confuſé, tamen adhibitā eſſe vehementer gaudeo; ut doctoris teſtimonium ad doctorem refellendum, tam proprium, tam paratum, tam deniq; certum haberemus. At pergamus, & totū hoc Topicū diligentiús & accuratiús expendamus. Quid igitur hîc magiſter inſtituit? quid diſpoſitionis nomine præcipit? Altercantib. in ſchola de problemate accidētis, generis, proprii, definitionis, arma videlicet ſuppeditantur, ei penitús inſtituto cōvenientia, de quo in definitione inventionis, primo capite primi Topici dictū eſt: ne ſcilicet egregii altercatores, in problematis altercatione vincantur: Placet enim doctori, talem Dialecticum informari, qui adverſarium omnib. argumentis (veris an falſis, nihil interſit) oppugnet: ac ſi fieri poſſit, expugnet. Hic interrogantis, ad hāc Dialecticam finis eſt: jure vel injuria, virtute vel fraude vincere. Reſpondentis autem definitur officium, reſiſtere forti præſentiq; animo, nec ullo pacto cedere, & paribus artibus interrogantem tractare, atq; ab illo tractatus ſit. His præclaris officiis ornantur diſputatores ad pertinaciam, protervitatem, petulantiam, id eſt eximiam & ſingularem ſophiſticam: Idq; quod in Martii, idem in ſcholaſtici prælii furore ſcilicet valebit:

—Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Hîc pretioſiſſimum victoriæ præmium, redargutio (quod doctor in Elenchis caput omnis ſophiſticæ artis efficit) modis omnibus appetitur. Nónne pulchrum eſt (inquies) vincere? turpe vinci? Nuda iſta ſi ponas; qualia ſint, æſtimari non facilé poteſt: cauſſæ ſi diſtinguantur, facillimé poteſt. Virtute & laude vinci, fortaſſe ſit moleſté ferendum: ſtultitia & vitio ſuperari,

perari, prędicabile & gloriandum: ita vincere, non pulchrum; & vinci, honeſtum eſſe poteſt. Sed Socratis (ſi lubet) hac de re excellentem ſeptentiam audiamus, ne nova paradoxa canere videamur: Sic enim Socrates cum Gorgia apud Platonem: Quód ſi ex eorum numero es, é quorum ſum ego; libenter abs te, quæ inſtitui, perquiram: ſin minús, dimittam. Si quorum ego ex numero ſum, quæras, reſpondebo, ex iis, qui libenter redargui ſe patiuntur, ſi quid falſum, ineptúmve dicant: libenter etiam redarguunt, ſi quid minús veré dicatur: quibusque non minús reprehendi, quám reprehendere gratum eſt: tantó enim melius exiſtimo id eſſe bonum, quantó majus bonum eſt, maximo quodam liberari malo, quám alios liberaſſe. Nihil enim tam perniciofum hominibus eſſe arbitror, quám opinionem falſam, in his videlicet rebus, de quibus præſens á nobis ſermo eſt inſtitutus. Itaque ſi & te eſſe talem affirmas, age, diſputemus: ſin veró dimittendum cenſes; dimittamus jam, cœtumque ſolvamus. Gorg. Dico profectó, ô Socrates, me quoq; ejuſmodi eſſe, qualem modó deſiderabas. Hæc illi. Quamobrem ne pudeat nos, ſi in prava ſententia ſimus, ab adverſario vinci: præſertim cúm idem magiſter, redargutionis illud tam contentioſum ſtudiũ, ſophiſtæ ſummũ finem in Elenchis faciat. Verúm has ſophiſticas artes videamus, & excutiamus pauló accuratiús: Interrogantis partes primúm videamus: & quámvis obſcuriſſimé traditæ ſint; aliquo tamen partitionis adhibito lumine diſtinguamus: & tamen ſcholaſticorum verbis, quoad fieri poſſit, exprimamus. Interroganti ſpectanda duo proponit magiſter, orationem & poſitionem; id eſt, argumentationem & quęſtionem: argumentationem priús jubet ſpectandam eſſe, deinde quæſtionem: contrá quám fieri decuit: á quęſtione enim argumenta ducuntur, unde fit argumentatio: Et pauló póſt magiſter ipſe reſpondentem jubet anté de quæſtione conſiderare, quám de argumentatione: nihil adhuc hîc niſi confuſionem & inconſtantiã arguo. Secundo loco pręcipit, ut interrogans videat argumentationis & partes & ſpecies. Hîc nova eſt confuſio: mens enim hominis in diſſerendo non incidit in has vias; ſed quæſtione poſita argumentum quæritur: quo reperto & expoſito, res ipſa explicatur & expeditur: Fallax igitur eſt iſta præceptio. Partes argumentationis alias neceſſarias, alias aſſumptas

inſtituit: Hoc etſi verum eſt, tamen eſt ejuſdem erroris, quia non hoc modo progreditur diſputantis conſideratio. Neceſſariæ argumentationis partes ſunt, propoſitio & aſſumptio: verum eſt: quid tum? Hæ non ſtatim præordinandæ, & abeundum ad ſuprema: ſin veró illæ non ponuntur, per inductionem ſumendæ. Hîc autem diviſionis argumentum ex partibus ad totum, nomine inductionis confunditur. Aſſumptas ſyllogiſmi partes, magiſter in rationes quatuor dividit, inductionem, occultationem, ornatum, perſpicuitatem: ridicula prorſus & vana diſtributione: Inductio enim ad neceſſarias partes adhibita priús eſt: nunc partibus aſſumptis ſubjicitur; & pauló póſt, quámvis nunc inter argumentationis partes adhibeatur, inter ſpecies recenſebitur; mirifico inconſtantiæ & levitatis ludibrio. Occultationis veró, id eſt κρύψεως, quæ & in Analyticis & in Elenchis appellatur, utilitatẽ in Dialectica tradidimus. Occultandæ autem rei gratiâ, quę ab adverſario impetranda ſit, magiſter duodecim partes facit: quas diſtinguam ſuis præceptis, & verbis exprimam ſcholaſticis:

Ratiocinatione præcolligere, per quæ ſyllogiſmus fiat:
Concluſionem non dicere: ut cùm tandem dicetur, quæratur propter quid:
Non continua poſtulata ſumere:
Definitione ſumere univerſale in conjugatis:
Proponere velut alterius gratiâ:
Per ſimilitudinem interrogare:
Sibimet quandoque inſtantiam ferre:
Dicere velut uſitatum & tanquam aliud agere:
Ut in ſimilitudine proponere:
Proponere cui ſumendum eſt ex neceſſitate conſequens:
Ultimó rogare, quod maxime opus ſit: cõtrá veró ad protervum: Prolongare & interponere, quæ nihil ad rem.

Ex argumentis communibus hîc tria confunduntur; definitio, conjugatio, ſimilitudo: quaſi res é cæteris argumentis occultari etiam non poſſit. Sequitur tertia pars aſſumptarum partium ex ornatu per inductionem & diviſionem, id eſt ex partibus & toto. Hîc non dicam, quoties jam confundatur inductio in partibus neceſſariis, aſſumptis; ſed doctorẽ interrogabo, quid hîc agat: an ad ornandam & amplificandam diſputa-

diſputationem, diviſionis locus ex partibus & toto ſolus aut præcipuus ſit: non cætera argumentorum genera, non etiam omnes troporum, figurarum rhetoricę formæ, ad augendam & amplificandam quamvis orationem & diſputationem plurimum valeant. Poſtrema pars, aſſumptarum partium perſpicuitas eſt, Ariſtotelis inſtituto plané contraria: docet enim proximo loco, quomodo ſit occultanda diſputatio: & ad id perſpicuitatem adhibendam exiſtimat. Sed tamen hoc tam ſingulare præceptum audiamus: *Ad perſpicue docendũ* (ait) *exempla ſunt adhibenda nobilia & inſignia, qualia videlicet ſunt apud principem poetarum Homerum: non obſcura & contempta, qualia ſunt apud viliſſimum poetarum Chærilum.* O vocem non doctore tot ſophiſmatum, & tenebrarum authore, ſed omnium philoſophorũ principe digniſſimam! O me expeditum plané & explicatum! O me etiam doctori, magno beneficio obligatum! Diſputo totis his dialecticis Scholis, definiendum, partiendum: hoc homines noſtri ægerrimé concedunt. Addo ad perſpicué docendum inſignibus exemplis oratorum & poëtarum utendum eſſe: hîc mihi iraſcuntur ac illudunt, & me diſcipulosq; meos condemnant, quód logicis præceptis interpretandis oratores & poëtas conjungam. Itaque magnas gratias ô magiſter (quiſquis es) tibi debeo; qui me teſtimonio tã claro, & authoritate tanta ad tuas tenebras refellendum adjuves. Tu enim tibi veriſſimé præcipienti non obtemperas; nullo inſigni aut populari, id eſt Homerico exemplo in tam multis logicis tenebris uteris: omnia perobſcuris, & abecedariis, ſæpe etiam nullis exemplis obſcuras: hoc ex tuo præcepto, ex tua lege reprehendo, & æmulis tuis judicium tuum de teipſo profero. Atque hæc de confuſione partium diſputationis, & neceſſariarum & aſſumptarum; ſpecies ſequuntur, inductio & ſyllogiſmus. Inductio jam ſæpiùs hîc confunditur: & antea docui, non eſſe argumentationis, ſed argumenti ſpeciem, ex diviſionis loco, cúm ex partibus totum concluditur. Octo ſunt Ariſtotelis præcepta ad inductionem; primum, quód magis ad multitudinem ſit adhibenda, quàm ad dialecticos. Dixi primo Topico (cúm aſſumptione addita, inductio ſyllogiſmus ſit; & idem argumentum, inductione & ſyllogiſmo tractari poſſit) perridiculum eſſe inductionis & ſyllogiſmi diſcrimen: nunc veró

magiſtri cõſilium mirificũ audiatur. In Topicis inſtituit diſci pulos, de problemate accidentis, generis, proprii, definitionis in ſchola clamantes: & jubet ut inductione potiús ad multitudinem, quám ad dialecticos utantur: quaſi hæc ſophiſmata apud vulgus ſimplex & imperitum, non apud aſtutum ſophiſtam & callidum tractentur. Utrum igitur hoc eſt præcipere, an ſomniare, cúm ſophiſticas ſcholaſtici problematis altercationes inſtituas, dictare quomodo ſit ad populum agendum?

Similis eſt de ſyllogiſmo ſapientia, ut nõ ad multitudinem adhibeatur: quaſi ſimplex agricola nullos ſyllogiſmos faciat, nullam concluſionis veritatem intelligat: & Dialectica nõ ſit naturale Dei donum: quaſi denique inductio ſyllogiſmo concludi non poſſit. Cætera & inductionis & ſyllogiſmi præcepta, planè inutilia ſunt, nec digna quæ refellantur: niſi fortè illud de ſyllogiſmi præceptis penultimum, quód non omnis quæſtio dialectica ſit, ſed quæ quærit in utramque partem. At de hoc errore ſatis antea dictum eſt primo Topicõ. Reliqua eſt de interrogantis partibus quæſtio, cujus difficultatem monet magiſter ex primis, poſtremis, principio proximis, non legitimè definitis ſpectandam, ſed tenebricosè, nõ ex dialectica luce & ratione. Facilis enim quæſtio eſt cujus cauſſæ, facta, cæteraque argumenta, clara & nota ſunt: contrá veró difficilis. Quamobrẽ tota hęc interrogantis pręcepta nõ ſolúm cõfuſa, ſed inutilia ſunt. Iam reſpondentis partes conſideremus: in iis magiſter primúm de quæſtione præcipit, & errorem ſuum de interrogantis officiis convincit, in quibus de quęſtione poſteriore loco dixerat. *Conſiderare porró neceſſe eſt, quæ res agatur:* Verũ non ad hanc probabilis & improbabilis diſtinctionẽ dialectica prudentia reſpicit, ſed ad argumentũ, quo oppugnatur: ad argumentationem, qua argumentũ diſponitur: id eſt ad inventionẽ & diſpoſitionẽ: Tenebræ itaq; omnes hæ ex illarũ principum partium, inventionis & diſpoſitionis, ignoratione profectæ ſunt. In argumentationis partibus (quas ait ſuſtinendas eſſe cõcedendo, negando, dubitando, diſtinguendo, reſiſtendo, ſolvendo, prohibendo) monet magiſter res valde ridiculas; ſi, quod agitur, probabile aut improbabile ſit, concedẽdum: ſi ſit alienum, cur concedendũ potiús, quám irridendum & rejiciendum, cũ ſit ineptum? probabile & improbabile ſi ſit aptũ, declinandum: illud, quia propinquum quæſtioni: hoc,

hoc, quia ſit abſurdum: cur probabile & aptum non ſimpliciter concedendum? quid aliud omnino concedetur? certum & alienum dandum, aptum ſuſpendendum: cur non utrunque explodendum? illud, quia ineptum: hoc, quia non ſit probabile? Inopinabilis ſuppoſitio fugienda: ac paulo anté de improbabili poſitione ſuſtinenda præceptum á magiſtro eſt poſitum. Sed hæc in partibus: in argumentatione ipſa quàm ſubtiles præceptiones, quàm Eubulide quovis dignæ ſunt? *Vitioſa oratio eſt* (ait) *ſi concludat additis aut ablatis quibuſdam:* Ergo doctoris judicio, omnis enthymematis, & imperfecti & perfecti quidem, ſed amplificati partibus ſyllogiſmi, vitioſa concluſio erit. At omnis ſermo diſputatioque, oratorum, poëtarum, philoſophorum, omniumque hominum, feré talis eſt: & magiſter in officiis interrogantis, præcepta dedit de ſyllogiſmi partibus non-neceſſariis, ſed aſſumptis ad neceſſarias amplificandum. Deinde veró quæ nugæ ſunt iſtæ? quia non concludat; quia non ad rem concludat, argumentatio vitioſa dicitur á doctore: & denuo aliis in præceptis propter eaſdem cauſſas falſa nominatur: & aliud tamen reprehenſionem argumentationis per ſe, & falſam argumentationem magiſter facit. Quæ puerilitas eſt iſta? modó reprehenſiones orationis (ſic argumentationem vocat Boetius) ſecundum ſe facere quinque. modó quatuor falſæ argumentationis ſpecies diſtribuere: modó tres conſiderationes enumerare in univerſum, an concludat, an verum concludat, ex quibus concludat: An nunquam de tanta inconſtantia cogitabimus? an non iſta cumulata potiús quám collecta (non dico, quám judicata) ſunt? In petitione principii damnat magiſter uſum generis, ſpeciei, univerſæ denique diviſionis; & ex illis argumentis probationem reprehendendam, & ſophiſticam dicis eſſe. Quám autem falsó? quám etiam inconſtanter? Quoties enim generis, ſpeciei, partium argumenta in Topicis magiſter commendat? Deinde veró quis horum argumentorum futurus eſt uſus, niſi ut ex toto partes, & partibus totũ concludatur? At hoc ſummum vitium docet eſſe magiſter, & in petitione principii pro ſophiſmate numerat. Poſtremó in petitione contrarii qualis & quám inaudita, & quám ridicula atq; inſulſa infantia eſt? Contraria ſunt ſimul naturâ; itaque ſi non probent é natura prioribus, non probant tamen á poſte-

rioribus. Locis infinitis argumentum é contrariis laudatur & commendatur:at nunc ut vitioſum & reprehenſione dignum notatur: quin ſophiſticum eſſe judicatur. En igitur interrogantis & reſpondentis arma ſophiſtica, ſed non minús ſophiſticè deſcripta; ſed tamen huc etiam judex appelletur Ariſtoteles: Dicatque ex lege καθ' ὅλυ πρῶτον, generalia generaliter; tum ſubjiciam generales inventionis dialecticæ locos, qui ſeptem ſuperioribus libris tam ſæpe iterati & repetiti, rurſus offundi. Hæc tautologia & hoc ordine eſt, Definitio, partes, partes, conjugata, ſimilia, ſimilia, partes, totum, definitio, genus, ſpecies, contradicentia, adverſa, totum, partes: ut jam in Topicis octavo judicio concludat Ariſtoteles, tautologiam iſtam plané ſophiſticam eſſe, & é libris dialecticis tollendã eſſe. Atq; ut addam poſtremó: Hic magiſter teſtimonio ſuo octies in Topicis recitato & pronuntiato, errorem illum ſuum graviſſimum confitetur: quo negaverat quinto capite primi Topici, inventionem communem omnium problematũ tradi poſſe. Diſpoſitionis veró (ad quam tamen videntur tam multæ nugæ referri) nullum ſolidum præceptum Topico octavo eſt, pauculis de methodo exceptis. At jam tempus eſt, ut Topicam confuſionem concludamus; tametſi eſt in ſingulis Topicis accuraté diſputatum, quám nullis propriis artibus, ut magiſter receperat, quatuor problemata ſint inſtructa: tamen id ipſum magis eluceſcet univerſa rerum comparatione. Stellæ enim in Topicæ confuſionis tenebris quædam alluxerunt: at nox tamen adhuc eſt. Verúm ſi totam artis noſtræ deſcriptionem, cum tota Topicæ mataeotechniæ caligine: generalem & univerſum uſum, cum abuſu ſummo atque univerſo comparemus: non jam ſtellarum diſtincto & finito lumine, ſed ſolis & tota & univerſa & omnia colluſtrante luce, Topicæ noctis tenebras expellemus. Hęc igitur peroratio, hic epilogus nobis addendus eſt: in eoque primúm homines noſtri de ſuis commodis amicé & familiariter adhortandi ſunt; ut ſe ad naturalis & rationis & uſus (quæ regula ſumma & prima & ſingularis & unica eſt, in hujus diſciplinæ perſpicienda veritate) lumen referant. Doctor videtur in octo Topicis univerſam quandam Dialecticæ rationem animo comprehendiſſe: qui de inventione, de diſpoſitione Dialecticæ artis, his octo Topicis cogitârit: Verúm quia de diſpoſitione ferè nihil (nihil enim

enim de enunciatione, nihil de ſyllogiſmo, & prima & ſecunda diſpoſitionis regula: puſillum de methodi poſtrema parte) loquutus eſt: ea tantúm, quæ hîc cōfunduntur, cū noſtra Dialectica conferemus. Quare agité, hoc expendamus & ratiocinemur. Nos Dialecticam artē ex imitatione naturæ totam deducimus, & ad omnem humanæ prudentiæ uſum congruenter definimus: Topicus author initio Topici primi ita definit, ut ſingulis definitionis verbis erret ac labatur: ac Dialecticam à communi rerum omnium uſu ad ſophiſticas otioſæ & inertis ſcholæ altercationes revocet. Nos initio partimur artem in legitimas partes, inventionem & diſpoſitionem: Magiſter initio nil legitimæ partitionis illius oſtendit: ſed tādem tot tenebris inventione cōfuſa, redundantem partitionem facit in inventionem, diſpoſitionem, elocutionem. Nos inventionem definimus, diſtribuimus in membra & partes: Magiſter ridiculam diviſionem, cōfuſa tamen antè ipſius una parte, facit, inſtrumentorum & locorum: cúm & loci inſtrumenta, & inſtrumenta loci ſint. Nos ſingula argumentorum genera, definitionibus & partitionibus tum generatim, tum ſingulatim declaramus: Magiſter, horum nihil omnino definit legitimè, nil ex ordine partitur; ſed inaniſſima ταυτολογία & mataeotechnia millies confundit: de pleriſque etiam ne verbum quidem facit: nihil enim de efficientium modis, de materia, nihil item omnino de diverſis, de diſparatis, de tota diſtribuendi ratione & doctrina, de teſtimoniis divinis, in totis Topicis loquitur. Nos, omnes locos definitionibus, partitionibus expoſitos, inſignibus exemplis illuſtramus & ornamus: quibus & doctrina facilior, & doctrinæ uſus promptior efficitur: Magiſter octavo Topico ad perſpicué docendum, Homerica exempla jubet adhiberi, nō Chœrilea: at ne Chœrilea quidem adhibet. Hæc doctoris eſt doctrina, qua topicas argumentorum communes & generales formas expoſuit: ad quas ſi tot calceos, quot in ſingulis Topicis recēſuimus; ſi tam putres & abjectas ſoleas: à voluptate, poſitione, ablatione, metaphora, poteſtate, paſſione, ſenſu, participatione, idea, ſuperabundantia, appetitu, complexione, ente, compoſitione, & ejuſmodi ſophiſticis coriis; denique ſi ſophiſmatum ſordes aſſutas, ex æquivocatione, amphibologia, petitione principii, nugatione aggregaveris: horrēdum doctrinæ genus efficies;

in qua non modó nihil definiatur, nihil dividatur, nihil exẽplis illuſtretur; ſed omnino nihil feré doceatur affirmando, nihil ſolidum inſtituendo, ſed inficiando & negando nugatoria ſophiſtica, falſa matæotechnia inſtituatur. At Deum immortalem, quanta & definitionum & partitionum & exemplorum luce, dignitate, veritate, tenebras, ineptias, commenta iſta vincemus? Tamen non recuſo quin tanta tamq; iners & ignava confuſio omni ſapientiæ laude celebretur, niſi tantó omnis & utilitatis & uſus ratione ſuperiores fuerimus, quantó ordine doctrinæ & explicatione clariores & numeris omnibus abſolutiores extitimus. Fingite, doctorem nobiſcum agere, ac magiſtrum ipſum de doctrinæ ſuæ uſu, deq; totis illis quæſtionibus, quas antea attigimus, interrogari: quid hîc reſponſurum exiſtimatis? Nónne ut conſtantiæ ſuæ rationem habeat, idem quod ſcriptis ſuis profeſſus eſt, voce reſpondebit? Topicam doctrinam inſtitui (dicat) per quã in ſchola Dialecticus diſcat de accidente, genere, proprio, definitione diſputare: & ſcholaſticæ exercitationis & altercationis gratiâ, Topica conſcripſi. At ô magiſter, ego te ad cauſſam revoco. Quamobrem Dialectica ad hæc vocabula quatuor obligatur, quæ res omnes explicare atque interpretari debeat? Sic enim de ente & de nonente diſſerere dicitur in Philoſophia. Nõ quæro, an problematis falſa partitio, vera ſit: ſed quæ te cauſſa impulit, ut ad hæc vocabula quatuor, invẽtionem dialecticam referres? an ſi neceſſaria eſſet quatuor vocabulorum cognitio, non potuit quatuor definitionibus, quatuor exemplis perſpicué, proprié, ſuccincté tota res explicari? quamobrem in ſcholam Dialectica ita compingitur, ut non niſi de ſuis quatuor particulis clamitet? An Grammatica & Rhetorica in clamore de ſuis præceptis exercetur? At inquies (ſic enim te defendes) cúm probé dialectici fuerint in his quatuor problematis de accidente, genere, proprio, finitione exercitati; facilé de rebus aliis omnibus diſputabunt. Primúm quí poteſt fieri? Nam ſi per quatuor problematum tuorum clamores poſſis de rebus omnibus diſputare, quid reliqua tua Logica opus eſt? quid Categoriis? Interpretatione? Analyticis & prioribus & poſterioribus? quid denique, his quatuor problematis exceptis, tota Logica, tota Dialectica opus eſt? An qui puer mille ſe annos cruciaverit in clamore de nomine & verbo, nullam exercitationem

tionem ſcribendi, nullum loquendi uſum addiderit, poterit de rebus omnibus puré & emendaté ſcribere ac loqui? An in ludo gladiatores aliter edocentur, quám ſint in arena certaturi? An aliis in rebus hiſtriones exercentur, quám in ſcena queant imitari? Cur igitur alia in ſchola meditamur, quám ſeriis in rebus ſimus acturi? Exerceatur veró puer non ſolúm in quatuor vocabulis artis ſuæ, ſed in totius artis & omniũ artis partium uſu: transferat omnes doctrinę ſuæ partes interpretando, meditando, declamando, ad ingenii, ad judicii, ad prudentiæ confirmationem. Fabricando, fabri efficimur, ajunt: at malé fabricando etiam mali, ut bene boni. Didiceris de quatuor problematis ſophiſticé altercari: ſcies de quatuor problematis ſophiſticé altercari: non propterea de omnibus eleganter, magnificé, ſapienter ratiocinari poteris. Nulla fuit igitur doctori cauſſa, quamobrem ad hæc quatuor vocabula dialecticam inventionem aſtringeret: Sed fac (ut initio dixi) quæ falſiſſima cauſſa eſt, eſſe veriſſimam: cur ad hæc quatuor vocabula, tot inventionis matæotechniæ cumulantur? An quia una quatuor horum vocabulorum & quatuor problematum communis doctrina inveniri non poterat? aut ſi inventa eſſet, obſcura eſſet & inſuavis, ideo tot tenebræ repertæ ſunt? At Deus Optime Max. homines noſtros hoc poſtremo loco exuſcita: dona illis miſerę ſervitutis vinculis ſolutam & liberam mentem. Produxi ſingulis octo Topicis non peregrinum, & qui á ſcholaſticis refelli poſſit, ignotũ aut dubium teſtem: doctorem doctori oppoſui: non ambigué, non captioſé hæſitantem, ſed revera ac veritate locos illos omniũ problematum, omnium etiam quæſtionum communes, non ſolúm omnibus Topicis uſurpantem & recitantem, ſed mirifica laudatione prædicantem & celebrantem. Atq; etiam ut omnibus modis afflictam & proſtratam topicã caliginem penitús tollamus; fac ad quatuor vocabula, dialecticam inventionem alligari decuiſſe: fac communes locos invẽtos non eſſe: inveniri etiam nullo modo poſſe; ut optima ratione ductus ſit doctor ad peculiares ſingulorum problematum locos explicandum: quid, cúm magiſter nullos ad cognitionem accidẽtis, generis, proprii, definitionis peculiares & proprios locos expoſuerit, ut in ſingulis Topicis docui; ſed perpetuam negationum & inficiationum matæotechniam confuſis communibus locis,

calceis & ſoleis putribus interſutis, effecerit: quid eſt jam reliquum, quo tantas, bonæ juventuti tam pernicioſas tenebras tueri quiſquam poſſit? Denique una illa dextera manus Ariſtotelis huc adhibeatur: Doctrinam topicã legitimé ſcribendam & conſtituendam è neceſſariis, homogeneis, propriis. At tot matæotechniæ, tot tautologiæ nõ ſunt κατὰ παντος, καθ' αὑτο, καθ' ὅλȣ πρῶτον. In topica igitur doctrina ne ſunto. Quin ad Ariſtotelearum legum judicium confirmandum totumq; hoc judicium ſtabiliendum reliquam uſus quæſtionem, ut fecimus antea, conjungamus: quæramus nunc, non quid magiſter pro ſe & doctrina ſua reſpondeat, quod ad eum convincendum, maximum videri debeat; ſed quod quivis ejus æmulus poſſit reſpondere, quó ſe victum libentiús fateatur: ſi non tantummodó ipſe nihil veré pro ſe, ſed nec quiſquam pro eo patronus queat dicere. Quæramus, non quem uſum topicorum, magiſter docuerit; ſed quis omnino uſus hinc elici poſſit. Componamus: fac in literis, fac in variis exemplis verſatum: fac acutiſſimum & diſertiſſimum patronum cum adoleſcẽte aliquo ad noſtrę inventionis rationem exercitato: conſtituamus denique (quod antea in Categoriis fecimus) quęſtionem utrique communem, in qua declaranda, ſuam uterq; doctrinam exprimat: & quidem ad Analyſim primúm aliquid. Sit Veneris oratio ad Iovem: ſit ad ſocios, Æneæ conſolatio apud Virgilium utriq; declaranda: Quid hîc patronus doctoris hujus faciet? unde initium hujus explicationis ſumet? Problema nullum eſt, quia non eſt interrogatio in utranque partem elata: quia non de accidente, genere, proprio, definitione: quomodo topicam & inſtrumentorum, & locorum, & calceorum, & ſolearum tautologiam & matæotechniam hîc adhibebit? quæ prima requiret? quæ media ſubducet? Non dicam, ut antea de diſcipulo Categorici doctoris dixi, ſic Topici doctoris patronum hîc ploraturũ: ſed profitebor & prædicabo, faciliús manes topici doctoris ab inferis excitaturum, quám rationem hujus explicandæ quæſtionis ex topica confuſione deducturum. Noſtrum veró Dialecticum in hac quæſtione ſi pariter urgebis, nihil morabitur: eruet primúm id de quo agitur, & quod eſt diſſerenti judicandum: rationes & argumenta ſubducet, & ad generis ſui fontem referet: cauſſæ ne ſint, an effecta: aut quæ de cæteris generibus argu-

menta,& ex loci proprietate vim ejus naturamque ponderabit:conſilium univerſæ diſputationis,hac conſideratione penitús explorabit: hoc enim didicit,ita ſe exercuit. Poſtremúm veró cúm noſter hic Dialecticus patronum topici doctoris in illo dialectico uſu magnificé vicerit,ad alterám exercendæ artis ſpeciem ſe convertet:geneſim adhibebit:nec verebitur (cúm ſe ſtudiosé in his meditationũ & exercitationum curriculis agitaverit)vel in ſcholaſtico conventu de reliquo dialecticæ inventionis uſu liberé & conſtánter dicere: Quare par idẽ rurſum producamus: Redeat patronus topici doctoris ad ſeſe:nec quámvis victus,tamèn deſperet,quin viribus collectis acriús excitetur.Ponite igitur quæſtionẽ illam eandem, quæ in Categoriis fuit: Theticum de homine eſto, ne nos difficili quęſtione videamur iſtorum hominum nationem terrere,ac turbare velle:aut ſi quid in ſchola facilius erit: Quid hîc patronus ex octo topicorum diſciplina,quám ſe ingenioſum,quám ſolertem dabit?Non pono problema de accidente, genere, proprio, definitione, de quo ſit ſcholaſticé clamandum:ſed quæſtionem ſtatuo,de qua ſit dialecticé diſſerendum. At me Deus, ille parens & author hujus rationis dialecticæ,de qua tantopere aſſeverámus,ſic amet,

Anté leves ergo paſcentur in æthere cervi,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,

quám poſſit patronus topicus é topicis tenebris ſic confuſis, ſic ad problema relegatis, ſic calceorum ineptiis, ſic putribus ſolearum coriis, ſic ſophiſmatum ſordibus involutis, ullam dialecticæ lucis ſcintillam excutere. Non iſtis artib. Theophraſtus,non iſtis nugis Eudemus,non iſtis ſophiſmatis Ariſtotelis diſcipulus ullus,non deniq; Ariſtoteles ipſe, philoſophus tantus eſt effectus: Non erat iſta imitationis ſcholaſticę ſolertia:Alia via differenti ineúnda eſt,alius ratiocinanti curſus tenendus,aliud iter ad hanc prudentiam contendenti ſequendũ.Da mihi contrá,cúm erubueris,aut frontem perfrixeris, ô topice patrone, de homine,de deo,de terra,de cælo,de mundo,de rebus denique omnibus quam voles quęſtionem:propone quicquid animó cõprehẽderis, & quære conſilia noſtræ artis & uſum ad hoc explicandum: cauſſas rerum jubebo te ſpectare, quæ tam multiplices variam ſcientiam afferãt, & quamobrem,& unde,& ex quo,& quomo-

do,& quamobrem res eſt: deinde & facta & ſubjecta,& omnibus modis adjuncta: quæ & certas & firmas notas,& veriſimiles conjecturas infinitas præſtabunt: tum diſſentanea prorſus admirandæ conſiderationis, & comparationum tot exornationes,& ante oculos ſubjectiones,& verborum notas & conjugata: é quibus partium varietatem dividamus, & totam naturam definiendo complectamur: Poſtremó doctorum & probatorum hominum ſententias, authoritates,é ſacris etiam literis oracula & vaticinationes: cujus tantæ tamque incredibilis ubertatis & copię doctrinam ſi diſſerendo & diſputando ſequare; non ingemiſces, ut topici doctoris æmulus in topica matæotechnia, & ſophiſtica artis ſimulatione: ſed prudentibus conſiliis inſtructus ad ratiocinandum, explicandum, confirmandum, refellendum, docendum accedes. Atque hæc de Topica arte, de Topicæ artis uſu; quem magiſter pręceptis inſtituit. Quamobrēm cúm tam cæcis tamque atris noctibus tamdiu hominum mentes ſopitas & ſepultas fuiſſe miſerandum ſit: contra tantam liberalis & ingenuæ diſciplinæ calamitatem, opera, ſtudio, diligentia, labore, induſtria, mente, totis denique viribus pugnandum eſt & dimicandum: diſtinctionum hydris (quibus iſtæ tenebræ defendi ſolent) acriter eſt obſiſtendum. Hydram enim Plato non fabuloſum & poëticum monſtrum, ſed captioſum & fallacem ſophiſtam (contra quem diſputavit Hercules) ait fuiſſe: qui cúm ſe victum diſputando ſentiret, aculeato aliquo ſophiſmate tamen integrum certamen renovaret. Amputaveris mendacia & commenta, id eſt capita topicæ confuſionis, pro uno repenté ſeptem, diſtinctione aliqua ſcilicet reſtituentur: Herculis conſilium contra has hydras imitemur: igne conſuetudinis & uſus, atque humanæ prudentiæ flamma, monſtra iſta crememus & comburamus: nec enim ardorem tantum naturalis uſus, flammamque tam ſplendidæ tamque coruſcæ veritatis diutiús perferent: flagrabunt & exurentur. Securim illam principiorum Ariſtoteleorum, de materia artis, qua ſemper uſi ſumus, qua ſemper utemur, tam idoneam, tam gravem, tam his erroribus amputandis aptam & convenientem, ad radices putridæ falſitatis, ad extremum rurſus adhibeamus: omnes iſtas ſpinas penitus excindamus.

P. RAMI

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XIX.

De Elenchis inventionis.

CAP. I. *Quid ſit Sophiſtica.*

SCHOLARUM dialecticarum reliqua materies eſt in duobus Elenchorum libris: Syllogiſmū triplicem ſibi conſtituit Ariſtoteles; apodicticum, dialecticum, ſophiſticum: Sophiſtici ſyllogiſmi doctrina in Elenchis poſita eſt; ſed eadem reliquis antecedentib. libris ſæpe iterata & repetita. Cui tamen in vera deſcriptione artis, locus eſſe nō poteſt, quia nullum de vitiis præceptum, eſt in virtutis explicatione homogeneum: imò rectum ipſum, index eſt ſui & obliqui: nec virtutis definitio probanda eſt, niſi ſit hinc etiam manifeſta cognitio vitii; ut antea tam ſæpe ex Ariſtotele citavimus. Ars facta eſt (ait Plin. lib. 33. cap. 9.) denarios probare, tam jucunda lege plebi, ut Mario Gratidiano vicatim totas ſtatuas dicaverit, mirumque in hac artium † ſola vitia diſcuntur, & falſum denarii ſpectatur exemplar, pluribusque veris denariis adulterinus emitur. Hæc Plinius. At Marius multo ſapientiùs & utiliùs inſtituiſſet veræ quàm falſæ monetæ artem. Ariſtotelis itaque duos de vitiis Logicæ libros ſubtiliùs perſequi, ineptum videretur; præſertim cúm tautologia, heterogenia, cæteraque hîc animadvertenda, iis qui ſuperiores Scholas legerint, jam ſatis ſuperque perſpicua eſſe debeant. Itaque commodius fuerit, ut fructus hujus partis, quiſquis eſt, faciliùs perſpiciatur: ſeligere ex omnibus libris & in unum recolligere totam Ariſtotelis Sophiſticam, & exemplis illuſtrare, & eam duobus libris diſtinguere. Superiores igitur Organi libri, Logicam utcunque tradiderunt; oppoſita Sophiſtica deinceps erit. Etenim (ut eſt primo capite primi Elenchorum) ſicut in aliis robuſtus quidam corporis ineſt habitus, in aliis veró ſpecies tantùm; cúm ſeipſos inflent & comparent φυλετικῶς, more tribulium; qui

† *Forte legendum, ſcholis*

„ victimas ſuas, quó pinguiores viderentur, ita ſubornabant:
„ Atq; ut alii quidem pulchritudine pulchri ſunt, alii veró fuco
„ tantúm, quo ſeipſos fucant: quod & in rebus inanimis ſimili-
„ ter accidit: In his ſiquidem aliud argentum, aliud aurum
„ eſt revera: aliud veró nequaquam, ſed judicio tantúm ſenſus
„ apparet: ut lithargyrina & ſtannea, quæ argentea: & felle in-
„ fecta, quæ aurea videntur: ſic in diſputationib. aliæ tales ſunt,
„ quales apparent; aliæ fallaces & captioſæ ſunt, & videntur
„ tantúm διὰ τὴν ἀπειρίαν, propter inexperientiam: Hęc Ariſto-
„ telis Mariana, vel Marii Ariſtotelea eſt ſimilitudo: Atque hinc
„ oritur, ut eſt ſecundo capite ejuſdem libri, Sophiſtice; ſimula-
„ ta quidem, at non vera ſapientia: ſophiſtes, quæſtum faciens
„ é ficta ſapientia, non vera. Vitium igitur logicum, appellatur
ab Ariſtotele ſophiſma, ex illa ſophiſticæ definitione: hinc σοφιστικὸν καὶ σοφισματῶδες & ἀπάτη, captio: hinc ἀπατητικὸν & παραλογισμὸς, fallax concluſio: hinc παραλογιστικόν· ἔλεγχος σοφιστικὸς, reprehenſio ſophiſtica: hinc ἐλεγκτικὸν καὶ ἐλεγχῶδες. & hoc etiam nomine liber de logicis vitiis præcipiens inſcriptus eſt: ac quámvis elenchus reprehenſionem tam vetam, quám fallacem ſignificet; attamen pro captioſa ſpecialiter ſumitur: & παράκρουσις, dolus, & συκοφάντημα, calumnia: & quia ſophiſtæ iis inter ſe dolis concertare ſolent, ἀγὼν concertatio: hinc ἀγωνιστικὸν & ἔρις, contentio: hinc ἐριστικὸν & φίλεριν & ἀδικομαχία, injuſtum certamẽ. Neq; veró hęc omnia, quæ afferunt τὴν φαντασίαν, ſpeciẽ rei & imaginẽ, non veritatem, aliud in Logica ſunt, q̃ in Grammatica, barbariſmi & ſolœciſmi; nẽ qs Sophiſticã á Logica, re alia putet eſſe diſtinctã.
„ Eſt veró ſapientis officium, ut eſt in Elẽchis ſecundo capite
„ primi, & primo ſecundi, non ſolúm non fallere, ſed fallentem
„ deprehendere: vitiaque iſta noſſe, plurimum conducit, tum ad
„ philoſophiã, ut in ea captiones ejuſmodi facilé vitemus; tum
„ ad noſtras ipſorum meditationes & cõſiderationes: nam qui
„ facilé fallitur ab aliis, neque tamen id ſentit, á ſeipſo quoque
„ perſæpe fallatur, neceſſe eſt: poſtremo erit etiam glorioſum,
„ in omnibus verſatum & exercitatum, nec ullius artis expertẽ
„ aut ignarum videri. Hæc Ariſtotelea Sophiſticæ commenda-
tio eſt, in ſpeciem quidem ꝓbabilis, cúm (ut anté dictum eſt) ex vera Logica poſſit hæc Sophiſtica percipi. Sed tamen glorioſum ſit, nulla in re rudem & ignarum videri: nec enim ſophiſma

phiſma putandum modó, cúm moleſtus in diſſerendo & odioſus altercator ſimilem ſui rabulam in ſchola deceperit: ſed quicquid in artibus & omnibus vitæ actionibus pravé & perverſé judicatur, ſophiſma eſt, ut veré Galenus ſecũdo de Temperamentis ait. Et ſic Ariſtoteles 2. capit. 1. Metaphyſ. docet σοφίαν (quæ Logica ipſa eſt) eſſe liberam; cúm alioqui natura variis ſophiſmatum impoſturis ſerva ſit; tamque laté patet, ac latiús rationis abuſus, quám uſus. Hîc ſummus & generalis percipiendæ Sophiſticæ finis ab Ariſtotele proponitur: ne fallamus alium, néve ab alio fallamur. Tum quinque ſpeciales fines vitioſé proponuntur, ἔλεγχος, ψεῦδος, παράδοξον, σολοικισμός, ἀδολεσχία· reprehenſio, falſitas, inopinabile, ſolœciſmus, nugatio. Elenchus enim, qui ſyllogiſmus eſt, contradictionem propoſiti concludens, falſum concludit; & inopinabile pro falſo habetur: & ſolœciſmus, Grammaticæ culpa eſt, non Logicæ; & ἀδολεσχία, ſicut obſcuritas & reliqua (de quibus dicetur) de vitiis logicis unum eſt, quo deducimur ad falſum, aut avertimur á vero. Hæc itaque partitio ſophiſticorum finium, vitioſa eſt; & Sophiſticæ ſummus & ſolus finis eſt τὸ ψεῦδος, quem finem, tum ſophiſtes ad fallendum, tum philoſophus ad cavendum intentis oculis intuetur.

CAP. II. *De generibus elenchi, & de elencho inuſitatæ dictionis.*

INDUCENDI falſi cauſſas multas variis libris Ariſtoteles propoſuit: nos ſummatim, ut ſtatuimus, colligamus: & generatim componamus. Modi quidem reprehenſionis duo ſunt: alii quidem ſunt circa dictionem, alii veró extra dictionem; ut eſt in Elenchis tertio capite primi libri. Hæc partitio partem capit á Grammatica & Rhetorica, partem á Logica: Grammatica enim, ut Rhetorica, doctrina dictionis eſt: Logica autem, rationis tantúm eſt: Itaq; elenchi dictionis, grammatica aut rhetorica vitia ſunt, non logica: vitioſé igitur in logicis traduntur. Cauſſæ captionis circa dictionem, pro dictionum varietate multæ ſunt; aliæ dictionis ſimplicis, aliæ conjunctæ: Simplicis dictionis elenchi ſunt, inſolentia, homonymia, metaphora.

Inſolentia dictionis, impedit rerum intelligentiam, & judicium conturbat: ideoq; ab Ariſtotele inter peccata proble-

„ matis ſtatuitur primo capite ſecundi Topici: Uſitatam dictio-
„ nem contemnere. Peccant enim, ait, qui alienis nominib. res
„ appellant; ut platanum, hominem: contemnunt enim uſita-
„ tam appellationem. Et rurſus præcipitur ſecundo ſecundi To-
„ pici, nominibus ſic res appellandas eſſe, ut vulgus appellârit:
item ſecundo capite ſexti Topici. Hujus vitii exemplũ eſt illud
„ de Siſenna in Bruto Ciceronis: Siſenna autem quaſi emenda-
„ tor ſermonis uſitati cúm eſſe vellet, ne C. Ruſio quidem accu-
„ ſatore deterreri potuit, quo minús inuſitatis verbis uteretur.
„ Quídnam iſtud eſt? inquit Brutus, aut quis eſt iſte C. Ruſius? Et
„ ille fuit accuſator (inquit) vetus, quo accuſante Chirtilium, Si-
„ ſenna defendens dixit, quædam ejus ſputatilica eſſe crimina.
„ Tum C. Ruſius: Circumvenior (inquit) judices, niſi ſubvenitis.
„ Siſenna, quid dicas, neſcio: metuo inſidias. Sputatilica quid eſt
„ hoc? Sputa quid ſit, ſcio: tilica, neſcio. Maximi riſus: ſed ille ta-
„ men familiaris meus, rectè loqui, putabat eſſe inuſitatè lo-
„ qui. Atque in hoc elencho propter obſcuritatem dicendum,
Non intelligo, ut hoc Ruſiano monemur exemplo. Et hoc in-
uſitatæ dictionis vitium á Cicerone notatur, cúm de latinita-
te præcipit Oratorio tertio.

CAP. III. *De Elencho homonymiæ.*

HOMONYMA, aliquando dicuntur res ipſæ, ut in Categoriis primo capite, quarum nomen eſt commune; at ſecundum nomen, eſſentiæ ratio diverſa: ut homo, & homo pictus, homo dicitur, ſed ratione diverſa: Sicque homo & homo pictus, dicuntur homonyma: quibus ſynonyma ſunt contraria, quæ nomine & nominis ratione conveniunt: Nunc veró homonyma, dicuntur ipſa verba, res diverſis nominibus ſignificantia: ut tertio capite primi Elenchi, μανθάνειν, ſignificat diſcere, quod eſt diſcipuli: & intelligere, quod eſſe poſſit magiſtri. Sic Martialis libro ſecundo de Paulo:

Carmina Paulus emit, recitat ſua carmina Paulus:
Nam quod emas, poſſis dicere jure tuum.

Illic poſſeſſor ſignificatur, quód emerit: hîc author, quód fecerit. Sic cúm Sextus Annalis reum læſiſſet, & inſtaret identidem accuſator Ciceroni, Dic M. Tulli, nunquid potes de Sexto Annali? Verſus autem Cicero, ut Quintilianus ait quarto capite ſexti, dicere cœpit de libro Ennii Annali ſexto:

Quis

Quis potis ingenteis oras evolvere belli?

Sic Crœſus Lydiæ rex, ut eſt apud Herodotum libro primo, cúm Apollinem de bello adverſus Cyrum Perſarum regem conſuleret, oraculo ambiguo falſus eſt: quod ab Ariſtotele citatur quinto capite tertii Rhetorici:

Crœſus Halyn penetrans, magnam pervertet opum vim.

Credidit Crœſus cúm Halyn Cappadociæ fluvium trajeciſſet, ſe hoſtium magnam vim perverſurum: pervertit ſuam, ait 2. de Divinat. Cicero. Homonymia, propter accentum & ſcripturam frequenter accidit: ut οὐ καταλύεται ὄμβρῳ, non corrumpitur imbre: Si οὗ ſcribas, erit genitivus, cujus. Hîc elenchi genus ab Ariſtotele efficitur in Elēchis tertio capite primi: & in arte poëtica: at ſpecies eſt homonymiæ. Ergo Grammaticæ etymologia, orthographia, proſodia, in dictione ſimplici faciunt homonymiam: Quę tam frequens eſt, ut philoſophorum quibuſdam (ait Quintilianus nono capite ſeptimi libri) nullum videatur eſſe verbum, quod non plura ſignificet. Nec iccirco tamen exiſtimari volo, omnem diſputationem vitioſam; ſed ſi in eadem oratione diſſimiliter idem verbum intelligatur. Eſt veró hic Elenchus omnium ὁ φυσικώτατος καὶ δημοσιώτατος καὶ συνηθέστατος, maximé naturalis ac vulgatus & uſitatus, ut eſt in Elenchis primo capite primi, & ſeptimo capite ſecundi: Nam quia fieri non poteſt ut de rebus ipſis propalám atque ante oculos poſitis diſſeramus, ut eſt primo capite primi, ſed nominum ſymbolis atque notis pro rebus utimur: quod in nominibus uſuvenit, id quoque in rebus arbitramur uſuvenire: quemadmodum iis accidit, qui calculis ratiocinantur. At id nequaquam eſt ſimile: nomina ſiquidem ſunt finita, & verborum finitus numerus: res autem ſunt innumerabiles & infinitæ: neceſſe eſt igitur eodem verbo ac nomine plura ſignificari. Quemadmodum itaque á peritis falluntur ii, qui calculos ſubducere neſciunt: ſic in diſputatione qui verborum vim neſciunt, decipiũtur; ſive ipſi diſputent, ſive diſputãtes audiant. Atq; ut ſcribitur in Elenchis tertio capite ſecundi libri, adverſus tantam Hydram, remedium diviſionis & diſtinctionis unicum valebit.

—Recitat ſua carmina Paulus:

Diſtingue ſua, vel quæ fecit, vel quæ emit: De ſexto Annali,

diſtingue Annali,vel teſte vel libro. Opum vim:diſtingue,vel Crœſi vel Cyri. Sic neceſſitatis diſtinctione retexuimus Ariſtotelis diſputationem de futuro contingenti. Tali diſtinctione luſit Martialis in Cæcilianum libro primo:

Cùm dixi ficus,rides quaſi barbara verba:
Et dici ficos Cæciliane,jubes.
Dicemus ficus,quas ſcimus in arbore naſci:
Dicemus ficos Cæciliane,tuos.

Atque hoc etiam homonymiæ vitium, grammaticum eſt, non logicum:& cúm de perſpicuitate orationis præcipitur á Cicerone,de vitãda ambiguitate verbi ſermonisq; præcipitur.

CAP. IIII. *De elencho Metaphoræ.*

» METAPHORA veró,ut docetur in arte poëtica,eſt no-
» minis alieni illatio,aut á genere ad ſpeciem,aut á ſpe-
» cie ad genus,aut á ſpecie ad ſpeciem,aut ſecundum proportionem.Hic Ariſtoteles,metaphoræ nomine(ut Cicero in Oratore recté animadverterit)tropos omnes comprehendit:In iis enim omnib.alienum nomen aſſumitur: ſed certé quatuor illis partibus nõ ſatis accuraté diviſit:quarum duæ primæ ſynecdochen, quarta veró metaphoram exprimit:tertia fortaſſis poſſit ironiam & allegoriam comprehendere, quæ contrariam ſpeciem pro contraria ſumunt.At id Ariſtoteles non exprimit,nec tropi nomen ullum ſpeciale ponit:ut ejus ætate videatur ars troporum nondum extitiſſe. Sed metaphoras,id eſt tropos, Ariſtoteles quinque locis á logica diſputatione in Organo rejicit: tautologia perridicula,ſed tamen Ariſtoteli uſitata. Cúm igitur dixiſſet in poſterioribus decimoquinto capite ſecundi, difficiliús genera, quám ſpecies definiri;quia in iis homonymiæ magis latent : tum ad eas cavendum,
» metaphoras ita reiicit: Si veró non diſſerendum ſit metapho-
» ris; ſané nequaquam definiendum, neque metaphoris, ne-
» que per ea quæ metaphoris exprimuntur : diſſerendum e-
» nim metaphoris eſſet. Hîc Ariſtoteles metaphoras, velut homonymiæ latebras rejicit. Secundus eſt locus tertio capi-
» te quarti Topici: Conſiderandum veró etiam,an ſecundum
» metaphoram dictum, ut genus aſſignavit. Metaphoram reprehendit Ariſtoteles in aſſignatione generis ; quia genus non ſecundum metaphoram, ſed proprié de ſpecie dicitur.

Tertius

Tertius eſt locus ſecundo capite ſexti Topici, Quód obſcura ſit definitio, ſi ſecundum metaphoram dixit: quidlibet enim obſcurum eſt, metaphorâ pronunciatum. Accidit autẽ etiam, ut qui metaphoris utitur, imponat & calumnietur. Hîc metaphoræ culpa oſtenditur, quód incerta & obſcura ſignificatio ſit. Quartus eſt locus, repetitus é proximo, ſecundo capite ſeptimi Topici: Tum ſi transferendo dixit nomen. Quintus: Tum cujus veritas exquiritur, ſi quis tranſlatis nominibus utatur, in his maximé latebit: Nam quia incertum eſt, utra pars vera ſit; ſophiſticé agere nõ videbitur: Cumq; ſit ambiguum, neq; mentiri videbitur: metaphora ſiquidem diſputationem reprehenſionis expertem præſtabit. Hic ſuperior illa culpa citatur, & metaphora inter elenchos jã plané numeratur: tametſi metaphora plerunque neceſſaria eſt, cúm verbis propriis caremus: Et metaphora, quæ vera metaphora eſt, (ut Ariſtoteles ipſe docet ſecundo cap. ſexti Topici) quodammodo quod ſignificatur, notum facit per ſimilitudinem: & Ariſtoteles in poſterioribus analogiam nominum, id eſt metaphoram hanc probavit: Idemque in Rhetoricis tales metaphoras in-primis celebravit, quę ſuaves, ſignificantes, é propinquo ſumptæ eſſent: eiſque imaginem, amplitudinem orationis, facetias, ſubjectiones ante oculos, proverbia, ſuperlationes ſubjecit. Quid ergo? Certé arbitror, Platonis cauſsâ ab Ariſtotele tam valde metaphoram reprehendi; cujus oratio videatur Ariſtoteli, quarto capite ſecundi Politici, redundantiam habere, & loquacitatem & inſolẽtiam & affectationem: nam propter metaphoras & tropos Platonis, id (opinor) eſt Ariſtoteli viſum. Quare metaphora licet ab Ariſtotele tot locis reprehẽdatur, obſcura tamẽ & inuſitata potiús videatur, quám omnis metaphora reprehendi; aut in accurata diſceptatione, verbi proprietati poſtponi: quia propriis verbis, perſpicua fiat oratio, modificatis ornata, ut eſt ſecundo capite tertii Rhetorici: tanquam ad perfecté docendum rhetorica elocutio non conveniat: quámvis ad rudes nec ſatis attentos (quales plerique naturâ ſumus omnes) excitandum plurimum poſſit. Atq; huic elencho diſtinctione ſimiliter eſt occurrendum, ut propria & modificata ſignificatio dividatur. Neq; hoc metaphoræ vitium, quodcunq; poſſit eſſe, logicum vitium eſt; ſed rhetoricum.

CAP. V. *De elencho Amphibolia.*

SIMPLICIS dictionis elenchos ſequũtur cõjunctæ dictionis elenchi, amphiboliæ & expoſitionis. Amphibolia, eſt ambiguitas orationis, non é verborum ſignificatione, ſed é ſyntaxi deducta: ut,

Aio te AEacida Romanos vincere poſſe.

Qua ambiguitate deceptus eſt Pyrrhus, bello adverſus Romanos ſuſcepto. Hîc ſtatuuntur compoſitio & diviſio pro generibus eléchorum in dictione, de quibus tertio capite primi Elenchi: ut, Poſſibile eſt non ſcribentem ſcribere: compone (non ſcribentem) cum (ſcribere:) & tempus utriuſq; compone: ut propoſitionis hujus (poſſibile eſt, nõ ſcribentem ſcribere) ſit ſenſus (non ſcribens ſcribit, propoſitio eſt poſſibilis, aut res eſt poſſibilis) ſenſus erit contradictionis & impoſſibilis: ſignificabitur, nempe, quód quis habet poteſtatem, ut non ſcribens ſcribat: At diviſio faciet ſenſum facilem, ſi tempora dividas & diſtinguas: Poſſibile eſt nõ ſcribentẽ ſcribere. Significatur enim quód quis, quando non ſcribit, habet poteſtatem ut aliquando ſcribat. Hic igitur, ut in cæteris elenchis, per oppoſitũ ſolutio erit, ſicut præcipitur in Elenchis tertio cap. primi: & quia compoſitione temporis elenchus creatur, diviſione temporis diſſolvetur. Diſſimiles amphiboliæ ſequuntur in Elenchis tertio capite primi:

Quinquaginta virûm centum liquit divus Achilles.

Pone poſt Quinquaginta, virgulam; ſenſus erit, Achilles é viris centum liquit quinquaginta: pone poſt Virûm; ſenſus erit, é quinquaginta viris Achilles liquit cẽtum: quod etſi fieri non poteſt, nec ſenſum turbare poteſt, attamen ipſum ſyntaxeos genus eſt vitioſum, ut etiam Quintilianus annotavit ſecundo capite libri octavi. Item, Ego te feci ſervum liberum: vel é ſervo liberum, vel contrá é libero ſervum. Quinque ſunt duo & tria: ergo paria & imparia: compoſitus in antecedente ſenſus verus eſt, quód quinque ſunt duo & tria ſimul juncta: diviſus, falſus: nec enim quinque ſunt duo: nec item quinque ſunt tria. Hæc compoſitionis & diviſionis exempla, ſunt iccirco vitioſa, quia amphibola: Itaq; ejuſmodi orationis compoſitionem & diviſionem, amphiboliæ ſubjicio: alia rerũ compoſitio & diviſio erit, de qua poſtea in diviſionis elencho. Atque

que amphibolia diviſione ſententiarum ſolvetur; ut homonymia, diviſione ſignificationum:

Aio te Æacida Romanos vincere poſſe.

Diſtingue, vel quód Æacides poſſit Romanos. vel quód Romani Æacidem. Eſt autem amphibolia apud Ælianum de re militari cap. 51. feſtinationis cujuſdam militaris, cúm genus præponitur ſpeciei, periculumq; ſit in ardore prælii ne miles audito genere ſpeciem ſequatur pro ſpecie. Itaq, docet Ælianus ſpeciem preponendam generi ſic. Haſtam verſus declina, Clypeum verſus muta, non contrá: ſed amphiboliæ talis elenchus non eſt orationis, ſed temporis. Atq; adhuc tres elenchi ſunt, quibus partitione & diſtinctione ſit occurrendum. Et hoc etiam amphiboliæ vitium, grammaticum eſt, & grammaticæ ſyntaxeos vitium.

CAP. VI. *De elencho expoſitionis.*

PRAETER amphiboliam notat Ariſtoteles pravam expoſitionem, deque ejus elencho copiosé diſſerit triceſimo tertio capite primi Priorum: Frequenter autem errare continget, quia non rectéexponantur ſecundum propoſitionem, termini: ut ſi nunc habitus, nunc δεκτικοῦ, ſuſceptivi vocabula ponantur:

Nulla ægritudo poteſt eſſe ſanitas:
Homo eſt ægritudinis capax:
Homo igitur non poteſt eſſe ſanus.

Videtur concluſio ſyllogiſtica eſſe: at fallacia eſt: hujus veró cauſſa eſt, quia non apta dictione, termini exponantur: qui ſi apté exponantur, concluſio non procedet:

Nullus æger poteſt eſſe ſanus: Homo eſt æger:
Homo igitur non poteſt eſſe ſanus.

Propoſitio falſa erit. Nec veró laborandum, ut terminos nomine ſemper exprimamus: frequēter enim rationes erūt, quib. nulla ſunt nomina. Hoc ꝑcepto veré monemur, tres terminos in ſyllogiſmo ad triū verborum ſimpliciū ſervitutē revocandos nō eſſe: tanquā nullus ſyllogiſmus, niſi ſimplicib. dictionibus efficeretur: eſſetq; idē, ſyllogiſmū tribus terminis, & tribus ſimplicibus vocabulis effici: denique genus illud ſermonis, quo ſępe Ariſtoteles utitur, ineſſe, & ſimilia, ut attribui, dici, nequaquam eſt ad unam & eandem & perpetuam o-

rationis normam revocãdum, ut propoſitionis termini, ſubjectus & attributus, ſint perpetuò nominativi caſus: ut,

Homo eſt animal:

aut alia certa & perpetua formula exprimãtur: ſed quot modis verum falsúmve exprimi poteſt, tot modis accipiendum eſt ineſſe aut non ineſſe, ſive rectis, ſive obliquis caſibus id fiat: ut,

Omnis philoſophia, eſt boni:
Omnis Logica, eſt philoſophia:
Omnis igitur Logica, eſt boni.

Attributa caſibus obliquis efferuntur, nec res eò minús intelligitur: attamen cúm retexemus & reſolvemus exempla, longioris orationis ambitu expoſita; trãſmutatio nominum & orationum adhibenda erit, contrahendaq; res breviús, quó faciliús æſtimetur; ut docetur triceſimonono primi Priorum.
,, Verba veró etiam idem valentia pro verbis, & orationes pro
,, orationibus: verbumq; & oratio, & ſemper pro oratione ver-
,, bum commutandum: facilior enim fuerit expoſitio termi-
,, norum. Præcepti ſuperioris quædã eſt interpretatio: Quámvis in vero & humano uſu poëtarum, oratorum, philoſophorum, omnium denique hominum bene differentium, termini plerunque longis conſtent orationibus; attamen cúm retexentur, quoad fieri poterit, longitudo contrahetur: quantò enim magis compẽdiaria diſputatio fuerit, tantó cernetur acu-
,, tiús, & accuratiús judicabitur. Eſt tamen conſiderandum quid
,, pro quo ponatur; ac ne commutandis verbis, ſententiæ quoq;
,, commutentur: quod exemplo monet Ariſtoteles: Non enim
,, idem eſt, τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν, ἀγαθὸν, καὶ τὸ εἶναι ἡδονὴν τὸ ἀγα-
,, θὸν, ſicut videtur: nam articulus τὸ, cum nomine ἀγαθὸν, ſum-
,, mum bonum ſignificat. Latiné hæc captio non latet, ſed apparet: Aliud enim eſt, Voluptas eſt bonum, & voluptas eſt ipſum bonum. In hoc igitur elencho, ſecundum oppoſitum ſolutio erit, & notiore expoſitione deterior corrigetur: & quod inuſitatæ, idem pravæ orationi dicetur, Non intelligo.

Atq; hæc apud Ariſtotelem adverſus elenchos & paralogiſmos dictionis tum ſimplicis, tum conjunctæ, documenta ſunt: Elenchi extra dictionem explicandi ſunt, qui Logicæ vitia ſunt propria; cúm illa Grammaticæ ſint & Rhetoricæ: ideo
,, Ariſtoteles propter dictionem ſtatuit: nõ enim ad externum & pro-

& prolatum ſermonem demonſtratio eſt, ſed ad interiorem animi rationem: quin neque ſyllogiſmus: ſemper enim licet inſtare externo ſermoni: Interiori autem non ſemper licet, ait Ariſtoteles octavo capite primi Poſteriorum. Elenchi extra dictionem, ſunt varié propoſiti toto Organo, ſicut elenchi propter dictionem: ſed inventionis elenchi, duobus præcipué Elenchorum libris: Verùm ut virtutes expoſuimus, ſic vitia velut ex altera parte reſpondentia proponamus. Duo ſunt igitur communia invẽtionis vitia, petitio ejus quod erat in principio, & redundantia.

CAP. VII. *De elencho petiti ejus quod erat in principio.*

OBSCURITAS peculiari ſermone Ariſtoteli notatur in prioribus Analyticis decimooctavo capite ſecundi, & quinto octavi Topici: & in Elenchis, quarto & quinto capite primi, item quinto ſecundi: Petere quod eſt in principio & ſumere, id eſt non probare propoſitum. Quæſtio autem ab Ariſtotele appellatur mathematico ſermone, ut antea dixi, quod erat principio: vel quod idem eſt, quod erat in principio: Ideoque cùm quis obſcuré ratiocinatur, nec intelligentiam ſuam explicat, & tamen ſibi credi vult; petit ſané quæſtionem, quæ poſita initio fuerat, gratis approbari: & quámvis nihil perſuaſerit, ſibi tamen credi: probationem pollicetur, non perſolvit: ſatisfacere tamen videri vult: poſtulat igitur debitum, tanquam ſibi condonari. Summa veró petitionis eſt, ſi per ignotiora aut æqué ignota, diſputatio fiat: Maniſeſtiſſimé veró & ſtatim petitur, quando idem prorſus petitur, ut in ſynonymis. Obſcuritatis exemplum nobile eſt apud Ciceronem ſecundo de Divinatione. Quid enim, inquit, mea cauſſa me mones, quod non intelligam? Quid me igitur mones? ut ſi medicus ægroto imperet, ut ſumat

Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam,

potiús quám hominum more, cochleam dicat? Nam Pacuvianus Amphio,

Quadrupes, tardigrada, agreſtis, humilis, aſpera:
Capite brevi, cervice anguina, aſpectu truci:
Eviſcerata, inanima, cum animali ſono:

Cúm dixiſſet obſcuriús; tum Attici reſpondent, Non intel-

ligimus, niſi apertè dixeris. Ac ille uno verbo, Teſtudo. Non poteras hoc igitur à principio, cithariſta dicere? Obſcuritatē in illis definitionibus Cicero reprehendi oſtendit. Ariſtoteles tertio capite octavi Topici, hîc dicendum ait, οὐ μανθάνω, non intelligo: Id nempe & Attici illi reſpondent, Non intelligimus. Et illud eſt, quod in verbis inuſitatis & prava expoſitione, quia obſcura eſſet, dicendum monuimus.

CAP. VIII. *De elencho heterogenia.*

SUPERVACUUM eſt, quo remoto, reliquum nihilominus eſt perfectum: vitium multis ab Ariſtotele & locis & nominibus expoſitū. In Topicis quarto cap. 8. deſcribitur inter reprehenſiones diſputationis ſecundum ſe: Si ad quæſtionem nō fiat ſyllogiſmus. Modó rurſus ſimiliter, ſed alio nomine, inter ſpecies falſæ diſputationis ponitur: Quando ſyllogiſmus quidem concludit, non tamen ad propoſitum. Et ſeparatim rurſus in Organo notatur, & diviſionis & definitionis & ſyllogiſmi; de quibus commodiús antea. Species redundantię duę ſunt inſignes, & ab Ariſtotele vehemēter animadverſę, ἑτερογένεια καὶ ταυτολογία. Nam ſupervacua res ideo eſt, quia aut aliena eſt ipſa per ſe: aut ſi non ſit, tamen quia ſæpiús iteratur, iteratione ipſa nihil prodeſt.

Alienigenum dicitur, quod eſt diverſi generis, quod interdum Ariſtoteles appellat multa & differētia genere, & externi generis: abſolutè autem accidentia appellat, quæcunq; videlicet non ſunt per ſe: Cujuſmodi fuerit ſiquid ſit etiam ad propoſitum, non tamen ſecundū propriam diſciplinā, ut præcipitur quinto cap. octavi Topici: quod accidit, ſi non-medica diſputatio, videatur eſſe medica; aut geometrica quæ non-geometrica ſit; aut dialectica, nō-dialectica, ſive verū, ſive falſum ſit quod concluditur. Atq; hanc ἑτερογένειαν in Analyticis Ariſtoteles, dum cōtrariam συγγένειαν commendat, latiſſimè diſſeruit ſeptimo & octavo & nono capitibus primi poſteriorū. Si Arithmetica geometricé tractes, id eſt ἀνάρρυθμον· ſi geometrica tractes arithmeticé, id eſt ἀγεωμέτρητον. Itaq; ut evitetur hæc ἑτερογένεια, jubet Ariſtoteles arithmetica arithmeticè, geometrica geometricé, mechanica mechanicé, optica opticé, cęteraq; ſimiliter ſuo probationis genere tractari. Sed hic τῆς ἑτερογενείας modus eſt ſeverior; & in diſciplinis magis,

quam

quâm in communibus & popularibus diſputationibus animadvertendus: & proprié opponitur ſcientificæ notæ per ſe. Ideoque licet Ariſtoteli dicatur 2.cap. ſecundi Topici, ſophiſticus modus, eó deducere, ubi argumentis abundemus: in Elenchis duodecimo capite primi, locus ſophiſticus: attamen videtur hanc aliquando digreſſionem concedere, cúm ait 4. cap. octavi Topici: Oportet autem bene traducentem, Dialecticé ac non contentiosé traducere. Quapropter oratores & poëtæ in rebus popularibus hanc digreſſionis licentiam ſibi permittunt: imó cúm apté ad reficiendos audientium vel legentium animos ſit, laudis & virtutis loco ducunt. Ergo quod in accurato genere docendi vitioſum fuerit, id aliquãdo fuerit in populari laudabile. Hujus vitii feſtivum illud eſt apud Martialem exemplum libro ſexto:

Non de vi, neq; cæde, nec veneno:
Sed lis eſt mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abeſſe furto:
Hoc judex ſibi poſtulat probari:
Tu Cannas, Mithridaticumque bellum,
Et perjuria Punici furoris,
Et Syllas, Mariosque, Mutiosque,
Magna voce ſonas, manuque tota.
Jam dic, Poſthume, de tribus capellis.

Sic Lycophron ab Ariſtotele reprehenditur in Elenchis decimoquarto cap. 1. cui cúm propoſitum eſſet ex arte lyrã commendare, in res alienas abiit.

CAP. IX. *De elencho Tautologia.*

Ταυτολογία eſt ſi ſępius idem dicitur, ut eſt ſecundo capite ſexti Topici: ἀδολεσχία, nugatio, eſt eadem, & in quinto Sophiſticæ fine ab Ariſtotele numerata: tantũ hoc Ariſtoteli vitiũ viſum eſt. ταυτολογία aũt interdũ obſcurior eſt: ut ſi quis dicat duplũ dimidii, bis idẽ dicit: nam duplum, per ſe eſt dimidii. Itaque qui dicit duplum dimidii, perinde eſt, ac ſi dicat, dimidii dimidii duplum, ut eſt in Elenchis decimotertio capite primi. Eadẽ veró eſt apertior ſecũdo capite ſexti Topici, ſi cúm univerſale dictum ſit, addatur & particulare: ut ſi quis dicat, Medicinam, eſſe ſcientiam ſalubrium animali & homini: qui elenchus longé manifeſtiſſimus eſt, cúm generale quicquam

„ per ſpecies ſæpiús iteratur: Tres angulos duobus rectis pares
„ habere,ſi quis demõſtret ſeparatim,per ſpecies,æquilaterum,
„ æquicrurum, varium: non demonſtret, ait Ariſtoteles in Poſterioribus quinto capite primi,niſi ſophiſtico modo. Hæc enim ταυτολογία opponitur ſcientificæ notæ, Univerſaliter-
„ primum.Et Ariſtotelis ratio τῆς ἀδολεσχίας certa eſt:complu-
„ res enim demonſtrationes,qui ſic demõſtrat,efficit;cùm poſ-
„ ſit de omnibus una demonſtratione monſtrari. Ac nimirum in conſtituenda Logica,ſtudii noſtri præcipuus adhuc labor iſte fuit,ut generalis doctrina variis apud Ariſtotelem locis infinité repetita, generaliter ac ſemel exponeretur. ταυτολογία itaque & ἀδολεσχία,fuerit in docendo ejuſmodi vitium: at magnorum etiam ingeniorum vitium;ut Ariſtoteli in logicis artibus perpetuum; interq; alia, Ciceroni ab Atticis oratoribus, qui Romæ dici voluerunt, objectum, quòd in repetitionibus nimius eſſet; ut ſcripſit Quintilianus libri duodecimi capite decimo.Quod in populari tamen & civili diſputatione, quæ ſemel & pronuntiatur & auditur, neceſſarium interdum fuerit,ne res præterlabatur: & in una re commorationem iccirco oratores inter virtutes cõſtituunt. At ſecùs eſt, cùm ad attẽtum ſua ſponte & conſideratum auditorẽ docendum res ſcripto mandatur. Tum enim quámvis ſemel expoſita(ſi prima forté lectione percepta non ſit)attamen quoties lubet, legi ac relegi poteſt. Atq; in hoc toto redundantiæ Elencho dicendum,Nil ad rem.

CAP. X. *De Elencho τοῦ ἀναιτίου.*

COMMUNIBUS inventionis vitiis expoſitis, propria ſingulorum argumentorum exponantur. Fallaces enim cauſſæ & mendaces fingi poſſunt: Item facta & reliqua argumenta falſa pro veris aſſumi poſſunt,ſicut Ariſtoteles feré nominatim de ſingulis admonuit: ἀναίτιον ὡς αἴτιον,non cauſſa, ut cauſſa, ab Ariſtotele nominatim dicitur in prioribus Analyticis decimonono capite ſecundi: Item in Elenchis quarto capite primi.Sic cauſſa equi fabricati, & in urbem recipiendi, fingitur à Sinone,Æneidos ſecundo:

Hanc pro Palladio monitis,pro numine læſo
Effigiem ſtatuêre,nefas quæ triſte piaret:
Hanc tamen immenſam Chalcas attollere molem

Robo-

Roboribus textis, caloque educere juſſit:
Ne recipi portis aut duci in mœnia poſſit:
Neu populum antiqua ſub religione tueri.

Idem locus eſt in Rhetoricis viceſimoquarto capite ſecundi, ad non cauſſam, ut cauſſam; quomodo Demades criminabatur Demoſthenis adminiſtrationem, omnium malorum cauſſam; cúm nequaquam tamen fuiſſet. Ariſtoteles hunc elenchum ſuo nomine deſignavit: cujus exemplo ſic cogitare poſſimus, non-factum pro facto, & falſa pro veris adhiberi cætera argumenta poſſe.

CAP. XI. *De Elencho factorum.*

EFFECTA plerumque vitioſa ſimiliter aſſumuntur, tanquam ab aliis profecta cauſſis: Martialis primo libro de Rhetore:

Extemporalis factus eſt meus rhetor:
Calphurnium non ſcripſit, & ſalutavit.

Salutare enim quempiam nominatim ac memoriter, extemporalis eloquentiæ effectum nullum eſt: ſed obliviosi hominis memoriã feſtivé Martialis notavit. Quinti Fabii res geſtæ extenuabantur ab inimicis, & oviculæ atq; cunctatoris facta dicebantur, cúm eſſent boni & prudẽtis Imperatoris.

CAP. XII. *De Elencho ſubjectorum.*

GRAMMATICI, non loquẽdi modó ſcientiam ſibi vendicant, ſed etiam poëtas enarrandi: quod poſtremum tamen ejus artis alienum eſt: nec ullum in Grammatica traditur præceptum, nec tradi debet, de poëtarum ſententiis interpretandis. Nam ſi quid in poëtis dialecticum, phyſicum, ethicum, medicum, hiſtoricum fuerit; ex earum artium, nõ Grammaticæ decretis repetendum erit. Rhetores inveniendi, diſponendi, ornandi, recordandi, pronuntiandi artes, ſuæ diſciplinæ ſubjiciunt; cúm ſit inventio diſpoſitioque, Dialecticorum: & memoria, ſi quid artis habeat, dialecticæ diſpoſitionis quædam ſit umbra. Generalis argumentorum doctrina ad ſpeciales quæſtiones variis apud Ariſtotelem libris eſt repetita, ut ſuperioribus libris docui. At generalis doctrina, generaliter docenda eſt, ait lex Ariſtotelis, ſecus ſophiſtica eſt: nec generalis doctrinæ, ſubjectum ſpeciale, ſed generale, proprium eſt,

Cæteris ſtudiis artium utinam non tanta reprehenſionis hujus materies abundaret, vel redundaret potiús.

CAP. XIII. *De elencho adjunctorum.*

EX adjunctis frequentior error naſcitur, & videtur ab Ariſtotele nominatim propoſitus: hinc enim oritur elenchus, de quo eſt in Elenchis quarto capite primi, Propter acci-
», dens: paralogiſmi ſunt, quando ſimiliter quidlibet putatur rei
», & accidenti ineſſe, id eſt ſubjecto & attributo, ut ſi Coriſcus diverſus eſt ab homine, ipſe eſt diverſus á ſe, eſt enim homo. Ariſtoteles hîc obſcurus eſt: exemplum ejus retexatur: ſic in ſecunda figura concludetur:

Coriſcus diverſus eſt ab homine:
Coriſcus eſt homo:
Coriſcus igitur diverſus eſt á Coriſco.

Atqui ſi propoſitionis ſenſus, ut videtur, negatus ſumatur, pro, Coriſcus non eſt homo, propoſitio falſa erit, & ex oppoſitis antecedentibus, oppoſita ſibi complexio efficietur: ſin affirmatus, ex affirmatis concludetur ἀσυλλογίςως in ſecunda figura: nos apertiús fecerimus, ſi dicamus, omnem ex adjunctis accidentibus fallaciam, hujus eſſe loci. Hinc etiam, ſed
» facilior erit elenchus alter τῦ ἑπομένυ, conſequentis nominatim ab Ariſtotele propoſitus ibidem. Itemque quinto & ſexto
» & ſeptimo capite ejuſdem libri: pars enim quædam eſt acci-
» dentis, conſequens. Hîc veró Elenchus accidit, quód exiſtiment converti conſequentiam. Quo é ſophiſmate oriuntur illæ ſenſuum fallaciæ: E felle, mel eſſe ſuſpicamur, quia

Si mel eſt, flavus color eſt:
At eſt in felle talis color:
Iccirco mel videtur.
Si pluit, terra madida eſt:
At eſt madida:
Pluit igitur.

Quod iteratur primi Rhetorici capite viceſimoquarto.

Si magnanimus; contemptor eſt hominum:
At talis eſt Alexander:
Magnanimus igitur.
Si timidus eſt, fugiet:
At fugit:

Timidus

Timidus igitur.

Magnas victorias imperatores callidi hac fallaci & inſidioſa ſophiſmatis ſimulatione cõſequuti ſunt: Hannibal Romanos ad Trebiã, ad Thraſymenũ lacum, ſophiſtica illa fallacia circumvenit: Thomyris Scytharũ regina, Cyrum cum ingenti exercitu delevit. Hinc plurimæ in opticis hallucinationes: Hinc ſimulationum permultarum ac diſſimulationum involucra naſcuntur. Sed tamen non omne conſequens eſt ex adjunctis: poteſt enim genus eſſe, & error par erit ut,

Si equus homo eſt, animal eſt:
Sed animal eſt:
Homo igitur eſt:

Nec fallacia hæc tantúm argumenti eſt, ſed & argumentationis: De hac igitur rurſus in analyſi ſyllogiſmorum: Quare ut vitiorum genera ſeparemus, fallaciam accidẽtis & conſequentis hîc capiamus pro fallacia adjuncti non proprii neque neceſſarii; ſed quod re ipſa adeſſe poſſit & abeſſe; & cujus concluſione & conſecutione falli poſſimus.

CAP. XIIII. *De Elencho oppoſitorum.*

Oppositorum locus captiones acriores habet, ac ſæpe pro oppoſitis ſumuntur, quę oppoſita non ſunt: Martialis libro quinto:

Pinxiſti Venerem, colis Artemidore Minervam:
Et miraris opus diſplicuiſſe tuum?

Hæc ſimul fieri poterant, & tamen opus placere: Oppoſita ſi ſubjiciuntur, non faciunt oppoſitionem: ut,

Candor eſt color:
Ergo nigror non eſt color.

Non ſequitur: de oppoſitis ſiquidem poteſt idem dici: nec oppoſita definiuntur, de quibus dici non poſſit idem, ſed quæ de eodem non poſſint. Si dicantur non de re ſibi naturaliter affecta; quámvis medio careant, tamen verum & falſum non dividunt: ut ſi de mortuo Socrate dicatur:

Socrates eſt æger,
Socrates eſt ſanus:

Utrumque falſum eſt: quin ſi oppoſita tantúm ſint in parte attributi, oppoſitio neceſſaria non eſt: Tibullus libro primo:

At vos exiguo pecori furesque lupique

Parcite, de magno eſt præda petenda grege.

Præda petenda eſt de grege magno: ergo non eſt petenda de grege parvo: non ſequitur.

Socrates eſt leo magnus:

Socrates eſt leo non magnus:

neutrum verum eſt; quia modus attributi tantúm negatur & affirmatur, non autem etiam attributum ipſum. Ad hujus » loci captionẽ attinent ex parte quadam, plures interrogationes, de quibus in Elenchis quarto capite primi: ut ſi quis de rebus, quarum bonæ quædam ſint, quædam non bonę, interroget, Utrúm omnes bonæ, an non bonę? Disjunctio videtur eſſe vera, quia attributa ſint contradicentia: at cúm generaliter enuntiatur utrunq;, non neceſſarió verum falſumq; dividunt, » nec pars altera veré reſpondetur: nec omnino ſequitur, Putas » ne omnis homo ſapiens eſt? non: Omnis igitur homo eſt non ſapiens, ut eſt primo capite ſecundi de Interpretatione. Totum veró oppoſitorum locum videtur Ariſtoteles improbaſſe, & inter vitia diſputationis collocaſſe: & certé cõtrarium tot modis peti docuit quinto capite octavi Topici, quot modis peteretur quod eſſet in principio: quaſi cúm oppoſita, naturâ ſimul eſſent & ęqué nota; fruſtra ad alterius diſputationẽ, alterũ peteretur: Attamen etſi ad accuraté demonſtrandũ, oppoſita non valent; valent tamen ad refellendũ: & ex alterius oppoſitione, alterũ attentiús conſiderandum; neq; oppoſitum cúm ſimul naturâ ſit, docet ex poſteriore. Nec falsó tritum ac celebratum eſt illud axioma é ſecundo & decimoſeptimo capitib. » tertii Rhetorici: Contraria juxta ſe poſita, maximé elucere. Nec tam ſæpe tamque laté propoſitus ab Ariſtotele locus hic eſſet, pro logico loco, ſi inutilis ei viſus eſſet: nec ἀντιφάσεως axioma, omnium principiorum principiũ ab eo factum eſſet.

CAP. XV. *De Elencho comparatorum.*

» EX COMPARATIS ſunt etiã ſuæ captiones. Quia quod » virum bonum facere oportebat, id loquebatur Nævius: » credidit Quintius, eum qui orationem bonorum imitaretur, » facta quoque imitaturum: ait Cic. pro Quintio.

Quód alpha dixi (Codre) penulatorum

Te, nuper aliqua cúm jocarer in charta:

Si forté bilem movit hic tibi verſus:

Dicas

Dicas licebit, beta me togatorum.

Martialis libro quinto.

Paria videntur, alpha penulatorum & beta togatorum; quia ſunt affines alphabeti literæ: cúm illâ tamen primum, hac ſecundum aut nihil ſignificemus. Huc pertinet error conſecutionis ad eadem, nominatim ab Ariſtotele propoſitus ſecundo capite ſecundi Topici. Nec enim Ariſtoteli vera fuerit illa Ciceronis diſputatio in quinta Tuſculana: Quid? cúm fatentur, ſatis magnam vim eſſe in vitiis ad miſeram vitam; nónne fatendum eſt, eandem vim in virtute eſſe ad beaté vivendum? Contraria enim, contrariorum ſunt conſequentia: imó ait Ariſtoteles, amica & conſentanea contrariorum poſſunt eſſe conſequentia: ut,

Candor eſt color:

Et nigror eſt color:

Nec omnino ſequitur,

Candor eſt color:

Ergo nigror non eſt color.

Hic conſecutionis error in contradicentibus multó frequentior eſt:

Homo eſt animal:

Ergo non homo eſt non animal.

Hic Mathematicis elenchus non eſt ignotus: Quæ eidem æqualia, inter ſe æqualia: Ergo quæ eidem ſunt inæqualia, inter ſe ſunt inæqualia. Item, Quæ eidem σύμμετρα, inter ſe σύμμετρα: Ergo quæ eidem ſunt ἀσύμμετρα, ſunt inter ſe ἀσύμμετρα. fallit enim utrobiq; parium collatio: ut, 2 & 2 ſunt inæquales ad 5: Ergo ſunt inter ſe inæquales. Item, Duo labra quadrati ſunt ἀσύμμετρα diagonio: Ergo inter ſe ſunt ἀσύμμετρα. Nec in privantibus valet, Videns eſt vivus: Ergo cæcus eſt mortuus, contra præceptum Ariſtotelis in tertio capite ſecundi Topici: ubi affirmat, hanc conſecutionem, in relatis & privantibus eſſe perpetuam. Et quidem alienum eſt, é logicis inventionis, conſtantiam conſecutionis metiri: Id enim eſt judicii ſyllogiſtici. De quo elencho dicemus rurſum in vitiis ſyllogiſmorum; quia id argumenti & argumentationis commune vitium eſt.

Solvere, Pate, decem tibi me ſeſtertia cogis,

Perdiderat quoniam Bucco ducenta tibi:

Ne noceant, oro; mihi, non mea crimina, tu qui
Bis centena potes perdere, perde decem:

ait Martialis libro undecimo. Sic Cicero ſecundo ad Atticum:
„ Herculé verum ut loquamur, ſubcontumelioſé tractatur no-
„ ſter Publius: primùm qui cùm in domo Cæſaris quondam u-
„ nus vir fuerit, nunc ne in viginti quidem eſſe poterit. Virgilius
quarto Georgico.

—*Quid me cælum ſperare jubebas?*
En etiam hunc ipſum vitæ mortalis honorem,
Quem mihi vix frugum & pecudum cuſtodia ſolers
Omnia tentanti extuderat, te matre relinquo.

Humanos honores non retineo, quomodo divinos aſſequar? ait Ariſtæus ad matrem Cyrenem: At plerunq; illud eſt majus, quod pro minore poſuit. Similitudinis fallaciã propoſuit Ariſtoteles tertio, & quinto, & ſexto, & ſeptimo primi, & tertio ſecundi Elenchi, nomine τῆς ὁμοιοσχημοσύνης, ſimilis formæ: ſed hanc ſimilitudinem, ad dictionem videtur retuliſſe: ut, tondere eſt activum, ergo & valere: utrunque enim ſimili forma dicitur. At iſta ſimilitudo formę in rebus, ſicut in dictionibus, poteſt accidere: quod Ariſtoteles ſuis exemplis indicat decimotertio capite primi Elenchi: imó præceptis, cúm ipſemet doceat, omnes fallacias primo capite primi Elenchi, quadam ſimilitudine fieri.

CAP. XVI. *De elencho conjugatorum & notationis.*

CONJUGATA captioſa ſunt, ſed feré aliqua generali cauſſa, ut ambiguitatis: Ovidius ſecundo de Arte:

Aurea nunc vere ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos: Auro conciliatur amor.

Quod idem exemplũ Propertius habet libro tertio. Quale & in Ethicis illud, quarto capite ſecundi ad Nicomachum: Iuſta agit, ergo juſtus eſt: Non ſequitur, ait Ariſtoteles; quin juſta res, agi poſſit ab injuſto. Notatio elenchos frequentes habet. Hinc Ciceronis illud in accuſatorem Balbi, in quo erat accuſatoris interpretatio indigna reſpõſione; qui ita dicebat,
„ comiter eſſe communiter; quaſi veró priſcum aliquod aut in-
„ ſolitum verbum interpretaretur. Comes, benigni, faciles, ſua-
„ ves homines eſſe dicuntur, qui erranti comiter monſtrant
viam:

viam: benignè, non gravatè: communiter quidem certè non "
convenit. Sic Quintilianus Varronem deridet, qui agrum ab agendo, & graculos à gregatim volando dici putat: cùm alterum ſit græcum, alterum à vocibus avium. Itaque Galeno etymologia dicitur ἀλάζων μάρτυς, falſus teſtis.

CAP. XVII. *De elencho diſtributionis.*

ELENCHUS in docendo magnus eſt, diſtributionem nullam adhiberi ubi ſit opus. Quod ſophiſma frequenter animadverſum eſt, ut Organi logici author artem logicam initio non diſtribuit, ubi diſtribuenda eſſet: ſed in mathematicis elemētis hic elenchus eſt admirabilis: In quibus Euclides nullam diſtributionem prorſus adhibuit, forma ſaltem & ſpecie diſtributionis: unde obſcuritas incredibilis orta eſt. Hic primus eſt elenchus non adhibitæ diſtributionis: Secundus eſt adhibitæ, ſed ineleganter; cujuſmodi elenchus omnium diviſionum cōmunis, nominatim quidem ab Ariſtotele, ſed obſcurè propoſitus quinto capite ſecundi Poſteriorum; cùm accidit, aliquid eſſentiæ vel addere vel detrahere vel ſuperare. Eſt "
igitur in diviſione vitioſum, ſi quid aut deſit aut redūdet. Prioris generis exemplum eſt quinto Æneidos, ubi ludorum genera quatuor proponuntur, claſſis, curſus, ſagittariorum, pugilum: quintum autem poſtea, tametſi non propoſitum deſcribitur, certaminis equeſtris. Locus ſic eſt:

Prima citæ Teucris ponam certamina claſſis:
Quique pedum curſu valet, & qui viribus audax:
Aut jaculo incedit melior, levibusque ſagittis:
Seu crudo fidit pugnam committere caſtu:
Cuncti adſint, meritæque expectent præmia palmæ.
Ore favete omnes, & cingite tempora ramis.

Hîc ludos tantùm quatuor poëta proponit, prçter quos tamen quintum poſtea deſcribit: Atqui partitio hæc, equites certatores deceperit; qui ſibi nullū certamen hac partitione propoſitum putent: perindeq; peccat qui ſic partitur, atq; in dividenda pecunia ſi quis pro partibus quinque, quatuor tantùm proponeret: unam nempe furari videretur. Secundi generis exemplum Cicero ſecundo de Finibus notavit in Epicuro: Quomodo autē philoſophus loquitur? tria genera cupiditatum, naturales & neceſſarias, naturales & non neceſſarias, nec "

" naturales nec neceſſarias. Primúm diviſit ineleganter:Dúo e-
" nim genera quę erant,fecit tria:hoc eſt non dividere,ſed fran-
" gere rem. Qui ſi diceret,cupiditatum duo eſſe genera,natu-
" rales & inanes: naturalium item quoque duo, neceſſarias &
" non-neceſſarias:confecta res eſſet:Vitioſum eſt enim in divi-
" dendo, partem in genere numerare. Ad quam diviſionis no-
tam pertinet illa Ciceronianæ partitionis reprehenſio,de qua
" Quintilianus quinto capite quarti libri: In omni partitione,
" ait,eſt utiq; aliquid potentiſſimum:quod cúm audivit judex,
" cætera tanquam ſupervacua gravari ſolet:Itaque non defue-
" runt,qui Ciceronis illam pro Cluentio partitionem impro-
" barent,qua ſe dicturum eſſe promiſit,primúm neminem ma
" joribus criminibus,gravioribus teſtibus in judicium vocatū,
" quám Oppianicum : deinde præjudicia ab iis eſſe facta judici-
" bus, á quibus condemnatus ſit: poſtremó judicium pecunia
" tentatum, non á Cluentio, ſed contra Cluentium:quia ſi pro-
" bari poſſet,quod eſt tertium,nil neceſſe fuerit dicere priora.

Atq; hæc generalia ſunt vitia diſtributionis: ſpecialia ſunt, & primæ diſtributionis propria, cúm ex toto ad partem,aut contrá vitioſé diſputatur: Compoſitionis & diviſionis vitia proprié ſunt, non quæ nominat Ariſtoteles in dictionis elenchis,tertio & quinto & ſexto capitibus primi libri,& tertio ſecundi,ſed quæ ad rem pertinent:Cōpoſitio enim,eſt fraus illa, quæ dicitur in Interpretatione ſecundo capite ſecundi,com-
" poſitorum cōplexio:Item in Elenchis quarto & quinto & ſex-
" to primi,& quinto ſecundi,ſimpliciter vel non ſimpliciter:ut,

Socrates eſt bonus citharædus:
Socrates ergo eſt bonus.
Homerus eſt poeta:
Homerus igitur eſt.

Quod idem fit in negatione:

Equus non eſt homo:
Equus igitur non eſt.

Diverſum eſt illud,ſed generis tamen ejuſdem:

Socrates eſt non Italus:
Ergo Socrates eſt.

Non ſequitur,quia nomen infinitum de quolibet dicitur & ente & non ente:& ſingularis enuntiationis interrogationem veré negatam affirmatio infinita conſequitur, ut ſecundi de Inter-

Interpretatione primo capite docet. Quod genus manifeſtiorem fraudem habet, quando contradictio includitur:

Non ens eſt opinabile:
Ergo non ens eſt.
Socrates eſt homo mortuus:
Socrates igitur eſt.
Pejerans qui juravit ſe pejeraturum, bene jurat:
Ergo pejerans bene jurat.

In his omnibus exemplis videtur á toto ad partem diſputari: contraria eſt diviſio:

Eſt citharœdus & bonus:
Ergo eſt citharœdus bonus.

Atque attributorum, & compoſitorum & diviſorum concluſio, in eſſentialibus rata eſt: ut,

Homo eſt animal rationale:
Ergo eſt animal & rationalis.
& contrá:
Homo, eſt animal & rationalis:
Eſt igitur animal rationale.

Manifeſtior autẽ fraus eſt, quando ex imperfecta partium inductione totum concluditur, ut apud Catullum:

Quintia formoſa eſt multis; mihi candida, longa,
Recta eſt: hæc ego ſic ſingula confiteor.
Totum illud, formoſa, nego: nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Sed hæ de toto & partibus fallaciæ ſunt: de genere & ſpecie, una eſt illa inſignis fallacia, ſecũdum exiſtimationem, qua fallimur á genere ad ſpecies, aut contrá differendo: Scire enim « dicitur, ait Ariſtoteles viceſimo primo capite ſecũdi Priorum, « aut ſcientia univerſali, aut ut propria, aut ut actu: propria veró « ſcientia & actu, ſcientia eſt ſingularium rerum: itaque & deci- « pi tot modis accidit: Ergo qui ſcit aliquot ſpecies propria ſci- « entia & actu, ſi putet univerſum & totũ rei genus ſibi notum eſſe, fallitur: ſed multó ſæpius & fœdiús fallitur, qui putat, cúm univerſalem ſcientiam habeat, ideo ſcientiam ſibi propriam & actu adeſſe: atqui longé aliud eſt, libros lectitaſſe, & in iis generales & univerſales regulas didiciſſe: aliud in ſingularibus exemplis omni genere meditationis exercuiſſe. Atq; hac differentia primo primi Poſteriorum ſolvitur ab Ariſtotele Me-

nonis quæſtio: aut ſcis aut neſcis, quod quæris: Si ſcis, fruſtra quæris: ſi neſcis, inventũ tamen non agnoſces. Scio, inquit Ariſtoteles, generaliter; at ſpecialiter neſcio: ideoque non fruſtra quæro; & adhibito ſtudio, per notam generis, ſpeciem inventam agnoſcam. Paralogiſmus igitur eſt, Scio generaliter, ergo ſpecialiter etiam ſcio: quia generaliter ſciri poteſt, quod ſpecialiter ignoratur. Tantus igitur tamq; inſidioſus elenchus diligenter animadvertatur.

CAP. XVIII. *De elencho definitionis.*

DEFINITIONIS elenchus primus eſt, ut diſtributionis, ſi nulla ſit, ubi eſſe debeat: quo genere ſophiſmatis, infiniti in diſciplinis loci obſcuri ſunt: ſed per ſpecies hic elẽchus etiam ducitur. Definitio falſa omnino interdũ reprehẽditur.
„ Cicero prima Philippica: Illud magis vereor, ne ignorans ve-
„ rum iter gloriæ, glorioſum putes plus te unum poſſe, quám o-
„ mnes: & metui à civibus, quám diligi malis: Quód ſi ita pu-
„ tas, totam ignoras viam gloriæ: Charum eſſe civem, bene de
„ Repub. mereri, laudari, coli, diligi; glorioſum: metui veró & in
„ odio eſſe, invidioſum, deteſtabile, imbecillũ, caducum. Ariſtoteles hîc duo communia vitia præcipua notavit, obſcurum & ſupervacuum; quæ tamen communia ſunt. In obſcúri-
„ tate illud præcipuum eſt, ſi definitio cõſtituta, per ſe manife-
„ ſta non ſit, cujus ſit definitio: ſed quemadmodum veterum pi-
„ ctorum imagines, niſi quis inſcripſiſſet, neſciretur quid eſſet
„ earum unaquæq;. Pingendi veró ruditatem illam in antiquis pictoribus Ælianus adnotavit. Sic propter obſcuritatẽ reprehenſa eſt initio definitio illa:

Terrigenam, herbigradam, domiportam, ſanguine caſſam.

„ Ad ſupervacuum referuntur ſequentia: Summatim veró
„ ut dicatur, omne ſupervacuum eſt, quod cúm removeris, reli-
„ quo tamẽ definitum declaratur. Supervacuũ appellatur etiam
„ hîc, quod latiús patet & vanum eſt: modi quatuor deſcribun-
„ tur; ſi quo utatur, quod omnibus inſit: aut ſi proprium quidem
„ ſit; eo autem ablato, reliqua definitio propria ſit, & declarat eſ-
„ ſentiam: ut ſi definiatur homo, Ens animal rationale, diſcipli-
„ næ capax: primum latiús patet, & poſtremũ vanum eſt: Tũ ſi,
„ quod nõ omnibus ineſt: ut ſi definiatur homo, animal gradiens,

ens, bipes, quadricubitum: poſtremum enim omnibus hominibus non convenit, ideoq; ſupervacuum: rurſum ſi ſæpius dixit idem. At pleonaſmus hic anté jam dictus eſt; & omnis hæc περιεργία, in accurata definitione quidem reprehendenda: at in deſcriptione non item.

CAP. XIX. *De elencho teſtimonii.*

E Teſtimoniis porró quám multa ſint mendacia, quã multiplices errores, quám quotidiana perjuria, quid oratio longior exprimenda eſt? Pro tanto autem vitio non tradenda præcepta, ſed vota facienda ſunt; ut homines potiús ratione & veritate, quám authoritate & teſtimonio ad judicandum moveantur: falſique teſtimonii cauſſæ, veri teſtimonii cauſſis oppoſitæ videantur. Verum teſtimonium ſapientia, probitate, benevolentia teſtis perpenditur, ut in Dialectica dictum eſt: falſum igitur ignorantia, improbitate, malevolentia perpendatur: quoniam captionum omnium ſecundum oppoſitum ſolutio erit, ut eſt tertio capite primi Elenchi.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM LIBER XX. ET ULTIMUS, de Elenchis diſpoſitionis.

CAP. I. *De elencho enuntiationis falſa.*

ADHUC inventionis elenchos expoſuimus, ſequuntur elenchi diſpoſitionis: ac primũ enuntiationis: ad cujus partes pertinent elenchi ſingulorũ argumentorum: ex iis enim cõficitur enuntiatio. Cúm veró falſa enuntiatio pro vera probatur, hic elenchus appellatur nono & duodecimo capite Poſteriorum, ignorantia ſecundúm negationem, & ſimplex, & ex oppoſitis. Secundúm negationem veró dicitur, quia negatione refellẽda ſit: Neq; hîc concedendũ, ut in veris: neq; partiendum, ut in ambiguis: Neq; dicendum, Non intelligo, ut in obſcuris: neque eludendum, ut in ſupervacuis; ſed

pernegandum;vel ſi theſis vera quidem ſit,falſum autem argu mentum; dicatur quod Seneca ait in Natur. quæſt.lib.4.cap.
„ 8. Propoſito accedo,argumento non conſentio. Simplex autem dicitur,quia eſt ſimplicis ſententiæ. Simplicis igitur ſententiæ ſimplex eſt deceptio. Ergo primus hic eſt ignorantiæ, pravique judicii locus: nec enim argumenta per ſe veram ſententiam faciunt aut falſam,ſed enuntiatio,quę ex his efficitur.

Et ex oppoſitis eadem ratione falſitatis dicitur: quia ſi talis enuntiatio ſit;non ea probanda eſt, ſed oppoſitum. Ergo ut in primo veræ diſpoſitionis judicio cognovimus bonam magnamque humani judicii partem contineri; ſic cogitemus,ex hoc primo captioſæ diſpoſitionis errore ſummam per ſe ignorantiam creari. Atq; hîc ſummum Sophiſticæ finem, falſum, conſtitui; eoq; omnes & inventionis & diſpoſitionis elenchos referri. Et hîc nimirum in primam ſcientiæ notam *κατὰ παντὸς*,offenditur, ut meritó prima ac ſimplex ignorantia nominetur: magnaq; nobis cõſideratio adhibenda ſit, ne ab ea fallamur & decipiamur.

CAP. II. *De elencho enuntiationis affirmata & negata.*

ENUNTIATIONIS veró elenchus eſt non ſolúm cùm falſo aſſenſus adjungitur, ſed cúm affirmatio pro negatione, aut generale pro ſpeciali, aut non-conjunctum pro conjuncto, aut non-oppoſitum pro oppoſito, contrávè ſumitur. Ex affirmationis & negationis elencho irrepſit in ſcholas error ille, quód modificata enuntiatio ex ſolo modo negetur: At id nec verum eſt, nec Ariſtoteli probatum: nec enim attributi totius eſt oppoſitio, ſed partis, id eſt finiti nominis & infiniti;

Hominem currere, eſt contingens:
Hominem currere, eſt non contingens.

Quod mutato modi genere, recipiatur faciliús: ut,
Omnis homo, eſt leo contingenter (ut ita dicam)
Aliquis homo, eſt leo non contingenter.

Utraque pars eſt falſa, nec ideo eſt contradictio: qualem Ariſtoteles ęſtimavit, nec Ariſtoteles toto Interpretationis libro uſquam ait, negationem modificati pronũtiati, é ſolo modo,

non

non é verbo etiam pendêre. Hic igitur & conſimilis elenchus evitandus eſt.

CAP. III. *De elencho enuntiationis generalis & ſpecialis.*

COMMUNIS propoſitio, generaliter aut ſpecialiter intelligitur, licet ſignum generalis aut ſpecialis intellectus nullum ſit. Omnes omnium artium regulæ generaliter intelliguntur, quámvis generalis ſignificationis nota in his nulla ſit. Dialectica, eſt virtus bene diſſerendi: de omni Dialectica intelligitur, non de Platonis aut Ariſtotelis Dialectica. Quando autem commune nomen ſpecialiter accipiendum ſit, uſus loquendi, & Synecdoche tropus rhetoricus docebit, cúm genus nempe pro ſpecie ſumetur: Quod feré fit cúm de ſingulari aliquo facta mentio eſt: Sine dubio perdidimus hominem, magnificeque vicimus: Generali nomen Cicero Catilinam ſignificavit: attamen quia commune nomen nec generali, nec ſpeciali nota addita, poſſit interdū ab alio generaliter, ab alio ſpecialiter accipi: De hoc genere enuntiationis Ariſtoteles ſæpe monuit, & appellavit ἀδιόριστον, infinitum: de quo præcipit viceſimooctavo cap. 1. Poſteriorum: Infinito igitur poſito, incertum eſt, an ſit univerſalis propoſitio: definito autem manifeſtum: velut ἀδιοριστια, ὁμωνυμία quædam ſit. Ergo cavēdum erit, ne hæc ἀδιοριστία decipiat.

CAP. IIII. *De elencho conjunctæ & oppoſitæ enuntiationis.*

ELENCHUS in enuntiatione copulata vix accidit; ad cujus veritatem, partium veritas ſufficit: at in disjuncta & connexa nequaquam ſufficit: ideoq; perridiculū eſt illud in ſcholas inductum, ad disjunctionis veritatem ſatis eſſe, ſi pars una vera ſit: ut,

Aut Deus eſt, aut homo eſt animal.

Ridiculé enim disjunguntur, quæ naturâ non ſunt oppoſita, & ſimul eſſe vera poſſunt.

Hic Elenchus appellatur ab Ariſtotele quarto capite primi Elenchi, ignorantia elenchi: Atq; ad ejus cautionem adhibentur illa, in definiendis oppoſitis à nobis adhibita, ut oppoſitio ſit ejuſdem & unius nō nominis, ſed rei: & nominis non ſyn-

„ onymi, ſed ejuſdem, & ſecūdum idem, & ad idem, & eodem
„ modo, & in eodem tempore:

Socrates diſſerit:
Socrates non tacet.

Non eſt oppoſitio, quia non eſt ejuſdem.

Socrates diſſerit:
Plato non diſſerit.

Non eſt oppoſitio, quia non eſt ejuſdem.

AEthiops eſt albus, nempe dentibus:
AEthiops non eſt albus, nempe facie.

Non eſt oppoſitio, quia non eſt ſecundum idem.

Binarius eſt duplus, unitatis nempe:
Binarius non eſt duplus, trinitatis nempe.

Non eſt oppoſitio, quia non eſt ad idem.

Dormiens videt, nempe potentiâ:
Dormiens non videt, ut actu.

Non eſt oppoſitio, quia non ſimiliter.

Socrates eſt malo corporis habitu: nempe cùm ægrotat:
Socrates non eſt malo corporis habitu: nempe cùm valet.

Non eſt oppoſitio, quia non eodem tempore. Ex hoc errore natæ ſunt contingentium, & purorum & miſtorum captiones, ut antea docuimus: ideoque inter oppoſitiones accepta eſt ſubcontraria oppoſitio, quæ dicitur in ſcholis:

Aliquis homo ambulat:
Aliquis homo non ambulat:

quia poteſt utraque parte ſimul eſſe vera; nec ideo ſubjectum, res eſt eadem numero, de qua oppoſita dicantur. Etenim illud idem, non genere aut ſpecie, ſed numero dicit Ariſtoteles: ut,

Nullus equus eſt rationalis:
Aliquis homo eſt rationalis.

Oppoſitio non eſt, licet ſit ejuſdem genere.

Socrates diſſerit:
Plato non diſſerit.

Oppoſitio non eſt, licet ejuſdem ſit ſpecie. Numero itaque intelligendum, & ejuſdem, & ſecundum idem, & ad idem: & cùm generaliter opponitur aliquid: ut,

Omnis

Omnis homo diſſerit:

Nullus homo diſſerit:

idem numero negatur & affirmatur: & ſpecialiter,

Omnis homo diſſerit:

Aliquis homo non diſſerit:

Aliquid idem numero, quod affirmatum erat, negatur: & cúm proprié: ut,

Socrates diſputat,

Socrates non diſputat.

Quare ex ignorantia elẽchi irrepſit in ſpecies oppoſitionis, ſubcontraria illa oppoſitio: vereq; Ariſtoteles ait decimoquinto capite ſecundi Priorum, verbotenus hîc tantúm oppoſitionem eſſe: cúm tamen in omni oppoſitione jubeat idem non ſolúm verbo, ſed re opponi: alioqui ignorãtiam elenchi creari: Ideoq; ait abſoluté non eſſe oppoſitionem: & iccirco é generibus oppoſitionis rejicio, quia non affirmet & neget eandem rem numero. Apud Ariſtotelem quidẽ duodecimo primi Elenchorum, & octavo primi Poſteriorũ nominatur ὑπεναντίωσις καὶ ὑπεναντίον, tanquã dici videatur, ſubcontrarietas & ſubcontrarium, ſed longé ſecús: nempe pro ſimplicibus ἐναντίωσις καὶ ἐναντίον. In hujus oppoſitionis ſignificationẽ, quod animadverterim, nũquam in Organo nominatur. Multó ineptius eſt ſubalternum quod dicitur, oppoſitionis genus:

Omnis homo eſt juſtus:

Aliquis homo eſt juſtus.

Nullus homo eſt juſtus:

Aliquis homo non eſt juſtus.

cúm ſumma ſit generis cum ſpecie conſenſio: Nec hujus vanitatis ulla in toto Ariſtotelis Organo, vel obſcura ſignificatio eſt.

CAP. V. *De paralogiſmo ſyllogiſmi ſimplicis.*

ELENCHUS ſyllogiſmi ſequitur: Ab Ariſtotele autem ſic deſcribitur duodecimo capite primi Poſteriorum: Ignorantia autem non ſecundum negationem, ſed ſecundum diſpoſitionem dicta, eſt quidẽ per ſyllogiſmum facta deceptio. Appellatur aũt proprié παραλογισμὸς, captioſus & fallax λογισμός. Sic enim παρὰ interdũ ſignificat in cõpoſitis verbis præ-

poſterum quiddam & perverſum: & λογισμὸς in compoſitione, ἀντισυλλογισμὸς, valuit.

Ordinis in generibus magna cautio & proviſio eſſe debuerit: hinc enim paralogiſmi cauſſæ ſunt in omnibus ſyllogiſmorum generibus. Et Ariſtoteles hanc etiam partem nomi-
» natim inſtruxit: Frequenter enim fallimur, ut docetur triceſi-
» moquinto capite primi Priorum, propter ſimilitudinē diſpo-
» ſitionis terminorum. Et hîc apud Ariſtotelem propriè eſt ignorantia, ſecundū diſpoſitionē. In ſyllogiſmis ſimplicibus & cōmunibus duę ſunt theſeos fallaciæ communes, ut eſt viceſimo
» capite primi Priorum: Tum verò in omnibus categoricum
» quendam terminum oportet eſſe, & univerſaliter ineſſe. Pro lege Manilia eſt hic paralogiſmus. Summus imperator eſt deligendus ad bellum Mithridaticum: Pompejus eſt ſummus imperator; deligendus igitur. Itaq; Catulus & Hortenſius concedebant totum antecedens; negabant tamen conſequentiam. Quia non quilibet ſummus eſſet deligendus, ſed qui non toties jam electus eſſet: Ergo elenchus eſt è propoſitione non generali. Ex omnibus enim ſpecialibus aut negatis nullus communis ſyllogiſmus in ullā figura ſimplici concluditur:

Nullus equus eſt rationalis:
Nullus homo eſt equus:
Nullus igitur homo eſt rationalis.

Eſt ἀσυλλόγιστον, quia propoſitiones ambæ negantur, & medium nuſquam eſt categoricum. Idem eſt in reliquis figuris:

Aliquod animal eſt irrationale:
Aliquis homo eſt animal:
Aliquis igitur homo eſt irrationalis.

Eſt ἀσυλλόγιστον, quia medium nuſquam eſt catholicum: Idemq; in reliquis figuris accidit.

Atq; hæ trium figurarum communes fallaciæ ſunt: ſingularū propriæ ſunt, quæ ſequuntur. Ariſtoteles in ſingulis multos ἀσυλλογίστους modos propoſuit, qui tamen breviùs cōtrahi poſſunt. In prima figura (quę eſt Ariſtoteli tertia) nullus eſt ſyllogiſmus ex aſſumptione negata: ut,

Omne animal ſentit:
Aliquod animal non eſt homo:

Aliquis

Aliquis igitur homo non ſentit.

In ſecunda figura ex omnibus affirmatis aut propoſitione ſpeciali concluditur ἀσυλλογίστως.

Quod ratione utitur, id melius eſt, quàm quod ratione non utitur:

Nihil autem mundo melius:

Ratione igitur mundus utitur.

Itaque hoc ſophiſma meritó á Cotta deridetur apud Ciceronem tertio de Natura deorum: Hoc ſi placet, jam efficies, ut mũdus optimé légere librum videatur. Zenonis enim veſtigiis hoc modo rationem poteris concludere: Quod literatum eſt, id eſt melius, quàm quod non eſt literatum: nil autẽ mundo eſt melius: Literatus igitur eſt mundus. Iſto modo etiam diſertus, & quidem mathematicus, muſicus, omni deniq; doctrina eruditus, poſtremó & philoſophus erit mundus. Clariús autem vitium concluſionis ejus ſic intelligetur:

Quod utitur ratione, eſt optimum:

Mundus eſt optimus:

Mundus igitur utitur ratione.

Quod non ideo eſt ἀσυλλόγιστον, quia nunquam ſic veré concludatur: Vera enim concluduntur aliquando diſpoſitione fallaci: ut apud Perſium Satyra quinta:

An quiſquam eſt alius liber, niſi ducere vitam
Cui licet ut voluit? Licet ut volo vivere: non ſum
Liberior Bruto?—

Sed ἀσυλλόγιστον dicitur, quod aliquando ex veris falſum concludatur iſta ratione: ut,

An quicquam eſt aliud homo, niſi quod animal eſt?

Equus autem animal eſt:

Equus igitur homo eſt;

Fallax eſt concluſio. Sic Cæneus ἀσυλλογίστως dicebat, ut eſt apud Ariſtotelem nono capite primi Poſteriorum:

Quod analogia fit multiplici, generatur celeriter:

Ignis generatur celeriter:

Ignis igitur fit analogia multiplici.

Tale eſt & ſophiſma illud vulgo jactatum: Quiſquis dicit hominem eſſe animal, dicit verum. Quiſquis dicit te aſinum eſſe, dicit hominem eſſe animal. Ergo qui dicit te aſinum eſſe, dicit verum: Hic enim ex affirmatis concluditur in ſecunda

figura. Atque hoc in ſecunda figura primæ fallaciæ ſophiſma eſt: ſecundæ é propoſitione ſpeciali eſt illud objectum Diogeni:

Quod non amiſiſti, habes:
Cornua non amiſiſti:
Cornua igitur habes.

Sic enim retexendum:

Cornua habet quiſquis ea non amiſit:
Diogenes non amiſit cornua:
Diogenes igitur habet cornua.

Propoſitio ſi ſit univerſalis, falſa eſt: ſi ſpecialis, ἀσυλλόγιστον facit.

In tertia figura (quę Ariſtoteli prima eſt) nullus ſyllogiſmus fit é propoſitione ſpeciali vel aſſumptione negata: ut,

Aliquod animal eſt equus:
Omnis homo eſt animal:
Homo igitur eſt equus. Item,
Omnis homo eſt animal:
Nullus equus eſt homo:
Nullus igitur equus eſt animal.

CAP. VI. *De paralogiſmo connexionis.*

CONNEXIS quibuſdam ſyllogiſmis, quámvis non congruentibus ad conſtantiam ſpeciemque doctrinæ, multúm tamen utimur. Utile eſt igitur admonere, inconſtantes eas concluſiones eſſe, quales ſunt in utroque modo. Primus igitur modus eſt ἀσυλλόγιστος, cúm tollitur antecedens, ut tollatur conſequens. Terentius in Adelphis:

Dem. Cæterum,
Placet tibi factum Mitio? Mi. non, ſi queam
Mutare: nunc cúm non queo, æquo animo fero.

" Cicero pro Murena: Etenim ſi largitioně factam eſſe con-
" fiterer, idque recté eſſe factum defenderem; facerem impro-
" bé, etiam ſi alius legem tuliſſet: Cúm veró nihil commiſſum
" eſſe contra legem defendam, quid eſt quód meam defenſio-
" nem latio legis impediat? Ovidius ſecundo Triſtium:

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inermis erit.

Nunc

Nunc ubi detonuit, ſtrepituque exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.
Jure igitur genitorque deûm, rectorque vocatur:
Jure capax mundus nil Jove majus habet.

Cæſar apud Salluſtium: Si digna pœna pro factis eorum " reperitur, novum conſilium approbo: ſin magnitudo ſceleris " omnium ingenia exuperat, his utendum cenſeo, quæ legibus " comparata ſunt. Quàmvis enim falſa non ſint omnia generis hujus exempla; iiſdem tamen veſtigiis falſum effici concludique poteſt: ut,

Si arbor equus eſſet, viveret:
Sed arbor equus non eſt:
Non igitur arbor vivit.

Propoſitio aſſumptioq; veræ ſunt, complexio autem falſa: Proprium autem ſyllogiſmi eſt, certam diſpoſitionem, & nunquam fallentem præſcribere, ut antecedentibus poſitis, conſequentia neceſſarió concedenda ſint. Et hoc nimirum genus eſt elenchi, de quo in parib. ex Ariſtotele monuimus: Eſt enim hæc ad eadem conſequutio é contradicentibus:

Si homo, animal:
Non homo:
Ergo non animal.

Rarum eſt vitium connexi ex conſequentis aſſumptione: incidit tamen aliquando. Ovidius quarto Metamorphoſeoſ

Quem ſi cura deûm tam certa vindicat ira:
Ipſe precor, ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit, & ut ſerpens in longam tenditur alvum.

Ratiocinatio igitur ſic habet:

Si dii ſtatuerunt vindicare Cadmum, fiat ſerpens:
Sed fit ſerpens:
Ergo dii ſtatuerunt vindicare.

Fallax eſt iſta concluſio: dic enim:

Si arbor equus eſſet, viveret:
Sed vivit arbor:
Ergo arbor equus eſt.

Veris partibus antecedentibus, falſa complexio efficitur. Hunc Paralogiſmum Ariſtoteles notavit in Elenchis, nomine " conſequentis, ut jam dixi: & tamen argumẽtationis hoc vitiũ

potiús eſt, quám argumenti: Nam hic error accidit, ut eſt in
" Elenchis quarto capite primi, quód arbitremur converti con-
" ſequutionem: quando enim hoc poſito, ex neceſſitate illud eſt; putant & alterum eſſe ex neceſſitate: ut ſi (quale antea poſuimus) de felle diſputes:

Si cygnus eſt, albus eſt color:
Sed albus eſt color:
Cygnus igitur eſt.

Talem in Meliſſo paralogiſmum reprehendit Ariſtoteles quarto capite primi Elenchi:

Si quid factum eſt, habet principium:
Ergo ſi principium habet, etiam factum eſt.

Non ſequitur, ait Ariſtoteles: non enim ſi omne quod factum eſt, habet principium, etiam quicquid principiũ habet, factum eſt: neq; conſequentia convertitur. Idẽ exemplũ paulo ſecus eſt 3.c.1.Phyſ. Idem vitium notatur quarto capite ſecundi Priorum, ut antea jam dictũ eſt. Ariſtoteles in arte poëtica ait, ab Homero primúm hunc paralogiſmum monſtratum eſſe: ut quia conſequens eſſet, antecedens eſſe videretur: Theophraſtus autẽ & Eudemus docuerunt, in cõnexo antecedentis nullũ negati & conſequentis affirmati tolli poſſe antecedens, ut tollatur conſequens: & cõſequens retineri, ut retineatur antecedẽs: in quo genere etſi rarus error eſt, eſt tamen aliquãdo: ut, Si nullum animal eſt irrationale, omnis homo eſt rationalis: Sed aliquod animal eſt irrationale: Ergo aliquis homo non eſt rationalis. Item, Sed omnis homo eſt rationalis: Ergo nullum animal eſt irrationale. In utroq; exemplo conſequens eſt falſum, antecedente vero. Itaq; elenchus eſt, non ſyllogiſmus.
" Hoc ſophiſma tardiſſimé deprehendimus, poſt annos feré quatuor & viginti, quám philoſophiam profiteri cœpimus.

CAP. VII. *De paralogiſmo disjunctionis.*

Nisi partes omnes disjunctionis affirmentur, primus modus disjunctus fallax erit: ut,

Aut duo poterunt, aut unus non poterit:
Sed unus non poterit:
Ergo duo non poterunt.

Ἀσυλλόγιστον eſt: Sic in negantia copulationis eſt ἀσυλλόγιστον, ſi tollatur, ut retineas: ut,

Homo

Homo non & leo eſt & equus:
Sed non eſt equus:
Ergo eſt leo.
Propoſitio aſſumptioque veræ ſunt, complexio falſa.

CAP. VIII. *De Elencho methodi.*

ELENCHI ſyllogiſmi dicti ſunt; elenchus methodi ſequitur, qui tanto elenchorum omnium eſt graviſſimus atq; periculoſiſſimus, quanto methodus eſt omnium logicarum virtutum præſtantiſſima: Diſputationes igitur Poëtarum, Oratorum, Philoſophorũ ad hanc methodi legem ſunt retexendæ; ſiquid ὕστερον πρότερον, poſterius prius perſequantur. ὑστερολογία ſiquidem, ſumma eſt methodi dogmaticæ & didaſcalicæ fallacia, quæ cognitionem & judicium longioris diſputationis impediat & fallat. In hac enim verſatur in-primis petitio quæſtionis, cúm progrediatur ab obſcuriorib. explicatio. Sed τῆς ὑστερολογίας vitium illud, valde eſt ab Ariſtotele notatum & animadverſum, cúm progreditur á ſpecialibus ad generalia: tum enim neceſſe erit ἀδολεσχίαν καὶ ταυτολογίαν incidere. Neceſſe enim eſt aut univerſalia priùs dicere, aut ſæpius idem dicere; ut eſt quarto capite primi de partibus Animalium. In eodem τῆς ὑστερολογίας vitio eſt, partes nõ eodem ordine perſequi, quo ꝓpoſueris: obeſt enim perſpicuitati plurimũ, cujus tamen cauſsâ ordo & diſpoſitio laudatur: in quod vitium Cicero pro Dejotaro incidit: "Reliqua pars, ait, accuſationis duplex fuit: una, regem in ſpeculis ſemper fuiſſe, cúm á te animo eſſet alieno: altera, exercitum, eum cõtra te magnũ comparaſſe: De exercitu dicam breviter, ut cætera." Hîc partem poſteriorem priore loco exequitur. Sic Oratorio primo: "Cæteros non dubitabo, primúm inertiæ condemnare ſententia mea, póſt etiam impudentiæ: & tamen cúm ita partitio fuiſſet, de impudentia priori loco agitur. Eodem modo Virgilius in exemplo partitionis imperfectæ paulo anté poſito lapſus eſt: tertium enim & quartum membrũ conturbato ordine tractavit: tertium quippe quarto, & quartum tertio loco. Diſſimile ὑστερολογίας vitiũ eſt illud, unam partem expedire: deinde partitionem generalẽ ponere, ut 2 Philippicâ Tullius, cúm & ſe tueri, & Antonium lædere ſtatuiſſet, primó de perfidia violatæ amicitiæ reſpondet, deinde cauſſam partitur: Sed

„ cúm mihi P. C. & pro me aliquid, & in M. Antonium multa
„ dicenda ſunt. At illud antecedens etiam in eadem Ciceronis apologia erat. Hæc confuſio frequens in Homero notatur: ut jam hoc Homerico, tãquam ſané bello & ſpecioſo vitio, Cicero per jocum in epiſtola quadam ad Atticum utatur: ubi cúm
„ duas res ita propoſuiſſet, Quæris ex me quid acciderit de judi-
„ cio, quod tam præter opinionem omniũ factum ſit: & ſimul
„ vis ſcire, quomodo ego minús q̃ ſoleam, præliatus ſim. Cúm,
„ inquam, duas res ita propoſuiſſet, ait, Reſpondebo tibi ὕστερον
„ πρότερον Ὁμηρικῶς· tum priore loco declarat, quod poſteriore fuerat ab eo propoſitum. Videndum etiam dilgenter erit univerſum illud alieni vitium: tam enim eſt in vitio, qui reſiſtentem, aperta, quám qui ſua ſponte ſequẽtem, occulta via ducit.

Corollarium de exercitatione Dialecticæ artis.

ATQUE hi ſunt dialecticæ & invẽtionis & diſpoſitionis elenchi per varios Ariſtotelis libros diſperſi, iterati, & contra Ariſtotelea de materia artis principia cõfuſi, vel potiús omnino traditi: nec enim principia Ariſtotelis, ullam vitiorũ doctrinam in verã artis traditionem accipiunt, ſed é veritatis præceptis falſitatẽ oppoſitam jubent intelligi. Sed tamen artis, veriſſima methodo inſtitutæ, utilitas nulla futura eſt, niſi exercitatio recta adhibeatur: de qua multis jam locis locutus ſum, & ad extremum rurſus eſt agendũ. Ergo Logica ſtudioſé pueris cognoſcenda & memoriter ediſcenda eſt: atque ad cognitionem memoriamq; ejus confirmandam, mutua condiſcipulorũ de præceptis ejus & regulis altercatione diſceptanda: ſed exercitatio major eſt adhibẽda, quæ doctrinam, interea dum cognoſcetur & memoriter ediſcetur ac diſceptabitur, in verum uſum ſenſim, atq; actum paulatim deducat. Appellatur ab Ariſtotele in Topicis γυμνασία, πεῖρα, διατριβὴ, μελέτη· exercitatio, experientia, conſuetudo, meditatio. In qua quantum inſit ad bene diſſerendum momenti, dici poſſe equidem vix arbitror. Siquis enim eximiæ pulchritudinis animalia in aulæis picta ſpectaret; atq; in ipſa ſpectandi admiratione cúm eſſet, ea repenté excitata proſilirent; quanta jam eſſet, & quanto perfuſa gaudio ſpectanti lætitia? Ita ſiquis artis tam nobilẽ, tamque humanitatis propriam deſcriptionem contemplatus, uſum aliquem viventemque actum deſideret; atque in

ipſa

pſo deſiderio, doctrinæ velut artus animari, ſuaque ſponte noveri aſpiciat: protinusque ita comparari, ut Palladis alicujus inſtar occultiſſimas res aperiat, conſulentibus ſumma prudentia reſpondeat, res controverſas diſceptet, perturbatis ordinem afferat: qua voluptate hæc ipſa contemplantis animus geſtiet? qua lætitia exultabit? Hæc porró miracula exhibebit exercitatio: languentes & ſopitos artis ſenſus excitabit: calore viventis ſanguinis, motuque ratiocinantis ſpiritus animabit. Summa igitur ac propé ſola differēdi virtus eſt in exercitatione. Itaq; Ariſtoteles veré ait primo primi Poſteriorū, item viceſimoprimo capite primi Priorum, ut antea jam ſæpe diximus, generalib: artis præceptis eruditum, καθόλε ſcire: in ſingularium uſu verſatum & exercitatum, ἁπλῶς καὶ ὡς τῷ ἐνεργεῖν, abſoluté & actu ſcire: & univerſaliter ſciri poſſe, quod ſpecialiter ignoretur: in uſuq; ſingularium rudem eſſe poſſe, qui univerſalia artis pręcepta didicerit: Atque hinc ſecundum exiſtimationem fallaciam oriri. Nôris ergo tota Logicæ præcepta, & quandiu voles, diſputâris: in ſingularibus hominum bene diſſerentium exemplis non exercueris, eorum more diu multumque non diſſerueris; ſi te Logicum eſſe opinaris, opinione tua falleris, ait Ariſtoteles: Nec enim Logica, ſola conſtat artis cognitione; ſed multó magis exercitatione: tametſi generalia documenta edidiciſti, attamen quia humanum in ſingulis exemplum uſum neſcis, abſoluté Logicam neſcis. Itaque ut eſt in Philoſophia octavo capite noni, etiam fieri non poteſt, ut ſit ædificator, qui nihil ædificârit: neque citharifta, qui nihil cithara cecinerit. Itaque quemadmodum doctores cúm diſcipulum operantem oſtenderint, putant ſe ſummam perſolviſſe: Nam ſi ſecus fuerit, Paſſonis Hermes erit, incertūq; fuerit intús foríſne ſcientia fuerit: quemadmodū & ille: In illa ſiquidē ſtatua cúm nulla foris inæqualitas, ſed undiq;, ut in ſpeculo, levitas ſentiretur, Mercurius intús eſſe videbatur: contrá cúm junctura nulla cerneretur, nō videbatur includi potuiſſe, ut interpres Alexander ait. Denique quid aliud magis Logicæ exercitationē, quám ſingulare illud Ariſtotelis eulogiū nono capite decimi ad Nicomachum, cōmendare poteſt? In agendis rebus, finis nō eſt percepiſſe & noſſe ſingula, ſed potiús hęc agere. Neq; ſané ſatis eſt ſcire quid ſit virtus, ſed ut habeamus & utamur, eſt enitendum. Dialecticæ ſubjectum circa quod

exerceatur, ab Ariſtotele in Philoſophia definitũ eſt ens: quo nomine omnia ſine exceptione comprehenduntur: attamen quia nunc de ſcholaſtico tyrocinio & rudimento loquimur, quo logicus uſus paratur (exercitatio ſiquidẽ, ut eſt quinto capite octavi, facultatis eſt gratiâ) ex omni numero ſeligendi authores ſunt, quorũ in ratiocinando quidẽ ſimiles eſſe volumus: & qui res ſic ſibi propoſitas explicant & diſputant, ut explicare & diſputare cupimus: Sed initio, ſicut in formandis grammaticis diſcipulis fieri ſolet, dũ præcepta audiuntur, unâ facillimi & jucundiſſimi authores adjungendi ſunt, in quibus Logicæ & inventionis & diſpoſitionis exempla perſpiciamus; perſpectaq; imitemur, & in aliis ſentẽtiis exprimamus. Tales veró ſunt multis operibus poëtæ & oratores; quia res familiares tractant, quia ſui ſermonis elegantia & ornatu delectant: deinde cúm in iis mãſuetiorib. muſis Logica verſata primúm & exercitata fuerit, & ad mathematicas ac phyſicas artes puer deducetur, non ſolúm dialecticis legibus, eorum argumenta judiciaq; pleniús intelliget; ſed accuratiore exercitationis materia dialecticas ipſas leges uberiús exercebit: neque tantúm propoſitas artes logico lumine perfectiús aſpiciet, ſed hoc ipſum logicum lumen quantó majoribus in rebus & majore ſtudio adhibebit, tantó clarius & ſplendidius efficiet. Species logicę exercitationis, duæ ſunt; altera in exploratione diſputationis jam factæ, altera in novæ compoſitione & effectione: Illa nominatur ἀνάλυσις ab Ariſtot. 33. capite primi Priorum: hęc γένεσις aut σύνθεσις, Ariſtotelis ſaltem verbis appellari poteſt, effectio & compoſitio: cúm γένεσιν & ἀνάλυσιν opponat ibidem: Item ἀναλύειν καὶ συνθεῖναι in Elẽchis primo capite ſecundi: quin utraq; verbis Ariſtotelis διαίρεσις καὶ σύνθεσις dici poſſit, cúm hæc Ariſtoteles frequenter opponat. Per analyſim cognoſcimus diſputationis propoſitę virtutes vitiaque: per geneſim, virtutes imitamur, vitia fugimus: Sic grammatica analyſi puritatem propoſiti ſermonis examinamus, grãmatica ſyntheſi in alia ſententia effingimus: ſic omnis artis exercendæ ratio duplex erit, agnoſcere in ſpectatis exemplis artem, & agnitã imitari. Analyſis itaq; dialectica, retexta ars quædã erit, & per eoſdem progreſſionũ omnium gradus reperita, quæ ſpectare jubebit velut architectura, operis cõfecti ſpeciẽ: omnibúsne locis ad legem conveniat; & ideam pręceptis

ceptis

ceptis monſtratam penitús exprimat, omnibusq; omnium partium numeris abſolvat. Nomen ἀπὸ τοῦ ἀναλύειν, á retexendo; quód hæc exercitatio, quaſi Penelope contextam jam telam retexat: pro quo διαλύειν καὶ ἀνάγειν, diſſolvere & reducere in Analyticis dicitur: Accidet veró, uná & ſuprá-dicta “ confirmari & illuſtrari, quód ejuſmodi ſint, per ea quæ modó dicentur, ait Ariſtoteles tricesimotertio primi Priorum, “ expoſita inventione & diſpoſitione, cúm ad analyſim accederet. Et certé inventio diſpoſitioque factæ diſputationis, veré tum confirmatur & illuſtratur, imó etiam judicatur; cúm retexitur, & penitús perſpicitur: ob eamque cauſſam tantum Ariſtoteles analyſi tribuit, ut libros in quibus non ſolúm Analytica documenta, ſed tum inventionem communem & ſcientificam, tum diſpoſitionem & propoſitionis & ſyllogiſmi & methodi traderet, Analyticos inſcripſerit: quaſi fruſtra diſputatio & inveniretur & diſponeretur, niſi inventa & diſpoſita retexeretur & examinaretur: imó quaſi nullus eſſet futurus Logicus, niſi priús eſſet Analyticus, id eſt in excellentium & omnis generis diſputationum explicatione & examine diligenter & aſſidué verſatus. Analyſis igitur merito habeatur & inventionis & diſpoſitionis illuſtratio & confirmatio. Nec hîc ars ulla nova eſt: virtutes inventionis & diſpoſitionis in exemplo propoſito retexat: vitia etiam, ſi qua ſunt ex Elenchis cognita, perpendat: virtutes imitetur, vitia fugiat. Geneſis, non eſt inſpectio propoſiti exempli, ut analyſis, ſed effectio novi operis: quæ meditatio unam & eandem viam in ſcribendo dicendoque ſequitur, & utilitatem logici ſtudii feré totam complectitur. Etenim ut in cæteris artibus, ſic in Logica, celeritas agendi, non analyſi, ſed geneſi comparatur. Itaque ſiquid per analyſim nobis apertum manifeſtumque fuerit, in opere autem ἀμελέτητοι, inexercitati ſimus; ſæpe commoditatibus & opportunitatibus privamur. Accidit autem interdum hîc, quod in lineamentorum deſcriptionibus: etenim illic ſæpe cúm retexuimus, componere iterum non poſſumus: ſic in diſputando fit, ut licet intelligamus, unde ratiocinatio fiat, convertere tamen & componere ratiocinationem nequeamus: atque analyſi Hermes fortaſſis egregius, ſed certé Paſſonis Hermes efficiatur: Veruntamen ut jam diximus, neque ſatis

eſt ſcire quid ſit virtus; ſed ut habeamus & utamur, eſt enitendum. Quare ut logica virtus habeatur, geneſis aſſumatur: cujus via, communis etiam analyſeos, duplex eſt, ſcriptura & vox: quod Ariſtoteles tricesimotertio capite primi Priorum illis verbis, ἢ γράφοντες, ἢ ἐρωτῶντες, aut ſcribentes, aut interrogantes, quodammodo comprehendit: ſic idem ipſe Logicam exercuit, non ſolúm voce docendo, & omnibus modis ratiocinando, ſed infinitos de Philoſophia & omnibus artibus libros ſcribendo. Utriuſque exercitationis, & vocis & ſcripturæ, communis forma duplex eſt, altera perpetua, conciſa altera: Plato conciſam in dialogis amavit, eoque genere philoſophiam compoſuit: Ariſtoteles perpetua diſputatione diſciplinas ſuas explicavit: attamen idem propoſitionem non ſolúm dialecticam & ſophiſticam in Topicis & Elenchis, ſed apodicticam in Analyticis, interrogationem facit nono capite primi Poſteriorum: ut videatur Ariſtoteli placuiſſe, etiam artium inſtitutiones dialogo tractari, ut doctor interroget, diſcipulus reſpondeat: aut contrá, quia „ ſit ignorantis interrogare: nam & ideo Socrates interroga- „ bat, ait Ariſtoteles octavo capite ſecundi Elenchorum, non „ autem reſpondebat: profitebatur enim ſe neſcire: Quapropter ἀγὼν ille, qui voce fit interrogando reſpondendoque, itemque perpetua diſceptatio, logicis exercitationibus inſerviat: nam & ille animi præſentiam acrimoniamque vehementer excitat, & hæc non minimúm confirmat; & utrunque genus valde, ſeriis in rebus, cúm é ſchola diſceſſeris, profuturum eſt; modó non ſit temerarium, ſed analyticum & artis deſcriptæ viis directum: & jactatum non in præceptis altercandis tantúm, ſed multo magis in exemplis ſeriarum rerum, quas in vita tractaturi ſumus: in qua enim materia Logicam exercueris, in eadem promptam ejus & expeditam facultatem habebis. Quámvis autem vox ad docendum multó valentior ſit ſcriptura; ac vox, mentis ſit index; vocis, ſcriptura; ut eſt primo capite primi de Interpretatione: & vox naturâ prior ſit, quám ſcriptura: attamen ſcriptionis exercitatio, prudentior eſt & tempore prior: cujus exercendæ non alia via eſt, quám Rhetores tradiderunt exercendæ civilis eloquentiæ: quæ Logicam, & Rhetoricam præterea in elocutione & actione, comprehendit. Quamobrem, ut Craſ-

ſus

ſus ait primo de Oratore, in iſtis ipſis exercitationibus etſi u- "
tile eſt etiam ſubitó ſæpe dicere; tamen illud utilius, ſumpto "
ſpatio ad cogitandum, paratiús atque accuratiús dicere. Ca- "
put autem eſt, (quod ut veré dicam, minimé facimus: eſt e- "
nim magni laboris, quem plerunque fugimus) quamplurimúm ſcribere: Stylus optimus ac præſtantiſſimus, ut dicendi, "
ita diſſerendi effector ac magiſter: Nam ſi ſubitam & fortuitam orationem commentatio & cogitatio facilé vincit; hanc "
ipſam profectó aſſidua ac diligens ſcriptura ſuperabit. Cúm "
igitur per analyſim propoſiti nobis ad imitandum authoris virtutes cognoverimus; quæſtio aliqua conſimilis earum rerum, quæ ab illo tractantur, proponetur: ſcribendoque primúm, tum etiam dicendo explicabitur: quám maximé ad veritatem & ſimilitudinis expreſſionem accommodaté. Ita enim inventionem acuemus, & confirmabimus diſpoſitionis prudentiam: imó comparatum ſuperioribus Grammaticæ & Rhetoricæ ſtudiis, orationis fructum, gratis augebimus: cúm, ſicut accidit in ſole ambulantibus, licet res alias meditentur & agant, tamen interea imprudentes & inſcientes colorantur: ita nos in diſertis & eloquentibus authoribus, licet artificium tantúm logicum de induſtria conſectantes, attamen conjunctus & alligatus orationis ornatus, vel imprudentes ſequetur: & cúm eorum more diſſerere conſueſcemus, eorum etiam more dicere, ſine labore uná conſueſcemus. Ergo diſertorum logicorum imitatio hunc gratuitum fructum etiam dabit. Deinde cúm præſtantes authores hac ſcriptionis dictioniſque diligentia diu multumque imitati fuerimus; imitatione dimiſſa, quæſtionem liberam ſumemus de bonis rebus & malis, de jucundis & utilibus, deque omnibus communi hominum judicio ſubjectis; & induſtria propria explicabimus: omnes inventionis artes excitabimus: nullum intentatum argumenti genus relinquemus: quæſtionis utranque partem per omnia argumentorum genera deducemus: argumenta ipſa non uno, ſed vario modo proponemus & concludemus, proque natura rerum, ſecundum artis aut prudentiæ methodum diſponemus. Talis fuit Ariſtotelis diſciplina, tot locis á Cicerone celebrata; qua diſcipulos ſuos non ſolúm ſubtiliter diſſerere, ſed ornatę dicere docuit. Nam cúm Grammaticæ & Rhe-

toricæ jam cognitæ fructum & uſum illum gratuitum cum Dialecticæ exercitatione conjungemus; loquendi dicendique proprietatem & ornatum, cum diſſerendi ſubtilitate
„ conjungemus. Ariſtoteles igitur, ait Cicero prima Tuſcu-
„ lana, vir ſummo ingenio, ſcientiæ copia, cúm motus eſſet I-
„ ſocratis rhetoris gloria, dicere etiam cœpit adoleſcentes do-
„ cere, & prudentiam cum eloquentia jungere. Et in Orato-
„ re, cúm de theſi loquitur: In hac Ariſtoteles adoleſcentes, non
„ ad philoſophorum morem, tenuiter diſſerendi, ſed ad co-
„ piam Rhetorum in utranque partem, ut ornatiús & uberiús
„ dici poſſit, exercuit. Atque hanc magnificam Ariſtotelis exercitationem Cicero teſtificatur á ſuis præceptoribus ſer-
„ vatam. Itaque, ait ſecunda Tuſculana, mihi ſemper Peripa-
„ teticorum Academiæque conſuetudo de omnibus rebus in
„ contrarias partes diſſerendi non ob eam cauſſam ſolúm pla-
„ cuit, quód aliter non poſſet, quid in unaquaque veriſimi-
„ le eſſet, inveniri; ſed etiam quód eſſet ea maxima dicendi
„ exercitatio, qua princeps uſus eſt Ariſtoteles: deinde eum
„ qui ſecuti ſunt. Noſtra autem memoria Philo, quem nos
„ frequenter audivimus, inſtituit alio tempore Rhetorum
„ præcepta tradere, alio philoſophorum. Ariſtoteles igitur Rhetoricæ ſtudium, cum Philoſophiæ ſtudio conjunctum diſcipulis exercendis habuit: Et nos ejus exemplo atque inſtituto faciliús etiam tenemus. Ille enim duas artes eodem die docebat, nos diſtinctis temporibus docemus, Rhetoricam primó, Logicam ſecundó: ſed antecedentis jam perceptæ & cognitæ uſum, & quidem, ut dixi, gratuitum, in conſequentis exercitatione conjunctum retinemus: quodque Ariſtoteles ſecutus eſt, idipſum via etiam magis compendiaria ſequimur.. Atque etiam cúm multæ ſint Peripateticæ philoſophiæ laudes; nulla tamen eſt tam egregia, tamque propria: de divina Theophraſti eloquentia, deque cæterorum Peripateticorum ſuavitate & copia aliás dictũ eſt. Cúmque in hac parte tantum boni ſit; magnus labor, magnum ſtudium eſt adhibendum; ut inde rerum abundantiam quám ampliſſimam, & ad omnem diſputationem promptiſſimam facultatem hauriamus. Atque ut analyſim, ſic ſcriptionis dictionisque geneſim poſſimus per omnes artes deducere: Quis enim alienum vel incommodum putabit, ſi non ad

alios

aſios docendum, certé ad ſtudiorum fructum augendum, commentarios artium ſingularum, de quibus in ſchola audiamus, dialectica iſta ratione conficere? Imó veró quoniam tota hominis vita nil aliud eſſe, quám rationis meditatio & exercitatio debet, ſic Dialecticam, id eſt rationis naturalis artem, quanquam breviter & paucis annis in ſchola meditatam & exercitatam, tota vita tamen in rebus omnibus meditemur & exerceamus: nec ab hominis vita dialecticum uſum ſeparemus: nec hominem ab animali dialectico & rationali diſtinctum & diverſum faciamus: tandem certé ut in cæteris artificiis omnibus, ſic in hoc univerſo & omnia alia complectente, veriſſimum illud eſſe percipiemus, Artem non tam præceptis, quám exercitationes cognoſci: multaque quæ otioſi in ſcholis pueri, jejuna atque arida putabamus, in hoc uſu diligentiſſimé verſati mirabimur: atque ipſe ſenſus conſuetudine & exemplis & multiplici uſu informatus, aliquid oſtendet, quod quieta cogitatio, quámvis acutiſſima, non poterat intelligere: uſus denique ſcientiã univerſalem, faciet abſoluté-ſcientiam: Paſſonisque Mercurium non ſolúm intús cęlatum & inſignem, ſed foris apertum atque tractabilem exprimet. Quamobrem quantus erit exercitationis labor, tanta erit artis non ſolúm utilitas, ſed ſcientia prudentiaque.

Atque hæc de exercitatione dialecticæ diſpoſitionis, cujus ars non ſolúm ad judicandum, ſed ſi qua hic omnino ars eſſe poteſt, ad recordandum valet: Enuntiationis ordo ut minor eſt, ſic ſubſidii minus habet: Syllogiſmi collocatio percepta, plus adjuvabit. Res igitur exemplo declaretur. Sit puer, qui querimoniam Penelopes apud Ovidium epiſtola prima de Ulyſſis abſentia poſt everſam Trojam, memoriæ commendare velit.

Sed mihi quid prodeſt vestris disjecta lacertis
Ilios, & murus, quod fuit ante ſolum:
Si maneo, qualis Troja durante manebam,
Virque mihi, dempto fine carendus abeſt?
Diruta ſunt aliis, uni mihi Pergama reſtant,
Incola captivo quæ bove victor arat.

Iam ſeges eſt ubi Troja fuit: reſecandaq́ falce
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.
Semiſepulta virûm cur vis feriuntur aratris
Oſſa, ruinoſas occulit herba domos.
Victor abes, nec ſcire mihi quæ cauſſa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quiſquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamq́ tibi reddat, ſi te modò viderit uſquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Neſtoris arva
Miſimus; incerta eſt fama remiſſa Pylo.
Miſimus & Sparten; Sparte quoq́ neſcia veri,
Quas habitas terras, aut ubi lentus abes.
Utilius ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi:
Iraſcor votis, heu levis ipſa, meis.
Scirem ubi pugnares, & tantùm bella timerem:
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam, ignoro; timeo tamen omnia demens,
Et patet in curas area lata meas.
Quæcunque æquor habet, quæcunque pericula tellus,
Tam longæ cauſſas ſuſpicor eſſe moræ.

Hunc totum locum cúm viderit puer primo connexo ſyllogiſmo comprehenſum; partes ſingulas notabit, earumque præcipuas exornationes: Propoſitionem igitur aſpiciet initio in quatuor primis verſibus poſitam;

Sed mihi quid prodeſt veſtris disjecta lacertis
Ilios, & murus, quod fuit ante ſolum:
Si maneo, qualis Troja durante manebam,
Virq́ mihi, dempto fine carendus abeſt?

Deinde ſequitur aſſumptionis ſententia, At tu abes: & amplificatio ex adjunctis ruinis everſæ Trojæ: ubi ſex ſunt verſus:

Diruta ſunt aliis, uni mihi Pergama reſtant,
Incola captivo quæ bove victor arat.
Iam ſeges eſt ubi Troja fuit, reſecandaq́ falce
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.

Semiſepulta virûm curvis feriuntur aratris
Oſſa, ruinoſas occulit herba domos.

Dehinc repetitur aſſumptio, & augetur á majori: Non modó abes, ſed ita abes, ut ſcire nequeam ubi lateas: Quod exaggeratur factis Penelopes, Interrogo, ſcribo, mitto in omnes orbis partes, nec quicquam de te audio. Decem ſunt hîc verſus:

Victor abes, nec ſcire mihi quæ cauſſa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quiſquis ad hac vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamq; tibi reddat, ſi te modó viderit uſquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Nelëia Neſtoris arva,
Miſimus; incerta eſt fama remiſſa Pylo.
Miſimus & Sparten; Sparte quoq; neſcia veri,
Quas habitas terras, aut ubi lentus abes.

Concluſionis ſententia tandem viceſimoprimo ſecundoq; verſibus per contrarium ſignificatur;

Utiliûs ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi:
Iraſcor votis (heu levis ipſa) meis.

Sed & ipſi concluſioni amplificatio accedit ex adjunctis: ſex ſunt verſus:

Scirem ubi pugnares, & tantúm bella timerem:
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam, ignoro; timeo tamen omnia demens,
Et patet in curas area lata meas.
Quacunq; æquor habet, quacunque pericula tellus,
Tam longæ cauſſas ſuſpicor eſſe moræ.

Quamobrem cùm hac interpretationis diligentia puer totam ſententiam diſtinxerit, vel á diligenti præceptore diſtinctam acceperit; & ex octo & viginti verſibus quatuor propoſitioni, ſexdecim aſſumptioni, octo concluſioni tribuerit; hac ſyllogiſmi deſcriptione non ſolúm partes, ſed partium quoq; ſententiam ſibi repræſentabit: Nam cúm ſcierit, hîc primo loco propoſitionem, ſecundo aſſumptionem, tertio concluſionem eſſe; ſciet itidem ex cognitis ſyllogiſmi legibus, quæ vis cujuſque partis eſſe debeat: quinetiam

hac ratione facillimé φαντασίας animo concipiet, per quas, imagines rerum abſentium ita ſubjiciet animo, ut cernere oculis ac præſentes habere videatur. Ut in hoc exemplo concurrent antiquæ urbis ruinæ, agricolæ, oſſa, nautæ, mulier ſolicité interrogans, tabellarii, bella, naufragia, cædes. In longioris autem orationis & diſputationis ambitu, præſertim ſi methodus ſervata ſit, memoriæ ſubſidium præcipuum erit. Exemplum de noſtra Dialectica cõmodiſſimum erit, ut Dialectica ſui ipſius in-primis memoriam confirmet, quæ aliis opem confirmandæ memoriæ polliceatur. Figuretur igitur hic primis rerum notis, artis Dialecticæ ſumma & univerſa partitio; quæ quod dicimus, oculis etiam ſpectandum proponat.

Hic interſere ſynopſin Dialectices.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Itaque propoſitis hoc modo diſtributisq; rebus, ut verborum quoq; contextus faciliús ediſcatur (qui ab arte auxilii nihil admodum capit, niſi forté quód res ordine diſtributę ſua vocabula ſecum rapient,

Verbaq; proviſam rem non inVita ſequentur:) accedat, ſi placet, meditatio, ut per partes paulatim memoria ducatur: quinetiam modica voce in meditando animus excitetur, ut duplici motu dicendi & audiendi memoria juuetur: tum ſi qua ratio memoriam poſſit adjuvare, illa diſpoſitionis admonitio juvabit: licebitque philoſophis & oratoribus, qui locis & imaginibus artem quandam memoriæ confinxerũt, per nos quidem valere: nihil enim pollicentur, quod non uberiús multó faciliúsque teneamus: Ajunt enim, ordinẽ prodeſſe memoriæ; ſed externis & commentitiis eám ſignis & ſimulachris inſtruunt: nos ordinis rebus ipſis inſiti doctrinam certiſſimam, & veros locos pro rerum gradibus & generibus diſtinctos, rerumque veriſſimas imagines adhibemus: Illi verborũ memoriam infinitate formarum cõturbant, dum propter ſingula verba ad ſingulas ſpecies eſt reſpiciendum: nos hanc partem, rerum compoſitione & collocatione (quantum natura fert) adjuvamus. Quapropter quicquid eſt, quod ad cõfirmandam memoriam doctrina poſſit efficere, id totum dialecticæ diſpoſitionis doctrina præſtabit.

Sed perorãdi jam tempus eſt. Pro duobus libris in Elenchos Ariſtotelis deſtinatis, elenchos & inventionis & diſpoſitionis collegimus, & artis via quadam digeſſimus. Ariſtoteles perorationem operi logico addidit; nos in hujus perorationis conſideratione perorabimus. Hîc Ariſtoteles ſe non partis alicujus, ſed univerſæ Logicæ primũ authorem, & modo quodam ſummum perfectorem eſſe, glorioſé magnificéq; prędicavit, Syllogiſmum Ariſtotelis hac de re, judiciumq; totum & integrum é Græco convertam ac latiné proponam: & quó faciliús intelligatur, apertiús retexam. Cúm igitur in logici operis epilogo dixiſſet Ariſtoteles (Quód igitur perfecta ſint atque „ abſoluta quæ propoſuimus, hinc eſt manifeſtum:) deinceps „ hunc ſyllogiſmum concludit:

Primi artium inVentores, Valde laborárunt:

Ariſtoteles, eſt primus artis dialecticæ inVentor, imó etiam perfector:

P

Valdè itaq; laboravit.

Propoſitio eſt primo loco, aſſumptio ſecundo, complexio
poſtremo. Propoſitio igitur ita primúm comprehenditur, &
ornatur artium diſſimili inventione & amplificatione;quód
» illa difficillima ſit,hæc facillima.Quid veró in hoc opere con-
» tigerit,non eſt nobis ignorandũ:ex omnibus enim quæ inve-
» niuntur,partim quidẽ ab aliis ſumpta priús, paulatim elabo-
» rata & exculta,á ſucceſſoribus augentur & amplificantur:par
» tim veró ab initio primúm reperta, modicos quidẽ primúm
» progreſſus,conſequentibus tamen amplificationibus multó
» commodiores & excellentiores facere conſueverunt: Princi-
» pium ſiquidem fortaſſe plus toto,ut dicitur: itaque etiam dif-
» ficillimum: quantó enim facultate maximum eſt,tantó mole
» & amplitudine minimum, cognituque difficillimum: Ac eo
» invento,facile eſt addere atque augere reliquum. Propoſitio-
nis adhuc ſententia fuit, propoſitionis exornatio; quód artiũ
prima inventio difficillima ſit;conſequens amplificatio,facil-
lima. Sequitur propoſitæ diſſimilitudinis exemplum de rhe-
toricis artibus,quas Ariſtoteles appellat hîc civiles diſciplinas,
ſicut ſecundo capite primi Rhetorici, partem politicæ, Rhe-
» toricam facit. Quod quidem in civilibus cæteriſq; propemo-
» dum diſciplinis accidit;quarum principia qui repererunt,per-
» puſillum quiddam promoverunt. At nũc his artibus excellen-
» tes á multis veluti ſucceſſione paulatim colligentibus inſtru-
» cti ſic auxerunt: Tyſias primis ſucceſſit, Tyſiæ veró Thraſy-
» machus,huic autem Theodorus: aliiq; permultas partes con-
» tulerunt,ut artem uſque adeó creviſſe, mirum nihil eſſe vide-
atur. Exemplũ ſic eſt de Rhetorica. Aſſumptio deinde ſequitur:

At Ariſtoteles eſt primus inventor Dialecticæ:

„ quæ ſua quoque collatione illuſtratur. Quemadmodum Gor
„ gias,ſic ſophiſtæ & Dialectici veteres, artis opera quidẽ mul-
„ ta,at nulla præcepta tradiderunt:id eſt artis uſum, non artem
„ tenuerunt:artemque exercuerunt,non docuerunt. Hujus ve-
„ ró operis non hæc quidem pars erat, illa autem non erat inſti
„ tuta,ſed omnino nulla erat:Etenim mercede contentioſas ar-
„ tes docentium inſtitutio,Gorgiæ operi ſimilis erat:orationes
„ enim hic quidẽ ad dicendũ, illi veró ad interrogandũ ediſcen-
„ das proponebant, in quas utriq; mutuis ſermonibus incidere
„ ſolebant: Itaque facilis quidem ab iis & expedita, ſed inartifi-

cialis

tialis inſtitutio diſcipulis tradebatur: nec enim arte, ſed artis operibus & exemplis tradendis, ſe peritiam tradere opinabantur. Adhuc ſimilitudo Gorgię & veterum ſophiſtarum ſeu Dialecticorum fuit; quód utrique exercitatores artis, nō doctores fuerint. Idemque ſimilitudine calceolariorum pleniús declaratur. Quemadmodum ſi quis profiteatur, ſcientiam ſe traditurum, qua pedes non doleāt; deinde ſuendi artem quidem non doceat, nec unde facultas ea comparetur, ſed multa calceorum variorum genera ſuppeditet: hic enim ad uſum, adjumentum attulerit, artem tamen nequaquam tradiderit. Aſſumptionis ſentētia & exornatio ſic eſt: ubi cōſiderabis quod Ariſtoteles dicit, logicæ artis exempla á Logicis veteribus tradita juventuti fuiſſe, artem traditam non fuiſſe: calceos denique, non calceorum faciendorum artem: qui locus in Topicis frequenter á nobis citatus eſt: & topicus doctor; talis calceolarius ſæpe demonſtratus eſt. Repetitur deinde propoſitum antea Rhetoricæ exemplum, eiq́; Dialecticæ exemplum diſſimile comparatur, quód Rhetoricæ præcepta quidē jam multa fuerint inventa, Logicæ autem prorſus nulla: & complexio colligitur. Ac de Rhetoricis quidem fortaſſe permulta & antiqua documenta fuerunt: de ratiocinando autē & argumentādo nihil omnino priús aliud dicere potuimus, quám uſu & exercitatione quęrendo, longi temporis labores exhauſimus. Atq; hæc complexio eſt, in qua diſſimilitudinem Rhetoricæ & Logicæ conſiderabis, & qualis Ariſtotelis ratio ſit: nam ſi de Rhetorica, multa jam præcepta ac dicta erāt, certé de Logica etiā multa præcepta ac dicta erant: Ariſtotelis enim tempore, ut ex ipſius Rhetoricis conſtat, Rhetorica nihil fuit, niſi inventio & diſpoſitio: puſillum de metaphoris & de numero: de reliquis elocutionis ornamētis nihil, nihil itē de actione; cúm Ariſtoteles ipſe primum ſe actionis authorem eſſe profiteatur: ut hæc confirmatio, ſuæ quæſtionis refutatio ſit: Et quo argumento Ariſtoteles probare vult, ſe primum Logicæ inventorem fuiſſe, eodē intelligatur multos doctores habuiſſe. Poſtremó petitur merces operis, ejuſq; perfectio ſignificatur. Quāobrē ſi veſtro judicio, præſertim cúm principiū ejus antē nullū fuerit, doctrina prę cæteris per acceſſiones amplificatis perfecta & abſoluta eſſe videatur; reliquæ veſtrûm omniū, vel eorum qui audierint, partes erunt; omiſſis quidem doctrinæ

„ partibus,veniam, inventis autē multā gratiam impertiri. Hic „ igitur Ariſtoteles pro tantis laboribus futuros eorum judices obteſtatur: atque adeó audacter,ut Alexander notavit, perfectionem hîc & abſolutionem loquitur: planeque & aperté loquitur,Logicam,non ſolúm á ſe primúm inventam, ſed tandem præ cæteris priús inventis perfectam atque abſolutam: Quæ ambitio tamen tot teſtimoniis tamq; locupletibus primo libro conſtricta & convicta eſt,ut jam dubia eſſe non poſſit: Et ſané (ſiquid excuſari poſſit iſte gloriæ tantus amor, atque hæc laudum immenſa cupido) Ariſtoteles mihi videatur hæc profiteri,elatus non alia veriús, quám á ſe conſtitutæ methodi & collocationis opinione: ut Ariſtoteli, qui logicam apté collocârit, Logicam primus invenerit & perfecerit: tanquam Logicæ artis,niſi apté & ordine collocatæ, nullus futurus eſſet uſus. Quamobrem Ariſtoteli methodum tantopere probatam & laudatam, ſed methodum in Organo Logico non ſatis adhibitam, ſtudiosé conſectamur; ut Ariſtotelis opinione propemodum ſeducti, primum Logicæ compoſitorem & ordinatorem, primum quoque Logicæ inventorem & perfectorem, imó primum Logici uſus authorem arbitremur: nec ullam omnino Logicam niſi methodica ſpecie formaram judicemus: Omneſque iccirco, qui ubicunque terrarum ſint,philoſophos, quod initio fecimus, rurſus in extremo, debilitatis humanæ bene memores & in-primis nobis conſcii, ad hanc laudem cohortamur: nec eos ut Ariſtoteles, omiſſi veniam poſcimus; ſed ut Apelles á prætereuntibus, errati notitiam & medicinam flagitamus:ut ab iis omni ſtudio ac ſeveritate in noſtram Dialecticam animadvertatur; quid verbis ſit inuſitatum, ὁμώνυμον, duriús immutatum, ἀμφίβολον, pravé expoſitum: quid ſententiis obſcurum, alienum, falſum, ἀσυλλόγιστον: ne quid iis impedimentis, artis uſus retardetur: ſed multó maximé quid perverſum aut præpoſterum (illa eſt enim, illa palma nobilis, Ariſtoteli longé pulcherrima, nulliſque vel Olympicis palmis comparanda: palma tamen pertinax & ſuperba, quæ vel graviſſimorum laborum ponderi facilé non cedat) quid, inquam, perverſum aut præpoſterum: quid Ariſtotelis principiis contrarium: an γενικώτατον quodque primo, ὑπάλληλον medio, εἰδικώτατον poſtremo loco poſitum: an nihil ὕστερον πρότερον confuſum ſit. Idq; cúm

depre-

deprehenſum fuerit, ad illum ipſum, toties jam nobis cantatum uſum: ad illa Ariſtotelis principia toties appellata côngrué & aptè corrigatur & emendetur, ut Logica tandem aliquando principiis Ariſtotelis conformata, & ad uſum humanitatis inſtituta teneatur. Imó veró te Deus Optime Max. (á te enim principium, tibi deſinet) oro & obſecro, ut hominum mentes exuſcites ad laudem gloriamque nominis tui cognoſcendam: Neque enim cæci, neque ſurdi laudare poſſunt ea, quæ nunquam viderunt, nunquam audierunt: ſic pulcherrima nobiliſſimaque mentis humanæ bona quibus abs te donati homines dotatique ſunt, qui nunquam providerint, qui ab intelligentibus audire percipereque aut noluerint, aut non potuerint, gratiam tibi pro tanto munere nullam habebunt: Verúm qui tantum lucis ſplendorem perſpicient, qui admirabilem Dei hominumque ex rationis mentisque communione ſocietatem cernêt; hi ſingularem tuam erga homines pietatem ex animo vereque complectentur, & ſyncero veroque cultu venerabuntur. Quare per infinitam bonitatem tuam perge, ac potiús propera, ſolis hujus tui lumen excitare, ut tot orbis terrarum gymnaſiis perſpiciatur, ametur, colatur.

P. RAMI SCHOLARUM DIALECTICARUM FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

RERVM ET VERBORUM IN LOGICIS ANIMADVERSIONIbus notandorum Index.

ACADEmici 21
Accidens 492
Accidens Ariſt. caſus ſeu fortuna 102
Accidens cum factis & comparatis á Porphyrio confuſum 101
Accidens pro heterogeneo 377,394
Accidens proprii genus 81
Accidentis Porphyriana definitiones tres 101
Adhortatio ad Academiarũ & Scholarũ rectores 64, 147
Adjunctũ citatur 509,513, 515,530,bis: 531 (& ſeq.
Adraſti partitio Logica 60,
Adverſa citantur 501,508, 510,511,515,ter:521,decies:526,octies:530,ſepties: 531,ſepties:539
Adverſa enũtiationes 180
Adverſorum diviſio 138
Affirmatio & negatio ſintne ſymbola an ſenſa 152
Affirmationis an negatio, an adverſis affirmatio magis contraria 179
Agere & pati 135
Agricolæ encomium 148
Alexãdri partitio Logica 60
Analyſis quid 301, 183, & ſeq.
Analyſeos exempla plurima 183,& ſeq.
Analyſeos prioris ſumma & uſus 286
Analytica Ariſt. unde dicta 183,184
Analyt. poſteriora cur appellata 301
Analyt. poſteriora cur explicanda ſuſceperit Ramus 296
Analyt. poſteriora nihil habent Logicum 39,265
Analyticorũ in priora & poſteriora diviſio Ariſtot. non eſt 185
Analyt. poſteriorum documenta 296
Anaxarchi et diſcipulorum Logica 12
Animi habituũ genera 478

Animi ſenſa ſunt rerum ſimilitudines 152
Animi immortales 311
Animorum anticipationes 311
Animorum σύμφυτος δύναμις 472
Antecedentium & conſeq. diviſiones 238,239
Ἀντίφασις *.i. contradictio, generaliter pro quavis affirmationis & negationis oppoſitione ſumitur* 154
Antiſthenis ſchola Cynica & Stoica mater 16
Apodixis quid, ejusq; refutatio 39, 293
Apollo Geometriæ ſtudium quomodo excitarit 371
Aporetici philoſophi 12
Arceſilaus primus in utrãque partem diſſeruit 22
Archytas Categoriarũ autor 7
Argumentationis an genera 4,304
Argumentum 416
Ariſtippi Logica 14
Ariſtoteles an primus Logicæ inventor 4,8,9, 10,12
Ariſtot. Logicæ autor an contra eam peccare non potuerit 422
Ariſt. rhetoras claros irridet 499
Ariſtoteles princeps Peripateticorum 22. *Ejus bibliotheca & libri logici, &* παῤῥησία 22, 27. *libri qui hodie extant, ſuppoſititii* 25,26
Ariſtotelis impietas 164
Ariſtotelis interpretes à præceptoris libertate diſceſſerunt 30
Ariſtot. libri quomodo prælegendi 182
Ariſtot. obſcuritas, ejusque cauſſa 66,& *ſequen.* 69, 186. *ejus remedium* 71
Ariſtot. obſcuritatis patroni quales 20
Ariſtotelis vitia 453
Ars quid 112
Artes ſequentes antecedentibus ὑπάλληλοι 378
Artes ſubjectum genus non diſputant 239,383. *de Artium facilitate objectio refellitur* 67
Artium genitrix experientia 409
Artium materia & forma quæ 32
Artium vocabula quæ propria 82
Aſtrologia ſola ſingularia admittit 49
Axioma indefinitum ridiculum 160, 188
Axiomatis compoſiti cõtradictio 160
Axiomatis ſimplicis genera, ibid.

Bryſonis

B

BRyſonis demonſtratio 377

C

CAnonica Epicuri Logica 14
Caracalla edictum de tollendis libris Ariſtot. 182
Cardanus de ſyll. demõſtratiuo 296
Carneades 22
Carneadis & Ciceronis de prouidentia error ab Auguſtino damnatus 170
Caſibus etiam obliquis enũtiatio fit 155,260
Categorema diuiſum inconſtanter 115,116
Categorema modò generaliter, modò ſpecialiter ſumitur 74,& ſeq.
Categorematis eadem quæ argumenti differentia 117
de Categorematum confuſione obiectio ſoluitur 93, 94
Categorematum Porphyrii inſtitutio aliena 76
Categorematũ uſus uſu refellitur 143
Categorematũ utilitas imperfecta deſcribitur à Porphyrio 77
Categoria Ariſtot. & Categorema Porphyrii permiſcentur 84
Categoria definitur, & 5 Organi locus declaratur 110
Categoriæ & categoremata uno Ariſt. theoremate omnia refelluntur 258
Categoria in ſubſt. & accid. fatuè diſtribuitur 123
Categoriæ definitio eadem cum artis definitione 112
Categoriæ 10 neq; omnium axiomatum materiam continent, neque ſe ipſas explicant 136,137
Categoriæ 9 non rectè accidentis nomine appellantur 123
Categoriæ veræ ſunt artes 137
Categoriarum ars nulla 140
Categoriarum autor Archytas 7
Categoriarum diuiſio in 10 genera, falſa, imperfecta, & aliena 116,117,143, 144
Categoriarum verus uſus 113
Categorias cur ſcripſerit Ariſt. 112
de Categoriis liber quo loco habendus 111
non Cauſſa Elenchus 278
Cauſſa non eſt apodictici ſyllogiſmi propria 461
Cauſſa prima quæ 337
Cauſſæ & effecti ὁμογονία 458,459,469
Cauſſæ eiuſdem effecti mul-

triplices & diuerſa 469, 470
Cauſſarum genera quatuor 454
Chryſippus omnium Logicorum πολυγραφώτατος 18
Cleanthis Stoici libri Logici 17
Clinomachus 22
Clinomachus Thurius primus de axiomatis & categorematis ſcripſit 16
Cognitio artis et uſus diuerſa 141
Cognoſcendi facultates duæ 472
Concludendi plena poteſtas non eſt ſyll. ſed argumẽti ad plura pertinentis 267
Concluſio ex regulis ſyllogiſmi non Enthymematicis æſtimari debet 173
Conjugata citãtur 501, 512, 515, *bis:* 526, 540
Conſecutio diuiſorũ & conjunctorũ ad elenchos pertinet, neq; ideo Logica eſt 173
Conſecutio finitorum & infinitorũ ſophiſtica eſt 172
Conſecutio infinitorum 263
Conſecutio modificatorum ſophiſma 178
Conſecutionis regula eſt ſyllogiſmus 172, 173
Conſequẽtiarum regulæ inertes 179
Conuerſio terminorum uana 281
Conuerſio triplex Philopono 193
Conuerſio uera quæ 193, 281
Conuerſio verbum mathematicum 193
Conuerſionis Ariſt. doctrina refellitur 193, *et ſeq.* 266
Conuerſionum uſus nullus 200
Contingentium futurorum enuntiata 164
Contingentium paralogiſmus in qualibet figura 226
Contradicentia 139
Contradicentia citantur 501, 511, 521, 526, *ſexies:* 540
Contradicentia enuntiata in futuris cõtingentibus: ubi impietas Ariſtotelis oſtenditur 164, & *ſeq.*
Contradictio alia inuentionis, alia judicii 160
Cõtradictio axiomatis compoſiti 160
Contradictio quid 161
Contradictio quãdo uerum à falſo diuidat 159
Contradictoria oppoſitio 328
Contraria Cicero aduerſa uocat 137
ad Contrariorum definitionem generis mentio nihil facit 138
Contrariorum locus rejicitur 539

Contrariorum medio carentium maxima 510
Contrariorum neque genus neque ſpecies definit Ariſt. 137
Cornuti *diſputandi generis autor Diodorus* Cronus 16
Corporis phyſici & Geometrici differentia 129
Cryſtallus aqua congelata 458
Cyrenaicorum Logica 14
Definire quid 130
Definitio 3,50,451, 491. *& quatenus demõſtratio* 374. *unde orta* 430. *Ariſtotelis neque demonſtrat neque demonſtratur* 439, *uſq; ad* 451. *ſyllogiſmum reſpuit* 453
Definitio exponit & diſtinguit 97
Definitionis doctrina nugatoria 527,536
Definitionis locus citatur 510,511,507,509,521, 526,530,540
Definitum citatur 532
Democriti Logica inventa 8,9
Demonſtratio an ſpecies ſyllogiſmi 320
Demonſtratio an ulla ſit, & an omnis rei 337,416
Demonſtratio artium legitima 297
Demonſtratio non eſt finis Dialectica 43, *& ſeq.* 188
Demõſtratio quid, & quòd nulla ejus ſit ars 39, 435. *neque exemplum* 361
Demonſtratio ſyllogiſtica inane commentum 436, 448,453,455
Demonſtrationis neque materies ulla, neque forma 294
Demonſtrationis ὅτι *&* διότι *differentia* 404, 424
Deſcriptionis mataeotechnia nomine proprii 522, *& ſeq.*
Deus quid Ariſtoteli 84
Dialectica naturalis 33,34
Dialectica quid 33. *à quo ita dicta* 36
Dial. una communis & generalis 34,35,37,78,391
Dialectica an primus autor Ariſt. 4,8,9,10
Dialect. autores 4,5,6,7,11
Dialectica autores Hebrai 5. *Mathematici* 6. *Phyſici* 7. *Socrates* 11. *Pyrrho* 12. *Epicurus* 14. *Antiſthenis et Stoici* 16. *Academici* 21. *Peripatetici et Galen.* 22
Dial. & Logica vocabula quomodo conveniant 36. *quomodo nunc generaliter nunc ſpecialiter intelligantur* 42
Dial. et Metaphyſica diſcrimen ridiculum 392
Dialectica exercitatio 598
Dial. finis bene diſſerere 47

Dial.in inventionem & judicium partitio legitima 53, & *ſeq.*
Dialect. partes per Urim & Thummim deſignata 5
Dialect. ſpecies, apodictica, Dialectica & ſophiſtica refelluntur 37, 38, 59, & *ſeq.* 402, 327
Dial. ſubjectum 49
Dialectici qui primùm appellati 15
διαλέγεσθαι quid 36
διάνοια 303, 429
Dici de Omni & Nullo 192
Dictionis conſideratio Grãmatica vel Rhetorica eſt 53
διδασκαλία & μάθησις quid differant 304
Differentia comparationis nomen, ſimilitudini opponitur 98
Differentia Porphyrii perpenditur 96
Differentia nomine forma intelligitur 98
Differentiis ſublatis an genus tollatur 103
Diodorus Cronus cornuti ſyll. autor 16
Diogenes Antiſthenis ſucceſſor 17
Diſpoſitio ars memoriæ 589
Diſpoſitio & habitus 133
Diſsimile citatur nomine differentia 502
Diſtinctionis neceſſitas 169
Diſtinctionibus nihil non defendi poteſt 133
Diviſio ab Ariſt. nunc laudata, nunc reprehenſa 463, 464, 468
Diviſio an impoſſibilis 464
Diviſionis utilitas 463, 467, & *ſeq.*
Diviſionem argumenti expertem docet Ariſtotel. 248
Deductio 285
Diviſione non petitur principium 247
Diviſionum uſus ad demonſtrationes perpenditur 467
Diviſorum & cõjunctorum Elenchus in Logica alienus 173
Doctrina omnis ex antecedente cognitione 302

E

Effecta citantur 515, 530
in Effectis non eſt συνέχεια 460
Efficiens citatur 512, 515
Efficiens prior effecto 457
Efficientis diviſiones quædam 458
Elenchus adjuncti 562
Amphiboliæ 554
Antiphaſeos 563
Comparati 564
Conjugati 566
Definitionis 570
Dictionis inuſitatæ 549
Diſtributionis 567
Enuntiati affirmati & negati

negati 572. *conjuncti & oppoſiti* 573. *contingentis* 222. *falſi* 571. *generalis & ſpecialis* 573
Expoſitionis 555
Factorum 561
Heterogonia 558
Homonymia 550
Metaphora 552
Methodi 581
Non cauſſa 278
Notationis 566
Opinionis 278
Petiti principii 557
Problematis quadruplicis 496
Rationis falſa & κρίσεως ſyllogiſmi, contradictionis, opinionis 278
Subjecti 561
Syllogiſmi connexi 578. *disjuncti* 580. *ſimplicis* 575
Syllogiſtica concluſionis, ſophiſtica communis trium figurarum 213. *in ſecunda figura ex affirmatis* 400. *ex neceſſario & abſoluto* 218. *ex cõtingentibus* 226. *ex contingente & ſoluto* 227
Tautologia 559
Teſtimonii 571
Empedocles Rhetorica inventor 6
Empedoclis Logica inventa 6
Ἐναντίως tantùm adverſè cõtradicere dicuntur 159
Enthymema 285,304
Enthymematum uſus creberrimus 252
Ens an commune genus ſit
Entium 85
Entium quadripartita diviſio non eſt catholica 115
Enuntiatio quid 328
Enuntiatio etiam obliquis caſibus fit 155,260
Enuntiationes adverſa, itẽ contradictiones 180
Enuntiatum indefinitum nullum 160,188
Enuntiati differentia 187, 193. *partes* 189
Epicureorum anticipationes 15
Epicuri Logica 14
Ἑρμηνεία quid, & quam doctrinam promittat 152
Eubulidis Log. ab Ariſt. diſſentiens 15
Euclidis Logica 15,16
Exempla abecedaria & geometrica Logicam obſcurant 195,308
Exempla etiam vitioſa legenda 417
Exempla Homerica 537
Exemplorum & Enthymematis, item Syllogiſmi & induct. vana differentia 305
Exemplorum veritas cur requiratur 195
Experientia artium genitrix 409

Experientia & hiſtoria artium principia 245,246

Figura & forma 133

Figura prima 203. *Secunda* 209. *tertia* 211

Figura prima praſtantia 406,417

Figurarum ordo prepoſterus 203

Figurarũ ſyllogiſt. appellatio mathematica eſt 202

Finis artium proprius 4,7,48

Finis citatur 515, *quinquies.*

Finis Dialectica 47

Finis poſterior 457

Finitorum & infinitorum conſecutio, ſophiſma eſt 172

Forma citatur nomine differentia 501,521, *ſepties:* 530, *octies:*

Futurorum contingentium enuntiata contradicentia 164

Galeni libri Logici 27,28

Generaliter aliquid ſcitur, quod ſpecialiter aut operę neſcitur 280,291,309,310, *& ſeq.*

Genus 491,493

Genus, generalis, generaliter, quid ſignificent 87

Genus citatur 501,502,503,530, *octies:* 531, *bis:* 540

Genus cur ſpeciei commune 424

Genus & ſpecies Platoni ſæpe idem 405

Genus ſummum ab inventione medii iniuſte excluditur 237,239

Generis definitio vera aſſeritur 86

Generis definitiones dua, una Porphyrii, altera Ariſtotelis 80

Generis definitiones Ariſt. dua cum Ramea conciliantur 89

Generis definitio Porphyr. refellitur 82,90

Generis & ſpeciei definienda leges quãdã 462,467

Generis ſecundum Porphyrium ſignificationes tres reſtringuntur 79

Geneſis ſeu inventio communis laudatur 249

Geometria & Optica diſcrimen 372

Grammatica non docet ſignificationes 114

Grammatica varia ſpecies methodice & hiſtorice 396

Habendi modi 140

Habere 135,136

Habitus & diſpoſitio 133

Habitus & privatio 138

Hebraorum ſchola Logica 5. *apud Hebraorum pueros exercitatio Logica qualis* 5

Heliogabali cœna 181

Heracliti Logica 6

Herē-

Heteregenei doctrina in Organo aliena 397
Hippocratis Logica 8,9
Homo genus hominum ſingulorũ, et ſinguli homines ſpecies hominis 87,93
Homo natura ſervus ſophiſmatis 551
Homines ſinguli forma propria differunt 90,91
Homogenia 115,116
Homonyma qua 113,163
Homonyma & Synonyma in Logica aliena 114
Hypotheticorũ analyſis 262
IDea Platonica genus Logicum eſt 78
Idea quid 78,94,95,414
Individuorum notatio 86
Individuorum nulla ſcientia 419
Inductio 282,304,496
Infinita intelligentia nulla 239
Infinitas in argumentis 412
Infinitio homonymia eſt 160
Infinitum idẽ quod univerſale 162
Infinitorum conſecutio 263
Inſcientia quid 407
Inſtantia 285
Interpretatio quid, & quã doctrinam premittat 152
Interpretationis liber in Logica ſupervacaneus 151
Inventio communis laudatur 249
Inventio & judicium ſunt partes Logicæ 53. *nõ Rhetoricæ* 56
Inventio in inſtrumenta & locos inepte diviſa 499, *& ſeq.*
Inventio tota eſt communis, & ab Ariſtot. temere diſſecta in quæſtiones 50,51, 52,492,504, *& ſeq.*
Inventionis loci qui nam toto Organo expoſiti 484, 494
KΑθ' αὑτὸ 342,365, 376,381,396,342, 348, *& ſeq.*
καθ' ὅλου 349,470.
contra legem καθόλȣ *peccata* 353,355,357,383,420
κατὰ παντὸς 341,406, *& ſeq.* 418,424
κατηγορεῖσθαι *quid* 74
LOcus Dialecticus quid 484
Locus in Phyſica heterogeneus 125
Locus non eſt ſpecies quantitatis 125
Locus temere fit categoria 125
Logica á quo primùm ita dicta 36
Logica & Dial. quatenus conveniant ib.
Logica exercitatio Hebræorum qualis 5
Logica in preceptis mortua 144
Logica invẽta mathematicorũ, Pythagora, Xenoph.

Heracliti, Empedoclis, 6. Parmenidis 7. Logica Phyſicorum, ut Zenonis 8. Democriti, Protagoræ, Hippocratis 9. Logica Politicorum, ut Socratis 11. Anaxarchi, Pyrrhonis 12. Ariſtippi, Epicuri 6. Euclidis 15, 16. Eubulidis 15. Diodori Croni 16. Clinomachi Thurii 16. Stilponis Megarenſis 16. Menedemi 16. Antiſthenis 16. Zenonis Stoici 17. Cleanthis 17. Sphæri 18. Chryſippi 18. Logica Academicorum, ut Platonis, Speuſippi, Xenocratis 21. Arceſilai, Lycidis, Telecli, Evandri, Carneadis, Clinomachi, Philonis 22. Logica peripateticorum, ut Ariſtotelis 22. Theophraſti 24. Stratonis, Lyconis, Phaleres 25. Logica Ariſtotelis interpretũ, & præcipuè Galeni 27

Logica non eſt dictionis 114

Logica omnem quæſtionem propoſitam habet 488,501

Logica qua via invenienda 410

Logicæ partes per Urim & Thumim deſignatæ 5

Logicæ uſus in analyſi & geneſi 108,143,181,315,598

Logicæ Ariſt. leges 32. Leges illæ an ad ſyllogiſmũm demonſtrativũ tantũ referẽdæ 32. cur probãdæ 33

Logicæ ſcholæ inſignes quatuor 4,5,6,7,11

Logicarum ſcholarum argumentum 3

Logicus quis 68

Magnitudines quæ ratione dicantur nũmeri 369

Majora citantur 501,512, 515,541,526, quinquies. laudantur 516

Majorum maxima 51[illegible]

Materia prima merum in Phyſicis ſomnium 129

Materia prior effecto 459

Materiæ in rebus Phyſicis reflexiones 461

per Materiam non eſt demonſtratio mathematica 456

Mathematicorum Logica 6

Maxima quo loco habenda 115,306

Medium pro argumento ineptè 203

Memoria ex ſenſu 473

Memoriæ ars, Dialectica 593

Menedemus axiomata tantùm affirmantia conſtituit 16

Menon 310

Metaphora ambiguitatum umbra 466

Metaphyſica an artiũ magiſtra. 391

Methodus à generalibus ad ſpecialia

ſpecialia 403
Methodus unica 315
Methodi doctrina à Platone in Philebo tradita 85
Methodi logicæ in Vetor Prometheus, ſive Noeus 4
Methodi ſpecies inanes 314
Minorum maxima 512
Modi contingentis 222
Modorum negandorũ doctrina & falſa & tautologa 175
Modorum refutatio 174, & ſeq.
Modificata enuntiatio quid 174
Modificatæ enũtiationis negandæ ratio eadem quæ abſolutæ 174. & ſeq.
Modificata pura & permiſta ineptia 219
Modificatorum conſecutio ſophiſma 178
Modificatorum demonſtratio refutatur 193
Modificatis propria interdum obſcuriora 467
Motus 139, 140

NEceſſarij & abſoluti paralogiſmus 218
Neceſſitas alia abſoluta, alia conditionalis 168
Neceſſitas disjunctionis 169
Negatio (Non) ſive nomẽ ſive verbum afficiat, negat 139
Negationes an dicenda ſint, non homo non juſtus 172
Noeus methodi Logicæ inventor 4
Νοητικὸν judicium ſyllogiſtico ſimplicius & præſtantius 435
Nominis & verbi doctrina in Logica aliena 156, 157
Non cauſa, elenchus 278
Notatio citatur 510
Νοῦς, ἐπιστήμη 427
Νοῦς mentis commune lumẽ 428
Numeri, an ſint magnitudines 369
Numero differre quid 88, 90
Nyphus Ariſtotelis interpres 333

OPinio contingentium 428
Oppoſita Ariſtot. rejicit 237
Oratio nõ eſt quantitas 127
Oratio ſymbolum compoſiti intellectus 156
Orationis doctrina in Logica aliena 156, 157
Organum Logicum principiis caret 332
Organi Ariſtot. partitio tota eſt inventionis & judicii non apodict. &c. 59, 60, 61
Organi confuſio 62

PAralogiſmus neceſſarii & abſoluti 218
Paria nomine ſimiliũ 512, 513, 515, 521, 526, decies: 531
Pariſienſis Academiæ lex 107

Parmenides Logicus 7
Pars citatur 526, 530, *ter:* 540, *quater.*
Paſſio ad adjuncta 136
Patibilis qualitas & paſſio 133
Peripateticorum Logica 22
Perpetuitas quædam continua, quædam intervallis diſcreta 376
Petiti principii elenchus 276
Philo Ciceronis magiſter 22
Philoponi commentum de definitione 374
Philoſophi omnes Logici 4
Philoſophi qui falſò appellentur 108
Philoſophia quid Socrati 143
Phyſicorum Logica 7
Platonica ſchola ſecta duæ, Academicorum & Peripateticorum 21
Platonis Idea genus Logicũ 78
Platonis Logica 148
Politicorum Logica 11
Pons aſinorum 241
Porphyrium Organo includere imperitorum fuit 79
Poſitionis homonymia 330
Poſitionis ſpecies 331
Poſſibile triplex 179
ex Poſteriore prius concluditur 460
Potentia naturalis & impotentia 133
Prædicabilia ad invẽtionis argumẽta referenda 102
Prædicabilia communia & differentia perſequi eſt nugatorium 102
Prædicabilium diſtributio refellitur 81, *& ſequ.*
Prædicabiliũ Porphyrii doctrina in Logica ſupervacanea 76
Prædicabilium uſus verus et ſummus 77, 78, 104
Prædicabiliũ utilitas quadruplex refellitur 77
in Prædicabilibus nõ omnium axiomatum fundamẽta inſtituuntur 106
Principiũ an propoſitio immediata 326
Principii diſtributiones quædam 330, 385
Principia artium 192, 479
Principia quid 380
Principia quomodo cognoſcantur 471, 474, 477
Principiorũ differentia vana 388
Principiorum δυνάμεις *non* ἕξεις *ingenita* 331
Principiorum nota ſecundũ Ariſt. 322, *& ſeq.*
Prioris modi 129
Priora & notiora dupliciter 324
Privantia, privatio, privari 138
Privantia citantur 501, 512, 540
Problema, ejuſque diviſio 487, 489, 493, 497
πρόγνωσις *alia verborum, alia*

alia rerum 305,381,*& ſeq.*
προγνώσεων *fructus* 314
Prometheus Logicæ methodi inventor 4
Propoſitio Dialectica quæ 495
Propoſitionum copia 235,*& ſeq.*
Proprium 491
Propriũ accidentis ſpecies 81
Proprium ad adjuncta pertinet 100
Proprium cũ accidente confunditur 100
Proprium duplex 82
Proprii Ariſtotelis definitio 99
Proprii quatuor genera, ib.
Propter quod unumquodq; tale,&c, 333
Protagoræ Logica elenctica 9
Pyrrhonis Logica 12
Pythagorei numeros eſſentias conſtituebant 424
Pythagoreorum Logica αὐτὸς ἔφα 6

Q*Uaſtio quid eſt, & quamobrem, ſyllogiſmum reſpuit* 435
Quæſtio ſtultè dividitur rerum indicatarũ numero 489
Quæſtionum in quatuor genera partitio inutilis & vitioſa 50,431,432,487, 496,*& ſeq.*
Quæſtionũ omnium inventio communis 51,52
Qualitas ad adjuncta & cõparata 135
Qualitas non eſt categoria 134
Qualitatis definitio vitioſa, vitioſior partitio 131,132
Qualitatis proprietates quinq; 132. *non qualitatis ſolius eſt ſimile & diſſimile, ſed omnis quæſtionis* 132
Qualitatis ſpecies non ſunt homogeneæ 134
Quando 135
Quantitas Ariſt. non logica ſed mathematica eſt 123
Quãtitas ex Ariſtotelis verbis definiri nõ poteſt 123, 127
Quantitatis in continuam & diſcretam diſtributio inutilis 125
Quãtitatis nomine parium & imparium locus temere confunditur 124,125, 127,128
Quãtitatis proprietates tres refelluntur 123
Quid eſt, generi non convenit 92
Quid eſt, proprium eſt definitionis, neque tamen de ejus eſſentia 92

R*Amus quomodo è ſcholaſticis tenebris ad doctrinæ lucem pervenerit* 147
Rami adverſarii quales 70

Relata citantur 512, 521, *novies:* 526, 530
Relatorum definitio Ariſt. omniū Categorematum communis 129
Relatorum vera differentia 129
Relatio Categoria non eſt, ſed oppoſitorum ſpecies 131, 137
Rhetorica inventor Empedocles 6
Rhetorica quinquepartita diſtributio vana 396
SCeptici philoſophi qui 12
Scepticorum argumenta ad evertendam veram Logicam 13
Schola Logica quatuor inſignes 5. *prima Hebræorū, ib. Secunda Mathematicorum* 6. *Tertia Phyſicorum* 7. *Quarta Politicorum* 11
Scholarum Rami Logicarum argumentum 3
de Scholarum conſuetudine objectio refellitur 92
Scibile an neceſſarium 340
Sciens abſolute quis dicatur 309
Scientia διότι *præſtãtior* ὅτι 423
Scientia & opinio quomodo differant 429
Scientia ex prænotione 302
Scientia omnis á ſenſib. 409
Scientia definitione fiũt 332
Sciẽtifica materia leges tres 340
Senſa apud omnes eadẽ 152
Senſa & ſymbola duplicia 153
Senſa mentis quatenus Phyſicus, quatenus Logicus conſideret 153
Senſilium nulla ſcientia 419
Simile citatur 500, 501, 502, 515, 540. *laudatur* 502
Simile & diſsimile, non ſolius qualitatis, ſed omnis quæſtionis 132
Simile & diſsimile, vel idẽ & diverſum quotupliciter 492, 526
Simplicia ſimplicium ſenſorum ſymbola ſunt nomen & verbum 154. *Compoſitorum ſunt ſententia, compoſitio, diviſio* 156
Simul tẽpore & natura 139
Singularia ab inventione medii male excluduntur 237, 239
Singularia in artibus locũ non habent 490
Singularium uſus in Logica 236
Situm eſſe 135, 136
Socrates Ethica inventor, Logica perfector 11
Socratem quinque philoſ. ſectæ exceperunt 12
Sophiſtica Logica pars non eſt 40, 61
Sophiſtica quid, et quám late pateat 547. *& deinceps.*
Species quid 83

Species ſpecialiſsima quid 87,93
Species citatur 501,506, 508,516,540, *ſedecies.*
Species & genus relatè definienda 84
Species ſignificationes Porphyriana decem ad tres rediguntur 83
Specie differre quid 90,92
Sphæreus Stoicus 18
Speuſippus in Academia docuit 21
Speuſippi libros emit Ariſt. 2 talentis 21
Stilpo Megarenſis 16
Stoicorum Logica, quorum princeps Zeno 17
Strabo de libris Ariſt. 26
Strabo Peripateticus 24
Subalterna partitionis vim habent 162
Subcontraria & ſubalterna non ſunt oppoſitionis ſpecies 161,163,164
Subjectum citatur 507,511, 515,*bis*: 526,*ter*: 531,540
Subſtantia ubi in Log. doceatur 123
Subſtantia communia quatuor refutantur 118
Subſt. doctrina ad Phyſicam pertinet 121,122
Subſt. partitio in primam & ſecundam abſurda 119, 120
Subſt. prædicamētū neq; definitur ab Ariſt. neq; propriè nominatur 117,121
Subſtantia an habeant contrarium 118
Subſt. non ſolæ συνωνύμως *dicuntur* 118
Subſt. ſintne in ſubjecto 118
Subſt. formæ magis ſunt contraria quàm accidentia 118,119
συζυγία 376,394,396
Syllogiſmus quid 190,496
Syllogiſmus non eſt judex omnium artium 296
Syll. converſivus & ad impoſsibile 194
Syll. proprius 215
Syllogiſmi concluſio debiliori ſimilis 221
Syllogiſmi cornuti autor 16
Syllogiſmi differentia nugatoria perfecti, imperfecti 192. *Oſtenſivi, hypothetici* 230,421. *Apodictici, Dialectici, Piraſtici* 323. *apodictic' refutatur* 293, *& ſeq.* 319, *& ſeq. per cōverſionem & aſſumptionē* 265. *ex falſis* 267. *per circulum* 281. *per oppoſitam converſionem* 270. *per impoſsibile* 271. *per contraria* 273
Syll. diviſio apud Ariſt. vera nulla 191
Syll. figurarum ordo præpoſterus 203
Syll. figurarū reductio mutua 263
Syll. modorum vitioſorū collectio Pons Aſinorum 240

Syllogiſmi modos pro argumentis proponere ineptum eſt 511
Syllogiſmi neceſſitas unde 190
Syllogiſmi partes 191
Syllog. reductio & converſio inepta 215, *& ſeq.* 224
Syll. ſimplicis figura prima qua Ariſt. 203. *eius modi vitioſi* 19 *refelluntur* 207
Syll. ſimpl. fig. ſecunda 209. *eius modi an perfecti* 209. *Modorum per converſionem & deductionem ad impoſſibile demonſtratio refutatur* 210
Syll. ſimpl figura tertia 211. *eius per expoſitionem demonſtratio* 212. *modi vitioſi decem* 212
Syllogiſmi principia an omnia eadem 425, *& ſeq.*
Syll. ſpecies obſcure dicũtur figura 202
Syll. termini tres 309
Syll. compoſitum Ariſtot. ignoravit 219, 230
Syllogiſmi an omnes tribus illis figuris fiant 229
Syllogiſmorum analyſis parte deficientium in Enthymemate 252. *redundantium in proſyllogiſmo* 253. *ordinis* 254. *terminorum & figura* 256. *orationis apta* 257, *& deinceps. hypothetici ſyllogiſmi* 262
Syllogiſmorum definitionũ demonſtratio inaniſſima 205, *& ſeq.* 264
Syllogiſticarum figurarum axiomata 233. *& inventio propria* 240
Symbola ſimplicia & compoſita 154, 156
Synonyma qua, eorumq; refutatio 113
T*Autologia damnata* 420
Tautologia inventionis in 44 *libris Ariſtot. multiplex* 41
ταυτότης 426
Tempus non eſt Quantitas continua 126
Tempus temere fit Categoria 126
Termini ſyllog. ſæpe ſunt orationes integra 261
Terminorum appellatio mathematica 189
Teſtimonium humanum citatur 500, 507
Topica quid, & quam locorum tautologiam habeant 483, 497, 504
Topica generales inveniendi locos habet: neq; ideo ſpecialis eſt Logica 40
Topica propoſitum, ſyllogiſmus, & fructus 486, 493
Topicis ſecundis nulla doctrinæ forma deſcribitur 504, *& ſeq.*
Totum citatur 526, *bis:* 530, *quater:* 540

Ubi 135,136
Veriſimile 285
Veritas alia immutabilis, alia contingens 167
Veritas e cauſis antecedentibus metienda 171
Veritas non eſt cauſa neceſſitatis 167,170
Virtutum ſemina ingenerata 475
Univerſale cur præſtabile 418
Univerſalia unde oriantur 409
Vox nota ſenſorum mentis 152
Vocis ſymbolum ſcriptura 152
Voces nõ ſunt ſimilitudines rerum 153
Uſus artium commune vinculum 157

Xenophanis Logica 6

Zeno Eleates Rhetoricæ inventor 8. *ejuſdem Logica* 9

FINIS INDICIS IN SCHOL. DIALECTICAS.

FRANCOFVRTI
EXCVDEBAT ANDR. WECHELVS, ANNO SALVTIS M. D. LXXXI.

Digitized by Google